

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLAM HUKUKU BİLİM DALI

KIBRIS FETVA EMİNLİĞİ VE HÜRREMZÂDE
MEHMED HAKKI EFENDİ’NİN FETVALARI

İbrahim TÜRK

DOKTORA TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK

KONYA-2022

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--	---	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim TÜRK		
	Numarası	17810601176		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / İslam Hukuku		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora	✓	
Tezin Adı	Kıbrıs Fetva Eminliği ve Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi'nin Fetvaları			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

İbrahim TÜRK

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	İbrahim TÜRK		
	Numarası	17810601176		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / İslam Hukuku		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
		Doktora		✓
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK		
Tezin Adı	Kıbrıs Fetva Eminliği ve Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi'nin Fetvaları			

Bu araştırma Osmanlı ilmiye sınıfına mensup olan ve Kıbrıs'ta İngiliz sömürgesinin hâkim olduğu yıllarda eğitim, yargı ve din alanlarında hizmet vermiş bulunan Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi'nin hayatı, eğitimi ve Fetva Eminliği döneminde verdiği fetvalardan erişebildiklerimizin transkripsiyon ve İslam Hukuku açısından incelenmesini içermektedir. Kıbrıs'ta İngiliz idaresi tarafından atanan ilk müftü olan Hakkı Efendi bu atama ve sonrasında icra ettiği Fetva Eminliği nedeniyle Kıbrıs Türkleri nezdinde çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Adada Fetva Eminliğinin öncesinde çeşitli görevleri de icra eden Hakkı Efendi'nin yalnızca Fetva Eminliği döneminden erişebildiğimiz (1929-1930-1946-1947-1948) 752 adet fetvasının ele alındığı bu çalışmada Hakkı Efendi'nin kadılık dönemine ait tutanakları ve müftülük dönemine ait fetvaları araştırma dışında bırakılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümünde Osmanlı Devleti döneminde adanın idari yapılanması ve genel durumu ile Hakkı Efendi'nin yaşadığı İngiliz dönemi Kıbrıs'ının idari yapılanması ve genel durumu ele alınmıştır. İkinci bölümde; eriştiğimiz fetvalar monografik örneklem şeklinde okura sunulmuştur. Yine bu bölümde; kullanılan fetvaların tarihleri, hangi deftere ait oldukları ve fetvalarda müracaat edilen atıfların geçtiği yerler dipnotlarda gösterilmiştir. Fetva usulü hakkında kısa bir girişle başlayan üçüncü bölümde ise Hakkı Efendi'nin fetvalarından ilgi çekici olanları İslam hukuku açısından irdelenmiştir. Ayrıca burada; müracaat ettiği kaynaklar değerlendirmeye alınmış ve atıf yapılan kaynaklar muteberlik yönünden incelenmiştir. Yine bu bölümde elimizdeki fetvalardan sosyal içerik noktasında ilgi çekenler değerlendirilmeye çalışılmıştır.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Çalışmanın sonucunda Kıbrıs'ta İngiliz idaresi döneminde Fetva Eminliği gibi son derece kritik bir görevi icra eden Hakkı Efendi'nin görevinin gerektirdiği vasıfları haiz olduğu ve verdiği fetvaların İslam hukuk disiplini açısından muteber olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslam Hukuku, Fetva, Kıbrıs, Fetva Eminliği, Hürremzâde, Hakkı Efendi.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTITÜSÜ
--	---	---

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	İbrahim TÜRK		
	Student Number	17810601176		
	Department	Basic Islamic Studies / Islamic Law		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
		Doctoral Degree (Ph.D.)	✓	
	Supervisor	Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK		
Title of the Thesis/Dissertation	CYPRUS FATWA DEPARTMENT AND THE FATWAS OF HURREMZADE HAKKI EFENDİ			

This research studies the life and education of Hürremzâde Mehmet Hakki Efendi, who was a member of the Ottoman scholarly “ilmiye” class and served in the fields of education, judiciary and religion during the era of British colonial rule in Cyprus, in terms of transcription and Islamic Law. Hakki Efendi, who was the first mufti appointed by the British administration in Cyprus, was subject to various criticisms by the Turkish Cypriots due to this appointment and the trustee off Fatwa he performed afterwards. In this study, 752 fatwas of Hakki Efendi, who also performed various duties before the Fatwa Trustee on the island, which can be accessed only from the Fatwa Trustee period (1929-1930-1946-1947-1948), are investigated, the time of Hakki Efendi's tenure in the judiciary and the fatwas belonging to the mufti period have has been ignored.

In the first part of the study, the administrative structure and general situation of the island during the Ottoman Empire period and the administrative structure and general situation of Cyprus during the British period, where Hakki Efendi lived, are discussed. In the second part; the fatwas we have accessed are presented to the reader in the form of a monographic sample. Again in this part; the dates of the fatwas used, the notebook they belong to and the places where the references applied in the fatwas are shown in the footnotes. In the third chapter, which starts with a short introduction about the method of fatwa, interesting ones among Hakki Efendi's fatwas are examined in terms of Islamic law. Also here; the sources he referred to were evaluated and the referenced sources were examined in terms of validity. Again in this part, the ones that most attracted in terms of social content among the fatwas we have were tried to be evaluated.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

As a result of the study, it has been determined that Hakkı Efendi, who performed an extremely critical task such as the Cyprus Fatwa trustee during the British administration, had the qualifications required for his duty and the fatwas he gave were valid in terms of Islamic law discipline.

Keywords: Islamic Law, Fatwa, Cyprus, Fatwa Department, Hurremzâde, Hakkı Efendi.

ÖNSÖZ

İslam perspektifinden bir Müslüman için hayatın her sahası Şârî'nin rızasına muvafık olmalıdır. Ne var ki bu uyum ancak sınırlı nasslar üzerinde icra edilecek olan yorumlama faaliyetinin belirli standartlar eşliğinde gerçekleştirilmesiyle sağlanabilir. Bu minvalde Müslümanın gerekli donanıma (ictihad ehliyeti) sahip olması durumunda mezkûr faaliyeti bizatihi kendisinin gerçekleştirilmesi; buna güç yetiremiyorsa “*Eğer bilmiyorsanız, bilenlere sorun*” (Nahl, 16/43; Enbiyâ, 21/7) ayeti fehvasınca şer‘î anlamda bilimsel erişkinliğe sahip kişilere konuyu arz etmesi gerekmektedir. İşte bu noktada toplumlarını sahil bilgiye ulaştıran müftüler devreye girmektedir. Kıbrıs'ta uzun yıllar Müslüman halkın dinî meselelerine cevaplar veren Hürremzâde Hakkı Efendi, bu faaliyetiyle toplumun dinî anlamda ciddi bir ihtiyacını karşılamış, teknik tabirle, Kıbrıs Türk cemaati için farz-ı kifâyeyi yerine getirmiş bir müftüdür.

Kıbrıs'ta İngiliz idaresi döneminde ilga edilen Kıbrıs Müftülüğünün yerine kurulan Fetva Eminliği ve Kıbrıs tarihinde bu kurumun Fetva Emni olarak *yegâne* temsilcisi olan Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi'nin fetvalarının ele alındığı bu araştırma, Hakkı Efendi'nin mezkûr görevi ifa ettiği yıllarda Kıbrıs Türk cemaatinden aldığı çeşitli eleştiriler sebebiyle bizde ilgi uyandırmıştır. Nitekim Osmanlı eğitim sistemine göre, İstanbul'da dinî yüksek tahsil gören Hakkı Efendi, söz konusu göreve getirilmeden önce Kıbrıs Kadılığı ikinci kâtipliği, Kıbrıs Kadılığı ser kâtipliği, Tuzla-Mağusa Kadılığı ve Kıbrıs Müftülüğü gibi görevler icra etmiş olmasına karşın; bunlardan sonuncusu hariç tutulmak kaydıyla Kıbrıs Müslümanları nezdinde herhangi bir yergiye maruz kalmamıştır. İngiliz idaresinin kendisini Kıbrıs Müftülüğüne ataması ve peşi sıra bu kurumun lağvedilip yerine tesis edilen Fetva Eminliğinin başına getirilmesi dolayısıyla, bu değişiklikler karşısında kendisinden beklenen karşı duruşu sergilememesi ve Kıbrıs Türklerine liderlik yapmamasından ötürü ise eleştirilmiştir. Bu sebeptir ki gerek sözü edilen eleştiriler gerekse Kıbrıs'ın İngiliz sömürge yönetimi döneminde İslam hukuku açısından bir çalışmanın olmayışı bizi bu araştırmaya sevk etmiştir.

Tarihin ve medeniyetlerin öznesi olan insan, her iki mefhumun tesiri altında kalmak gibi bir özelliğe de sahiptir. Nitekim yaşadığı çağın izlerini taşımak her insan için kaçınılmazdır. Bu nedenle geçmişte farklı şartlarda yaşamış kişilerin bugünün akademik araştırmalarına konu edildiği satırlarda, araştırmacılara düşen zor zamanların kendine mahsus özelliklerinin olduğu bilinciyle bir okuma yapmaktır. Zira bu durum bilimsel araştırmaların ahlakiliği açısından yadsınamayacak bir konuma sahiptir. Bu sebeple Hakkı Efendi'nin sözü edilen eleştirilere ne derece layık olduğu ve kendi döneminde verdiği fetvaların İslam hukuk disiplini içerisindeki kabul edilirliliği bir araştırmaya değer cinstendir. Nitekim bu çalışma da bu esaslardan hareketle Hakkı Efendi'yi ve dönemin Kıbrıs şartlarını tarafsız bir gözle okuma gayesiyle oluşmuştur.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus ise çalışmalarımız süresince Kıbrıs'ın Osmanlı dönemine ait kadı sicillerine ilişkin araştırmalarla karşılaştığımız halde; adanın İngiliz sömürge idaresinde olduğu 1878-1960 yıllarına ilişkin alanımızla ilgili bir araştırmayla karşılaşmadığıdır. Bu anlamda özellikle ilgili dönemin Şer'î mahkeme zabıtlarının da başka çalışmalarda incelenmesi, dönemin şartlarının ve verilen mahkeme kararlarının İslam hukuku açısından uygunluğunun daha iyi anlaşılmasına vesile olacaktır. Nitekim bu çalışmada böylesi kritik bir dönemde Kıbrıs'ın kadim kurumlarından biri olan Kıbrıs Müftülüğünün başına olağan dışı bir yolla getirilen Hürremzâde Hakkı Efendi'nin fetvalarının araştırma konusu edilmesi bu boşluğu bir nebze doldurmayı amaçlamaktadır.

Her araştırmada olduğu gibi bu çalışmanın da perde arkasında yer alan birçok kıymetli katkı sahibi vardır. Bu anlamda geride bıraktığım bu zorlu sürecin başından sonuna değin bana her türlü desteği veren kıymetli refikam Tuğba Hanım başta olmak üzere; tezin oluşumunda ve olgunlaşmasında desteklerini her zaman hissettiğim kıymetli danışmanım Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK'e teşekkürü borç bilirim. Yine, tezin bilimsel gelişimi açısından kıymetli fikirlerini ve eleştirilerini müşfikçe benimle paylaştıran Prof. Dr. Saffet KÖSE, Prof. Dr. İsmail TAŞ, Doç. Dr. İsmail

BİLGİLİ ve Doç. Dr. Mustafa YAYLA hocalarıma da burada teşekkür etmem gerekmektedir. Ayrıca araştırmalarım esnasında gösterdikleri ilgi ve kolaylık sebebiyle KKTC Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi Müdürü Dr. Ejdan SADRAZAM ve Osmanlıca mütercimi Esin Fatma DOĞAÇ; kaynak temini konusunda her zaman desteklerini gördüğüm kıymetli arkadaşım Ali TAŞKÖPRÜ; araştırma sürecindeki fikrî katkılarından dolayı kıymetli dostlarım Doç. Dr. İsmet GÜNEŞ ve Dr. Volkan NURÇİN ile bu ve önceki çalışmalarımın redaksiyon aşamasında değerli vaktini bana ayıran İlhami SÖNMEZ de burada teşekkürü hak eden diğer kıymetli isimlerdir.

İbrahim TÜRK
Kütahya 2022

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ.....	1
KONU ve PROBLEM.....	1
AMAÇ ve ÖNEM	2
YÖNTEM	4
KAYNAKLAR ve ARAŞTIRMALAR	6
KAPSAM ve SINIRLILIKLAR.....	9

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS FETVA EMİNLİĞİ VE HÜRREMZÂDE HAKKI EFENDİNİN HAYATI

A. OSMANLI DÖNEMİNDE ADANIN GENEL DURUMU ve YÖNETİM-HUKUK SİSTEMİ.....	13
1. Adanın Genel Durumu	13
2. Yönetim-Hukuk Sistemi.....	22
B. İNGİLİZLER DÖNEMİNDE ADANIN GENEL DURUMU ve YÖNETİM-HUKUK SİSTEMİ .	26
1. Adanın Genel Durumu	26
2. Yönetim-Hukuk Sistemi.....	35
C. HÜRREMZÂDE MEHMED HAKKI EFENDİ’NİN HAYATI.....	39

İKİNCİ BÖLÜM

MONOGRAFİK ÖRNEKLEM FETVALARI

A. TAHARET ve İBADETLERLE İLGİLİ FETVALAR.....	49
1. Taharetle İlgili Fetvalar	49
1.1. Su Varken Teyemmümle Tilâvet Secdesi.....	49
2. Namazla İlgili Fetvalar.....	49
2.1. Özür Sahibinin Özü Olmayana İmamlığı	49

2.2. Kârinin Ümmiye İktidâsı	50
2.3. Amel-i Kesîr	50
2.4. Sabah Namazının Sünnetinin Kazâsı	51
2.5. Öğle Namazının İlk Sünnetinin Farzdan Sonra Kılınması.....	52
2.6. Kadınların Cuma Namazına Katılması	52
3. Oruçla İlgili Fetvalar	53
3.1. Esir Durumdaki Kişinin Oruç Mükellefiyeti	53
B. MUÂMELÂTLA İLGİLİ FETVALAR.....	53
1. İcâre İle İlgili Fetvalar.....	53
1.1. Hizmetçi Kiralama.....	53
2. Hacir İle İlgili Fetvalar	55
2.1. Sağîrin Velisi	55
2.2. Bülûğün Başlangıcı.....	55
3. Dâvâ İle İlgili Fetvalar	57
3.1. Mîrî Arazi Davalarının Mürûr-u Zamana Uğraması.....	57
3.2. Karı-Kocanın Ev Eşyalarında Anlaşmazlık Yaşaması.....	57
3.3. Kadının Miras Davasında Delil Getirmesi.....	58
4. Şahitlikle İlgili Fetvalar.....	58
4.1. İkrâra Şahitlik	58
5. Vekâletle İlgili Fetvalar.....	59
5.1. Müvekkilin Ölümüyle Vekâlette Harcanan Masrafın Durumu.....	59
6. Vakıfla İlgili Fetvalar	61
6.1. Vâkıfın Evlâdına Vakfi.....	61
6.2. Vakfın Tevliyetinde Vâkıfın Şartına Muhalefet	62
6.3. Mevkufun Aleyhin (Vakfiyenin) Tebdîli.....	63
6.4. İcâreteynli Vakfın Miras Bırakılması	64
7. Hibe İle İlgili Fetvalar	65
7.1. Hibede Kabz	65
7.2. Hibeden Rücû	66
8. Müzâraa İle İlgili Fetvalar	66

8.1. Müzâraa Akdi Olmaksızın Yapılan Ekim.....	66
8.2. Fâsid Müzâre‘a Akdi	67
8.3. Mîrî Araziyi Hak Sahiplerinden Birinin Ekmesi	67
C. NİKÂHLA İLGİLİ FETVALAR	68
1. Nikâhın Hükümü.....	68
2. Nikâhın İn‘ikâdı	68
3. Gayrimüslimlerin Nikâh Şahitliği	69
4. Muharramât	70
4.1. Nikâha Mâni Bir Durumun Bulunmaması.....	70
4.2. Kayın Valideye Şehvetle Dokunmak.....	71
4.3. Rebîbe İle Cinsel İlişki	71
4.4. Kardeşin Eski Karısıyla Nikâh	72
5. Gayrimüslime İle Nikâh	73
6. Nikâhta Veli	73
6.1. Bâliğa Kızın Velisinin İzni Olmadan Nikâhlanması.....	73
6.2. Velisi Tarafından Nikâhlanmış Sağîranın Bülûğ Muhayyerliği	75
6.3. Ma‘tûhe veya Mecnûnenin Velisi Tarafından Nikâhlanması	75
6.4. Velisi Bulunmayan Mecnûneyi Amcasının Oğlunun Evlendirmesi	77
6.5. Yakın Veli Varken Uzak Velinin Kıydığı Nikâh.....	77
7. Mehir.....	78
7.1. Kadının Mehrini Almadan Ölmesi	78
7.2. Kocanın Mehri Ödemeden Ölmesi	79
7.3. Duhûlden Önce Boşama	79
7.4. Kadının Mehrini Kocasına Bağışladıktan Sonra Pişman Olması	81
8. Erkekteki Bir Kusurdan Dolayı Kadının Nikâhı Feshettirmesi	81
8.1. Ağız Kokusu	81
8.2. Cünûn	82
8.3. Cüzzâm ve Baras	83
9. Tea‘ddüd-i Zevcât	84
D. RADÂ‘ İLE İLGİLİ FETVALAR	85

1. Radâ'nın Sonuçları	85
2. Radâ'ya Şahitlikte Nisap	85
3. Radâ' ile İlgili Diğer Fetvalar	86
E. TALÂKLA İLGİLİ FETVALAR.....	91
1. Sekr Hâlinde Boşama	91
2. Boşama Şekli.....	92
2.1. Gelecek Zaman Sîgasıyla Boşama.....	92
2.2. Kitâbetle Boşama.....	92
3. Boşamada Şarta Ta'lik	92
4. Ric'at.....	94
4.1. Duhûlden Önceki Boşamada Ric'at.....	94
4.2. Ric'î Talâkla Boşamadan Sonra Ric'at.....	95
4.3. Bâin Talâktan Sonra Ric'at.....	96
5. Muhâlea.....	97
5.1. Mehir ve İddet Nafakası Üzerine Muhâlea	97
5.2. Meclis Değişikliğinin Muhâleya Etkisi	97
5.3. Fuzûlnin Muhâlea Teklifi	98
6. Neseb.....	98
6.1. Nikâhlı Çiftlerin Çocuğunun Nesebi	98
6.2. Nikâhsız Birliktelikten Doğan Çocuğun Nesebi	99
7. İddet	100
7.1. Hamilenin İddeti	100
7.2. Duhûlden Önce Boşanan Kadının İddeti	101
7.3. Hamileliğin Asgari ve Azami Süresi	101
8. Nafaka	102
8.1. Zevcenin Nafakası	102
8.2. Evlâdın Nafakası.....	105
8.3. Torunun Nafakası	108
8.4. Kardeşin Nafakası.....	109
8.5. Teyzenin Nafakası	110

8.6. Amcanın Nafaka Yükümlülüğü	111
8.7. Amca Oğlunun Nafaka Yükümlülüğü	112
9.Hidâne	112
9.1. Hidâne Öncelik	112
9.2. Ananın Hidâne Hakkının Sâkıt Olması	113
9.3. Hidâne Müddeti	115
9.4. Çocuğa Gayri Mahrem Kişinin Hidâneye Etkisi	117
9.5. Çocuğun Malının Hidâneye Etkisi.....	118
9.6. Hidâne Hâkimin Cebir Hakkı	119
F. VELÂ İLE İLGİLİ FETVALAR	120
1. Mevle'l-atâka	120
G. ZEBÂİHLE İLGİLİ FETVALAR.....	121
10. Kesilen Hayvanın Yenmesi Mekruh Olan Uzuvarı.....	121
H. VASİYETLE İLGİLİ FETVALAR	122
1. Vakıf Kurma Vasiyeti	122
2. Devir Yapılması İçin Mûrisin Vasiyette Bulunması	122
İ. MİRASLA İLGİLİ FETVALAR	123
1. Taksimat Öncesi.....	123
1.1. Esbâb-ı İrs.....	123
1.2. Terike-i Meyyite Dair Hükümler	124
1.3. İrsin Manileri	126
2. Miras Taksimâtı	127
2.1. Tehârûc	127
2.2. Asabe	128
2.3. Hacb.....	130
2.4. Kelâle.....	132
2.5. Münâsaha.....	133
2.6. Zevi'l-Erhâmla İlgili Hükümler.....	134
3. Taksimatın Neticeleri	135
3.1. Âdile	135

J. MUHTELİF KONULARLA İLGİLİ FETVALAR	136
1. Başlangıç Fetvası	136
2. Kirletme (Necaset) İhtimalinden Dolayı Çocuğun Mescitten Engellenmesi.....	137
3. Cenazeyi Teşyî Adabı	138
4. Kabir Nakli	139
5. Rukye ve Muska.....	140
6. Farklı Dinlere Mensup Ebeveynin Çocuğunun Tâbiyeti	141
7. Tebennî.....	141
8. İrtidat.....	142
9. Mefkûd	143
10. Farklı Bir Mezhebin Görüşüyle Amel.....	144
11. Görevin Liyakatli Kişiyeye Verilmesi	144
12. Mîrî Arazi Üzerinde Mutasarrıfın Sınırlılıkları	145

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFTERİN FETVA USULÜ AÇISINDAN KRİTİĞİ

A. FETVANIN TANIMI TARİHSEL SEYRİ ve FETVADA LİYAKAT	146
1. Fetvanın Tanımı	146
2. Kur'ân-ı Kerîm ve Hadislerde Fetva Kavramı	147
3. Fetva Müessesesinin Tarihsel Seyri	148
4. Fetvada Liyakat.....	151
5. Fetva-Kazâ Arasındaki Fark.....	155
B. FETVA DEFTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	157
1. Evlilik Nafakasında Kadının Sağlık Harcamalarının Durumu	158
2. Kabir Nakli	160
3. Tebennî.....	162
4. Çiftlerden Birinin Küfrü Sebebiyle Nikâh Akdinin Durumu	168
5. Başka Mezhebin İctihadıyla Amel	171
5.1. İrâde-i Seniyyeye Aykırı Fetva Vermek.....	173
5.2. Talak.....	174
5.3. Mefkûd	178

6. Defterlerdeki Kaynakların Değerlendirilmesi	181
C. FETVALARIN SOSYOLOJİK ÇAĞRIŞIMLARI.....	188
SONUÇ.....	195
KAYNAKÇA	201

EKLER

Ek 1: İSTATİSTİK BİLGİLER	220
Ek 2: RESİMLER	233
Ek 3: ÖZGEÇMİŞ	235
Ek 4: ERİŞİLEN TÜM FETVALARIN TRANSKRİPSİYONU	237

KISALTMALAR

- AÜHFD** : Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
- b.** : İbn
- bt.** : Binti
- Bk.** : Bakınız
- C.** : Cilt
- DİB** : Diyanet İşleri Başkanlığı
- DİA** : Diyanet İslam Ansiklopedisi
- Ens.** : Enstitü/enstitüsü
- FCO** : Foering and Commonwealth Office
- h.** : Hicri
- haz.** : Hazırlayan
- Hız.** : Hazreti
- İHAD** : İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi
- KİD** : Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
- KKTC** : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- KŞŞ** : Kıbrıs Şer'iyeye Sicilleri
- Ktp.** : Kütüphane, kütüphanesi
- m.** : Miladi
- MAA. FE** : Millî Arşiv ve Araştırma Dairesi Fetva Eminliği Fonu
- md.** : Madde

Mv. F. : el-Mevsû'atü'l-fıkhıyye

nr. : Numara

ö. : Ölümü, ölüm tarihi

rh. : Rahimehullah

s. : Sayfa

sy. : Sayı

TALİD : Türkiye Araştırmaları ve Literatür Dergisi

TMK : Türk Medenî Kanunu

trc. : Tercüme, tercüme eden

ts. : Tarihsiz

vb. : Ve benzeri

v.dğr. : Ve diğerleri

Yy : Yayın yeri yok

GİRİŞ

KONU ve PROBLEM

Mikenler, Fenikeliler, Asurlar, Eski Mısırlılar, Persliler, Makedonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Lüzinyanlar, Cenevizliler ve Venedikliler gibi farklı milletlere ve köklü medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Kıbrıs'ın, İslam medeniyetiyle tanışıklığı üçüncü halife Hz. Osman dönemine (h. 28 / m. 649) rastlamaktadır. Adanın tüm bu medeniyetlere beşiklik etmiş olması Kıbrıs'ı pek çok saha ve araştırmacı için cazip hâle getirmektedir.

Günümüzde İslam araştırmacılarının adaya ilgisinin kaynağı ise gerek Şam Valisi Hz. Muaviye döneminde yapılan sefere katılan ilk Müslümanların Kıbrıs'ı fethi ve ada idaresiyle olan ilişkileri gerekse Osmanlı döneminde adanın sosyal, iktisadi, kültürel koşullarından ileri gelmektedir. Ne var ki burada bizim ele alacağımız İngiliz idaresi dönemi, tarih bakımından günümüze yakınlığına rağmen -özellikle alanımızın araştırmacıları açısından- en az ilgi gösterilen ve dolayısıyla hakkında bilimsel çalışmalara en az rastlanan bir dönem olma özelliğine sahiptir. Nitekim günümüzde Kıbrıs hakkında İslam hukuku alanında özellikle Osmanlı arşiv belgelerine dayanan pek çok çalışmanın varlığından söz edilebildiği hâlde, Kıbrıs Müslümanlarının azınlık konumuna gerilediği İngiliz idaresi gibi oldukça önemli bir dönem hakkında aynı şeyleri söylemek ne yazık ki mümkün değildir.

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethiyle birlikte adanın hâkim unsuru olmaya başlayan Müslüman Türklerin, İngiliz dönemiyle adanın *azınlığı* konumuna gelmesi ve bu dönüşüm sürecinde İngiliz yönetiminin böl-yönet¹ tavrının yanı sıra; evkaf, maarif ve müftülük gibi bazı stratejik noktalarda uyguladığı idari hamlelerin nelere mal olduğu günümüzde hâlâ tam olarak vuzuha kavuşmuş değildir. Osmanlı'nın adayı fethettikten hemen sonra

¹ Angelos Kalodukas, "Kıbrıs Sorunu: 2. Dünya Savaşı'ndan Annan Planı'na", *Kıbrıs Dün ve Bugün*, 73.

kurduğu ve yüz yıllarca gerek halifenin gerekse meşihat makamının temsilcisi olarak hizmet veren Kıbrıs Müftülüğünün² İngiliz döneminde ilga edilip yerine Fetva Eminliğinin kurulması da bu baskılardan yalnızca biridir.

Bu noktada sözü edilen baskıların araştırma konumuz olan Fetva Eminliğinden sâdır olmuş fetvalara ve ismi bu kurumla özdeşleşen, Osmanlı ilmiye sınıfına mensup Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi'ye (1875-1955) yansıyan bir yönünün olup olmadığı açıklık kazanması gereken bir durumdur. Zira bu araştırma, hem mezkûr görevi ifa ettiği dönemde eleştiri oklarına hedef olan Hakkı Efendi'nin durumunun aydınlatılması hem de araştırma konusu fetvaların İslam fıkıh disiplini içerisindeki mercilerinin belirlenip söz konusu defterlerin fetva usulü açısından değerlendirilmesi gibi bir problemi irdelemeyi hedeflemektedir.

Elinizdeki çalışma açısından bakıldığında Fıkıh/İslam hukuku araştırmalarında karşılaşmaya pek de alışık olmadığımız *tarihî bilgi* aktarımını da ciddi bir şekilde içeren bir araştırmanın kafalarda soru işaretleri oluşturması oldukça tabiidir. Ancak söz konusu *iftâ* ve bir fetva defteri olunca tarihî seyirden yoksun bir çalışmanın eksik kalacağı ortadadır. Bu anlamda İhsan Fazlıoğlu'nun; "*Tarih, bir gelecek idrakidir; bir milletin gelecek idrakine aktarılan geçmişi o milletin tarihi olur*"³ ifadelerinde önemini daha iyi kavrayacağımız tarihî bilgi, çalışmamız için bir kaçınılmazlık arz etmektedir. Nitekim fetva defterleri aslında birçok tarihî vakıanın kanıtı ve döneminin içtimai yapısının da şahitleridir. Bu tür çalışmalarda tarihî bilginin varlığını zorunlu kılan bir diğer husus ise araştırmaya konu olan defterin sahibinin okuyucular tarafından da daha şeffaf bir zeminde değerlendirilmesini sağlayabilme gayesidir.

AMAÇ ve ÖNEM

Kıbrıs'ın Osmanlı dönemi arşivleriyle ilgili *İslam hukuku* alanında gerek tez gerekse makale düzeyinde araştırmalardan söz etmek mümkündür.

² Ekrem Buğra Ekinci, *İslam Hukuku Tarihi*, 97.

³ İhsan Fazlıoğlu, *Akıllı Türk Makul Tarih*, 21.

Ne var ki bu durum Kıbrıs'ta koloni sisteminin hâkim kılındığı İngiliz idaresi gibi son derece kritik bir dönem için aynı olmayıp alanımızla ilgili bir çalışma yelpazesıyla henüz karşılaşmamaktadır. Bu anlamda Kıbrıs'ın yakın tarihi hakkında iki temel eser kaleme alan Hüseyin Mehmet Ateşin'in de ifadesiyle İngiliz idaresi dönemi gerek liderlik kadrosu, gerek sosyal hayat ve gerekse kurumsal yapı anlamında hatasıyla savabıyla araştırılmayı beklemektedir.⁴

İngiliz idaresinin genelde Osmanlı hukukunu ve özelde de İslam hukukunu örselemeye gayret ettiği dönemde Fetva Eminliği yapmış Osmanlı ilim camiasında yetişen Hakkı Efendi'nin ve dolayısıyla o dönemde verdiği fetvaların bu baskı döneminden nasıl etkilendiği ilim çevrelerinde merak konusudur. Nitekim Hakkı Efendi'ye ait olan defterlerde yaptığımız incelemede İslam hukukuyla uyuşması mümkün olmayan *tebennî* meselesine cevaz verildiğini tespit etmiş durumdayız. Bu bağlamda söz konusu fetva ve bu minvalde İslam hukukuyla paralellik göstermesi mümkün olmayan fetvaların tespit ve değerlendirilmesi de çalışmamızın amaçlarından biri olacaktır. Ayrıca mevcut fetvalardan yapılacak seçmelerin kaynaklarının tespiti ve İslam hukukuna uygunluklarının yanı sıra fetva emininin hangi mezhebe dayanarak fetvalar verdiği alanın temel kaynakları eşliğinde genel bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Yine çalışmamızda söz konusu fetvaların Kıbrıs Türkleri açısından ne gibi toplumsal yansımaları içerdiği de incelenecektir.

Hiç şüphesiz bu satırlarda, Kıbrıs'ın Osmanlı dönemine ait bir araştırma da olabilirdi. Ancak, İslami yönetim tarzının benimsenip kültürel olarak da İslam'ın hâkim olduğu bir toplumun araştırılması elbette ki kıymeti hâiz olsa da Kıbrıs için bir nevi malumun ilamı olacaktı. Ayrıca söz konusu dönem hakkında alanımızda bir çalışma bulunmaması ve bu sebeple Kıbrıs için karanlık kalan ve çalışılmayı bekleyen İngiliz idaresi dönemindeki dinî durum da vuzuha kavuşturulmamış olarak beklemeye

⁴ Hüseyin Mehmet Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 152.

devam edecekti. Bu nedenle, adada koloni anlayışının tesis edilip Müslümanların azınlık konumuna gerilediği ve bu şartlar altında mevzu bahis kurumda fetva eminliği görevi ifa eden bir ilim adamının faal olduğu zaman dilimini araştırmanın daha isabetli olacağı düşünülmüştür. Nitekim ileride de değinileceği üzere Hakkı Efendi'nin söz konusu görevi kabul etmesi nedeniyle döneminde Müslüman Türk cemaati arasında eleştiri oklarına hedef olduğu da görülmektedir.

YÖNTEM

Üç ana bölüm hâlinde incelenen çalışmanın birinci bölümü, araştırmanın esasını teşkil eden müftülük ve fetva eminliği arasındaki geçiş sürecinin ve buna bağlı olarak yaşanan toplumsal sorunların ele alındığı bir bölüm olma özelliğine sahiptir. Nitekim fetvaların verildiği dönemin sosyokültürel ve siyasi ortamının tanınması, fetvalara etki eden faktörlerin bilinmesi ya da hangi koşullarda verildiğini göstermesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca çalışmamızın bu bölümünde adanın Osmanlı ve İngilizlerin hâkimiyeti altında bulunduğu her iki dönemde Kıbrıs'ın genel durumu ile idari ve hukuki bakımdan yapılanma şartları incelemeye konu edilmektedir. Yine ilk bölümde çalışmanın ana materyalini oluşturan fetvaların yazarı Hakkı Efendi'nin hayatı ve ilmi kişiliği de bahis konusudur.

İkinci bölüm, tezin alanımızla doğrudan alakalı bölümü mahiyetindedir. Burada tespit ettiğimiz muhtelif fetva türleri belirli gruplara ayrılarak *monografik örneklem* usulüyle ilgili başlıklar altında ele alınmıştır. Bu başlıklandırmalar esnasında genel olarak Hanefî mezhebinin dört temel metninden (*mütûn-i erbaa*) biri ve istifade açısından da en yaygını olan Mevsilî'nin *el-İhtiyâr* isimli eserinin düzeni takip edilmiştir. Yine bu bölümde, elimizdeki fetva defterlerinden yapılan alıntılar defterlere atadığımız rumuzlar doğrultusunda gösterilerek kullanılan fetvanın hangi deftere ait olduğu söz konusu rumuzlarla belirtilmiştir. Bu minvalde sözü edilen rumuzlar; 1929-1930 yıllarını kapsayan ilk defter için "*Fetva Defteri*

I’, ikinci yani 2 Eylül 1946-16 Eylül 1948 arasını kapsayan defter içinse; “*Fetva Defteri II*” şeklinde düzenlenmiştir.

Dönemin Kıbrıs Müslümanlarının Hakkı Efendi’ye en sık müracaat ettikleri konuların başında miras meselelerinin yer alması hasebiyle her iki defterde de ağırlık ferâiz (İslam miras hukuku) ile ilgili fetvalar üzerinedir. Bunun dışında ise defterlerde temizlik, ibadetler, aile hukuku, muâmelat, vakıf, vb. konular hakkında fetvalar mevcuttur. Bu sebeple ikinci bölümde ele alınan fetvalar belirlenirken defterlerin kahir ekseriyetini oluşturan ferâiz fetvalarından seçilen belli başlı kapsamlı örneklerin dışında fetva alınmamıştır. Ne var ki diğer konulara ait olan örneklerin miras fetvalarına oranı oldukça düşük olması hasebiyle ikinci bölümde bu fetvaların tamamına yer verilmiştir. Ancak burada da mükerrer fetvaları zikretmekten kaçınmak amacıyla birbiriyle benzer olan fetvaların yalnızca biri seçilmiş; diğer örneklere ise dipnotlarda işaret edilmiştir. Yine bu bölümde, seçilen fetvaların altında yer alan ve Hakkı Efendi’nin defterlerde ilgili fetvanın dayanağı olarak yazdığı *nükûl* kısmındaki Arapça ibareler “trc.” kısaltmasının ardından ilgili dipnotta tercüme edilmiştir.

İslam hukukunda *fetvanın* tanımı, tarihsel seyri ve fetvada liyakat gibi konuların kısa bir girizgâh şeklinde ele alınmasıyla başlayan üçüncü ve son bölümde; defterler ve dolayısıyla tespit edilen bazı dikkat çekici fetvalar *Fetvâ Usûlü* açısından bir değerlendirmeye tabi tutuldu. Burada bahse konu örnekler üzerinden Hürremzâde’nin fetvalarda izlediği metodun irdelenmesi, ilgi çekici bazı fetvaların İslam hukuku açısından tahlili ile fetvalardan yansıyan sosyal çağrışımlar ele alınmaya çalışıldı. Özellikle ilgi çeken fetvaların tahlili esnasında Osmanlı dönemi Kıbrıs kadı sicillerine de zaman zaman yer verilip elimizdeki fetvalarda anlaşılması güç olan bazı yerler bu siciller ışığında irdelenmeye çalışıldı. Mezkûr sicillere yapılan atıflarda KŞS (Kıbrıs Şer’iyye Sicilleri) kısaltması kullanılıp ardından atıf yapılan sicil defterinin sıra ve sayfa numarası zikredildi.

Oldukça geniş bir ekler bölümüne sahip olan çalışmamızın bu kısmında ilk olarak erişilen fetvaların tamamına, monografik örneklemede kullanılan fetvalara ve defterlerde atıf yapılan kaynaklara ilişkin istatistik bilgiler verilmiştir. Akabinde Hakkı Efendi'nin ve söz konusu dönem Kıbrıs'ının erişilen bazı ilgi çekici fotoğrafları sunulmuştur. Bunların ardından da Hürremzâde'nin ulaşabildiğimiz tüm fetvaları transkripsiyon hâllerıyla sunulmuştur. Yine burada belirlenen bir kodlama sistemiyle dileyen araştırmacılar için transkripsiyonların asıl metinle mukayesesini kolaylaştırmak adına bir çalışma icra edilmiştir. Bahse konu kodlamaya bir örnek vermek gerekirse: “*Fetva Defteri I* / nr. 1 / s. 1” şeklinde her transkripsiyon metninin üst kısmında yer alan benzeri bir kodlamayla ilk önce fetvanın hangi deftere ait olduğu; ardından fetvanın numarası; sonrasında ise ilgili defterin hangi sayfasında yer aldığı yazılmıştır. Ayrıca belirtmelidir ki bu bölümdeki transkripsiyon sırasında nükûl kısmında yer alan Arapça ibareler çalışmanın hacmini artıracığı ve söz konusu ibarelerin orijinal görüntülerde de yer alması nedeniyle verilmemiştir. Ne var ki her fetvanın altında yer alan müstefî ve tarih bilgisine ise transkripsiyonların altında yer verilmiştir. Belirtilmesi gereken bir diğer husus ise *Fetva Defteri II*'de sayfa numaraları bulunmadığı için mezkûr defterin sayfalarına ilişkin numaralar tarafımızdan sırasıyla atanmıştır. Transkripsiyonlarını verdiğimiz fetvaların yazma suretlerinde okuma güçlüğü çektiğimiz kısımlar ise (?) işaretiyle belirtilmiştir.

KAYNAKLAR ve ARAŞTIRMALAR

Araştırmalarımız esnasında İngiliz dönemi Kıbrıs'ı hakkında *İslam hukukuyla* ilgili bir çalışmayla karşılaşmadık. Fakat burada Kıbrıs'ın Osmanlı dönemi şer'îyye sicilleriyle ilgili yapılan bazı araştırmalardan söz etmek mümkündür. Bu çalışmalardan ilki Ümit Güler'in hazırladığı *Osmanlı Kıbrıs'ında Müslüman-Zimmi İlişkileri ve İslam hukuku Açısından Tahlili* isimli doktora tezidir. Çalışmanın altyapısını oluştururken Osmanlı dönemi Kıbrıs'ına da yer verdiğimiz için mezkûr çalışma ile tezimiz arasında ancak dolaylı bir ilişkiden söz edilebilir. Bahsi geçen dönemle ilişkili olan bir

başka çalışma ise Ahmet Ekşi'nin Kıbrıs kayıtlarına da yer verdiği *Şer'iyye Sicilleri Örnekliğinde İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme* isimli kitap çalışmasıdır. Mezkûr eser, çalıştığımız *Fetva Defterlerinde* yer alan tebennî konusuyla ilintili olması dolayısıyla konumuzla ilişkili olsa da kapsam itibariyle yalnızca bir fetva çeşidine yönelik olup araştırmamız açısından bir yardımcı kaynak mesabesinde. Bunun dışında tezimizin kaynaklarını şöyle sıralayabiliriz; ilk bölüm genelde tarihî bilgi aktarımına dayalı olması hasebiyle burada Osmanlı ve İngiliz dönemlerini konu alan tarih kaynakları ve dönemin yayınlanmış gazeteleri başucu kaynaklarımız olacaktır. Fakat birincil kaynaklar arasında öncelikli olarak; Ali Fuat Türkgeldi'nin *Mesâil-i Mühimme-i Siyâsiyye* isimli kaynak eseri ile Güven Dinç'in *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, Cemil Çelik'in *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari ve Sosyal Yapılanması*, Meltem Onurkan Samani'nin *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu: Kavanin Meclisi* isimli doktora tezleri gelmektedir. Yine Kıbrıs tarihi açısından akademik düzeyde pek çok eser kaleme almış olan Nuri Çevikel'in *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, *Kıbrıs Eyaleti* ve *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası* isimli çalışmaları, Talip Atalay'ın *Geçmişten Günümüze Kıbrıs İdari Yapılanma ve Din Eğitimi* isimli matbu yüksek lisans tezi de istifade edilecek akademik çalışmalar arasındadır. Ayrıca İngiliz döneminin önde gelen isimlerinden Con Rifat'ın *Masum Millet* isimli gazetesinin Harid Fedai tarafından önemli görülen makalelerinin derlenerek Latin harfleriyle okuyucuya sunulduğu *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı* isimli eseri, Hüseyin Mehmed Ateşin'in *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, İsmet Konur'un *Kıbrıs Türkleri*, Kemal Tekakpınar ve Demiray Doğasal'ın birlikte kaleme aldıkları *Dr. Fazıl Küçük* isimli eser, Ahmet An'ın *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, *Kıbrıs Kültürü Üzerine Yazılar* ve *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş* isimli eserleri, Hasan Behçet'in *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, Mustafa Haşim Altan'ın *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, Faiz Kaymak'ın *Kıbrıs Türkleri Bu Duruma Nasıl Düştüler* isimli çalışması, Vergi Bedevi'nin *Kıbrıs Tarihi* nam kitabıdır.

Ayrıca adadaki İngiliz valisi Lord Winster'in talimatıyla 11 Haziran 1948'de kurulan ve Türk cemaatinin temel sorunları olan müftülük, evkaf, aile kanunu, şer'î mahkemeler ve maarif gibi önemli meseleleri Kıbrıs Türklerinin önde gelen cemaat liderlerinden seçilmiş bir grubun tartışarak tavsiyelerini ve taleplerini 20 Ocak 1949 tarihinde hükümete bir ara rapor hâlinde sunduğu *Türk İşleri Komisyonunun Ara Raporu* da istifade edilecek kaynaklardandır. Yine bu bölümün kaynakları arasında Hakkı Efendi'nin kendisinin kaleme aldığı ve yirmi beş sayfadan müteşekkil olan *Kıbrıs Fetvâ Emîn-i Muhteremi Fehâmetlü Mehmed Hakkı Efendi Hazretlerinin Ecdâdıyla Evlâd-u Ahfâdını İrâe Eder Defter* isimli defter de vardır. İsminden de anlaşılacağı üzere Hakkı Efendi'nin dede-nine, anne-baba, eş, çocukları ve bunların evlendiği kişiler hakkında bilgi veren defter yalnızca akrabalık bağları ve soy bilgisi içermemekte; Hakkı Efendi'nin tahsil ve görev hayatı hakkında da birtakım bilgileri barındırmaktadır. Aile bireylerinden edindiğimiz defter, herhangi bir arşiv kaydına sahip değildir. Ayrıca çalışmamızda mezkûr deftere, isminin uzunluğundan dolayı *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri* şeklinde kısaltılarak atıf yapılacaktır.

İkinci bölümde istifade edilecek kaynaklar arasında ise başta Hakkı Efendi'nin fetvalarında müracaat ettiği kaynaklar gelmektedir. Bunlar: Serahsî'nin (ö. 483/1091) *el-Mebcut*'u, Merğînânî'nin (ö. 593/1197) *el-Hidaye*'si, Muhammed es-Secâvendî'nin (ö.596/1200) *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*'si, Mevsılî'nin (ö. 683/1284) *el-İhtiyâr*'ı, Molla Hüsrev'in (ö. 883/1480) *Dürerü'l-hükkâm fi şerhi Ğureri'l-aĥkâm*'ı ile *Mirâtü'l-usûl*'ü İbrahim el-Halebî'nin (ö. 956/1549) *Mültekâ'l-Ebhur*'u, İbn Nüceym'in (ö. 970/1562) *el-Baĥru'r-râik* ve *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*'i, Timurtaşî'nin (ö. 1006/1598) *Tenvîrü'l-ebşâr*'ı, *Dâmâd'ın* (ö. 1078/1667) *Mecma'u'l-Enhur Şerhu Mülteka'l-Ebhur*'u, İbn Âbidîn'in (ö. 1252/1836) *Reddü'l-muĥtâr*'ı ve *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*'nin bazı maddelerinin yanı sıra; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, *el-Fetâvâ'l-Hâmidiyye*, *el-Fetâvâ'l-Hâniyye*, *Behcetü'l-Fetâvâ*, *Netîcetü'l-Fetâvâ*, *Fetâvâ-yı Ali Efendi* gibi eserlerdir. Ayrıca defterde Osmanlı Devleti meşihat makamının resmî yayın organı olan ve 26 Mayıs

1914 ile Eylül 1922 tarihleri arasında yayın hayatına devam eden *Cerîde-i İlmiyye*'ye de atıflar yapılması hasebiyle kaynaklar arasında o da yer alacaktır.

Son olarak defterin fetva usulü açısından tahlilinin ele alındığı üçüncü bölümde ise İslam hukukunun *Âdâbü'l-Müftî ve'l-Müsteftî*, *Şurûtü'l-Müftî*, *Edebü'l-Fetvâ* ve *Resmü'l-Müftî* türünden eserleri ile klasik fıkıh kitaplarında fetva usulüne ayrılmış olan bölümler temel kaynaklarımız arasında yer almıştır. Bunlar arasında ise; Kâdîhân'ın (ö. 592/1196) *el-Fetâvâ'l-Hâniyye* isimli eserinin mukaddimesinde yer alan ilgili bölümü, İbn Âbidîn'in (ö. 1252/1836) *Şerhu Ukûdi Resmî'l-Müftî*'si, Muhammed Takî Osmânî'nin *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, Osman Şahin'in *Fetva Âdâbı*, Fahrettin Atar'ın *Diyanet İslam Ansiklopedisinde* yer alan “Fetvâ” maddesi ile Kuveyt'te yayımlanan *el-Mevsû'atü'l-fıkhiyye*'nin “Fetvâ” maddesi müracaat kaynaklarımızdır. Bu eserlerin yanı sıra ihtiyaç oldukça Ömer Nasuhi Bilmen'in (ö. 1390/1971) *Istilahat-ı Fıkhiyye Kamusu*, *Diyanet İslam Ansiklopedisi* ve Hayreddin Karaman'ın *Mukayeseli İslam Hukuku* adlı eseri de bu bölümde müracaat edilen kaynaklar arasında sayılabilir.

KAPSAM ve SINIRLILIKLAR

Hürremzâde yaşadığı sürece Kıbrıs'ta müderrislik, Kıbrıs kadılığı başkâtipliği, Mağusa ve Tuzla kadılığı, Kıbrıs müftülüğü ve en sonunda da fetva eminliği gibi çok çeşitli ve önemli görevlere getirilmiştir. Biz çalışmamızda Hakkı Efendi'nin 1929-1950(?) yılları arasında yirmi yılı aşkın bir süre ifa ettiği fetva eminliği makamını ve bu sürede verdiği fetvaların elimizde olanlarını inceleme konusu yapacağız. Bu nedenle yaptığımız araştırmada Hakkı Efendi'nin müftülük dönemine ait fetvaları ve kadılık dönemine ilişkin sicil kayıtları inceleme sahamız dışında tutulmuştur.

Burada belirtilmesi gereken bir başka husus da Hakkı Efendi'nin bu süreçte verdiği fetvaların ne yazık ki kahir ekseriyetinin bugün elimizde bulunmadığıdır. Ancak yaptığımız araştırmalar çerçevesinde görüntülerini

tespit ettiğimiz iki defter mevcut olup bunlardan ilki 1929 ve 1930 yıllarının tamamını kapsamaktadır. İkinci defter ise 2 Eylül 1946 ile 16 Eylül 1948 tarihleri arasında verilmiş olan fetvaları muhtevidir. Bu tarihten sonraki kısım, diğer bir ifadeyle, Hakkı Efendi'nin fetva eminliği görevinden ayrıldığı muhtemel tarih olan 1951 senesine kadarki fetvaların mevcut olmaması nedeniyle konumuz dışında tutulmuştur.

Elimizde görüntüleri yer alan defterlerdeki fetva sayısına gelecek olursak; *Fetva Defteri I*'in 1929 yılına ait kısmında 258 fetva, 1930 yılına ait kısmında ise 240 fetva yer almakta olup toplamda bu defterde 498 fetva mevcuttur. *Fetva Defteri II*'de ise 1946 yılına ait 74, 1947 yılına ait 127, 1948 yılına ait 52 ve toplamda da 253 fetva bulunmaktadır. Ayrıca İsmet Konur'un *Kıbrıs Türkleri* isimli kitabının ekler bölümünde yer alan ve Hürremzâde'nin imzasını taşıyan bir fetvası da her ne kadar bahse konu iki defter dışından olsa da erişemediğimiz defterlerden birisine ait olduğu için çalışmamızda kullanılmaktadır. Böylelikle söz konusu kitapta ve her iki defterde yer alan elimizdeki toplam fetva sayısı ise 752'dir. Buna mukabil çalışmamızın ikinci bölümünde (monografik örneklem) gerek atıf yaptığımız gerekse zikrettiğimiz fetva sayısı ise 182'dir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS FETVA EMİNLİĞİ VE HÜRREMZÂDE HAKKI EFENDİNİN HAYATI

Gerek coğrafi konumu ve doğal güzelliğiyle gerekse yer altı zenginlikleri gibi çeşitli sebeplerle farklı milletler için daima cazibe merkezi durumunda olan Kıbrıs adası, İslamiyet'in ilk devirlerinden itibaren Müslümanların da ilgisini çekmiştir. Ne var ki İslam tarihi kaynaklarından anlaşılacağı üzere, bu durum aslında basit bir ilgiden ibaret olmayıp Peygamberî bir müjdenin de sonucudur. Bahsi geçen müjde hadisesi, halk arasında *Hala Sultan* namıyla meşhur olan Hz. Peygamber'in süt teyzesi Ümmü Harâm bint Milhân bt. Hâlid el-Ensâriyye el-Hazreciyye isimli hanım sahâbînin evinde şöyle cereyan etmiştir: Hz. Peygamber, Ümmü Harâm'ın evinde bulunduğu bir sırada öğle uykusundan tebessüm ederek uyanınca Ümmü Harâm Hz. Peygamber'e tebessüm edişinin sebebini sorar. Bunun üzerine Hz. Peygamber de kendisine cevaben, "*Bana ümmetimden bazı kişiler şu engin deniz üstünde tahtları üzerine kurulmuş hükümdarlar hâlinde gemilere kurulmuşlar da Allah yolunda kemâl-i ihtişamla deniz harbine giderlerken gösterildi (de ona güldüm)*" buyurur.⁵ Buna mukabil Ümmü Harâm Hz. Peygamber'den kendisinin de o kişilerin arasında yer alması için Allah'a dua etmesini ister ve Hz. Peygamber süt teyzesini "*Sen de onlardansın*" demek suretiyle müjdeler. Bu olaydan sonradır ki Hz. Muaviye döneminde Kıbrıs fethine çıkan orduya katılan Ümmü Harâm, çıkarma yapılırken gemiden indiği sırada binitinden düşüp boynu kırılarak şehit olmuş ve bugün Larnaka olarak bilinen yere defnedilmiştir.⁶

Müslümanların adaya düzenledikleri bu ilk seferinin ardından tarihte pek çok kez antlaşmaların ihlali, yağmacılık, vergilerin ödenmemesi ve Müslümanlar için ilk deniz şehidi sayılan Hala Sultan kabriyle diğer pek çok kıymetli yerin varlığı Kıbrıs'ı pek çok kez Müslümanların akınına mahatap

⁵ Buhârî, "Cihad", 3, 8, 63, 75, 93; Müslim, "İmâre", 160.

⁶ M. Yaşar Kandemir, "Ümmü Harâm", *DİA*, XXXXII, 322.

kılmıştır. Yine söz konusu Müslüman akınlarına fütûhat düşüncesi, diğer bir ifadeyle İslam dininin yayılıp başka milletlere ulaştırılma gayesi de etken olmuştur. İşte bu amaçladır ki Kıbrıs adası pek çok kez Müslüman akınlarına uğramışsa da Müslümanların adadaki varlığını daimî kılmak noktasında bu seferlerin neredeyse hiçbiri başarılı olamamıştır.

Bu süreç Osmanlı Devleti'nin adaya sefer düzenlediği 8 Rebî'u'l-âhir 978 – 9 Rebî'u'l-evvel 979 (9 Eylül 1570 – 1 Ağustos 1571) tarihlerine kadar böyle sürmüş, Osmanlılar ise bu emele nail olan yegâne Müslüman devlet olarak Kıbrıs'ı Venediklerin elinden almıştır.⁷ Adanın alınmasının akabinde Osmanlılar, uzun yıllardır edindikleri devlet tecrübesiyle adanın ihyasına girişerek köklü ve adil bir sistemin inşasına başlamışlardır.⁸

Ne var ki bahsi geçen hâkimiyet süreci Osmanlı Devleti'nin zor zamanlar yaşadığı on dokuzuncu yüzyılın son çeyreğine kadar devam etmiştir. Ülkenin girdiği kesif ve kasvetli bu mücadele döneminde Batılı devletlerle birlikte Rusya yıkılması beklenen Osmanlı Devleti'nden pay alma girişimlerinde bulunmuştur. Bu girişimler sonucunda ise Osmanlı ada mülkiyetinden vazgeçmeksizin geçici bir tedbir ve rahatlama politikası olarak Kıbrıs'ı 1878 yılında muvakkaten İngiltere'ye kiralamıştır.⁹ Bu tarihten itibaren de ada Müslümanlarının sıkıntılı günleri başlamış olacaktır.

Her ne kadar İngiltere ile Osmanlı Devleti arasında yapılan Kıbrıs Antlaşması adanın Osmanlı tarafından geri alınmasını ve Kıbrıs Müslümanlarının dinî maslahatlarını gerektirecek çeşitli tedbirleri barındırsa da 1878'den sonra gerek Müslüman Türkler gerekse Kıbrıs adası geri dönülmesi imkânsız bir yola girmiştir. Zira Kıbrıs'ın 1878'de İngilizlere kiralandığı tarihten adayı terk ettikleri 1960 yılına kadar Kıbrıs Türkleri gerek dinî/kültürel gerekse kurumsal anlamda ciddi bir erozyona maruz bırakılmışlardır. Ancak yaşanan tüm olumsuzluklara rağmen ada

⁷ Kemal Çiçek, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 374.

⁸ Mustafa Haşim Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, I, 2.

⁹ Nuri Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 139.

Müslümanları asla anavatandan kopmamış ve Anadolu'yu daima bir umut kapısı olarak görmüşlerdir.

Bu kısa girizgâhın ardından Kıbrıs'ın Osmanlı Devleti günlerini idari, kültürel ve hukuksal zeminde ele almayı uygun buluyoruz.

A. OSMANLI DÖNEMİNDE ADANIN GENEL DURUMU ve YÖNETİM-HUKUK SİSTEMİ

1. Adanın Genel Durumu

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethetmesinden önce adada yer alan Venedikler ve onlardan önceki Luzinyanlıların Katolik olmaları dolayısıyla daha önce bağımsızlıkları tanınan Kıbrıs Ortodoks kilisesine dört asır gibi uzun bir süre ciddi baskıları olmuştur. Her iki idare döneminde de *paçiri/köle* olarak bilinen Rumlar adada Katolikler için çalışmak zorunda oldukları gibi, ittiba etmedikleri hâlde Katolik kilisesinin üstünlüğünü de kabule zorlanmaktaydılar. Nitekim bu cümleden olarak 1260 yılında Papa IV. Alexander'in yayınladığı *Bulla Cypria* fermanıyla Latinler dışında adadaki tüm Ortodoksların da dinî lideri olarak tanıtılmakta, dolayısıyla bu fermanla Ortodoks kilisesinin tüm malları Katolik kilisesine verilmekteydi.¹⁰

Yukarıda naklettiğimiz nebevi müjdeyi içeren rüya, aralarında pek çok sahabinin de bulunduğu Müslüman şehitlerin kabirlerini barındırması, hac yolculuğunda Venedikli korsanların tacizleri ve elbette ki stratejik konumu gibi birçok nedenden dolayı Osmanlı Devleti için de Kıbrıs cazip konuma gelmişti.¹¹ Öyle ki Kıbrıs'ın fethi her ne kadar II. Selim dönemine rastlasa da Kanûnî zamanında da gündeme gelmiş, hatta bu konuda devrin Şeyhü'l-İslam'ı Ebüssuûd Efendi fethin cevaz ve gerekliliğine dair fetva yayınlamıştır.¹²

¹⁰ Peçevi, *Târîh-i Peçevî*, I, 486; Talip Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 33-33.

¹¹ Halil Fikret Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 45-51; Talip Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 35-36.

¹² Fetvanın orijinal ibaresi şu şekildedir; *Sâbıkan bir vilayet dâr-ı İslam'dan olup ba'de zamanin küffâr-ı hâksâr müstevli olup medâris ve mesâcîdin harâb ve muattal ve menâbîr-u mahâfilin küfr-u dalâlet ile mâlâmâl ve nice dürlü ef'âl-i habise ile Dîn-i*

Sayılan gerekçelerle adaya fetih harekâtı gerçekleştiren Osmanlı Devleti hem Kıbrıs'ta hâkimiyeti tam anlamıyla sağlayabilmek adına hem de kurulacak olan beylerbeyliği yönetimi için var olan nüfusun yetersiz olması nedeniyle öncelikli olarak adadaki Türk nüfusun artırılması için girişimler başlattı. Bu nedenle adaya Anadolu'nun farklı yerlerinden nüfus aktarımı gerçekleştirdi.¹³ Bu göçler yaygın bilginin aksine vukuatlı kişi ve ailelerden olmayıp Kıbrıs'ta her türlü ihtiyacı karşılayabilecek farklı meslek gruplarına mensup kimselerden yapılmakta,¹⁴ ayrıca bu kişiler göç için başvurduklarında kendilerinden iki tane de şahit istenmekteydi.¹⁵

307 yıl gibi uzun bir süre Kıbrıs'ta varlık göstermiş ve adaya eğitim, kültür, sanat gibi pek çok noktada yön vermiş olan Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ta sosyal hayatı canlı tutabilmek ve tebaanın hayır yolunda hizmet edip hizmet görebilmesi adına vakıf müessesesiyle Kıbrıs halkının kalbini kazanmıştır. Genelde *bir mülkün menfaatini halka tahsis edip aynını Allah*

---

*İslâm'a ihanet kasdeyleyüb ve etraf-ı âleme evzı kabihaların işâat eyleseler, padişâh-ı din penâh hazretleri hamîyyet-i İslam muktezasınca diyâr-ı mezkûru küffâr-ı hâksâr elinden alûb dâru-l-İslâma ilhâk eylemeye azimet ve himmet buyursunlar, sâbika mezkûr keferenin tasarruflarında olan âhar vilayetler müsâlaha olunduktâellerine verilen ahidnâmelerde mezkûr vilâyetler dâhil olmağla şerî'at-i mutahhare mucibince mezkûr ahidnâme nakzına azimet buyurmalarına mânî' olur mu? Beyân buyurula. El-Cevâb: Allahu Teâlâ A'lem mânî olmak ihtimali yoktur... Detaylı bilgi için bk. Peçevî, *Târîh-i Peçevî*, I, 486-487; Münevver Ayaşlı, *19. Asır Teşrin-i Sâni ve Ötesi: Kıbrıs ve Fetvası*, 294-295.*

¹³ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 60; Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 37. Biz burada her ne kadar göç kavramını tercih etmiş olsak da, kaynaklarda bu durum "sürgün" şeklinde ifade edilmektedir. Ne var ki Kıbrıs için bu ifade aslında bugünkü anlamdaki bir sürgünü yansıtmamaktadır. Nitekim Osmanlı döneminde birisi yeni fethedilen yerleri şenlendirme maksadıyla, ötekisi de işlenen suçlara verilen ceza sadedinde iki sürgün çeşidinden söz edilmektedir ki adanın ilk fethedildiği zaman Kıbrıs'a yapılan sürgünler daha çok bir göç ettirme politikasına matuftur. Nitekim o dönem Kıbrıs'a gelecek olan kişilerin tüm teçhizatlarıyla göçmeleri de bu durumun bir yansıması mesabesinde. Detaylı bilgi için bk. Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu olarak Sürgünler", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, XV, 209-237. Bunun yanında Osmanlı döneminde adaya ceza amaçlı sürgünlerin yapıldığı da görülmektedir. Nitekim bunlardan en meşhuru vatan şairi olarak bilinen Namık Kemal'in Kıbrıs'a sürgün edilmesidir. Detaylı bilgi için bk. Ali Efdal Özkul, *Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'a Yaptığı Sürgünler ve Sonuçları, Osmanlı Döneminde Kıbrıs Uluslararası Sempozyumu*, 22-97.

¹⁴ Adaya gönderilen kişilerin mensup oldukları meslekler hakkında detaylı bilgi için bk. Çevikel, *Kıbrıs Eyaleti*, 25.

¹⁵ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 66.

*Teâlâ'nın mülkü hükmünde temlik ve temellükten men etmek*¹⁶ şeklinde tarif edilen vakıf kavramı, Osmanlı Kıbrıs'ında da tüm canlılığını korumuş, faaliyet sahasını daima genişletmek suretiyle varlığını günümüze deyin getirebilmiştir. Kıbrıs'ta bu müessesenin ilk bânîleri arasında dönemin Osmanlı hükümdarı II. Selim başta olmak üzere ada fatihi olarak bilinen Lala Mustafa Paşa ile Arap Ahmet Paşa, Ağa Cafer Paşa, Haydar Paşa, Ferhat Paşa ve Pertev Paşa gibi Osmanlı devlet ricalinden önemli isimler göze çarpar.¹⁷ Bu isimlerin önderliğinde kurulan vakıfların yüzyıllarca finanse ettiği sağlık, eğitim, bayındırlık, dinî hizmetler (cami, tekke, zaviye) ve daha birçok kurum Kıbrıs toplumunu ihya etmiştir.

Ayrıca belirtilmesi gereken bir diğere husus da adada yapılan vakıfların tamamının Kıbrıs'a münhasır olmayıp burada çok geniş bir vakıf yelpazesinin olduğudur. Nitekim Kıbrıs'ta Haremeyn-i ş-şerîfeyn vakıflarından geliri Mekke ve Medine fukarasına adanmış vakıflara, Konya¹⁸ ve Şam vakıflarına ve Tûr-i Sîna manastırlarına¹⁹ kadar çok geniş bir yelpazede mevkufun aleyh durumu söz konusudur.²⁰ Ayrıca bu durumun aksine Anadolu'da Kıbrıs için kurulan vakıflardan da söz etmek mümkündür. Bu bağlamda Konya'daki Celaliye vakıfları bu duruma bir örneklik teşkil etmektedir.²¹ Bu dönemde adadaki vakıfların yönetimine gelecek olursak vakıflar 1835 yılına kadar vakfiyelerde belirtilen mütevellîler tarafından idare edilmekteyse de bu tarihten sonra Osmanlı'da

¹⁶ Ömer Nasuhi Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, IV, 284; Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 245.

¹⁷ Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, I, 2, 104.

¹⁸ Osmanlı'nın adayı fethinden sonra Anadolu'dan Kıbrıs'a yapılan göçlerin kahir ekseriyetini Konya bölgesi oluşturması hasebiyle Kıbrıs'ta Konya'ya bağlılık pek çok açıdan devam etmiştir. Bu durumun en bariz göstergesi de adanın Osmanlı tarafından fethedildiği daha ilk yıllarda Kıbrıs'ta kurulan ve bugün hâlâ varlığını müze olarak sürdüren Mevlevihânelerdir. Ayrıca Osmanlı döneminde adada rifâilîlik ve celvetîliğin de var olduğu ifade edilmektedir. Deyatlı bilgi için bk. Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 74-77.

¹⁹ Ayrıca Kıbrıs'ta gayrimüslimlerin genelde kiliselere yaptığı vakıfların dönemin mahkemelerinde kayıt altına alındığı da bilinmektedir. Detaylı bilgi için bk. Güven Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 242.

²⁰ Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, I, 3.

²¹ Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 47.

yapılan bazı reformlarla vakıfların yönetimi merkezde oluşturulan Evkaf-ı Hümayun nezaretine bağlanmıştır.

Adayı üç asrı aşkın bir zaman süresince yöneten Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'a vakıflar aracılığıyla kattığı değerleri sadece Lefkoşa özelinde bile değerlendirmek somut bir örneklik olması açısından yeterli olacaktır. Zira fetihten 1720 yılına gelinceye kadar geçen yaklaşık yüz elli yıllık dönemde yalnızca başşehir Lefkoşa'da iki camii kebir, iki cami, on dört mescit, üç medrese, dört tekke ve zaviye, beş hamam, otuz bir çeşme ve altı kütüphane olmak üzere altmış yedi adet vakıf eseri görülmektedir.²²

Eğitim noktasında ise adaya olan katkıları yine azımsanmayacak boyutlarda olan Osmanlı Devleti'nin, Kıbrıs'ta hayata geçirdiği eğitim kurumlarına bakıldığı zaman diğer fethedilen topraklarla Kıbrıs arasında bir fark gözetmediği dikkat çekmektedir. Nitekim Osmanlı dönemi açısından Anadolu'ya da göz atıldığında devletin eğitimi iki kademeli olarak sürdürdüğü görülmektedir. Bu kademelerden ilki *sıbyan* veya *mahalle mektebi* denen mektepler, ikincisi ise *tetimme* veya *mûsile-i sahn* denilen medreselerdi. Bu tedrisattan başarıyla geçen talebelerden kabiliyet ve isteğine göre İstanbul'daki *sahn-ı semân* medreselerinin yanı sıra Medine, Şam, Kahire ve Kudüs gibi büyük ilim merkezlerine yüksek tahsil için giden öğrenciler de olmaktaydı.²³ Ayrıca Tanzimat döneminde adada yer alan gayrimüslim eğitim kurumlarına devletin destek verdiği de kaynaklarda yer alan bilgiler arasındadır.²⁴

Osmanlı dönemi Kıbrıs'ından bahsederken unutulmaması gereken bir başka detay da adadaki Rum azınlığıdır.²⁵ Kıbrıs'taki varlıkları oldukça

²² Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 48.

²³ Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 57; Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 177.

²⁴ Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 175.

²⁵ Biz burada her ne kadar adadaki ikinci nüfus yoğunluğuna sahip olmaları dolayısıyla Rum cemaatinden bahsetmiş olsak da, Osmanlı Devleti döneminde Kıbrıs'ta yalnızca Rum azınlık bulunmuyordu. Bunların haricinde Kıbrıs'ta Osmanlı tebaası olarak bulunan Yahudiler, Ermeniler, Maruniler ve Latinler de mevcuttu. Detaylı bilgi için bk. Ümit

eskiye dayanan Ortodoks Rumlar, yukarıda da geçtiği üzere Osmanlılardan önce Katolik olan Lüzinyan ve Venedik idareleri altında yaşamış, ancak bu yönetimlerle aralarındaki mezhep ayrılığı nedeniyle ya Katolikleştirilmeye zorlanmış ya da baskıcı bir idari tutuma maruz kalmışlardı. Osmanlı idaresine gelindiğinde ise daha ilk başta adanın fethiyle II. Selim tarafından irat edilen fermenda özetle; yerli halkın savaş dolayısıyla yaşadıkları maddi ve manevi kayıp ve acıların bilindiği ve bunların telafisi için gereken gayretin gösterileceği belirtilmiş, adanın kısa zamanda kalkınması için mahkeme ve vergilendirme gibi konularda gözetilecekleri beyan edilmişti. Ayrıca Osmanlı idaresi tarafından kendilerinin *Allah'ın bir emaneti* olarak telakki edildikleri beyan edilmekte ve bu nedenle devletin azınlık tebaaya can, ırz ve mal gibi her türlü konuda teminat verdiği görülmektedir. Luzinyan ve Venedikliler döneminde kapatılan kiliselerini tekrar hayata geçirme, mal alıp satabilme ve mallarının vârişlere intikali gibi son derece temel insani haklardan mahrum bırakılan yerli halk, Osmanlı'nın idaresinde kaybettikleri bu gibi birçok hakkı geri kazanmışlardır.²⁶

Devletle gayrimüslim tebaanın arasındaki uyum bahsedilen hakların temin edilmesiyle sorunsuzca seyrederken Kıbrıs Müslümanlarıyla gayrimüslim tebaa arasında da birlikte yaşama noktasında güzel bir örneklik oluşturan uyumlu bir hayat sürdürülmüştür. Nitekim Osmanlı Devleti döneminde Kıbrıs'ta karışık bir şekilde yaşayan Müslüman ve gayrimüslimler hakkında gettolaşma gibi birbirlerinden kopuk olan bir yerleşim düzeni istisnai yerler dışında vukua gelmemiş, her iki grup da birbirinden mülk satın alabilmiş, tüccarlar çarşı ve pazarlarda yan yana satış yapabildiği gibi birlikte ortak işler de icra etmişlerdir.²⁷

Güler, *Osmanlı Kıbrıs'ında Müslüman-Zimmi İlişkileri ve İslam Hukuku Açısından Tahli*, 30.

²⁶ Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 39.

²⁷ Çiçek, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 378.

Bu dönemde Rum cemaatinin dinî ve millî liderleri²⁸ olan başpiskoposa da hiçbir yönetimde karşılaşmadıkları kadar haklar verilmiştir. Asa taşımak, Hristiyan halktan vergi toplamak ve kırmızı mürekkeple mühür basmak gibi çok önemli imtiyazlar bu kabilden olarak akla ilk gelenlerdir. Yine, dinî lider olan piskoposlara da tehlike arz eden yerlerden geçerken silah taşıma hakkı tanınmıştır.²⁹

Osmanlı döneminde Lefkoşa, Baf, Girne ve Tuzla olmak üzere dört bölgeye ayrılan Ortodoks kilisesi adanın her yerine etkinlik bakımından eşit şekilde dağılmış bir vaziyette hizmet verebilmekte ve vergiden muaf tutulmaktaydı. Kıbrıs'ta başpiskoposun yönettiği ruhani liderler (piskoposlar) 1660 yılında *reaya vekilliği* görevine getirilmiş ve bu tarihten sonra adada nüfuzlarını daima hissettirmişlerdir. Öyle ki bu güç çoğu zaman kötüye kullanılmış,³⁰ ada yöneticisi olan muhassılları zor durumda bırakmaya kadar uzanmış ve pek çok kez başpiskoposlar muhassıllarla nüfuz mücadelesine girişmişlerdir. Sadrazamla doğrudan görüşme hakkına sahip olan başpiskoposlar zaman zaman da ada yönetimini sadarete şikâyet etmişlerdir.³¹

²⁸ Osmanlı Devleti döneminde başta idare olmak üzere gayrimüslim cemaat nezdinde de millî temsilci veya lider olarak görülen bir başka makam da “Tercümân-ı Sarây-ı Muhassıl / Dragoman” dır. Saray veya divan tercümanlığı olarak da bilinen bu görev; bir bölgede yaşayan Müslüman veya gayrimüslim etnik bir unsurun saraydaki temsilcisi ve tercümanlığından ibaret olmayıp, elinde ciddi nüfuz barındıran ve geliri son derece iyi olan bir görevdi. Zira sarayda olmaları ve idareyle içli dışlı bulunmaları nedeniyle sadece tercümanlık faaliyeti yapmayan bu görevliler Kıbrıs Rumları için bir nevi aracı konumunda olup, her ne kadar başpiskopos ve piskoposlar tarafından atansalar da devlet nezdindeki makamları dolayısıyla reaya vekili olarak addedilmekteydiler. Nitekim Kıbrıs saray tercümanları Hristiyan halktan alınacak vergi miktarlarını tespit ve toplanması noktasında yetkilendirilmişlerdi ki bu durum da nüfuzlarını artıran bir faktör oldu. Ancak bu makam hiçbir zaman başpiskoposluk gibi bir anlam taşımamıştır. 1816 yılına gelindiğinde ise bu makamın adada zarara neden olması sebep gösterilerek Kıbrıs saray tercümanlığı kapatıldı. Detaylı bilgi için bk. Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 150-152.

²⁹ Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 145.

³⁰ Özellikle 1774 yılında Osmanlı Devleti'yle Rusya arasında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması neticesinde Ortodoks cemaat üzerinde söz ve himaye sahibi olma hakkını elde eden Ruslar, misyonerler aracılığıyla Rumları isyana teşvik ederek Osmanlı Devleti'ni zor duruma sokmuştur. Detaylı bilgi için bk. Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 137; Kemal Beydilli, “Küçük Kaynarca Antlaşması”, *DİA*, XXVI, 527.

³¹ Çevikel, *Kıbrıs Eyaleti*, 63; Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 136-137; Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 39.

Osmanlı'nın gerileme ve çöküş yıllarına gelindiğinde ise dış politikada yaşanan sorunlar ve içerde karşılaşılan zorluklarla birlikte Osmanlı Devleti gerek iç gerekse dış siyasette kasvetli günler yaşamaktaydı. Tüm bunları birer fırsat olarak gören yabancı devletler gibi İngiltere de Kafkaslardan güneye doğru ilerleyen Rus tehdidini durdurmak, Fırat ve Dicle'nin kontrolünü elinde tutmak vb. birçok menfaatin teminini sağlayarak *pastadan payını alma* gayesi taşıyordu. Nitekim dönemin İngiltere Kraliçesi Victoria'ya Kıbrıs'ın Batı Asya'nın anahtarı mesabesinde olduğunu söyleyen Disraeli de, bu gayeyi izhar etmiş oluyordu.³²

Paris Antlaşması'ndan sonra Osmanlı'ya karşı daha sert bir politika izleyen Ruslarla imzaladığı Ayastefanos/Yeşilköy Antlaşması'yla ciddi bir dar boğaza giren Osmanlı Devleti'nin dönemin şartlarında Ruslara karşı Berlin Antlaşması'nda İngilizlerin desteğini arkasında görebilmesi şarttı. Bu durumu bilen ve Kıbrıs'ı ne pahasına olursa olsun almak isteyen İngilizler söz konusu antlaşmada Osmanlı Devleti'ni Ruslara karşı yalnız bırakmamak noktasında söz verdiler. İşte bundan sonradır ki Kıbrıs'ın İngilizlere geçici süreliğine idari olarak teslim edilmesi Osmanlı devlet erkânında konuşulmaya başlamıştır.

Ne var ki adanın İngilizlere devredilmesi hiç de kolay olmamış, padişah ve Osmanlı devlet adamlarını ikna sürecinde; olası bir silahlı Rus saldırısına karşı Osmanlı Devleti'ne yardım sağlayabilecek güçlü bir devletin varlığının elzemliğine dikkat çeken İngiliz büyükelçisi Sir Henry Layard, söz konusu yardımın İngiltere veya Malta'dan sağlanamayacağını, dolayısıyla Kıbrıs'ın idari sultanının bu destek için İngiltere hükümetine en azından Ruslar Ardahan, Kars ve Batum'u bırakıncaya kadar geçici süreliğine verilmesini istemişler, bu vesileyle de Berlin Konferansında İngiltere'nin Osmanlı'ya desteğini taahhüt etmişlerdi.³³

Osmanlı Devleti'nin adadaki son yıllarında adanın genel durumuna da bakınca sonuç olarak Osmanlı'nın köklü bir devlet geleneğiyle Kıbrıs'ı ve gerek Müslim gerekse gayrimüslim tebaayı her anlamda ihya ettiği

³² H. Vergi Bedevi, *Kıbrıs Tarihi*, 159.

³³ Ali Fuat Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiyye*, II, 92-95; Bedevi, *Kıbrıs Tarihi*, 159.

söylenbilir. Nitekim yargısından eğitim kurumlarına, vakıflarından ordusuna kadar oturmuş bir sistemin tatbik edildiği adada, savaş kaygısı olmadan hayat devam etmektedir. Bu müreffehliğe işaret etmesi bakımından Hakkı Efendi'nin fetva eminliği yaptığı yıllarda halkçı kesime yakınlığıyla bilinen ve girişte de isminden söz ettiğimiz Con Rifat'ın *Masum Millet* isimli gazetesinde kaleme aldığı şu satırlar calibi dikkattir: *gayri kabil-i inkârdır ki İngiliz idaresi bizleri, Osmanlı hükümetinden zengin, mesut bir hâlde tesellüm eylemiş idi. Osmanlı idaresi bizleri İngilizlere ellerinde bir emanet olmak üzere terk eylemiş idi; kendileri de bilirler ki bu emaneti hüsn-ü muhafazaya lüzum hissetmediler; bugün bizleri perişan hale getirdiler.*³⁴

Adayı imar ve ihya için gayret etmekten geri durmayan Osmanlı Devleti Kıbrıs'ında da tüm bunların yanı sıra birtakım sorunların vuku bulduğu bir gerçektir. Özellikle adaya gelen bazı idarecilerin vergilendirmeleri yüksek tutması, merkezden atanan ehl-i örf³⁵ olarak nitelenen icrâî, askerî ve idarî ricalin görevi kötüye kullanmaları, vergi tahsilini bizzat valilerin yapması gerekirken bu görevi ağalar vasıtasıyla yerine getirmeleri, çekirge istilası, veba, deprem vb. doğal afetlerin yaşanması, XVIII. yüzyılın sonlarında Osmanlı topraklarında bulunan dindaşları hakkında yabancı devletlerin söz sahibi olması ve buna paralel olarak yabancı mihrakların tahrikiyle isyanların çıkması ve Osmanlı Devleti'nin azınlıklar için oluşturduğu saray tercümanlığına gelen kişilerin mezkûr makamı suiistimal etmesi gibi nedenlerden dolayı Kıbrıs'ta da zaman zaman sorun ve isyanlar cereyan etmiştir.³⁶

Adanın devrine gelince, her ne kadar dönemin siyasi şartları adanın İngiltere'ye devrini kaçınılmaz kılmış olsa da Kıbrıs'ta üç yüz yılı aşkın bir süre hüküm süren Osmanlı Devleti'nin adayı ve dindaşlarını bir çırpıda bilinmezliğe terk etmesi beklenemezdi ki vakıa da böyle cereyan etmiştir.

³⁴ Harid Fedai, *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı*, 68.

³⁵ Osmanlı Devleti'nde şeyhülislam, kadı, müderris ve müftü gibi ulema sınıfı dışında kalan ve padişahın icrâî, idarî ve askerî yetkilerini üstlenen görevlilere verilen genel isim. Detaylı bilgi için bk. Mehmet İpşirli, "Ehl-i Örf", *DİA*, X, 519-520.

³⁶ Güler, *Osmanlı Kıbrıs'ında Müslüman-Zimmi İlişkileri*, 26-27.

Nitekim bahsedilen hassasiyetleri de göz önünde bulunduran Osmanlı Devleti İngiltere'yle imzalayacağı antlaşma metnine; adada Müslüman halkın şer'î meselelerini gözetcek bir Kıbrıs Kadılığı'nın bulunması,³⁷ mektep, medrese, cami ve mezarlıklar gibi dinî yapı arz eden bütün tesislerin mal ve emlak işlerini idare etmek üzere İngiltere'nin atayacağı yabancı bir murahhasa (idareci) ilaveten Evkaf-ı Hümayun Nezareti tarafından atanacak Müslüman bir murahhasın olması³⁸ ve adanın yalnızca idaresinin İngiltere'ye verildiğini dolayısıyla mülkiyetinin Osmanlı'ya ait olmaya devam edeceğini ve masraflar çıkarıldıktan sonra yıllık gelirin (ortalama 22.936 kese altın) Osmanlı Devleti'ne verilmeye devam edeceğini ve Kıbrıs'ta bulunan devlet arazileriyle padişahın şahsi arazilerinin işletilmesine müdahale edilmemesi gibi şartları beyan eden maddeler koydurmuştur.³⁹ Ayrıca tüm bunlara ilaveten yapılan antlaşmaya dönemin Osmanlı Padişahı II. Abdülhamit *hukuk-u şahaneme*⁴⁰ *halel gelmemek şartıyla* gibi ucu açık bir madde daha ekleterek antlaşmayı 1 Temmuz 1878 tarihinde onaylamıştır.⁴¹ Bunun üzerine İngiliz büyükelçisi de *hukuk-u şahanelerine asla halel îrâsına tasaddî olunmayacağını İngiltere sefiri beyân eder* ibaresini yazmak suretiyle söz konusu antlaşmayı imzalamıştır.⁴²

Yapılan resmî antlaşmaların onaylanması ve tüm bu gelişmelerin ardından 12 Temmuz 1878'de Kıbrıs Valisi Besim Paşa Lefkoşa'da yapılan bir törenle adanın idaresini geçici olarak almaya gelen Amiral John Hay nezdinde İngiltere'ye teslim etmiştir.⁴³

³⁷ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 14.

³⁸ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 28.

³⁹ Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 111-115.

⁴⁰ Padişahın hakimiyetine.

⁴¹ Türkgeldi, *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiyye*, II, 97.

⁴² Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 98-99. Konumuz gereği özet olarak geçmek durumunda kaldığımız Kıbrıs Antlaşması her ne kadar yukarıda zikredilen maddeleri içerse de, mezkûr maddelerin tamamı bir seferde yapılmamış, diğer bir ifadeyle 4 Haziran 1878'de yapılan mukaveleye 1 Temmuz 1878'de bazı maddeler eklenme ihtiyacı hâsıl olmuştur. Ancak biz burada bahsettiğimiz gibi konuyu uzatmamak adına bu tafsilata girmeyerek, tüm maddeleri bir defada verme gereği hissettik. Detaylı bilgi için bk. Alasya, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 380.

⁴³ Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 116.

2. Yönetim-Hukuk Sistemi

Osmanlı Devleti'nin Lefkoşa'nın hâkimiyetini tesis ettikten sonra yaptığı ilk iş Kıbrıs'ta bir beylerbeylik sisteminin kurulması olmuştur. Nitekim bu doğrultuda Lefkoşa merkez (Paşa Sancağı) olmak üzere daha önce Avlonya sancak beyi olan Muzaffer Paşa beylerbeyi,⁴⁴ Ekmeleddin Efendi müftü, Kamil Efendi kadı ve Mehmed Çelebi defterdar olarak atanmış,⁴⁵ bunlarla birlikte eyalet divanını tamamlayan defterdar emniyeti ve tımar tezkireciliği görevleri de ihdâs edilerek yönetim sistemi oluşturulmuştu.⁴⁶ Böylelikle Kıbrıs, Osmanlı Devleti'nin fethettiği diğer yerler gibi merkezî teşkilata uygun bir şekilde yönetim sistemine kavuşturulmuş olmaktadır.

Bu süreçte Kıbrıs'ın güvenliğini de dikkate alan Osmanlı Devleti, adanın kendisini korumakta güçlük çekme ihtimaline karşın Kıbrıs'ı sekiz sancaktan müteşekkil bir beylerbeylik haline getirmişti. Bu sancaklar; Mağusa, Girne ve Baf sancaklarına ilaveten İç-il, Tarsus, Kozan, Zülkadriye Sis ile Trablusşam sancaklarıdır. Yine ada kendi içerisinde de Tuzla, Limasol, Baf, Piskopi, Girne, Değirmenlik, Kukla, Hırsofu, Lefke, Mağusa, Morfo ve Mesariye kazalarına bölünmüştü. Bu kazalara da birer kadı/nâip atanmak suretiyle adli sistem oluşturulmuştu.⁴⁷

İlerleyen yıllarda adanın Akdeniz'de bulunması ve merkez İstanbul'dan uzaklığı nedeniyle yönetimin zorlaşması ve bazı doğal afetlerin baş göstermesi sonucunda gerçekleşen göçler ve bununla bağlantılı olarak vergilerin yeterli gelmemesi vb. sebeplerden ötürü birçok kez Kıbrıs'ın

⁴⁴ Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 76; Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 80; Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 125; Çiçek, "Kıbrıs", *DİA*, 375; Özkul, "Osmanlı İdaresinde Kıbrıs'ta Görev Yapan Müftüler ve Faaliyetleri", *Turkish Studies*, 464.

⁴⁵ Çevikel Ekmeleddin Efendi'nin müftü olarak değil, Kıbrıs'ın ilk kadısı olarak göreve getirildiği görüşünü savunmaktadır. Detaylı bilgi için bk. Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 76. Nitekim ona göre adanın ilk idari sisteminin kurulmaya çalışıldığı bu dönemde kadılığın ön planda olması gerekmekte, öyle ki donanımlı bir kadının belki ilk başlarda müftüyü dahi aratmayacağını savunmaktadır.

⁴⁶ Çiçek, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 375.

⁴⁷ Çevikel, *Kıbrıs Eyaleti*, 61-62; Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 80; Çevikel, *Kıbrıs Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası*, 76; Çiçek, "Kıbrıs", *DİA*, 375.

yönetim sisteminde değişikliğe gidilmiştir.⁴⁸ Netice itibariyle adanın Osmanlı hâkimiyeti altında kaldığı 307 yılda beylerbeylik, sancak, mütesellimlik, muhassıllık ve mutasarrıflık gibi çeşitli şekillerde idare edildiği söylenebilir.⁴⁹

Genel idarecinin (mutasarrıf, muhassıl vb.) merkez Lefkoşa'da bulunduğu yönetim biçiminde kazalarda kaymakamlar görev yapmakta, kaymakamlıklara bağlı olan nahiyelerde ise müdürler yer almaktaydı.⁵⁰ Zaman zaman artıp eksilme olmakla birlikte⁵¹ on altı ilçeye ayrılan adada meclis-i şer'î denen bir istişare kurulu mevcut olup, on beş kişinin teşekkül ettirdiği bu kurul mutasarrıf veya dönemin genel amiri, baş kadı (molla), müftü, başpiskopos, evkâf müdürü, evkaf muhasebecisi, tahrîrât müdürü, kâtib-i evvel, kâtib-i meclis ayrıca dördü Türk ikisi Rumlardan (kocabaşı) oluşan diğer altı azadan meydana gelmekteydi. Görevleri ise; nüfus sayımı, toplanacak vergilerin ayarlanması, toplanan vergilerin sarf edileceği yerlerin tespiti, fermanların ilanı, bütçe tespiti ve halkın taleplerinin İstanbul'a iletilmesi, orman ve maden işleri, askerın ihtiyaçlarının giderilmesi, gelir giderin denetlenip kaynakların yönetilmesi türünden vazifelerdi.⁵²

Yine ada yönetiminde önemli yere sahip başka görevliler de mevcuttu. Bunların başında cezire müftüsü, yeniçeri ağası ve defterdar gelmekteydi. Yeniçeri ağası adadaki yeniçeri ocağının başı olup tüm işlerinden o sorumluydu. Savaş zamanlarında atanan muhafızlar hariç adadaki en üst rütbeli askerî merci yeniçeri ağasıydı. Bu makam Osmanlı'da 1826 yılında kaldırılıncaya kadar Kıbrıs'ta da faal olmuş, ardından da lağvedilmiştir.⁵³

⁴⁸ Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 125-126.

⁴⁹ Cemil Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 98.

⁵⁰ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 99.

⁵¹ Çevikel, *Kıbrıs Eyaleti*, 62.

⁵² Hasan Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, 12; Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 99.

⁵³ Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 159-160.

Ada çapında güvenliğin sağlanması noktasında ise *subaşı* tarafından idare edilen bir zaptiye teşkilatına ek olarak taşrada güvenliği temin etmek için *esasbaşının* kontrolünde bir iç güvenlik teşkilatı mevcuttu.⁵⁴

Özellikle XIX. yüzyılda Kıbrıs/Lefkoşa defterdarı ise biraz önce de belirttiğimiz gibi Osmanlılar döneminde ada idaresi noktasında önemli bir konumda yer almıştır. Zira merkezden gönderilen ve Kıbrıs'ın genelini ilgilendiren fermanlarda defterdarlardan da söz edilmektedir. Atamaları Kıbrıs muhassılları tarafından yapılan defterdarlar, vergilerin hesaplanması, idam cezası infaz edilen kişilerin mallarının hazine tarafından zaptı, yiyecek maddelerine konan narh gibi konularda görev icra etmişlerdir.⁵⁵

Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüğü yıllarda diğer tüm topraklarında olduğu gibi Kıbrıs'ta da şer'î mahkemeler hukuki ihtilafların çözüm odağı olmuştur.⁵⁶ Gülhâne Hatt-ı Hümayununa kadar geçen süreçte, kazalarda yer alan ilk mahkemelerdeki kadı naipleri tarafından davalara bakılmakta,⁵⁷ temyiz için de davalar Lefkoşa'da kurulan Dîvân-ı Kıbrıs'a⁵⁸ götürülmekteydi.⁵⁹ Ancak batılılaşma hareketlerinin ilk somut adımı olan Tanzimat Fermanıyla şer'î mahkemelerin yanına ticarî ve cinâî meselelere bakan Nizâmîye Mahkemeleri denen adli kurumlar eklenmiş ve kazalardaki nâiblikler kaldırılmıştı.⁶⁰ Ayrıca bu süreçte yapılan yargı reformlarından biri de bahsi geçen Dîvân-ı Kıbrıs'ın kapatılması olmuştu. Tanzimat'tan sonra

⁵⁴ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 78.

⁵⁵ Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 160.

⁵⁶ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 76; Turgut Turhan, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", *AÜHFD*, 256.

⁵⁷ Gökhan Şengör (Editör), *Kıbrıs Mahkemeleri*, 4, Girne 2013. <https://docplayer.biz.tr/4604282-Koordinator-gokhan-sengor.html> (02.07.19)

Osmanlı döneminde diğer yerlerde olduğu gibi Kıbrıs adasında da kazalardaki kadılar/naipeler buldukları yerlerde sadece adli yargılamalardan mesul olmayıp, aynı zamanda birtakım idari görevlerle de sorumlu tutulmuşlardı. Detaylı bilgi için bk. İlber Ortaylı, "Kadı", *DİA*, XXIV, 72; Dinç, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, 162.

⁵⁸ Merkezdeki *Dîvân-ı Hümayûnun* bir benzeri olan bu divan; beylerbeyi, tezkereci, divan efendisi, defterdar, defter emini, defter kethüdası, ruznameci ve divan çavuşlarından oluşmaktaydı. Detaylı bilgi için bk. Alasya, *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, 87-88.

⁵⁹ Çevikel, *Kıbrıs Eyaleti*, 65; Turhan, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", 257.

⁶⁰ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 173; Turhan, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", 264.

ise Dîvân-ı Temyiz ve Meclis-i Temyiz'den oluşan istinaf mahkemeleri kapatılan divan yerine istinaf mahkemeleri olarak ikame edilmişti.⁶¹ Bunlardan ilki üst, ikincisi ise alt kademedeki istinaf mahkemesiydi.⁶² Ne var ki adanın İngiltere'ye kiralandığı 1878 yılından itibaren de yapılan mukavele gereği Kıbrıs'ta sadece şer'îyye mahkemelerinin bırakıldığı görülmektedir.⁶³

Yine Kıbrıs'ın Osmanlı dönemindeki adli yapılanması noktasında temas edilmesi gereken bir başka nokta da, adadaki gayrimüslim tebaanın kendilerine ait kilise mahkemelerinin olduğudur.⁶⁴ Bu mahkemelerde ağır ceza davaları dışında doğrudan cemaat mensuplarını ilgilendiren veya ailevi ve dinî içerikli olan davalara bakılmaktaydı.⁶⁵ Ne var ki bu mahkemelerin varlığına rağmen gayrimüslim reayanın liderlerinin kendilerine tanınan bu yargılama hakkını suiistimal etmelerinden sebep reyadan çok sayıda kişi kadılara yani şer'î mahkemelere başvurmuş ve bu başvuruları neticesinde pek çok kez davalı konumunda olan Müslümanların davada haksız bulunduğu da kayıtlara geçmiştir.⁶⁶ Bu durum ise gayrimüslim tebaanın Osmanlı adli yapısına olan itimadını ortaya koyması bağlamında son derece ilgi çekici bir göstergedir.

⁶¹ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 173; Adem Kara, "İngilizler Döneminde Şer'îyye Sicillerine Yansıyan İlişkiler", *İkinci Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu*, I, 108, Ankara 2011.

⁶² Mehmet Zekâ, "Kıbrıs'ın Sivil ve Ağır Ceza Mahkemelerinde Osmanlı Devrinde (1571-1878) Tatbik Edilen Kanunlara ve Bu Mahkemelerin Yapısı ve Tarihçesine Bir Bakış", *Milletler Arası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Tebliği*, 182.

⁶³ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 14; Mustafa Yayla, "1891-1893 Kıbrıs Yüksek Mahkemesine Gelen Temyiz Konularında Geçen Mecelle Maddeleri", *Uluslar Arası Mecelle Sempozyumu*, 687.

⁶⁴ Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 5.

⁶⁵ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 174; Zekâ, "Kıbrıs'ın Sivil ve Ağır Ceza Mahkemelerinde Osmanlı Devrinde (1571-1878) Tatbik Edilen Kanunlara ve Bu Mahkemelerin Yapısı ve Tarihçesine Bir Bakış" 179. Her ne kadar bu meselede genel kabul bahsettiğimiz şekilde olsa da, Osmanlı Devleti'nin hâkim olduğu yerlerdeki şer'îyye sicilleri kayıtlarında yer alan ve hem müşteki hem de davalının zimmi olduğu kayıtların çokluğundan hareketle farklı düşünen ve kilise mahkemelerinin yalnızca aile hukuku ve bazı miras meseleleriyle sınırlı bir hareket sahası olduğunu savunan araştırmacılar da mevcuttur. Detaylı bilgi için bk. Güler, *Osmanlı Kıbrıs'ında Müslüman-Zimmi İlişkileri*, 46-47.

⁶⁶ Çevikel, *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, 175.

Sonuç olarak Güler'in de ifade ettiği gibi; Osmanlı Devleti kendisinden önce ve sonra adada hâkimiyet kuran Lüzinyanlılar, Venedikliler veya İngilizler gibi ada halkını kolonileştirip sömürü unsuru olarak kullanmamıştır.⁶⁷ Bunun yanında adanın devlet bütçesine katkı sağlayan üretken bir kimliğe kavuşmasından gayrimüslimlerle Müslümanlar arasındaki sorunsuz ilişkilere ve hukuk sistemindeki adalet anlayışının hâkimiyetine kadar birçok alanda Kıbrıs adasını ve halkını adaletli bir şekilde yönetmiştir.

B. İNGİLİZLER DÖNEMİNDE ADANIN GENEL DURUMU ve YÖNETİM-HUKUK SİSTEMİ

1. Adanın Genel Durumu

Osmanlı döneminin hâkim olduğu uzun bir zaman diliminin ardından İngiliz idaresi, toprak mülkiyeti Osmanlı'ya ait kalmak kaydıyla Kıbrıs'ın idari sultasını 12 Temmuz 1878'den itibaren kontrol altına almıştır. Ancak Kıbrıs adası hakkında pek bilgileri olmayan ve adaya yabancı olan İngilizler idareyi aldıkları ilk zamanlarda Osmanlı Devleti'nin sistemini bozmamıştır. Zira ada stratejik konumu sebebiyle alınmış, Kıbrıs alınana kadar da İngilizler Kıbrıs'a daima askerî bir üs nazarıyla bakmaktan öteye geçememişlerdir. Kıbrıs'ın ilk el değiştirdiği zamanlarda İngiltere'nin adaya gönderdiği tüm görevlileri asker kökenli kişilerden seçmesi şüphesiz bu durumun bir yansıması olarak zuhur etmiştir.⁶⁸

İngiliz idaresinin Kıbrıs'a ayak basar basmaz ortaya koyduğu ilk icraatlardan biri adadaki toprak satışının yasaklanması olmuştur. Nitekim Kıbrıs'taki Rumların özellikle dünyadaki milliyetçilik akımlarının başlamasıyla milliyetçi bir tutum benimsediklerini, bu anlamda birlik/birleşmek anlamı taşıyan *enosis* planlarını hayata geçirip adayı Yunanistan'a ilhak etme emeli taşıdıklarını bilen İngilizler böyle bir karara

⁶⁷ Güler, *Osmanlı Kıbrıs'ında Müslüman-Zimmi İlişkileri*, 28.

⁶⁸ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 98.

imza atmışlardır.⁶⁹ Zira özellikle XIX. yüzyılda Asya'da Hindistan'dan Seylan ve Singapur'a, Amerika'da Kanada ve Antillerdeki zengin sömürgelere, Afrika'da Rodezya, Boer Cumhuriyeti, Sudan, Nijerya, Kenya ve Uganda'ya, Okyanusya'da Avusturalya ve Yeni Zelanda'ya, Akdeniz'de Malta, Cebeli Tarık ve son olarak Kıbrıs'a kadar uzanan müstemlekeleriyle dünyanın en çok sömürgesine sahip olan İngiltere'nin adayı kaybetme niyeti yoktur.⁷⁰ Nitekim Kıbrıs ilk ele geçirildiğinde müstemlekeler bakanlığına bağlanmasa da İngiltere sonradan bu durumu değiştirerek gerçek niyetini ortaya koymuştur.⁷¹

Osmanlı Devleti'yle yaptığı antlaşma metninde Kıbrıs'ı muvakkaten elde ettiğini beyan eden İngiltere, Kıbrıs'ı devraldıktan sonra yapılan mukaveledeki maddelere sadık kalmamıştır. Nitekim bu süreçte İngiliz yönetiminin adadaki Osmanlı hukukunu tedrici bir şekilde sınırlandırmaya çalıştığı açıkça görülmektedir.⁷² Bu cümleden olarak; İngilizler adanın sultasını devraldıktan sonra gerek Padişahın şahsi mallarına, gerek Türklerin tapu haklarına ve gerekse vakıf ve devlet arazilerine müdahalede bulunmuşlardır. Ayrıca bu süreçte İngilizler, Osmanlı döneminde vakıf ve devlet arazisi olan ve Rumların ancak kiralayarak işlettikleri veya işçi olarak çalıştıkları toprakları zimmetlerine geçirmelerine de göz yummuşlardır.⁷³

İngiltere Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşına ittifak devletleri safında girdiği 1914 yılında uzun zamandır beklediği sebebi bulmuş ve Kıbrıs'ı tek taraflı olarak ilhak etmiştir.⁷⁴ Aslında Kıbrıs'ın İngilizlerin hâkimiyeti altında bulunduğu yılları; Osmanlı Devleti'nin Müslümanların dinî görevleri için yaptığı atamalarla adada nispeten varlığını sürdürdüğü I. Dünya Savaşına kadarki yıllar, I. Dünya Savaşında adanın İngiltere'ye ilhakından Lozan Antlaşmasına kadar geçen süreç ve Lozan Antlaşmasından

⁶⁹ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 100.

⁷⁰ Meltem Onurkan Samani, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu Kavanin Meclisi*, 29.

⁷¹ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 107.

⁷² Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 109; Turhan, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", 265.

⁷³ Alasya, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 380.

⁷⁴ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 109; Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 67.

İngiltere'nin adayı terk ettiği 1960 yılına kadar geçen zaman dilimi olmak üzere üç devreye ayırmak mümkündür. Ne var ki bu üç zaman dilimi arasında değişmeyen ve varlığını gittikçe şiddetlendirerek devam ettiren tek ortak nokta Kıbrıslı Müslüman Türklere yapılan baskılardır. Bu süreçte bahsi geçen baskılar neticesinde Kıbrıs Türkleri millî kimliklerini koruma gayretini hiçbir zaman yitirmemişlerdir. Ancak tüm bu gayretlerine rağmen, dinî durumun kötüleşmesine binaen, manevi erozyondan da kurtulamayan Kıbrıs Müslüman cemaati arasında zaman zaman irtidat (tenassur) hareketlerinin cereyan ettiği de belgelere yansımıştır.⁷⁵

Özellikle Lozan'dan sonraki İngiliz dönemi için; Kıbrıs Müslüman cemaatini bekleyen zorlu günlerin artan bir ivmeyle peş peşe geldiği söylenebilir. Nitekim bu dönemde Kıbrıs Türkleri evkaf, müftülük, şer'î mahkemeler, maarif gibi cemaat hayatında köşe taşı mesabesinde olan kurumlarının etkinlik ve bağımsızlığını kaybetmişlerdir.⁷⁶

Söz konusu kurumlardaki değişimlere temas etmek gerekirse; birincisi 1927 yılında adanın Türk halkı tarafından seçilmiş son müftüsü Hafız Ziyâî Efendi'nin emekliye sevk edilmesiyle Kıbrıs'ta müftülük makamına geçecek kişi için Osmanlı döneminden beri uygulana gelen teamülün dışına çıkılmasıdır. Bahsi geçen teamül *arz-ı mazhar* denilen bir *kamuoyu yoklaması*dır ki Kıbrıs Müslümanları bu yolla muteber gördükleri kişiler arasından adanın *İslam din lideri* olacak kişiyi bir nevi kendileri belirlemekteydiler. Buna göre Müslümanlar kendi aralarında müftü olmasını arzuladıkları namzetler hakkında imza toplamakta, toplanan bu imzalar da meşihat makamına gönderilmektedir. Bunun neticesinde ise en fazla mazhar gören kişi adaya müftü olarak atanmaktadır.⁷⁷ İngilizlerin adaya ilk geldiği zamanlarda bile müftülerin tayini bu şekilde sürerken, 1927 yılına gelindiğinde seküler bir yönetimin benimsendiği Türkiye'de halifelik ve

⁷⁵ Diren Çakılcı, "İngiliz Döneminde Kıbrıs'ta Tenassur (Hristiyanlaştırma) Hakkında Bir Rapor", 9. Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri, 69.

⁷⁶ Detaylı bilgi için bk. *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*; 23; Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 73.

⁷⁷ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 23; Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 87.

şeyhülislamlığın kaldırılması neticesinde muhatap bir kurum bulunmadığı için arz-ı mazhar imzalanamamış ve İngiliz idaresi de bu durumu bir fırsat bilerek kendi inisiyatifi ile belirlediği Hürremzâde'yi Müftülük makamına getirmiştir.⁷⁸ İngilizlerin bu takdirinin arkasında Lozan'da⁷⁹ Türk heyeti tarafından Kıbrıs'ın Misak-ı Millî dışında görülüp, bir İngiliz toprağı olarak kabul edilmesinin etkisi olduğu gibi, Rum Cemaatinin İngiliz yönetimini Kıbrıs'ta yalnızca Müslümanların dinî kurumları olan müftülük ve şer'îyye mahkemelerinin ödeneklerini karşılaması noktasındaki eleştirisinin de tesiri vardır.⁸⁰

Ne var ki İngiliz idaresinin Müftülük makamına layık gördüğü Hakkı Efendi de bu görevde uzun süre kalamamış, 1928 yılının sonlarına doğru mezkûr makamın lağvedilip 1 Ocak 1929'dan itibaren fetva eminliğine dönüştürülmesiyle Hürremzâde bu kurumda Fetva Emni olarak göreve getirilmişti. Bu değişiklik yapılırken müftülüğün ödeneği devlet bütçesinden çıkarılmakla kalmamış, yeni kurulan fetva eminliği evkafın altında bir memuriyete dönüştürülmüştür. Böylelikle Türk evkaf murahhası Kıbrıs'ta Türk cemaatinin toplum lideri olma yolundaki ilk adımını atmıştır.⁸¹ Nitekim dönemin gazetelerinden birinde yer alan *Türk evkaf murahhasının şahsında salahiyetler tecemmu' etti* ifadesi de bu durumu teyit eder mahiyettedir.⁸²

⁷⁸ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 243.

⁷⁹ Antlaşmanın Kıbrıs'ı ve Osmanlı bakiyesi olan tüm adaları ilgilendiren 16. Maddesi şöyledir; "Türkiye işbu antlaşmada belirlenen sınırları dışında bulunan topraklar üzerindeki ya da bu topraklara ilişkin olarak, her türlü haklarıyla sıfatlarından ve egemenliği işbu antlaşmada tanınmış adalardan başka bütün öteki adalar üzerindeki her türlü haklarından ve sıfatlarından vaz geçmiş olduğunu bildirir; bu toprakların geleceği ilgililerce düzenlenmiştir ya da düzenlenecektir. İşbu maddenin hükümleri, Türkiye ile sınırdaş olan ülkeler arasında komşuluk durumları yüzünden kararlaştırılmış ya da kararlaştırılacak olan özel hükümlere hâlel vermez." Ayrıca mezkûr antlaşmanın 20 ve 21. Maddeleri de Kıbrıs'ı ve Kıbrıs'taki Müslümanları ilgilendirir mahiyettedir. Detaylı bilgi için bk. Kübra Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılaplarının Etkisi", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1273-1274.

⁸⁰ National Archive, FCO, 141/2428, "Proposed Abolition of Post of Mufti of Cyprus", 8 Kasım 1928; Samani, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu Kavanin Meclisi*, 286.

⁸¹ Mustafa Şengil, *Mavi Vatanın Kudüsü Kıbrıs'ta Din ve Siyaset*, 114; Ahmet An, *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma*, 106-107.

⁸² *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 29.

Yıllarca adanın dinî ve siyasi liderliğini⁸³ üstlenen müftülük⁸⁴ makamının maruz kaldığı bu durum karşısında Kıbrıs Müslümanları ciddi şekilde rencide olmuş ve yeni ihdâs edilen fetva eminliğini asla müftülüğe muadil bir kurum olarak görmemişlerdir. Bu karşı duruşa ve hoşnutsuz bakışa örnek olması açısından dönemin liderlik kadrolarının temsilcilerinden olan M. Necati Özkan'ın: *Bu cezirenin müftüleri lise komisyonunun tabii reisi idiler. Şimdi ise Fetva Emni bu meclise uzaktan bakıyor. Maarif encümeninde de tabii aza bulunuyorlardı. Fetva emni oradan da atıldı. Resmî teşrifatta diğer mezahip ruhani reislerine tekaddüm ediyorlardı. Fetva emininin ise teşrifat listesinde ismi bile yoktur*⁸⁵ ifadeleri değişikliğin halk nezdindeki yansımalarını özetler mahiyettedir.

Yukarıda da söz ettiğimiz gibi Lozan Antlaşması Kıbrıs Türkleri için özellikle sosyal hayatta bir dizi değişikliği getiren bir vasfa sahiptir. İşte bu değişikliklerin en önemlilerinden bir diğeri de 1927 yılında hayata geçirilen *Kıbrıs Adliye Mahkemeleri Emirnamesinin* on yedinci maddesi gereği adada yer alan şer'î mahkemelerin yetki sahasının daraltılarak yalnızca İslam Diniyle ilgili alanlara hasredilmesi olmuştur.⁸⁶ Nitekim aynı yıl Kıbrıs kadılığı da lağvedilmiş, kalan şer'îyye mahkemeleri ise evkafa bağlanarak İngiliz idaresi tarafından kontrolleri daha kolay sağlanan bir memuriyet şeklini almıştır.⁸⁷

Bu değişimlerin ardından özellikle Kıbrıs Türklerinin liderlik kadrosu diyebileceğimiz cemaat temsilcileri arasında mücadele ve rekabet

⁸³ Faiz Kaymak, *Kıbrıs Türkleri Bu Duruma Nasıl Düştüler*, 76. Müftülüğün halk nazarındaki bu saygın misyonunun temelinde müftü belirlenirken yapılan seçimlerin etkisinin olduğu bir gerçektir. Zira bir şekilde halkın teveccühü ile göreve gelen müftü, o dönemde Türk cemaatini İngilizlere karşı olduğu kadar Rum Cemaatine karşı da temsil etmekteydi. Bu durumun en can alıcı örneklerinden birisi I. Dünya Savaşının akabinde Enosis için gerek ulusal, gerekse uluslararası düzeyde destek bulma çabasında olan Rumlara karşı Türk cemaatinin oluşturduğu Meclis-i Millî'dir. Nitekim söz konusu konseye başkan olarak "Reis-i Millet, Vekil-i Mutlak" ifadeleriyle dönemin müftüsü Hafız Ziyâî Efendi seçilmiştir. Detaylı bilgi için bk. Volkan Nurçin, *Kıbrıs'ta Din Eğitimi'nin Dönüşümü ve Türkiye'nin Etkileri*, 38.

⁸⁴ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 99.

⁸⁵ Ergin M. Birinci, *M. Necati Özkan*, II, 191-192.

⁸⁶ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 14.

⁸⁷ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 243.

yılları başlamıştır. Bu yıllarda İngilizler tarafından atanan ve özellikle müftülüğün de lağvedilmesinden sonra ada yönetimi tarafından Müslümanların lideri olarak kabul gören evkaf murahhası, Kıbrıs Türkleri nazarında pek sempati kazanamamıştır. Zira Kıbrıs Türkleri Türk evkaf murahhasını asla müftünün temsiliyet gücüne sahip görmemişlerdir. Hiç şüphesiz bunun altında yatan etken faktörler ise özellikle murahhasın İslami bilgi ve donanım açısından eksik olması ve İngiliz idaresinin istediği minvalde bir idareyi benimsemesidir.⁸⁸

Yukarıda da değindiğimiz üzere o yıllarda (1927 ve sonrasında) Kıbrıslı Türk liderler arasında ortaya çıkan bu ayrışmanın sebebi, özellikle evkafçıların gelenekselci bir tutum sergileyerek İngilizlerin idaresi altında ve menfaatleri doğrultusunda çalışmalarına karşılık, halkçı kadronun ise yeni Türkiye'yi ve sosyal hayatta uygulanan reformları peşi sıra takip eden tutumlarının⁸⁹ birbiriyle uyuşmazlığıdır. Ne var ki anavatanda hayat bulan batı menşeli kanunları ve sosyal değişiklikleri beğenerek takip eden ve dahası Kıbrıs'ta da gerçekleştirme gayretine girişen Halkçı kadroyla, Müslüman cemaatine *İngiliz seciyesini aşılama* fikrini savunan evkafçıların haddizatında birbirleriyle uyuşması beklense de, vakıa böyle olmamıştır.⁹⁰ Öyle ki İngiliz idaresi de bu süreçte ada Müslümanlarının bu ayrışmalarından memnun olmuş, zaman zaman iki grubun arasındaki uyuşmazlığı körükleyecek Kıbrıs Türk cemaati hakkında birtakım tasarruflarda bulunmuştur.⁹¹

⁸⁸ O dönemlerde müftülüğün cemaatten koparılmasıyla yerine toplum lideri olarak ikame edilmek istenen evkaf murahhaslığı mevkiine getirilmiş Münir Bey'i İngilizler Sir unvanına layık görmüşlerdir. Detaylı bilgi için bk. Ateşin, *Kimlik*, 223; Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi", 1265, 1267.

⁸⁹ Kemal Tekakpınar-Demiray Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 230; İsmet Konur, *Kıbrıs Türkleri*, 33.

⁹⁰ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 205.

⁹¹ Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi", 1267. Bu ayrışmanın gözlemlenebileceği en somut vakıa Kıbrıs'ın İngilizler dönemi tarihine Lise meselesi olarak geçmiş tartışma zeminidir. Bu olay; 1937 yılında Harold Wood isimli Çanakkale savaşında da görev yapmış bir İngiliz subayının hükümet tarafından Türk Lisesinin başına müdür olarak atanması ve Wood'un göreve gelir gelmez lisenin ismini değiştirip İslam Lisesi yapmasıyla başlamıştır. Ne var ki masumiyetten uzak bir strateji ile atılan bu adımlar, başta halkçı kadro olmak üzere toplumda huzursuzluğa yol

İngiliz dönemi Kıbrıs'ının Türk cemaatinde durumlar bu minval üzere devam ederken, Koloni idaresi Rumların kilise mallarının idaresine ve başpiskoposluk seçimine müdahil olmamıştır. Adada azınlık konumuna gerileyen Türklerin ise cemaat lideri olarak gördükleri müftülerini seçmelerine müsaade edilmediği gibi söz konusu makam (müftülük) kaldırılarak işlevsiz bir fetva eminliği ile Müslüman Türk cemaati baş başa bırakılmıştır. Bu süreçte Kıbrıs Müslümanlarının ilga edilen müftülüğün yeniden kurulup müftü seçme hakkının kendilerine verilmesi için ciddi gayretler sarf ettiği görülmektedir. Ancak belirtilmesi gerekir ki bahsi geçen çabalar bilinçli bir talepten ziyade bir alışılmışın tekrarlanmasından ibaret kalmıştır. Zira yukarda da değindiğimiz gibi bu süreçte Kıbrıs Müslümanları her ne kadar lider makam olarak gördükleri müftülüğün yeniden tesisini ve müftü seçme haklarının kendilerine verilmesini isteseler de, artık topluma siyasi ve dinî liderlik yapan ve Müslüman cemaatinin sosyal hayatına yön veren bir müftüye ne liderlik kadrolarının ne de sekülerize olan Türk cemaatinin tahammülü kalmıştır.⁹² Zira Kıbrıs Müslümanları artık dinin merkezde olduğu bir toplum anlayışından uzaklaşma sürecine girmişlerdir.

Bahsedilen paradoksal duruma ve sosyal doku değişikliğine işaret etmesi bağlamında; bu yıllarda halkçı kadro bir yandan müftülük kurumunun tekrar ihdâs edilmesi ve müftü seçme hakkının Türk cemaatine verilmesi konusunda ısrarlı bir tutum sergilerken, öte yandan da Türkiye'deki Cumhuriyet devrimlerini sonuna kadar savunuyor,⁹³ öyle ki Osmanlı şer'î hukukunun değiştirilmesini de talep edebiliyordu.⁹⁴ Bu çelişkili duruma örnek olması bağlamında *Söz Gazetesi*'nin 7 Eylül 1935 tarihli baskısında yer alan tesettür başlıklı bir yazıda; Atatürk'ün İnkılapları kastedilerek Türkiye'de doğan güneşin huzmeleri Kıbrıs'a da uzanarak

---

açmıştır. Zira bu yolla; ulusalcı bir zihin yapısına evirilen Müslümanların, ancak muhafazakârlığı temsil eden evkafçılara olan hoşnutsuzluğu artmıştır. Detaylı bilgi için bk. *Halkın Sesi Gazetesi*, "Liselerimizin Türk Müdürler Tarafından İdaresini İsteriz", (1 Temmuz 1942), 1; Ateşin, *Kimlik*, 281-287.

⁹² Ateşin, *Dr. Fazıl Küçük ve Şeyh Nazım Kıbrısî*, 165-166.

⁹³ Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi", 1264.

⁹⁴ Tekakpınar-Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 230-231; Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 220.

taassup ve cehaletin doğurduğu tesettürün sona erdiği ve adada örtünmeyenlerin sayısının, örtünenlerden fazla olduğu ifade edilmekte, çarşaf ve peçe örtünenlerin de “Yahudi âdeti” olan bu kötü alışkanlıktan sıyrılmaları gerektiği ifade edilmektedir.⁹⁵

Yine bu yıllarda Kıbrıs Türkü'nün bahsi geçen değişiklik taleplerinden Osmanlı mirası olan İslam aile kanunu ve miras hukuku da nasibini almıştır. Öyle ki Türkiye’de uygulanan medeni kanunun Kıbrıs’a da taşınmasını isteyen dönemin aydınları, kendi imkânları çerçevesinde mezkûr kanunların değişiminin zaruret arz ettiğini gazetelerinden gündeme getirmekte,⁹⁶ bu değişiklik için zemin oluşturma gayreti taşımaktadırlar.⁹⁷ Miras hukuku noktasında ise dönemin aydınlarının mevcut İslam miras kanununun ihtiyaçları karşılamak şöyle dursun, özellikle kadınlara karşı haksızlıklara sebep olduğunu belirtmekte ve tadili için taleplerde buldukları görülmektedir.⁹⁸

Tüm bunların yanında İngilizlerin Kıbrıs’ı devralmalarıyla birlikte adadaki Rumların Kıbrıs’ı Yunanistan’a ilhak etme (Enosis) gayretlerinin her geçen gün arttığı bu süreçte, Rumlara karşı millî kimliklerini korumak adına, adadaki liderlik kadrolarının da öncülüğüyle özellikle Anadolu’nun yaşadığı idari ve sosyal inkılapların, daima takipçisi olan Kıbrıs Türkleri⁹⁹ bu dönemdeki Latin alfabesi,¹⁰⁰ Türkçe ezan,¹⁰¹ kılık kıyafet,¹⁰² vb. düzenlemelerden etkilenmiş ve bahsi geçen

⁹⁵ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 303.

⁹⁶ Tekakpınar-Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 276-278.

⁹⁷ Fedai, *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı*, 127-129, 132; *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 8; Birinci, *M. Necati Özkan*, II, 81.

⁹⁸ Bu konuda dönemin halkçılarından Con Rifat'ın gazetesi *Masum Millet*'te İngiliz idaresine yönelik olarak; ... *Asâlet-meab! Emin olabilirsiniz ki talebimizin ahkâm-ı dinle hiçbir cihet-i taalluku yoktur, sırf iktisadidir. Taiife-i nisvanımızın hukukunu on dört asırdan beri devam eden erkeklerin hususi menfaatleri aşkına dini, su-i tefsir zararlarından sıyanet için uzun boylu kanun tedvinine de lüzum yoktur. Sadece Rum vatan karındaşlarımızın miras kanununa bir de İslam lafzının ilavesi, hukuk-u ihtiyacat-ı İslamiyeyi tatmine belağan-ma-belağ kâfidir* kaleme aldığı satırlar calibi dikkattir. Detaylı bilgi için bk. Fedai, *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı*, 131.

⁹⁹ Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 15.

¹⁰⁰ Atalay, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, 81; Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 274; Öz, “Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi”, 1281-1282.

¹⁰¹ Türkçe ezan konusunda kaynaklarda dikkatleri çeken ve Hakkı Efendi'nin de isminin geçtiği şöyle bir hadiseden bahsedilmektedir; Hakkı Efendi'nin fetva eminliği yaptığı yıllara rastlayan bu olayda, adada bir tarikat lideri olan Şeyh Nazım Adil'in Hakkı

değişikliklerin Anadolu'da hayata geçmesini müteakip Kıbrıs'ta da uygulamaya konulmuştur.¹⁰³ Burada ilginç olan bir nokta ise 1928 yılında Türkiye'de uygulanan alfabe değişikliğinin Kıbrıs Türkleri arasında da uygulanması için yapılan girişimlerde, Hakkı Efendi'nin aktif ve üst düzey bir rol oynamasıdır. Zira yıllarca Arap harfleriyle eğitim görüp eğitim vermiş olan ve söz konusu alfabeyi hiç öğrenmediği gibi yazılmış mektupları bile başkasına okutan¹⁰⁴ Hakkı Efendi'nin böylesine köklü bir değişikliği yapmaya görevli olan komisyonun başında yer aldığı görülmektedir.¹⁰⁵

İngiliz idaresi döneminde adanın sosyal durumu ve Kıbrıs Müslümanlarının ahvali genel hatlarıyla bu şekilde olmakla birlikte; burada birisi Hürremzâde'nin fetva eminliği görevini icra ettiği, diğeri ise mezkûr görevden emekliye ayrıldığı yıllarda vuku bulan iki trajikomik olaya da değinilmesi gerekmektedir. Nitekim bahse konu olaylar dönemin Kıbrıs Müslüman cemaatinin içinde bulunduğu baskı ortamını özetler mahiyettedir. Bahse konu olaylardan ilki; 1936 yılında İngiltere Kralı V. George'un ölümü üzerine Türk evkaf murahhası Münir Bey'in yayınladığı bir genelge ile mekteplerdeki öğretmen ve öğrencileri, imamları ve hatta İslam cemaatini yapılacak olan cenaze merasimine katılmaya çağırması ve âmin demeleri noktasında telkinde bulunmasıyla gerçekleşmiştir. Buna göre yapılacak olan duaya tüm detayıyla yer verilen genelgede dua için şu ifadeler yer almıştır; *İrtihâl-i dâr-ı bekâ eyleyen İngiltere Kralı ve Hindistan İmparatoru sâbık Haşmetlû Beşinci George hazretlerinin yüksek ruhuna istirahat-ı ebediyyeye nâil ve muzâhir eyle! ... Ehl-i İslâm'ı himayelerinden nâşî mazhar-ı şitâyîş-i*

Efendi'nin de rızasının olduğu bir sırada Lefkoşa'daki Selimiye/Ayasofya Camiinden ezanı aslına uygun bir şekilde okuması sonucunda, Adil mahkemeye verilmiştir. Bu olay üzerine de Hakkı Efendi'nin, dönemin halkçı/muhafif kadrolarının da tesiriyle ismi geçen şahsa izin vermediği, Adil'in ezanı izinsiz olarak aslına uygun şekilde okuduğunu beyan etmesi üzerine Şeyh Nazım Efendi dönemin İngiliz idaresi tarafından altı hafta gibi bir süreyle hapsedilmiştir. Detaylı bilgi için bk. Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 247; Ateşin, *Dr. Fazıl Küçük ve Şeyh Nazım Kıbrısî*, 166.

¹⁰² Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi", 1267, 1279-1280.

¹⁰³ Öz, "Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi", 1278.

¹⁰⁴ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 274.

¹⁰⁵ Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, 96-97; Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 247.

*ilâhi olan hükümdârân zümresine ilhâk eyleye...*¹⁰⁶ Sömürge yönetiminin İslam müesseselerini ve Türk cemaatini küçük düşürdüğü bir diğer durum ise Osmanlı'nın adayı fethinden sonra fethin sembolü olarak camiye çevirdiği Lefkoşa'daki St. Sophia Katedrali'nde cereyan etmiştir. Söz konusu hadise eski ismiyle *Ayasofya Camii* (Selimiye Camii) olarak bilinen görkemli ibadethaneye 1950'li yıllarda "*God Save The Queen/Tanrı Kraliçeyi Korusun*"¹⁰⁷ yazılı bir mahyanın asılması sonucunda gerçekleşmiştir. Bu iki durum ise dönemin İngiliz sömürge yönetiminin baskıcı tavrının ve dolayısıyla Müslüman Türk cemaatinin içinde bulunduğu trajik durumun en açık göstergelerindendir.¹⁰⁸

2. Yönetim-Hukuk Sistemi

1215 yılında ilan edilen Magna Carta sözleşmesinden sonra zaman zaman değişiklikler olsa da geleneksel olarak anayasal monarşiyle yönetilen İngiltere Devleti,¹⁰⁹ Osmanlı Devleti'nden Kıbrıs'ı aldığı 1878 yılında da bu esas üzerine idare edilmekte ve bu monarşi düzeni ülkeye ait tüm sömürgelerde icra edilmekteydi.¹¹⁰ Bu noktada kolonilerde uygulanan idari sistemlerin genel özelliği ise tüm yetki ve güçlerin merkezden atanan vali veya yüksek komiserlerde toplanmasıydı. Ne var ki yetki ve güçler her ne kadar idarecilerin elinde toplansa da yönetim mekanizmasında bazı meclisler de bulunmaktaydı.¹¹¹ İşte bu meclisler, Kıbrıs'ın İngilizler tarafından idare edildiği yıllarda yasama meclisi olarak *Meclis-i Kavânîn* (Order in Council) ve yürütme meclisi olarak da *Meclis-i İcrâat* (Executive Council) isimli iki meclisten ibaretti.¹¹²

Osmanlı Devleti ile İngiltere'nin 1878'de Kıbrıs'ın devri için imzaladığı antlaşma gereği İngilizler adada kanun çıkarma hakkını elde etmişlerdi. Nitekim kanun çıkarmadan yönetimi tesis etmeleri de mümkün gözükmemekteydi. Bu

¹⁰⁶ Altan, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, II, 814-816.

¹⁰⁷ Detaylı bilgi için bk. Ekler, Resimler, Resim 1.

¹⁰⁸ Vatan Mehmet, "Qod Save The Gueen" *Kıbrıs Postası Gazetesi* (15. 01. 2014) http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/1/col/209/art/20558/PageName/KIBRIS_POSTASI (18.07.2021)

¹⁰⁹ Samani, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu Kavanin Meclisi*, 52.

¹¹⁰ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 118.

¹¹¹ Samani, *Kıbrıs'ta Bir Sömürge Kurumu Kavanin Meclisi*, 63.

¹¹² Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 110.

cümleden olarak İngilizler Kıbrıs'ta ilk başta 9 Aralık 1878'de yasama meclisi mahiyetindeki *Kavânîn Meclisini* kurdular. Yüksek komiserin başkanlığında idare edilen bu meclisin yarısı resmî ve İngiliz idaresi tarafından atanmış görevlilerden, diğer yarısı ise halk arasından seçilmiş kişilerden oluşmaktaydı.¹¹³ İlk tesis edildiği zamanlarda sayısı dörtten az, sekizden fazla olmamak kaydıyla her iki gruptan da meclis heyeti oluşturuldu.¹¹⁴ İlk başlarda görev süreleri iki yıl olan temsilcilerin daha sonra bu süre uzatılarak beş yıl görevde kalmalarına karar verilmişti. İleriki yıllarda (10 Mart 1882) gerçekleştirilen yapılandırmalarla meclisteki temsilci ve görevli sayısı artırılarak on iki seçilmiş, altı resmî üyeden müteşekkil bir meclis şekli oluşturuldu. Bu üyelerin dağılımı ise cemaatlerin nüfus oranına göre belirlenmekteydi. Buna göre altı atanmış İngiliz görevlinin yanında dokuzu Rum, üçü Türk on iki görevli daha temsil mertebesinde yer alıyordu.¹¹⁵ Kavânîn Meclisinin aldığı kararlara uyma noktasında ise ada valisini icbar eden bir durum söz konusu değildi.¹¹⁶ Ayrıca alınan kararların vali tarafından onaylanmasına rağmen zaman zaman merkezî hükümet nezdinde kabul görmediği de olabilmekteydi.¹¹⁷

Yürütmeden sorumlu olan *Meclis-i İcrâat* ise; yüksek komiser veya valinin riyasetinde alınacak kararların belirlendiği bir meclis olma özelliğine sahip olup, üyeleri Kıbrıs'ta görev yapan üst düzey İngiliz memurlardan oluşan bu meclis, ilk zamanlar *Kavânîn Meclisindeki* altı üyeden oluşmaktaydı.¹¹⁸ Ancak ilerleyen zamanlarda yerli halktan görevlendirmelerin yapılmasının önündeki engeller kaldırılarak yerli halktan seçilmiş kişilerin de ek üye sıfatıyla mecliste yer alabilmelerine imkân tanındı.¹¹⁹ Kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahip olan bu meclis, Kıbrıs'taki siyasi durumun yanı sıra Kıbrıs'ın yıllık bütçesinin yapılması, adanın idari taksimatında değişikliğe gidilmesi, bazı şeylerin alınıp satılmasının yasaklanması, devlet arazilerinde (miri) kuyu kazma veya bina inşa etme müsaadesi verme, maden işleri hakkında imtiyazların verilmesi, belediye

¹¹³ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 121.

¹¹⁴ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 110.

¹¹⁵ Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, 14; Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 110.

¹¹⁶ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 110.

¹¹⁷ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 123.

¹¹⁸ Behçet, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, 14.

¹¹⁹ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 138.

meclislerindeki üye sayısının artıp eksilmesi, davaların temyizi, halkın taleplerinin dinlenmesi gibi pek çok konuda da yetki sahibiydi.¹²⁰

İngiliz idaresi döneminde Kıbrıs'ın hukuk sistemine gelince; İngiltere'nin adayı devraldığı ilk yıllarda Müslüman halkı ilgilendiren konularda Osmanlı yasalarını uygulamak şartıyla *deavî* mahkemeler görevlendirilmişti. Ne var ki İngiliz idaresi mevzu bahis mahkemelerin sağlıklı karar vermekten uzak olduğu gerekçesiyle bu durumdan duyduğu memnuniyetsizliği her fırsatta dile getirmiştir.¹²¹ İngiltere'nin adada söz sahibi olmasının ardından 1878'de Kıbrıs'ta başlayan yeni dönemde İngilizler başlarda geçici bir kanun oluşturarak adayı bu nizamlara göre idare etmiş ancak çok geçmeden Kıbrıs'taki hukuki zeminin kapsamlı bir anayasaya kavuşturulması açısından 16 Mart 1882'de adanın tamamına şamil olmak üzere *Kıbrıs Mahâkim-i Adliyesi Kanunu* (The Cyprus Courts of Justice Order) yürürlüğe konulmuştu. Bir anlamda Osmanlı Devleti ile İngiltere arasında Kıbrıs halkının hukuki statüsünü de düzenleyen bu kanun, iki devlet arasında gerçekleştirilen bir antlaşma metni olarak da tarihe geçmiştir. Buna göre; Kıbrıs'ta vuku bulan ve taraflardan biri veya her ikisinin Osmanlı vatandaşı olduğu hukuki bir meselede Osmanlı hukuku tatbik edilecek, tarafların başka bir tabiiyete sahip olduğu durumlarda ise mezkûr kanun devreye girecekti.¹²² Bu kanunun yürürlüğe girmesiyle adadaki şer'îyye mahkemeleri dışında kalan temyiz mahkemeleri de dâhil olmak üzere tüm Osmanlı mahkemeleri yürürlükten kaldırılmıştır.¹²³

Yapılan değişiklikten sonra adada *High Court* ve *Supreme Court* isimli iki tane yüksek mahkeme kurulmuş, bunlar ada halkını Müslüman ve gayrimüslim olarak ayırt etmeksizin yargılama hakkına sahip kılınmıştı. Ayrıca kazalarda da *District Court* diye küçük çaplı hukuk ve ceza davalarına bakan kaza mahkemeleri tesis edildi. Bu mahkemelerde Müslümanlarla ilgili davalar görülürken İngiliz hâkimin yanı sıra bir Müslüman bir de Hristiyan üye davaya katılmakta, Hristiyanlarla ilgili davalarda ise yalnızca İngiliz hâkim davayı tek başına idare

¹²⁰ Çelik, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, 140-144.

¹²¹ Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 6-7.

¹²² Yayla, "1891-1893 Kıbrıs Yüksek Mahkemesine Gelen Temyiz Konularında Geçen Mecelle Maddeleri", 688.

¹²³ *Kıbrıs Mahâkim-i Adliyesi Kanunu*, md. 2; Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 6.

etmekteydi.¹²⁴ Zabıta Mahkemeleri (Magisterial Courts), Gezici Mahkemeler (Assize Court) ve Köy Hâkimleri (Village Judges) de yine bu dönemde oluşturulan yargı kurumlarındandı.¹²⁵ Mahkemelerde resmî dil olarak ise İngilizce, Türkçe ve Rumca geçerli kabul edilmişti.¹²⁶

İngiliz idaresi döneminde Osmanlı Devleti'yle İngiltere'nin imzaladığı Kıbrıs Antlaşması gereği şer'î mahkemelerin (Kıbrıs Kadılığı) varlığı devam ettirilmiştir. Öyle ki bu mahkemeler bir süre Müslüman halk arasında vuku bulan anlaşmazlıkların çözüm odağı olmuş, mecelle de yürürlükten kaldırılmamıştı. Ancak 1882'de yürürlüğe giren *Kıbrıs Mahâkim-i Adliyyesi Kanunu* ile kadılık sadece Müslümanların nafaka, evliliğin iptali, evliliğin geçersizliği ve sona ermesi ile velayet gibi ahvâl-i şahsiye ve miras türünden davalarına bakmakla sınırlandırılmış ve yetkisi daraltılmıştı.¹²⁷ Yine bu dönemde *Kıbrıs Kadılığı* lağvedilerek şer'î mahkemelere dönüştürülmesi, bu mahkemelerin de evkafın altına alınarak bu daireye bağlı bir memurluk haline getirilmesi de Kıbrıs Türk hukuk tarihi açısından zikredilmeye değer bir değişikliktir.¹²⁸ Türkiye'de 3 Mart 1924'te kaldırılan bu mahkemeler Anadolu'da ilga edildikten uzun yıllar sonra dahi Kıbrıs'ta dar kapsamıyla da olsa hizmet vermiş, 3 Mart 1951 tarihinde ise bu mahkemeler de değişikliğe uğrayarak yerlerini yeni yürürlüğe giren *Türk Aile Yasasıyla* aile mahkemelerine devretmiştir.¹²⁹ O dönemlerde adada kazalarla birlikte toplam dört şer'î mahkeme bulunmakta, bunlar ise; Lefkoşa'da Baş kadılığın yanı sıra yer alan Lefkoşa-Girne kadılığı ile Limasol-Baf ve Larnaka-Mağusa kadılıklarından oluşmaktaydı. Kaynaklarda geç İngiliz dönemi olarak ifade edilen 1914-1960 yılları arasında ise İngiliz idaresi, gerçekleştirdiği birçok yargı reformu vasıtasıyla Kıbrıs'taki kalıcılığını sağlamlaştırmak gayretinde olmuş, öyle ki Turhan'ın da ifade ettiği gibi günümüz KKTC hukuk sisteminde bugün dahi tesirleri görülen

¹²⁴ Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 7.

¹²⁵ Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 8-9.

¹²⁶ Alasya, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, 380.

¹²⁷ Turhan, "Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi", 266.

¹²⁸ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 245.

¹²⁹ Şengör, *Kıbrıs Mahkemeleri*, 7; Tekakpınar-Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 299.

Anglo-Sakson yapıdan da anlaşılacağı üzere bu arzusunu bir nebze olsun başarmıştır.¹³⁰

C. HÜRREMZÂDE MEHMED HAKKI EFENDİ’NİN HAYATI

Osmanlı ilmiye sınıfına mensup olan Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi hakkında ne yazık ki matbu kaynaklarda son derece kısıtlı bilgiler bulunmaktadır. Ancak yaptığımız araştırmalar sonucu Hakkı Efendi’nin bir nevi otobiyografi tarzında kaleme aldığı bir defteri mevcut olup, kaynaklarda bulamadığımız pek çok bilginin bu defterde mevcut olduğu anlaşılmaktadır.

Defter haricindeki kaynaklarda doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan Hakkı Efendi hicri 1292, miladi ise takriben 1875’de Kıbrıs’ın Lefkoşa kasabasında dünyaya gelmiştir.¹³¹ Baba tarafı Larnakalı Dizdar Mehmed Ağa sülalesi olarak bilinmektedir. Dedesi Hürrem Ağa, babası ise Lefkoşalı tüccar Kamil Efendi’dir. Anne tarafı; Antalya eşrafından olup, annesi Mûnise Hanım’ın dedesi de Halil Ağa olarak bilinmektedir.¹³²

Küçük yaşlarda babasını kaybeden Hakkı Efendi’nin annesi Mûnise Hanım, oğlunun babasız büyümesiyle, gerekli tahsil ve terbiyeyi alamayacağı endişesinden dolayı o dönemin münevverlerinden ve *Feryat Gazetesi*¹³³ sahibi Hocazâde Osman Enverî Efendi’yle bir evlilik gerçekleştirmiştir.¹³⁴ Mûnise Hanım, oğlu Hakkı’nın da isteğiyle Lefkonuk¹³⁵ köyündeki arazisini satarak oğlunun eğitimi için harcamıştır.¹³⁶

¹³⁰ Turhan, “Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi”, 267.

¹³¹ *Hakkı Efendi’nin Hususi Defteri*, 22.

¹³² An, *Kıbrıs’ın Yetiştirdiği Değerler*, 303.

¹³³ 1899-1900 yıllarında dört sayı yayın hayatına devam eden gazetenin imtiyaz sahibi Osman Enverî Efendi, başyazarı ise bir Jön Türk olan İsmail Fethi idi. Nitekim gazetenin yayınlarında da II. Abdülhamit’e karşı olan tavrı gözlenmektedir. Detaylı bilgi için bk. Özcan Mert, “Kıbrıs’ta Bir Genç Türk Gazetesi: Feryat”, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 12, İstanbul 1997, 189-203.

¹³⁴ İbrahim Türk, “İngiliz İdaresi Kıbrıs’ında Bir Osmanlı Âlimi: Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi”, *KİD*, 83.

¹³⁵ O dönemde Rumlarla Türklerin karışık yaşadıkları Lefkonuk köyü, bugün adanın kuzeyinde yer almakta ve Geçitkale ismini taşımaktadır.

Lefkoşa'da rüştiye eğitimini aldıktan sonra ilk olarak evkaf murahhası Şekerzâde Ahmet Hulûsi Efendi¹³⁷ döneminde evkafta kısa bir süre hizmet etmiş, ardından Növbethâne Mescidi bitişiğinde bulunan Celûlî Efendi mektebine muavinlik görevine getirilmiştir. Bu görevde de çok kalmayan Hürremzâde üvey babası tarafından İzmir'deki Sultânî Mektebi'ne¹³⁸ gönderilmiş,¹³⁹ burada ise mektebin meşhur hocası Mahmut Esad Efendi'den¹⁴⁰ eğitim görmüştür. Daha sonra da hicri 17 zilkâde 1312, miladi 24 Haziran 1895'te İstanbul'a gidip Fatih Medresesine devam etmiş, burada Fatih dersiâmlarından Ekinli Muhammed Rahmi Efendi'den¹⁴¹ hicri 1319, miladi 1901'de icâzetini de aldıktan sonra¹⁴² katıldığı ruûs imtihanını başarıyla vermiştir.¹⁴³ Hakkı Efendi tahsili esnasında Kıbrıs'a geldikçe Lefkoşa'daki Büyük Medresede derslere girmiş, ayrıca Ayasofya Camiinde¹⁴⁴ de halka açık vaazlar vermiştir.¹⁴⁵

Tahsilini bitirdikten sonra¹⁴⁶ Kıbrıs'a dönüş yapan Hakkı Efendi İdâdiye Arapça, Farsça ve din dersi hocası olmuş,¹⁴⁷ bu görevde bulunduğu

¹³⁶ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 303.

¹³⁷ Hakkında detaylı bilgi için bk. An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 189-191.

¹³⁸ Tüm kaynaklar arasında Hakkı Efendi'nin biyografisini en mufassal şekilde ele alan Ahmet An, her ne kadar Hakkı Efendi'nin İzmir Sultânî'sinden mezun olduğunu ifade etse de, araştırmamız sonucunda Hakkı Efendi'nin mezun olduğu okulun İzmir İdâdî'si olduğu anlaşılmıştır. Nitekim Osmanlı Devleti'nin batılılaşma girişimlerinin bir yansıması olan mezkûr okullar o dönemde vilayet merkezlerinde Sultânî, sancaklarda ise idâdî olarak açılmaktaydı. An'ın bu yanlış aktarımı ise Hakkı Efendi'nin vefatı üzerine el-Hâc M. Akif tarafından 22 Haziran 1955 tarihli *Hür Söz Gazetesi*'ndeki biyografiden kaynaklanmaktadır. Ne var ki haddi zatında ülkedeki idâdîler sonradan yapılan bir dizi değişikliklerle sultânîye dönüştürülmüştür. Detaylı bilgi için bk. Melih Tinal, "İzmir Mekteb-i İdâdîsi", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3, sy. 8, İzmir 1998, 349-357.

¹³⁹ Tinal'ın verdiği bilgilerden anlaşıldığına göre Hakkı Efendi'nin İzmir İdâdîsindeki tahsili 1886 yılından sonradır. Nitekim bahsi geçen eğitim kurumu İzmir'de ilk kez 1886 yılında eğitime başlamıştır. Tinal, "İzmir Mekteb-i İdâdîsi", 350.

¹⁴⁰ Seydişehrî Mahmud Esad Efendi hakkında detaylı bilgi için bk. Ali Erdoğan, "Seydişehrî", *DİA*, XXXVII, 25-27.

¹⁴¹ Detaylı bilgi için bk. Tahsin Özcan, "Rahmi Efendi", *DİA*, XXXIV, 423-424.

¹⁴² *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 22.

¹⁴³ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 303.

¹⁴⁴ Şimdiki adıyla Selimiye Cami.

¹⁴⁵ *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 22.

¹⁴⁶ Her ne kadar An'ın *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler* isimli eserinde Hakkı Efendi'nin Kıbrıs'a 1903 yılında dönüş yaptığı ifade edilse de, *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*nden anlaşıldığına göre bu bilgi yanlış gözükmektedir. Nitekim 1902 yılında idadide hocalığa başladığından söz eden Hürremzâde, bu görevi sekiz sene yaptıktan sonra 1910 yılının mayıs ayı başlarında Kıbrıs Şer'î Mahkemesi baş kitabetine atandığından söz etmektedir.

sırada Lefkoşa'daki Büyük Medresede müderrisliğe getirilmiştir.¹⁴⁸ 1908'de müderrislik görevinin yanı sıra Kıbrıs Kadılığı ikinci kâtibi olmuş,¹⁴⁹ 1910 yılında Ahmed Muhittin Efendi'nin Lefkoşa-Girne kadılığına getirilmesinin ardından da aynı kurumda başkâtipliğe yükseltilmiştir.¹⁵⁰ Burada da üç yıl süreyle görev yaptıktan sonra¹⁵¹ 6 Kânûn-i Sâni (Ocak) 1912'de kendi müracaatı ile Ahmet Hulûsi Efendi'den boşalan Tuzla-Mağusa kazaları naipliğine (kadılığına) tayinini aldirmek için başvurmuştur.¹⁵² Talebinin kabul edilmesi sonucunda 1913 yılının Mayıs ayı başlarında mezkûr makama getirilen Hakkı Efendi¹⁵³ 1927 yılına kadar on beş yıla yakın bir süre bu görevi ifa etmiştir.¹⁵⁴ Hürremzâde 1927 yılı Teşrin-i Evvelin (Ekim) başlarında, Kıbrıs Müftüsü Hafız Ziyâî Efendi'nin de emekliye ayrılması üzerine, kendi talebi olmaksızın İngiliz idaresinin tasarrufuyla senelik üç yüz elli Kıbrıs Lirası maaşla Kıbrıs Müftülüğüne atanmıştır.¹⁵⁵ Fakat bu makamda çok kısa süre kalan Hakkı Efendi, geçmiş hizmetleri de dikkate alınarak emekliye sevk edilir ve 1928 sonlarında müftülüğün ödeneğinin genel bütçeden ve protokol listesinden çıkarılmasının ardından mezkûr kurumun lağvedilip yerine kurulan ve evkafın altında bir memuriyetten ibaret olan fetva eminliğine kendisinin arzusuyla¹⁵⁶ 1929'da getirilir.¹⁵⁷ Yirmi yılı aşkın bir süre bu görevi ifa eden Hakkı Efendi'nin, tam olarak ne zaman Fetva Eminliğinden ayrıldığı tespit edilememekle birlikte kanaatimizce o 1951 yılında bu görevinden ayrılır. Bu anlamda Ahmet An'ın Hürremzâde'nin biyografisinde ifade ettiği 1949 yılında Fetva

¹⁴⁷ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304.

¹⁴⁸ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304.

¹⁴⁹ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304.

¹⁵⁰ KKTC MAA. FE 5/33-49-1; *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 22-23; The Cyprus Gazette, 10 May 1910, s. 7231.

¹⁵¹ *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 23.

¹⁵² KKTC MAA. FE 5/33-49-1.

¹⁵³ KKTC MAA. FE 10/70-40-1; *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 23; The Cyprus Gazette, 1 May 1913, s. 8122.

¹⁵⁴ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304; *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 23.

¹⁵⁵ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 24; Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 247; An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304; *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 23; The Cyprus Gazette, 7 October 1927, s. 664.

¹⁵⁶ *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 23.

¹⁵⁷ Tekakpınar-Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 305-306; *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 56; An, *Kıbrıs Kültürü Üzerine Yazılar*, 58.

Eminliğinden ayrıldığına ilişkin bilgi¹⁵⁸ yanlış gözükmetedir. Nitekim Hakkı Efendi her ne kadar 1948 yılında sağlık sorunları nedeniyle Fetva Eminliği görevinden ayrılma isteğini İngiliz idaresine bildirse de,¹⁵⁹ Evkaf'a ezanın Türkçe okunmasının caiz olmayıp aslına uygun okunması gerektiğini bildirdiği kararını yayınlayan *Hür Söz Gazetesi* kendisinden 22 Eylül 1950 tarihinde *Fetva Emni* olarak söz etmektedir.¹⁶⁰

İngiliz yönetiminin Hakkı Efendiye genel teamüle uygun olmayan bir yolla müftülük makamına getirmesi, gerek Hakkı Efendi'ye, gerekse daha sonraları göreve getirildiği fetva eminliğine karşı Türk cemaati arasında bir sevimsizlik hissi oluşturmuştur. Zira bu durum halk arasında Hakkı Efendi'nin yapılan bu haksız uygulamaları zımnen dahi olsa kabul ettiği intibayı uyandırmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda genelde Kıbrıslı Türklerin özelde ise halkçı kesimin hararetle desteklediği pek çok yeniliğe imza atılmasında Hakkı Efendi'nin oynadığı roller göz önüne alınınca, onun aslında yeni bir şekillenme yolunda adım atan Kıbrıs Türk cemaatinin yanında yer aldığı görülür. Nitekim Dr. Fazıl Küçük, Hakkı Efendi'nin bu desteklerinden şu ifadelerle söz etmiştir: *sömürge hükümeti... Müftülük makamını da lağvetmiş onun yerine "Fetva Eminliği" adı altında bir daire kurmuştu. Buraya kendisinin güvendiği ve itimat ettiği din adamlarından birini getirmişti. Ve öyle inanıyordu ki parasını hükümetten alacak olan "Fetva Emni" verilen direktiften dışarı çıkmayacaktı. ... (oysaki bu 'memur' her ne kadar başında sarık, sırtında cübbe taşımakta idiye de... Camideki vaazlarında Atatürk'ün inkılaplarından övgüyle cemaate konuşuyor, onun gösterdiği yoldan ayrıldığımız zaman felaketimiz olacağını açıktan açığa ifade etmekten çekinmiyor, korkmuyordu. İdareciler memnun*

¹⁵⁸ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304.

¹⁵⁹ National Archive, FCO, 141/2428 "Proposed Abolition of Post of Mufti of Cyprus"

¹⁶⁰ *Hür Söz Gazetesi*, "Garip Bir Teşebbüs", (22 Eylül 1950), 1. Ezanın aslına uygun okunmasıyla ilgili olarak *Fetva Defteri II*'nin içindekiler kısmında "Ezan-ı Şerifin ancak asr-ı risâletde olduğu gibi okunması ve lisân-ı Arabiye'nin gayri lisân-ı Fârisî ve sâir el sine ile okunmasının şer'an esah olan caiz olmaması hakkında fetva ve ilan ve nükûlü muharrerdur. Numro 29 1951" şeklinde bir fetvaya atıf yer alsada bu fetvanın Hakkı Efendi'ye ait olup olmadığı tespit edilememiştir. Detaylı bilgi için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, s. 1.

*değildi bu tutumundan. Şer'î mahkemelerin yerini Anavatanın kabul ettiği aile mahkemelerinin alması için verilen mücadelede yerini alan Fetva Emni sömürge hükümetini kızdırmış, bu yüzden de gözden düşürmüştü.*¹⁶¹

Yine bu cümleden olarak 1928 yılında Anavatan Türkiye'nin Latin harflerini kabulünün ardından Kıbrıs'ta da benzeri girişimler başlamıştır. Hakkı Efendi ise yeni harflerle ilgili çalışma yapan komisyonun riyasetine geçirilmiştir. O dönemde Hürremzâde henüz müftü olarak görevde olduğu 15 Ağustos 1928 tarihinde Lefkoşa'da toplanan öğretmenlerden müteşekkil komisyona başkanlık eder.¹⁶² Burada dikkatleri celbeden nokta ise, nakledilen bazı hatıralardan anlaşıldığına göre Hakkı Efendi Latin harflerini bilmek şöyle dursun, yeni yazıyla gelen mektupları bile başkasına okutmaktadır.¹⁶³ Nitekim Hakkı Efendi'nin 1948 yılında fetva eminliğinden çekilmek isteğini beyan ettiği dilekçesinde yer alan imza kısmına attığı Arapça imza da bu durumu destekler mahiyettedir.¹⁶⁴

Hakkı Efendi'nin görev icra ettiği diğer bir kurum ise, fetva eminliğini sürdürdüğü 1932 yılında Evkafın Lefkoşa'da tesis ettiği İslam İlahiyat Okulu'dur. O yıllarda okulun başına getirilen Hakkı Efendi burada hem yöneticilik hem de müderrislik görevi üstlenir.¹⁶⁵ Ne var ki mezunlarının tatminkâr bir maaşla göreve gelememesi nedeniyle okul yeterli öğrenci bulamaz ve 1950 tarihinde kapanır.

Hakkı Efendi'nin burada değinilmesi gereken bir başka vazifesi ise; 1948 yılında gerçekleşen ve Kıbrıs Türklerinin yıllarca gayret edip

¹⁶¹ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 247.

¹⁶² Burada dikkat çeken bir başka husus da dönemin maarif encümenleri olarak görev yapan heyetin arasında ilmiye sınıfına mensup diyebileceğimiz yegâne kişni Hürremzâde'den ibaret olmamasıdır. Heyet arasında Larnaka âlimlerinden müderris Hulûsi Bey ile Hürremzâde Hakkı Efendi'den sonra seçimle iş başına getirilmiş ilk müftü olarak da bilinen ve Baf medresesi müderrisi Mehmet Dâna Efendi gibi kalem erbabı kimseler de yer almaktadır. Detaylı bilgi için bk. Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 274; Tekakpınar-Doğasal, *Dr. Fazıl Küçük*, I, 348-349.

¹⁶³ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 274.

¹⁶⁴ National Archive, FCO, 141/2428 "Proposed Abolition of Post of Mufti of Cyprus"

¹⁶⁵ KKTC MAA. FE 12/81-54-1; Nurçin, "İngiliz İdaresi'nde Kıbrıs'ta Din Görevlisi Yetiştiren Bir Kurum: İslam İlahiyat Okulu", *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 217.

haklarında yeni yasal düzenlemelerin yapılmasını istedikleri evkaf, maarif, şer'îyye mahkemeleri ve müftülük gibi konuları tartışıp İngiliz idaresine bir rapor olarak sunmakla ve Türk İşleri Komisyonu'na müftülük meselesi hakkında bilgi vermekle görevlendirilmiş aza (bilirkişi) olmasıdır.¹⁶⁶

Hürremzâde'nin ailesine gelecek olursak; Hakkı Efendi 21 Ağustos 1904 tarihinde Basmacılar Şeyhizâde Ahmet Cemal Efendi'nin kızı Zehra Hanımla evlenir.¹⁶⁷ Zehra Hanım aynı zamanda Türk evkaf murahhası Sir Münir'in de kız kardeşidir. Bu evlilikten Mediha, Atufet, Hüseyin Fikret, Samîme, Ahmet Cemal, Ömer Faik, Muhtereme ve Latife olmak üzere üçü erkek sekiz çocuğu olur. Hakkı Efendi'nin erkek çocuklarından Hüseyin Fikret Bey İstanbul'da üniversite tahsili gördüğü sırada vefat etmiş, onun dışında Ahmet Cemal¹⁶⁸ ve Ömer Faik Beyler ise ilerleyen yıllarda *Müftüzade* soyadını almışlardır.¹⁶⁹

Kaynaklarda Hakkı Efendi'nin fetva eminliği maaşı hakkında da bilgi bulmak mümkündür. Göreve ilk geldiği zaman yıllık 200 Kıbrıs Lirası maaş alan Hakkı Efendi'nin¹⁷⁰ daha sonraları Türk İşleri Komisyonu'na azalık yaptığı 1948 yılı kayıtlarında senevi 224 Kıbrıs Lirası maaş aldığı belirtilmektedir.¹⁷¹ Ayrıca Hakkı Efendi İslam İlahiyat Okulu müdürlüğünden 30 Kıbrıs Lirası, vaizlik hizmetinden 20 Kıbrıs Lirası ve harcırah olarak da senevi 24 Kıbrıs Lirası tahsisat almaktadır.¹⁷²

19 Ocak 1948 tarihine gelindiğinde Hakkı Efendi'nin ifa ettiği fetva eminliği makamından sağlık nedenlerinden ötürü çekilme arzusunda olduğu görülmektedir. Nitekim evkafa yazdığı bir dilekçeyle emekliliğini isteyen Hürremzâde, bulunduğu makamın boş kalmaması adına yerine bir başkası bulunana değin görevini yapmayı devlete ve mensubu olduğu Türk

¹⁶⁶ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 4.

¹⁶⁷ *Hakkı Efendi'nin Hususi Defteri*, 20.

¹⁶⁸ Cemal Müftüzade KKTC'nin V. Cumhurbaşkanı olan Ersin Tatar'ın anne tarafından dedesidir. Detaylı bilgi için bk. <https://kkctb.org/tr/cumhurbaskani/biyografi> (17.04.2021)

¹⁶⁹ Ateşin, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, 309.

¹⁷⁰ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 56.

¹⁷¹ *Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949*, 27.

¹⁷² KKTC MAA. FE 12/81-54-1.

cemaatine bir borç olarak gördüğünü belirtmektedir.¹⁷³ Ne var ki Hakkı Efendi'nin hangi tarihte söz konusu görevden ayrıldığı tam olarak tespit edilememekte ve fakat 22 Eylül 1950 tarihli bir gazete haberinde kendisinden Fetva Emni olarak bahsedildiği görülmektedir.¹⁷⁴ Hakkı Efendi 17 Haziran 1955 tarihinde vefat etmiştir.¹⁷⁵

Ardında pek fazla çalışma bırakmayan Hakkı Efendi'ye nispet edilen¹⁷⁶ yegâne eser: İslam miras hukukuyla ilgili olan *el-Ferâizü's-sirâciyye* isimli Secâvendî'ye (ö. 596/1200'den sonra) ait meşhur eserin ihtisar ve tercümesi mahiyetindeki çalışmadır. Nitekim miras hukukuyla ilgili fetvalarında da onun bu esere (*el-Ferâizü's-sirâciyye*) oldukça sık müracaat ettiği görülmektedir. Ancak yaptığımız araştırmalarda sözü edilen çalışmanın izine rastladığımız söylenemez.

17 Haziran 1955 tarihinde Lefkoşa'da vefat eden Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi Ayasofya/Selimiye Camiinde kılınan cenaze namazının ardından Lefkoşa'daki Küçük Kaymaklı Mezarlığına defnedilmiş,¹⁷⁷ ancak daha sonraları yapılan şehir planlama çalışmaları nedeniyle kabri Lefkoşa Türk Mezarlığına nakledilmiştir.

¹⁷³ National Archive, FCO, 141/2428 "Proposed Abolition of Post of Mufti of Cyprus"

¹⁷⁴ *Hür Söz Gazetesi*, "Garip Bir Teşebbüs", (22 Eylül 1950), 1.

¹⁷⁵ *Halkın Sesi Gazetesi*, "Vefat Etti" (18 Haziran 1955), 1.

¹⁷⁶ An, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, 304.

¹⁷⁷ *Halkın Sesi Gazetesi*, "Vefat Etti", 1.

İKİNCİ BÖLÜM

MONOGRAFİK ÖRNEKLEM FETVALARI

Çalışmamızın giriş kısmında da ifade ettiğimiz gibi tezimizin asıl materyalini oluşturan Hakkı Efendi'nin fetva defterleri, KKTC arşivlerinde yaptığımız araştırmalar sonucunda tespit edebildiğimiz kadarıyla iki adettir. Yirmi yılı aşkın (1929-1950?) yürüttüğü fetva eminliği görevi süresince kendisine yapılan istiftalar ve karşılığında verdiği fetvalar kaynakları, tarihleri ve müsteffîlerin isimleriyle birlikte kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar kimi zaman müsevvid tarafından, kimi zaman da büyük olasılıkla müsevvidin görevi başında olmayışından dolayı bizzat Hakkı Efendi'nin kendisi tarafından tutulmuştur.

Aslına bakılırsa söz konusu görevi yirmi yılı aşkın uzunca bir süre icra eden Hürremzâde'nin geride iki defter bırakması pek mümkün gözükmemektedir. Haddizatında o dönemde Hakkı Efendi iftâ makamını temsil eden yegâne yetkili kişi durumunda olup, mevcut defterler üzerinde yapılan ilk incelemede de bu durum rahatlıkla gözlenmektedir. Nitekim elimizdeki defterlerin ilki Hakkı Efendi'nin Fetva Eminliğine başladığı 1929'dan başlayıp 1930 yılının sonuna kadar geçen iki yılı muntazaman kapsamakta, diğer defter ise 2 Eylül 1946 ile 12 Eylül 1948 tarihleri arasındaki yaklaşık iki yıllık zaman dilimini içermektedir. Dolayısıyla Hakkı Efendi'nin 1931-2 Eylül 1946 arası ve 12 Eylül 1948 tarihinden sonra görevden ayrıldığı tarihe kadar verdiği fetvaların kayıtları ne yazık ki bugün itibariyle bulunamamıştır. Ancak ilerleyen zamanlarda KKTC arşivlerinde yapılması muhtemel düzenlemelerle söz konusu eksik defterlerin gün yüzüne çıkması da pek tabii ki ihtimal dâhilindedir.

Kıbrıs Vakıflar İdaresi'ne ait olan defterlerin içerik, düzen ve Hakkı Efendi'nin takip ettiği usul ve sistematik açısından durumlarına gelecek olursak; belirtilmesi gerekir ki tarih olarak daha eski olan *Fetva Defteri I* rumuzlu ilk defter, *Fetva Defteri II* rumuzlu ikinci deftere nazaran daha sistematik ve düzenli

tutulmuştur. Nitekim ilk defterin her sayfasında birer fetvaya yer verilirken, ikincisinde bu düzen terk edilmiş olup, bazı sayfalarda bu rakam üçe kadar çıkabilmektedir.

Fetva Defteri I Osmanlılarda klasikleşen fetva yazım geleneğindeki mutata sistem üzere “*Bu mesele beyânında e’imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki?*” ibaresi ile başlamakta, ardından cevap kısmında “*Hüve’l-Muveffik Allahu Teâlâ a’lem*” gibi dua ve tevazu ibareleri yer almaktadır. Ne ki söz konusu defterin ilerleyen sayfalarında bu metottan vazgeçilip yalnızca soru ve akabinde de “*el-Cevab*” ibaresinden sonra fetvalar yazılmaktadır. Bunlardan sonra ise cevabın altında Hakkı Efendi’nin (محقق) şeklindeki imzası bulunmakta, ancak verilen fetvanın peşi sıra yeni istiftalar gündeme gelmişse, “*Bu surette...*” diye başlayan bir cümleyle yeni soru sorularak akabinde yeniden cevap veya cevaplar verilmektedir. Cevaplarda kısa ve sade ifadelerin seçildiği gözden kaçmamakta, yapılan istiftalar kayda alınırken tek veya birkaç kelime ile cevaplanacak şekilde düzenlenerek kayda alındığı anlaşılmaktadır. Ardından nükûl kısmında, verilen fetvaların sebebinin beyan sadedinde dayandığı kaynaktan yapılan ilgili alıntılar ve söz konusu kaynağın kısa ismi yer almaktadır.

Mezkûr defterin alt kısmında “*Bâlâdaki fetva ...’nın müracaatı üzerine ısdâr edilmiştir*” şeklinde müstefti bilgisinin yer aldığı bir kısım da görülmekte, tüm bunlardan sonra ve sayfanın en altında fetvanın verildiği tarih ve fetva müsevvidinin imzası yer almaktadır. Yine bu deftere mahsus olmak üzere her sayfanın üst kısmında sayfa numaraları, fetva numarasının yazılacağı bilgi kısmı ve defterin kurum aidiyetini göstermek üzere *أوقاف دائره سي* / Form Evcaf 51 bilgilerine yer verilmektedir. 258’i 1929, 240’ı 1930 yılına ait olmak üzere toplamda 498 fetva içeren *Fetva Defteri I*’de ender de olsa yanlış hesaplama yapıldığı için iptal edilip yeniden yazılan fetvalarla da karşılaşmak mümkündür.¹⁷⁸

İlk deftere kıyasla daha düzensiz tutulan *Fetva Defteri II*’de de genel olarak bu muhtevanın korunduğu görülmekte, ne var ki söz konusu defterde sayfa

¹⁷⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 75, s. 76-77, 20 Nisan 1929.

numaralarının bulunmadığı dikkatlerden kaçmamaktadır. 2 Eylül 1946 tarihine ait fetvayla başlayan *Fetva Defteri II*'de 74 fetva 1946 yılına, 127 fetva 1947 yılına, 52 fetva ise 1948 yılına ait olmak üzere toplamda 253 fetva bulunmaktadır. Bu haliyle her iki defterde toplamda 751 fetva bulunmakta, İsmet Konur'un Kıbrıs Türkleri adlı çalışmasının ekler bölümünde yer alan tarihi belirsiz bir fetvayla bu rakam 752'ye ulaşmaktadır.¹⁷⁹

Fetva Defteri II'ye has olarak defterin ilk başında nesep meselesi (204), muharramât (229), Hanbelî mezhebini taklit (111), tâife-i nisânın mescide duhûlü (7) vb. şekillerde yıllara ve fetva numaralarına göre kategorize edilmiş, erişim kolaylığını hedefleyen bir fihrist de mevcuttur. Yine bu defterde Hakkı Efendi'nin imzalarından önce “*Kıbrıs Fetva Emîni*” unvanını da kullanması dikkatleri çekmektedir.

Özellikle miras fetvalarında fetva konusu şahısların isimlerinin de yer aldığı defterlerde, diğer konularda genellikle Zeyd, Amr, Zeyneb, Bekir vb. klasik usuldeki müstear isimlendirme şekli¹⁸⁰ kullanılarak fetvaların kaleme alındığı görülmektedir. Her iki defterde de fetvaların müstefti bilgisi kısmında genellikle müsteftilerin ikamet yerleri de kayda alınmıştır. Defterlerdeki müstefti çeşitliliğine bakılacak olursa dönemin Müslüman halkının yanı sıra dava vekilleri (avukatlar),¹⁸¹ imamlar,¹⁸² müezzinler,¹⁸³ şer'î mahkemeler,¹⁸⁴ İngilizlerin Lefkoşa komiserliği,¹⁸⁵ maarif idaresi,¹⁸⁶ köy muhtarları,¹⁸⁷ müderrisler,¹⁸⁸ hapisane nâsihleri (hapisane vaizleri),¹⁸⁹ hafız-ı kütüpler (kütüphaneciler)¹⁹⁰ gibi geniş bir yelpazede müstefti çeşitliliği vardır.

¹⁷⁹ Detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 1, Şekil 1.

¹⁸⁰ Fahrettin Atar, “Fetva”, *DİA*, XII, 494.

¹⁸¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 52, s. 53, 4 Mart 1929.

¹⁸² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 127, s. 143, 30 Kânûn-i Evvel 1947.

¹⁸³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 1, s. 50, 4 Kânûn-i Sâni 1947.

¹⁸⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 225, s. 227, 13 Teşrin-i Sâni 1929; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 124, s. 127, 21 Haziran 1929.

¹⁸⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 183, s. 185, 23 Eylül 1929.

¹⁸⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 103, s. 363, 15 Mayıs 1930.

¹⁸⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 67, s. 68, 13 Nisan 1929; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 69, s. 69, 15 Nisan 1929.

¹⁸⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 90, s. 92, 8 Mayıs 1929.

¹⁸⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 105, s. 108, 18 Mayıs 1929.

Şimdi fetva defterleri hakkında verdiğimiz bu genel malumatın ardından, söz konusu fetvaların içerisinden yaptığımız monografik örneklem kısmına geçebiliriz.

A. TAHARET ve İBADETLERLE İLGİLİ FETVALAR

1. Taharetle İlgili Fetvalar

1.1. Su Varken Teyemmümle Tilâvet Secdesi

▪ Su hazır iken tilâvet-i Kur'ân için teyemmüm eden Zeyd'in ayet-i secde geldikde mezkûr teyemmüm ile secde eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.¹⁹¹

وفى القهستاني عن المختار: المختار جوازه مع الماء لسجدة التلاوة.¹⁹²

2. Namazla İlgili Fetvalar

2.1. Özür Sahibinin Özrü Olmayana İmamlığı

▪ Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki? Beyân buyurula. A'zârdan sâlim olan kimselerin seles-i bevle veya infilât-ı rîha mübtela olub bevlini veya rîhini tutamayan imâm-ı ma'zûra¹⁹³ iktidâ eylemeleri câiz olur mu?

el-Cevab: Hüve'l-muveffik Allâh-u Teâla a'lem: olmaz.¹⁹⁴

لا يجوز¹⁹⁵ اقتداء الصحيح بصاحب العذر.¹⁹⁶

¹⁹⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 223, s. 225, 8 Teşrîn-i Sâni 1929.

¹⁹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 173, s. 433, 22 Eylül 1930.

¹⁹² Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, I, 411. Bu ibare Hürremzâde'nin *Fetva Defterinde* İbn Âbidîn'in isimli eserine nispet edilmektedir. Ne var ki bahsi geçen ibare Haskefi'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'na aittir. Kanaatimizce bahsi geçen eserler arasındaki şerh-haşiye ilişkisinden dolayı Hakkı Efendi kaynağın net ismi konusunda hassasiyet göstermemiş olabilir. trc. "Lâkin *el-Muhtâr*'dan naklen Kuhistânî'de bildirildiğine göre tercih edilen kavil, su varken tilâvet secdesi için teyemmümün câiz olmasıdır."

¹⁹³ Fıkıh'ın İbadet literatüründe özür: *abdesti bozup devam eden şey* olarak tanımlanmaktadır. Özür sahibi olan kişiye ma'zûr/ma'zûre denilir. Detaylı bilgi için bk. H. İbrahim Acar, "Özür", *DİA*, XXXIV, 134; Mehmet Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 465.

¹⁹⁴ Bu Fetva Hürremzâde'nin elimizdeki fetva defterlerinde mevcut olmayıp, İsmet Konur'un *Kıbrıs Türkleri* isimli eserinin ekler bölümünde yer almaktadır. Detaylı bilgi için bk. Konur, *Kıbrıs Türkleri*, 109.

2.2. Kârinin Ümmîye İktidâsı

- Kârinin ümmîye iktidâsı sahîh olur mu?

el-Cevab: Olmaz.¹⁹⁷

فسد اقتداء قارئٍ بأمي.¹⁹⁸

2.3. Amel-i Kesîr

- Namazı ifsâd eden amel-i kesîr neden ibarettir?

el-Cevab: Amel-i kesîr, ânın fâilini gören, namazda olmadığına şübhe etmediği amelden ibarettir.

Bu suretde bir lahza içinde pantolonunu eliyle çeken kimsenin namazı fâsid olur mu?

el-Cevab: Amel-i kalîl olduğu cihetle fâsid olmaz.

Bu suretde pantolonunu çekmek mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.¹⁹⁹

العمل الكثير وهو كل عمل لا يشك الناظر في فاعله أنه ليس في الصلاة عند عامة المشايخ وهو المختار.²⁰⁰

وكل عمل قليل بغير عذر فهو مكروه كذا في البحر الرائق.²⁰¹

¹⁹⁵ Bahsi geçen atıf defterde her ne kadar (لا يجوز) şeklinde verilse de, işaret edilen kaynakta (لا يصح) şeklindedir. Bu durum Hakkı Efendi'nin sehven yaptığı bir hata olabileceği gibi, istifade ettiği yazma nüshadaki farklılıktan da kaynaklanmış olabilir.

¹⁹⁶ Kâdîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 85. trc. “[Namazda] özürden salim olan kişinin, özür sahibine uyması caiz değildir.”

¹⁹⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 1, s. 50, 4 Kânûn-i Sâni 1947.

¹⁹⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 167. trc. “[Namazda] Okuma bilenin okuma bilmeyene uyması fâsittir.”

¹⁹⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 125, s. 385, 26 Haziran 1930.

²⁰⁰ Haskefî, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, I, 182. trc. “Amel-i kesir âlimlerin çoğuna göre: [karşıdan] bakan kişiye ameli sergileyenin namazda olmadığına dair şüphe duyurmeyen her türlü fiildir ki bu [tanım] tercihe şayan tanımdır.”

²⁰¹ *el-Fetâva'l-Hindîyye*, I, 120-121. trc. “[Namazda] özür olmaksızın yapılan her türlü amel-i kalîl / küçük hareketler mekruhtur. Nitekim *el-Bahrü'r-râ'ik*'te de bu şekildedir.”

2.4. Sabah Namazının Sünetinin Kazâsı

▪ Zeyd sünet-i fecri kılmaksızın imama iktidâ idüb, farzı kıldıktan sonra sünet-i fecri vakti dâhilinde veya ba'de't-tulû' ve'l-irtifâ' kazâ etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.

Bu suretde Zeyd, sünet-i fecre şurû' idüb ba'dehû kat' ederek imama iktidâ idüb farzı eda itdikten sonra ba'de't-tulû' ve'l-irtifâ' sünet-i fecri ifsad ettiği cihetle kazâ etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Vakt-i kerâhatten sonra kazâ etmesi lazım gelir.

Bu suretde Zeyd, sünet-i fecrin kazasını îcâb ettirmek maksadıyla sünete şurû' idüb ba'dehû kat' ederek imama iktidâ eylese kaza etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: İşbu fiili merdûd olub kaza lazım gelmez.

Bu suretde Zeyd salât-ı fecri sünetiyle beraber fevt eylese ba'de'l-irtifâ' zevâle kadar mea's-sünne kazâ eder mi?

el-Cevab: Eder.²⁰²

ولا يقضى سنة الفجر إلا تبعا للفرض بعد الطلوع قبل الزوال.²⁰³

كالنافلة بعد الشروع بتصير فرضاً حتى لو أفسدها يجب القضاء ويعاقب على تركها.²⁰⁴

²⁰² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 114, s. 117, 29 Mayıs 1929.

²⁰³ Dâmâd, *Mecma'u'l-Enhur*, I, 211. İnceleme neticesinde Hürremzâde'nin defterde bu ibarenin bazı kısımlarını atlayarak zikrettiğini görülmektedir. Mezkûr kaynakta ibarenin tamamı şu şekildedir: “(ولا يقضى) سنة الفجر عند الشيخين (إلا) حال كونه (تبعا للفرض)”. Ayrıca ibarenin tamamı Dâmâd'ın *Mecma'u'l-Enhur*'una ait olmayıp, parantez içinde olan kısımlar Halebi'ye ait olduğu anlaşılmakta, ne var ki Hakkı Efendi'nin *Fetva Defterinde* ibarenin tamamını Dâmâd'a nispet ettiği görülmektedir. trc. “Sabah namazının süneti [müstakil olarak] kaza edilmez. Ancak farza tabiiyetle güneş doğduktan sonra zevâlden önce kaza olunur.”

²⁰⁴ Molla Hüsrev, *Mir'âtü'l-uşûl*, 280. trc. “...Nitekim nafilenin başladıktan sonra vacibe dönüşmesi gibi. Öyle ki şayet musalli/namaz kılan onu [nafileyi] başladıktan sonra bozarsa kaza etmesi vacip olur ve kaza etmeyi terk ederse günahkâr olur.”

يلزم النفل بالشروع فيه قصدا حتى يجب المضي فيه ويعاقب فيه على تركه لقوله تعالى
«لا تبطلوا أعمالكم»²⁰⁵.

2.5. Öğle Namazının İlk Sünnetinin Farzdan Sonra Kılınması

▪ Zeyd zuhrun veya Cuma'nın sünnetini kılamayarak farzı mea'l-imam edâ eylese sünnet-i zuhru veya sünnet-i Cumayı ba'de'l-farz vakti dâhilinde kaza etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Bu suretde vakti çıktıktan sonra sünnet-i zuhr veya sünnet-i Cuma kaza edilir mi?

el-Cevab: Edilmez.²⁰⁶

وأما الأربعاء قبل الظهر إذا فاتته وحدها بأن شرع في صلاة الإمام ولم يشغل بالأربع
فعامتهم على أنه يقضيها بعد الفراغ من الظهر ما دام الوقت باقيا وهو الصحيح وكذا سنة
الجمعة.²⁰⁷

2.6. Kadınların Cuma Namazına Katılması

▪ Tâife-i nisâdan bazıları Cuma namazına hâzır olup, mevki-i mahsusunda Cuma namazını imamla beraber edâ eylese öğle namazı yerine kâim olup kâfi olur mu?

el-Cevab: Olur.

²⁰⁵ Molla Hüsrev, *Mir'âtü'l-uşûl*, 280. Defterde bahse konu ibarenin her ne kadar tamamıyla *Mir'âtü'l-Uşûl*'den alındığı belirtilse de, ibarenin bazı kısımları *Mirkâtü'l-Vusûl*'e aittir. trc. “[Maksûd-u bi'z-zât olarak] başlanan nafilâ namazı tamamlamak gerekir. Öyle ki, başlanıp yarıda bırakılan bir nafilâ vacibe dönüşür ve kişi, üzerine artık vacip olarak terettüb eden bu nafilâyı kılmadığında azaba dâhil olur. Zira Ayet-i Kerîmede: *Amellerinizi iptal etmeyin/boşa çıkarmayın* buyurmaktadır.”

²⁰⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 115, s. 118, 29 Mayıs 1929.

²⁰⁷ *el-Fetâva'l-Hindîyye*, I, 124. İbarenin sonundaki (وكذا سنة الجمعة) kısmı söz konusu esere ait olmayıp, Hakkı Efendi tarafından eklenmiş olabilir. trc. “Öğle namazından önceki dört rekâtı sünnete gelince: imama yetişmek gayesiyle yalnız başına bu dört rekâtı kılmadan imama uyan kimse, vakit olduğu müddetçe farzdan sonra bunu kaza eder. Âlimlerin tamamının görüşü bu yöndedir. Nitekim sahih olan da budur. Cuma'nın sünneti için de aynı durum geçerlidir.”

Bu suretde evkât-ı sâirede dahi hâzır olub imamla beraber namazını edâ eylese sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁰⁸

209 فلا تجب الجمعة على الأنثى لكنها إن حضرت وأدتها أجزأتها عن الظهر.

3. Oruçla İlgili Fetvalar

3.1. Esir Durumdaki Kişinin Oruç Mükellefiyeti

▪ Mahbûs bulunan müslim veya müslimenin â'zâr-ı şer'îyye bulunmayarak vakt-i âharda kaza etmek üzere ramazan-ı şerif orucunu yemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.²¹⁰

شرط وجوب الأداء السحرة والإقامة.²¹¹

B. MUÂMELÂTLA İLGİLİ FETVALAR

1. İcâre İle İlgili Fetvalar

1.1. Hizmetçi Kiralama

▪ Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'e hizmet eylemiş olsa Hind'in vefatından sonra terikesinden hizmetine mukabil ücret almaya hakkı olur mu?

²⁰⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 7, s. 53, 9 Kânûn-i Sâni 1947.

²⁰⁹ Hürremzâde bu fetvanın nükûl kısmında kaynak olarak (كتاب الفقه على المذاهب) isimli bir esere işaret etmekte olup, yaptığımız incelemede bu kaynağın Cezîrî'nin *el-Fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*'sı olabileceği anlaşılmıştır. Söz konusu eserin özellikle bu fetvayla alakalı olan ilk cildinin basım yılı olan 1928 ile Hakkı Efendi'nin Fetva Eminliği görevini sürdürdüğü 1929-1950 tarihleri dikkate alındığında Hürremzâde'nin bu eserden faydalanma olasılığı yüksek gözükmektedir. Detaylı bilgi için bk. Cengiz Kallek, "Cezîrî", *DİA*, VII, 512. Ayrıca burada zikredilen ibarenin her ne kadar bire bir aynı olmasa da mezkûr eserde bu ibareye yakın bir cümle şöyle yer almaktadır: "فلا تجب على الأنثى ولكن إذا حضرتها وأدتها فإنها تصح منها وتجزئها عن الظهر". Detaylı bilgi için bk. Cezîrî, *el-Fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, I, 344. trc. "Cuma namazı kadına farz değildir. Ancak [namaza] gelir ve kılarlsa [kıldığı Cuma namazı] öğle namazı yerine geçer."

²¹⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 105, s. 108, 18 Mayıs 1929.

²¹¹ *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 215. trc. "Sağlıklı ve mukîm olmak (yolcu olmamak) [kişiye orucun] edasının farz olmasındaki iki şarttır."

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'in emriyle kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe tedavisine ve infâkına ve sâir lüzum-u zarûriyesine sarf eylese Meryem Hind'in vefatından sonra terikesinden masrûfunu almaya hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'in emri olmaksızın kendi malından şu kadar akçe tedavisine ve infâkına ve sâir levâzım-ı zarûriyesine sarf eylese Meryem bu suretle olan sarfında müteberri' olur mu?

el-Cevab: Olur.²¹²

ولو إستأجر إبنه والمرأة ابنها ليخدمها في بيتها لم يجز ولا يجب الأجر إذا خدم كذا في الخلاصة.²¹³

وفي كتاب اللقيط للإمام السرخسي ؓ تعالى إذا قال لغيره أنفق علي فأنفق يرجع علي الأمر وإن لم يشترطه الضمان والرجوع.²¹⁴

²¹² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 121, s. 381, 24 Haziran 1930.

²¹³ *el-Fetâva'l-Hindîyye*, IV, 491. Anladığımız kadarıyla Hakkı Efendi buradaki nakilde söz konusu fetva için gerekli olduğunu düşündüğü yeri almıştır. İşaret edilen ibarenin tamamı şu şekildedir: "ولو إستأجر إبنه والمرأة ابنها ليخدمها في بيتها لم يجز ولا يجب الأجر إذا خدم إلا إذا كان حراً أو مكاتباً كذا في الخلاصة" trc. "Bir adam veya kadın evinde hizmet etmesi için oğlunu icarlasa, bu caiz olmaz. Oğul hizmet etse bile, ona ücret verilmesi gerekmez. Nitekim *Hülâsa* isimli eserde de bu şekilde geçmektedir."

²¹⁴ Hakkı Efendi'nin yalnızca (خلاصة) şeklinde kısaltarak işaret ettiği bu ibarenin kaynağı, yaptığımız araştırmalar neticesinde İftihârüddin Tahir b. Ahmet el-Buhârî'ye (ö. 542/1147) ait olan *Kitabü'l-Hülâsa fi'l-Fetâva* isimli eserdir. Nitekim söz konusu eser *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğunda* da mevcut olması hasebiyle Hürremzâde'nin istifade etmiş olabileceği ihtimalini akıllara getirmektedir. Detaylı bilgi için bk. *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğu*, 205. Ayrıca Ahmet Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri* isimli eserinde söz konusu eserin Delhi 1318 ve Kahire 1327-1328 tarihlerinde basıldığını ifade etse de, biz eserin mahtûlaları dışında bir şeye erişebilmiş değiliz. Özel ile yaptığımız görüşmede kendisi bahse konu bilgilerin kataloglardan alındığını, dolayısıyla kesinlik arz etmediğini de ifade etmiştir. Kitabın yazma nüshasında yaptığımız aramada ise bu ibareye rastlayamadık. Ne var ki mezkûr ibare ile kitabın dili kıyaslandığında ibarenin kitaba ait olabileceği anlaşılmaktadır. Zira ileride "İddet Nafakası" başlığında yine bu esere atıf yapılmakta olup, oradaki ibarenin eserdeki yeri tarafımızdan tespit

المتبرع لا يرجع عن تبرعه.²¹⁵

2. Hacir İle İlgili Fetvalar

2.1. Saġîrin Velisi

▪ Saġîrin bu bâbda velisi olan babası ilâ âhirihi, râbi‘an cedd-i sahihi yani saġîrin babasının babası mıdır?²¹⁶

el-Cevab: Evet.²¹⁷

218 ووليه أبوه، ثم وصيه بعد موته، ثم وصي وصيه، ثم بعدهم جده الصحيح وإن على

يعني أب الأب.²¹⁹

2.2. Bülûğün Başlangıcı

▪ Sinn-i bülûğün mebdei erkekde tam on iki ve kızda tam dokuz ve müntehâsı ikisinde dahi on beş yaşdır ve bir erkek on iki ve bir kız dokuz

edilmiştir. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Kâtip Çelebi, *Keşfü’z-zunûn*, I, 718; Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, 72. İbarenin *el-Mebsût*’taki şekli için bk. Serahsî, *el-Mebsût*, X, 211. trc. “İmam Serahsî rh.’ın [*el-Mebsût* isimli eserinin] Lakî/Buluntu Çocuk kitabında geçtiği üzere: bir kimse birisine benim için/bana harcama yap dediğinde, bu kişi onun için bir harcamada bulursa, harcama yapan kişi söz konusu masrafın iadesi hakkında bir şart olmasa bile emreden kişiye müracaat edebilir/talepte bulunabilir.”

215 Hürremzâde’nin yalnızca eserin kısa ismi olan (سمحة الأبرار) kaydıyla atıf yaptığı bu eserin müellifi Battal Hatibi Hasan b. Ali Kayserî’dir. Müellif hakkında detaylı bilgi için bk. İsmail Paşa, *Hediyetü’l-ârifin*, I, 299; Mehmet Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, I, 290. Osmanlı Türkçesinde kaleme alınmış olan eser hâlen yazma eser durumunda olup daha önce basılmamıştır. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Hasan b. Ali Kayserî, *Semhatü’l-ebrâr fi beyân-i ġumûdi’l-esrâr fi’l-fetâvâ*, (Ankara: DİB Ktp., Yazma Eserler Koleksiyonu, 001219.) trc. “Bağışçı bağışından dönemez.”

216 Bu fetvanın baş kısmında *Mecelle*’nin dokuz yüz yetmiş dördüncü maddesine atıf yapılmıştır. İlgili madde şu şekildedir: “Saġîrin malında tasarrufa ve ticarete velâyeti olanın saġîre ticarete izin vermeye dahi velâyeti sâbittir.” Ali Haydar, *Dürerü’l-hükkâm*, III, 1813.

217 *Fetva Defteri I*, nr. 180, s. 182, 18 Eylül 1929.

218 Fetvanın yazma şeklinde olan orijinal hâlinde Hürremzâde’nin burada yazım yanlışı yaptığı görülmektedir. Nitekim doğrusu (وإن علا) şeklinde olmalıdır.

219 Kuhistânî, *Câmiu’r-rumûz*, IV, 728. Hakkı Efendi’nin bu ibareyi alıntılarken bazı kısımları atladığı görülmektedir. Ayrıca o her ne kadar *Fetva Defterindeki* alıntının Kuhistânî’nin *Câmiu’r-rumûz*’undan olduğunu belirtse de, ibarenin tamamının Kuhistânî’ye ait olmayıp Sadrüşşerîa’nın *en-Nukâye*’sine ait kısımlar da mevcuttur. Bahsi geçen ibarenin tamamı şu şekildedir: “(ووليه) أي ولي الصبي في النفس والمال (أبوه ثم وصيه) “ أي وصي الأب من خليفة له بعد موته في الحفظ والتصرف فيهما ثم وصي وصيه كما في العمادي (ثم جده) أي جد الصبي أب الأب وإن علا لا أب الأم ” trc. “[Saġîrin] velisi babasıdır. Babasının ölümünden sonra ise, onun (babanın) [tayin ettiği] vasîsidir. Sonra vasînin [tayin ettiği] vasîsi, sonrasında ise cedd-i sahihi yani babasının babasıdır. Bu durum ilâ nihâye babalarının babaları şeklinde devam eder.”

yaşını tekml idüb de bâliğ olmasa, bâliğ oluncaya dek mürâhik ve mürâhika denilir mi?²²⁰

el-Cevab: Denilir.

Bu suretde müntehâ-yı sinn-i bülûğâ varmışken kendisinde âsâr-ı bülûğ zâhir olmayan kimse hükmen bâliğ addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Hind-i bâliğa nefsinin Bekir'e asaleten veya vekâleten tezvîce kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde nikâh-ı mezbûr muteber ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.²²¹

وقالا إذا تم للغلام والجارية خمس عشرة سنة فقد بلغا.²²²

ومنتهاه خمس عشرة سنة فيهما.²²³

فينعقد نكاح حرة مكلفة بلا ولي.²²⁴

²²⁰ Hakkı Efendi bu fetvanın başına “Mecelle-i Celîle'nin dokuz yüz seksen altıncı ve dokuz yüz seksen yedinci maddelerinin suretidir” kaydını düşmüştür. Maddeler hakkında detaylı bilgi için bk. Ali Haydar, *Dürrü'l-hükkâm*, III, 1826.

²²¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 153, s. 413, 11 Ağustos 1930.

²²² Merğînânî, *Bidâyetü'l-mübtedî*, 227. trc. “İmameyn: erkek ve kız çocuğu on beş yaşını doldurduğu zaman bülûğ çağına girmiş/ergenleşmiş olurlar demişlerdir.”

²²³ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, IX, 226. Hürremzâde bu ibarenin Haskefi'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr* isimli eserine ait olduğunu beyan etse de, neredeyse ibarenin tamamı Timurtâşi'nin *Tenvîrü'l-ebşâr*'ına aittir. Ayrıca Hakkı Efendi'nin mezkûr ibareyi naklederken orijinaline uygun olmaksızın farklı bir şekilde verdiği anlaşılmaktadır. Muhtemelen Hürremzâde daha önceden bakıp bildiği bu ibareyi kendi cümleleriyle yazıya geçirmiş olmalıdır. İbarenin orijinal hali şöyledir: (فحتى يتم لكل منهما خمس عشرة سنة به) trc. “Kız ve erkekte bunların hiçbirisi mevcut olmasa bile, on beş yaşını tamamladıkları zaman bâliğ/bâliğa olurlarlar. Fetva da buna göredir.”

²²⁴ Molla Hüsrev,), *Dürrü'l-hükkâm*, I, 334. Bu nakil Molla Hüsrev'in *Ğurerü'l-ahkâm*'ına aittir. Ancak Hürremzâde nakli şerhten yaptığını beyan etmiştir. Fakat ibare asıl metin olan *Ğurerü'l-ahkâm*'ındandır. trc. “Hür, mükellef kadının nikâhı, velisi olmaksızın mün'akid olur.”

3. Dâvâ İle İlgili Fetvalar

3.1. Mîrî Arazi Davalarının Mürûr-u Zamana Uğraması

▪ On sene mürûrundan sonra arâzî-yi emiriyye davaları mesmû'a olur mu?²²⁵

el-Cevab: Olmaz.²²⁶

والفتوى في زماننا أن الدعوى إذا ترك عشر سنين في الأراضي الأميرية لا تسمع

بعدها.²²⁷

3.2. Karı-Kocanın Ev Eşyalarında Anlaşmazlık Yaşaması

▪ Zeyd zevcesi Hind'i tatlik itdikden sonra Zeyd ile Hind'in sâkin oldukları menzilde bulunup rical ve nisâya salih olan eşya için Zeyd benimdir deyib, Hind dahi benimdir deyib tarafeynin beyyineleri olmasa kavil hangisininindir?

el-Cevab: Zeyd'indir.

Bu surette Hind'in cihazından bulunan eşyâ-yı bakıyyeden Zeyd'e ait olan melbûsâtından başka Zeyd bir şey almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.²²⁸

وكان للرجال والنساء فهو للرجل إلا أن تقيم المرأة البينة.²²⁹

²²⁵ Bu fetvanın başında “Mecelle-i Celîlenin Bin Altı Yüz Altmış İkinci maddesinden bir fıkradır” kaydı yer almaktadır. İlgili maddenin tamamı şu şekildedir: “*Tarîk-i hâss ve hakk-ı mesîl ve hakk-ı şîrb da'vâları eğer mülk akarda ise on beş sene mürûr ettikten sonra istimâ' olunmaz. Ve eğer akârât-ı mevkûfede ise mütevellînin onları otuz altı seneye kadar da'vâya salâhiyeti vardır. On sene mürûrundan sonra arazî-i mîriyye da'vâları istimâ' olunmadığı gibi arazî-i mîriyyedeki tarik-i hâss, mesîl ve hakk-ı şîrb da'vâları dahi on sene terk olunduktan sonra istimâ' olunmaz.*” Detaylı bilgi için bk. Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, IV, 2944-2945.

²²⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 120, s. 123, 13 Haziran 1929.

²²⁷ Hakkı Efendi bu ibareyi zikrettikten sonra (خزانة المفتين) isimli bir esere işaret etmektedir. Yaptığımız araştırmalarda bu eserin hicri sekizinci asır Hanefî âlimlerinden Hüseyin b. Muhammed b. Hüseyin es-Semenkânî'ye ait olabileceği anlaşılmıştır. Esere matbû veya mahtûta olarak erişilememiştir. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, I, 703; Zirikli, *el-Â'lâm*, II, 256; Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, 131. trc. “Çağımızda fetva: mîrî arazi meselelerinin on sene boyunca dava edilmesi söz konusu olmayınca, bu süreden sonra davaların dinlenmeyeceği yönündedir.”

²²⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 187, s. 447, 13 Teşrîn-i Evvel 1930.

3.3. Kadının Miras Davasında Delil Getirmesi

▪ Zeyd fevt olub zevcesi Hind'i ve sâir veresesini terk idüb Hind terikeden hak almak istedikde sâir verese, “Zeyd seni vefatından şu kadar sene mukaddem üç talâk ile tatlık etmişti” deyû dava ve Hind talâk-ı selâseyi inkâr idüb sâir verese müddeâlarına ikâmet-i beyyine itdiklerinde Hind, Zeyd vefatından mukaddem benim için “Halen zevcemdir,” deyû ikrâr etmişti deyû dâvâ ve Zeyd'in ikrâr-ı meşrûsuna ikâmet-i beyyine ettiği suretde sâir vereseyi def'a²³⁰ kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.²³¹

كما يصح الدفع يصح دفع الدفع وما زاد عليه وهو المختار وكما يصح قبل إقامة البينة يصح بعدها وكما يصح الدفع قبل الحكم يصح بعد الحكم.²³²

دعوى الإقرار في طرف الدفع يصح على المختار.²³³

4. Şahitlikle İlgili Fetvalar

4.1. İkrâra Şahitlik

▪ Zeyd zevcesi Hind ile bir menzilde sakin olub, Zeyd'in Hind ile ezvâc muâmelesine âlimler olan Bekir ve Beşir; Zeyd vefatından iki ay kadar mukaddem zevcesi Hind için “Talâk-ı selâse ile mutallakam

²²⁹ Kadihân, *Fetâvâ Kâdihân*, I, 349. Hakkı Efendi mezkûr ibarenin naklinde muhtemelen bu fetva için teferruat sadedinde gördüğü bazı kısımları iskat etmiş, bir yerde ise (يكون) olması gereken nakıs fiilin mazi hali olan (كان)'yi kullanmıştır. Bu durum basit düzeyde bir hata olabileceği gibi, Hakkı Efendi'nin istifade ettiği yazma nüshadaki farklılıktan kaynaklanmış da olabilir. Nitekim yukarda, defterde yazıldığı şekliyle verdiğimiz ibarenin kaynaktaki hali şu şekildedir: (وما يكون للرجال والنساء كالعبد والخدام والفرش والشاة) trc. “[Şayet eşya] erkek ve kadının her ikisinin de kullanımına uygun cinsten ise, o takdirde eşya erkeğin kabul edilir. Ancak kadının [söz konusu eşyanın kendisine ait olduğuna] delil getirmesi durumu bundan müstesnadır.”

²³⁰ Hasım tarafın iddiasına yeni maddi veya hukuki sebepler ileri sürülerek yapılan itiraz; zamanaşımı, tediye, butlan defleri gibi. Detaylı bilgi için bk. Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 95.

²³¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 90, s. 92, 8 Mayıs 1929.

²³² Simâvî, *Câmiu'l-Fusûleyn*, I, 156. trc. “Def davası sahih olduğu gibi def'in def'i davası da sahihtir. Aynı şekilde def'in def'inin def'i de sahihtir. Bunun üzerine eklenen dava da sahihtir. Tercih edilen görüş budur. Aynı şekilde beyyine getirilmeden önce de sonra da def davası sahihtir. Yine hüküm verilmeden önce def davası açılabilirdiği gibi hüküm verildikten sonra da def davası açılabilir.”

²³³ Semenkânî, *Hiżânetü'l-müftîn*, İstanbul: Topkapı Sarayı Yazma Eserler Ktp., 2-536. trc. “İkrar davası def tarafında olursa tercih edilen görüşe göre sahihtir.”

bulunduğu cihetle vâris değildir,” deyû ikrârına şahadet eyleseler iki ay bi-lâ özür sükût etmişler iken şahadetleri makbule olur mu?

el-Cevab: Olmaz.²³⁴

سئل عن شهود شهدوا بإقرار رجل بالطلاق الثلاث بعد شهر فهل تقبل شهادتهم أم لا .
أجاب لاتقبل شهادتهم بعد أن أخرجوا خمسة أيام من غير عذر إن كانوا عالمين بأنهما يعيشان
عيش الأزواج.²³⁵

5. Vekâletle İlgili Fetvalar

5.1. Müvekkilin Ölümüyle Vekâlette Harcanan Masrafın Durumu

▪ Zeyd zevcesi Hind'in izni ve emriyle kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe sarf idüb Hind'in arsasında Hind için bina ihdâs itdikten sonra Zeyd vefât eylese meblağ-ı masrûfu Zeyd'in vereseşi Hind'den almaya kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde Zeyd, Zevcesi Hind'in izni olmaksızın kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe sarf idüb Zeyd kendi nefsi için Hind'in arsasında binâ ihdâs itdikten sonra, Zeyd vefat eylese Zeyd'in ihdâs eylediği

²³⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 100, s. 103, 16 Mayıs 1929.

²³⁵ Hakkı Efendi bu ibarenin kaynağı olarak (عطائية) diye bir esere işaret etmektedir. Yaptığımız araştırmalar neticesinde söz konusu eserin ne olduğu tam olarak netlik kazanmasa da, Hisâlî Abdurrahman Çelebi'ye ait olan *el-'Atâ' fî şerhi'l-Mültekâ* isimli eserin olma ihtimali akıllara gelmektedir. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Özel, *Hanefî Fıkah Âlimleri*, 313. Ayrıca mevzu bahis ibare İbn Âbidîn'in *Tenkihu'l-Fetâva'l-Hâmidîyye* isimli eserinde de aynen geçmektedir. Detaylı bilgi için bk. İbn Âbidîn, *Tenkihu'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 587. trc. “[Bir adamın] üç talakla karısını boşadığına dair yaptığı ikrâra şahit olup aradan bir ay geçtikten sonra bu duruma şahitlik yapan kişilerin şahadetlerinin makbul olup olmayacağı soruldu. Şahitlerin söz konusu çiftin [bahsi geçen ikrârdan sonra] evlilik hayatı yaşamaya devam ettiklerini bilip, herhangi bir özür/geçerli sebepleri de bulunmaksızın şahitliklerini beş günden fazla gizlemeleri durumunda şahitlikleri kabul edilmez şeklinde cevap verdi.”

bina mâl-i mevrûs olub Hind diğêr veresenin haklarını tazmin ederek binaya mâlike olur mu?²³⁶

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'in izni olmaksızın kendi malından kadr-i ma'rûf şü kadar akçe sarf idüb Hind'in arsasında Hind için bina ihdâs itdikde Zeyd müteberri' olduğundan, Zeyd'in vefatından sonra veresenin binaya müdahaleye hakları olur mu?

el-Cevab: Olmaz.²³⁷

عمر دار امرأته فمات وتركها وابنا فلو عمرها بإذنها فالعمارة لها والنفقة دين عليها فتغرم حصة الإبن ولو عمرها لنفسه بلا إذنها فالعمارة ميراث عنه وتغرم قيمة نصيبه من المارة ويصير²³⁸ كلها لها.²³⁹

ولو عمر لها بلا إذنها قال النسفي العمارة لها ولا شيء عليها من النفقة فإنه متبرع.²⁴⁰

²³⁶ Benzeri bir fetva Çatalcalı Ali Efendi'nin *Fetâvâsında* da yer almaktadır. Detaylı bilgi için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, II, 12.

²³⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 52, s. 311, 11 Mart 1930.

²³⁸ Hakkı Efendi'nin (وَيَصِيرُ) şeklinde naklettiği bu ibare Simâvî'nin eserinde (وتصير) şeklindedir. Nitekim bu ikinci hali Arapça kurallarına daha uygundur. Fakat Hakkı Efendi söz konusu nakli "*Ali Efendi Fetâvâsından naklen ani'l-Fusûleyn*" kaydıyla *Fetâvâ-yı Ali Efendi*'den gerçekleştirdiği için bu yanlışlığı tekrarlamış gözükmektedir. Zira aynı hata Ali Efendi'nin eserinde de mevcuttur.

²³⁹ Bedreddin Simâvî, *Câmiu'l-Fusûleyn*, II, 220-221; Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, II, 12. trc. "Bir kişi hanımının evini tamir ettikten sonra ölür ve ardında hanımı ve bir oğlu kalırsa, evini hanımının izni ile tamir etmişse ev ona [kadına] ait olmuş olur. Gider masrafı da onun borcu olur. Oğlunun hissesini de borçlanmış olur. Evi hanımının izni olmaksızın kendisi için tamir etmiş ise bu ondan [kocadan] miras kalır. Kadın ise oğlunun hissesinin bedelini öder ve tamamı hanımının olur."

²⁴⁰ Simâvî, *Câmiu'l-Fusûleyn*, II, 221. Hakkı Efendi'nin "*Netîcetü'l-fetâvâ'nın* mesâil-i me'mûr faslında naklen *ani'l-Fusûleyn fi ahkâmi'l-imâra*" kaydıyla Şeyhülislam Dürrîzâde Mehmet Arif Efendi'nin *Netîcetü'l-fetâvâ'sına* işaret ettiği ve bu ibarenin geçtiği söz konusu fetva şu olsa gerektir: "*Zeyd kayınanası Hind'in menzili tamirine Hind'in emrinsiz kendi malından şu kadar akçe sarf eylese Zeyd mücerred "menzilin tamirine sarf eyledim" deyu masrûfu namına Hind'den nesne almağa kâdir olur mu? el-Cevab: Olmaz.*" Detaylı bilgi için bk. Dürrîzâde, *Netîcetü'l-fetâvâ*, 254. trc. "Şayet hanımının izni olmaksızın onun için evi yapmış ise Neseî ev onundur [kadının] ve borcu da yoktur demıştır. Zira koca bunu teberrû olarak yapmıştır."

6. Vakıfla İlgili Fetvalar

6.1. Vâkıfın Evlâdına Vakfı

▪ Zeyd-i vâkıf vakfiye-i ma'amûl-ü bihâsında Bekir hayatta oldukça vakf-ı mezkûra mütevellî olup ba'de vefâtihî erşed evlâdı mütevellî ve evlâd-ı evlâdı ile'l-inkırâz deyû şart eylese vâkıf-ı mezbûrun işbu şartı ve tabiri evlâd-ı evlâdın garîb ve baîdinin erşedine masruf olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁴¹

ولو قال أولادي وأولاد أولادي تصرف إلى أولاده وأولاد أولاده أبدا ما تناسلوا الأقرب

والأبعد سواء.²⁴²

شروط الواقف يجب إتباعه لقولهم: "شروط الواقف كنص الشارع" أي في وجوب العمل

به في المفهوم والدلالة.²⁴³

▪ Zeyd-i vâkıf vakfiye-i ma'mul-ü bihâsında evlâd lafzını iki defa zikreyledikte gerek garîb ve gerekse baîd bil'l-cümle butûna şâmil olur mu?

el-Cevab: Olur

Bu suretde Zeyd-i vâkıf vakfiye-i mâ'mûl-ü bihasında vakfının tevlît ve ğallesini evlâd ve evlâd-ı evlâdının erşedine şart eylese şart-ı mezkûra riâyet vâcib olur mu?

el-Cevab: Olur

Bu suretde Zeyd umûr ve masâliha vâkıf olup şer' ve aklın hilafına malını sarf ve israftan tevekkî eylese reşit addolunur mu?

²⁴¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 61, s. 62, 6 Nisan 1929.

²⁴² Burhânüddin Trablusî, *el-İsâf*, 98. trc. "Şayet [vâkıf/vakfeden kimse vakfının şartında] evlatların ve evlatlarının evlatları kaydını koyarsa [bu ibaresi] evlatlarına ve evlatlarının evlatlarına hamledilir. Bu durum ila nihaye tüm sulbünü kapsar. Yakın ve uzak evlatlar [vakıftan istifade açısından] eşdeğerdir."

²⁴³ İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, 163. trc. "Ulemanın *vâkıfın şartı, şârînin nassı gibidir* sözünden [külli kaidesinden] dolayı vâkıfın şartına riayet etmek vaciptir. Vâkıfın şartının yerine getirilmesi hususunda [vâkıfın] hem sözünün lafzına hem de mefhumuna riayet edilir."

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde reşit olan kimseler hayatında sıfat-ı imtiyâz ve rüchânî hâiz olan kimse erşed addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.²⁴⁴

ولو قال أولادي وأولاد أولادي تصرف إلى أولاده وأولاد أولاده أبدا ما تناسلوا الأقرب والأبعد فيه سواء.²⁴⁵

شرط الواقف يجب إتباعه لقوله ذ:²⁴⁶ "شرط الواقف كنص الشارع."²⁴⁷

الرشد هو الصلاح في المال.²⁴⁸

6.2. Vakfın Tevliyette Vâkıfın Şartına Muhalefet

▪ Bir vakfın tevliyeti Zeyd'e ve Zeyd'in evlâdı ve evlâd-ı evlâdının erşedine meşrut olup, kadimden Zeyd'in evlâd-ı evlâdının erşedleri mutasarrıflar bulunmalarına mebnî evlâd-ı evlâddan Amr mutasarrıf iken vefat itdikde tevliyet-i mezkûra evlâd-ı evlâddan olup erşedi sâbit olan Bekir'e ber mûcib-i şart-ı vâkıf tevcihi lazım gelir iken şeriklere tevcih ettirmeyip hilâf-ı şart-ı vâkıf gayra tevcih ettirmekle amel-i kadimi tağyire kâdir olur mu?

²⁴⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 58, s. 59, 23 Mart 1929.

²⁴⁵ Trablûsî, *el-İsâf*, 98. trc. "Şayet [vâkıf/vakfeden kimse vakfının şartında] evlatlarım ve evlatlarımın evlatları kaydını koyarsa [bu ibaresi] evlatlarına ve evlatlarının evlatlarına hamledilir. Bu durum evladının evladı tenâsül ettikçe ne kadar aşağı inerse insan onlardan birisi buldukça devam eder. Yakın ve uzak evlatlar [vakıftan istifade açısından] eşdeğerdir."

²⁴⁶ Hakkı Efendi'nin burada kullandığı (لقوله ذ) her ne kadar bu söziün Hz. Peygamber'e ait olduğunu düşündürse de, söz konusu ibare herhangi bir hadis kaynağında tespit edilememiştir. Ne ki bu durumun Hürremzâde'nin sehven yaptığı bir hatadan ibaret olması da muhtemeldir. Nitekim söz konusu ibare için daha önceki fetvanın nükül kısmında verdiği aynı kaynağa ait aynı ibareyi (لقولهم) kaydını düşerek aktarmıştır.

²⁴⁷ İbn Nüceym, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, 163. trc. "Ulemanın vâkıfın şartı, şârinin nassı gibidir sözünden [külli kaidesinden] dolayı vâkıfın şartına riayet etmek vaciptir."

²⁴⁸ Hürremzâde bu ibarenin sonuna yalnızca "İbnü'ü-Şihne" notunu eklemiş ve hiçbir eser ismi yazmamıştır. *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğunda* yaptığımız incelemede Lisânüddîn b. Şihne'ye ait *Lisânü'l-hükkâm fi ma'rifeti'l-ahkâm* adlı bir eserin varlığı dikkat çekmekte olup, adı geçen eserde yapılan arama neticesinde ise bu ibareye rastlanılmamıştır. trc. "Rüşd: [kişinin] malî konulardaki tasarruflarının yerli yerince olmasıdır. [Ongunluk]"

el-Cevab: Olmaz.²⁴⁹

ما كان قديما يترك على قدمه وعلى حاله ولا يتغير إلا بحجة.²⁵⁰

6.3. Mevkufun Aleyhin (Vakfiyenin) Tebdîli

▪ Zeyd akârını vakf-ı lâzım ile vakıf ve gallesini evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ba'de'l-inkırâz "bir caminin imam ve müezzine" şart itdikde tebdîl ve tağyîr şurûtu yedimde olsun deyib tebdîl ve tağyîr şurûtunu bu vechile yedinde koyub ba'dehû Zeyd "imam ve müezzine" şartından rucû' idüb evlâdı ve evlâd-ı evlâdı inkırâzındân sonra damadı Amr'a ve Amr'ın evlâdına şart eylese Zeyd merraten ba'de uhrâ tebdîl ve tağyîr şurûtu yedinde komuş değil iken Amr'a ve evlâdına şartından rucû' idüb yine imam ve müezzine şart etmeye kâdir olur mu?²⁵¹

el-Cevab: Olmaz.²⁵²

وفي فتح القدير وعلى شرط الاستبدال لو شرط لنفسه أن ينقص من المعاليم إذا شاء ويزيد ويخرج من شاء ويستبدل به كان له ذلك وليس لقيمه إلا أن يجعل له وإذا أدخل وأخرج مرة ليس له ثانيا إلا بشرطه.²⁵³

▪ Zeyd-i vâkıf vakfının tebdîl ve tağyîr şurûtunu tayin eylediği Bekr-i mütevellî yedinde koyub ba'dehû mütevellî-yi vakıf olan Bekir bir defaya münhasır olan salahiyetine binaen şurût-u vakfiyeyi tebdîl ve tağyîr eylese Zeyd hîn-i vakfında merraten ba'de uhrâ tebdîl ve tağyîr şurûtu Bekr-i mütevellî yedinde komuş değil iken, Bekir merre-i sâniyede tebdîl ve tağyîr şurût etmeye kâdir olur mu?

²⁴⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 151, s. 154, 23 Ağustos 1929.

²⁵⁰ Kadîhân, *Fetâvâ Kādîhân*, III, 65. trc. "Kadîm [aksine bir karine bulunmadıkça] hâl-i kîdemî üzere bırakılır ve değışikliğe uğratılmaz."

²⁵¹ Hakî Efendi bu fetvanın baş kısmına "Aynen Ali Efendi Fetâvâsından" kaydı düşerek söz konusu fetvayı Çatalcalı Ali Efendi'nin *Fetâvâsından* naklettiğini belirtmiştir. Fetvanın Ali Efendi'nin kitabındaki şekli için bk. Çatalcalı, I, 163-164.

²⁵² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 225, s. 485, 17 Kânûn-i Evvel 1930.

²⁵³ İbn Nuceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, V, 375. trc. "İstibdâl şartına bağılı olarak vâkıf dilediğinde kendisine [mekufun aleyh hakkındaki] prensiplerden bir kısmını eksiltme, çıkarma, dilediğini çıkarıp dilediğiyle değıştirme şartını koşsa bunu yapabilir. Kayyımın da yalnızca bunları [vâkıfın şartlarını] yapma hakkı vardır. Tekrar dâhil etmek ve çıkarmak istediğinde kayyımın vâkıfın şartı olmaksızın ikinci kez bunu yapma hakkı yoktur."

el-Cevab: Olmaz.²⁵⁴

فقد ثبت أن الرجوع عن الشروط لا يصح إلا التولية ما لم يشرط ذلك لنفسه فله تغيير
المشروط مرة واحدة إلا أن ينص على أنه يفعل ذلك كلما بدا له.²⁵⁵

ليس للقيم الإستبدال إلا أن ينص له عليه.²⁵⁶

6.4. İcâreteynli Vakfın Miras Bırakılması

▪ İcâreteynli bir vakfın²⁵⁷ mutasarrıfı vefât idüb li-eb kız karındaşını
terk itdıkde ol vakıf yalnız kız karındaşına mı intikal eder?

el-Cevab: Evet.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûrun amucasına bir şey intikal eder
mi?

el-Cevab: Etmez.²⁵⁸

²⁵⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 226, s. 486, 17 Kânûn-i Evvel 1930.

²⁵⁵ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 685. trc. “Artık sabit oldu ki: vâkıfın şartlarından dönmesi sahih değildir. Mütevellilik ise bu şartlardan müstesnadır. Vâkıf mütevelliliği kendisi için şart koşmadıkça mütevellilik hakkındaki şartları istediği zaman değiştirebilir. Bunu vakfiyesinde zikretmiş olması gerekmez. Ne var ki diğer şartları değiştirebilmesi için vakıf yaparken vakfiyesinde zikretmesi lazımdır. Vakfiyesinde zikretmediği takdirde de bunları bir kereye mahsus olmak üzere değiştirebilir, bir daha değiştiremez.”

²⁵⁶ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 585. trc. “[Vakfın değiştirilmesi hususunda] Bu değişikliği müteveli yapamaz. Ancak vakfiyesinde müteveli olacak şahıs için değiştirme yetkisini şart kılmış olursa, mütevellinin de değiştirmeye yetkisi olur.”

²⁵⁷ İcâreteynli vakıf, musakkafât (ev, dükkân vb. gibi üzeri kapalı bir vakıf gayri menkûl) cinsinden olan bir vakıf malının yangın, afet veya başka bir sebeple kullanılamaz hale gelmesi sonucunda söz konusu akarın tamiri için vakfın yeterli miktarda bütçesinin bulunmaması ve musakkafın rağbet görmemesi durumunda vakıf mütevellisi tarafından iki kiralama ile kiraya verilmesidir. Burada işlem şu şekilde gerçekleştirilir: vakıf malını kiralamak isteyen kişiden söz konusu musakkafın tamirine harcanmak için öncelikle musakkafın değerine yakın bir bedel alınır. Daha sonra ise yıllık cüzi bir kira ücreti alınmaya devam eder. İcâreteynli vakfın tek icâreli vakıftan farkı ise vakfın mutasarrıfına ferağ, vârislerine intikal ve üçüncü şahıslara kiralama hakkı gibi birtakım haklar sağlaması zikredilebilir. Detaylı bilgi için bk. Ömer Hilmi, *İthâfî'l-ahlâf fi ahkâmî'l-evkâf*, 54-55; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 223.

²⁵⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 106, s. 128, 18 Teşrîn-i Evvel 1947. Hakkı Efendi bu fetvanın nükûl kısmında “كذا في أحكام الأوقاف” ibaresini kullanmakta ve herhangi bir kaynağa atıf yapmamaktadır.

7. Hibe İle İlgili Fetvalar

7.1. Hibede Kabz

▪ Sağırin vasîsi veya mürebbisi yani hacr ve terbiye bulunduğu kimse yedinde bulunan malını ol sağıra hibe itdikde mücerred icab ile yani yalnız hibe ettim demesiyle ol sağır âna mâlik olub kabza muhtaç değil midir?²⁵⁹

el-Cevab: Değildir.

Bu suretde merî olan usul üzerine Zeyd hayvanatını sağıra kızı Hind namına tezkire itdikde hibe addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.²⁶⁰

هبة الأب لطفله تتم بالعقد إن كان الموهوب في يد الأب.²⁶¹

▪ Kable'l kabz vâhib yahut mevhûbun leh fevt olsa hibe bâtil olur mu? Beyân buyurula.²⁶²

el-Cevab: Hüve'l-müveffik Allahu Teâlâ Â'lem olur.

Bu suretde Zeyd Hind'i şu kadar altun mehr-i muaccel tesmiyesiyle tezevvüc itdikde Zeyd'in anası Zeyneb ol kadar altunlara mukabil şu kadar dönüm bağ fidanlığını Zeyd'e kendisini beslemek şartıyla verse lakin teslim ve kabz bulunmadan Zeyd fevt olsa, "Hind mehr-i muaccel namıyla verildi,"

²⁵⁹ Hakkı Efendi bu fetvanın başında *Mecelle-i Ahkâm-ı Adliyye*'nin sekiz yüz elli birinci maddesine atıfta bulunmaktadır. Söz konusu madde şöyledir: "Sağırin vasisi yahut mürebbisi yani hacr ve terbiyesinde bulunduğu kimse gerek yedinde bulunan ve gerek diğerin nezdinde vedî'a olan malını ol sağıre hibe ettikde mücerred icab ile yani yalnız hibe ettim demesiyle ol sağır âna mâlik olub kabza muhtaç değildir." Detaylı bilgi için bk. Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 1479.

²⁶⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 107, s. 110, 23 Mayıs 1929.

²⁶¹ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, III, 495-496. trc. "Babanın küçük çocuğuna yaptığı hibe şayet mevhûb leh / hibe edilen şey babanın elinde bulunuyorsa [çocuğun kabz etmesine gerek kalmaksızın] mücerred akitle tamam olur."

²⁶² Hürremzâde bu fetvanın başına "*Mecelle-i Celile'nin sekiz yüz kırk dokuzuncu maddesinin suretidir*" şeklinde bir kayıt düşmüştür. İlgili madde şöyledir: "Kable'l kabz vâhib yahut mevhûbun leh fevt olsa hibe bâtil olur." Detaylı bilgi için bk. Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, II, 1477.

diyerek mezkûr fidanlığı Zeyneb'in elinden almaya kâdira olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-müveffik olmaz.²⁶³

فلا بد من القبض²⁶⁴ ولم يوجد.²⁶⁵

7.2. Hibeden Rücû

▪ Ahmed ve Züleyha kızları Hind'i hîn-i tezevvüclerinde, Hind'e bir bâb hâne hibe idüb Hind dahi haneyi tesellüm eyledikten sonra vefat eylese Ahmed ve Züleyha hibelerinden rücû edebilirler mi?

el-Cevab: Edemezler.²⁶⁶

ومنع المحرمية بالقرابة كما في الآباء والأمهات وإن علو والأولاد وإن سفوا.²⁶⁷

8. Müzâraa İle İlgili Fetvalar

8.1. Müzâraa Akdi Olmaksızın Yapılan Ekim

▪ Zeyd kendi tohum ve bakarı ve ameli ile zevcesi Hind'in tarlasını şurût-u müzâraa bulunmaksızın zer' idüb Hind mezruâtı idrak itdikten sonra vefat eylese hasılat Zeyd'e ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde tarlanın ecr-i misli dahi tarla sahibine veya hakk-ı intikale sahib olana ait olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁶⁸

²⁶³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 147, s. 150, 10 Ağustos 1929.

²⁶⁴ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, VII, 486.

²⁶⁵ İbarenin bu kısmı Hakkı Efendi'nin işaret ettiği kaynakta yer almamaktadır. Muhtemelen bu kısım, fetvadaki sorudan dolayı Hakkı Efendi'nin kendisi tarafından ibareye eklenmiştir. trc. “[Hibe akdinin sahih olabilmesi için] kabzın varlığı kaçınılmazdır. [Bu durumda ise kabz] mevcut değildir.”

²⁶⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 25, s. 284, 4 Şubat 1930.

²⁶⁷ Molla Hüsrev, *Gureri'l-ahkâm*, II, 221-222. trc. “Hibeden rücu'yu / geri dönmeyi karâbet-i muharrime men eder. Nitekim ne kadar yukarı çıksa da baba ve analarda ve ne kadar aşağı inse de evlatlarda durum bu şekildedir.”

ومتى فسدت المزارعة²⁶⁹ فالخارج لرب البذر لأنه نماء ملكه ويكون للآخر أجر مثل عمله أو أرضه.²⁷⁰

8.2. Fâsid Müzâre‘a Akdi

▪ Zeyd kendi tohum ve ameliyle Hind’in bakarıyla Bekir’in tarlasını zer‘ eylese müzâraa fâside olup hasılat kâmilen tohum sahibi olan Zeyd’e ait olup yer sahibi olan Bekir, yerinin ücretini ve bakar sahibi bakarının ücretini alır mı?

el-Cevab: Alır.²⁷¹

فالمزارعة فاسدة والخارج لرب البذر وعليه أجر أرض وبقر.²⁷²

8.3. Mîrî Araziyi Hak Sahiplerinden Birinin Ekmesi

▪ Zeyd müşterek bulunan arazi-yi emiriyeden bir kısmını kendi tohumuyla ziraat eylese diğer hakdârânın hak talep etmeye hakları olur mu?

el-Cevab: Olmaz.²⁷³

والخارج لرب البذر.²⁷⁴

²⁶⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 97, s. 100, 13 Mayıs 1929.

²⁶⁹ İbareye metin, şerh veya haşiye açısından ait olmadığı anlaşılan bu kelime, bahsi geçen yerde her ne kadar (فسدت) fiilinin tahtındaki müstetir zamirle ifade edilmişse de, burada Hakkı Efendi tarafından ibarenin anlaşılmasını kolaylaştırmak maksadıyla açıkça yazıldığı anlaşılmaktadır.

²⁷⁰ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, IX, 403-404. trc. “Ziraat ortaklığı fâsid olunca mahsul tohum sahibinindir. Zira [söz konusu mahsul] onun mülkünün nemasıdır. Diğerine [diğer ortağa] de işinin veya toprağının karşılığı olarak ecr-i misil verilir.”

²⁷¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 113, s. 116, 27 Mayıs 1929.

²⁷² İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, II, 320-321. trc. “[İki kişi bir şahsın arazisini müzâre‘a maksadıyla alıp/kiralayıp, birinden tohum diğerinden ise tarlayı sürececek öküz/traktör ve işçilik olacak şekilde anlaşsalar] müzâre‘a akdi fâsiddir ve elde edilen mahsul tohum sahibinin olur. Diğerlerine ise arazinsinin ve işçiliğinin ecr-i misli verilir.”

²⁷³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 137, s. 140, 13 Temmuz 1929.

²⁷⁴ İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, II, 321. trc. “Mahsul tohum sahibinindir.”

C. NİKÂHLA İLGİLİ FETVALAR

1. Nikâhın Hükümü

▪ Âkil ve bâliğ olan Zeyd'e emr-i nikâh i'nde't-tevekân vâcib ve i'nde'l-i'tidâl sünnet-i müekkede ve i'nde havfi'l-cevr mekruh ve i'nde teyakkuni'l-cevr haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde havf-i cevr veya teyakkun-i cevriyle muttasıf olan Zeyd'in tezevvücü mekruh veya haram olduğundan Zeyd tezevvücden şer'an memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i mezbûrun tea'ddüd-i zevcât sebebiyle adalete riayet edemeyeceği evlâ bi't-tarîk bulunduğundan bundan dahi memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde teaddüd-i zevcât a'le'l-ıtlâk memnû' olmayub yalnız evsâf-ı cevr ile muttasıf olanlar şer'an tezevvücden memnu' olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.²⁷⁵

ويكون واجبا عند التوقان وسنة مؤكدة حال الإعتدال ومكروها لخوف الجور فإن تيقنه

حرم ذلك.²⁷⁶

2. Nikâhın İn'ikâdı

▪ Zeyd İle Hind beynlerinde ber nehc-i şer'î akd-i nikâh icra eyledikten sonra Zeyd ve Hind'e zevc ve zevce ıtlâk olunur mu?

²⁷⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 69, s. 329, 27 Mart 1930.

²⁷⁶ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, IV, 63-66. trc. "Nikâh: tevekan [aşırı şehvet] hâlinde vacip, itidal hâlinde müekked sünnet, [evlilik hukukunu yerine getiremeyip eşine] zulmetme korkusunun olması durumunda tahrîmen mekruh, [kişinin eşine] zulmedeceğini yüzde yüz bilmesi hâlinde ise haram olur."

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Hind'in nafakası Zeyd üzerine lazım olduğu cihetle mütehhil²⁷⁷ addolunurlar mı?

el-Cevab: Olunurlar.

Bu suretde zevceynden birisi vefat eylese diğeri müteveffâya vâris olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁷⁸

وينعقد النكاح أي يحصل ويتحقق بإيجاب وقبول.²⁷⁹

بعد صحة العقد النفقة واجبة لها وإن لم تنتقل إلى بيت الزوج.²⁸⁰

يستحق الإرث بأحد ثلاثة بالإستقراء بنسب أي قرابة رحم ونكاح صحيح ولو بلا وطئ ولا خلوة إجماعاً وولاء بنوعيه.²⁸¹

3. Gayrimüslimlerin Nikâh Şahitliği

▪ Bir müslimin gayrimüslimeyi gayrimüslimler huzurunda tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde bir müslimin, İslamiyet'den irtidâd itdikten sonra müslimeyi tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

²⁷⁷ Evli.

²⁷⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 103, s. 363, 15 Mayıs 1930.

²⁷⁹ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 326. trc. "Nikâh îcab ve kabul ile mün'akid olur. Yani gerçekleşir."

²⁸⁰ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 174. Burada Hakkı Efendi'nin tercihi zâhiru'r-rivâye olan görüş yönündedir. Nitekim nakledilen ibarenin burada aktarılmayan baş kısmında bu durum açıkça görülmektedir. trc. "Nikâh akdi sahih olduktan sonra kadın kocasının evine gitmese bile [kocanın] kadına nafaka vermesi vaciptir."

²⁸¹ Haskefî, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, IV, 495. trc. "Miras nihâî manada şu üç şeyden birisinin bulunması sonucunda hak edilir: Nesep yani karâbet-i muharrime, vat'/cinsel birleşme veya halvet bulunmasa bile sahih nikâh ve her iki şekilden birisiyle [mevle'l-muvâlât – mevle'l-atâka] velâ"

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde bir müslimin, İslamiyet'den irtidât itdikden sonra gayrimüslime ile izdivâc edebilir mi?

el-Cevab: Edebilir. Gayri şer'î olarak.²⁸²

صح تزوج مسلم ذميمة كتابية عند ذميين كتابيين.²⁸³

ولا يصح تزوج المرتد ولا المرتدة أحدا من المسلمين.²⁸⁴

ما هو باطل بالإتفاق نحو النكاح فلا يجوز له أن يتزوج امرأة مسلمة ولا مرتدة ولا ذميمة ولا حرة ولا مملوكة.²⁸⁵

4. Muharramât

4.1. Nikâha Mâni Bir Durumun Bulunmaması

▪ Mehmed, kızını Hasan'a tezvîc idüb beynlerinde evlât dahi hâsıl oldukdan sonra Mehmed'in oğlu, Hasan'ın diğér zevcesinden olan kızını tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁸⁶

لأن المحرمات يمكن حصرهن ويلزم منه أن يكون ما عداه يحل.²⁸⁷

²⁸² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 90, s. 114, 11 Eylül 1947.

²⁸³ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 474. trc. "Bir Müslüman erkeğin ehl-i kitaptan zimmî [İslam Devleti vatandaşı olan] bir kadını ehl-i kitaptan zimmî iki tane şahidin huzurunda nikâhlanması sahihtir."

²⁸⁴ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 548. trc. "Mürted [İslam Dininden dönen erkek] ve mürteddenin [İslam Dininden dönen kadın] Müslüman bir kimseyle nikâhlanması sahih olmaz."

²⁸⁵ *el-Fetâva'l-Hindîyye*, II, 278. trc. "Bir mürtedin nikâh gibi ittifakla geçersiz olan tasarrufları: Bir mürtedin, Müslüman bir kadınla evlenmesi caiz olmadığı gibi; zimmîye, hür veya cariye ile evlenmesi de caiz değildir."

²⁸⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 229, s. 28, 24 Teşrîn-i Evvel 1946.

²⁸⁷ Dâmâd, *Mecma'u'l-ehur*, I, 475. trc. "Zira muharramât [haram olan şeyler] sınırlıdır. Bu durum ise onun [muharramâtın] dışındakilerin helal olmasını gerekli kılar."

4.2. Kayın Valideye Şehvetle Dokunmak

▪ Zeyd zevcesi Hind'in anası Zeyneb'i şehvet ile mess veya takbîl eylese Zeyd ile Hind beynlerinde kâim bulunan akd-i nikâh batıl olup Hind Zeyd'e ale't-te'bîd haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'in anası Zeyneb'i an şehvetin mess veya takbîl eylediği hususuna olan şehadet makbule olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁸⁸

قَبْلَ أُمِّ امْرَأَتِهِ حُرِّمَتْ عَلَيْهِ امْرَأَتُهُ مَا لَمْ يَظْهَرِ عَدَمَ الشَّهْوَةِ وَفِي الْمَسِّ لَا تَحْرِمُ مَا لَمْ تَعْلَمِ الشَّهْوَةَ.²⁸⁹

وكذا تقبل الشهادة على نفس اللمس والتقبيل عن شهوة في المختار لأن الشهوة مما يوقف عليها في الجملة بانتشار أو آثار.²⁹⁰

4.3. Rebîbe İle Cinsel İlişki

▪ Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'in kızı Zeyneb'i vat' eylese Hind Zeyd'e haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind-i mezbûra iddeti çıktıktan sonra zevc-i âhara varmaya kâdira olur mu?

²⁸⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 106, s. 109, 23 Mayıs 1929.

²⁸⁹ Timurtâşî, *Tenvîrü'l-ebşâr*, IV, 112-113. Hakkı Efendi Haskefi'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'ına işaretle atf yaptığı bu ibare söz konusu şerh niteliğindeki eserin metni olan Timurtâşî, *Tenvîrü'l-ebşâr*'ına aittir. trc. "Bir kimse karısının anasını öperse, şehvetsiz olduğu anlaşılana dek anası kendisine haram olur. Temas etmede konusunda ise şehvetle olduğu bilinmedikçe haramlık oluşmaz."

²⁹⁰ İbn Âbidîn'in *Reddü'l-muhtâr*, V, 29. Hakkı Efendi'nin bazı kısımlarını eksik verdiği bu ibarenin tam hali şöyledir: (وتقبيل الشهادة على الإقرار باللمس والتقبيل عن شهوة، وكذا تقبل على نفس اللمس والتقبيل والنظر إلى ذكره أو فرجها عن شهوة في المختار. تجنيس. لأن الشهوة ربما يوقف عليها في الجملة (بانتشار أو آثار. trc. "[Kişinin] şehvetle dokunduğunu ve öptüğünü ikrâr etmesi şahadet kabul edilir. Aynı şekilde sırf dokunduğuna, öptüğüne ve avret yerine baktığına dair şahadet dahi tercih edilen görüşe göre kabul edilir. Zira şehvet, [erkeklik] uzvunun kalkmasıyla ve eseriyle bir dereceye kadar bilinen şeylerdir."

el-Cevab: Olur.²⁹¹

والزنا يوجب حرمة المصاهرة، حتى لو زنى بامرأة حرمت عليه أصولها وفروعها.²⁹²

▪ Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'in zevc-i âharından kızını vat' ve ihbâl eylese Hind Zeyd'e 'ale't-te'bîd haram olup, beyenlerinde furkat vâki oldukda, Hind âhar kimse ile tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁹³

وإن مس بنت إمرأته حرمت عليه إمرأته.²⁹⁴

4.4. Kardeşin Eski Karısıyla Nikâh

▪ Zeyd'in sinnen kendisinden gerek ekber ve gerek aşğar olan karındaşı Bekr-i müteveffânın zevcesi Hind'i, iddeti inkızâsından sonra tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zeyd karındaşı Bekir'in tatlık eylediği zevcesi Hind'i iddeti inkızâsından sonra tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁹⁵

كذا أفتى شيخ الإسلام صبرى أفندى.²⁹⁶

إذ لا قرابة بينهما ولا رضاع.²⁹⁷

²⁹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 182, s. 442, 9 Teşrîn-i Evvel 1930.

²⁹² Dâmâd, *Mecma'u'l-Enhur*, I, 481. trc. "Zinâ hürmet-i musâherayı [dünürlük sebebiyle meydana gelen haramlık] gerekli kılar. Nitekim bir erkek bir kadınla zinâ ederse o kadının usûl ve furûu [evlilik açısından] kendisine haram olur."

²⁹³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 65, s. 91, ts. 1947.

²⁹⁴ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, II, 268. trc. "Şayet [şehvetle] rebîbesine [karısının daha önceki evliliğinden olan kızı] dokunursa karısı kendisine haram olur."

²⁹⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 64, s. 90, 9 Haziran 1947.

²⁹⁶ İsmail Cebeci, *Cerîde-i İlmiyye Fetvaları*, 116. Trc. "Nitekim Şeyhülislam Sabri Efendi de bu şekilde fetva verdi."

لأن المحرمات يمكن حصرهن ويلزم منه أن يكون ما عداه محل.²⁹⁸

5. Gayrimüslime İle Nikâh

▪ Müslim olan Zeyd'in, gayrimüslime bulunan kitâbiye Hind'i tezevvüc eylemesi câiz ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde bâliğa olan Hind nefsinin şuhûd mahzarlarında Zeyd'e tezvîc idüb lakin izinnâme bulunmasa akd-i mezbûr sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.²⁹⁹

صح تزوج مسلم كتابية و صح نكاح الكتابية.³⁰⁰

6. Nikâhta Veli

6.1. Bâliğa Kızın Velisinin İzni Olmadan Nikâhlanması

▪ Hind-i bâliğa, nefsinin şuhûd mahzarlarında Zeyd'e tezvîc idüb lakin izinnâme bulunmasa şer'an akd-i mezbûr sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İzinnâme şer'î bir emir midir yoksa kanuni bir emir midir?

²⁹⁷ Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, I, 331. trc. "Zira [bu iki kişinin] aralarında [evliliğe engel bir] yakınlık ve süt akrabalığı ilişkisi bulunmamaktadır."

²⁹⁸ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, I, 475. trc. "Zira muharramât [haram olan şeyler] sınırlıdır. Bu durum ise onun [muharramâtın] dışındakilerin helal olmasını gerekli kılar."

²⁹⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 237, s. 33, 11 Teşrîn-i Sâni 1946. Ayrıca defterde aynı muhtevaya sahip olan ve aynı kaynağa işaret eden diğer fetvalar için bk. *Fetva Defteri II*, nr. 223, s. 25, 19 Teşrîn-i Evvel 1946; *Fetva Defteri II*, nr. 126, s. 142, 22 Kânûn-i Evvel 1947.

³⁰⁰ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 474. Söz konusu ibare işaret edilen kaynakta tam olarak bu şekilde olmayıp kanaatimizce Hakkı Efendi tarafından son kısmı eklenmiştir. İbarenin adı geçen eserdeki şekli şöyledir: (صح تزوج مسلم ذمية كتابية - عن ذميين كتابيين -) Ayrıca Hakkı Efendi *Fetva Defteri*'nde bu ibareyi zikrettikten sonra ayrıca Yenişehirli Abdullah Efendi'nin *Behcetü'l-fetâvâ* isimli eserine de (هكذا أفتي في بهجة الفتاوى) kaydını düşerek işaret etmektedir. Ne var ki adı geçen eserde bu konuya en uygun olan fetva şudur "Zeyd-i müslim, Hind-i harbiye ve kitabiyeyi dâr-i harbde tezevvüc edip ve mean sebye ve dâr-i İslam'a çıksalar beynlerinde nikâh kalıp zevciyet muâmelesine kâdir olunur mu? el-Cevab: Olunur." Yenişehirli, *Behcetü'l-fetâvâ*, 63. trc. "Müslüman erkeğin ehl-i kitaptan kadını nikâhlanması sahihtir."

el-Cevab: Kanuni bir emirdir.

Zeyd, zât-ı hayız olan zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i bâinen tatlık itdikden sonra altmış gün tamamında Hind nefsinin Bekir'e tezvîc murâd itdikde üç hayız görüp iddetim münkaziye oldu dise, Bekir Hind'e inanacak³⁰¹ Hind'i tezevvüç etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁰²

كذا أفتي في فتاوى علي أفندي: ³⁰³ الحرة المطلقة إذا أقرت بانقضاء العدة لا تصدق في أقل من شهرين وهو المختار.³⁰⁴

▪ Hind-i bâliğa nefsinin mehr-i misliyle küfvü Zeyd'e tezvîc eylese Hind'in babası Amr "iznim bulunmadı" deyû akd-i mezkûru feshe kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁰⁵

نفذ نكاح حرة مكافئة³⁰⁶ بلا ولي.³⁰⁷

³⁰¹ İnanınca.

³⁰² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 127, s. 143, 30 Kânûn-i Evvel 1947.

³⁰³ Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 77.

³⁰⁴ Kadîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 502. Hürremzâde bu ibarenin üst kısmında (هكذا أفتي في بهجة) kaydıyla Yenişehirli Abdullah Efendi'nin *Behcetü'l-fetâvâ* isimli eserine atıfta bulunmaktadır. Nükûl kısımlarında izlediği sistem gereği fetvaların nakillerini de tıpkı fetvalar gibi sıraya koyan Hakkı Efendi'nin bu atfından anladığımız kadarıyla söz konusu işaret buradaki ilk fetva için yapılmıştır. Ne var ki yaptığımız tüm incelemelere rağmen söz konusu eserde bu fetvaya benzer bir örnek bulabilmiş değiliz. trc. "Nitekim Ali Efendi'nin *Fetâvâ*'sında da bu şekilde fetva verilmiştir: Hür bir mutalleka [boşanmış kadın] iki ay dolmazdan önce iddetinin bittiğini ikrâr ederse tasdik olunmaz "

³⁰⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 14, s. 14, 14 Kânûn-i Sâni 1929. Hakkı Efendi'nin bir başka kaynağa işaret ederek verdiği benzer fetvalar için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 67, s. 68, 13 Nisan 1929; *Fetva Defteri I*, nr. 69, s. 70, 15 Nisan 1929.

³⁰⁶ Hakkı Efendi'nin ibarenin bu kısmında yer alan (ولومن غير كفو) kısmını atladığı görülmektedir. trc. "Hür ve mükellef bir kadının velisi olmadan gerçekleştirdiği nikâh akdi nâfizdir [tamamlanmış ve geri dönme imkânı olmayan akit]."

³⁰⁷ Kuhistânî, *Câmiu'r-rumûz*, II, 253. trc. "Mükellef bir hür kadının velisi olmaksızın yaptığı nikâh nâfizdir [tamamlanmış ve geri dönme imkânı olmayan akit]."

6.2. Velisi Tarafından Nikâhlanmış Sağıranın Bülûğ Muhayyerliği

▪ Mahmûdü'l-hâl olan Zeyd, kable'l-bülûğ kızı Hind'i Bekir'e tezvîc eylese, Hind bâliğa oldukda akd-i mezbûru hıyâr-ı bülûğla feshe kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁰⁸

فإن زوجهما الأب والجد فلا خيار لهما بعد بلوغهما.³⁰⁹

6.3. Ma'tûhe veya Mecnûnenin Velisi Tarafından Nikâhlanması

▪ Sağır ve sağırayı ve ma'tûh ve ma'tûheyi ve mecnûn ve mecnûneyi a'le'l-ıtlâk mahmûdü'l-hâl olan pederinin veya peder-i pederinin tezvîc ve inkâhı sahîh ve lâzım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kâsırîn-i mezbûrîni a'lâ-merâtibihim bi'l-cümle evliyasının mehr-i misilleriyle küfüvlerine ve îfâ-yı a'dle ve infâka kâdir olan kimselere tezvîc ve inkâhları sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kâsırîn-i mezbûrîni tama' ve sefeh ve lâ yubâlîlikleri cihetiyle sû-i ihtiyârlarıyla ma'rûf olub mahmûdü'l-hâl olmayan bi'l-cümle evliyasının gabn-i fâhişle ve küfüvlerinin gayrı ve evsâf-ı ma'rûfeyi hâiz olmayan kimselere tezvîc ve inkâhları sahîh olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³¹⁰

وللولي إنكاح الصغير والصغيرة جبرا ولو ثيبا كعتوه ومجنون شهرا. ولزم النكاح ولو
بغين فاحش أو بغير كفاء إن كان الولي أبا وجدا. وكذا ابن المجنون³¹¹ والمجنونة لم يعرف

³⁰⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 152, s. 412, 11 Ağustos 1930.

³⁰⁹ Merğînânî, *Bidâyetü'l-mübtedî*, 68. trc. "Babası veya dedesi tarafından evlendirilen kız veya erkek çocuğun, ergenlik çağına geldikten sonra [söz konusu nikâhı bozma açısından] muhayyerlikleri yoktur."

³¹⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 76, s. 336, 7 Nisan 1930.

منها سوء الإختيار وإن عرف لا يصح النكاح إتفاقا. وإن كان المزوج غيرهما لا يصح النكاح من غير كفاء أو بغين فاحش أصلا وإن كان من كفاء ومهر مثل صح ولكن لهما أي الصغير والصغيرة ملحق بهما خيار الفسخ.³¹²

وكذا لو كان سكران فزوجها من فاسق أو شرير أو فقير أو ذي حرفة دنيئة تظهر سوء إختياره فلا تعارض الشفقة المظنونة.³¹³

▪ Sağır ve sağıra ve ma'tûh ve ma'tûhe ve mecnûn ve mecnûnenin evliyâ-ı tezvîcden olub mahmûdü'l-hâl bulunan pederin veya peder-i pederinin veyahut oğlun tezvîc ve inkâhında ba'de'l-bülûğ ve cinnetden ba'de'l-ifâka fesh-i nikâh muhayyerliği var mı?

el-Cevab: Yokdur.

Bu suretde kâsırîn-i mezbûrîni peder veya peder-i pederinden veya oğuldan mâ'ada bulunan evliyanın tezvîc ve inkâhlarında ba'de'l-bülûğ ve cinnetden ba'de'l-ifâka fesh-i nikâh muhayyerliği var mı?

el-Cevab: Vardır.³¹⁴

وكذا إذا زوج الأب والجد الصغير والصغيرة ثم بلغا لا خيار لهما.³¹⁵

³¹¹ Hakkı Efendi tarafından eklenme olasılığı olan bu kelime orijinal ibarede mevcut değildir.

³¹² İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, IV, 169-175. trc. “Velinin küçük oğlunu ve kızını cebren nikâhlamaya hakkı vardır. [Evlendirilecek kişi] velev ki dul olsun, velev ki bunak ve bir ay delirmiş olsun. Veya nikâh ister gabn-ı fâhişle [aşırı aldanmayla] veya [kızın] küfüvv [dengi] olmayan biriyle nikâhlanması şeklinde gerçekleşmiş olsun. Yahut bizzat aldanarak akit yapan veli baba veya dede ise, ya da deli kadının oğlu olup kötü niyetleri, fisk-u fücurları bilinmiyorsa, dengi olmayan biriyle evlendirmesi sahihtir. Kötü niyetleri ve fisk-u fücurları bilinirse, nikâh ittifakla sahih olmaz. Evlendiren kimse onların [baba veya onun babası] dışındaki biriye [kız] denginden başkasına verilmedikçe veya gabn-ı fâhişle nikâh asla sahih olmaz. Şayet [kız] dengine emsal mehriyle verilirse nikâh sahih olur. Ancak küçük oğlanla küçük kız ve o hükümde olanların [bülûğa erdikten sonra] nikâhı feshetme muhayyerlikleri vardır.”

³¹³ İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, IV, 172. trc. “[Baba] sarhoş olur da kızı fâsık veya kötü yahut fakir ve değersiz bir sanat erbabı kişiyle evlendirirse, hüküm yine bu şekildedir. Zira kötü tutumu meydana çıkmıştır. Onun [babanın] zannedilen şefkati söz konusu durumla çelişmektedir.”

³¹⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 77, s. 337, 7 Nisan 1930.

وفي عقد غيرهما من الأولياء خيار فسخ بالبلوغ.³¹⁶

6.4. Velisi Bulunmayan Mecnûneyi Amcasının Oğlunun Evlendirmesi

▪ Hind-i mecnûne'nin babasının amucası Zeyd'in oğlu Bekir'den başka veli-yi akrebi bulunmasa, Bekir'in Hind'i âhara tezvîc ve inkâha hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.³¹⁷

للولي إنكاح المجنونة.³¹⁸

ثم عم أبيه ثم بنيه.³¹⁹

6.5. Yakın Veli Varken Uzak Velinin Kıydığı Nikâh

▪ Hind-i sağıranın velî-yi ekraabı babası Zeyd hazır iken, Hind'in velî-yi eba'di karındaşı veyahut amucası, Zeyd'in izni olmaksızın Hind'i Bekir'e tezvîc eylese akd-i mezbûr nâfiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd'in sükûtu icâzet addolunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Bu suretde mehir lazım gelir mi?

³¹⁵ *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye*, I, 112. trc. "Nitekim küçük erkek veya kız çocuğunu baba veya onun babası evlendirdiği zaman, söz konusu çocukların ergenlikten sonra [mezkûr akdi feshetme] muhayyerlikleri yoktur."

³¹⁶ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 337. Hürremzâde bu atfin sonuna (كذا الملحق بهما) ibaresini eklemiştir. Adı geçen kaynakta tespit edemediğimiz bu kısım, söz konusu fetvanın muhtevası bakımından kendisi eklemiş olabilir. trc. "[Küçük erkek veya küçük kız çocuğunu] baba veya babanın babası dışındaki velilerden birisinin nikâhlanması hâlinde söz konusu çocukların ergenlikten sonra [nikâhı feshetme] muhayyerlikleri vardır."

³¹⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 72, s. 332, 28 Mart 1930.

³¹⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 494. trc. "Velinin mecnûneyi [akıl hastası kadın] evlendirme hakkı vardır."

³¹⁹ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, I, 497. trc. "Mecnûnenin [akıl hastası kadın] velisi ... sonra babasının amcası, sonrasında ise oğludur."

el-Cevab: Gelmez.³²⁰

ويجب مهر المثل في نكاح فاسد بالوطئ لا بغيره وحكم الدخول في النكاح الموقوف كالدخول في الفاسد.³²¹

وإن زوجها الأبعد، والأقرب حاضر يتوقف على إجازة الأقرب فإن كان الأقرب غائبا غيبة منقطعة جاز نكاح الأبعد عندنا.³²²

والظاهر أن سكوته هنا كذلك فلا يكون سكوته إجازة لنكاح الأبعد وإن كان حاضرا في مجلس العقد ما لم يرض صريحا أو دلالة.³²³

7. Mehir

7.1. Kadının Mehrini Almadan Ölmesi

▪ Zeyd Hind'i mehr-i müeccel ve mehr-i muaccel tesmiyeleriyle tezevvüc itdikten sonra vermeksizin vefat eylese, Hind'in veresi mehrayn-ı müsemmiyeteynden hisselerini Zeyd'den almaya kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.³²⁴

لزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما فإن الموت كالوطئ في حكم المهر والعدة لا غير.³²⁵

³²⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 216, s. 476, 4 Kânûn-i Evvel 1930.

³²¹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 274. trc. "Fâsid nikâhta mehr-i misil cimâ' yapmakla [cinsel ilişkiye girmek] vacib olur ve bunun dışındaki bir şeyle [halvet] vacib olmaz. [Fâsid nikâhta] hüküm mehr-i misil olduğu gibi, mevkuf nikâhta da cimanın hükmü fâsiddeki gibidir."

³²² Kadihân, *Fetâvâ Kâdihân*, I, 313. trc. "Şayet sağîrayı [bülûğ çağına ermemiş küçük kıızı] yakın veli mevcut olduğu hâlde uzak veli evlendirirse, [akdin sıhhati] yakın velinin icazetine bağlıdır. Eğer yakın veli gaybet-i munkatı'a [ölüp ölmediği bilinmeyecek şekilde] ile kaybolmuşsa bize göre [Hanefî mezhebi] bu durumda [sağîrayı] uzak velinin nikâhlanması caizdir."

³²³ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 199. trc. "Ortaya çıkan şu ki: [yakın velinin] buradaki susması da öyledir. Binaenaleyh [yakın velinin] susması uzak velinin nikâhlanmasını caiz gördüğü için değildir. O [yakın veli] mecliste hazır bulunsa bile, açıkça veya delaleten razı olmadıkça caiz görmüş sayılmaz."

³²⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 41, s. 178, 9 Ağustos 1948.

▪ Zeyd'in zevcesi Hind evlâdı terk ederek vefat itdikde, zevci Zeyd zimmetinde olan mehrin dörtte üçünü Hind'in diğer veresesine vermesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.³²⁶

لزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما.³²⁷

7.2. Kocanın Mehri Ödemededen Ölmesi

▪ Zeyd vefat idüb zimmetinde zevcesi Hind'in mehri müeccel ve mehr-i muaccelden nâşî alacağı kalsa Hind gerek mehri müeccelini ve gerek mehr-i muaccelini Zeyd'in terikesinden almaya hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.³²⁸

لزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما يعنى الزوج والزوجة.³²⁹

7.3. Duhûlden Önce Boşama

▪ Zeyd zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihası Hind'i tatlik eylese mehr-i müsemâmın ne miktarı lazım gelir?

el-Cevab: Nısfı lazım gelir.³³⁰

³²⁵ Dâmâd, *Mecma'u'l-Enhur*, I, 509. trc. "Mehri müsemâm [tarafın belirleyip üzerinde karar kıldıkları mehr] duhûl [cinsel ilişki] veya eşlerden birinin ölümüyle vacip olur. Nitekim ölüm, mehir ve iddetin tahakkuk etmesi hususunda vat' gibidir. Ölüm bu meselenin dışında başka bir hükmün yerine geçmez."

³²⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 31, s. 290, 11 Şubat 1930.

³²⁷ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 509. Orijinalinde ismi geçen esere ve müellife ait olan bu ibareyi, Hakkı Efendi söz konusu eserin haşiyesi niteliğinde olan Haskefi'nin *ed-Dürrü'l-müntekâ* adlı kitabına isnat etmektedir. İlmi açıdan eleştirilmeye müsait olan bu atıf ya Hakkı Efendi'nin kalem hatası, ya da bahse konu *Fetva Defteri*'ndeki atıf yapılan eser çeşitliliğinin artması adına yapılmış bir hareket olabilir. trc. "Mehri müsemâm [tarafın belirleyip üzerinde karar kıldıkları mehr] duhûl [cinsel ilişki] veya eşlerden birinin ölümüyle lazım/vacip olur."

³²⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 74, s. 334, 2 Nisan 1930. İlerleyen yıllarda benzeri bir fetva da fetva müsevvidi olarak görev yapan Ahmet Fehim Topukçu tarafından muhtemelen Hürremzâde'nin izinli olduğu bir dönemde "Fetva Emimi namına" kaydıyla verilmiştir. Detaylı bilgi için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 51, s. 188, 8 Eylül 1948.

³²⁹ Dâmâd, *Mecma'u'l-Enhur*, I, 509. trc. "Mehri müsemâm duhûl veya ikisinden birinin yani eşlerden birinin ölümüyle lazım/vacip olur."

ولزم نصف المهر المسمى بالطلاق قبل الدخول.³³¹

▪ Zeyd, Hind'i şu kadar kuruş mehr-i muaccel ve şu kadar kuruş mehr-i müeccel tesmiyeleriyle tezevvüc idüb ba'dehû Zeyd Hind'e bir şey vermeksizin kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık eylese Hind tesmiye olunan mehr-i muaccel ve mehr-i müeccelin nısıflarını Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind mehr-i muaccelini zevc-i gayri dâhili Zeyd'e hibe itdikden sonra Zeyd Hind'i kable'd-duhûl tatlık itdikde, Hind mehr-i müeccelinin yalnız nısfını Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.³³²

ولزم نصف المسمى بالطلاق قبل الدخول والخلوۃ الصحيحة.³³³

هبة الدين ممن عليه الدين جائز.³³⁴

ولو لم تقبض شيئاً من المهر فوهبته لا يرجع أحدهما على الآخر.³³⁵

³³⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 5, s. 5, 3 Kânûn-i Sâni 1929. Farklı bir tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 41, s. 42, 7 Şubat 1929.

³³¹ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 509. Hürremzâde söz konusu ibarenin fetvayla ilgili yerlerini alarak, direkt alakalı görmediği kısımları ıskat etmiştir. Bahsi geçen ibare eserin orijinalinde şu şekilde geçmektedir: (ولزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما ونصفه بالطلاق قبل الدخول) (والخلوۃ الصحيحة) trc. "Mehr-i müsemmanın yarısı duhûlden önce gerçekleşen boşama ile lazım/vacip olur."

³³² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 185, s. 445, 10 Teşrin-i Evvel 1930. Farklı tarihli benzer bir fetva için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 156, s. 159, 31 Ağustos 1929. Ne var ki bu fetva dönemin fetva müsevvidi el-Hâc Münir Efendi tarafından "Fetva Emini namına" kaydı düşülerek imzalanmıştır.

³³³ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 509. trc. "Mehr-i müsemmanın yarısı duhûlden önce gerçekleşen boşama ile lazım/vacip olur."

³³⁴ *el-Fetâva'l-Hindiyye*, IV, 429. Hakkı Efendi'nin *el-Fetâva't-Tatarhâniyye*'yi işaret ederek naklettiği bu ibare adı geçen eserde tespit edilememiştir. Ne var ki ibare *el-Fetâva'l-Hindiyye*'de tam olarak buradaki nakledildiği şekliyle yer almakta olup, kanaatimizce bu durum Hakkı Efendi'nin sehven yanlış eseri işaret etmesi sonucunda oluşmuştur. trc. "Bir kişinin başkasının zimmetinde bulunan alacağını ona hibe etmesi caizdir."

³³⁵ Dâmâd, *Mecma'u'l-ehur*, I, 517. trc. "Şayet kadın mehrini kabzetmeden önce kocasına hibe ederse her ikisi de birbirinden bir hak iddia edemez."

▪ Zeyd Hind’i yirmi lira mehr-i müeccel ve yirmi lira mehr-i muaccel üzerine tezevvüc idüb kable’-duhûl-i ve’l-halve Hind’i tatlık itdikden sonra, Hind mehr-i muaccelini istîfâ eylediğini ikrâr itdikde Zeyd bu suretle mehr-i müeccel ve mehr-i muaccelin nisfını îfâ etmiş addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.³³⁶

وجب³³⁷ نصف المسمى بطلاق قبل الوطئ والخلو.³³⁸

المرء مؤاخذ بإقراره.³³⁹

7.4. Kadının Mehrini Kocasına Bağışladıktan Sonra Pişman Olması

▪ Zeyd’in zevcesi Hind mehrini ve nafakasını zevci Zeyd’e bağışlayıp Zeyd dahi Hind’i talâk-ı bâinle tatlık itdikden sonra Hind nâdime olub mehrini ve nafakasını Zeyd’den talep ve istirdâda kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁴⁰

ولو وهبت مهرها بشرط فإن وجد الشرط يجوز وإن لم يوجد يعود المهر كما كان.³⁴¹

8. Erkekteki Bir Kusurdan Dolayı Kadının Nikâhı Feshettirmesi

8.1. Ağız Kokusu

▪ Hind’in zevci Zeyd’de gayri kâbil-i zevâl bulunan fena ağız kokusunun ayb-ı fâhiş olduğu ve Hind işbu ayba muttali olduğundan sonra

³³⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 190, s. 192, 8 Teşrîn-i Evvel 1929. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 2, s. 261, 6 Kânûn-i Sâni 1930.

³³⁷ İbarenin bu kısmını Hakkı Efendi tarafından her ne kadar bu şekilde verilse de, söz konusu eserin elimizdeki baskısında (لزم) olarak geçmektedir. Ne ki bu durum basit bir kitabet hatası olabileceği gibi, Hürremzâde’nin kullandığı yazma nüshasındaki farklılıktan kaynaklanmış olma olasılığı da akla gelmektedir.

³³⁸ Halebî, *Mülteka’l-ebhur*, I, 509. trc. “[Mehr-i] müsemânın yarısı vat’ veya halvetten önce gerçekleşen talaktan dolayı vacip olur.”

³³⁹ Hâdimî, *Mecâmi’u’l-ḥakâ’ik*, 46. trc. “Kişi ikrârından sorumlu tutulur.”

³⁴⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 16, s. 275, 20 Kânûn-i Sâni 1930.

³⁴¹ *el-Fetâvâ’t-Tatarhâniyye*, II, 369. trc. “Eğer kadın ileri sürdüğü bir şart karşılığında mehrini [kocasına] hibe eder ve söz konusu şart mevcut olursa: hibe caizdir [geçerlidir]. Şayet ileri sürdüğü şart bulunmazsa [gerçekleşmezse kadının] mehir [hakkı] avdet eder.”

rızaya delâlet ider bir kavil veya fiilde bulunmadığı ve müteezziye olub beraber yaşamaları mütea‘zzir veya mütea‘ssir bulunduğu tebeyyün eyledikte Hind’in talebiyle hâkim fesh-i nikâh etmeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁴²

قال محمد ٴ تعالى لها الخيار إذا كان بالزوج عيب فاحش لا تطيق المقام معه.³⁴³

8.2. Cünûn

▪ Hind’in zevc-i Zeyd mecnûn olub cünûnu zâil olmayacağı dahi etıbbaca muhakkak bulunup Hind’in ol vechile olan fesh-i nikâh davası ber nehc-i şer‘î sâbit olduğu takdirde fesh-i nikâh ettirmeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁴⁴

قال محمد ٴ تعالى للمرأة الخيار في الجنون والجدام وكل عيب لا يمكنها³⁴⁵ المقام معه إلا بضرر ألا ترى أنه يثبت لها الخيار في الجب والعنة.³⁴⁶

وجه قول محمد ٴ أن المرأة يلحقها الضرر بالمقام مع الجنون أكثر مما يلحقها بالمقام مع

العنين فإذا ثبت لها الخيار في العنة فهنا أولى.³⁴⁷

³⁴² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 19, s. 157, 14 Nisan 1948.

³⁴³ Hüseyinî, *Fethullâhi’l-muîn*, 210. Hakkı Efendi’nin işaret ettiği bu kaynakta söz konusu ibare tam olarak tespit edilememiştir. Ne var ki, benzer bir ifade Serahsî’nin *el-Mebsût*’unda yer almaktadır. Detaylı bilgi için bk. Serahsî, *el-Mebsût*, V, 97. trc. “[İmam] Muhammed şöyle dedi: kocanın ‘ayb-ı fâhiş derecesinde evlilik hayatını yürütmeye engel teşkil eden bir kusuru olduğu zaman kadının [nikâhı feshettirme] muhayyerliği vardır.”

³⁴⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 74, s. 75, 19 Nisan 1929.

³⁴⁵ Hürremzâde’nin (لا يمكنها) şeklinde kaydettiği bu ibare elimizdeki matbu eserlerde (لا يملكها) şeklinde geçmektedir. Her iki şekilde de cümlenin anlamı aynı olduğu görülen bu farklılık, Hürremzâde’nin istifade ettiği yazmanın farklı bir nüsha olma olasılığını gündeme getirmektedir.

³⁴⁶ Burhâneddin b. Mâze, *el-Muhtâşar’l-Burhânî*, III, 176. trc. “[İmam] Muhammed rh. şöyle dedi: kadının [kocasındaki] cünûn [akıl hastalığı], cüzâm ve evliliğin sürdürülmesi [kadın açısından] ancak zarardan başka bir şeye sebep olmayan tüm kusurlar noktasında [nikâhı feshettirme] muhayyerliği vardır. Görülmez mi ki [kocanın] hadım veya iktidarsız olması durumunda kadının böyle bir hakkı sabit olmaktadır.”

Hakkı Efendi’nin (سراج وهاج) şeklinde atıfta bulunduğu bu eser iki kaynağa ihtimallidir. Bunlardan ilki Kudûri’nin *el-Muhtâşar*’ına Haddâd’ın şerh niteliğindeki eseri olan *es-Sirâcü’l-vehhâc el-mudîh li-küllî tâlibin ve’l-muhtâc* isimli kitaptır ki söz konusu eserin farklı cilt sayılarında birçok yazma nüshası bulunmakta olup, kısmi şekilde tahkik edilmiş durumdadır. Detaylı bilgi için bk. Kâtip Çelebi, *Keşfü’z-zunûn*, II, 985; Fuat

8.3. Cüzâm ve Baras

▪ Cünûn ve cüzâm ve baras veya bunların derecesinde bulunan illetlerden biri zevcede mevcut olduğu ba'de'n-nikâh tebeyyün veyahut akd-i nikâhtan sonra tehaddüs itdikde zevce muhayyera olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde zevce dilerse hâkime bi'l-mürâcaa nikâhım feshini talebe kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde illet-i vâkıanın zâil olacağı ümid olunursa hâkim feshi bir sene te'cile kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind zevc-i gayri dâhili Zeyd'in cinnetine mebnî nikâhı fesh ettirip duhûl bulunmamakla nısf-ı mehr-i müsemmâyı Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁴⁸

وجه قول محمد أن المرأة يلحقها الضرر بالمقام مع الجنون أكثر مما يلحقها بالمقام مع

العنين فإذا ثبت الخيار في العنة فهأهنا أولى.³⁴⁹

Sezgin, *GAS*, I, 454; Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, 163. Diğer eser ise Tarsûsî'ye ait olan *es-Sirâcü'l-vehhâc* isimli eserdir. Detaylı bilgi için bk. Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, II, 984; Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, 142. Ne var ki biz burada zikredilen eserin her ikisinin de *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğunda* yer almaması nedeniyle hangisi olabileceği konusunda bir neticeye ulaşabilmiş değiliz. trc. “[İmam] Muhammed rh.’ın kavlinin dayanağı şu şekildedir: kadının akıl hastasıyla beraber yaşadığı durumda maruz kalacağı zarar, iktidarsız kocayla yaşaması durumunda maruz kalacağı zarardan daha fazladır. Dolayısıyla nasıl ki kocanın iktidarsız olması durumunda kadının [fesh-i nikâh] muhayyerliği bulunuyorsa, bu durumda [kocanın akıl hastası olması durumunda] evleviyetle [hayli hayli] bulunur.”

³⁴⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 127, s. 387, 8 Temmuz 1930.

³⁴⁹ *es-Sirâcü'l-vehhâc*, (Eser ve Müellifi belirlenememiştir.) trc. “[İmam] Muhammed rh.’ın kavlinin dayanağı şu şekildedir: kadının akıl hastasıyla beraber yaşadığı durumda maruz kalacağı zarar, iktidarsız kocayla yaşaması durumunda maruz kalacağı zarardan daha fazladır. Dolayısıyla nasıl ki kocanın iktidarsız olması durumunda kadının [fesh-i nikâh]

للمرأة الخيار في الجنون والجذام وكل عيب لا يملكها³⁵⁰ المقام معه إلا بضرر.³⁵¹

ولو وجد الفسخ قبل الدخول لا يجب نصف المسمى.³⁵²

9. Tea‘ddüd-i Zevcât

▪ Teaddüd-i zevcât a‘le‘l-ıtlâk câiz ve mübah olmayub kudret-i infâkın nazar-ı itibara alınması ve adl-i beyne‘z-zevcâtın şart-ı âzam kılınması hasebiyle maî‘şet ve muâ‘şerete kâdir ve adaletle mürâ‘î kimse için câiz ve mübah olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde şurût-u mezkûranın fükdâni takdirinde havf-ı cevri veya teyakkun-i cevri bulunursa mütea‘ddit zevce tezevvücü değil bir zevce tezevvücü bile mekruh veya haram olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁵³

ويكون التزوج مكروها تحريما لخوف الجور فإن تيقنه حرم ذلك.³⁵⁴

▪ Müteaddit zevce iktinâsına mübtelâ olanların beyne‘l-menkûhât bi‘l-cümle muâ‘melât ihtiyâriyelerinde adl ve müsâvâta riâ‘yet eylemeleri vâcib olur mu?

muhayyerliğı bulunuyorsa, bu durumda [kocanın akıl hastası olması durumunda] evleviyetle [hayli hayli] bulunur.”

³⁵⁰ Hürremzâde ibarenin bu kelimesini (لا يمكنها) şeklinde kaleme almıştır. Kanaatimizce bu durum Hürremzâde’nin yanlış yazmasından ziyade, istifade ettiği yazma eserden ileri gelen bir farklılıktan kaynaklanmaktadır. Nitekim defterdeki haliyle de anlam açısından bir değişiklik olmamaktadır.

³⁵¹ Burhâneddîn b. Mâze, *el-Muhtâ‘l-Burhânî*, III, 176. trc. “Kadının cünûn [akıl hastalığı], cüzâm ve evliliğın sürdürülmesi [kadın için] ancak zarardan başka bir şeye sebep olmayan tüm kusurlar noktasında [nikâhı feshettirme] muhayyerliğı vardır.”

³⁵² İbnü’s-Sââtî, *Şerhu Mecma‘i‘l-bahreyn*. Söz konusu eser mahtûta olup *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğunda* da mevcut durumdadır. Detaylı bilgi için bk. *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğu*, 151. trc. “Eğer duhulden [cinsel ilişki] önce fesh-i nikâh bulunursa mehr-i müsemmanın [tarafların belirleyip üzerinde karar kıldıkları mehir] yarısı vacip olmaz.”

³⁵³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 192, s. 452, 20 Teşrîn-i Evvel 1930.

³⁵⁴ İbn Âbidîn, *Reddü‘l-muhtâr*, IV, 64-66. trc. “Evlilik [kişinin evlilik hukukunu yerine getiremeyip eşine] zulüm işleme korkusunun olması durumunda tahrîmen mekrûh olur. Zulmedeceğini yüzde yüz bilmesi hâlinde ise haram olur.”

el-Cevab: Olur.

Bu suretde tezevvüc bâbında evvel be evvel kudret-i infâkın nazar-ı itibara alınması ve adl-i beyne'n-nisânın dahî şartı â'zam kılınması hasebiyle maişet ve muâşerete kâdir olamayub da îkâ'-ı cevri eylemesi melhûz ve maznûn bulunan şahıs hakkında iki değıil her ne cihetle olursa olsun havf-ı cevri takdirinde bir zevce nikâhından bile memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁵⁵

وفي البدایع تجب علیه التسوية بين الحرائر في المأكول والمشروب والملبوس والسكنى والبيتوتة إنتهى.³⁵⁶

ويكون التزوج مكروها تحريما لخوف الجور فإنه تيقنه حرم ذلك.³⁵⁷

D. RADÂ' İLE İLGİLİ FETVALAR

1. Radâ'nın Sonuçları

▪ Hind müddet-i radâ'da Zeyd'i emzirse, Zeyd Hind'in ale'l-umûm evlâdlarının süt karındaşları olup hiçbiriyle izdivâc câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁵⁸

النقل مسطورة في باب الرضاع.³⁵⁹

2. Radâ'ya Şahitlikte Nisap

▪ Radâ'nın vukûu bir racül ile bir avratın şehadetleriyle şer'an sâbit olur mu?

³⁵⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 68, s. 328, 27 Mart 1930.

³⁵⁶ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, III, 381. trc. “[Kâsânî'nin] *Bedâ'i'u's-şanâ'i*'sinde şöyle geçmektedir: [çok eşli] kocanın hür eşleri arasında yiyecek, içecek, giyecek, süknâ [tahsis edeceği ikametgâh] ve geceleme konusunda eşit olması vaciptir.”

³⁵⁷ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 64-66. trc. “Evlilik [kişinin evlilik hukukunu yerine getiremeyip eşine] zulüm işleme korkusunun olması durumunda tahrîmen mekrûh olur. Zulmedeceğini yüzde yüz bilmesi hâlinde ise haram olur.”

³⁵⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 32, s. 169, 5 Temmuz 1948.

³⁵⁹ Hakkı Efendi'nin fetvanın nükûl kısmında kaleme aldığı bu ibare ile kastettiğı eserin ne olduğu tespit edilememiştir. Ne var ki Hakkı Efendi'nin farklı fetvalarda da izlediğı bir yöntem olan bu atıf şekli, kanaatimizce çok maruf olan konularda kullandığı ve İslam hukuku kaynak eserlerinin ilgili bölümlerine işaret etmeyi amaçladığı bir atıf şekli olma olasılığına sahiptir. trc. “Nakiller radâ bahsinde yer almaktadır.”

el-Cevab: Olmaz.³⁶⁰

يثبت الرضاع بما يثبت به المال وهو شهادة رجلين عدلين أو رجل وامرأتين عدول.³⁶¹

3. Radâ‘ ile İlgili Diğer Fetvalar

▪ Hind, kızı Zeyneb ile Zeyd’i müddet-i radâ‘da irdâ‘ eylese Zeyd Hind’in âhar kızı Hatice’yi tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁶²

فتكون المرضعة أم الرضيع وأولادها أخواته من تقدم وتأخر فلا يجوز أن يتزوج شيئاً من ولدها وولد ولدها وإن سفلوا.³⁶³

▪ Cemil radâ‘an er karındaşı Osman’ın neseben kız karındaşı Cihan’ı tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁶⁴

الأصل أن أقرباء المرضعة وأقرباء زوجها أقرباء للرضيع.³⁶⁵

▪ Zeyd neseben er karındaşı Bekir’in radâ‘an kızı Hind’i tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

³⁶⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 14, s. 273, 14 Kânûn-i Sâni 1930.

³⁶¹ İbn Nüceym, *el-Bahrü’r-râ’ik*, III, 404-405. trc. “Radâ‘ mal ne ile sabit olursa onunla sabit olur ki o da iki adil erkek veya bir adil erkek iki adil kadının yaptığı şahadettir.”

³⁶² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 163, s. 423, 26 Ağustos 1930; Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. *Fetva Defteri II*, nr. 59, s. 87, ts. 1947.

³⁶³ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, III, 118. trc. “Süt emziren kadın emen çocuğun annesi olur. O kadının doğmuş ve doğacak çocukları ise ondan süt emen çocuğun erkek veya kız kardeşleri olurlar. Dolayısıyla sütannenin çocuklarıyla, torunlarıyla ve her ne kadar aşağı inseler de torunlarının çocuklarıyla [ilâ nihaye] evlenmesi caiz değildir.”

³⁶⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 128, s. 131, 25 Haziran 1929. Buradaki durumda Cemil ve Osman’ın sütkardeşliğinin Osman’ın annesi aracılığıyla olduğu, diğer bir ifadeyle sütannenin Osman’ın neseben annesi olduğu anlaşılmaktadır. Aksi hâlde diğer ihtimal olan Cemil’in annesinin süt emzirmesi durumunda fetvadaki söz konusu haramlık gerçekleşmemektedir.

³⁶⁵ Hakkı Efendi’nin (خزانة) şeklinde eserin ismini kısaltarak işaret ettiği bu kaynak, muhtemelen Kâdî Cuken’in *Hizânetü’r-rivâyât* adlı eseridir. Nitekim Çatalcalı Ali Efendi’nin *Fetâvâ*’sında da aynı ibare için bu esere atıf yapıldığı görülür. Detaylı bilgi için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 50. Ayrıca söz konusu eser Leknevi tarafından gayri muteber bulunmuştur. Detaylı bilgi için bk. Leknevî, *en-Nâfiu’l-kebîr*, 12. trc. “Aslolan sütannenin ve kocasının [sütbaba] akrabalarının süt emen çocuğun da akrabası olmasıdır.”

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd Hind'i tezevvüüc itdikde nikâh fâsid olmakla Zeyd üzerine kable'l-vat' halvet bulunsa bile mehir lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.³⁶⁶

الأصل أن أقرباء المرضعة وأقرباء زوجها أقرباء للرضيع.³⁶⁷

ويجب في النكاح الفاسد بالوطئ لا الخلوة مهر المثل يعني إن مهر المثل في النكاح الفاسد إنما يجب بالوطئ لأن المهر إنما يجب فيه باستيفاء منافع البضع لا بمجرد العقد ولا بالخلوة.³⁶⁸

▪ Hasan radâ'an kız karındaşı Fâtıma'nın neseben kızı Meryem'i tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁶⁹

إمراة أرضعت صغيرين وكبرا ثم تزوج أحدهما بنت صاحبه لا يجوز لأنها بنت أخيه.³⁷⁰

▪ Kara Fâtıma Meryem'in evlâdını irdâ' eylemiş bulunmakla beraber Kara Fâtıma'nın oğlu Ali'nin radâ'an mezbûr karındaşlarının neseben teyzesi Emir Ayşe'yi tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

³⁶⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 202, s. 204, 22 Teşrîn-i Evvel 1929.

³⁶⁷ Kâdî Cuken, *Hizânetü'r-rivâyât* İstanbul: Nuruosmaniye Ktp., nr. 1500-1522. trc. "Aslolan sütannenin ve kocasının [sütbaba] akrabalarının süt emen çocuğun da akrabası olmasıdır."

³⁶⁸ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 345. trc. "Fâsid nikâhta mehir halvetle değil vat' sebebiyle vacip olur. [Nitekim bu durumda] halvet-i sahîha [karı kocanın hiçbirinde cinsel ilişkiye mani olan bir durum olmaksızın baş başa kalmaları] ile mehir-i misil vacip olmaz. Yani fâsid nikâhta mehir-i misil ancak vat' ile vacip olur. Zira mehir ancak cimâ'da menfaatların tamamıyla alınmasıyla vacip olur. Mücerred akit ve halvetle vacip olmaz."

³⁶⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 75, s. 335, 4 Nisan 1930.

³⁷⁰ Hakî Efendi'nin (فى رضاع العمدة) kaydıyla muğlak bir şekilde işaret ettiği bu eserin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Nitekim *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğunda* da (العمدة) şeklinde yaptığımız aramalarda fıkha dair bir eser bulunamamıştır. trc. "Şayet bir kadın iki küçük oğlan çocuğunu emzirse, ardından ikisi de büyüdükten sonra biri diğerinin kızıyla evlense: bu evlilik caiz değildir. Zira evlendiği kız, [süt] kardeşinin kızıdır."

el-Cevab: Olur.³⁷¹

تحل أخت الأخ³⁷² رضاعا ونسبا.³⁷³

▪ Hind Fâtıma'yı müddet-i radâ'da irdâ' eylese Hind'in oğlu Zeyd Fâtıma'nın neseben kız karındaşı Meryem'i tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁷⁴

وتحل أخت أخيه مطلقا أي يجوز أن يتزوج الرجل بأخت أخيه من الرضاع كما يجوز أن يتزوج بأخت أخيه من النسب.³⁷⁵

▪ Kemal Ali neseben kız karındaşı Âkile'nin radâ'an kız karındaşını tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁷⁶

وتحل أخت الأخ لها نسبا ورضاعا.³⁷⁷

▪ Abdullah neseben kız karındaşı Havva'nın radâ'an kız karındaşı Şıfa'nın neseben kız karındaşı Züleyha'yı tezevvüc etmek câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁷⁸

³⁷¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 227, s. 27, 21 Teşrîn-i Evvel 1946.

³⁷² Söz konusu ibarenin bu kısmında Hakkı Efendi (لهـا) kısmını atlamakta olup, bu ibareye yaptığı tüm atıflarda da aynı hatayı tekrar ettiği görülmektedir.

³⁷³ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 554. trc. "Bir erkeğin, erkek sütkardeşinin gerek radâ'an [süt emme yoluyla] gerekse neseben kız kardeşini nikâhlaması helal olur."

³⁷⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 97, s. 357, 12 Mayıs 1930.

³⁷⁵ Molla Hüseyin, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 356. trc. "Bir erkeğin, süt erkek kardeşinin süt kız kardeşiyle evlenmesi mutlak surette helaldir. Tıpkı süt erkek kardeşinin neseben kız kardeşiyle evlenmesinin caiz olması gibi."

³⁷⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 66, s. 91, 23 Haziran 1947.

³⁷⁷ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 554. Hakkı Efendi daha önceki bazı fetvalarda da yer alan bu ibarede bir takdim te'hir yapmıştır. Nitekim ibarenin orijinali (وتحل أخت الأخ لها رضاعا) (ونسبا) şeklindedir. trc. "Bir erkeğin, erkek sütkardeşinin gerek neseben, gerekse radâ'an [süt emme yoluyla] kız kardeşini nikâhlaması helal olur."

³⁷⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 106, s. 366, 21 Mayıs 1930.

وتحل أخت أخيه مطلقاً أي³⁷⁹ يجوز أن يتزوج³⁸⁰ الرجل بأخت أخيه من الرضاع كما يجوز أن يتزوج الرجل بأخت أخيه من النسب.³⁸¹

▪ Zeyd'in neseben er karındaşı Bekir Hind'e gayri meşru surette vat' idüb hâsıl olan veledin sütünden Hind başka bir aileden bulunan Zeyneb'i müddet-i radâ'da irdâ' eylese Zeyd'in Zeyneb'i tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁸²

ولين الزنا كالحلال فإذا أرضعت به بنتاً حرمت على الزانى وآبائه وأبنائه وإن سفلوا. وفي التجنيس عن الجرجاني ولعم الزانى التزوج بها كالمولودة من الزانى لأنه لم يثبت نسبها من الزانى والتحریم على آباء الزانى وأولاده للجزئية ولاجزئية³⁸³ بينها وبين العم.³⁸⁴

▪ Birkaç evlâdı olan bir kadının bir kızını diğer birkaç evlâdı bulunan bir kadın emzirse memede iştirak eden çocuklar arasında izdivâc câiz değilse de memede iştirak etmeyen oğlanlar ile kızlar arasında izdivâc cereyan edebilir mi?

el-Cevab: Eder.³⁸⁵

تحل أخت الأخ لها رضاعاً ونسباً.³⁸⁶

³⁷⁹ Defterde bu kısım (يعني) şeklinde kaleme alınmıştır.

³⁸⁰ İbarenin orijinalinde yer alan (أن يتزوج) ibaresi defterde muhtemelen sehven yazılmamıştır.

³⁸¹ Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, I, 356. trc. "Bir erkeğin, süt erkek kardeşinin sütkız kardeşiyle evlenmesi mutlak surette helaldir. Tıpkı süt erkek kardeşinin neseben kız kardeşiyle evlenmesinin caiz olması gibi."

³⁸² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 251, s. 253, 20 Kânûn-i Evvel 1929.

³⁸³ Hakkı Efendi söz konusu ibareye işaret ederken muhtemeldir ki sehven (ولا جزئية) kısmını yazmayı unutmuştur.

³⁸⁴ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 416. trc. "Zinâ sonucunda gelen süt de [haramlık oluşturma noktasında] helal cimadan [dolayı] genelen süt gibidir. Kadın o sütle bir kızı emzirdiğinde bu kız: zinâ edene, babalarına ve oğullarına ne kadar aşağı doğru inseler de haram olur. *Tecnis* isimli eserinde Cürçânî'den naklen şöyle denilmiştir: Zinâ eden şahsın amcası o kızla [kendisiyle zinâ edilen kız] evlenebilir. Nitekim zinâdan doğan kızla evlenmek de böyledir. Zira zinâ eden şahıstan nasebi sabit olmamıştır. Zinâ eden kimsenin babalarına ve oğullarına haram olması, cüziyyet [baba-evlat ilişkisi] dolayısıyladır ki söz konusu kızla, zinâ ettiği kişinin amcasının arasında bir cüziyyet ilişkisi bulunmamaktadır."

³⁸⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 9, s. 55, 11 Kânûn-i Sâni 1947.

▪ Arif Necmi neseben kız karındaşı Zehra'nın müddet-i radâ'da irdâ' eylediği Nermin'in neseben kız karındaşını tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁸⁷

وتحل أخت الأخ لها رضاعاً ونسباً.³⁸⁸

▪ Ahmed radâ'an karındaşı Mehmed'in neseben kız karındaşı Meryem'in kızı Habibe'yi tezevvüc murad itdikde Meryem Ahmed'in validesinden emmiş bulunmadığı cihetle Meryem'i ve kızı Habibe'yi tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁸⁹

وتحل أخت الأخ لها رضاعاً ونسباً.³⁹⁰

▪ Meryem, kızı Fâtıma ile Dudu'nun oğlu Halil'i müddet-i radâ'da irdâ' idüb bâ'dehû gerek Fâtıma ve gerek Halil vefat eyleseler mezbûra Meryem'in diğer kızı Havva ile Dudu'nun diğer oğlu Halil beynlerinde hiçbir suretle radâ' vukû bulmasa mezbûrân Havva ile Halil beynlerinde akd-i zevâc câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁹¹

وتحل أخت أخيه مطلقاً.³⁹²

³⁸⁶ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 554. trc. "Bir erkeğin, erkek sütkardeşinin gerek radâ'an [süt emme yoluyla], gerekse neseben kız kardeşini nikâhlanması helal olur."

³⁸⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 109, s. 130, 21 Teşrîn-i Evvel 1947.

³⁸⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 554. trc. "Bir erkeğin, erkek sütkardeşinin gerek radâ'an [süt emme yoluyla], gerekse neseben kız kardeşini nikâhlanması helal olur."

³⁸⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 51, s. 52, 2 Mart 1929. Buradaki durumda sütannenin Ahmed'in annesi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim sütannenin Mehmed'in annesi olduğu durumda Habibe Mehmed'e haram olmaktadır.

³⁹⁰ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 554. trc. "Bir erkeğin, erkek sütkardeşinin gerek radâ'an [süt emme yoluyla], gerekse neseben kız kardeşini nikâhlanması helal olur."

³⁹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 191, s. 193, 10 Teşrîn-i Evvel 1929.

³⁹² Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, I, 356. trc. "Bir erkeğin, [süt] erkek kardeşinin kız kardeşiyle evlenmesi mutlak surette helaldir."

▪ Safiye, kızı Sündüs ile beraber Şevket'in kız karındaşı Selvinâz'ı müddet-i radâ'da irdâ' eylese Şevket'in Safiye'nin kızı sündüsü tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.³⁹³

ويحل أي يتزوج أخت أخيه رضاعاً أي الأخت رضاعاً³⁹⁴ للأخ نسباً أو³⁹⁵ بالعكس أو كلاهما رضاعاً كما في النسب.³⁹⁶

E. TALÂKLA İLGİLİ FETVALAR

1. Sekr Hâlinde Boşama

▪ Zeyd hâl-i sekrinde zevcesi Hind'i üçten dokuza diye tatlık eylese talâk-ı selâse vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu surette Zeyd bi-lâ hütle, Hind'i tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.³⁹⁷

طلاق السكران واقع.³⁹⁸

وإن كان الطلاق ثلاثاً في الحرة أو ثنتين في الأمة³⁹⁹ لم تحل له حتى تنكح زوجاً غيره.⁴⁰⁰

³⁹³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 49, s. 308, 10 Mart 1930.

³⁹⁴ Hakkı Efendi ibarenin burasında (أي الأخت رضاعاً) kısmını atlamaktadır.

³⁹⁵ Defterde bu kısım (و) şeklindedir.

³⁹⁶ Kuhistânî, *Câmiu'r-rumûz*, II, 274. trc. "Bir erkeğin neseben erkek kardeşinin süt kız kardeşiyle evlenmesi caizdir. Tıpkı bir kızın neseben kız kardeşinin erkek süt kardeşiyle evlenmesinin helal olması gibi."

³⁹⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 86, s. 88, 4 Mayıs 1929. Bu konuyla ilgili farklı tarihlerde verilmiş diğer fetvalar için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 29, s. 288, 10 Şubat 1930; *Fetva Defteri I*, nr. 53, s. 312, 13 Mart 1930.

³⁹⁸ İbnü'l-Hümâm, *Fethu'l-kadîr*, III, 472. trc. "Sarhoşun boşaması geçerlidir."

³⁹⁹ Hakkı Efendi ibarenin burasında (فى الحرة أو ثنتين في الأمة) kısmını muhtemelen fetvayla ilgili görmediği için ıskat etmiştir.

⁴⁰⁰ Merğînânî, *el-Hidâye*, III, 226. trc. "Şayet hür kadın üç, cariye ise iki kez boşanmışsa bir başka kocayla evlenip ayrılmadıkça eski kocasıyla yeniden nikâhlanması helal olmaz."

2. Boşama Şekli

2.1. Gelecek Zaman Sîgasıyla Boşama

▪ Zeyd kâim pederi Bekir ile münâza'a sırasında "kızı tatlık ederim" dedikte Bekir üçten dokuza boşa deyib Zeyd dahi üçten dokuza boşarım demekle beraber boşamasa Zeyd mücerret böyle demekle zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind boş olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁰¹

المضارع لا يقع به الطلاق إلا إذا غلب في الحال.⁴⁰²

2.2. Kitâbetle Boşama

▪ Zeyd zevcesi Hind'e mua'nven⁴⁰³ ve mersûm mektup yazıp mektubunda Hind'i tatlık eylediğini tahrîr ve mektubu Hind'e irsal eylese Hind boş olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴⁰⁴

لا يقع الطلاق إلا بعد مجيئ الكتاب.⁴⁰⁵

لأن الكتابة المرسومة المعنونة كالنطق.⁴⁰⁶

3. Boşamada Şarta Ta'lik

▪ Zeyd zevcesi Hind'e hitaben kîsesinden para almamaya şart idüb zevcesi Hind dahi şartı unutup alsa ve sonra der-hâtır idüb zevcinin kîsesine koysa bu suretle talâk vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde şart-ı mua'llakın vukûundan sonra zevcenin iddeti içinde üçten dokuza zevcesini tatlık eylese talâk-ı selâse dahi vâkî olur mu?

⁴⁰¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 212, s. 214, 30 Teşrîn-i Evvel 1929.

⁴⁰² İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 82. trc. "Muzârî formatıyla gelen bir fille, ancak şimdiki zaman anlamı baskın olduğu zaman boşama gerçekleşir."

⁴⁰³ Üzerinde adres/isim bulunan.

⁴⁰⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 123, s. 383, 24 Haziran 1930.

⁴⁰⁵ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, II, 515. trc. "Kitâbetle [yazıyla] gerçekleştirilen talak [boşama] ancak yazının ulaşmasından sonra geçerli olur."

⁴⁰⁶ *el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye*, II, 57. trc. "Zira resim ve âdete uygun biçimde yazılmış olan ve üzerinde [muhatabın] adres ve ismi yer alan yazı konuşma mesabesindedir."

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'i bi-lâ hülle bi tekrârin tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁰⁷

وإذا وجد الشرط فيه إنحلت اليمين ووقع الطلاق.⁴⁰⁸

وإن فعل ذلك في العدة وقع ثلاث تطليقات لأن الزوجية كانت قائمة في العدة.⁴⁰⁹

▪ Hind Zeyd'in zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihâsı iken Zeyd kâim pederinin evine girmek üzere şart eylese, kâim pederinin hânesine girmedikçe talâk vakî olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd kâim pederinin hanesine girse Hind bir talâk ile mutallaka olup iddet lazım gelmediği cihetle Zeyd rucû'a kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd bitekrârin Hind ile tecdîd-i akd-i nikâha kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴¹⁰

⁴⁰⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 124, s. 384, 25 Haziran 1930.

⁴⁰⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 62. trc. "Binaenaleyh eğer şart bulunursa, yemin sona erer ve boşama geçerli olur."

⁴⁰⁹ Hakkı Efendi'nin (اختيار شرح المختار) notuyla işaret ettiği bu ibarenin, Mevsîf'nin *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-Muhtâr* isimli eserine atıf olduğu anlaşılmaktadır. Ancak mezkûr eserde yaptığımız tüm incelemelere rağmen bu ibareye rastlayabilmiş değiliz. Ne var ki biz, Hakkı Efendi'nin bir yanlışlık sonucu farklı kaynaktan aldığı bir ibareyi adı geçen esere nispet ettiği kanaatini de taşımıyoruz. Nitekim Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi'nin fetvalarında yaptığımız inceleme sonucunda, talakın şarta ta'likiyle ilgili farklı bir fetvada adı geçen müellifin de bu ibareyi aynı esere nispet ettiği görülmektedir. Detaylı bilgi için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 60. trc. "Şayet koca, iddet sürecindeki karısını söz konusu süreçte üç talakla yeniden boşarsa üç talak geçerli olur. Zira [çiftler arasında] iddet süresince zevciyyet bağı mevcuttur."

⁴¹⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 116, s. 119, 31 Mayıs 1929.

يقع الطلاق بوجود الشرط.⁴¹¹

▪ Zeyd “Şürb-i hamr edersem zevcem Hind üçten dokuza boş olsun” dedikten sonra Zeyd şürb-i hamr eylese zevcesi Hind üç talâk boş olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴¹²

ففى جميعها إذا وجد الشرط إنتهت اليمين أى تمت إذ لا بقاء لها بدونه يعنى ينتهى التعليق إلى وقوع الطلاق.⁴¹³

4. Ric'at

4.1. Duhûlden Önceki Boşamada Ric'at

▪ Minhu't-Tevfik. Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki? Beyân buyurula. Zeyd zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihâsı Hind'i tatlık idüb ba'dehû rucû' eylese rucû'u muteber olur mu?

el-Cevab Hüve'l-muveffik Allahu Teâla a'lem: Olmaz.⁴¹⁴

فغير المعتدة لا تراجع سواء كان لانقضائها أو لعدم وجوبها كغير المدخول بها إذا

طلقت.⁴¹⁵

⁴¹¹ Hakkı Efendi'nin kaynak olarak (خانية) şeklinde kısaltarak Kadihân'ın *Fetâvâ*'sına işaret ettiği bu ibare tüm aramalarımıza rağmen mezkûr kaynakta bu şekliyle tespit edilememiştir. Ancak eserde yer alan benzer bir ibare ise şu şekildedir: (وقع الطلاق لوجود شرطه). Detaylı bilgi için bk. Kadihân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 436. trc. “Şartın mevcudiyetiyle boşama gerçekleşir.”

⁴¹² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 101, s. 104, 17 Mayıs 1929.

⁴¹³ Haskefi, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, II, 58-59. trc. “Yukarıdaki suretlerin tamamında şart gerçekleşirse yemin biter ve talak [boşama] gerçekleşir. Yani yemin tamamlanmış ve talak yerine gelmiştir. Zira yeminin ta'lik [şart] olmaksızın kalıcılığı söz konusu değildir. Diğer bir ifadeyle ta'lik talakın vaki olduğu ana değin devam eder, talak gerçekleşince sona erer.”

⁴¹⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 2, s. 2, 2 Kânûn-i Sâni 1929.

⁴¹⁵ Haskefi, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, II, 81. trc. “İster iddetinin bitmesinden ötürü, isterse de kendisiyle cinsel ilişkiye girilmeden boşanması neticesinde kendisine iddet vacip olmadığı için iddet beklemeyen kadına boşandığı zaman ric'at yapılmaz.”

4.2. Ric'î Talâkla Boşamadan Sonra Ric'at

▪ Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'e "boş ol" dese, Zeyd Hind'e iddeti içinde müracaat idüb tecdîd-i nikâh etmeden Hind ile ezvâc muâmelesine kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴¹⁶

فكان الزوج برجعته متصرفا في خالص حقه.⁴¹⁷

▪ Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i talâk-ı rici'yle tatlîk itdikden sonra iddeti içinde rucû' idüb ba'dehû bir müddet sonra ikinci defa olarak yine talâk-ı rici'yle tatlîk eylese Zeyd Hind'e iddeti içinde yine müracaat idüb tecdîd-i nikâh edilmeksizin Hind ile ezvâc muâmelesine kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd üçüncü defa olarak Hind'i tatlîk itdikde işbu talâk elfâz-ı rici'yye ile olsa dahi beynûnet-i muğalleza ile bâin olub hülle lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.⁴¹⁸

فمن طلق ما دون ثلاث بصريح الطلاق ولم يكن بمقابلة مال فله أن يراجع وإن أبت ما

دامت في العدة.⁴¹⁹

⁴¹⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 155, s. 158, 31 Ağustos 1929. Bu fetva "Fetva Emimi namına" kaydı düşülerek dönemin fetva müsevvidi olan el-Hâc Münir Efendi tarafından verilmiştir.

⁴¹⁷ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 384. trc. "Koca [karısına yaptığı] ric'atiyle mahza kendi hakkında tasarruf etmiş olur."

⁴¹⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 145, s. 405, 2 Ağustos 1930. Farklı bir tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 181, s. 441, 9 Teşrin-i Evvel 1930.

⁴¹⁹ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 79-81. Hakkı Efendi işaret edilen ibarenin bir yerinde küçük bir yazım hatası yapmış, bir yerinde ise fetvayla doğrudan ilgili görmedi bir kısmı almaktan sarfi nazar etmiştir. Buna göre ibarenin tam ve yanlışsız hali şu şekildedir: (فمن طلق ما دون ثلاث بصريح الطلاق أو بالثلاث الأول من كنيته ولم يصفه بضرب من الشدة ولم يكن بمقابلة مال فله أن يراجع وإن أبت ما دامت في العدة) trc. "Bir erkek üç talaktan az olmak kaydıyla karısını sarîh ifadelerle ve karşılığında herhangi bir mal olmaksızın boşarsa, her ne kadar kadın istemese bile iddet süreci devam ettiği müddetçe karına dönme hakkına sahiptir."

4.3. Bâin Talâktan Sonra Ric'at

▪ Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i bir defa tatlık idüb aynı günde tekrar üçten dokuza tabiriyle tatlık ettiği suretde üç talâk addedildiği cihetle hüllesiz, Zeyd Hind'i bi-tekrârin tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴²⁰

وإن كانت الطلاق ثلاثا في الحرة لم تحل له حتى تنكح زوجا غيره نكاحا صحيحا.⁴²¹

▪ Zeyd zevcesini şahitler huzurunda talâk-ı selâse ile tatlık eylese, işbu talâk beynûnet-i muğalleza olduğundan rucû'u câiz ve muteber olur mu?

el-Cevab: Katiyyen câiz ve muteber olmaz.⁴²²

ولا تحل الحرة⁴²³ بعد الطلقات الثلاث لمطلقها.⁴²⁴

▪ Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'i talâk-ı selâse ikâıyla def'a-yı vâhidede tatlık eylese bir talâk addedilerek tecdîd-i nikâh yapılması câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴²⁵

واعلم أن في الصدر الأول إذا أرسل الثلاث جملة لم يحكم إلا بوقوع واحدة إلى زمن

عمر رضي الله تعالى عنه ثم حكم بوقوع الثلاث لكثرتة بين الناس تهديدا.⁴²⁶

⁴²⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 136, s. 139, 11 Temmuz 1929. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 53, s. 312, 13 Mart 1930.

⁴²¹ Merğînânî, *Bidâyetü'l-mübtedî*, 88. trc. “Şayet hür kadın üç kez boşanmışsa, bir başka kocayla sahih bir nikâh yapmadıkça [yapıp onunla olan nikâhı sonlanmadıkça] eski kocasıyla nikâhlanması helal olmaz.”

⁴²² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 96, s. 120, ts. 1947.

⁴²³ Hakkı Efendi söz konusu fetvanın orijinalinde ibarenin bu kelimesini harf-i tarif olmaksızın (حرة) şeklinde yazmıştır.

⁴²⁴ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 88. trc. “Hür bir kadın üç talakla boşandıktan sonra kendisini boşayan kişiyle nikâhlanması helal olmaz.”

⁴²⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 8, s. 149, 18 Şubat 1948.

⁴²⁶ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 6. *Fetva Defteri*'nde art arda iki kez yazılan bu fetva, yazıldıktan sonra ikincisinin üzeri çizilmiştir. Yukarıdaki verilen fetvayla mukayese edildiğinde Hakkı Efendi'nin tutarsız bir iftâ siyaseti izlediği görülmektedir. Fetvayla ilgili detaylı değerlendirme üçüncü bölümün ilgili kısmında ele alınacaktır. trc. “İslam'ın ilk zamanlarında üç talak tek seferde verildiğinde bir talaka hükmedilmiş, ne ki Hz.

5. Muhâlea

5.1. Mehir ve İddet Nafakası Üzerine Muhâlea

▪ Hind, zevci Zeyd ile mehrini ve nafaka-i iddeti ve Zeyd'den olan veled-i sağırının nafakası üzerine hul' oldukda vâkî olan işbu mufârekât talâk-ı bâin addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Zeyd'in Hind'e rucû'u sahîh ve muteber olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde işbu beynûnet üç talâka mukârin beynûnet veyahut üçüncü mufârakât değilse Hind'in rızasıyla Zeyd'in Hind'i tecdîd-i nikâh ederek tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴²⁷

والواقع به أي بالخلع وبالطلاق على مال طلاق بائن.⁴²⁸

5.2. Meclis Değişikliğinin Muhâleya Etkisi

▪ Hind zevci Zeyd'e sana her hakkımı bağışladım beni tatlîk et deyib, lakin Zeyd ol mecliste kabul etmeyib iki ay kadar bir müddetin mürûrundan sonra tatlîk eylese Hind mutalleka olmakla mehrini ve nafaka-i iddetini Zeyd'den mutâlebeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴²⁹

ويبطل بالقيام عن المجلس قبل قبوله.⁴³⁰

Ömer zamanına gelindiğinde ise üç talakın tek seferde sarf edilmesi hadiselerinin artmasına mebnî insanları söz konusu fiilden sakındırmak gayesiyle üç talakın tek seferde sarf edilmesi durumunda üçünün de geçerli olması yönüne gidilmiştir.”

⁴²⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 155, s. 415, 12 Ağustos 1930.

⁴²⁸ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 390. trc. “Hul' [karı-kocanın anlaşarak kadının mehrinden vazgeçmesi karşılığında yapılan boşama] ve mal karşılığı boşama ile bir bâin talak meydana gelir.”

⁴²⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 114, s. 374, 10 Haziran 1930.

5.3. Fuzûlînin Muhâlea Teklifi

▪ Hind Kızı Zeyneb-i Kebîra'nın zevci Zeyd ile Zeyneb'in izni olmaksızın Zeyneb'in mehri üzerine hul' olub, lakin mehre dâmin olmasa Zeyneb vâkıfa olub hul'-u mezbura icâzet vermese Zeyneb'e talâk vâkî olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴³¹

الفضولي إذا لم يضمن ولم يضيف إلى ماله لا يجوز الخلع ولا يقع الطلاق إلا أن ترضى إذا بلغها الخبر فإن أجازت وقع الطلاق وبرأ الزوج من الصداق.⁴³²

6. Neseb

6.1. Nikâhlı Çiftlerin Çocuğunun Nesebi

▪ Zeyd Hind ile zevciyyet muâmelesi yapıp Zeyd'den Hind bir veled getirse Zeyd veled bendendir deyib zinâ ettiğini söylemese veledin nesebi Zeyd'den sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde veled-i mezbûrun nafakası babası Zeyd üzerine lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.⁴³³

والنسب بدون الفراش لا يثبت إلا بالدعوة.⁴³⁴

⁴³⁰ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 107. trc. “[Hul' teklifini] kocanın kabul etmesinden önce kadının meclisten kalkması [ayrılması] ile hul' bâtil olur.”

⁴³¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 4, s. 4, 3 Kânûn-i Sâni 1929.

⁴³² Hakkı Efendi'nin kaynağına işaret etmeksizin yalnızca ibareyi yazarak kaleme aldığı bu fetvanın aynısı Yenişehirli Abdullah Efendi'nin *Behcetü'l-fetâvâ* isimli eserinde de geçmekte olup, orada da aynı ibareye işaret edilmektedir. Detaylı bilgi için bk. Yenişehirli, *Behcetü'l-fetâvâ*, 102. Söz konusu ibarenin Zeynüddin el-Mergînânî'nin *el-Fusûlü'l-İmâdiyye* adlı eserinden alıntı olduğu anlaşılmaktadır. Bahse konu eser matbu değildir. trc. “Şayet fuzûlî [yetkisiz temsilci] akde konu malı tazmin etmez ve söz konusu akdi de kendi malına izafe etmezse: bu durumda muhâlea caiz olmaz. Burada ayrılık ancak kendisi adına muhâlea yapılan kadına bu durum ulaşıp onun da söz konusu işleme rıza göstermesiyle gerçekleşir. Eğer kadın fuzûlînin yaptığı akde işlerlik kazandırırsa koca mehir sorumluluğundan kurtulur.”

⁴³³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 225, s. 227, 13 Teşrîn-i Sâni 1929.

إلا أن يقول الرجل هذا الولد مني ولا يقول من الزنا.⁴³⁵

نفقة الطفل الفقير على أبيه لا يشاركه فيها أحد.⁴³⁶

6.2. Nikâhsız Birliktelikten Doğan Çocuğun Nesebi

▪ Zeyd ile Hind gayri meşru suretde münasebet-i cinsiyyede bulunup Hind bir veled doğursa, veledin nesebi Zeyd'den sâbit olup beynlerinde tevârüs carî olur mu?

el-Cevab: Neseb sâbit olmaz ve tevârüs dahi cari olmaz.

Bu suretde veledin nafakası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd'in Hind'in doğurduğu veledin zinâdan olduğunu söylemeyerek bendendir diye di'vet⁴³⁷ eylese veledin nesebi Zeyd'den sâbit olup tevârüs dahi câr olmasına mebnî veledin nafakası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴³⁸

ولا يثبت النسب من الزنا لقوله عليه الصلاة والسلام: الولد للفراش ولا فراش

للزاني.⁴³⁹

⁴³⁴ Kadri Paşa, *Vâkıâtü'l-müftîn*, 51. Ahmet Özel, eserin Nakibzâde'ye değil de Kadri Efendi'ye ait olduğu görüşünü benimsemekte, bu notada Brockelmann ve Serkis'i söz konusu eserin nispetini Nakibzâde'ye yapmalarından dolayı eleştirmektedir. Detaylı bilgi için bk. Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, 312. trc. "Neseb nikâh olmaksızın sabit olmaz. Bu ancak iddiadır [iddianın ise ispat edilmesi gerekir.]"

⁴³⁵ Kadihân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 325. trc. "[Şayet kadın nikâh tarihinden altı ay geçmeksizin çocuk doğursa, çocuğun nesebi kocadan sabit olmaz ve söz konusu çocuk adama mirasçı da olmaz.] Ne ki adam "çocuk bendendir ve zina sonucu olmamıştır" derse o takdirde çocuğun nesebi kocadan sabit olur ve mirasçı da olur."

⁴³⁶ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 191. trc. "Küçük fakir çocuğun nafakası [yiyecek, giyecek ve ikamet edeceği yer] hiçbir ferdin iştiraki olmaksızın babanın üzerine vaciptir."

⁴³⁷ Hakkı Efendi buradaki di'vet kelimesini nükûl kısmının sonunda (دعوة) şeklinde harekeleyerek "yani iddia etmek" kaydıyla açıklamıştır.

⁴³⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 204, s. 13, Eylül 1946.

⁴³⁹ Feyzullah Efendi, *Fetâvâ-yı Feyziye*, 83. Hakkı Efendi'nin "Mebûtu's-Serahsi Feyziye'den" kaydıyla işaret ettiği bu ibare el-*Mebûtu*'ta tam olarak bu şekilde olmayıp, ibarenin orijinali şu şekildedir: (قال رجل أفر أنه زنا بامرأة حرة وإن هذا الولد إبنه من الزنا وصدقته)

والنسب بدون الفراش لا يثبت الا بالدعوة.⁴⁴⁰

يستحق الإرث برحم ونكاح صحيح.⁴⁴¹

نفقة الغير تجب على الغير بأسباب الزوجية والقرابة والملك.⁴⁴²

7. İddet

7.1. Hamilenin İddeti

▪ Ahmed Latif zevce-i medhûl-ü bihâsı Zûriye'yi hâmil olduğu hâlde tatlîk eylese, Zûriye'nin iddeti ne ile munkaziye olur?

el-Cevab: Vaz-ı haml ile.⁴⁴³

Bu suretde Zûriye'nin vaz-ı haml edinceye değin nafaka ve meûnet süknâsı Ahmed Latif üzerine lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.⁴⁴⁴

وإن كانت حاملا فعدتها بوضع الحمل.⁴⁴⁵

المعتد عن الطلاق تستحق النفقة والسكنى سواء كان الطلاق رجعيا أو بائنا أو ثلاثا

حاملا كانت أم لم تكن.⁴⁴⁶

Detaylı (المرأة فإن النسب لا يثبت من واحد منهما لقوله ذ «الولد للفراش وللعاهر الحجر ولا فراش للزاني» bilgi için bk. Serahsî, *el-Mebsût*, XVII, 154. trc. “Hz. Peygamber’in “Çocuk nikâhlı bir birlikteliğe nispet edilir. Zânînin de nikâhı yoktur” hadisinden dolayı zinadan neseb sabit olmaz.”

⁴⁴⁰ Kadrî Efendi, *Vâkıâtü'l-müftîn*, 51. trc. “Neseb nikâh olmaksızın sabit olmaz. Bu ancak iddiadır [iddianın ise ispat edilmesi gerekir.]”

⁴⁴¹ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, X, 497. trc. “Mirasa rahim [akrabalık] ve sahîh nikâh ile hak kazanılır.”

⁴⁴² Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 173. trc. “Kişinin bir başka kişiye karşı nafaka yükümlülüğü evlilik bağı, akrabalık ilişkisi ve kölelik-efendilik ilişkisi dolayısıyla.”

⁴⁴³ Çatalcalı Ali Efendi'nin *Fetâvâ*'sında yer alan benzer bir fetva için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 82.

⁴⁴⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 104, s. 364, 19 Mayıs 1930.

⁴⁴⁵ Kadîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 499. trc. “Eğer kadın hamile ise iddeti çocuğu doğurmakla son bulur.”

⁴⁴⁶ Kadîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 380. trc. “Talaktan [boşama] ötürü iddet bekleyen kadının nafakaya ve ikamet edeceği bir evin kendisine tahsis edilmesine hakkı vardır. Bu boşama ister ric'î [kadının rızası olmaksızın kocanın dönüşüne imkân veren], ister bâin [kadının

7.2. Duhûlden Önce Boşanan Kadının İddeti

▪ Zeyd zevce-i menkûhası Hind'i kable'd-duhûl tatlîk eylese iddet lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁴⁷

لا عدة في طلاق قبل الدخول.⁴⁴⁸

7.3. Hamileliğin Asgari ve Azami Süresi

▪ Müddet-i hamlin ekalli altı ay, gâlibi dokuz ay, ekseri iki sene olarak mı şer'an tesbît olunmuştur?

el-Cevab: Evet.

Bu suretde zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâ bulunan bir kadın velev ki ba'de't-talâk altı-yedi ayda bir veled doğursa, veledin nesebi zevcden sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde ba'de'd-uhûl zevcesini tatlîk etmiş olan bir kimsenin mutallekası iki seneye değin dahi bir veled doğursa, veledin nesebi zevc-i mutallikden sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde usûl-ü şer'iyye vechile mülâa'ne cereyan etmeyerek zevce nefy-i veledde zevcini tasdik eylese hakk-ı veled olan nesebin ibtâli hususunda olan itirafi şer'an muteber olmadığından müddet-i haml zarfında doğan veledin nesebi babasından mütgan⁴⁴⁹ olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

---

rızası ve yeni bir akit olmadan kocanın dönüş yapamadığı] ister üç talakla gerçekleşmiş olsun; kadın hamile olsun veya olmasın değişen bir şey olmaz.”

⁴⁴⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 65, s. 66, 9 Nisan 1929.

⁴⁴⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 151. trc. “Duhûlden [gerdek] önce gerçekleşen talaktan [boşama] dolayı iddet teretüp etmez.”

⁴⁴⁹ Kesin.

Bu suretde mezbûr veledin nesebi babasından sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴⁵⁰

أقل مدة الحمل ستة أشهر وأكثرها سنتان وغالبها تسعة أشهر.⁴⁵¹

ولو صدقته في نفي الولد فلا حد ولا⁴⁵² لعان وهو ولدتهما لأن النسب إنما ينقطع حكماً باللعان فلم يوجد وهو حق الولد فلا يصدقان في إبطاله.⁴⁵³

8. Nafaka

8.1. Zevcenin Nafakası

8.1.1. Nâşize Kadının Nafakası

▪ Zeyd'in zevcesi Hind mehr-i muaccelini tamamen istîfâ itdikden sonra zevcin menziline terk eylese nâşize addolunup nafakadan sâkita olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd'in zevcesi Hind, Zeyd'in menziline izni bulunmaksızın biğayr-i hakkin hurûc idüb nâşize olsa, Zeyd'e itaat ve hukuk-u zevciyyete riayet etmek üzere Hind'e emr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁴⁵⁴

وإن نشرت فلا نفقة لها حتى تعود إلى منزلها.⁴⁵⁵

⁴⁵⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 32, s. 69, 14 Şubat 1947.

⁴⁵¹ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 157. trc. "Hamilelik müddetinin asgarisi altı ay, an fazlası iki yıl ve yaygın olan müddeti de dokuz aydır."

⁴⁵² Hakkı Efendi *Fetva Defteri*'nde ibarenin bu kısmında (لا) harfini yazmamış, diğer bir ifadeyle nefiy edatını tekrarlamamıştır. Anlam itibariyle bir beis görünmeyen bu durum kanaatimizce istemsiz yapılmış bir hatadan ibarettir.

⁴⁵³ Molla Hüsrev, *Düverü'l-hükkâm*, I, 397. trc. "Şayet kadın kocasını çocuğu red noktasında tasdik ederse, bu durumda hadd ve li'ân [kadının kendisine zina ithamında bulunan kocasıyla yeminleşmesi] yoktur. İnkâr edilen çocuk, onların çocuğudur. Zira neseb li'ân yapmak suretiyle ancak hükmen kesilir. Burada ise bu durum söz konusu olmayıp neseb çocuğun hakkıdır. Onun iptalinde ise ikisi de [karı-koca] tasdik edilmez."

⁴⁵⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 168, s. 170, 9 Eylül 1929.

⁴⁵⁵ Merğînânî, *Bidâyetü'l-mübtedî*, 101. trc. "Eğer kadın haklı bir gerekçesi olmaksızın kocasının evini terk ederse, kocasının evine dönünceye kadar nafaka hakkı yoktur."

يعزر الزوج زوجته على الخروج من المنزل.⁴⁵⁶

8.1.2. Oğlu Kayıp Olan Babanın Geline Karşı Nafaka Yüklümlülüğü

▪ Zeyd zevcesi Hind'i bi-lâ nafaka ve bi-lâ mümfik bırakarak âhar diyara gidip harçlık dahi göndermese Hind hâkime gidip Zeyd'in babası Bekr-i mûsir üzerine kendisi için kadr-i mâ'rûf nafaka takdir ettirmeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Bekir Hind'in nafakasını vermese Zeyd'e rucû' etmek üzere Hind'i infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁴⁵⁷

ويجبر الأب على نفقة امرأة ابنه الغائب.⁴⁵⁸

8.1.3. İddet Nafakası

▪ Zeyd'in zevce-i mutallekası Hind Zeyd'in üzerine nafaka takdir ettirmeksizin iddeti münkaziye olsa Hind Zeyd'den nafaka iddeti namına bir şey almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁵⁹

وفى المعتدة إذا لم تكن تأخذ النفقة حتى انقضت عدتها سقطت نفقتها.⁴⁶⁰

⁴⁵⁶ Timurtâşî, *Tenvîrî'l-ebşâr*, VI, 128. trc. "Kocanın kendisinden izinsiz evinden çıkan [kaçan] karısını cezalandırma [dövme] hakkı vardır."

⁴⁵⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 52, s. 53, 4 Mart 1929.

⁴⁵⁸ Zâhidî, *Kınyetü'l-Miinye*, 108. trc. "Baba, gâib olan oğlunun karısının nafakasını karşılamaya zorlanır."

⁴⁵⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 224, s. 484, 16 Kânûn-i Evvel 1930.

⁴⁶⁰ İftiharüddin el-Buhâri, *Hülâsatü'l-Fetâva*, Ankara: DİB Ktp., Yazma Eserler Koleksiyonu, 003452, 126. Eserin yazma nüshasından bulduğumuz bu ibare, bahse konu yazmada bazı küçük farklılıklarla geçmekteyse de, bu farklılığın eserin müstensihinden kaynaklandığı anlaşılmalıdır. Yazmadaki şekliyle ibare şu şekildedir: (وفى المعتدة إذا نفقت) trc. "İddet bekleyen kadın iddet sürecinde söz konusu nafakasını almadığı takdirde, iddet sona erdikten sonra nafaka hakkı düşer."

▪ Zeyd taht-ı nikâhında bulunan Hind'i kable'd-duhûl terk eylese, Zeyd-i mutallıkın Hind'e gerek mehr-i müeccelinden ve gerek mehr-i muaccelinden ne miktar vermesi lazım gelir?

el-Cevab: Her ikisinin nısfını vermesi lazım gelir.

Bu suretde; Zeyd'in Hind'e nafaka vermesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Hind'in iddeti olmadığından nafaka lazım gelmez.⁴⁶¹

لزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما ونصفه بالطلاق قبل الدخول والخلو
الصحيحة.⁴⁶²

لا عدة في طلاق قبل الدخول.⁴⁶³

لأن النفقة تابعة للعدة.⁴⁶⁴

8.1.4. Kadının Tedavi Masrafları

▪ Zeyd'in zevcesi Hind merîz oldukda müdâvât ettirmek Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'i, Hind'in emri olmaksızın kendi arzusuyla tedavi ettirse Zeyd mütebberi' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind vefat itdikde ücret-i tedâvinin Hind'in metrukâtından i'tâsı lazım gelir mi?

⁴⁶¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 7, s. 7, 4 Kânûn-i Sâni 1929.

⁴⁶² Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 509. trc. "Mehr-i müsemma [tarafların belirleyerek üzerinde anlaşıkları mehir] duhûl [cinsel ilişki] veya eşlerden birinin ölmesiyle lazım/vacib olur. Mehr-i müsemmanın yarısı ise duhûl veya halvet-i sahihadan [karı-kocanın hiçbirinde cinsel ilişkiye mani olan bir durum olmaksızın baş başa kalmaları] önceki boşamadan ötürü vacib olur."

⁴⁶³ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 151. trc. "Duhûlden [gerdek] önce gerçekleşen talaktan [boşama] dolayı iddet teretüp etmez."

⁴⁶⁴ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, V, 333. trc. "Zira nafaka iddete tabidir."

el-Cevab: Gelir.⁴⁶⁵

أجرة الطبيب على المرأة.⁴⁶⁶

المتبرع لا يرجع عن تبرعه.⁴⁶⁷

8.2. Evlâdın Nafakası

8.2.1. Kazanca Muktedir Olmayan Çocuğun Nafakası

▪ Tezevvüc etmemiş Hind-i bîkr-i bâliğa-i fakîranın nafakası babası Zeyd'in üzerine lazım olur mu?⁴⁶⁸

el-Cevab: Olur.⁴⁶⁹

يجبر الرجل على نفقة أولاده الصغار الفقراء ذكورا وإناثا ولو كانوا كبارا بالغين في الإناث يعتبر الفقر خاصة وفي الذكور يعتبر الفقر والزمانة.⁴⁷⁰

▪ Zeyd taht-ı velayetinde olup nafaka takdir olunmadığı hâlde evlâd-ı sığârını mallarına rucû etmek şartıyla kadr-i ma'rûf infâk eylediğini bi'l-beyyine ispat eylese masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁴⁶⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 188, s. 448, 13 Teşrîn-i Evvel 1930.

⁴⁶⁶ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 299. Hürremzâde'nin bu şekilde naklettiği ibare söz konusu eserde tespit edilememiş, ne var ki bu konuda mezkûr ibareye anlamca en yakınının şu olduğu tespit edilmiştir: (وأجرة القابلة على من استأجرها من الزوجة والزوجة فإن جاءت) trc. "Tedavi için gerekli olan doktor ücreti kadının kendisine aittir."

⁴⁶⁷ Kayserî, *Semhatü'l-ibrâr*, (DİB Yazma Eserler Koleksiyonu, nr. 001219). trc. "Bağışçı bağışından dönemez."

⁴⁶⁸ Hakkı Efendi bu fetvanın başlığına "Ali Efendi Fetâvâsından" kaydı düşmüştür. Ali Efendi'deki fetva için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 91-92.

⁴⁶⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 232, s. 492, 24 Kânûn-i Evvel 1930.

⁴⁷⁰ İsbicâbî, *Şerhu muhtasari't-Taḥâvî*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Damad İbrahim, nr. 344. Çatalcalı'nın da aynı esere aynı ibareyle yaptığı atıftan da anlaşıldığı üzere Hürremzâde bu ibareyi İsbicâbî'nin adı geçen eserinden nakletmiştir. Kısmi olarak çeşitli akademik çalışmalarda tahkik edilen eserin tamamı tahkik edilmemiştir. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. *Keşfü'z-Zünûn*, II, 1627; Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, 64. trc. "Baba, erkek olsun kız olsun küçük fakir çocuklarının nafakasını karşılamaya zorlanır. Şayet çocuklar bülûğa ermiş derecede büyük iseler kız çocuklarda yalnızca fakirlik, erkek çocuklarda ise fakirlik ve kötürümlük nafakayı devam ettirmeye sebep olan etkenlerdendir."

Bu suretde evlâd-ı sığârının malları bulunmadığı hâlde rucû'a hakkı olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁷¹

لأن نفقة الولد الصغير الفقير واجبة على أبيه فلهذا لا يرجع إذا لم يكن له مال ويرجع إذا كان له مال.⁴⁷²

▪ Zeyd tatlık eylediği zevcesi Hind'den mütevellid oğlu Bekir'i, sinn-i hidânededen sonra taht-ı himayesine almaya mecbur olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hadd-i kesbe bâliğ olmayan Bekir'in nafakası babası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hadd-i kesbe bâliğ olan Bekir'in nafakası babası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd Bekir'i infâk itdikde müteberri' addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Zeyd'in oğlu Bekir bâliğ ve âkil olup ra'yi müctemia' ve me'mûn ve babası Zeyd'in himayesinden müstağni olsa kendi idare ve iradesine sahib olur mu?

El-Cevab: Olur.⁴⁷³

⁴⁷¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 80, s. 82, 1 Mayıs 1929.

⁴⁷² İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, II, 504. trc. "Zira küçük fakir çocuğun nafakasının karşılanması babası üzerine vaciptir. Bu sebeple şayet çocuğun kendisinin malı yoksa baba yaptığı masrafları çocuktan talep edemez. Ancak çocuğun kendisinin malı varsa talep edebilir."

⁴⁷³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 223, s. 483, 15 Kânûn-i Evvel 1930.

وتجب النفقة لطفله الصغير⁴⁷⁴ إن لم يبلغ حد الكسب فإن بلغه كان للأب أن يوجره أو يدفعه في حرفة ليكسب⁴⁷⁵ وينفق عليه من كسبه لو كان ذكراً.⁴⁷⁶

ثم يعنى بعد الحضانة يجبر الأب على أخذه.⁴⁷⁷

والغلام إذا عقل واجتمع رأيه واستغنى عن الأب ليس للأب أن يضم إلى نفسه إلا إذا لم يكن مأمونا على نفسه فكان له أن يضم إلى نفسه وليس عليه النفقة إلا أن يتبرع.⁴⁷⁸

8.2.2. Hidâne Nafakası

▪ Ârife Hüseyin kızının kızı sağîra Zekiye'yi bi-hakki'l-hidâne terbiye ederken Zekiye'nin malı olmamakla Zekiye için babası Yusuf üzerine hâkime kadr-i mâ'rûf nafaka takdir ettirip Yusuf'tan talep itdikde Yusuf, "bi-lâ nafaka besle ve illâ Zekiye'yi senden alırım," demeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁷⁹

⁴⁷⁴ Buradaki (المصغير) kelimesi naklin yapıldığı kaynakta yer almayıp, (لطفله) lafzını açıklamak için gelen (هو الولد حين يسقط من بطن أمه إلى أن يحتلم) şerh cümlesinden hareketle Hakkı Efendi tarafından ibareye eklendiği anlaşılmaktadır.

⁴⁷⁵ Hürremzâde'nin bu şekilde kayda aldığı bu kelime elimizdeki matbu eserlerde (ليكتسب) şeklindedir. Bu farklılığın nedeni Hakkı Efendi'nin kullandığı yazma nüshasının farklılığından olabileceği gibi, Hakkı Efendi'nin veya fetva müsevvidinin bir yanlışlığı olarak da izah edilebilir.

⁴⁷⁶ İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, V, 336-337. trc. "Şayet çocuk kazanç elde edebilecek çağa erişmemişse, babanın küçük çocuğunun nafakasını karşılaması vaciptir. Eğer çocuk erkek ve kazanç elde edebilecek çağa gelmiş ise, babanın çocuğu işçi olarak bir işe kiralamaya veya kazanç sağlayıp kazancından kendisine [babaya] sarf etmesi için bir mesleğe vermeye hakkı vardır."

⁴⁷⁷ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 169. Bu ibarenin başında yer alan (يعنى بعد الحضانة) kısmı atıf yapılan esere ait olmayıp, Hürremzâde tarafından nakil cümlesinin daha anlaşılır kılınması için eklendiği anlaşılmaktadır. trc. "Hidânenen sonra [istiğnâ hâsıl olup çocuk kendi ihtiyaçlarını görmeye başladıktan sonra] ise baba çocuğu hâdinesinden almaya zorlanır."

⁴⁷⁸ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 290. Hakkı Efendi'nin bu şekilde kaleme aldığı bu ibare günümüzde matbu olan bazı nüshalara göre farklılıklar gösterebilmektedir. Nitekim daha önce de geçtiği üzere müstensih farklılığına bağlı ve teferruat sayılabilecek bu küçük değişiklikler anlam itibarıyla bir farklılığa da yol açmamaktadır. trc. "Erkek çocuk âkil-bâliğ olur, akli melekesi olgunlaşıp sözü dinlenebilir hale gelir ve işlerinde babaya ihtiyaç duymaz bir seviyeye ulaşırsa artık babanın onu yanında alıkoyma hakkı yoktur. Ancak çocuğun bu söylenen vasıfları taşıyıp taşımadığı konusunda baba emin değilse, babanın o takdirde çocuğu yanında tutma hakkı vardır. Ne ki bu durumda babanın çocuk için yaptıkları ancak teberru' kabilinden olup çocuğa karşı nafaka yükümlülüğü bulunmaz."

الفقير لا يجبر على النفقة إلا لأربعة الولد الصغير.⁴⁸⁰

8.3. Torunun Nafakası

▪ Aslen malı olmayan evlâd-ı sığârın fakîre anaları ve mûsir veya mu'sir analarının babasıyla mûsir babalarının babasından başka kimseleri olmasa nafakaları yalnız mûsir olan babalarının babası üzerine mi lazım gelir?

el-Cevab: Evet.⁴⁸¹

فإن كانت الأم فقيرة كانت نفقة الصغير على الجد ويجعل الأم كالمعدومة.⁴⁸²

ولو إستويا في المحرمية وأهلية الإرث يرجح الوارث حقيقة.⁴⁸³

▪ Zeyd zevcesi Hind-i mu'sirayı ve evlâd-ı sığârını bi-lâ nafaka bırakarak âhar diyara gidip harçlık göndermese ve Zeyd'in babası dahi mu'sir olub sığârın ceddeleri Zeyneb mûsira bulunsa Zeyd'e rucû etmek üzere sığârı, cedde Zeyneb infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁴⁸⁴

في أيتام لا مال لهم ولا كسب ولهم أم معسرة وجدة لأب موسرة لا غير فهل نفقتهم على

جدتهم: نعم.⁴⁸⁵

⁴⁷⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 15, s. 15, 16 Kânûn-i Sâni 1929.

⁴⁸⁰ Kadihân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 388. trc. "Fakir erkek ancak şu dört durumdan birisi olursa nafaka temin etmeye zorlanır: küçük fakir çocuğu bulunursa, [bekâr olsun evlenip ayrılmış olsun bâliğa kızları bulunursa, karısı varsa veya köle-cariye gibi nafakasını karşılaması gereken kendisine bağlı kişiler olursa.]"

⁴⁸¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 189, s. 191, 5 Teşrîn-i Evvel 1929.

⁴⁸² Kadihân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 390. trc. "Eğer anne fakir ise çocuğun nafakası dedesinin sorumluluğuna geçer ve bu durumda anne yok gibi farz edilir."

⁴⁸³ İbnü's-Sââtî, *Şerhu Mecma'i'l-bahreyn*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Fatih, nr. 1752-1754. trc. "Şayet her ikisi de mahremiyet ve miras ehliyeti bakımından eşit ise hakiki vâris tercih edilir."

⁴⁸⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 57, s. 58, 21 Mart 1929.

⁴⁸⁵ İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 148. Hakkı Efendi'nin kolaylık olması açısından kısaca yazmaya gayret ettiği ibarelerde zaman zaman hatalar olduğu görülmektedir. Nitekim burada da Hakkı Efendi ibarenin başındaki (سئل) kaydını düşürmüş bu ise söz konusu metin açısından bir muğlaklığa neden olmuştur. trc. "Malı ve kazancı olmayan, anneleri ihtiyaç sahibi, babalarından nineleri ise varlıklı olan ve

وإن غاب الأب⁴⁸⁶ يؤمر الجد بالإنفاق عليهم والرجوع على الأب إذا حضر وأيسر.⁴⁸⁷

8.4. Kardeşin Nafakası

▪ Zeyd vasîsi bulunduğu mecnûne kız karındaşını nafaka takdir olunmadığı hâlde kendi emvâl ve et'imesinden mecnûnenin malına rucû' etmek şartıyla kadr-i ma'rûf infâk eylediğini bi'l-beyyine ispat eylese masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde vasî olmayan Zeyd ol vechile olan infâkında masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁴⁸⁸

وصي أنفق على الصغير من ماله حتى بلغ فرجع بذلك عليه ليس له ذلك إلا إذا كان أنفق عليه ليرجع عليه.⁴⁸⁹

مات عن إبنين صغير وكبير وألف درهم فأنفق على الصغير خمسمائة نفقة مثله فهو متطوع إذا لم يكن وصياً.⁴⁹⁰

başka da kimseleri bulunmayan yetimlerin nafakasının söz konusu ninelerine mi ait olacağı [soruldu]: Evet.”

⁴⁸⁶ İbarenin orijinalinde olmayan (الأب) kelimesinin Hakkı Efendi tarafından eklendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu kelime ibarenin önceki kısımlarında açıkça zikredilmiş olduğu için Hürremzâde burada (غاب) fiilinde müstetir olan (الأب) failini açıkça zikretmeyi tercih etmiş gözükmektedir.

⁴⁸⁷ İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 133-134. trc. “Şayet baba gâib olursa dedenin [babanın babası] gâib olan oğlunun ailesinin nafakasını temin etmesi emredilir. Baba geri döndüğünde ve imkânı elverdiğinde söz konusu masrafı dedeye ödemesi gerekir.”

⁴⁸⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 83, s. 85, 2 Mayıs 1929.

⁴⁸⁹ Zâhidî, *Kunyetü'l-Münye*, 388. Çok büyük bir olasılıkla Hakkı Efendi'nin Çatalcalı Ali Efendi'den istifade ederek verdiği bu fetvanın bir benzeri Çatalcalı'nın *Fetâvâsında* da mevcuttur. Nitekim orada da bire bir aynı ibareyle aynı kaynağa yapılan atıf da bu durumu destekler mahiyettedir. Ne var ki her iki kaynaktan da yer alan ibare Zâhidî'nin işaret edilen eserinde tam olarak böyle değildir. Anladığımız kadarıyla Çatalcalı'nın *Kunyetü'l-Münye*'den özetle aldığı ibarenin aslı şöyle olmalıdır: (وصي ينفق على الصبي) من مرقه وخبزه حتى بلغ فوضع ذلك عليه ليس له ذلك إلا إذا كان أنفقه عليه ليرجع عليه. وصي أنفق من مال نفسه (على الصغير ولم يشهد بالرجوع وقت الإنفاق فله أن يرجع عليه ولو كان المنفق أباً لم يرجع). Ayrıca Ali Efendi'nin bahsi geçen fetvası için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 94. trc. “Eğer vasî, bülûğ çağına gelinceye değin çocuğa kendi malından harcama yapar ve sonrasında bu masrafı çocuktan talep ederse; söz konusu masrafı geri talep etmek kaydıyla yapmışsa alabilir. Aksi hâlde alamaz.”

8.5. Teyzenin Nafakası

▪ Fakîra ve muhtâce olan Hind'in kız karındaşı oğulları Zeyd ve Bekr-i mûsirlerden gayri kimesesi bulunmasa Hind'in nafakası Zeyd ve Bekir üzerlerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴⁹¹

والنفقة تجب لكل ذي رحم محرم إذا كان صغيرا فقيرا أو كانت امرأة بالغة فقيرة.⁴⁹²

وعلى الموسر يسار الفطرة نفقة كل ذي رحم محرم صغير أو امرأة⁴⁹³ بالغة فقيرة.⁴⁹⁴

▪ Hind-i fakîranın kızı Zeyneb ile li-üm kız karındaşı Rukiye'nin oğlu Zeyd'den gayri kimesnesi olmayub lakin Zeyneb mu'sira ve Zeyd mûsir olsalar Hind'in nafakası yalnız Zeyd üzerine mi lazım olur yoksa Zeyneb üzerine de lazım olur mu?

el-Cevab: Yalnız Zeyd-i mûsir üzerine lazım olur.⁴⁹⁵

تجب على الموسر فإنه إذا كان معسرا كان عاجزا ولا نفقة على العاجز.⁴⁹⁶

⁴⁹⁰ Hürremzâde'nin (فى وصايا المحيط) kaydıyla işaret edip atıfta bulunduğu bu ibareyi Burhâneddin b. Mâze'nin *el-Muhtâ'ü'l-Burhânî* isimli eserinde yaptığımız tüm aramalara rağmen tespit edebilmiş değiliz. Bu noktada Hürremzâde'nin bu ve başka fetvalarda Çatalcalı Ali Efendi'ye yaptığı atıflardan hareketle söz konusu eserde ve meşhur Osmanlı fetvalarında Radıyüddin es-Serahî'nin *el-Muhtâ'ü'r-Radavî* adlı eserine atıf yapıldığını görmekteyiz. İşaret edilen meşhur fetva eserlerinden istifade ettiği anlaşılan Hakkı Efendi'nin de Serahî'nin adı geçen eserine müracaat edip bu ibareyi oradan alma olasılığı yüksek gözükmektedir. Ayrıca bu ibare İbn Âbidîn'in *Reddû'l-muhtâr*'ında da geçmekte olup detaylı bilgi için bk. İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, X, 433. trc. "Bir kişi ölüp geride biri küçük biri büyük iki oğul ve bin dirhem de para bıraksa, büyük oğlan küçük için yaşlılarına sarf edilen şekilde beş yüz dirhem harcama yapsa, vasî olmadığı takdirde karşılıksız vermiş olur."

⁴⁹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 210, s. 470, 26 Teşrîn-i Sâni 1930.

⁴⁹² Kudûrî, *el-Muhtâsar*, 174. Hakkı Efendi'nin bazı küçük farklılıklarla naklettiği bu ibare elimizdeki matbu eserlerde şu şekildedir: (والنفقة واجبة لكل ذي رحم محرم منه إذا كان صغيرا فقيرا) (وإن كانت امرأة بالغة فقيرة) trc. "Kişinin, zevi'l-erhâmdan olan [evlenmesi haram olan] akrabaları şayet küçük ya da fakir ise veya bâliğa ve fakir kadınsa, nafakalarını karşılama vaciptir."

⁴⁹³ İbarenin orijinalinde tespit edemediğimiz (أو امرأة) lafzını anladığımız kadarıyla mefhumu bozmadığı için ve söz konusu fetvayla uyumlu olması açısından Hakkı Efendi kendisi eklemiş olsa gerektir.

⁴⁹⁴ Kuhistânî, *Câmiu'r-rumûz*, II, 326. trc. "Fitre verecek kadar zengin olan kimsenin zevi'l-erhâmdan olan [evlenmesi haram olan] akrabalarından küçüklerin veya erişkin fakir kadın akrabalarının nafakasını temin etmesi vaciptir."

⁴⁹⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 201, s. 461, 12 Teşrîn-i Sâni 1930.

8.6. Amcanın Nafaka Yükümlülüğü

▪ Zeyd-i fakîrin ammi Bekr-i mûsirden gayrı kimsesi olmasa Zeyd'in nafakası Bekir üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.⁴⁹⁷

و عليه نفقة كل ذي رحم محرم منه إن كان فقيرا صغيرا أو أنثى أو زمنا أو أعمى.⁴⁹⁸

▪ Zeyd-i mu'sir sağîra kızlarını infâktan aciz bulunsa Zeyd'in mûsir biraderi ve sağîrateynin amucaları Bekir Zeyd'e vakt-i yesârında rucû' etmek üzere sağîrateyni infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁴⁹⁹

إذا لم يكن للأب مال والجد⁵⁰⁰ أو الخال والعم موسر يجبر على نفقة الصغير ويرجع بها على الأب إذا أيسر.⁵⁰¹

▪ Zeyneb ve Meryem nâm sağîrateynin malları olmamakla beraber, babaları Zeyd dahi mu'siraynı fakîr ve muhtaç ve kâr-u kisbden aciz olub Zeyd'in mûsir biraderi ve sağîrayn-ı mezbûrateynin amucaları Bekir, Zeyd'e vakt-i yesârında rucû' etmek üzere sağîrateyni infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde sağîrateynin babaları Zeyd fakîr olmakla beraber kâr-u kesbe kâdir olsa sağîrateyn-i mezbûrateynin nafakaları münhasıran babaları Zeyd üzerine lazım olur mu?

⁴⁹⁶ Molla Hüsrev, *Dürerü'l-hükkâm*, I, 418. trc. “[Nafaka] varlıklı kişiye vaciptir. Zira kişi yoksul olduğu zaman acizdir ve aciz kişinin nafaka yükümlülüğü yoktur.”

⁴⁹⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 121, s. 124, 19 Haziran 1929.

⁴⁹⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 196-197. trc. “Şayet zengin birinin zevi'l-erhâmdan olan [evlenmesi haram olan] akrabalarından birisi yoksul ve küçük, kadın ya da kötürüm veya görme engelli ise bunların nafakası zengin akrabasının üzerine vaciptir.”

⁴⁹⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 112, s. 372, 6 Haziran 1930.

⁵⁰⁰ Hakkı Efendi ibarenin orijinalinin bu kısmında yer alan (أو الأ) kısmını kanaatimizce fetvayla alakalı bulmadığı için ıskat etmiş olabilir.

⁵⁰¹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, V, 338. trc. “Babanın malı olmadığı zaman çocuğun dede, dayı veya amcası varlıklı ise küçük çocuğun nafkasını karşılamaya zorlanır. Daha sonra ise eli genişlediği zaman nafakayı karşılayan kişi yaptığı masrafları babadan talep eder.”

el-Cevab: Olur.⁵⁰²

الفقر أنواع ثلاثة فقير لا مال له وهو عاجز عن الكسب ولا يجب عليه نفقة غيره والثاني فقير لا مال له وهو قادر على الكسب فالمختار أنه يدخل أبوان في نفقته.⁵⁰³

ونفقة الطفل الفقير على أبيه لا يشاركه فيها أحد.⁵⁰⁴

8.7. Amca Oğlunun Nafaka Yükümlülüğü

▪ Hind-i fakîranın nafakası li-ebeveyn amucası oğlu Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁵⁰⁵

ولا تجب النفقة على ابن العم وإن كان وارثاً.⁵⁰⁶

9. Hidâne

9.1. Hidânedede Öncelik

▪ Hind-i sağîranın hakk-ı hidânesi anası Zeyneb ve anasının anası Meryem'den sâkıt olub babasının anası veyahut sağîranın kız karındaşları dahi bulunmadığı suretde sağîranın hakk-ı hidânesi hâlesine ya'ni teyzesine ait olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁰⁷

⁵⁰² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 116, s. 376, 13 Haziran 1930.

⁵⁰³ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, III, 286. trc. "Fakirlik üç çeşittir: [Birincisi] hiç malı olmadığı gibi kazançtan da aciz olan fakirdir ki bunun bir başkasının nafakasını karşılamak yükümlülüğü yoktur. [İkincisi] hiç malı olmadığı hâlde kazanç sağlayabilecek durumda olan fakirdir. Tercih edilen görüşe göre [yoksul] anne babasının nafakası bu durumdaki fakirin sorumluluğuna dâhildir."

⁵⁰⁴ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 191. trc. "Küçük fakir çocuğun nafakası [yiyecek, giyecek ve ikamet edeceği yer] hiçbir ferdin iştiraki olmaksızın babanın üzerine vaciptir."

⁵⁰⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 41, s. 300, 24 Şubat 1930.

⁵⁰⁶ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, III, 285. trc. "Kişinin amcaoğlu [kendisine] vâris olsa bile amcaoğlu ona karşı nafaka mükellefi değildir."

⁵⁰⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 255, s. 257, ts., Kânûn-i Evvel 1929. Hakkı Efendi'nin *Fetva Defterinde 2 Kânûn-i Evvel 1929* şeklinde tarihlendirdiği bu fetvanın tarih bilgisi hatalı gözükmemektedir. Zira bir önceki fetva 27 Kânûn-i Evvel, bir sonraki fetva ise 27 Kânûn-i Sâni'dir. Bu durumda mezkûr fetvanın söz konusu iki tarih arasında verildiği anlaşılmaktadır. Muhtemeldir ki fetva müsevvidi 2 Kânûn-i Sâni yazması gerekirken alışkanlıktan dolayı karıştırıp 2 Kânûn-i Evvel yazmış olabilir.

الأم أحق بحضانة ولدها، ثم أمها وإن علت، ثم أم الأب، ثم أخت الولد، ثم خالته
كذلك.⁵⁰⁸

▪ Hind-i sağıranın anası ve hâdinesi Zeyneb nefsinı sağıraya ecnebi olan Bekir'e tezv'ic eylese sağıranın ceddesi dahi bulunmasa sağıranın hâlesi Meryem sağırayı bi-hakkı'l-hidâne Zeyneb'den alıp terbiye ve imsâka kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁰⁹

الحضانة لإثني عشر من النساء الأم ثم أم الأب ثم أم الأب ثم أخت الأب إلخ.⁵¹⁰

9.2. Ananın Hidâne Hakkının Sâkit Olması

9.2.1. Ananın Gayri Me'mûne Olması

▪ Zeyd'in sulbünden ve zevcesi Hind'in firaşından hâsıl olan sığârın kable'l-furka ve ba'de'l-furka hakk-ı hidâneleri analarına ait ise de sığârın anaları gayri me'mûne bulundukta hakk-ı hidânesi sâkit olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵¹¹

أحق الناس بحضانة الصغير الأم إلا أن تكون فاجرة غير مأمونة كذا في الكافي.⁵¹²

⁵⁰⁸ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 166-167. Hakkı Efendi burada ibarenin orijinalinde yer alan bazı kısımları fetvayla ilişkili görmediği için ıskat edip buraya almamıştır. Söz konusu ibarenin tamamı şu şekildedir: (أحق بحضانة ولدها قبل الفرقة وبعدها ثم أمها وإن علت ثم أم الأب ثم) (أخت الولد لأبوين ثم لأم ثم لأب ثم خالته كذلك trc. “Anne [eşinden ayrıldıktan sonra] çocuğunun hidânesine [bakım ve terbiyesini üstlenmeye] en layık olan kişidir. Ondan sonra annenin annesi, ondan sonra da annenin annesinin annesidir ki ne kadar yukarı doğru çıksa da bu durum değişmez. Sonrasında ise sırasıyla: babanın annesi, çocuğun kız kardeşi, teyzesi şeklinde devam eder.”

⁵⁰⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 179, s. 181, 18 Eylül 1929.

⁵¹⁰ Hakkı Efendi'nin yalnızca (خزانة) şeklinde ismini kısaltarak işaret ettiği bu eser, daha önce de isimleri geçen Semenkanî'nin *Hizânetü'l-müftîn*'i veya Kâdî Cuken'in *Hizânetü'r-rivâyât* isimli eserlerinden birisi olsa gerektir. Her iki eser de mahtûta olması hasebiyle mezkûr ibarenin hangisine ait olduğu tespit edilememektedir. trc. “Hidâne [çocuğun ailesinden olan] şu on iki kadının hakkıdır: Anne, annenin annesi, babanın annesi, çocuğun kız kardeşi [ablası] ve diğerleri.”

⁵¹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 122, s. 139, 24 Teşrîn-i Sâni 1947.

⁵¹² *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 564-565. Hakkı Efendi bu ibarede de mezkûr fetva ile doğrudan alakalı görmediği bazı kısımları ıskat etmiştir. Buna göre ibarenin tam şekli şöyledir: أحق الناس بحضانة الصغير حال قيام النكاح أو بعد الفرقة الأم إلا أن تكون مرتدة أو فاجرة غير مأمونة كذا في

9.2.2. Ananın Çocuğa Gayri Mahrem Birisi İle Evlenmesi

▪ Zeyd-i sağîrin anası ve hâdinesi Hind nefsinin sağîra ecnebi Bekir'e tezvîc eylese sağîrin anasının anası Zeyneb sağîri bi-hakkı'l-hidâne Hind'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i sağîrin anasının anası dahi bulunmasa sağîrin hidânesi babasının anasına o dahi bulunmadığı suretde li-ebeveyn kız karındaşına ve li-üm kız karındaşına ve li-eb kız karındaşına ve teyzesine ve halasına a'le't-tertib ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i sağîr yedi yaşını ikmâl idüb istiğnâ hâsıl olsa sağîrin akreb-i asabâtı sağîri hâdinesinden almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵¹³

الأم أحق بحضانة ولدها قبل الفرقة وبعدها ثم أي بعد الأم بأن ماتت أو لم تقبل أو تزوجت بغير محرم أو ليست أهلاً أمها وإن علت، ثم أم الأب، ثم أخت الولد لأبوين، ثم لأم، ثم لأب، ثم خالته كذلك، ثم عمته كذلك.⁵¹⁴

وبعدما استغنى الغلام فالعصبة أولى يقدم الأقرب فالأقرب.⁵¹⁵

(الكافي) trc. "Çocuğa bakma ve onu terbiye etme noktasında insanlar arasında en fazla hak sahibi olan kişi annedir. Ne var ki şayet anne günahkâr [ahlaksız] ve güven vermeyen birisi ise, o takdirde bundan müstesnadır. Nitekim *el-Kâfi* isimli eserde de bu şekilde geçmektedir."

⁵¹³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 60, s. 319, 20 Mart 1930.

⁵¹⁴ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 166-167. trc. "Anne gerek ayrılıktan önce gerekse sonra çocuğunun hidânesine [bakım ve terbiyesine] en layık kişidir. Sonrasında yani annenin ölmesi, hidâneyi kabul etmemesi, çocuğa yabancı olan birisiyle evlenmesi veya hidâneye liyakatli olmadığının anlaşılmasından sonra ise annenin annesi gelir ve bu durum annenin annesinin annesi şeklinde yukarı doğru çıkarak devam eder. Daha sonra ise şu sırayla devam eder: babanın annesi, çocuğun ana baba bir kız kardeşi [ablası], ana bir kız kardeşi, baba bir kız kardeşi, teyzesi, halası ve bu minvalde devam eder."

⁵¹⁵ Kâdîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 366. Hürremzâde burada da fetva ile alakalı görmediği bir kısmı ibareden ıskat etmiştir. İbarenin tamamı şu şekildedir: (وبعد ما استغنى الغلام وبلغت) (الجارية فالعصبة أولى يقدم الأقرب فالأقرب) trc. "Çocuğun [ihtiyaçlarını karşılama noktasında] hâdinesine [bakıcı] olan ihtiyacı sona erdikten sonra baba ve ona en yakın olan akrabaların yanında olması daha iyidir."

▪ Zeyd zevcesi Hind'i tatlık itdikden sonra Hind Zeyd'den olub beş yaşında olan sağır oğlu Amr'ı bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken Hind, sağıra ecnebi bir kimseyi tezevvüc eylese hakk-ı hidânesi sâkıt olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu surette sağır-i mezbûr Amr'ın cedde ve uht ve teyze ve hala gibi hakkı hidânesine sahib mahârim-i nisâdan birisi bulunmadığı takdirde sağır-i mezbûr babası Zeyd'e verilir mi?

el-Cevab: Verilir.⁵¹⁶

ومن نكحت غير محرمه سقط حقها.⁵¹⁷

إن لم يكن للصغير أحد من محارمه من النساء فيقدم الأب ثم الجد إلخ.⁵¹⁸

9.3. Hidâne Müddeti

▪ Hind-i sağırayı, anası Zeyneb bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzereyken Hind dokuz yaşını ikmâl idüb müştahâ olsa, Hind-i sağıranın pederi Zeyd sağırayı Zeyneb'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵¹⁹

وعن محمد أنها تدفع إلى الأب إذا بلغت حد الشهوة لتحقق الصيانة وقال في النقاية وهذا

المعتبر لفساد الزمان⁵²⁰ وحد الشهوة قدر تسع وبه يفتى.⁵²¹

⁵¹⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 113, s. 373, 6 Haziran 1930.

⁵¹⁷ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, II, 167. trc. "Anne, çocuğun mahremi olmayan birisiyle nikâhlanırsa çocuk üzerindeki hidâne hakkı düşer."

⁵¹⁸ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 286. trc. "Eğer çocuğun hidânesini üstlenecek kendisiyle evlenmesi mümkün olmayan kadın akrabalarından birisi yoksa öncelik babanıdır. Daha sonra ise dedesi gelir ve bu şekilde devam eder."

⁵¹⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 200, s. 202, 19 Teşrin-i Evvel 1929.

⁵²⁰ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 287-288. Hakkı Efendi'nin bu ibarede (بحر رائق ودر) (فساد الزمان) şeklinde iki esere birden atıf yaptığı görülse de, söz konu ibarenin (لفساد الزمان) kısmına kadarki bölümü İbn Nüceym'in *el-Bahrü'r-râ'ik* isimli eserine ait olup, daha sonraki kısım ise Haskefi'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'ma değil, *ed-Dürrü'l-müntekâ* adlı *Mülteka'l-ebhur* haşiyesine ait olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Hürremzâde'nin bazı hazif ve tasarruflarda bulunduğu ibarelerin tam hali şu şekildedir: (وعن محمد أنها تدفع إلى) (الأب إذا بلغت حد الشهوة لتحقق الحاجة إلى الصيانة قال في النقاية وهو المعتبر لفساد الزمان)

⁵²¹ Haskefi, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, II, 169. trc. "İmam Muhammed'den nakledilmektedir ki: [hâdinesinde kalan] kız çocuğu şehvet duyma çağına geldiği zaman bakım ve

▪ Zeyd'in sağîra kızı Zeyneb'i ceddese Meryem bi-hakkı'l-hidâne terbiye üzere iken Zeyneb dokuz yaşını tekmil eylese Zeyd Zeyneb'i Meryem'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵²²

تبقى في حضانة جدتها إلى أن يكمل لها تسع سنين.⁵²³

▪ Zeyd-i sağîri anası bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken, Zeyd yedi yaşını tekmil idüb istiğnâ hâsıl olsa, Zeyd'i babası anasından almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵²⁴

قدر مدة الإستغناء سبع سنين وعليه الفتوى.⁵²⁵

▪ Zeyd'in sağîra kızı Zeyneb'i ceddese Meryem bi-hakkı'l-hidâne terbiye üzere iken Zeyd Zeyneb'i dokuz yaşını ikmâl etmeksizin Meryem'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁵²⁶

تبقى في حضانة جدتها إلى أن يكمل لها تسع سنين.⁵²⁷

▪ Hind-i bîkr-i bâliğa anası Zeyneb Saliha ile sâkine olmak istedikde Hind'in ra'yi ve aklı müctemi' ve nefesine me'mûne iken, Hind'in

---

korunmasının [daha iyi bir şekilde] gerçekleşmesi adına babaya verilir. Nitekim Sadru'ş-şerîa'nın *en-Nukâye* isimli eserinde de: "bu durum zamanın bozulmasından ötürü muteber kabul edilmiştir" denilmektedir. Şehvet yaşının [başlangıç] sınırı ise dokuz yaşındır ve bu şekilde fetva verilir."

⁵²² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 59, s. 60, 23 Mart 1929. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 209, s. 469, 25 Teşrîn-i Sâni 1930.

⁵²³ İbn Âbidîn, *Tenkîhu'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 128. trc. "Kız çocuğu dokuz yaşını tamamlayıncaya kadar ninesinin hidânesinde [bakım ve gözetiminde] kalır."

⁵²⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 14, s. 153, 22 Mart 1948.

⁵²⁵ Dâmâd, *Mecma'u'l-enhur*, II, 169. trc. "İstiğnâ [bakıcısına muhtaç olmadan kendiışlerini görebilme] süresi yedi yaştır ve fetva da buna göredir."

⁵²⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 46, s. 305, 8 Mart 1930.

⁵²⁷ İbn Âbidîn, *Tenkîhu'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I, 128. trc. "Kız çocuğu dokuz yaşını tamamlayıncaya kadar ninesinin hidânesinde [bakım ve gözetiminde] kalır."

babası Zeyd: anan Zeyneb ile sâkine olduğuna razı olmam, benimle beraber sâkine olacaksın diye Hind'i cebre kâdir olur mu?⁵²⁸

el-Cevab: Olmaz.⁵²⁹

إذا دخلت في السن واجتمع لها رأي وعقل فليس للأولياء حق الضم ولها أن تنزل حيث أحببت حيث لا يخاف عليها.⁵³⁰

9.4. Çocuğa Gayri Mahrem Kişinin Hidâneye Etkisi

▪ Sağıra Aişe'nin anası Âkile sağıraya gayri mahrem ecnebi Mehmed'i tezevvücle hakk-ı hidânesi sâkıt olub hakk-ı hidâne bâ hükmü hâkim ceddesi Meryem'e teveccüh idüb Meryem dahî vazâif-i hidâneyi mezbûr Mehmed nezdinde ru'yet ve îfâya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde cedde Meryem'in vazâif-i hidâneyi li'ecli'l-ifâ Mehmed'i tevkil eylemesi tevkil-i sahîh ve câiz olan husûsât ve muâmelâtta olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁵³¹

ولو تزوجت الأم بزواج آخر وتمسك الصغيرة معها أم الأم في بيت الرّابّ فلا بُدَّ أن يأخذها منها.⁵³²

⁵²⁸ Hakkı Efendi bu fetvanın baş kısmına “Behcetü'l-Fetâvâ'dan” kaydını düşmüştür. Adı geçen eserdeki fetva için bk. Yenişehirli, *Behcetü'l-fetâvâ*, 130.

⁵²⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 231, s. 491, 24 Kânûn-i Evvel 1930. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 158, s. 418, 15 Ağustos 1930.

⁵³⁰ Burhâneddin b. Mâze, *el-Muḥîṭü'l-Burhânî*, III, 178. Hakkı Efendi'nin bazı küçük farklılıklarla naklettiği bu ibare bahsi geçen kaynakta şu şekilde yer almaktadır: (إذا دخلت في السن واجتمع لها رأيها وعقلها فليس للأولياء حق الضم ولها أن تنزل حيث أحببت حيث لا يخوف عليها) trc. “Kız çocuğu ergenlik çağına girip sözü dinlenebilir hale geldiği zaman, velisinin onu yanında kalmaya zorlama hakkı yoktur. Zira o, davranışlarıyla güven veriyorsa dilediği akrabasının yanında kalabilir.”

⁵³¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 39, s. 40, 5 Şubat 1929.

⁵³² Hakkı Efendi'nin (هنديّة نقلًا عن القنية) şeklinde *el-Fetâva'l-Hindiyye* aracılığıyla Zâhidî'nin *Ḳunyetü'l-Münye*'sinden naklettiği bu ibarenin her iki eserdeki yeri de tespit edilmiştir. Detaylar için bk. *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 565; Zâhidî, *Ḳunyetü'l-Münye*, 81. trc. “Eğer anne bir başkasıyla evlenmişse, çocuğu ise hâdinesi olarak annenin annesi üvey babanın yanında tutuyorsa babanın çocuğu alma hakkı vardır.”

لأن الرّابَّ ينظر إليها شزرا ويعطيها نزرا.⁵³³

9.5. Çocuğun Malının Hidâneye Etkisi

▪ Zeyneb-i sağîranın anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîranın malı olmamakla, sağîranın babası Zeyd-i mu'sir üzerine nafaka takdir ettirip beslemek istedikde sağîranın babasının anası Meryem “Ben sağîrayı meccânen besleyib Hind'den men etmem,” dese hâkim Hind'e “Sağîrayı meccânen imsâk eyle yahut Meryem'e ver,” demeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵³⁴

وكذلك لو كان الأب معسرا وأبت الأم أن تربي إلا بأجر وقالت العمة أنا أربي بغير أجر فإنه لا حضاة للأم وتكون العمة أولى في الصحيح.⁵³⁵

▪ Zeyd-i sağîrin anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîrin malı olmakla, sağîrin malından sağîre hâkime kadr-i ma'rûf nafaka takdir ettirip besler iken Zeyd'in babasının anası Zeyneb kendi malından beslerim diye Zeyd'i Hind'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd-i sağîrin anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîrin malı kalmamakla sağîrin babası Bekr-i mu'sir üzerine nafaka takdir ettirip beslemek istedikde sağîrin babasının anası Zeyneb ben sağîri meccânen besleyib Hind'den men etmem dese, hâkim Hind'e sağîri meccânen imsâk eyle yahut Zeyneb'e ver demeye kâdir olur mu?

⁵³³ Hürremzâde'nin (حامدية نقلًا عن البحر) şeklinde İbn Âbidîn'in *Tenkihu'l-Fetava'l-Hâmidiyye*'si aracılığıyla İbn Nüceym'in *el-Bahrü'r-râ'ik*'inden naklettiği söz konusu ibare her iki kaynakta da tespit edilmiştir. Detaylar için bk. İbn Âbidîn, *Tenkihu'l-Fetava'l-Hâmidiyye*, I, 131; İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 285. Ayrıca Hakkı Efendi'nin bazı küçük tasarruflarla naklettiği bu ibarenin *Tenkihu'l-Fetava'l-Hâmidiyye*'deki tam şekli şöyledir: (لأن الرّابَّ وهو زوج أمها أجنبي عنهما ينظر إليهما شزرا ويعطيها نزرا) trc. “Zira üvey baba çocuğa [rebîbeye] kem gözle bakar ve ona hakkını tam vermez.”

⁵³⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 91, s. 93, 9 Mayıs 1929.

⁵³⁵ İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, IV, 283. trc. “Nitekim şayet baba yoksul olup, anne ise çocuğun bakımını ancak ücreti mukabil yapacağını beyan etmişse bu durumda çocuğun halası çocuğa karşılıksız bakacağını ifade ediyorsa sahih görüşe göre annenin hidâne hakkı kalmaz ve hala hidâneye daha layık duruma gelir.”

el-Cevab: Olur.⁵³⁶

إن كان للصغير مال فنفقته من ماله.⁵³⁷

والصحيح أن يقال للأم إما أن تمسكي الولد بغير أجر وإما أن تدفعي إلى أم الأب.⁵³⁸

9.6. Hidânedede Hâkimin Cebir Hakkı

▪ On beş yaşında hadîsetü's-sinn ve gayri me'mûne olan Hind-i bîkr-i bâliğanın zî rahim-i mahrem asabeden kimsesi bulunmayıp müteveffâ babasının mahlûlesi Zeyneb ile ikametinden havf olursa Hind'in anası veya ceddesi: “Zeyneb ile sakine olduğuna râziye olmam. Benim menzîlimde sâkine olacak” diye iddia itdikde hâkim Hind'i hıfz-u himâyeye kâdira olan anası veya ceddesi nezdinde ikâmete cebredebilir mi?

el-Cevab: Edebilir.⁵³⁹

فالنظر فيها إلى الحاكم فإن كانت مأمونة خلاها تتفرد بالسكنى وإلا وضعها عند امرأة قادرة على الحفظ بلا فرق في ذلك بين بكر وثيب.⁵⁴⁰

فيتعين الأفتاء بولاية ضمه لكل من يؤتمن عليه من أقاربه ويقدر على حفظه فإن دفع المنكر واجب على كل من قدر عليه لا سيما من يلحقه عاره.⁵⁴¹

⁵³⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 219, s. 479, 13 Kânûn-i Evvel 1930.

⁵³⁷ Hakkı Efendi'nin *Câmiu'l-Fusûleyn*'den naklettiği bu ibareyi adı geçen eserde bulamasak da, bahse konu fetva ve ibarenin aynıyla Çatalcalı Ali Efedi'nin *Fetâvâ*'sında yer aldığını tespit ettik. Söz konusu fetva ve ibare için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 83. trc. “Eğer çocuğun kendi malı mevcutsa nafakası kendi malından karşılanır.”

⁵³⁸ Kâdîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 367. Hakkı Efendi'nin buradaki fetva ekseninde küçük bir tasarrufta bulunduğu anlaşılan bu ibarenin adı geçen eserdeki şekli şöyledir: (والصحيح أن) trc. “Sahih kavle göre [bu durumda] anneye: “ya çocuğu ücret talep etmeksizin yanında tut ya da babasının annesine ver” denilir.”

⁵³⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 253, s. 255, 21 Kânûn-i Evvel 1929.

⁵⁴⁰ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, V, 271-272. Hakkı Efendi'nin bir kelimesini ıskat ettiği ve kahir ekseriyeti Timurtâşi'nin *Tenvîri'l-ebşâr*'ına ait olan bu ibarenin tam hali şu şekildedir: (فالنظر فيها إلى الحاكم فإن كانت مأمونة خلاها تتفرد بالسكنى وإلا وضعها عند امرأة أمينة قادرة) trc. “[Babası, dedesi ve onlardan başka asabeleri bulunmazsa veya asabeleri bulunur fakat fesatçı olurlarsa] kız hakkında iş hâkime düşer. Kız güvenilir birisi olursa [hâkim] onun yalnız başına bir evde ikamet etmesine izin verir. Aksi hâlde onu koruyabilecek emin bir kadının yanına koyar ki bu hususta söz konusu kadının bâkire veya dul olması arasında bir fark yoktur.”

F. VELÂ İLE İLGİLİ FETVALAR

1. Mevle'l-atâka

▪ Babası hür olan Hind vefat idüb ashâb-ı ferâizinden ve asabe-i nesebiyyesinden kimsesi bulunmayıp anasının anasını î'tâk eden Zeyd'in asabe-i nesebiyyesinden li-ebeveyn er karındaşı Bekir'in oğlunun oğulları Beşir ve Bekir'i terk itdikde hasbe'l-velâ mezbûrlar Beşir ve Bekir müteveffâ Hind'in bi'l-cümle emvâlini ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde Lefkoşalı, babası hür olan Melek vefat idüb ashâb-ı ferâizinden ve asabe-i nesebiyyesinden kimsesi bulunmayıp anasının anası Mihrûye'yi î'tâk eden Kiprizâde Hacı Mustafa Ağa'nın li-ebeveyn er karındaşı Osman Ağa'nın oğlu Hacı Niyazi Efendi'nin oğulları Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi Korkut'u terk itdikde hasbe'l-velâ mezbûrlar Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi Korkut müteveffâ-yı mezbûre Melek'in bi'l-cümle emvâlini ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.⁵⁴²

ولو عجميا لا ولاء لقوم الأب ويرثه معتق الأم.⁵⁴³

قال علماؤنا رحمهم الله تعالى تتعلق بتركة الميت حقوق أربعة مرتبة... ثم يقسم الباقي بين ورثته بالكتاب والسنة وإجماع الأمة ثم يبدأ بأصحاب الفرائض أيضا... ثم بالعصابات من جهة النسب... ثم بالعسبة من جهة السبب وهو مولى العتاقة، ثم عصبته، ثم الرد... ثم ذوى الأرحام إلخ.⁵⁴⁴

⁵⁴¹ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, V, 271. trc. “Dolayısıyla akrabasından güvenilen ve çocuğu koruyabilecek olan herkes çocuğu yanına alabilir diye fetva vermek te'ayyün eder [sabit olur]. Zira kötülüğü def etmek buna gücü yetenlere vaciptir. Özellikle söz konusu kötülükten dolayı ayıplanacak olan kişilerle evleviyetle veciptir.”

⁵⁴² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 41, s. 74, 28 Şubat 1947.

⁵⁴³ Molla Hüsrev, *Ğurerü'l-ahkâm*, II, 35; Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 106. trc. “Eğer çocuğun babası hür ve Arap olmayan [a'cem] birisi ise, o çocuk üzerine babasının kavmi için velâ olmaz. Anasının azadlısı ona varis olur.”

⁵⁴⁴ Secâvendî, *el-Ferâ'izu's-Sirâciyye*, 8. trc. “Âlimlerimiz şöyle dediler: ölünün terikesiyle ilişkili haklar sırasıyla şu dört şekildedir... [techîz-tekfîn masraflarının karşılanması, borçların ödenmesi, vasiyetlerin yerine getirilmesi] bu üç işlemin ardından ise kalan mal ölen kişinin vârisleri arasında kitap, sünnet ve icmâda belirtildiği hisselerle göre taksim

ويستحق الإرث برحم ونكاح وولاء فيبدأ بنوى الفروض ثم بالعصبات النسبية ثم بالمعتق ثم عصبه الذكور.⁵⁴⁵

G. ZEBÂİHLE İLGİLİ FETVALAR

1. Kesilen Hayvanın Yenmesi Mekruh Olan Uzuvarı

▪ Mezbuû olan koyun cinsinden yedi şeyin yani fercin ve husyenin ve bezenin ve akan kanın ve ödün ve mesanenin ve zekerin ekli helal olur mu?

el-Cevab: Kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur.

Bu suretde kerâhet-i tahrîme imam-ı Âzâm ve imam Ebû Yusuf indlerinde harama karîb ve imam Muhammed indinde haram addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁵⁴⁶

والمكروه تحريماً من الشاة سبع الفرج والخصية والغدة والدم المسفوح والمرارة والمثانة والذکر.⁵⁴⁷

ما كره كراهة التحريم حرام عند محمد وعندهما إلى الحرام أقرب.⁵⁴⁸

edilir... Sonra nesep yönüyle asabe olanlar gelir, ardından sebep yönünden asabe olan gelir ki o da mevle'l'atâka'dır. Daha sonra [sebeb yönünden asabe yoksa] onun asabesi, ardından nesep bağıyla ashâb-ı ferâiz olanlara hisseleri oranında redd yapılır... Sonrasında ise zevi'l-erhâm'a hissesi verilir."

⁵⁴⁵ Timurtâşî, *Tenvîrî'l-ebşâr*, X, 497-500. trc. "Kişi mirasa akrabalık, nikâh veya velâ sebebeyiyle hak kazanır. Miras taksimine farz sahiplerinden [hisseleri nasslarda belirlenmiş kişiler] başlanır. Ardından nesep yoluyla olan asabeler, sonrasında mu'tik [ölen kişi şayet geçmişte köle ise mülkünde bulunduğu sırada kendisini azat eden kişi], daha sonra ise azat eden kişinin erkek asabesi gelir."

⁵⁴⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 111, s. 371, 5 Haziran 1930.

⁵⁴⁷ İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetava'l-Hâmidîyye*, II, 367. trc. "Koyun cinsinde şu yedi uzvu yenmesi tahrîmen mekruhtur: dişilik uzvu, er bezi [haya], beze [ur], bir yaradan sızıp akmış kan, safra kesesi, mesane ve erkeklik uzvu."

⁵⁴⁸ Molla Hüsrev, *Gurerü'l-ahkâm*, I, 309-310. trc. "Tahrîmen mekrûh olan şey İmam Muhammed nazarında haram, Ebû Hanîfe ve Ebû Yusuf'a göre ise harama daha yakındır."

H. VASIYETLE İLGİLİ FETVALAR

1. Vakıf Kurma Vasiyeti

▪ Zeyd vefatından sonra sülüs-ü malını cihet-i berre vakf ve tayin şurûtunu vasî-yi muhtârı Bekir'e tefvîz idüb musirran a'le'l-besâir⁵⁴⁹ vefat itdikde, Bekir terike-i Zeyd'in sülüsünü ahz ve ol cihete vakıf ve şurûtunu tayin etmekle beraber tevliyetini dahi li-ecli't-tescîl mütevellî tayin eylediği Beşir'e ba'dehû mezbûr Beşir'in evlâdı ve evlâd-ı evlâdının ekber ve erşedine şart idüb teslim ile'l-mütevellî ve tescil-i şer'î ettirse Bekir'in vech-i muharrer üzere vakıf ve şurûtu sahîh ve muteber olur mu?⁵⁵⁰

el-Cevab: Olur.⁵⁵¹

تعيين الوصي كتعيين الموصى.⁵⁵²

ولا تقبل الوصية التخصيص بنوع أو مكان أو زمان، بل تعم.⁵⁵³

إذا وصى إلى رجل بتفريق ثلث ماله في وجوه الخير مثلا صار وصيا عاما على أولاده وتركته.⁵⁵⁴

2. Devir Yapılması İçin Mûrisin Vasiyette Bulunması

▪ Meryem, validesi Hind'in techîz ve tekfinine malından kadr-i ma'rûf sarf eylese masrûfunu Hind'in terikesinden ahza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁵⁴⁹ Kesin delillerle, gözle görünür şekilde.

⁵⁵⁰ Hakkı Efendi bu fetvanın kenarına “Behcetü'l-Fetâvâ'nın 258. ve 625. sahifesinde” kaydını düşmüştür. Söz konusu eserdeki benzer fetvalar için bk. Yenişehirli, *Behcetü'l-fetâvâ*, 273, 642-643.

⁵⁵¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 131, s. 391, 16 Temmuz 1930.

⁵⁵² Fudayl Çelebi, *Edebü'l-evsiyâ*, II, 330. trc. “Vasînin tayin etmesi, mûsînin [vasî tayin edenin] tayin etmesi gibidir.”

⁵⁵³ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, X, 440. Hakkı Efendi'nin (رد مختار نقلا عن التاتارخانية) kaydıyla naklettiği bu ibarenin yeri İbn Âbidîn'in *Reddü'l-muhtâr*'ında tespit edilmiş olsa da, *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*'de yaptığımız tüm aramalara rağmen bahse konu ibareyi tespit edebilmiş değiliz. trc. “Vasiyet: bir çeşit, bir yer veya bir zamanla tahsisi [sınırlandırmayı] kabul etmez.”

⁵⁵⁴ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, X, 441. trc. “Bir kişi bir adamı malının üçte birlik kısmını hayra sarf etmesi için vasî tayin etse, vasî çocukları ve terikesi üzerine genel vasî olmuş olur.”

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in vasiyeti mucibince devri için olan masrûfunu sülüs-ü malı müsait olursa terikesinden ahza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁵⁵

ولو كفن الوارث من مال نفسه ليرجع كان له الرجوع.⁵⁵⁶

عن رسول الله ﷺ «إن الله تعالى تصدق عليكم بثلاث أموالكم في آخر أعماركم زيادة لكم في أعمالكم فضعوها حيث شئتم»⁵⁵⁷ وعليه الإجماع.⁵⁵⁸

İ. MİRASLA İLGİLİ FETVALAR

1. Taksimât Öncesi

1.1. Esbâb-ı İrs

▪ Siliku'lu Besim Tabak Ali ile Habibe Abdüllatif bi-lâ nikâh bir müddet muâmele-i zevciyyede bulunup badehû Habibe vefat eylese Besim Habibe'ye vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz

Bu suretde; Hind'in⁵⁵⁹ terikesi münhasıran kızı Zekiye ve oğlu Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur

⁵⁵⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 122, s. 382, 24 Haziran 1930.

⁵⁵⁶ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, I, 600. Hakkı Efendi'nin fetvada sorulan soruyla ilgili gördüğü kısmını alıp bazı yerlerini ıskat ettiği bu ibarenin tam hali şöyledir: (ولو كفن الوصي من مال نفسه أو الوارث من مال نفسه ليرجع كان له الرجوع) trc. “Şayet vâris, cenazenin teçhiz-tekfin masrafını terikeden almak kaydıyla kendi malından karşılarsa, yaptığı masrafı terikeden alma hakkı vardır.”

⁵⁵⁷ Hakkı Efendi'nin *Durerü'l-Hükkâm*'dan naklettiği bu rivayet, hadis kaynaklarında tam olarak bu şekliyle tespit edilememiş olsa da mana itibarıyla aynı içeriğe sahip hadisler vardır. Benzer rivayetler için bk. Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXXV, 475-476; İbn Mâce, “Vasâyâ”, 5.

⁵⁵⁸ Molla Hüsrev, *Durerü'l-Hükkâm*, II, 427. trc. “Hz. Peygamber'den rivayet edilen bir hadiste şöyle buyurulmaktadır: “Allah size, mallarınızın üçte birlik dilimini ömürlerinizin sonunda amellerinizdeki sevabınızın artması adına tasadduk etti. Şu hâlde siz, mallarınızın üçte birlik kısmını dilediğiniz yere verin [tasadduk edin].” Bu durum hakkında icmâ mevcuttur.”

⁵⁵⁹ Hakkı Efendi'nin burada ismini daha önce açıkça zikrettiği Habibe'yi kastederek sehven Hind şeklinde yazdığı görülmektedir.

Bu suretde Zekiye'nin nesebi muâmele-i zevciyye-i gayri meşrûadan nâşî pederi Besim'den sâbit olmasa Besim Zekiye'ye vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz

Bu suretde Zekiye'nin terikesi münhasıran karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁶⁰

يستحق الإرث برحم ونكاح صحيح.⁵⁶¹

لا يثبت النسب ولا يرث منه.⁵⁶²

1.2. Terike-i Meyyite Dair Hükümler

1.2.1. Techîz-Tekfîn

▪ Denyalı Mustafa Karınca vefat idüb zevcesi Âlime'yi ve kızı Nâciye ile oğlu Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Karınca'nın bi'l-cümle menkûl ve gayrı menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olup: üç sehmi zevcesi Alime'ye ve yedi sehmi kızı Nâciye'ye ve on dört sehmi oğlu Râif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Karınca'nın techîz ve tekfini ve kazâ-yı duyûnu görülmeksizin emvâl-i metrûkesi beyne'l-verese taksim olunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Bu suretde Mustafa Karınca vefat idüb zevcesi Âlime ve kızı Nâciye ve oğlu Râif'i terk itdikde zevcesi Âlime Mustafa'nın techîz ve tekfinine

⁵⁶⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 13, s. 13, 11 Kânûn-i Sâni 1929.

⁵⁶¹ Haskefi, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, X, 497. trc. "Mirasa rahim [akrabalık] ve sahih nikâh ile hak kazanılır."

⁵⁶² Kâdîhân, *Fetâvâ Kâdîhân*, I, 325. trc. "Gayri meşru birliktelikten ne nesep ne de mirasçılık sabit olur."

kendi malından kadr-i ma'rûf meblağ sarf eylese Âlime masrûfunu terike-i Mustafa'dan almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁶³

أما للزوجات فحالتان الثمن مع الولد وأما لبنات الصلب فأحوال ثلاث ومع الإبن للذكر
مثل حظ الأنثيين.⁵⁶⁴

أولا يبدأ بتجهيزه وتكفينه من غير تبذير وتقتير ثم تقضى ديونه من جميع ما بقي من
ماله ثم يقسم الباقي بين ورثته.⁵⁶⁵

الوصي والورثة إذا نقدوا ثمن الكفن من مال أنفسهم يرجعون به في التركة ولا يكونون
متطوعين.⁵⁶⁶

1.2.2. Kazâ-i Duyûn

▪ Zeyd-i müteveffânın zevce-i muhallefesi Emine'nin mehirinden dolayı olan alacağını istîfâ, müteveffâ-yı mezbûrun emlâk-i metrûkesini beyne'l-verese kısmet üzerine mukaddem olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu surette Zeyd-i müteveffânın arâzîden mâ'ada emvâli bulunmasa mehr-i mezkûrun arazi bedelinden istîfası lazım gelir mi?

⁵⁶³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 238, s. 240, 7 Kânûn-i Evvel 1929.

⁵⁶⁴ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27-29. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki durumu vardır... Şayet ölenin çocuğu varsa hanımı [veya hanımları] sekizde bir hisse alır. Ölenin kendi sulbünden olan kızlarına gelince: bunların ise üç hali vardır... Şayet ölenin oğlu varsa, oğula iki; kıza bir hisse vardır."

⁵⁶⁵ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "[Miras taksiminde] öncelikle israfa kaçmadan ve gereğinden az olmayacak şekilde ölünün kefenlenmesi ve cenaze işlemleri yapılır. Ardından ölen kişinin terikesinin tamamı üzerinden borçları ödenir. Sonrasında ise kalan kısım vârisleri arasında taksim edilir."

⁵⁶⁶ Hakkı Efendi'nin (فصول عمادي) şeklinde ismini kısaltarak atıfta bulunduğu bu eser daha önce de ismini zikretmeksizin atıf yaptığı Zeynüddin el-Merğînânî'nin *el-Fusûlü'l-İmâdiyye* isimli eseri olsa geektir. Nitekim söz konusu eser *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğu*'nda da mevcut olması hasebiyle Hakkı Efendi'nin mezkûr dönemde istifade ettiği bir eser olması muhtemeldir. Detaylı bilgi için bk. *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğu*, 123. trc. "Gerek ölenin tayin ettiği vasi, gerekse vârisleri ölen kişinin kefeni için kendi mallarından harcama yaptıkları zaman, söz konusu masrafi terikeden alabilirler ve bu masrafi karşılıksız yapmış olmazlar."

el-Cevab: Gelmez.⁵⁶⁷

يقضى ديونه من جميع ما بقي من ماله ثم يقسم الباقي بين ورثته.⁵⁶⁸

بدل ما ملكه أو بدل ما أتلفه أو مهر عرسه سواء لا يرجح أحدهما على الآخر.⁵⁶⁹

كذا في القانون.⁵⁷⁰

1.3. İrsin Manileri

1.3.1. Din Farklılığı

▪ Zeyd gayrimüslime Hind ile bir müddet muâmele-i zevciyyede bulduktan sonra Zeyd vefat eylese Hind Zeyd'e vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu surette Zeyd'in firaşından hâsıl ve Hind'den mütevellid veledin nesebi Zeyd'den sâbit olup Zeyd'e vâris olur mu?

el-Cevab: Zeyd veled bendendir demişse nesebi sâbit olup vâris olur.⁵⁷¹

المانع عن الإرث أربعة إلى آخره. واختلاف الدينين.⁵⁷²

لا يثبت نسب ولدها إلا أن يعترف به.⁵⁷³

⁵⁶⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 84, s. 86, 3 Mayıs 1929.

⁵⁶⁸ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. “[Ardından] ölen kişinin terikesinin tamamı üzerinden borçları ödenir. Sonrasında ise kalan kısım vârisleri arasında taksim edilir.”

⁵⁶⁹ Hakkı Efendi'nin (عناية) kaydıyla atıfta bulunduğu bu ibarenin yaptığımız tüm araştırmalara rağmen hangi esere ait olduğu tespit edilememiştir. trc. “Kişinin gerek mülkiyetine geçirdiği bir şeyin bedelinden doğan borcu, gerek itlaf ettiği bir şeyin bedeli olarak ortaya çıkan borcu, gerekse karısının mehrinden kaynaklanan borcu olsun bunların tamamı birbirine eşittir ve biri diğerine tercih edilemez.”

⁵⁷⁰ *Arazi Kanunnâmesi*, 66. trc. “Nitekim kanunda da bu şekilde geçmektedir.”

⁵⁷¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 237, s. 497, 30 Kânûn-i Evvel 1930.

⁵⁷² Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 14. trc. “Vâris olmaya engel oluşturan durumlar dört tanedir... Mûris ile vâris arasındaki din farklılığı.”

⁵⁷³ Merğînânî, *Bidâyetü'l-Mübtedî*, 108. trc. “Kadının doğurduğu çocuğun nesebi, ancak erkeğin söz konusu çocuğun kendisinden olduğunu beyan etmesinden sonra sabit olur.”

1.3.2. Katil

▪ Abohorlu Hasan İsmail vefat idüb zevcesi Şâziye'yi ve anası Pembe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Meryem ve Servet ile er karındaşları Ahmed ve Mustafa ve İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İsmail'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden olub: yirmi dört sehmi zevcesi Şâziye'ye ve on altı sehmi anası Pembe'ye ve yedişer sehmi kız karındaşları Meryem ve Servet'e ve on dörder sehmi er karındaşları Ahmed ve Mustafa ve İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İsmail'in katili er karındaşı Mehmed vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁵⁷⁴

النقول مسطورة في السراجية.⁵⁷⁵

القاتل بغير حق لا يرث شيئاً من المقتول.⁵⁷⁶

2. Miras Taksimâtı

2.1. Tehârüc

▪ Leymosun'lu Mehmed Ahmed Gagori 3 Ağustus 946 tarihinde vefat idüb zevcesi Pembe'yi ve kızı Emine ile oğulları Ahmed ve Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed Gagori'nin arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Pembe'ye ve yedi sehmi kızı Emine'ye ve on dörder sehmi oğulları Ahmed ve Râif'e virilse sahîh olur mu?

⁵⁷⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 198, s. 9, 14 Eylül 1946. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 231, s. 29, 30 Teşrîn-i Evvel 1946.

⁵⁷⁵ Hakî Efendi'nin bu ifadelerle işaret ettiği ibare şu şekildedir: (المانع عن الإرث أربعة... القتل) الذي يتعلق به وجوب القصاص أو الكفارة (الذي يتعلق به وجوب القصاص أو الكفارة) detaylı bilgi için bk. Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 14. trc. "Nakiller *es-Sirâciyye* isimli eserde mevcuttur."

⁵⁷⁶ *el-Fetâva'l-Hindiyye*, VI, 503. trc. "Bir kimseyi haksız yere öldüren bir kâtil, maktulün mirasından hiçbir şey alamaz."

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed Gagori'nin arazisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emine ve Ahmed ve Râif'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁷⁷

2.2. Asabe

2.2.1. bi-Nefsihi Asabe

▪ Yeniceköylü İbrahim Seyid Ali vefat idüb zevcesi Havva'ya ve li'ebeveyn amucasının oğulları Kara Salih ve Âsaf'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Seyid Ali'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi mezbûra Havva'ya ve üçer sehmi dahi mezbûrân Kara Salih ve Âsaf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in techiz ve tekfini ve kazâ-yı duyûnu görülmeksizin emvâl-i metrûkesi beyne'l-verese taksim olunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.⁵⁷⁸

للزوجات حالتان الربع عند عدم الولد⁵⁷⁹ والعصبة كل من يأخذ ما أبقتة الفرائض.⁵⁸⁰

⁵⁷⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 73, s. 97, 2 Temmuz 1947. Hakkı Efendi'nin hiçbir kaynağa atıf yapmaksızın kaydettiği bu fetvanın alt kısmında "946 senesi Eylüliünden sonra vefât eden Ahmed Mehmed Gagori'nin hisseleri'nin ne vechile taksim edileceği veraset kanununun tadiline binaen bir avukat veyahut tapu dairesine sual edilmesi iktiza eder" kaydı bulunmaktadır. Hakkı Efendi'nin de işaret ettiği tarihte veraset kanununda değişikliğe gidilmiştir. Detaylı bilgi için bk. <https://www.mahkemeler.net/cgi-bin/elektroks.aspx>, Fasil 224. (29.11.2020)

⁵⁷⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 157, s. 160, 31 Ağustos 1929.

⁵⁷⁹ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki hali vardır... Şayet ölenin çocuğu yoksa hanımı [veya hanımları] dörtte bir hisse alır."

أولاً يبدأ بتجهيزه وتكفينه من غير تبذير وتقتير ثم يقضى ديونه من جميع ما بقي من
ماله ثم تقسيم الباقي بين ورثته.⁵⁸¹

	1/4	Bakiye
İbrahim Seyid Ali		
	Karı (Havva)	Amcaoğulları (Kara Salih ve Asaf)
	2	6 (3+3)
	Mahreç: 8	

▪ Zeyd vefat idüb anasının karındaşı Amr'ı ve babasının kız karındaşı Hind'in oğlu Bekir'i terk itdikle terike-i Zeyd münhasıran Amr'a verilip, Bekir'e bir şey verilmese sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁸²

أولاهم بالميراث أقربهم بالميت.⁵⁸³

2.2.2. bi-Ġayrihi Asabe

▪ Lefkoşalı Hacı Mehmed vefat idüb zevcesi Emine ile kızları Meryem ve Havva ve Hûriye ve Melek ve oğlu Nedim'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hacı Mehmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl

⁵⁸⁰ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "Asabe ise ashâb-ı ferâiz [hisseleri naslarda belirlenmiş kişiler] paylarını aldıktan sonra geride bıraktıklarını alan kimselerdir."

⁵⁸¹ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "[Miras taksiminde] öncelikle israfa kaçmadan ve gereğinden az olmayacak şekilde ölünün kefenlenmesi ve cenaze işlemleri yapılır. Ardından ölen kişinin terikesinin tamamı üzerinden borçları ödenir. Sonrasında ise kalan kısmın vârisler arasında taksim edilmesine sıra gelir."

⁵⁸² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 8, s. 8, 9 Kânûn-i Sâni 1929.

⁵⁸³ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 59. trc. "Miras paylaşımında akrabalık bakımından ölüye en yakın olan kişi, hisse almaya en layık olan kişidir."

ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Emine'ye ve yedişer sehmi kızları Meryem ve Havva ve Hûriye ve Melek'e ve on dört sehmi oğlu Nedim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁸⁴

أما للزوجات حالتان الثمن مع الولد وأما لبنات الصلب فأحوال ثلاث مع الإبن للذكر
مثل حظ الأنثيين.⁵⁸⁵

▪ İskeleli Mehmed Sâmi Kapudan (Kaptan) vefat idüb zevcesi Şöhret'i ve kızları Fâtıma ve Şerife ve Fazilet ve Havva ve Hatice ile oğulları Hüseyin ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Sâmi Kapudan'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvali metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Şöhret'e ve yedişer sehmi kızları Fâtıma ve Şerife ve Fazilet ve Havva ve Hatice'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Hüseyin ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁸⁶

للزوجات حالتان الثمن مع الولد وأما لبنات الصلب فأحوال ثلاث مع الإبن للذكر مثل
حظ الأنثيين.⁵⁸⁷

2.3. Hacb

2.3.1. Hacb-i Noksân

▪ Hind vefât idüb zevci Zeyd'i ve anası Meryem'i ve babası Amr'ı ve oğlu Beşir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in muhallelâtı

⁵⁸⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 164, s. 166, 5 Eylül 1929.

⁵⁸⁵ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27-29. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki durumu vardır... Şayet ölenin çocuğu varsa hanımı [veya hanımları] sekizde bir hisse alır. Ölenin kendi sulbünden olan kızlarına gelince: bunların ise üç hali vardır... Şayet ölenin oğlu varsa, oğula iki; kıza bir hisse vardır."

⁵⁸⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 124, s. 127, 21 Haziran 1929.

⁵⁸⁷ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27-29. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki durumu vardır... Şayet ölenin çocuğu varsa hanımı [veya hanımları] sekizde bir hisse alır. Ölenin kendi sulbünden olan kızlarına gelince: bunların ise üç hali vardır... Şayet ölenin oğlu varsa, oğula iki; kıza bir hisse vardır."

on iki sehinden olub: üç sehmi zevci Zeyd'e ve ikişer sehmi anası Meryem ile babası Amr'a ve beş sehmi dahi oğlu Beşir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Lefkoşalı Hürremzâde Mehmed Hakkı kerimesi Mediha vefat idüb zevci Ahmed Ziyaüddin'i ve anası Zehra'yı ve babası mezbûr Hakkı'yı ve oğlu Sadri sağîr Memduh'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Mediha'nın muhallelâtı on iki sehinden olub: üç sehmi zevci Ahmed Ziyaüddin'e ve ikişer sehmi anası Zehra ile babası Hakkı'ya ve beş sehmi dahi oğlu Memduh'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁵⁸⁸

أما للزوجات فحالتان الربع مع⁵⁸⁹ الولد. وأما للأم فأحوال ثلاث السدس مع الولد.⁵⁹¹ وللأب أحوال ثلاث الفرض المطلق وهو السدس وذلك مع الإبن.⁵⁹² والعصبة كل من يأخذ ما أبقتة الفرائض.⁵⁹³

	1/4	1/6	1/6	Bakiye
Hind	Koca	Ana	Baba	Oğul
	(Zeyd)	(Meryem)	(Amr)	(Beşir)
	4	2	2	5

Mahreç: 12

⁵⁸⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 223, s. 225, 8 Teşrîn-i Sâni 1929.

⁵⁸⁹ Defter sahibinin sehven yanlış yazdığı anlaşılın bu ibarenin doğrusu (الربع عند عدم الولد) şeklindedir.

⁵⁹⁰ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki hali vardır... Şayet ölenin çocuğu yoksa hanımı [veya hanımları] dörtte bir hisse alır."

⁵⁹¹ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 47. trc. "Ölenin annesine gelince: onun üç hali vardır. Şayet ölenin çocuğu [veya her ne kadar aşağı inse de çocuğunun çocuğu] varsa, ölenin annesi altıda bir hisse alır."

⁵⁹² Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 20. trc. "Ölen kişinin babasına gelecek olursak: onun da üç hali vardır. Yalnızca ashâb-ı ferâiz olarak altıda biralır ki bu durum ölenin oğlunun [veya her ne kadar aşağı doğru oğlunun oğlu şeklinde inse de] olması durumunda geçerlidir."

⁵⁹³ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "Asabe ise ashâb-ı ferâiz [hisseleri nasslarda belirlenmiş kişiler] paylarını aldıktan sonra geride bıraktıklarını alan kimselerdir."

2.3.2. Hacb-i Hirmân

▪ Laptalı Raûf Mehmed Ahmed Latif vefat itdikde müteveffâ-yı mezbûr Raûf'un bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emval-i metrûkesi babası mezbûr Mehmed Ahmed Latif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Raûf'un li-ebeveyn er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.⁵⁹⁴

والعصبة كل من يأخذ ما أبقتة الفرائض وعند الأفراد يحرز جميع المال.⁵⁹⁵

2.4. Kelâle

▪ Zeyd'in zevce-i menkûhası bi'l-âhare medhûl-ü bihası Hind intihâren vefat eylese Zeyd Hind'e vâris olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind bi-lâ veled vefât eylemiş bulunsa Zeyd Hind'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesinin nısfını ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevce-i menkûhası bi'l-âhare medhûl-ü bihası bulunan Hind'in mehrinin nısfı Zeyd'e mevrûs olup nısf-ı diğeri diğeri veresesine îfâsı lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.⁵⁹⁶

⁵⁹⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 136, s. 396, 22 Temmuz 1930. Farklı tarihte verilmiş bir başka hacb-i hirmân fetvası için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 6, s. 6, 4 Kânûn-i Sâni 1929.

⁵⁹⁵ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "Asabe ise ashâb-ı ferâiz [hisseleri naslarda belirlenmiş kişiler] paylarını aldıktan sonra geride bıraktıklarını alan kimselerdir. Eğer ashâb-ı ferâizden kimse yoksa malın tamamını tek başına bile olsa alır."

⁵⁹⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 170, s. 430, 16 Eylül 1930.

ويستحق الإرث برحم ونكاح صحيح.⁵⁹⁷

وللزوج حالتان النصف عند عدم الولد.⁵⁹⁸

لزم المسمى بالدخول أو موت أحدهما.⁵⁹⁹

2.5. Münâsaha

▪ Gönyelili Ayşe Mehmed vefat idüb zevci Halil İbrahim ve anası Havva'yı ve li-ebeveyn er karındaşları Yusuf ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb oğulları Yusuf ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Meryem'i ve oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbura Meryem dahi vefat idüb oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf dahi vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızları Fâtıma ve Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Ayşe ve Âfet ile oğlu Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb kızları mezbûrât Fâtıma ve Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Ayşe ve Âfet ile oğlu mezbûr Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma dahi vefat idüb zevci Ali'yi ve oğulları Mehmed ve Yusuf'u ve Ahmed ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Halil İbrahim dahi vefat idüb oğlu İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Halil dahi vefat idüb li-ebeveyn amuca Musa İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Ayşe Mehmed'in bi'l-cümle menkûl ve gayrı menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye bin dokuz yüz yirmi sehinden olub: dört yüz seksen sehmi Mehmed Hüseyin'e ve kırk sekizer sehmi Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Ayşe ve Âfet'e ve doksan altı sehmi Ahmed'e ve on iki sehmi

⁵⁹⁷ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, X, 497. trc. "Mirasa rahim [akrabalık] ve sahih nikâh ile hak kazanılır."

⁵⁹⁸ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 26. trc. "Ölen kişinin kocası için iki durum söz konusudur: şayet ölenin çocuğu [veya her ne kadar aşağı doğru inse de çocuğunun çocuğu] yoksa terikenin yarısını alır..."

⁵⁹⁹ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 509. trc. "Mehr-i müsemma [tarafların belirleyip üzerinde karar kıldıkları mehir] duhûl [cinsel ilişki] veya eşlerden birinin ölümüyle lazım/vacip olur."

Ali'ye ve dokuzar sehmi Mehmed ve Yusuf ve Ahmed ve Hasan'a ve dokuz yüz altmış sehmi Musa İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶⁰⁰

للزوج حالتان النصف عند عدم الولد.⁶⁰¹ وللأم أحوال ثلاث السدس مع الإثنتين من الإخوة والأخوات.⁶⁰² والعصبة كل من يأخذ ما أبقتة الفرائض.⁶⁰³ وللزوجات حالتان الثمن مع الولد. ولبنات الصلب أحوال ثلاث ومع الإبن للذكر مثل حظ الأنثيين.⁶⁰⁴ والعصبة كل من يأخذ إلى آخره.⁶⁰⁵

2.6. Zevi'l-Erhâmla İlgili Hükümler

▪ Lefkoşalı Fâtıma Molla bi-lâ veled vefat idüb dayısı Hacı Abbas'ın kızları Rüşdiye ve Sıdika ile oğlu Yusuf'u terk itdikte müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Molla'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: birer sehmi Rüşdiye ve Sıdika'ya ve iki sehmi dahi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶⁰⁶

وقول محمد أشهر الروايتين عند أبي حنيفة رُتعالى في جميع ذوى الأرحام وعليه

الفتوى.⁶⁰⁷

⁶⁰⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 229, s. 231, 21 Teşrîn-i Sâni 1929. Farklı tarihlerde verilmiş münâsaha fetvaları için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 78, s. 80, 27 Nisan 1929; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 7, s. 266, 9 Kânûn-i Sâni 1930.

⁶⁰¹ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 26. trc. "Ölen kişinin kocası için iki durum söz konusudur: şayet ölenin çocuğu [veya her ne kadar aşağı doğru inse de çocuğunun çocuğu] yoksa terikenin yarısını alır..."

⁶⁰² Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 47. trc. "Ölenin annesine gelince: onun üç hali vardır. Şayet ölenin çocuğu [veya ne kadar aşağı inse de çocuğunun çocuğu] varsa ölenin annesi altıda bir hisse alır. İster ana-baba bir, ister baba bir, sterse de ana bir olsun erkek veya kız fark etmez; ölenin iki veya daha fazla kardeşi bulunduğu zaman ölenin annesi altıda bir hisselik pay alır."

⁶⁰³ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "Asabe ise ashâb-ı ferâiz [hisseleri naslarda belirlenmiş kişiler] paylarını aldıktan sonra geride bıraktıklarını alan kimselerdir."

⁶⁰⁴ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 27-29. trc. "Ölenin hanımlarının mirastaki hisselerine gelince: bunların iki durumu vardır... Şayet ölenin çocuğu varsa hanımı [veya hanımları] sekizde bir hisse alır. Ölenin kendi sulbünden olan kızlarına gelince: bunların ise üç hali vardır... Şayet ölenin oğlu varsa, oğula iki; kıza bir hisse vardır."

⁶⁰⁵ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 8. trc. "Asabe ise ashâb-ı ferâiz [hisseleri naslarda belirlenmiş kişiler] paylarını aldıktan sonra geride bıraktıklarını alan kimselerdir."

⁶⁰⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 206, s. 208, 23 Teşrîn-i Evvel 1929.

3. Taksimatin Neticeleri

3.1. Âdile

▪ İskeleli Zehra Kuyumcu Mahmut Çavuş vefat idüb verâseti li-ebeveyn kız karındaşı Hatice Mahmut Çavuş'un evlâdı Sadiye Hasan ve Cihan Hasan ve Şefika Hasan ve Mustafa Hasan'a münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Zehra Kuyumcu'nun arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi beş sehimden olub: zevi'l-erhâmdan bulunan kız karındaşı Hatice Mahmut Çavuş'un kızları Sadiye ve Cihan ve Şefika'ya birer sehmi ve oğlu Mustafa Hasan'a iki sehmi virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra Kuyumcu'nun dayısı ve teyzesi evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.⁶⁰⁸

ذوي الأرحام أصناف أربعة... الصنف الثالث ينتمي إلى أبوي الميت وهم أولاد الأخوات وبنات الإخوة وبنوا الإخوة لأم والصنف الرابع ينتمي إلى جدي الميت وجدتيه وهم العمات والأعمام لأم والأخوال والخالات وأولادهم... عن أبي حنيفة ٢ تعالى أن أقرب الأصناف الصنف الأول ثم الثاني ثم الثالث ثم الرابع كترتيب العصابات وهو المأخوذ للفتوى.⁶⁰⁹

⁶⁰⁷ Hakki Efendi'nin (سراجية) kaydıyla atıfta bulunduğu bu ibare mezkûr kaynakta bulunamamış olup farklı eserlerde tespit edilmiştir. Detaylı bilgi için bk. *el-Fetâva'l-Hindiyye*, VI, 508; İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, II, 540. trc. "İmam Muhammed'in kavli şu şekildedir: Ebû Hanîfe'nin iki rivayetinden en meşhur olanı "tüm zevi'l-erhâm hakkında böyledir" şeklindedir ki fetva da buna göredir."

⁶⁰⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 51, s. 82, 11 Mart 1947.

⁶⁰⁹ Secâvendî, *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye*, 129-130. trc. "Zevi'l-erhâm [terikede belirlenmiş bir hissesi olmayıp terikeyi asabeden olmak sıfatıyla da elde edemeyen ölenin kan hısımları] dört sınıftır... Üçüncü sınıf: ölünün ana-babasına ulaşanlardır ki bunlar kız kardeşlerin çocukları, erkek kardeşlerin kızları ve anne bir kardeşlerin çocuklarıdır. Dördüncü sınıf ise: ölünün her iki dede ve ninelerine ulaşanlardır. Bunlara gelince: ölünün babasının babası, annesinin babası, babaanne ve anneanne olup, onlar vasıtasıyla ölüye ulaşanlar ise halalar, anne bir amcalar, dayı ve teyzelerdir... Ebû Hanîfe bu sınıfların ölene en yakın ve en önde olanları olarak tıpkı asabelik sıralamasında olduğu gibi öncelikle birinci sınıf, sonra ikinci sınıf, ardından üçüncü sınıf, en sonunda da dördüncü sınıfın olduğunu ifade etmiştir. Fetva olarak alınan görüş de budur."

▪ Aytomalı Hamza vefat idüb zevcesi Cemaliye'yi ve kızları Havva ve Müstade'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hamza'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Cemaliye'ye ve sekizer sehmi kızları Havva ve Müstade'ye ve beş sehmi er karındaşı Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hamza'nın arazisi tamamen ve kâmilen kızları Havva ve Müstade'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶¹⁰

J. MUHTELİF KONULARLA İLGİLİ FETVALAR

1. Başlangıç Fetvası

▪ Minhu't-Tevfik

Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki? Beyân buyurula. Zeyd-i Mümin bir emr-i zî-bâle şurû' itdikde ne ile bed' etmek gerekdir ki mübarek ve kâmil ola? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-Mueffik Allahu Teâlâ a'lem besmele ve hamdele ile.⁶¹¹

Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihî neste'în.

ابتدأ الكتاب بالبسملة أولاً ثم ثانياً بالحمدلة اقتداءً بالكتاب العزيز المستفتح هكذا أو عملاً بقوله ت «كل أمر ذي بال لا يبدأ فيه بذكر الله وبسم الله الرحمن الرحيم فهو أقطع».⁶¹² رواه الحافظ عبد القادر.⁶¹³

⁶¹⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 74, s. 98, 2 Temmuz 1947. Hakkı Efendi'nin yalnızca "Nakil Sirâciye'de yer almaktadır" şeklinde atıfta bulunduğu bu fetvanın nükûl kısmında her hangi bir ibare yer almamaktadır. Ayrıca yine bu fetvanın altına "İşbu fetvaya göre hisse verilmeyecek olursa mahkemeye müracaat iktiza eder" notu düşülmüştür.

⁶¹¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 1, s. 1, 2 Kânûn-i Sâni 1929. Osmanlı'da fetva mecmualarının başında yaygın olan bu fetva bir gelenek halini almış, Hakkı Efendi de bu geleneğin bir devamı mahiyetinde fetvalarına bu şekilde başlamıştır.

2. Kirletme (Necaset) İhtimalinden Dolayı Çocuğun Mescitten Engellenmesi

▪ Sinn-i temyiz yani yedi yaşına basmamış bulunan sıbyanın mescidi telvis etmek ihtimali zann-ı gâlib oldukda o gibi çocukları mescide koymak kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde telvis ihtimalinde zann-ı gâlib yoksa kerâhet-i tenzîhiye ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde sinn-i temyîze varmış bulunan çocukları mescide koymakda beis var mıdır?

el-Cevab: Yoktur.⁶¹⁴

ويحرم إدخال صبيان ومجانين حيث غلب تنجيسهم وإلا فيكره.⁶¹⁵

لقوله ذُّ «جنبوا مساجدكم صبيانكم ومجانينكم»⁶¹⁶ والمراد بالحرمة كراهة التحريم

لظنية الدليل.⁶¹⁷

⁶¹² Aynî, *el-Binâye*, I, 13.

⁶¹³ Hakkı Efendi'nin mezkûr kaynaktan atıfla zikrettiği bu ibaredeki hadisin kaynağı Hâfız Abdülkadir er-Ruhâvî'nin (ö. 612/1215) *el-Erbeûn el-Büldâniyye*'sidir. Kaynaklarda büyük bir cilt hainde olduğu belirtilen eser hakkında detaylı bilgi için bk. Kettânî, *er-Risâletü'l müstetrafe*, 197. Ruhâvî hakkında detaylı bilgi için bk. Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, XXII, 71-75; Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, I, 56. trc. “[Müellif] kitabına başlarken Besmele ve Fâtiha suresiyle başlayan mübarek Kur’ân-ı Kerîm’i örnek olarak öncelikle Besmele ile başlayıp, sonrasında ise Hamdele ile devam etti. Ayrıca bu başlangıç şekli Hz. Peygamber’in [işlere besmele ile başlamasının önemi hakkındaki]: “Allah’ı zikir ve Bismillâhirrahmânirrahîm ile başlamayan ehemmiyetli tüm işlerin sonu hüsrandır” sözüne uyma maksadı taşımaktadır. Hâfız Abdülkâdir rivayet etti.”

⁶¹⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 8, s. 54, 9 Kânûn-i Sâni 1947.

⁶¹⁵ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, II, 429. Bu fetvada Hakkı Efendi'nin muğlak bir tarzda yazdığı ve tam olarak Haskefî'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'ını mı yoksa İbn Âbidîn'in *Reddü'l-muhtâr*'ını mı kastettiği anlaşılacakla birlikte ibarenin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'a ait olduğu görülmektedir. Ne ki söz konusu eserler arasındaki şerh-haşiye ilişkisine binaen bu durumun ciddi bir tenkit sebebi olmadığı kanaatindeyiz. trc. “Çocukların ve akıl hastalarının mescide necâset bulaştıracakları zann-ı gâlib derecesinde bilinyorsa kendilerini mescide sokmak haramdır. Mescide necaset bulaştırma ihtimalleri zann-ı galib derecesinde değilse mekruhtur.”

«ويصف الرجال في الاقتداء بالإمام ثم الصبيان ثم الخنثى ثم النساء».⁶¹⁸

3. Cenazeyi Teşyî Adabı

▪ Cenazeyi teşyî eden kimselerin zikrullah veyahut kıraat-i Kur'ân-ı azîmü'ş-şân veya teğannî ile raf-u savt eylemeleri kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Musalla taşının üzerine cenazeyi koyub namazını kılmak câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kabirler üzerine basmak mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Cenaze namazında Zeyd ayağını paypuşundan çıkarıb üstüne vaz itmeyip paypuşu müteneccis değilse kıldığı salât-ı cenaze sahîh olursa da ayağını çıkarıb üstüne vaz itmek ihtiyâta riayet olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶¹⁹

كره فيها رفع صوت بذكر وقرائة.⁶²⁰

ويكره وطئ القبر والجلوس والنوم عليه والصلاة عنده.⁶²¹

⁶¹⁶ İbn Mâce, “el-Mesâcid ve'l-Cemâ'a”, 5.

⁶¹⁷ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, II, 429. Hakkı Efendi'nin adı geçen kaynaktan nakilde bulunarak zikrettiği bu ibare bahse konu kaynakta daha uzun ve kapsamlı bir şekildedir. Ne var ki o müsteftinin fetvasına uygun olan, bir diğer ifadeyle fetvayla direkt ilgili olan bu kısmı almıştır.

⁶¹⁸ Dâmâd, *Mecma'u'l-ehur*, I, 165-166. trc. “Namazda imama uyma esnasında saflar şöyle düzenlenir: [imamdan sonraki ilk sırada] öncelikle erkekler, daha sonra çocuklar, ardından hünsâlar [çift cinsiyetli veya cinsiyeti belirsiz kişiler] ve en sonunda da kadınlar yer alır.”

⁶¹⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 10, s. 56, 11 Kânûn-i Sâni 1947.

⁶²⁰ Haskefî, *ed-Dürrü'l-muhtâr*, III, 138. trc. “Cenazede yüksek sesle zikirde bulunmak veya Kur'ân-ı Kerîm okumak [tenzihen] mekruhtur.”

⁶²¹ Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 276. trc. “Kabre basmak, üzerine oturmak, üzerinde uyumak ve kabrin yanında namaz kılmak mekruhtur.”

كذا أفتى عبد الرحيم في فتواه.⁶²²

4. Kabir Nakli

▪ Defn-i emvât için mua‘dd olan arâzî-yi mevkûfeden mâ‘ada bir mahalde medfûn bulunan emvâtın kable’r-ramîm ihrâcıyla mahall-i âhara nakli veyahut bi-lâ ihrâc kabirlerinin tesviye edilmesi veyahut emvât çürüyüb türâb olduktan sonra kabirlerinin tesviyesiyle üzerlerine bina yapılması veyahut üzerleri zer‘ edilmesi veyahut suret-i âharla intifâ‘ olunması câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde cevâmi-i şerîfe harimlerinde bulunan yerlerde medfûn emvât çürüyüb türâb olduktan sonra kabirlerini tesviye etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶²³

ولا يخرج منه بعد إهالة التراب إلا لحق آدمي كأن تكون الأرض مغصوبة أو أخذت بشفعة يخير المالك بين إخرجه ومساواته بالأرض كما جاز زرعه والبناء عليه إذا بلي وصار تراباً.⁶²⁴

ولو كانت الأرض موقوفة على المسجد فهي كالمملوك فيخرج ويؤمر بالتسوية.⁶²⁵

⁶²² Menteshzâde Abdürrahim Efendi, *Fetâvâ-yı Abdürrahim*, I, 18. trc. “Nitekim Menteshzâde Abdürrahim Efendi de *Fetâvâ*’sında bu şekilde fetva vermiştir.”

⁶²³ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 183, s. 185, 23 Eylül 1929. Müstefti bilgisinin yer aldığı kısımdan İngiliz idaresinin Lefkoşa Komiserliği tarafından sorulduğu anlaşılan bu fetvanın detaylı tahlili üçüncü bölümdeki ilgili başlığa bırakılmıştır. Ayrıca farklı tarihlerde verilmiş benzer fetvalar için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 88, s. 90, 7 Mayıs 1929; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 11, s. 57, 11 Kânûn-i Sâni 1947.

⁶²⁴ Haskefi, *ed-Dürri’l-muhtâr*, III, 145. trc. “Cenaze, üzerine toprak yığıldıktan sonra ancak gasp edilmiş bir araziye defnedilmiş olmak veya söz konusu arazinin üçüncü bir şahıs tarafından şuf‘a [ön alım hakkı] ile alınmış olması gibi bir kul hakkı söz konusuysa mezarından çıkarılabilir. Bu durumda arazinin mal sahibi, cenazenin çıkarılması veya defnedildiği yerin düzleştirilmesini talep etme hususunda muhayyerdir. Nitekim mülk sahibinin meyit çürüyüp toprak olduktan sonra cenazenin defnedildiği arazide ziraat veya bina yapması da caizdir.”

⁶²⁵ Hakkı Efendi’nin (عطائية نقلا عن علي المقدسي) kaydıyla naklettiği bu ibare muhtemeldir ki Hisâlî Abdurrahman Çelebi’ye ait olan *el-‘Atâ’ fî şerhi’l-Mültekâ* isimli eserden alıntı olup mezkûr eser mahtûta durumundadır. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Özel, *Haneî Fıkıh Âlimleri*, 313. Ayrıca burada kastedilen Ali el-Makdisî’nin de İbn Ğanîm el-Makdisî olabileceği kanaatindeyiz. el-Makdisî hakkında detaylı bilgi için bk. Özel,

حفر قبراً في أرض مملوكة بلا إذن مالكيها فللمالك النباش عنه وإخراجه وله التسوية
والزرع فوقها والموقوفة كالمملوكة.⁶²⁶

ولو بلي الميت وصار تراباً جاز دفن غيره في قبره وزرعه والبناء عليه.⁶²⁷

قال شيخ الإسلام علامة الأنام جيويزادة في هذا المقام: أقول الظاهر أن هذا في الأرض
المغصوبة أو في المملوكة مطلقاً لا في المقبرة الموقوفة، إذ لا يجوز زرعها ولا البناء عليها.⁶²⁸

5. Rukye ve Muska

▪ Zeyd'in merîz olan Bekir'e li-ecli'ş-şifâ âyât-ı ilâhiyyeden veya esmâ-ı ilâhiyyeden bir şeyi okuması veyahut nüsha yazıp ta'lik ettirmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Merîz olan Bekir'e li-ecli'ş-şifâ Zeyd'in âyât-ı ilâhiyyeden veya esmâ-ı Rabbâniyyeden veya edi'ye-i me'sûreden bir şeyi okuması veya nüsha yazıp ta'lik ettirmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶²⁹

Hanefti Fıkıh Âlimleri, 279-281; Kallek, "İbn Ğânim, Nureddin", *DİA*, XIX, 503-504. trc. "Şayet cenazenin defnedildiği yer camiye vakfedilmiş bir vakıf arazi ise, bu arazi mülk arazi gibidir [bu mevzuda mülk araziye uygulanan hükme tabidir] ve cenazenin çıkarılıp mezarın düzleştirilmesi emredilir."

⁶²⁶ Meşrepzâde Mehmet Arif Efendi, *Câmiu'l-icâreteyn*, 390. trc. "Şayet bir kimse, sahibinin izni olmaksızın mülk arazisinde bir kabir kazar ve oraya cenaze defnederse, kabri kazıp cenazeyi oradan çıkarmak veya cenazeyi çıkarmaksızın kabri düzleştirip üzerinde ziraat yapmak arazi sahibinin hakkıdır. Zira vakıf arazi mülk arazi gibidir."

⁶²⁷ Zeylaî, *Tebyînü'l-Hakâ'ik*, I, 246; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 183. trc. "Eğer ölü çürüyüp toprak olmuşsa, bulunduğu kabre bir başka cenazenin defnedilmesi, kabrin bulunduğu arazide ziraat yapılması veya söz konusu kabrin üzerine bina inşa edilmesi caizdir."

⁶²⁸ Hakkı Efendi'nin (متفرقة) şeklinde bir kısaltmayla atıfta bulunduğu bu kaynağın tam ismi ve kime ait olduğu tespit edilememiştir. Söz konusu ibare bir eserden alınmış olabileceği gibi, Hakkı Efendi'nin kendisi tarafından muhtelif kaynaklara bakılmak suretiyle oluşturulmuş da olabilir. trc. "Şeyhülislam Çivizâde bu mesele hakkında şöyle demiştir: görünen o ki bu durum [cenazenin defnedildiği yerden çıkarılıp bir başka yere defnedilmesi] gasp edilmiş veya mülk arazi için geçerli olup vakfedilmiş kabir arazileri için söz konusu değildir. Zira vakfedilmiş kabir arazilerinde ziraat veya bina yapmak caiz değildir."

⁶²⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 133, s. 393, 19 Temmuz 1930. Bu fetvanın müsevvidin imzasının yer alması gereken kısmında Hakkı Efendi'nin imzası yer almaktadır.

لا بأس بالمعاذات إذا كتب فيها القرآن أو أسماء الله تعالى وأما ما كان من القرآن أو شيء من الدعوات فلا بأس به.⁶³⁰

6. Farklı Dinlere Mensup Ebeveynin Çocuğunun Tâbiyeti

▪ Zeyd-i müslim Hind-i gayrimüslime ile tezevvüc idüb beynlerinde hâsıl olan evlâd, babalarına mı tabi olur yoksa analarına mı?

el-Cevab: Müslim olan babalarına tabi olur.

Bu suretde Hind-i gayrimüslim Zeyd-i müslimden olan evlâd-ı sığârını bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken sığâr-ı mezbûrîn te'akkul-ü dîn itdiklerinde sığâr-ı mezbûrîni babaları Zeyd-i müslim anaları Hind-i gayrimüslimden almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶³¹

الولد يتبع خير الأبوين ديناً.⁶³²

والذمية كالمسلمة حتى يعقل ديناً أي في ولد المسلم فإذا خيف يألف الكفر ينزع منها.⁶³³

7. Tebennî

▪ Bir kimsenin bir sağıri tebennî etmesi, yani evlâdlığa alması şer'an muteber ve câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶³⁴

Muhtemeldir ki bu durum, dönemin fetva müsevvidi olan el-Hâc Münir'in izinli olmasından dolayıdır.

⁶³⁰ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IX, 523. Hakkı Efendi bu ibareyi alıntıladiğı kaynakta yer alan ve söz konusu fetvayla direkt alakalı görmediğı bazı tafsilatlı kısımları ıskat etmiştir. trc. "Hâlbuki muâzâtta [koruma muskası] Kur'an-ı Kerîm veya Allah'ın isimleri yazıldığı takdirde beis yoktur. Kur'an'dan veya dualardan bir şey olana gelince, bunda da bir beis bulunmamaktadır."

⁶³¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 37, s. 296, 17 Şubat 1930.

⁶³² Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, I, 303. trc. "Çocuk, dinî tabiiyet bakımından ana-babasından en hayırlı dine müntesip olan kişiye tabi olur."

⁶³³ Sadrüşşeria, *Şerhu'l-Vikâye*, III, 125-126. trc. "Zimmî [gayrimüslim] anne, Müslüman kocasından olan çocuğu dinî idrak edecek yaşa gelinceye kadar [çocuğun hidânesini alma hakkı açısından] Müslüman anne gibidir. Ne ki eğer çocuğun küfre sempati göstermesi gibi bir durumdan korkulursa çocuk annesinden alınır."

⁶³⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 36, s. 173, 21 Temmuz 1948. Bu fetva "Kıbrıs Fetva Emmini namına" kaydıyla dönemin fetva müsevvidi Ahmet Fehim Topukçu'nun imzasını taşımaktadır. Ne var ki benzer fetvalar Hürremzâde tarafından da daha önce defaatle

كذا في المناكحات والمفارقات لذهني أفندي في بحث التبني.⁶³⁵

8. İrtidat

▪ Zeyd-i müslim Bekr-i müslimin elfâz-ı galîzadan birisiyle din ve imanına şetm eylese mücib-i küfr olduğu cihetle tecdîd-i iman ve nikâh lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶³⁶

ولو شتم دين المؤمن وإيمانه يكفر وتطلق امرأته.⁶³⁷

▪ Müslim olan Zeyd'in lisanından kelime-i küfr sâdıra olub lakin mu'tekid olmasa Zeyd'e tecdîd-i iman ve nikâh lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zevcinden kelime-i küfr sudûriyle mübâne olan kadını zevc ba'de tecdîd-i'l-iman rızasız cebren tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Zevce kendisinden kelime-i küfr sudûriyle mübâne oldukda tecdîd-i iman ettirilip nikâha dahi cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

---

verilmiştir. Farklı tarihlerde verilmiş benzer fetvalar için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 218, s. 23, 15 Teşrîn-i Evvel 1946; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 61, s. 88, 21 Mayıs 1947; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 9, s. 150, ts. 1948.

⁶³⁵ Hakkı Efendi'nin bu ibarede kastettiği kişinin kim olduğunu tam olarak tespit edemesek de, kanaatimiz Mehmet Zihni Efendi olacağı yönündedir. Nitekim Zihni Efendi'nin *Ni'met-i İslâm* isimli eserinde de fetva konusu tebennî hakkında bir bahis ayırılmıştır. Fetvanın tahlili üçüncü bölüme bırakılmıştır. trc. "Nitekim Zihni Efendi'nin eserinin münâkehât-mufârekât [evlenme-boşanma] bölümünün tebennî [evlat edinme] bahsinde de bu şekildedir."

⁶³⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 214, s. 474, 2 Kânûn-i Evvel 1930.

⁶³⁷ Hakkı Efendi'nin (حايي الحسن) kaydıyla atıf yaptığı bu ibarenin ve kaynağının hangi eser olduğu tespit edilememiştir. Bu noktada Hürremzâde'nin söz konusu kaydı düşerken kitabet hatası yapma olasılığından hareketle Ebû Bekr Muhammed b. İbrâhîm el-Hasîrî'nin (ö. 500/1107) *el-Hâvî fi'l-fetâvâ* isimli eserinin mahtûtası tarafımızdan taranmış ancak bu ibareyle karşılaşılmamıştır. Mezkûr eser hakkında detaylı bilgi için bk. Hasîrî, *el-Hâvî fi'l-fetâvâ*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Kasîdecizâde Süleyman Sırrı, nr. 264. trc. "Şayet bir kimse Müslüman birisinin dinine ve imanına söverse, küfre girer ve karısı boş olur."

Zevcden üç defa kelime-i küfr sudûriyle mübâne olan kadını zevc ba'de tecdîd-i'l-iman bi-lâ hülle zevcenin rızasıyla tezevvüc câiz olur mu?

el-Cevab: Fesih olub talâk olmadığından câiz olur. Aded-i talâk da muteber olur.⁶³⁸

رجل أطلق كلمة الكفر إلا أنه لا يعتقد والصحيح أنه يكفر لأنه إستخف لدينه.⁶³⁹

كذا أفتى عبد الرحيم في فتاواه.⁶⁴⁰

9. Mefkûd

▪ Harb-i umûmîde cezîre haricinde bulunan Peristerona'lı Hasan Molla Hüseyin'in şimdiye kadar hayat ve memâtına dair hiçbir haber mevcut olmasa mezbûrun şer'an mevtiyle hükmolunur mu?

el-Cevab: Olunur.⁶⁴¹

وإذا فقد في المهلكة فموته غالب يحكم بموته.⁶⁴²

⁶³⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 63, s. 89, 9 Haziran 1947.

⁶³⁹ Hakkı Efendi'nin (ولوالجبة) şeklinde not düşerek atıf yaptığı bu eserin *el-Fetâvâ'l-Velvâliciyye* olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki biz söz konusu ibareyi mezkûr kaynaktan tespit edebilmiş değiliz. Benzer bir ibare ise İbn Nüceym'in *el-Bahrü'r-râ'ik* isimli eserinde şu şekilde yer almaktadır: (إذا أطلق الرجل كلمة الكفر عمدا لكنه لم يعتقد الكفر قال بعض أصحابنا: لا يكفر لأن الكفر يتعلق بالضمير ولم يعقد الضمير على الكفر. وقال بعضهم: يكفر وهو الصحيح عندي لأنه إستخف بدينه) Detaylı bilgi için bk. İbn Nüceym, *el-Bahrü'r-râ'ik*, V, 210. trc. "Bir kimse [İslam'a göre] küfür olan olan bir söz sarf eder ve fakat sarf ettiği sözü inanarak söylemezse, sahih görüşe göre bu kişi küfre girmiş olur. Zira dinini hafife almıştır."

⁶⁴⁰ Hakkı Efendi'nin atıf yaptığı bu fetva şöyledir: "Zeyd'in zevcesi Hind mürtedde olsa, Hind'e şer'an ne lazım olur. el-Cevap: Hapis ile İslam'a cebr olunur. Ba'de'l-İslam nikâhtan imtina ederse nikâha dahi cebr olunur." Detaylı bilgi için bk. Menteşzâde, *Fetâvâ-yı Abdürrahim*, I, 70. trc. "Nitekim Menteşzâde Abdürrahim Efendi de *Fetâvâ*'sında bu şekilde fetva vermiştir."

⁶⁴¹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 159, s. 161, 2 Eylül 1929. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 167, s. 169, 6 Eylül 1929.

⁶⁴² Hakkı Efendi'nin (جامع الفتاوى) kaydıyla atıf yaptığı bu ibarenin kaynağı Kırk Emre el-Humeydî (Hâmidî) (ö. 880/1475 civarı) olarak bilinen Hanefî fakihine ait olup, mezkûr eser mahtûta durumundadır. Eser hakkında detaylı bilgi için bk. Ankara: Milli Ktp., Adana İl Halk Ktp., nr. 01 Hk 750. Müellif hakkında detaylı bilgi için bk. Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn*, I, 565-566; İsmail Paşa, *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 835. Ayrıca söz konusu ibare İbn Âbidîn'in *Reddü'l-muhtâr*'ında da yer almakta olup ve orada da bahsi geçen müellife isnad edilmektedir. Detaylı bilgi için bk. İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 462. trc. "Bir kimse [savaş vb. gibi] tehlikeli olan bir bölgede kaybolur ve ölmüş olması zann-ı galib derecesinde olursa, ölümüne hükmedilir."

10. Farklı Bir Mezhebin Görüşüyle Amel

▪ İhtilâf-ı müctehidîn i'bâd için bâis-i rahmet bulunduğu cihetle bir mezhebe sâlik bulunan bir kimsenin inde'l-ızdırâr diğerk mezhebe göre olan bir mesele ile amel etmesi tecvîz-i kerde-i şerîat olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezheb-i Hanbelî'ye göre gazab ve ikrah ve sekr ve cinnet gibi tarik-i kâs ve tasavvuru ve tea'kkul ve tedebbürü kapayan ahvâlden birisine mübtela olan Hanefîyyü'l-mezheb bir kimseden sâdir olan talâkın Hanbelî mezhebini takliden adem-i vukûiyle amel eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁶⁴³

«لا طلاق ولا عتاق في إغلاق».⁶⁴⁴

11. Görevin Liyakatli Kişiyeye Verilmesi

▪ Her türlü vazâifi ve umûru hakkıyla tedvîr ve îfâyâ kâdir ve ehliyet-i lâzimeyi hâiz olan kimselere tefvîz ve tevdîi vâcib olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hilâfına hareket idüb nâ-ehle tevdî-i umûr edenler âsim olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.⁶⁴⁵

«إن الله يأمركم أن تؤدوا الأمانات إلى أهلها».⁶⁴⁶

⁶⁴³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 111, s. 131, 30 Teşrîn-i Evvel 1947. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 238, s. 33, 12 Teşrîn-i Sâni 1946.

⁶⁴⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXXXIII, 378; İbn Mâce, "Talâk", 16; İzmirli İsmail Hakkı, "Esbâb-ı İhtilâf-ı Fukahâ", *Cerîde-i İlmîyye*, 2298. trc. "Kızgınlık anında/baskı altında ne boşama, ne de [köle veya cariye] âzâd etme geçerlidir." Farklı manalara ihtimalli olan hadisteki "iğlâk" kelimesinin manaları için bk. İbn Kayyim, "İğâsetü'l-lehfân fi hükmi talâki'l-ğadbân", *İHAD*, 10, 249-250.

⁶⁴⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 172, s. 432, 22 Eylül 1930.

⁶⁴⁶ Nisâ, 4/58. trc. "Allah size, emanetleri [vazifeleri] mutlaka ehline vermenizi emreder."

قال رسول الله ﷺ: «من قلد غيره عملا وفي رعيته من هو أولى به منه فقد خان الله تعالى ورسوله وخان جماعة المسلمين».⁶⁴⁷

12. Mîrî Arazi Üzerinde Mutasarrıfın Sınırlılıkları

▪ Bir kimesne mutasarrıf olduğu arazî-yi emiriyyeyi deyni mukabelesinde memuru marifetiyle dâinine vefa –yani vekâlet-i devriye ile ferâğ ve tefvîz idüb kable'l-edâ fevt oldukda deyni mezkûr duyûnu sâire gibi medyunun terike-i vâfiyesinden –yani arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvali metrûkesinden- istîfâ olunur. Eğer aslen terikesi yok ise veyahut terike-i mevcudesi düyununa vefâ etmezse ol arâzîden yani -vefâ ve ferâğ ve tefvîz olunan arâzîden- deyne vefâ idecek miktarı bi'l-müzâyede bedel-i misliyle talibine tefvîz olunarak deyn-i mezkûr te'diye kılınır mı?⁶⁴⁸

el-Cevab: Kılınır.⁶⁴⁹

كذا في قانون الأراضي.⁶⁵⁰

⁶⁴⁷ Molla Hüsrev, *Dürrü'l-hükkâm*, II, 405. Hanefî fıkıh metinlerinde sık karşılaşılan bu hadisin manen yapılmış bir rivayet olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim hadis kitaplarında bu haliyle bulamadığımız söz konusu rivayetin farklı bir şekli Hâkim'in (ö. 405/1014) *el-Müstedrek* isimli eserinde şu lafızlarla yer aldığı görülmektedir: (عصاية وفي تلك العصاية من هو أرضى الله منه فقد خان الله وخان / رسوله وخان المؤمنين من استعمل رجلا من) detaylı bilgi için bk. Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 104. trc. “Hz. Peygamber şöyle buyurmuştur: Her kim ki [devlet başkanı/amir] kendi tebasında bir işi yapmaya daha layık birisi varken onu değil de bir başkasını göreve getirirse: Allah'a, rasulüne ve Müslüman cemaatine ihanet etmiş olur.”

⁶⁴⁸ Hakkı Efendi bu fetvanın baş kısmına “Arazi Kanunnâmesinin 118. maddesinin zeylinden bir fıkradır” kaydını düşmüştür.

⁶⁴⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 170, s. 172, 12 Eylül 1929.

⁶⁵⁰ Hakkı Efendi'nin bu kaydından anlaşıldığı üzere kastedilen kanun Osmanlı arazi kanunnamesidir. İlgili madde için bk. Âtîf Bey, *Arazi Kanunnâme-i Humâyunu Şerhi*, 374-376; *Arazi Kanunnâmesi*, 67. trc. “Nitekim arazi kanunnâmesinde de bu şekildedir.”

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DEFTERİN FETVA USULÜ AÇISINDAN KRİTİĞİ

A. FETVANIN TANIMI TARİHSEL SEYRİ ve FETVADA LİYAKAT

1. Fetvanın Tanımı

Arapçada *gençliğin başında olmak, yiğit-delikanlı olmak, genç kavî olmak*⁶⁵¹ gibi anlamları bulunan *فتى* (fetâ) fiilinden ism-i masdar olan fetva kelimesi, sözlükte müşkül olan bir meselenin hükmünü açıklamak, bir soru veya meselenin cevabını vermek anlamına gelmektedir ki *füyâ* olarak da kullanımı yaygındır.⁶⁵²

İslam hukuku istilâhında da hemen hemen benzer bir anlamda kullanılan fetva kavramı genel kabul gören tanıma göre: *şer'î-dinî bir mesele hakkında sorulan soruya fakih bir kimsenin yazılı veya sözlü olarak verdiği cevaptır.*⁶⁵³ Burada aslolan verilen cevabın ictihad sonucunda elde edilmesidir ki söz konusu cevabı veren kişiye müftü, fetva talebinde bulunana müstefî, müftünün yaptığı bu eyleme iftâ, soru soran kişinin amelîne ise istiftâ adı verilmektedir. Fakat ictihad derecesinde olmayan mukallidin müçtehit âlimlerin eserlerinden nakil yoluyla bu eylemi gerçekleştirmesine de fetva denilmekte, dolayısıyla böyle bir kişiye de müftü denmesi mecaz yoluyla olmaktadır.⁶⁵⁴

İstilâhî tanımdan da anlaşıldığı gibi birtakım vasıfları haiz kimselerin gerçekleştirebildiği iftâ, aynı zamanda belli nesnel yöntem ve kaidelere bağlı kalınarak yapılması gereken bir eylemdir. Fıkhın alt disiplinlerinden birisi olan *Fetva Usûlü* ise kabaca mezkûr eylemi gerçekleştirecek olan müftünün sahip olması gereken ön koşulların yanı sıra iftâ eylemi esnasında ne gibi bir yöntem izlemesi gerektiği, hangi eserler ve hangi görüşlerden

⁶⁵¹ Râğîb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, 372-373.

⁶⁵² İbn Fâris, *Mu'cemü mekâyisi'l-luğa*, IV, 474; İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, XXXVIII, 3348.

⁶⁵³ Mutarrizî, *el-Muğrib*, II, 122; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 142.

⁶⁵⁴ Bilmen, *İstilahatı Fıkhiyye Kamusu*, I, 264.

faýdalanabileceği vb. ile müstefînin iftâ eyleminin öncesinde ve sonrasında yapması gerekenleri ele alan bir ilim dalıdır.

2. Kur'ân-ı Kerîm ve Hadislerde Fetva Kavramı

Çalışmamızın temel ıstılahı olan *fetva* kelimesi Kur'an'da bu formatta yer almamakta ve fakat aynı kökten olmak üzere (أَفْتِنَا - يُفْتِيكُمْ) (فَاسْتَفْتِهِمْ - يَسْتَفْتُونَكَ - تَسْتَفْتِيَانِ - تَسْتَفْتِيَانِ - أَفْتُونِي) gibi yedi farklı sîgada on bir kez zikredilmektedir.⁶⁵⁵ Bu kullanımlardan iki tanesi *dinî bir mesele hakkında soru sormak*,⁶⁵⁶ iki tanesi *dinî bir meselenin hükmünü açıklamak*,⁶⁵⁷ yine ikisi *soru sormak*,⁶⁵⁸ üç tanesi *rüya yorumlamak*,⁶⁵⁹ bir tanesi *bir mesele hakkında fikir istemek*⁶⁶⁰ ve bir tanesi de *bir konuda malumat istemek*⁶⁶¹ anlamında kullanılmıştır. Bunlardan يَسْتَفْتُونَكَ ve يُفْتِيكُمْ şeklinde olan kalıplar ise fetvanın ıstılah manasındaki kullanımlarıdır.

Hız. Peygamber'in hadislerinde yer alan *fetva* lafızlarının ise fıkıh ıstılahıyla uyumlu olduğu görülmektedir. Bu duruma örnek olması ve fetva verebilmenin ilmi bir alt yapıyı zorunlu kıldığını göstermesi açısından şu hadis zikretmeye değerdir: “Allah, ilmi kullarından çekip çıkarmak suretiyle değil de âlimleri kabz ederek çekip alır. Nihayet hiçbir âlim kalmadığı zaman, halk birtakım câhil kimseleri kendilerine liderler edinirler ve bunlara bazı sorular sorulur. Onlar ise ilimleri olmaksızın fetva verirler ve hem kendileri dalâlete düşer hem de halkı saptırırlar.”⁶⁶² Yine benzeri bir örnek de “Kendisine cahilce fetva verilen kişinin günahı fetvayı verenedir”⁶⁶³ hadisi için söz konusudur. Tüm bu örneklerden de anlaşıldığı üzere fetva kelimesi İslam'ın nazil olmaya başladığı asr-ı saadet gibi çok

⁶⁵⁵ Muhammed Fuâd Abdülbâki, *el-Mu'cemu'l-müfehres*, 623.

⁶⁵⁶ Nisâ, 4/127, 176.

⁶⁵⁷ Nisâ, 4/127, 176.

⁶⁵⁸ Saffât, 37/11, 149.

⁶⁵⁹ Yûsuf, 12/41, 43, 46.

⁶⁶⁰ Naml, 27/32.

⁶⁶¹ Kehf, 18/22.

⁶⁶² Buhârî, “İlim”, 34; Müslim, “İlim”, 13.

⁶⁶³ Ebû Dâvûd, “İlim”, 8.

erken bir dönemden itibaren ıstılâhî anlamı yüklenmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.⁶⁶⁴

3. Fetva Müessesesinin Tarihsel Seyri

Hz. Peygamber'in asli görevlerinden birisi de hiç kuşkusuz iftâ vazifesidir.⁶⁶⁵ Bu nedenle İslam tarihi açısından bakılacak olursa ilk fetvanın ondan sadır olduğu söylenebilir.⁶⁶⁶ Sağlığında genellikle onun fetva verdiği görülse de; kendisinin bulunmadığı durumlarda bizzat onun tarafından eğitilen sahabiler devreye girmiş ve Hz. Peygamber'in yokluğunu aratmaksızın öğrendikleri metot üzere fetva vermişlerdir.⁶⁶⁷ Bu durum kimi zaman Hz. Peygamber'in bulunduğu ortamlarda da onların yetiştirilmesine matuf olarak gerçekleşmiştir.⁶⁶⁸ Ayrıca asr-ı saadette yeni fethedilen topraklara bizzat Hz. Peygamber tarafından idareciler gönderilmiş, bu kişiler ise gittikleri yerlerde iftâ mesleğini de icra etmişlerdir.⁶⁶⁹

Hz. Peygamber'in vefatını takip eden *Hulefâ-i Râşidîn* dönemine gelince, burada ilk iki halife döneminde başkent Medine'de fetvanın sahabenin iftâ konusunda mahir kişilerinden oluşan bir heyetin katılımıyla verildiği göze çarpmaktadır.⁶⁷⁰ Öyle ki Hz. Ömer sırf bu sebeple istisnai durumlar hariç olmak kaydıyla ashabin Medine dışına çıkmasını yasaklamıştır.⁶⁷¹ Yine burada Hz. Ebu Bekir döneminde de vilayetlere atanan valilerin idari görevlerinin yanı sıra kazâ ve iftâ mesleğini de yürüttükleri görülmektedir. Hz. Ömer dönemine gelindiğinde ise bürokratik işlerin çoğalması sebebiyle fetva ve kazâ görevleri ayrı kişilere tevdi edilmiş, ne ki bu usul Hz. Osman ve Hz. Ali döneminde bu şekilde

⁶⁶⁴ Murteza Bedir, "Fetva ve Değişim: Geleneksel Fıkıh Yönteminde Büyük Kırılma", *Hanefîlerde Mezhep Usûlü*, 18.

⁶⁶⁵ Mâide, 5/67; Nûr, 24/54; Ankebût, 29/18.

⁶⁶⁶ Osman Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I, 617.

⁶⁶⁷ Ebû Dâvûd, "Akdiye", 11; Tirmizî, "Ahkâm", 3; İbn Mâce, "Menâsik", 38. İbn Kayyim Hz. Peygamber'in vefatından sonra iftâda bulunan sahabileri muksirûn (çok fetva veren), mutevassitûn (orta sayıda fetva veren) ve mukillûn şeklinde kategorize ederek hangi grupta hangi sahabilerin yer aldığına dair bir liste verir. Detaylı bilgi için bk. İbn Kayyim el-Cevziyye, *İ'lâmü'l-muvaqqâ'in*, I, 34-37.

⁶⁶⁸ Hayreddin Karaman, *Başlangıçtan Günümüze Kadar İslam Hukuk Tarihi*, 99.

⁶⁶⁹ Ebû Dâvûd, "Akdiye", 11.

⁶⁷⁰ Atar, "Fetva", *DİA*, XII, 489.

⁶⁷¹ Mustafa Fayda, "Ömer", *DİA*, XXXIV, 47.

sürdürülmemiştir.⁶⁷² Ayrıca bu iki dönemde Hz. Peygamber'in ashabı İslam Devletinin çeşitli bölgelerine yayılarak buralarda hem bireysel iftâda bulunmuş hem de öğrenci yetiştirmişlerdir.

Emevîler dönemine gelince bu dönemde ilk kez fetvanın kurumsallaşması söz konusu olmuştur. Burada Ömer b. Abdülaziz zamanında ilk kez bazı bölgelere resmî kanalla müftülerin atandığı görülmektedir.⁶⁷³ Abbasiler devrinde ise gerek mezhep imamlarının neşet etmesi gerekse onların ardından gelen neslin söz konusu imamların belirlediği metodoloji doğrultusunda hareket etmesi neticesinde mezhepsel kurumsallaşma ön plana çıkmaktadır. Bir başka isimlendirmeye tabîin dönemi olarak nitelenen bu dilimde İslam medeniyetinin nasrlara yaklaşım noktasında kökleşip asırlar boyu devam eden *ehl-i hadis* ve *ehl-i re'y* ekolleri teşekkül edip istikrar bulmuştur.⁶⁷⁴ Bu dönemde yetkin müçtehitler tarafından bireysel fetvalar verildiği gibi, Ebû Yusuf gibi *Kâdî'l-Kudâtlık* mertebesine gelerek iftâ ve kazayı birlikte yürütmek gibi bir durum da söz konusu olmuştur.⁶⁷⁵

İslam tarihinde bir dönüm noktası mesabesinde olan Moğol istilasından sonra İslam Devletlerinde siyasi hareketlilik göze çarpmaktadır. Bu nedenle Osmanlı Devleti'ne gelinceye kadar iftâ mesleği her devlette farklı şekilde tezahür etmiştir. Buna göre fetva görevini İlhanlılar'da Kâdî'l-Kudâtlık makamı yürütürken; Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Anadolu Selçuklu beyliklerinde bu görevi kadılar ifâ etmiştir. Akkoyunlu ve Karakoyunlu Hanedanlıklarında ise vilayetlerde kaza işlerine kadılar, iftâ işlerine de müftülerin baktığı görülmektedir.⁶⁷⁶ Memlükler'de şer'î işlerin divanda görülüp, her mezhep için ayrı bir müftü tayin edilmek suretiyle fetvaların onlardan alındığı bilinmektedir.⁶⁷⁷ Dolayısıyla bahsi geçen

⁶⁷² Talip Ayar, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, 17-18.

⁶⁷³ Atar, *İslam Adliye Teşkilatı*, 122.

⁶⁷⁴ Murat Şimşek, *İmam Ebû Hanîfe ve Hanefîlik*, 37.

⁶⁷⁵ Atar, "Fetva", *DİA*, XII, 490.

⁶⁷⁶ Karaman, *Başlangıçtan Günümüze Kadar İslam Hukuk Tarihi*, 258-259.

⁶⁷⁷ İsmail Yiğit, "Memlükler", *DİA*, XXIX, 94.

devletlerde iftânın tam anlamıyla bir kurumsal kimlik kazandığını söylemek mümkün değildir.⁶⁷⁸

Osmanlı dönemine gelindiğinde burada da ilk başlarda iftânın kurumsal bir mahiyet arz etmeyişi göze çarpmaktadır. Nitekim ilk başlarda kadılar fetva da vermiş, Yavuz Sultan Selim dönemine gelindiğinde ise bu durum değişerek sadâret ile eşdeğer düzeyde kabul edilen *Meşihat-ı İslâmiyye-Müfti'l-Enâmlık* müessesesi tesis edilmiştir.⁶⁷⁹ Kurulan bu müesseseyle birlikte Osmanlı'da ilmiye sınıfının başı olarak telakki edilen Şeyhülislam, devlet başkanı olan padişahların aldığı kararlar da dâhil olmak üzere devletin tüm kademelerinde verilen her düzeydeki kararın şer'îliği noktasında değerlendirme yapabilecek bir yetki genişliğine sahip kılınırken⁶⁸⁰ şer'î mahkemelerin de nâzırı mesabesinde olmuşlardır.⁶⁸¹ İstanbul'da söz konusu makamın ihdasının ardından başlarda istiftâlar Şeyhülislamın bizzat kendisi tarafından cevaplandırılırken ilerleyen zamanlarda yoğun fetva talepleri ve Şeyhülislamın bürokrasideki vazifeleri nedeniyle bazı değişikliklere gidilmiş ve Kanuni döneminde Fetvahâne⁶⁸² kurularak Şeyhülislamın üzerindeki iş yükü bir nebze hafifletilme yoluna gidilmiştir.⁶⁸³

Merkezde Şeyhülislamın yönettiği kurumu taşrada meşihat makamından yapılan atamalarla müftüler temsil etmişlerdir. Bu sebeple Osmanlı Devleti'nde fetva konusunda hemen her bölgede yetkin bir merci bulunmuştur. Bu dönemde iftâ mesleğini yürütenler resmen atanan müftüler olsa da halk tarafından zaman zaman resmî görevi olmayan ehil kişilere de istiftâda bulunulmuştur.⁶⁸⁴ Osmanlı'da fetvanın kurumsallaşmasının bir neticesi olarak gerek muteber kaynak gerek fetvanın kaleme alınması ve

⁶⁷⁸ Ayar, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, 19.

⁶⁷⁹ Karaman, *Başlangıçtan Günümüze Kadar İslam Hukuk Tarihi*, 260.

⁶⁸⁰ Ayar, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, 23.

⁶⁸¹ Karaman, *Başlangıçtan Günümüze Kadar İslam Hukuk Tarihi*, 260.

⁶⁸² Fetvahâne hakkında detaylı bilgi için bk. Ferhat Koca, "Fetvahâne", *DİA*, XII, 496-500.

⁶⁸³ Ayar, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, 25.

⁶⁸⁴ Ayar, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, 24.

gerekse esas kabul edilecek mezhep gibi pek çok açıdan bir standart sağlanmıştır.⁶⁸⁵

4. Fetvada Liyakat

Kavramsal inşası ve tarihsel gelişimi genel hatlarıyla yukarıda değindiğimiz şekilde oluşan fetva müessesinin, “*Dillerinizin uydurduğu yalana dayanarak bu helâldir, şu da haramdır demeyin...*”⁶⁸⁶ mealindeki ayetler⁶⁸⁷ ile de Şârî tarafından ehemmiyeti ifade edilmiştir. Böylece gelenekte iftâ müessesesi ehli tarafından son derece ciddiyet ve dikkatle ifa edilmesi gerektiğinin bilinciyle ele alınmıştır. Nitekim gerek sahabe gerek tabiîn ve gerekse sonraki dönemlerdeki müftüler *murad-ı ilahiyi* ortaya çıkarma çabasında olmaları ve ümmet için Hz. Peygamber’in vazifesini ikame etmeleri⁶⁸⁸ hasebiyle, olası hatalarında karşı karşıya kalacakları ilahi müeyyideyi daima hatırd tutarak hareket etmiş ve kimi zaman da bu sebeple iftâdan kaçınmışlardır. Bu duruma örnek olması açısından sahabenin büyüklerinden Abdullah İbn Mes’ûd ve Abdullah ibn Abbas’ın *yalnızca akılsız kimseler kendisine sorulan her meseleye cevap verir*⁶⁸⁹ şeklindeki yaklaşımları örnek olarak zikredilebilir. Yine bu konuda tabiînin küçüklerinden olan⁶⁹⁰ Ebû Hanîfe gibi otorite bir ilim adamı bile “*ilmin yok olmasından dolayı Allah’tan korkmasam hiç kimseye fetva vermezdim. Faydası (fetvayı) alanların olurken bana ağırlığı kalıyor*” şeklinde bir ifade sarf etmiştir.⁶⁹¹ Bu konuda İbnü’s-Salâh’ın da ifade ettiği üzere selefin

⁶⁸⁵ Osman Şahin, *Fetvâ Âdâbı*, 86.

⁶⁸⁶ Nahl, 16/116.

⁶⁸⁷ Benzer muhtevaya sahip diğer ayetler için bk. Bakara, 2/229; Â’râf, 7/42; Şûrâ, 42/21.

⁶⁸⁸ Şâtibî, *el-Muvâfaqât*, IV, 244; İzmirli, *İlm-i Hilâf*, 293.

⁶⁸⁹ İbnü’s-Salâh, *Edebü’l-müftî*, 75. Atıf yaptığımız bu eser 1986 yılında tahkik edilmiş ve basılmıştır. Fakat söz konusu eser Mustafa Yayla tarafından Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Endtitüsünde daha önceki bir tarihte tahkik edilmiş ve Yüksek Lisans tezi olarak savunulmuştur. Bilimsel disiplin açısından ilk yapılan tahkiki kullanmamız gerekse de biz burada erişim kolaylığı olması açısından matbu olan çalışmaya atıf yapmayı tercih ettik. Söz edilen ilk tahkik çalışması hakkında detaylı bilgi için bk. Mustafa Yayla, *Edebü’l-Müftî ve’l-Müsteftî*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1984.

⁶⁹⁰ Ebû Hanîfe’nin sahabeden rivayetlerini ele alan bir çalışma için bk. Mustafa Ölmez, “Ebû Hanîfe’nin Sahâbeden Rivâyetlerini İçeren Bir Hadis Cüzü: Ebû Ma’ser et-Taberî’ye Ait el-Ehâdisu’s-Seb’a İsimli Eserin Tahkik ve İncelemesi”, *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi*, 4/1 (Haziran/June 2021): 69-109.

⁶⁹¹ Hatîb el-Bağdâdî, *el-Fakîh ve’l-mütefakkih*, II, 356.

fetvada şöhret bulmuş âlimleri bile Allah korkusunu önde tutarak bilmedikleri konularda *bilmiyorum* diyebilmiş, şöhretleri onları bunu söylemekten alıkoyamamıştır.⁶⁹²

İftâ mesleğinin ağır sorumluluğu karşısında müftülerin genel yaklaşımı bu şekilde olmakla birlikte, bu görev istisnai durumlar dışında ehli için farz-ı kifâye olarak kabul edilmiş,⁶⁹³ hakkıyla yerine getirenler için de oldukça kıymetli sözler sarf edilmiştir. Bu anlamda bahse konu görevi icra edecek olan kişilerin dikkate alması gereken hususlar hakkında müstakil bir eser kaleme alan Hanbelî fakih İbn Kayyim bahse konu eserde *...Hükümdarlar adına imza atmanın derecesinin yüceliği inkâr edilemez ve gafil kalınamazken; yerin ve göğün rabbi olan Allah için imza atanların derecesi nasıl ola ki!*⁶⁹⁴ Şeklindeki bir ifadeyle iftâ görevini layıkıyla icra edenlerin konumuna işaret etmiştir. Yine bu minvalde İbn Hacer el-Heytemî de ehlinden tedriste bulunup iftâ görevini icra eden kişi için *Allah ile insanlar arasındaki ilişkileri düzenlemede vasıta* tabirini kullanmaktadır.⁶⁹⁵

Aslı itibariyle bir ictihad faaliyeti olan fetva, yukarıda da dile getirdiğimiz gibi ehlinden sadır olması gereken bir eylemdir. Bu noktada ilk dönemlere kadar uzanan genel kabule göre fetvaya ehil olan kimselerin taşınması gereken birtakım vasıflar bulunur. Hanefî mezhebinin kurucu imamlarından olan Ebû Yusuf, bir kişinin kendi reyi ile iftâda bulunabilmesi için Kitap-Sünnet, nâsîh-mensûh, sahabe kavli, müteşâbih bilgisi ve kelamın delâleti konularına vakıf olması gerektiğini ifade etmektedir. Yine Muhammed eş-Şeybânî'den rivayet edilen *Fetva verme noktasında kişinin doğrusu hatasından fazlaysa fetva vermesi caizdir* sözü de fetva ehliyetine işaret eden bir başka ifadedir.⁶⁹⁶ Bu sebeple fetva usulü hakkında eser veren âlimler bir kimsenin iftâ ehliyetine haiz olabilmesi için: Müslüman, akıl-

⁶⁹² İbnü's-Salâh, *Edebü'l-müftî*, 74.

⁶⁹³ Mevsilî, *el-İhtiyâr*, II, 82; Şirbînî, *Muğni'l-muhtâc*, IV, 498; Muhammed Takî Osmânî, *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, 334.

⁶⁹⁴ İbn Kayyim, *I'lâmü'l-muvaqqı'în*, I, 31.

⁶⁹⁵ İbn Âbidin, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*, 117.

⁶⁹⁶ *el-Fetâvâ't-Tatarhâniyye*, I, 33.

balıĝ, ictihad ve adalet vasıflarını haiz olması gerektiğini ifade etmişlerdir.⁶⁹⁷

Bir anlamda müftünün sahip olması gereken asgari özellikler olarak da niteleyebileceğimiz bu maddeler insanların imkân, beceri ve kapasiteleri de göz önüne alındığı zaman gerçekleşmesi oldukça güç bir şart çizelgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim İslam hukukunun tarihsel gelişim sürecinde de bu durum görülmekte, ictihad ehliyeti, Müslüman ilim adamlarının arasında bile oldukça az kişide bulunmaktadır. Hal böyleyken iftâ için her zaman müctehid bulmak mümkün olmamakta; bulunsa da her müctehid İslam hukukunda aynı düzeyde bir donanıma sahip olamamaktadır. İşte bu nedenle ictihad ve tahrice güç yetiremeyen mukallid müftünün tabi olduğu mezhebin fetvaya uygun görüşünü aktarması gerekmektedir⁶⁹⁸ ki bu hâlde de hangi seviyedeki ilim adamının görüşünün mezhep içi tercihe daha uygun olduğunu bilmesi zaruret kesp eder. Bu ise ilgili mezhep disiplini içerisinde hangi âlimin veya hangi lafzın tercihe şayan olacağı noktasında fetva usulü kitaplarında ele alınmaktadır.

Hanefî mezhebi özelinde ilk kez mezhep içerisindeki görüşlerin hiyerarşik yapısını Hassâf (ö. 261), mezhep görüşlerinin nasslar karşısındaki durumunu Kerhî (ö. 340), fakih ve müftülerin tasnifini de Kadihân ele almıştır.⁶⁹⁹ İlerleyen dönemlerde ise Kemal Paşazade (ö. 940) *Tabakâtü'l-Fukahâ* isimli yedi sınıftan müteşekkil meşhur tasnifiyle meseleyi daha da geliştirmiştir. Son dönemin önde gelen Hanefî âlimlerinden İbn Âbidîn ise mezhebin muhtelif eserlerinde dağınık hâlde olan fetva usulü birikimini *Şerhu Ukûdi Resmi'l-Müftî* isimli eserinde mufassal bir şekilde işlemiştir. Şâfi mezhebinde ise müftüleri ilk kez taksim eden kişinin İbnü's-Salâh eş-

⁶⁹⁷ Şahin, *Fetvâ Âdâbı*, 40-45.

⁶⁹⁸ Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, I, 247.

⁶⁹⁹ Pehlül Düzenli, "Osmanlı Fetvasında Muteber Kaynak ve Müftâ Bih Mesele Problemi", *TALİD*, 10.

Şehrezûrî olduğu görülmektedir. Ayrıca Hanbelîlerden İbn Hamdân ile Mâlikî fakihler de bu konuda bir taksim yapmışlardır.⁷⁰⁰

Fetva usulü ilminde “genel anlamda iftâ” faaliyetinde bulunabilmek için (liyakat) kişinin mutlak müctehid derecesine sahip olması gerektiği kabul edilmektedir. Bu vasfa sahip kişilerin direkt naslardan hareketle fetva vermesi esastır. Mezhep içi iftâ hareketi ise bir nebze daha esnek bir muhtevaya sahip olmakla birlikte orada da birtakım kuralların varlığı dikkat çekmektedir. Bu anlamda İbn Kemal Paşa'nın *Tabakâtü'l-Fukahâ* isimli tasnifi özelinde *dinde müctehid* derecesine ulaşamayan Hanefî müftüler açısından örnek vermek gerekirse burada beş gruptan söz edilmekte, bunların ictihad, tahric veya tercih açısından yeterlilik ve sınırlılıkları ele alınmaktadır.

Fetvada liyakat konusunda usulü fetva ilminde ele alınan bir başka mesele ise furû fıkıh eserlerindeki muhtelif görüşlerin tercihinde hangi görüşün fetvaya esas kabul edileceği ile ilgilidir. *Alâmâtü'l-fetva* kavramıyla ifade edilen ve fetvaya esas olacak olan görüşü belirleme esnasında hangi kavlin esas alacağını irdeleyen, diğer bir ifadeyle hangi görüşün diğer görüşlere tercih edilmesi gerektiğini ele alan bu konu fetvanın hangi lafızla zikredildiğinin incelenmesini gerektirmektedir. Nitekim yüz yıllar boyunca oluşan İslam hukuku mirasının içinde tek bir mesele hakkında bile pek çok görüşün varlığı yadsınamaz. Bu durumda ise mahir bir müftünün hangi görüşün mezhebin müftâ-bih kavli mesabesinde olduğunu anlayabilmesi, bir başka ifadeyle görüşler arasında kuvvetli zayıf ayırımını yapabilmesi gerekmektedir. Nitekim *bihî yüftâ*, *aleyhi'l-fetvâ*, *bihî yu'temed*, *aleyhi'l-i'timâd*, *bihî ne'huz*, *aleyhi amelü'l-yevm*, *aleyhi amelü'l-ümmeh*, *hüve's-sahîh*, *hüve'l-esahh*, *hüve'z-zâhir*, *hüve'l-azhar*, *hüve'l-muhtâr*, *hüve'l-eşbeh*, *hüve'l-evceh*, *aleyhi'l-icmâ*, *hüve'l-erfak*, *hüve'r-râcih*, *hüve'l-enseb*, *hüve'l-asveb...*⁷⁰¹ gibi lafızlarla nitelenen görüşler arasında bir kısmı

⁷⁰⁰ Şahin, *Fetvâ Âdâbı*, 52.

⁷⁰¹ Mehmet Fıkıhî Efendi, *Risâle fî edebi'l-müftî*, 85-90.

diğerlerine tercih edilmektedir ki iftâ vazifesini üstlenen kişinin bu lafızlar arasındaki farkları bilmesi zaruret mesabesinde kabul edilmiştir.

5. Fetva-Kazâ Arasındaki Fark

Kazâ, iftâ mesleğinde de olduğu gibi aslen ictihad vasfına sahip kimselerin üstlenebileceği bir görevdir. Fakat ictihad mertebesine ulaşmış kişilerin olmadığı ortamlarda bu görevi şahitlik yapabilecek düzeyde, dindarlığı ve emanete riayeti hususunda güvenilen, akli melekeleri sağlam olup meseleleri kavrayabilecek fıkıh bilginlerinin yerine getirmesi gerekmektedir.⁷⁰²

İnsanlar arasındaki nizâ ve ihtilaflar hususunda *adaleti esas alıp Allah'ın indirdikleriyle hüküm vermek*⁷⁰³ olarak tanımlanan kazâ ile şer'î-fikhi bir meseleye ilişkin sorulan soruya ehli tarafından verilen cevap⁷⁰⁴ şeklinde tarif edilen fetva kavramı ilk bakışta bir benzerlik hissi uyandırmaktadır. Ne var ki nihaî anlamda her iki kavramda temelde naslar baz alınır⁷⁰⁵ meselelere İslam Hukuk disiplininin dinamikleri ekseninde çözüm üretilmeye çalışılsa da aralarında köklü farklılıkların olduğu bir gerçektir. Çalışmamızın ana muhtevası mesabesinde olan *fetva* kavramının daha iyi anlaşılabilmesi ve Hürremzâde'nin sınırlılıklarının bilinmesi adına, birbiriyle karıştırılan bu iki kavram arasındaki bazı farklara değinmemiz elzem durumdadır.

Bahse konu iki kavram arasındaki farklardan ilki keyfiyetle ilgilidir. Bu noktada fetva: Kur'an veya sünnetin zahir veya zımında bulunan şer'î hükmün bildirilmesinden (ihbâr) ibaret bir yapıya sahipken; kazâ hasımlar arasında yeni bir hükmün tesis edilmesi (inşâ) anlamını taşır.⁷⁰⁶

İki kavram arasındaki diğer bir fark ise hâkimin gerçekleştirdiği kazâ yargısal-kazâî alanla ilişkili iken; müftünün fetvası diyânî-viddâni alanla

⁷⁰² Mevsilî, *el-İhtiyâr*, II, 83.

⁷⁰³ Kâsânî, *Bedâ'î u 'ş-şanâ'î*, IX, 83.

⁷⁰⁴ Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 142.

⁷⁰⁵ Atar, "Fetva", *DİA*, XII, 487.

⁷⁰⁶ "Fetvâ", *Mv.F*, XXXII, 21.

ilgilidir. Dolayısıyla kazâ hukuki, fetva ise vicdani sonuç doğurur.⁷⁰⁷ Bu durumun bir yansıması olarak hâkimin hükmü sahih-batıl türü kazâ kavramlar içermekte; müftünün fetvasında ise caiz-caiz değil gibi diyânî içerikli kavramlar yer almaktadır. Bu noktada iki kavram arasındaki diyânî-kazâ ayrımını bir örnekle somut hale getirmek gerekirse: söz gelimi zina suçuyla yargılanan bir kişinin, suçun unsurları sabit olmadan ceza alması mümkün değildir ve kadı böyle bir kişinin beraatına hükmedecektir. Ne var ki şüphelinin zina suçunu işlemiş olması durumunda delillerin yetersizliğiyle mahkemeden beraat etmesi onun uhrevi cezanın sorumluluğundan da kurtulduğu anlamını taşımamaktadır. Fakat suçun sabit olup kazâ hükmün infaz edilmesiyle söz konusu diyânî ceza da düşmektedir.⁷⁰⁸

Yine iki kavram arasındaki en temel ayrımlardan bir diğeri de kazâ yalnızca devlet otoritesinin kontrolüyle (cebir) yine devletin atadığı görevli tarafından ifâ edilebilirken; fetvanın resmî bir görevli tarafından verilmesi şart değildir.⁷⁰⁹ Bu nedendir ki hâkimin hükmü (kazâ) ilzâmî; müftünün fetvası ise gayri ilzâmîdir. Nitekim müstefî aldığı fetva ile yetinmeyip ilmî açıdan kendisine daha fazla güven veren bir başka müftüden de fetva alabilmektedir. Kazâda ise hâkimin hükmü infaz edilir ve istisnai durumlar haricinde mesele bir başka hâkime götürülmez.

İki kavram arasında farklardan burada değineceğimiz sonuncusu ise: kazânın hususi; fetvanın umumi mahiyette olma durudur. Buna göre fetva yukarıda da değindiğimiz üzere Kur'an ve sünnetteki hükmü ortaya çıkardığı için yalnızca müstefîyi değil, başka fertleri de ilgilendirir. Kazâ ise belirli kişileri ilgilendirir ve kâdînin hükmü olmaksızın başkaları aynı hükümle amel edemez.⁷¹⁰

⁷⁰⁷ Osman Güman, "İslam Hukukunda Diyânî Hüküm: Mahiyeti ve Çeşitleri", *Hikmet Yurdu Dergisi*, 17.

⁷⁰⁸ Talip Türcan, "İslam Hukukunda İki Farklı Geçerlilik Alanı: Kazâ ve Diyânî Hüküm Ayrımı", *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, 159.

⁷⁰⁹ Atar, "Fetva", *DİA*, XII, 488.

⁷¹⁰ Şimşek, *İslam Hukukunda Bağlayıcılık Bakımından Hz. Peygamber'in İctihad ve Tasarrufları*, 270; Atar, "Fetva", *DİA*, XII, 488. Fetva ve kaza kavramları arasındaki farklar

B. FETVA DEFTERLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Hürremzâde Hakkı Efendi her ne kadar İngiliz idaresi döneminde üstlendiği bazı görevler dolayısıyla Kıbrıs Türk cemaati nezdinde bazı eleştirilere maruz kalmış da olsa, tahsilini İstanbul Fatih medresesinde Osmanlı ilim geleneğine göre tamamlamıştır. Teknolojik ve endüstriyel gelişmelerin günümüzdeki kadar hızlı olmadığı bir dönem olan Hakkı Efendi'nin görev yılları söz konusu sebebe paralel olarak fetva çeşitliliğini de sınırlamış; Hakkı Efendi ise kendisine gelen meselelerin cevaplarını geleneksel birikimle yetinerek vermiştir. İşte bu nedenle Hakkı Efendi'nin elimizdeki defterlerinde özellikle Osmanlı fetva mecmualarında karşılaşılan fetva örneklerine benzer meselelerin yer aldığı görülmektedir.

İngiliz idaresi döneminde verilen fetvaları belirli bir tasnif ekseninde sunduğumuz ikinci bölümün ardından, mezkûr bölümdeki fetvalar, defterde başvuru kaynakları ve fetvaların sosyolojik çağrışımlarını irdelemeye çalışacağımız bu bölümde her bir fetvayı fıkhi açıdan detaylı şekilde tahlil etmeyi uygun bulmuyoruz. Haddi zatında defterler, kahir ekseriyeti o güne kadar pek çok kaynakta sorulmuş benzer fetvalardan müteşekkildir. Ne var ki İngiliz idaresi gibi kritik bir dönemde görev ifa eden Hakkı Efendi'nin bazı fetvalarının da tahlil edilmesi gerekmektedir. Bu fetvalar belirlenirken günümüzde farklı görüş belirten araştırmacıların olması nedeniyle “kadının sağlık giderlerinin evlilik nafakasındaki durumu” ile ilgili bir fetva değerlendirilecek fetvalar arasına alınmıştır. Nitekim bu hususta Hakkı Efendi klasik görüşteki “sağlık giderlerinin nafakaya dâhil olmayacağı” görüşünü fetvaya esas almıştır. Yine Hakkı Efendi'nin fıkhi hükümleri müsteffînin mevki veya konumuna göre ele alıp almadığını yansıtan ve İngiliz idaresi Lefkoşa Komiserliği tarafından sorulan “Kabir nakli” ile ilgili bir fetva da burada değerlendirmeye konu olmuştur. Ayrıca burada fetvalarda yalnızca cevaz verilerek geçilen ve İslam hukukunda cevaz verilmesi mümkün olmayan “Tebenni” ile ilgili fetvalar da değerlendirilen

---

hakkında detaylı bilgi için bk. Karâfî, *el-İhkâm fî temyîzi'l-fetâvâ 'ani'l-ahkâm* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1995.

konulardandır. Yine Hakkı Efendi'nin “kelime-i küfrün söylenmesi” hâlinde çiftlerin nikâh akdinin durumuna ilişkin farklı tarihlerde verdiği birbirinden farklı fetvalar ile onun farklı mezhebin görüşüyle amel edilmesi hususundaki yaklaşımını ortaya koyan bazı fetvalar İslam hukuku açısından bu başlıkta irdelenmiştir.

1. Evlilik Nafakasında Kadının Sağlık Harcamalarının Durumu

Arapça أنفق (enfeka) fiilinden isim-i masdar olarak türeyen *nafaka* kelimesi lügatte tüketmek-harcamak anlamına gelmektedir.⁷¹¹ İslam hukuku edebiyatında ise kişinin belirli kişi veya varlıklara beslenme, giyim ve mesken giderleri ve bunlara tabi olan ihtiyaçlar hususunda harcama yapması şeklinde tanımlanır.⁷¹²

İslam hukukunda zevciyet, karâbet (hısımlık) ve mülkiyet gibi nedenlerden ötürü oluşan nafaka sorumluluğu temelde aile hukuku ve mülkiyet hukukundan dolayı olmak üzere iki ana başlıkta ele alınabilir.⁷¹³ “Onları gücünüz ölçüsünde oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun...”⁷¹⁴ “İmkânı geniş olan, nafakayı imkânlarına göre versin; rızkı daralmış bulunan da Allah'ın kendisine verdiği kadarından nafaka ödesin...”⁷¹⁵ gibi ayetler ile Hz. Peygamber'in “Onların (kadınların) sizin üzerinizdeki hakkı da, yiyeceklerini ve giyeceklerini mâruf şekilde vermenizdir”⁷¹⁶ minvalindeki hadislerden hareketle fıkhîta evliliğin hukuki sonucu olarak kabul edilen evlilik nafakası erkek açısından fakir, hasta veya gaib bile olsa yerine getirilmesi gereken yükümlülük; kadının zaviyesinden ise zengin bile olsa hak edilen bir alacak olarak kabul edilmektedir.⁷¹⁷

⁷¹¹ İbn Fâris, *Mu'cemü mekâyisi'l-luğa*, V, 454; İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, XXXXX, 4508.

⁷¹² Mahmûd Abdurrahman Abdülmunim, *Mu'cemü'l-mustalehât*, III, 432-433; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 443.

⁷¹³ Celal Erbay, “Nafaka”, *DİA*, XXXII, 282.

⁷¹⁴ Talâk, 65/6.

⁷¹⁵ Talâk, 65/7.

⁷¹⁶ Müslim, “Hac”, 19.

⁷¹⁷ Bilmen, *İstılahatı Fıkhiyye Kamusu*, II, 448.

Sahih bir nikâh akdi,⁷¹⁸ kadının kocasıyla birlikte yaşaması ve evliliğin gereklerini yerine getirmekten kaçınmaması şartlarıyla⁷¹⁹ erkek için sabit olan nafaka yükümlülüğü kapsam açısından fakihler arasında tartışılmıştır. Buna göre kadının yiyecek, kıyafet, konaklama ve temizlik giderlerinin dışında kalan kozmetik masraflarının nafakaya dâhil olup olmayacağını ihtilafli olduğu; sağlık giderlerinin ise fakihlerin çoğunluğuna göre dâhil olmayacağı söylenebilir.⁷²⁰

Başlığın konusu olan ve özellikle kadim İslam hukukçuları arasında erkeğin yükümlü olmadığı noktasında ittifak bulunan sağlık harcamaları Hürremzâde Hakkı Efendi'nin de muhatap olduğu bir sorudur. Buna göre Hakkı Efendi'ye yöneltilen “*Zeyd'in zevcesi Hind merîz oldukda müdâvât ettirmek Zeyd üzerine lazım olur mu?*” şeklindeki bir istiftâda Hürremzâde “*olmaz*” cevabını vererek tedavi masraflarının kadının nafakasına dâhil olmayacağı yönündeki kadim görüşle amel edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.⁷²¹ Bu görüşe göre koca yeme-içme-konaklama gibi süreklilik arz eden masraflarla yükümlüdür ki sağlık giderleri arızı masraflardan sayılmakta ve kocanın yükümlü olduğu sınıfta yer almamaktadır. Yine bu durum ev sahibi ve kiracı arasındaki kiralama işlemine kıyaslanmaktadır ki kira konusu evin tamiri için gerekli masrafların ev sahibine ait olacağı dolayısıyla kadının tedavi masrafları konusunda kocanın yükümlülüğü olmadığı ifade edilmektedir.⁷²²

Ömer Nasuhi Bilmen'in de naklettiği⁷²³ ve özellikle Hayreddin Karaman, Mehmet Dirik ve M. Zeki Uyanık gibi bazı çağdaş araştırmacıların savunduğu bir başka görüşe göre ise kadının sağlık

⁷¹⁸ İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, V, 278.

⁷¹⁹ Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, IV, 599; Bilmen, *Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, II, 448.

⁷²⁰ Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, IV, 609; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XI, 354; Karâfî, *ez-Zahîre*, IV, 470; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, V, 291; “Nafaka”, *Mv.F*, XXXXI, 43.

⁷²¹ Fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 188, s. 448, 13 Teşrîn-i Evvel 1930.

⁷²² Şîrâzî, *el-Mühezzeb*, IV, 609; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, XI, 354; Karâfî, *ez-Zahîre*, IV, 470; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, V, 291.

⁷²³ Bilmen, *Istilahatı Fıkhiyye Kamusu*, II, 451.

harcamaları kocanın nafaka yükümlülükleri arasındadır.⁷²⁴ Buna göre Hürremzâde'nin fetvasında devam ettirdiği bu hükmün geçmişteki örflerle dayanarak verildiğini, dolayısıyla zamanımızda müftâ-bih olmayıp toplumda var olan yeni örf çerçevesinde sağlık giderlerinin nafakaya dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmemiz mümkündür. Nitekim Mehmet Dirik ve M. Zeki Uyanık yukarıda değindiğimiz kıyasın bu durum için uygun olmayacağı, evliliğin kira akdi gibi geçici bir süreyle yapılmayıp kalıcılığın esas olması ve bu gibi durumların ailedeki muhabbet duygusunu zedeleyeceği gibi nedenlerle sağlık harcamalarının nafakaya dâhil olduğu kanaatindedirler.⁷²⁵

Hakkı Efendi'nin 1930 yılında verdiği bu fetvayı değişen toplum yapısı ve örf nedeniyle irdelenmeye değer buluyoruz. Zira yaptığımız bazı görüşmeler neticesinde o dönemin aile ilişkileri açısından sağlık harcamalarının günümüzden farklı olmadığı diğer bir ifadeyle kadının sağlık harcamalarının nafaka hakkı içinde olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki bu durum Hürremzâde'nin toplumun değişen örf ve adetlerini fetvada dikkate alma noktasında ihmalkârlık gösterdiği hissi verse de kanaatimizce böylesi bir yaklaşım doğru değildir. Zira bu bir ihmalkârlıktan öte Hakkı Efendi'nin fihhi tercihi ile açıklanmaya daha müsaittir. Nitekim icihad içtihadı nakz etmez.

2. Kabir Nakli

Bu bölümde değerlendirmesini yapmayı uygun bulduğumuz bir diğer fetva da Hürremzâde Hakkı Efendi'ye *Fetva Eminliği* görevinin henüz ilk yılı olan 1929'da İngiliz idaresinin *Lefkoşa Komiserliği* tarafından yöneltilen bir istiftânın konusu olan kabir nakli meselesiyle ilgilidir. Aslında ilk bakışta sıradan bir durumu andıran bu fetva, müsteftâ bilgisi, istiftâ tarihi ve tarihî argümanlar dikkate alındığında ilgi çekici olmaktadır. Bahse konu fetva şu şekildedir:

⁷²⁴ Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslam Hukuku*, I, 342; Mehmet Dirik, "İslam Aile Hukukunda Kocanın Nafaka Mükellefiyetini Düşüren Hâller", *İHAD*, 143; M. Zeki Uyanık, "İslam Aile Hukukunda Evlilik ve Boşanma Nafakası Bağlamında Süresiz Nafaka Yasası", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 65-66.

⁷²⁵ Dirik, "İslam Aile Hukukunda Kocanın Nafaka Mükellefiyetini Düşüren Hâller", *İHAD*, 143; Uyanık, "İslam Aile Hukukunda Evlilik ve Boşanma Nafakası Bağlamında Süresiz Nafaka Yasası", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 65-66.

Defn-i emvât için mua‘dd olan arâzî-yi mevkûfeden mâ‘ada bir mahalde medfûn bulunan emvâtın kable’r-ramûm ihrâciyla mahall-i âhara nakli veyahut bi-lâ ihrâc kabirlerinin tesviye edilmesi veyahut emvât çürüyüb türâb olduktan sonra kabirlerinin tesviyesiyle üzerlerine bina yapılması veyahut üzerleri zer‘ edilmesi veyahut suret-i âharla intifâ‘ olunması câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde cevâmi-i şerîfe harimlerinde bulunan yerlerde medfûn emvât çürüyüb türâb olduktan sonra kabirlerini tesviye etmek câiz olur mu?

*el-Cevab: Olur.*⁷²⁶

Tarihi bilgilerden de anlaşıldığı üzere bahse konu yıllarda Lefkoşa’daki Selimiye-Ayasofya Caminin yaklaşık elli metre uzaklığında, Köprübaşı mevkiinde bulunan bir şehit türbesinin taşınması gündeme gelmiştir. Osmanlı Devleti’nin Lefkoşa’yı fethi sırasında bayrağı dikmeye çalışırken şehit olup, düştüğü yere gömülen bir bayraktarın türbesi mahiyetindeki söz konusu mezarın trafiği aksattığı gerekçe gösterilerek⁷²⁷ Lefkoşa Belediyesi’nin Rum belediye başkanı idaresinde olduğu 1930 yılında özensiz ve şehide hakarete varan bir tarzda kaldırıldığı anlaşılmaktadır.⁷²⁸ Buna göre 22 Mart 1950 tarihli *Halkın Sesi Gazetesi*’nde yer alan bir köşe yazısında, yirmi yıl önceki bu nakil konu edilmekte ve şu ifadeler yer verilmektedir: “*Aradan yirmi sene geçtiği hâlde, o isimsiz Türk şehidinin Köprübaşındaki mezarı kazılırken, Rum seyircileri tarafından yapılan rezaleti hiç unutmam. Hele onun kemikleri parça parça çıkarılıp da paslanmış bir lengere*⁷²⁹

⁷²⁶ Fetva hakkında detaylı bilgi için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 183, s. 185, 23 Eylül 1929.

⁷²⁷ Ateşin, *Kıbrıs’ta İslami Kimlik Davası*, 78.

⁷²⁸ Türbenin nakli esnasında çevrede neredeyse hiç Türk’ün olmaması ve orada bulunan Rum halkın kahkahalar eşliğinde “*kadavodiyo ağammu-iyi yolculuklar ağam*” gibi sözler sarfedip eğlenmesi, durumdaki trajediyi yansıtmaları açısından dikkat çekicidir. Detaylı bilgi için bk. Yavuz, “Bir Şehidin Mezarı Kazılırken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Mart 1950.

⁷²⁹ Bu kelime Kıbrıs ağzında kova anlamına gelmektedir.

atılırken, savrulan çirkin kahkahalar, çekilen “yuha”lar ne kadar edepsizceydi öyle...⁷³⁰

İslam hukuku açısından problemlili bir durumun görülmediği mezkûr fetvada kabristan olması için vakfedilmemiş bir vakıf araziye defnedilen cenazenin kabrinin açılarak başka bir yere taşınması gündeme gelmektedir. Fetvanın nükûl kısmında yer verilen ibarelerde de işaret edildiği üzere bu tip vakıf araziler mülk araziler gibi değerlendirilmekte, dolayısıyla bir şekilde defnedilmiş cenazenin oralardan taşınması mümkün görülmektedir. Nitekim Hakkı Efendi'nin de fetvada zahir görüşleri esas alarak, fetvayı bu minvalde düzenleme gayretinde olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda söz konusu ettiğimiz olayın ise Hakkı Efendi tarafından verilen bu fetvayı esas alarak gerçekleştirilmiş olma olasılığı göz önüne alınırsa burada Hürremzâde'nin bahsi geçen kabir naklini yalnızca fıkhi zemin açısından ele almaması gerektiği ifade edilmesi gereken bir gerçektir. Nitekim böylesi bir durumda kalan bir müftünün Müslüman toplumun âlî menfaatleri ve iftâ siyaseti açısından da değerlendirmede bulunması; fetvasında şehirlere ruh veren, Müslümanlar nezdinde değerli bulunan ve bir hatırası olan kabir ve türbelerin korunmasının sağlanmasına yönelik bir hatırlatma yapmasının yerinde bir adım olacağı söylenebilir.

3. Tebennî

Arapça ابن (oğul) kelimesinden türeyen ve dilimizdeki karşılığıyla evlat edinme manasında olan *tebennî* kelimesi, Kur'ân-ı Kerîm'de دعى kelimesinin çoğulu olan أدعياء formunda yer bulmakta,⁷³¹ İslam hukuku ıstılahında ise *nesebi başkasından sabit olan çocuğu kendisine evlat edinmek* olarak tanımlanmaktadır.⁷³²

Dünyanın farklı zaman ve medeniyetlerinde olduğu gibi İslam'ın indiği dönem olan cahiliye devri Arapları arasında da yer bulmuş bir uygulama olan *tebennî*, eski çağlardan beri farklı uygarlıklarda farklı

⁷³⁰ Yavuz, “Bir Şehidin Mezarı Kazılırken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Mart 1950.

⁷³¹ Ahzab, 33/4, 37.

⁷³² Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 553.

saiklerle tezahür etmiştir.⁷³³ Dünya var olalı beri savaş, kıtlık, salgın hastalık vb. sebeplerden dolayı ciddi sıkıntıların boy gösterdiği insanlık tarihinde hiç şüphesiz bu sorunlarla en ziyade yüzleşenler çocuklar olmuş; zaman zaman maddi ve manevi istismar veya kavmiyetçilik gibi olumsuz neticeleri bulunsa da evlat edinme yoluyla kimsesiz çocukların sorunlarına bir çözüm olma gayreti de olmuştur. Bu duruma paralel olarak da farklı uygarlıkların hukuk sistemlerinde evlat edinmeye yer verilmiştir.⁷³⁴

İslam tarihi açısından tebennî, ilk kez Hz. Peygamber'in kölesi Zeyd b. Hârise'yi azad edip evlatlık olarak alması ve akabinde Zeyneb binti Cahş ile evlendirmesiyle gündeme gelmiştir. Hz. Peygamber'in halası Ümeyme binti Abdülmuttalib'in kızı olan Hz. Zeyneb bu evliliğe sıcak bakmasa da “Allah ve Resûlü bir işe hüküm verdiği zaman, inanmış bir erkek ve kadına o işi kendi isteklerine göre seçme hakkı yoktur...”⁷³⁵ ayetinin nazil olması üzerine bu evliliği onayladığını belirtmiştir.⁷³⁶ Ne var ki bu evlilik aralarındaki anlaşmazlıklar nedeniyle çok sürmemiş ve Zeyd b. Hârise Hz. Zeyneb'i boşamıştır. Bunun ardından da Hz. Zeyneb Hz. Peygamber ile nikâhlanmıştır.⁷³⁷

Cahiliye âdetinin devamı olarak evlatlıkların kendi öz babalarıyla bağının koparılıp evlat edinen kişiye nisbet edilmesi⁷³⁸ ile aralarında kurulan alt-üst soy bağı, direkt veya dolaylı nikâh yasağı gibi durumların olduğu bir dönemde Allah'ın Hz. Peygamber'e Zeyneb binti Cahş'ı nikâhlaması ile bu uygulamalar ilga edilmiş ve bundan sonra evlatlıkların öz babalarına nispet edilmesi emredilmiştir.⁷³⁹ Tüm bunların odak noktasında ise evlatlıkların öz evlat gibi değerlendirilmesinin⁷⁴⁰ ardından ortaya çıkan ve başta kişinin

⁷³³ Halil Cin, *Türk Hukuk Tarihi*, 92; Aydın, “Evlât Edinme”, *DİA*, XI, 527-528.

⁷³⁴ Ahmet Ekşi, *İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme*, 34-43.

⁷³⁵ Ahzab, 33/36.

⁷³⁶ İbn Hâzım Ferid, “Siyâset-i Şer’iyye”, *Beyânü'l-Hak*, 1145.

⁷³⁷ Ahzab, 33/37.

⁷³⁸ Cahiliye döneminde evlatlıkların evlat edinen kişiye nispet edilerek çağırıldığına dair hadis için bk. Buhârî, “Nikâh”, 15; Ebû Dâvut, “Nikâh”, 10.

⁷³⁹ Ahzab, 33/5.

⁷⁴⁰ “Tebennî”, *Mv.F*, X, 120.

evlatlığının eski karısıyla evliliğinin ahlak dışı kabul edildiği cahiliye âdetlerinin yıkılmak istenmesi vardır.⁷⁴¹

Çalışmamızın bu bölümünde tebennî için özel bir başlık açmamızı gerekli kılan husus ikinci bölümde de yer verdiğimiz üzere Hakkı Efendi'nin fetvaları arasında bulunan, bir tanesi 1946,⁷⁴² biri 1947⁷⁴³ ve iki tanesi de 1948⁷⁴⁴ yılında verilen dört tebennî fetvasıdır. Bahse konu fetvaların genel şablonu şu şekildedir: “*Bir kimsenin bir sağıri tebennî etmesi, yani evlâdlığa alması şer'an muteber ve câiz olur mu? el-Cevab: Olur.*” Genelde verilen fetvaların ardından sistematik olarak iftâlara dayanak olan ibarelere yer verilen defterlerde, tebennî fetvalarında farklı bir durum gözlenmektedir. Zira tebennî fetvalarının üç tanesinin ardından hiçbir kaynak zikredilmediği göze çarpmakta; 21 Temmuz 1948 tarihine ait olan ve dönemin fetva müsevvidi Ahmet Fehim Topukçu'nun “*Kıbrıs Fetva Emini namına*” kaydını düşerek imzaladığı fetvada ise (*كذا في المناكحات والمفارقات لذهني*) (*أفندی في بحث التبني*) şeklinde bir kaynağa işaret edildiği görülmektedir. Kanaatimizce burada Mehmet Zihni Efendi'nin *Ni'met-i İslâm* isimli ilmihal türündeki eseri kastedilmekte; mezkûr eserin tebennî hususunda açılan *dâi* başlığında ise cevaza dair bir ifadeye yer verilmemektedir.⁷⁴⁵

İlk bakıldığında şer'i olarak sorunlu gibi gözüken bu fetva, aslında tarihsel bir araştırmanın ardından vuzuha kavuşturulabilecek niteliğe sahiptir. Nitekim evlat edinmenin sübut ve delalet olarak açık bir nassla yasaklandığı ve kıyas (genel kural) gereği açık nassın olduğu durumlarda icthadın mümkün olmadığı⁷⁴⁶ ortadır. Bu sebeple Hürremzâde'nin haramlığı nassla sabit olmuş ve icthada kapalı bir alanda böylesi farklı bir fetva verdiği düşünülecek olursa Hakkı Efendi'nin tebennî fetvalarını şer'î

⁷⁴¹ Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 201; Ferid, “Siyâset-i Şer'iyye”, *Beyânü'l-Hak*, 1148.

⁷⁴² Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 218, s. 23, 15 Teşrin-i Evvel 1946.

⁷⁴³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 61, s. 88, 21 Mayıs 1947.

⁷⁴⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 36, s. 173, 21 Temmuz 1948; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 9, s. 150, ts. 1948.

⁷⁴⁵ Mehmet Zihni Efendi, *Ni'met-i İslâm*, 764.

⁷⁴⁶ Bahsedilen genel ilke “mevrid-i nassta icthada mesağ yoktur” ifadesidir. Detaylı bilgi için bk. Ali Haydar, *Dürerü'l-hükkâm*, I, 70-71.

ölçüleri hesaba katmadan vermiş olabileceği akıllara gelmektedir. Fakat Osmanlı dönemindeki tebennî uygulamalarının dikkate alınması neticesinde Hakkı Efendi'nin cevaz verdiği evlat edinmenin sınırları daha iyi anlaşılmaktadır. Nitekim Osmanlı Devleti'nde günümüzdeki anlamda bir evlat edinme anlayışı söz konusu değildir.

İslam Medeniyetindeki ilk serüveni yukarıda değindiğimiz şekilde gelişen evlatlık kurumu; sonraki dönemlerde tamamen yok sayılmamıştır. Zira söz konusu olaylar çerçevesinde inen: “(Allah) evlâtlıklarınızı da öz oğullarınız olarak tanımadı. Bunlar sizin ağızlarınıza geliveren sözlerden ibarettir. Allah ise gerçeği söyler ve doğru yola O eriştirir... Onları (evlât edindiklerinizi) babalarına nisbet ederek çağırın. Allah katında en doğrusu budur. Eğer babalarının kim olduğunu bilmiyorsanız, bu takdirde onları din kardeşleriniz ve görüp gözettiğiniz kimseler olarak kabul edin...”⁷⁴⁷ ayetleri aslında evlatlık mefhumunu tamamen ortadan kaldırmayıp din kardeşliğiyle tashih etmekte; o günkü çarpık uygulama sonucunda evlatlığın tam bir bütünlük içinde evlat edinene kan bağıyla bağlı gibi görülmesini hedef almaktadır. Nitekim Hz. Peygamber bir hadisinde yetimi görüp gözetken kişi için işaret parmağıyla şahadet parmağını yan yana getirerek şu ifadeleri sarf etmiştir: “İster kendisinin ister başkasının olsun yetime bakan kimse ile ben, cennette şunlar gibiyiz.”⁷⁴⁸

Tarih boyunca gerek kimsesiz çocukların maruz kaldığı birtakım olumsuz çevresel faktörler gerekse evlat sahibi olamayan kişilerin bu duyguyu bir nebze olsun tadabilme arzuları her dönem ve toplum için inkârı mümkün olmayan bir vakıa olarak süregelmiştir. Bu sebeple Osmanlı toplumunda da hem ihtiyaç sahibi çocukların söz konusu sıkıntılardan çıkarılarak sahiplenilmesi ve hayata kazandırılması hem de ailelerin bahsedilen duyguyu şer‘î ölçüler çerçevesinde yaşayabilmesi hedeflenerek evlatlık müessesesi dinen sorun teşkil etmeyecek bir form kazandırılmış ve hukuk çerçevesinde işletilmiştir. Bu cümleden olarak Osmanlı döneminde

⁷⁴⁷ Ahzab, 33/4-5.

⁷⁴⁸ Müslim, “ez-Zühd ve'r-Rikâk”, 2; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XIV, 465.

yapılan *tebennî*lerde cahiliye Araplarında ve bugünkü seküler Türk Hukukunda olduğu gibi taraflar arasında bir alt-üst soy bağı kurulup,⁷⁴⁹ evlatlık ile evlat edinen birbirlerine mirasçı kabul edilmemekte,⁷⁵⁰ burada daha çok “*li-ecli't-terbiye*” (*yetiştirmek maksadıyla*) ve *evlâd-ı mânevî* anlayışı ön plana çıkmaktadır.⁷⁵¹ Ayrıca bu uygulamada evlatlık alınan çocuk öz babasının ismini taşımakta ve kan bağı olan ailesiyle de görüşmeye devam etmesi sağlanmaktadır.⁷⁵²

Temyiz öncesi alınan çocuklar ve temyiz sonrası alınan çocuklar olmak üzere ikili bir kategorik ayırımın göze çarptığı Osmanlı uygulamasında temyiz döneminden önce alınan çocukların masrafları alan kişi tarafından talep edilirse devlet veya ilgili vakfın bütçesinden; talep edilmezse evlatlık alan kişi veya çocuğun kan bağı bulunan aile tarafından karşılanmaktadır. Temyiz çağından sonra ise çocuğun çalışması karşılığında alınan ücretin ihtiyacı karşılayan kısmı nafakasına harcanırken; arta kalan kısmı ise bugünkü anlamda *koruyucu aile* de diyebileceğimiz evlat edinen aile tarafından çocuk için biriktirilmektedir. Ayrıca bu çalıştırma ile evlatlığın gelecekte kendisiyle hayatını idame ettirebileceği bir meslek öğrenmesi de hedeflenmektedir.⁷⁵³ Yine çocuğun evlat edinen kişi tarafından maddi ve manevi olarak istismar edilmesini önlemek gayesiyle özellikle XX. yüzyılda kurulan eytâmhâne ve ırzahâne gibi kurumlar⁷⁵⁴ aracılığıyla en az altı ayda bir kontrol edildiği de görülmektedir. Kötü muameleye maruz kaldığı tespit edilen veya koruyucu ailenin yanından kaçan çocuklar devletin

⁷⁴⁹ TMK, md. 282.

⁷⁵⁰ TMK, md. 500.

⁷⁵¹ Abdullah Bay, “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları”, *Turkish Studies*, 153-155.

⁷⁵² Ayşe Sis, *Fıkhi Açıdan Çocuklara Yönelik Koruyucu Tedbirler*, 47-48.

⁷⁵³ Bay, “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları”, *Turkish Studies*, 157.

⁷⁵⁴ Osmanlı Devleti'nin özellikle son dönemlerinde kimsesiz çocuklara sahip çıkmak adına ciddi teşebbüslerin olduğu görülür. Nitekim bu dönemde Mithat Paşa tarafından açtırılan ve günümüzde hâlâ bu hizmeti sürdüren *Dâru's-Şafaka*, II. Abdülhamit döneminde Fatma Aliye Hanım'ın öncülüğünde kurulan *Cemiyet-i İmdâdiyye*, ayrıca bizzat II. Abdülhamit'in himayesinde *Dâru'l-Hayr-i Âlî*, Süleyman Paşa'nın kızı Sabiha Hanım başkanlığında kurulan *Esirgeme Derneği* ile geniş bir hizmet yeplazesini olan *Himâye-i Etfâl Cemiyeti* bunlardan bazılarıdır. Detaylı bilgi için bk. Ekşi, *İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme*, 121.

himayesine alınmakta; kötü muamelede bulunan ailenin ise bir daha evlat edinmesine izin verilmemektedir.⁷⁵⁵

Türk toplumlarında kadim bir uygulama olan evlat edinme, Osmanlı dönemi arşiv kayıtlarında da mevcuttur. Sicillerde muhtelif isim ve tanımlamalarla yer bulan *tebennî* kimi zaman evlat edinen kişiye bakması ya da ev işlerinde yardımcı olması için evlatlık-köle arası bir vasa sahip olan ve kimsesiz ya da muhtaç kız çocuklarından oluşan *beslemelik*lerden oluşmaktadır.⁷⁵⁶ Kimi zaman ise yukarıda zikrettiğimiz nasslar ışığında kimsesiz veya muhtaç çocuklara destek olmak amacıyla *ahiretlik*, *ahiret kardeşliği* veya *manevi evlat* ismiyle alınan çocuklar “*iânenen müstağnî oluncaya kadar*” ya da “*rüşde erişinceye kadar*” kaydı düşülerek aslı itibariyle maddi-manevi destek projesi şeklinde yetiştirilmektedir.⁷⁵⁷ Ne var ki bu kavramlardan ahiretlik kardeşliği ve ahiretlik genelde kız çocukları için; manevi evlat ise erkekler için kullanılmıştır.⁷⁵⁸

Sonuç itibariyle Hürremzâde'nin herhangi bir kaynak eser veya ibare zikretmeksizin cevaz verdiği *tebennî* fetvalarının onun diğer konularda defterlere yansıyan şer'î yaklaşımları da dikkate alındığında Osmanlı'daki uygulama esas alınarak verildiği kanaati bizde ağır basmaktadır. Zira verdiği fetvaların doğruluk ve tutarlılığından iftâ makamının sorumluluğunu idrak ettiği anlaşılan Hürremzâde'nin bugünkü Türk Medenî Kanunundaki gibi nesep, mahremiyet, evlilik ve miras anlamında evlatlıkla evlat edinen kişi arasında bir alt-üst soy bağının kurulacağı bir yapıya İslam hukuku açısından cevaz vermesi mümkün gözükmemektedir. Nitekim Osmanlı dönemi Kıbrıs'ında da bahsettiğimiz çerçevede örneklerine rastlanan *tebennî*,⁷⁵⁹ koruyucu aile mantığıyla işletilmiş ve bu durum sicil kayıtlarına da yansımıştır.

⁷⁵⁵ Bay, “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları”, *Turkish Studies*, 153-155.

⁷⁵⁶ Ekşi, *İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme*, 98.

⁷⁵⁷ Ekşi, *İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme*, 101.

⁷⁵⁸ Ekşi, *İslam Hukuku Bakımından Evlat Edinme*, 102.

⁷⁵⁹ KŞŞ, nr. 8, s. 128; KŞŞ, nr. 12, s. 31.

4. Çiftlerden Birinin Küfrü Sebebiyle Nikâh Akdinin Durumu

Tüm kutsal metinlerde kadın-erkek birlikteliğini meşrulaştıran tek yol *nikâh* akdi olarak kabul edilir.⁷⁶⁰ Bu doğrultuda İslam dini aile kurumuna son derece önem atfetmiş bir din olma özelliğine sahiptir. Bu doğrultuda Kur'ân-ı Kerîm'de insan nesli için *kendisiyle huzur bulacağı eşler yaratması Allah'ın varlığının delillerinden* olarak zikredilirken,⁷⁶¹ imkân bulan herkesin de aile yuvasını kurması hem ayet⁷⁶² hem de hadislerde salık verilmektedir.⁷⁶³ Evliliğin büsbütün terk edilmesi ise Hz. Peygamber tarafından yasaklanmaktadır.⁷⁶⁴

Bu önemin bir yansıması olarak aslı itibariyle bir akit mahiyetinde olan nikâh, İslam hukukunda sıradan alışveriş akitlerinden farklı sayılmış, ibadet niteliği de göz önünde bulundurularak ele alınmıştır. Bu sebeptendir ki bazı fıkıh kitaplarında nikâhla ilişkili konular ibâdât (ibadetler) bahislerinden sonra; muâmelât (hukuki işlemler) bahislerinden ise önce ele alınarak söz konusu akdin ibadet ve hukuki işlem özelliklerini birlikte taşıdığına işaret edilmek istenmiştir.⁷⁶⁵ Ayrıca İslam'da nikâh Hz. Âdem'den günümüze değin süregelen tek ibadet olarak kabul edilmektedir.⁷⁶⁶

İslam nokta-i nazarından bakıldığında aslı itibariyle bir huzur ve sevgi kaynağı olması için kurulan aile, bahse konu vasıfları yitirdiği takdirde sonlandırılabilir. Her ne kadar Allah'a en sevimsiz gelen helal *talak* (*boşama*)⁷⁶⁷ olsa da, çiftlerin birlikte yaşamaları mümkün olmayacak hale geldiğinde talak gündeme gelebilmekte; Katolik Hristiyanlardaki gibi boşanma tamamen yasak sayılmamaktadır.⁷⁶⁸ Bununla birlikte ailenin kurulabilmesi için çiftler arasında mahremiyet (evliliğe engel teşkil eden bir

⁷⁶⁰ Saffet Köse, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, 23.

⁷⁶¹ Rûm, 30/21.

⁷⁶² Nûr, 24/33.

⁷⁶³ Buhârî, "Savm", 10; Müslim, "Nikâh", 1.

⁷⁶⁴ İbn Mâce, "Nikâh", 2.

⁷⁶⁵ Serahsî, *el-Mebsût*, IV, 192-193; Kâsânî, *Bedâ'i'u 'ş-şanâ'i'*, III, 307-309.

⁷⁶⁶ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 57.

⁷⁶⁷ Ebû Dâvûd, "Talâk", 3.

⁷⁶⁸ Ömer Faruk Harman, "Katoliklik", *DİA*, XXV, 58.

yakınlık) ilişkisinin olmaması,⁷⁶⁹ din birliği bir başka ifadeyle Müslüman bir erkekle evlenecek kadın açısından asgari düzeyde ehl-i kitap olmak; Müslüman bir kadınla evlenecek erkek açısından ise Müslüman olmak⁷⁷⁰ gibi birtakım ön şartlar bulunmaktadır. Ne var ki bu şartlar yalnızca evlilik öncesinde sağlanmış olmamalı; evlilik esnasında da çiftlerin bahis konusu şartları taşımaya devam etmesi gerekmektedir.

İslam hukukunda boşama yetkisi erkeğe verilmiştir. Ancak eşler arasındaki nikâh akdi her zaman talakla son bulmamaktadır. Buna göre aile birliği talakın dışında kimi zaman mahkemeye müracaat edilerek hâkimin boşamasıyla *tefrik* şeklinde,⁷⁷¹ kimi zaman kadının mehrini kocasına bağışlaması kaydıyla kocasından boşamasını isteyerek *muhâlea* şeklinde,⁷⁷² bazen akdin başında veya evliliğin sürdüğü esnada zuhur eden bir eksiklikten dolayı *fesih* şeklinde,⁷⁷³ bazen kocanın karısına belli bir süre veya ebediyen cinsel anlamda yaklaşmayacağına dair yemin edip bu süre zarfında yeminini tutmasıyla *îlâ* şeklinde⁷⁷⁴ ve bazen de kocanın karısına hâkim huzurunda zinâ isnat etmesi sonucunda çiftlerin karşılıklı olarak “yalan söylüyorsa Allah’ın lanetinin kendisinin üzerine olmasını, doğru söylüyorsa eşinin üzerine olmasını” ifade etmesi sonucunda *mulâ’ane* şeklinde olmaktadır.⁷⁷⁵

Çalışmamızın bu bölümünde mevzu bahis başlığı açmamızın nedeni Hakkı Efendi’nin fetvaları arasında yer alan irtidatla ilgili iki fetvanın tahlili dolayısıyladır. Bahse konu fetvalardan ilki şöyledir: “*Zeyd-i müslim Bekr-i müslimin elfâz-ı galîzadan birisiyle din ve imanına şetm eylese mûcib-i küfr olduğu cihetle tecdîd-i iman ve nikâh lazım olur mu? el-Cevab: Olur.*”⁷⁷⁶ Bu fetvanın nükûl kısmında ise tam olarak hangi esere ait olduğu tarafımızdan

⁷⁶⁹ Abdülvehhab Hallâf, *Ahkâmü Ahvâli’ş-Şahsiyye*, 27.

⁷⁷⁰ Muhammed Ebû Zehre, *el-Ahvâlü’ş-Şahsiyye*, 55.

⁷⁷¹ Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 557-558.

⁷⁷² Atar, “Muhâlea”, *DİA*, XXX, 399.

⁷⁷³ Nuri Kahveci, *İslam Aile Hukuku*, 182.

⁷⁷⁴ “îlâ”, *Mv.F*, VII, 221.

⁷⁷⁵ Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 327.

⁷⁷⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 214, s. 474, 2 Kânûn-i Evvel 1930.

tespit edilemeyen (ولو شتم دين المؤمن وإيمانه يكفر وتطلق امرأته) şeklinde bir ibare de yer almaktadır. İkinci fetvada ise benzeri bir durum için defterde şu ifadeler yer verilmektedir: “Müslim olan Zeyd’in lisanından kelime-i küfr *sâdira* olup lakin mu‘tekid olmasa Zeyd’e tecdîd-i iman ve nikâh lazım olur mu? el-Cevab: Olur... Zevceden üç defa kelime-i küfr sudûriyle mübâne olan kadını zevc ba‘de tecdîd-i’l-iman bi-lâ hülle zevcenin rızasıyla tezevvüc câiz olur mu? el-Cevab: Fesih olup talâk olmadığından câiz olur. Aded-i talâk da muteber olur.”⁷⁷⁷

Yukarıda da değindiğimiz gibi İslam hukukunda eşlerin ayrılığı her zaman talakla vaki olmamaktadır. Burada değindiğimiz iki fetvada eşler arasındaki ayrılığın çiftlerden birisinin küfre girmesi; bir başka ifadeyle İslam dairesi dışına çıkması sebebiyle oluştuğu anlaşılmaktadır. Kaynaklarda böylesi bir durumda gerçekleşen ayrılığın hangi türden olduğu hususunda ihtilaf göze çarpmaktadır. Buna göre Hanefî mezhebinde şeyhaynın (Ebû Hanîfe-Ebû Yusuf) görüşüne göre fesih; İmam Muhammed’in görüşüne göre ise talak söz konusu olmaktadır ki bu meselede talak görüşü mezhepte metruk olarak görülmekte; şeyhaynın görüşü ise müftâ-bih kabul edilmektedir.⁷⁷⁸

Hürremzâde’nin bu başlık özelinde ele aldığımız fetvalarına bakıldığında ilk fetvanın nükûl kısmında yer verdiği (وتطلق امرأته) ibaresiyle, ikinci fetvanın son kısmında yer alan “Fesih olup talâk olmadığından câiz olur. Aded-i talâk da muteber olur” ibaresi birbiriyle farklılık arz eder gibi görünmektedir. Nitekim belirttiğimiz gibi temelde *talak* ve *fesih* şeklinde iki ayrı görüş olan bu durum özelinde tercihe şayan olan fesih görüşüken; metruk olan ise talak görüşüdür. Nitekim günümüzde Din İşleri Yüksek Kurulu’nun fetvası da fesih yönündedir.⁷⁷⁹

⁷⁷⁷ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 63, s. 89, 9 Haziran 1947.

⁷⁷⁸ Dâmâd, *Mecma‘u’l-enhur*, II, 510.

⁷⁷⁹ DİB Din İşleri Yüksek Kurulu, *Fetvalar*, 453. <https://kurul.diyaret.gov.tr/Cevap-Ara/868/dinden-cikmayi-gerektiren-sozleri--elfaz-i-kufu--soylemenin-nikaha-etkisi-nedir-?enc=QisAbR4bAkZg1HImMxXRn5PJ8DgFEAoa2xtNuyterRk%3d> (18.09.2021)

Kanaatimizce Hürremzâde'nin bu durumda mezhebin müftâ-bih görüşü olan fesih ile amel etmiştir. Her ne kadar o 1930 yılına ait olan ilk fetvanın nükûl kısmında (وتطلق امرأته) ibaresinin yer aldığı bir kaynağa işaret etse de; söz konusu fetvada asıl sorulmak istenen elfâz-ı küfrü sarfeden kişinin itikadi durumudur. Bu sebeple ilk fetvayla Hürremzâde küfrü mucip olan bir sözü sarf eden kişinin dinden çıkacağına fetva vererek durumun itikadi boyutuna odaklanmış; 1947 yılına ait olan ikinci fetvada ise bu tip durumlarda talakın değil, feshin gerçekleşeceğini; bir başka ifadeyle metruk görüşü değil de müftâ-bih görüşü benimsediğini açıkça serdetmiştir.

5. Başka Mezhebin İctihadiyla Amel

İctihad sözlükte meşakkate katlanmak, bir şeye erişebilmek adına elden gelen tüm gayreti sarf etmek anlamına gelmektedir.⁷⁸⁰ İslam hukuku ıstılahında ise *fakihin, şer'î amelî hükümleri mufassal delillerinden çıkarabilmek için olanca gücünü ortaya koymasısıdır.*⁷⁸¹ Nassların, sosyal hayatta meydana gelmiş veya gelmesi muhtemel *olgular* hakkında insan aklı ve tecrübesiyle birtakım ilkeler doğrultusunda yorumlanması sonucunda oluşan *furû fıkıh* ise bir icthad faaliyeti olarak ön plana çıkmaktadır. İctihad her ne kadar nasslar ekseninde sürdürülen bir yolculuğun sonucunda ortaya çıksa da temelde ilgili nass veya nassların insan aklıyla yorumlanması sonucunda oluştuğu için İslam hukukunda zannî bir muhtevaya sahip kabul edilmektedir.⁷⁸²

Bilimsel olarak ancak birtakım vasıfları haiz kişilerin gerçekleştirebileceği bir faaliyet olarak kabul edilen icthad,⁷⁸³ fıkıh usulü eserlerinde bu vasıflar noktasında detaylarıyla yer bulmuştur. İctihad derecesine erişemeyenler için ise tarihi süreçte ortaya çıkan ve kurumsallaşan mezhepler devreye girmekte, böylelikle söz konusu

⁷⁸⁰ "İctihâd", *Mv.F*, I, 316.

⁷⁸¹ Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 226.

⁷⁸² Bilmen, *İstılahatı Fıkhiyye Kamusu*, I, 243; H. Yunus Apaydın, *İslam Hukuk Usulü*, 321.

⁷⁸³ Bilmen, *İstılahatı Fıkhiyye Kamusu*, I, 245.

mertebeye erişemeyen avamın dinî hükümlerde hevâ ve arzularına uyup istismara yol açmaları engellenmektedir.⁷⁸⁴

İctihad ehliyetine ulaşan bir müftünün bir başka müctehidi taklit etmesi veya bir mezhebe müntesip olan mukallid müftünün farklı bir mezhebin görüşüyle amel etmesi İslam hukukunda tartışılmalı bir konudur. Zira doktrinde müctehid bir müftünün kendi icthadiyle amel etmesi gerekmekte, ulaştığı icthad seviyesi bu durumu zorunlu kılmaktadır.⁷⁸⁵ Ne var ki Hanefî mezhebinde Ebû Hanîfe, Kerhî (ö. 340/952) ve Cessâs (ö.370/981) bir müctehidin kendisinden daha âlim birisini taklit etmesini caiz görürken; imâmeyn caiz görmemektedir. Burada taklidi mümkün görenler kendi görüşünü bırakıp ilmi açıdan kendisinden daha donanımlı gördüğü kişiyi taklit etmesini bahse konu müctehidin icthadının değişmesi olarak yorumlamaktadırlar ki bu durumun sahabe döneminde de pek çok örneği bulunmaktadır.⁷⁸⁶ Ayrıca Ahmed b. Hanbel'in de cevaz görüşünü benimsediği görülmektedir.⁷⁸⁷

Bir mezhebe müntesip olan mukallid müftünün müntesip olduğu mezhebin dışındaki bir mezhebin kavliyle fetva vermesi meselesi ise birtakım şartlara müstenittir. Öncelikle bu tercihi yapabilmesi için mukallid müftünün kendi mezhebindeki ahkâmı, delilleri ve bunların usul ve ilkelerini kavrayabilen bir müftü olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra söz konusu müftünün gerekli tercihi bazı ilkeler doğrultusunda yapması ve alınan görüşün şâz görüşlerden olmaması⁷⁸⁸ da tercihin muteber olması açısından önem arz eden bir diğer husustur. Ayrıca bahse konu tercih esnasında müftünün tabi olduğu mezhep doktrini keyfiyetle değil; toplumsal bir tıkanıklığı veya insanların tamamının yaşadığı daralma durumlarını çözmek, tercih edilen görüşün müftünün intisap ettiği mezhebin görüşünden daha kuvvetli olması ve müftünün kendi mezhebindeki görüşün artık yaşamayan

⁷⁸⁴ Osmânî, *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, 243.

⁷⁸⁵ Apaydın, *İslam Hukuk Usulü*, 348-349.

⁷⁸⁶ Cessâs, *el-Fusûl fi'l-usûl*, IV, 283-284.

⁷⁸⁷ Apaydın, *İslam Hukuk Usulü*, 348.

⁷⁸⁸ Osmânî, *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, 246.

örflere istinaden verilmiş olması vd. gibi geçerli bir sebeple terk edilmelidir.⁷⁸⁹

5.1. İrâde-i Seniyyeye Aykırı Fetva Vermek

Çalışmamızın bu bölümünde bu başlığı açmamızı gerekli kılan sebep Hakkı Efendi'nin fetvalarında farklı mezhebin görüşüyle amel ettiği ve etmediği yerlerin bulunması nedeniyledir. Burada ilk ele alacağımız fetva 4 Mart 1929 tarihinde verilen şu fetvadır: “Zeyd zevcesi Hind’i bi-lâ nafaka ve bi-lâ münfik bırakarak âhar diyara gidip harçlık dahi göndermese Hind hâkime gidip Zeyd’in babası Bekr-i mûsir üzerine kendisi için kadr-i mâ’rûf nafaka takdir ettirmeye kâdira olur mu? el-Cevab: Olur. Bu suretde Bekir Hind’in nafakasını vermese Zeyd’e rucû’ etmek üzere Hind’i infâka cebr olunur mu? el-Cevab: Olunur.”

Özellikle XVI. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti’nin *resmî iftâ politikası* olarak Hanefî mezhebince hüküm verilmesi emredildiği görülmektedir.⁷⁹⁰ Uzun yıllar bu anlayışın hâkim olduğu Osmanlı yargı sisteminde zaman zaman umumi-toplumsal daralmaların yaşandığı durumlarda farklı mezhebin görüşüyle amel edilmesi için kadılar, yerlerine hüküm verilecek mezhebin hâkimini vekil bırakmakta veya *Te’lif-i Mesâil Şubesi*nin gerekli araştırma ve delillendirmeleri neticesinde çıkarılan bazı kanunnamelerle söz edilen daralmalar izale edilmektedir.⁷⁹¹ Nitekim burada ele aldığımız fetvada da benzer bir durum söz konusudur ki Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde baş gösteren birtakım sorunlar nedeniyle kocası tarafından geride geçinebilecek bir mal bırakmaksızın terk edilen kadınların sayısında ciddi artışlar olmuş ve Hanefî mezhebinde yer alan “kadının kocası adına borçlanması” hükmü ciddi sorunlara sebep olmuştur. Bu nedenle 29 Rabîulâhir 1334 (5 Mart 1916) tarihli irâde-i seniyye ile hâkimlerden söz konusu klasik Hanefî hükmünün uygulanmasının terk

⁷⁸⁹ Osmânî, *Usûlü’l-iftâ ve âdâbuh*, 244-248.

⁷⁹⁰ Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 91-92.

⁷⁹¹ İslam Demirci, *Osmanlı Meşihat Makamına Bağlı Te’lif-i Mesâil Şubesi’nin Kuruluşu ve İslam Hukuku Alanında Yaptığı Çalışmalar*, 41.

edilip kadının talep etmesi hâlinde nikâhın feshine hükmetmeleri irade edilmiştir.⁷⁹²

Kıbrıs'ın İngilizler tarafından tek taraflı olarak ilhak edildiği henüz ikinci yılda ortaya çıkan bu iradeye muhalif bir iftâda bulunduğu anlaşılan Hakkı Efendi'nin bu yola ne sebeple başvurduğu net bir şekilde tespit edilememiştir. Tahsilini İstanbul'da tamamlayan ve şer'î ve örfî hukuka son derece vakıf olan Hakkı Efendi'nin bu şekilde fetva vermesindeki saikler kanaatimizce şunlar olabilir:

a. Kıbrıs'ın İngiliz sömürgesi olması nedeniyle Hürremzâde söz konusu irâde-i seniyyeden haberdar olmamış ve bu nedenle böyle bir fetva vermiştir ki bizce bu pek de mümkün olabilecek bir şey gibi gözükmemektedir. Nitekim daha önce de geçtiği gibi bahse konu irâde-i seniyyenin tarihi 5 Mart 1916 olmasına karşılık; Hürremzâde'nin konuyla ilgili fetvası 4 Mart 1929 tarihine aittir. Özellikle Hürremzâde'nin *Makam-ı Meşihat*'ın resmî yayın organı olan *Cerîde-i İlmiyye*'ye yaptığı 1340 (1921) tarihli atıflar da dikkate alındığında onun mezkûr iradeden habersiz olması zayıf bir ihtimal olarak gözükmemektedir.

b. Hakkı Efendi'nin fetva verdiği bu durumda müstefî tarafından fesh-i nikâh talebinde bulunulmadığı veya gaib olan kocanın geri dönme ihtimali bulunduğu için Hürremzâde bu şekilde bir fetva vermiştir.

c. Bir İngiliz kolonisi olan Kıbrıs'ta Hakkı Efendi Osmanlı Devleti'nin yayınladığı irâde-i seniyyeyi bağlayıcı görmemiş ve bu nedenle klasik görüşle iftâda bulunma yolunu seçmiştir.

d. Yayımlanan irâde-i seniyyeye vakıf olan Hakkı Efendi mezhebin klasik görüşünü daha tutarlı bulmuş, bu sebeple de kadının kocası adına borçlanması yönünde iftâda bulunmuştur.

5.2. Talak

İslam'da köle-hür arası hukuk istisna tutulmak kaydıyla kadın-erkek birlikteliği için aranan temel şart olan nikâh, çiftlerin geçinememesi

⁷⁹² *Cerîde-i İlmiyye*, II, 353-356.

durumunda sonlandırılabilir. Nikâh akdinin sona erdirilme yollarının başında gelen ve en yaygın olan yol *talak* yoludur. Talak: *belirli lafızları kullanmak suretiyle derhal ya da gelecekte nikâh akdinin izale edilmesi* olarak tanımlanır.⁷⁹³

Aile kurumu gibi son derece önemli bir müesseseyi sonlandırması nedeniyle, talakın sıhhati içi gerçekleştiği esnada boşayan kişi açısından akıl, bülûğ, tam eda ehliyeti ve boşama iradesi gibi birtakım şartların mevcut olması gerekmektedir. İstisnai durumlar haricinde fıkhîta boşama yetkisi erkeğin elinde bulunmaktadır. Ne var ki İslam hukuku boşamanın sadece erkeğin elinde bulunmasıyla ilgilenmemekte; talakın gerçekleştiği sırada boşayan şahsın içinde bulunduğu psikolojik etkenleri de dikkate almaktadır. Bu noktada akli izale eden sekir (sarhoşluk), gazap (kızgınlık) ve ikrâh (tehdit altında olmak) gibi faktörlerin bulunduğu boşamalar, mezhepler arasındaki farklılıklarla beraber boşamaya etkisi ve boşamanın geçerliliği açısından tartışılmıştır.

Fıkhîta sekir helal ve haram yolla oluşan olarak iki kısımda ele alınmış, tedavi amacıyla ilaç-igne vb. bir şekilde oluşan sarhoşluk ile haram maddelerin bile isteye kullanılması sonucunda ortaya çıkan sarhoşluk ve bunların sonucunda gerçekleşen boşamalar hukuk ekollerince birbirinden farklı olarak değerlendirilmiştir. Anestezi gibi tedavi maksadıyla oluşan sarhoşluk sonucunda gerçekleşen boşama ittifakla tüm mezheplerce geçersiz kabul edilmiştir.⁷⁹⁴ Haram yolla oluşan sarhoşluğun neticesinde gerçekleşen boşamada ise Hz. Osman (ö. 35/656), Ömer b. Abdülaziz (ö. 101/720), İshak b. Râhûye (ö. 238/853), Ebu Sevr (ö. 240/854), Leys (ö. 187/803 [?]), Tâvûs (ö. 106/725), Hanefîlerden Kerhî (ö. 340/952) ve Tahâvî (ö. 321/933);

⁷⁹³ Abdülmunim, *Mu'cemü'l-mustalehât*, II, 430; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 542.

⁷⁹⁴ Şâfi, *el-Ümm*, VI, 641-642; Serahsî, *el-Mebsût*, VI, 176; Kâsânî, *Bedâ'i'u's-şanâ'i'*, IV, 213; İbn Kudâme, *el-Muğnî*, .X, 345; Desûkî, *Hâşiye 'ale's-Şerhi'l-kebîr*, II, 365; Ahmed Ferrâc Hüseyin, *Ahkâmü'l-üsra fi'l-İslâm*, 59.

Şâfiîlerden Müzenî (ö. 264/878) ile Hanbelilerin dışındaki çoğunluk, bir müeyyide mahiyetinde olarak boşamayı kabul etmiştir.⁷⁹⁵

Boşayanın akıl ve iradesini izale etmesinden dolayı fıkıhta tartışılan başka bir mesele de aşırı kızgın kişinin gerçekleştirdiği boşamadır. İslam hukuku eserlerinde dehşete kapılmış, sinir krizi-cinnet geçiren, aşırı kızgın kişiler için *ğadbân* veya *medhûş* kavramı kullanılır. Bu duruma meşhur risalesinde işaret eden İbn Kayyim, kızgınlığın safhalarını üç kısımda incelenmektedir. Buna göre birinci durumdaki kişi ne söylediğini bilmekte ve kontrolünü kaybetmemekte ikinci durumdaki kontrolü kaybetmekte, kızgınlıktan dolayı hareket ve sarf ettiği sözler değişmekte, âdeta çıldırış gibi davranmaktadır. Üçüncü durum ise bu iki hâl arasında gerçekleşmekte ve kişinin hareketleri değişse de delirmiş seviyesine gelmemektedir.⁷⁹⁶ Zikrettiğimiz tasnif de dikkate alınarak İslam hukuku ekollerinde kızgın kişinin boşaması iki görüşle özetlenebilir. Bunlardan ilki Hanefî mezhebinin ve sonraki dönem Hanbelî'lerinin görüşüdür ki bu gruptaki hukukçulara göre birinci ve üçüncü durumdaki kişilerin gerçekleştirdiği talak geçerli kabul edilmekte; ikinci yani ileri derecedeki kızgınlık hâlinde yapılan boşama ise geçersiz kabul edilmektedir.⁷⁹⁷ Mâlikî, Şâfiî ve bazı Hanbelî fakihleri ise boşayan kişinin kızgınlık seviyesine bakmaksızın yaptığı boşamanın geçerli olacağı kanaatindedirler.⁷⁹⁸

Kişinin eylemlerindeki hâkimiyet ve rızasını örten bir diğer durum ise *ikrah*tır. Tehdit ve cebir kullanarak kişiyi istemediği bir eylemi yapmaya veya yapmamaya zorlamak demek olan ikrah,⁷⁹⁹ İslam hukukçuları arasında boşama konusunda da tartışılmış bir kavramdır. Bu doğrultuda olmak üzere

⁷⁹⁵ Kahveci, *İslam Aile Hukuku*, 193.

⁷⁹⁶ İbn Kayyim, “İğâsetü'l-Lehfân fî Talâki'l-Ğadbân”, 257-258; Cezîrî, *el-Fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, IV, 262.

⁷⁹⁷ İbn Kayyim, “İğâsetü'l-Lehfân fî Talâki'l-Ğadbân”, 257-258 vd.; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, IV, 452-455.

⁷⁹⁸ Sabri Erturhan, “İslam Hukuku Açısından Öfkeli Şahsın Talakı”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 209-211.

⁷⁹⁹ Kahveci, *İslam Aile Hukuku*, 195; İsmail Bilgili, “Ehliyet Arızalarından İkraha ve Şartları”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 238; Ali Bardakoğlu, “İkraha”, *DİA*, XXII, 30.

Hanefîler mükrehin (ikrah altındaki kişi) talakının geçerli olacağını; Mâlikî, Şâfiî ve Hanbelîler ise geçersiz olacağını savunurlar. Hanefîler *ikrâh-ı muteber* ile gerçekleşen bir boşamanın, sözlü tasarrufun feshinin mümkün olmaması nedeniyle boşamanın geçerli olduğunu savunurlar.⁸⁰⁰ Cumhur ise “*ümmetimden unutarak, yanılarak ve ikrahla yaptıkları şeyin sorumluluğu kalkmıştır*”⁸⁰¹ hadisinden dolayı mükrehin ehliyetini eksik görerek talakını geçerli saymamışlardır.⁸⁰²

Çalışmamızın bu kısmında bu başlığı açmamızı gerektiren sebep ise Hakkı Efendi'nin klasik Hanefî görüşüyle kısmen de olsa farklı düşen şu fetvasından ileri gelmektedir: “... *mezheb-i Hanbelî'ye göre gazab ve ikrah ve sekr ve cinnet gibi tarik-i kasd ve tasavvuru ve tea'kkul ve tedebbürü kapayan ahvâlden birisine mübtela olan Hanefiyyü'l-mezheb bir kimseden sâdır olan talâkın Hanbelî mezhebini takliden adem-i vukûiyle amel eylemesi câiz olur mu? el-Cevab: Olur.*”⁸⁰³ Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere *sekir* ve *ikrah* hâlinde boşama açısından kısmen Hanefî mezhebinin müftâ-bih görüşlerine aykırı olan bu fetva; her ne kadar atıf yapılmasa da kanaatimizce *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*'ne matuf olarak bu minvalde verilmiştir. Zira ilgili kanun metninin 104. Maddesi *sekir*; 57 ve 105. Maddeleri ise *ikrah* hâlindeki boşamaların geçersizliği yönündeki tercih hakkındadır.⁸⁰⁴ Ne var ki Anadolu'da 25 Ekim 1917 tarihinde yürürlüğe girip 19 Haziran 1919'da yürürlükten kaldırılan söz konusu karar, muhtemeldir ki Hakkı Efendi tarafından bilinmekte ve fakat Kıbrıs'ta İngiliz kolonisinin hüküm sürmesi dolayısıyla mezkûr metne atıf yapılamamaktadır.

Yine bu doğrultuda ele alınması gereken bir başka konu ise Hürremzâde'nin tek seferde verilen üç talak hakkındaki iki farklı zamana ait iki farklı fetvasıdır. Bu minvalde Hakkı Efendi'nin ilgili mesele hakkında

⁸⁰⁰ Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, VII, 323.

⁸⁰¹ Buhârî, “Talâk”, 11; İbn Mâce, “Talâk”, 16; Ebû Dâvut, “Talâk”, 15.

⁸⁰² İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 81.

⁸⁰³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 111, s. 131, 30 Teşrîn-i Evvel 1947. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 238, s. 33, 12 Teşrîn-i Sâni 1946.

⁸⁰⁴ İlgili maddeler için bk. *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, 34, 93-95.

1929 yılında bir 1930 yılında ise iki kez verdiği şu fetvalarda: “*Zeyd hâl-i sekrinde zevcesi Hind’i üçten dokuza diye tatlik eylese talâk-ı selâse vâkî olur mu? el-Cevab: Olur. Bu suretde Zeyd bi-lâ hülle, Hind’i tezevvüce kâdir olur mu? el-Cevab: Olmaz*”⁸⁰⁵ ile 1948 yılında verdiği “*Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind’i talâk-ı selâse ikâıyla def’a’-yı vâhidede tatlik eylese bir talâk addedilerek tecdîd-i nikâh yapılması câiz olur mu? el-Cevab: Olur*”⁸⁰⁶ bir çelişki arz eder gibi görünmektedir. Nitekim cumhurun görüşü aynı anda verilen üç talakın üç sayılması şeklindedir.⁸⁰⁷

Bahsi geçen iki farklı fetva birlikte incelendiğinde birinci fetvada boşayan kişinin *sekir* hâlinde olduğu anlaşılmakta ve bu sebeple Hakkı Efendi’nin tek seferde verilen üç talakı üç kabul etme yoluna gitmiş olma olasılığı akıllara gelmektedir. Buna karşılık ikinci fetvadaki boşayan kişinin ise *sekir* hâli söz konusu olmaksızın -muhtemeldir ki gazap anında- üç talakla boşaması gerçekleşmiş; Hakkı Efendi ise bu iki durum arasında böyle bir fark gözetmiştir. Başka bir zaviyeden bakılacak olursa Hürremzâde üç talakın üç sayıldığı ve henüz yeni göreve başladığı yıllarda verdiği fetvalardan toplumun ahlaki zaafı ile *maslahat-ı asra avfakiyyeti* dikkate almak suretiyle ilk fetvalarından rücu etmiş de olabilir.

5.3. Mefkûd

Arapça فكد (f-k-d) fiilinin ism-i meful kalıbından gelen *mefkûd*; sözlükte *yitirilmiş, kaybolmuş şey* gibi anlamlara gelmektedir.⁸⁰⁸ İslam hukuku ıstılahında ise *bulunduğu yer ve hayati durumu bilinmeyen kişi* olarak tanımlanır.⁸⁰⁹

Özellikle ulaşım ve haberleşmenin zayıflığı dolayısıyla eski çağlarda daha sık karşılaşılan bir olgu olan *mefkûd* ve bunların hukuki durumları

⁸⁰⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 86, s. 88, 4 Mayıs 1929. Bu konuyla ilgili farklı tarihlerde verilmiş diğer fetvalar için bk. *Fetva Defteri I*, nr. 29, s. 288, 10 Şubat 1930; *Fetva Defteri I*, nr. 53, s. 312, 13 Mart 1930.

⁸⁰⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 8, s. 149, 18 Şubat 1948.

⁸⁰⁷ İbn Rüşd, *Bidâyetü'l-müctehid*, II, 61.

⁸⁰⁸ İbn Manzûr, *Lisânü'l-'Arab*, XXXVIII, 3443.

⁸⁰⁹ Seyyid Şerif Cürçânî, *et-Ta'rîfât*, 241; İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 456; Erdoğan, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, 355.

hakkında İslam hukuku eserlerinde ciddi bir mesai harcandığı görülmektedir. Nitekim yolculukların daha uzun ve zahmetli, savaşların ise ölen kalan durumlarının hemen öğrenilmesinin güç olduğu söz konusu zamanlarda mefkûdun geride bıraktığı hayatındaki hukuki ilişkileri çözüm bekleyen bir sarmal durumuna gelmektedir. Bu cümleden olarak yaptığı ticari akitler, miras ilişkileri, evlilik hayatı ve daha pek çok ilişki hukuki açıdan mefkûdun durumunun tespit edilmesine bağlı olarak şekil almaktadır. Durumu netlik kazanmadığı takdirde de beklenmesi gereken süre dolduktan sonra mefkûdun hükmen ölümüne karar verilir.

İslam hukukunda mefkûdun ardından hukuki meselelerinin çözüme kavuşturulması için beklenmesi gereken süre mezhepler arasında ihtilafli bir konudur. Bu anlamda hükmen ölüm kararı için Hanefilerin zâhir görüşü mefkûdun ölmüş olmasına akranlarının ölmesiyle karar verileceği yönündedir.⁸¹⁰ Şâfiîler ise mefkûdun artık daha fazla yaşayamayacağı kanaatinin hâsıl olacağı zamana kadar beklenmesi gerektiğini savunarak benzer bir yaklaşım sergilemişlerdir.⁸¹¹

Mâlikî mezhebinde mefkûdun kaybolduğu yerle ilgili olarak dârü'l-İslam/dârü'l-küfr olması veya Müslümanların kâfirlerle yaptığı savaşta ya da Müslümanların kendi aralarında gerçekleşen bir savaşta olması noktasında kategorik bir ayırım söz konusudur.⁸¹² Onlara göre gemi batması, salgın hastalık, savaş vb. tehlikeli bir yerde kaybolmayan mefkûd için yetmiş yaşına kadar beklenir. Fakat bu süre mefkûdun karısının mahkemeye başvurmasıyla dört yıla sınırlandırılıp dört yılın da dolmasının ardından ölümüne hükmedilir. Mefkûdun tehlikeli bir yerde kaybolması durumunda ise bir yıl beklenip ölümüne karar verilebilir.⁸¹³

Benzer bir yaklaşım sergilenen Hanbelî mezhebinde ise tehlike arz etmeyen bir yerde kaybolan mefkûd için: hâkim görüş doksan yaşına kadar

⁸¹⁰ İbn Âbidîn, *Reddü'l-muhtâr*, VI, 462.

⁸¹¹ Beşir Gözübenli, "Mefkûd", *DİA*, XXVIII, 354.

⁸¹² "Mefkûd", *Mv.F*, XXXVIII, 267.

⁸¹³ Gözübenli, "Mefkûd", *DİA*, XXVIII, 354.

beklenmesi gerektiğini ifade etmekten; buna mukabil yetmiş veya yüz yirmi yaşına kadar beklenmesi gerektiğini ileri süren görüşler de bulunmaktadır.⁸¹⁴ Şayet mefkûd hayatı tehlikenin hâkim olduğu bir bölgede kaybolmuş ise kaybolduğu tarihten itibaren dört yıl beklemek suretiyle ölümüne hükmedilebilir. Ne var ki karısının nafaka temini hususunda sıkıntı yaşaması söz konusu oluyorsa, hâkim dört yılın dolmasından önce de nikâhı feshedebilir.⁸¹⁵

Hakkı Efendi'nin 2 ve 6 Eylül 1929 tarihlerinde verdiği iki fetva dolayısıyla mefkûd konusuna değindiğimiz bu satırlarda, çalışmamız açısından Hürremzâde'nin o gün gündeminde yer almış olan ilgili fetvayı incelemeyi önemli buluyoruz. Buna göre I. Dünya Savaşı'nda Kıbrıs'tan Osmanlı saflarında savaşmak için gittiklerini tahmin ettiğimiz kişiler hakkında istiftâ edilen fetva şu şekildedir: “*Harb-i umûmîde cezîre haricinde bulunan Peristerona'lı Hasan Molla Hüseyin'in şimdiye kadar hayat ve memâtına dair hiçbir haber mevcut olmasa mezbûrun şer'an mevtiyle hükmolunur mu? el-Cevab: Olunur.*”⁸¹⁶

Mefkûdun ölümüne hükmedilmesi konusunda Hanefîlerin *akranlarının ölümünün beklenmesi* şeklindeki zâhir görüşüyle değil de Mâlikî mezhebinin görülüyse amel etmeyi tercih eden Hürremzâde daha önceki bazı fetvalarda da olduğu gibi *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*'ni esas aldığı anlaşılmaktadır. Buna göre, ilgili kararnâmenin 127. maddesinde yer alan “*Nafaka cinsinden mal terk ettiği hâlde teğayyüb eden bir kimsenin zevcesi hâkime bi'l-müracaa tefrîkini talep etse hâkim o kimse hakkında icra-yı tahkikat eder. Nerede olduğuna ve hayat ve mematına dair haber alınmasından ye's hâsıl olur ise ye's tarihinden itibaren dört sene te'cil eyler. İşbu müddet zarfında haber alınmadığı ve zevce talebinde musır bulunduğuna hâlde terefeyni tefrîk eder...*”⁸¹⁷ metnini esas aldığı

⁸¹⁴ Gözübenli, “Mefkûd”, *DİA*, XXVIII, 354.

⁸¹⁵ Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, VII, 224.

⁸¹⁶ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 159, s. 161, 2 Eylül 1929. Farklı tarihte verilmiş benzer bir fetva için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 167, s. 169, 6 Eylül 1929.

⁸¹⁷ *Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi*, 55.

düşündüğümüz Hakkı Efendi, söz konusu istiftânın yaklaşık 15 yıl öncesinde kaybolan mefkûdun hükmen ölümüne karar verilebileceğini ifade etmiştir.

6. Defterlerdeki Kaynakların Değerlendirilmesi

Yirmi yılı aşkın uzunca bir süre *Fetva Emini* olarak görev yapan Hakkı Efendi'nin ve dolayısıyla verdiği fetvaların tahlilini yalnızca fetvalarından hareketle yapmak sağlıklı bir sonuç vermeyecektir. Bu nedenle Hürremzâde'nin atıf yaptığı eserlerin güvenilirliğinin de incelenme konusu olması gerekmektedir. Zira güvenilir bir müftünün fetvalarda esah-sahih, zâhir-metruk gibi görüşleri ayırt edebildiği kadar; mümkün mertebe mezhebin asli ve muteber kaynaklarına müracaat etmesi de gerekmektedir. Bu nedenle çalışmamızda Hakkı Efendi'nin elimizdeki fetvalarında başvurduğu kaynakları da değerlendirmeyi uygun buluyoruz.

Elimizdeki fetvalarda altmış beş farklı kaynağa muhtelif sayılarda başvurduğunu gördüğümüz Hürremzâde'nin en fazla müracaat ettiği kaynağın Secâvendî'nin *el-Ferâ'izü's-Sirâciyye* isimli eseri olduğu anlaşılmaktadır. Hakkı Efendi'nin, döneminde en sık karşılaştığı konuların başında gelen miras meseleleriyle doğru orantılı olarak en çok atıf yaptığı eser olan *Sirâciyye*'nin bu denli atıf alması son derece makul gözükmemektedir. Zira tüm fetvaları baz alarak yaptığımız konu dağılımında miras fetvalarının 591 fetvayla %78'lik bir istatistik orana sahip oldu ortaya çıkmıştır.⁸¹⁸ Buna göre 1929-1930-1946-1947 ve 1948 yıllarına ait fetvalarında toplamda 472 kez adı geçen esere müracaat eden Fetva Emini, zaman zaman bazı miras fetvalarında hiçbir kaynak göstermeksizin iftâda bulunduğu gibi, ender de olsa başka eserlerin ferâiz bahislerine de atıf yapmıştır. İslam miras hukuku sahasında kaleme alınmış olan ilgili eser üzerine tarihî süreçte yapılan şerh, haşiye ve çeşitli dillerdeki tercümeleler, söz konusu eserin sahada ne denli kabul gördüğünü gösterir mahiyettedir.⁸¹⁹ Bu

⁸¹⁸ Detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 1, Şekil 1.

⁸¹⁹ Ferhat Koca, "el-Ferâ'izü's-Sirâciyye", *DİA*, XII, 367-368.

sebeple alanında son derece muteber bir kaynak olarak kabul gören *Sirâciyye*, kullanım noktasında da gayet pratik bir muhtevaya sahiptir.

Hürremzâde'nin en fazla atıf yaptığı bir diğer eser de *Osmanlı Arazi Kanunnâmesi*'dir. Hakkı Efendi miras fetvalarının ikinci aşamasında şayet varsa terikedeki arazinin taksim edilmesinin ardından ilgili kanun metnine (كذا في القانون) ibaresiyle muğlak bir atıf yapmaktadır. Hürremzâde bahsi geçen kanunnameye 198 kez atıf yapmıştır.⁸²⁰

Bunun dışında fetvalardaki en çok atıf; İbrahim el-Halebî'nin Osmanlı Devleti'nde yarı resmî hukuk külliyyatı olarak kabul gören ve son derece muteber eserler esas alınarak oluşturulan⁸²¹ *Mülteka'l-Ebhur*'u (35) ile söz konusu eserin şerhi niteliğinde olan Şeyhîzâde Dâmâd Efendi'nin *Mecma'u'l-Enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur* (17) isimli eseridir ki iki eser toplamda 52 kez atıf almıştır. Ayrıca yine Osmanlı'da benzeri bir şöhrete sahip olan ve fetva defterlerinde oldukça fazla atıf alan (18) bir başka eser de Molla Hüsrev'in *Dürerü'l-ḥükkâm fi şerhi Ğureri'l-aḥkâm*'ıdır. İbn Âbidîn'in Hanefî Mezhebinin, yaşadığı döneme kadarki birikimini oldukça güzel özümseyip aktardığı *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-Muhtâr Şerhu Tenvîri'l-Ebsâr* adlı çalışması 18 atıfla ön sıralarda gelen muteber eserlerden bir diğeridir. Yine aynı müellife ait olan *el-'Ukûdü'd-dürriyye fi tenkîhi'l-Fetâva'l-Ḥâmidîyye* adlı esere de hatırı sayılır oranda (10) atıf yapıldığı görülmektedir.

Bunların haricinde elimizdeki fetvalarda en fazla atıf alan başlıca muteber ve meşhur eserler şunlardır: Kadihân'ın *Fetâvâ Kādîhân*'ı (13), İbn Nüceym'in *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu kenzi'd-dekâ'ik*'i (11), Şeyh Nizâm'ın *el-Fetâva'l-Hindîyye (el-Âlemgîriyye)*'si (10), Âlim b. Alâ'nın *el-Fetâva't-Tatarhâniyye*'si (7), Burhâneddin el-Merġînânî'nin *Bidâyetü'l-mübeddî*'si

⁸²⁰ Detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 7.

⁸²¹ Sistemantik olarak mezhep imamının görüşlerinin temel kural olarak verildiği bu eser Kudûrî'nin *el-Muhtaşar*'ı, Mevsilî'nin *el-Muhtâr*'ı, Ebu'l-Berekât en-Neseffî'nin *Kenzü'd-Dekâik*'i, Tâcü's-Şerîa'nın *el-Vikâye*'si, İbnü's-Saatî'nin *el-Mecmâ'* isimli eseri ve Merġînânî'nin *el-Hidâye*'si esas alınarak kaleme almıştır. Detaylı bilgi için bk. Halebî, *Mülteka'l-ebhur*, I, 13.

(6), Haskefî'nin *ed-Dürrü'l-müntekâ fî Şerhi'l-Mültekâ'sı* (5), *Mecelle-i Ahkâm-ı Adlî* (5), Mevsilî'nin *el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-Muhtâr'ı* (3) ve İbnü'l-Hümâm'ın *Fethu'l-ğadir'i* (3).⁸²²

Bununla birlikte defterlerde Hürremzâde'nin atıf yaptığı ve fakat mezhebin fetva usulünde çeşitli sebeplerle atıf alması sorunlu karşılanan bazı eserler de mevcuttur. Bunlar: Haskefî'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr'ı* (12), Burhâneddin b. Mâze'nin *el-Muhîtü'l-Burhânî'si* (5), Kuhistanî'nin *Câmiu'r-rumûz (Şerhu'n-nukâye)* adlı eseri (4), Zâhidî'nin *Ğunyetü'l-Münye li-tetmîmi'l-ğunye'si* (2), Kâdî Cuken'in *Hizânetü'r-rivâyât'ı* (2) ve İbn Nüceym'in *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* (2) adlı eseridir. Şimdi burada bu eserlerin mezhepte atıf hususunda eleştirilen yönleri ile Hürremzâde'nin söz konusu eserlere yaptığı atıfları incelemeyi uygun buluyoruz.

Hakkı Efendi'nin toplamda on iki atıfla en fazla müracaat ettiği ve fetvada dayanak olması noktasında eleştirilen ilk eser Haskefî'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr* adlı eseridir. İbn Âbidîn *Şerhu Ukûdi Resmi'l-Müftî* adlı Hanefilerin mezhep ve fetva usulünü ele aldığı eserinde *ed-Dürrü'l-Muhtâr*'ın muharrer (açık) olmayıp oldukça fazla îcâz (edebî dil) ve ihtisar (kısaltma) içermesi nedeniyle fetvada kaynak olarak kullanılmasının doğru olmayacağını belirtmektedir.⁸²³ Hakkı Efendi'nin söz konusu eserdeki müracaatları ise toplamda sekiz farklı ibare üzerinden olup ilgili ibareler şöyledir:

1. Su varken teyemmümle tilâvet secdesi:

المختار جوازه مع الماء لسجدة التلاوة: وفي القهستاني عن المختار

2. Bülûğun başlangıcı:

ومنتهاه خمس عشرة سنة فيهما

3. Müzâre'a akdi olmaksızın yapılan ekim:

عمله ومتى فسدت المزارعة فالخارج لرب البذر لأنه نماء ملكه ويكون للآخر أجر مثل
أو أرضه

⁸²² Detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 7.

⁸²³ İbn Âbidîn, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*, 103.

4. Nikâhın hükmü:

ويكون واجبا عند التوقان وسنة مؤكدة حال الاعتدال ومكروها لخوف الجور فإن تيقنه
حرم ذلك

5. Nikâhsız birliktelikten doğan çocuğun nesebi / Esbâb-ı irs /

Kelâle:

يستحق الإرث برحم ونكاح صحيح

6. Kirletme (necâset) ihtimalinden dolayı çocuğun mescitten

engellenmesi:

ويحرم إدخال صبيان ومجانين حيث غلب تنجيسهم وإلا فيكره

7. Cenazeyi teşyî adabı:

كره فيها رفع صوت بذكر وقراءة

8. Kabir nakli:

ولا يخرج منه بعد إهالة التراب إلا لحق آدمي كأن تكون الأرض مغصوبة أو أخذت
بشفعة يخير المالك بين إخراجها ومساواته بالأرض كما جاز زرعه والبناء عليه إذا بلي وصار
ترابا

Haskefî'nin *ed-Dürrü'l-muhtâr*'ından nakledilen ibareler

incelendiğinde mezhebin tercihe şayan görüşlerinin alındığı ve söz konusu ibarelerin herhangi bir kapalılık içermediği görülmektedir. Nitekim Hakkı Efendi'nin mezkûr esere genellikle eserin meşhur şerhi *Reddü'l-muhtâr*'la birlikte baktığı anlaşılmakta, bu durum ise İbn Âbidîn'in *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*'de ifade ettiği "esere müracaat etmemeyi gerektiren sebepleri" ortadan kaldırmaktadır. Bu nedenle kanaatimizce Hürremzâde'nin *ed-Dürrü'l-Muhtâr*'a yaptığı müracaatlar kendisi için bir eleştiri sebebi olmaktan uzaktır.

Yine bu anlamda Hürremzâde'nin elimizdeki defterlerinde en fazla müracaat ettiği ve fakat Hanefî fetva usulünde eleştirilen eserlerden bir diğeri Burhâneddin b. Mâze'nin *el-Muhîtü'l-Burhânî*'sidir. Toplamda beş kez atıf alan ilgili eserin atıfları iki farklı ibare çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bunlar:

1. Hidâne müddeti:

وعن محمد أنها تدفع إلى الأب إذا بلغت حد الشهوة لتحق الصيانة وقال في النقاية وهذا
المعتبر لفساد الزمان وحد الشهوة قدر تسع وبه يفتى

2. Erkekteki cüzzam, cünûn ve baras gibi bir kusurdan dolayı kadının nikâhı feshettirmesi:

قال محمد ٢٠٠٠ تعالى للمرأة الخيار في الجنون والجدام وكل عيب لا يمكنها المقام معه إلا بضرر
ألا ترى أنه يثبت لها الخيار في الجب والعنة

Aslı itibariyle meselede müctehid mertebesinde olan Burhâneddin b. Mâze'nin *el-Muhîtü'l-Burhânî* adlı eseri de kaynaklarda muteber ve muteber olmayan görüşleri ayıklamaksızın “yaş kuru ne bulduysa almış” şeklinde eleştirilmektedir.⁸²⁴ Ne var ki İbnü'l-Hümâm ve İbn Nuceym'e nispet edilen ilgili görüş, adı geçen müelliflerin eserlerinde yapılan taramada aksi bir durumu ortaya koymaktadır. Öyle ki, İbnü'l-Hümâm'ın *Fethu'l-kadîr*'de *el-Muhîtü'l-Burhânî*'ye 187 kez atıf yaptığı görülmekte; İbn Nuceym'in ise *el-Bahrü'r-râ'ik*'te söz konusu çalışmayı eserinin kaynakları arasında zikretmektedir. Hâl böyleyken ilgili eser ve müellifine yapılan atıflar dolayısıyla Hürremzâde'ye yapılacak eleştiriler ancak haksızlık olarak nitelenebilecek durumdadır.

Hakkı Efendi'nin Hanefî fetva geleneği açısından eleştirilebilecek bir başka müracaat kaynağı da Kuhistanî'nin *Câmiu'r-rumûz* isimli eseridir. Toplamda dört farklı ibareyle atıf yapılan mezkûr eserin defterde geçen atıfları şöyledir:

1. Sağirin velisi:

ووليّه أبوه، ثم وصيه بعد موته، ثم وصي وصيه، ثم بعدهم جده الصحيح وإن على يعني أب
الأب

2. Bâliğa kızın velisinin izni olmadan nikâhlanması:

نفذ نكاح حرة مكلفة بلا ولي

3. Süt akrabalığı:

⁸²⁴ Leknevî, *en-Nâfiu'l-kebîr*, 13.

ويحل أي يتزوج أخت أخيه رضاعا أي الأخت رضاعا للأخ نسبا أو بالعكس أو كلاهما رضاعا
كما في النسب

4. Teyzenin nafakası:

وعلى الموسر يسار الفطرة نفقة كل ذي رحم محرم صغير أو امرأة بالغة فقيرة

Hanefî fetva usulünde “müellifinin durumunun bilinmemesi” dolayısıyla garip telifatlar arasında sayılan⁸²⁵ Kuhistânî'nin *Câmiu'r-rumûz*'u Hakkı Efendi'nin nadiren de olsa müracaat ettiği kaynaklardandır. Ne var ki yukarıda da zikrettiğimiz ibareler çerçevesinde gerçekleşen atıflar aslında mezhebin zâhir görüşleriyle çelişmemektedir. Nitekim Hakkı Efendi her ne kadar söz konusu ibareler için *Câmiu'r-rumûz*'a atıfta bulunsa da alınan ibarelerin kahir ekserisi Tâcû's-Şerîa'nın *Vikâyetü'r-Rivâye*'sine aittir. Ayrıca nakledilen ibareler ya *el-Vikâye*'nin farklı şerhlerinde de benzer şekilde şerh edilmiş⁸²⁶ ya da farklı eserlerde de aynı şekilde temas edilmiştir.⁸²⁷ Bu sebeple burada Hürremzâde'nin ilgili eserden istifade etmesi nedeniyle eleştirilmesi kanaatimizce doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Fetva defterlerinde atıf alan bu minvaldeki başka bir eser ise Zâhidî'nin *Ḳunyetü'l-Münye li-tetmîmi'l-ğunye*'sidir. Hakkı Efendi'nin iki ibare üzerinden gerçekleştirdiği söz konusu eserdeki atıflar şu şekildedir:

1. Oğlu kayıp olan babanın gelinine karşı nafaka yükümlülüğü:

ويجبر الأب على نفقة امرأة ابنه الغائب

2. Kardeşin nafakası:

وصي أنفق على الصغير من ماله حتى بلغ فرجع بذلك عليه ليس له ذلك إلا إذا كان أنفق عليه
ليرجع عليه

Zayıf görüşler naklettiği için eleştirilen Zâhidî,⁸²⁸ itikadi olarak da mutezili bir âlimdir.⁸²⁹ Buradaki ilk ibarenin fetvasında babanın gâib olan

⁸²⁵ İbn Âbidin, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*, 103.

⁸²⁶ Sadrüşşerîa, *Şerhu'l-Vikâye*, III, 16, 53.

⁸²⁷ Bilmen, *Istılahatı Fıkhîyye Kamusu*, V, 189.

⁸²⁸ İbn Âbidin, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*, 105; Leknevî, *en-Nâfiu'l-kebîr*, 13.

⁸²⁹ Özel, *Hanefî Fıkıh Âlimleri*, 107.

oğlunun karısına nafaka temin etme zorunluluğu istifâ olunmaktadır. Hakkı Efendi'nin söz konusu ibareye dayanarak verdiği bu fetvanın mezhepte râcîh görüş olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim mezhebin zâhir görüşünde babanın oğlunun nafakasını ancak çocuğun küçük ve fakir ya da büyük ve müzmin hasta olması durumunda karşılamakla yükümlü olduğu; karısının nafakasını ise bu durumlar dışında evleviyetle karşılamak zorunda olmadığı ifade edilmektedir.⁸³⁰

Hakkı Efendi'nin fetvalarında Zâhidî'nin *Ḳunye*'sine atıf yaptığı diğer bir ibare ise Çatalcalı Ali Efendi'nin *Fetâvâ*'sında da aynı atıfla yer almış benzer bir fetva hakkındadır.⁸³¹ Hürremzâde burada her ne kadar eleştirilen bir kaynağa müracaat etmiş olsa da mezhebin zâhir görüşüyle fetva vermiş gözükmektedir.⁸³² Ne var ki yine de Hakkı Efendi'nin zayıf görüşleri nakletmekle meşhur olan ve mezhebin muteber kitaplarına muhalif düşen ibarelerinde mutemet eserlerle karşılaştırma yapmadan nakilde bulunulmaması gereken böylesi bir eserden istifade etmesi kendisi açısından olumsuz bir durum olarak kabul edilebilir.

Hakkı Efendi'nin fetva defterlerinde atıf alan ve Hanefî mezhep usulünde müellifi hakkında yeterli bilgi olmaması nedeniyle müracaat edilmesi uygun görülmeyen bir başka eser de Hindistanlı âlim Kâdî Cuken el-Gucerâtî'nin *Hizânetü'r-rivâyât* adlı eseridir.⁸³³ Aslında söz konusu müellifin tüm eserleri mezkûr sebepten ötürü aynı eleştiriyle muhatap durumdadır. Bahse konu esere Hakkı Efendi'nin fetvalarında bir ibare çerçevesinde iki atıf gerçekleştiği görülmektedir. İlgili ibare şöyledir:

1. Radâ ile gerçekleşen akrabalığın sınırları:

الأصل أن أقرباء المرضعة وأقرباء زوجها أقرباء للرضيع

İslam hukukunda “emenin emzirene nefsi; emzirenin emene nesli haram olur”⁸³⁴ şeklinde kodlanan kural ile de bağdaşan ilgili ibare her ne kadar müracaat edilmesi tavsiye edilmeyen bir eserden alıntı olsa da

⁸³⁰ İbn Âbidîn, *Tenkihü'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, II, 153-154.

⁸³¹ Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 94.

⁸³² Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, V, 192.

⁸³³ Osmânî, *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, 209.

⁸³⁴ Orhan Çeker, “İslam Hukukunda Süt Akrabalığı”, *İHAD*, 355.

mezhebin genel kabulüne muhalif olmaması hasebiyle kanaatimizce problem teşkil etmemektedir. Nitekim kişinin süt kardeşinin neseben kız kardeşi ile nikâhlanması ve kişinin neseben kardeşinin sütkızıyla nikâhlanması konularında yapılan bir istiftâ için mezkûr ibareye atıf yapan Hürremzâde'nin söz konusu ibareyi benzer bir fetva dolayısıyla Çatalcalı'dan aldığı da anlaşılmaktadır.⁸³⁵

Bu minvalde fetva defterlerinde atıf alan bir başka eser ise İbn Nüceym'in *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir* isimli çalışmasıdır. İki kez tekrar eden mezkûr kaynağa ait ilgili ibare şu şekildedir:

1. Vâkıfın evladına vakfı:

شرط الواقف يجب إتباعه لقولهم: "شرط الواقف كنص الشارع" أي في وجوب العمل به في المفهوم والدلالة

Hakkı Efendi'nin atıf yaptığı bu ibare, daha önce de belirttiğimiz üzere her ne kadar fetvada başvurulması istenmeyen bir eserden nakledilmiş olsa da İslam hukukunda müsellem bir kaide mahiyetindedir. Nitekim İbn Âbidîn'in *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*'de Abdülaziz el-Cînîni'den naklettiği gibi söz konusu eserlerin sahibinin kim olduğu ve eserlerinde naklettikleri ibarelerin nereden alındığı bilinmek kaydıyla istifade edilmeleri mümkündür.⁸³⁶

Zikrettiğimiz eserlerin haricinde daha pek çok kaynağa müracaat eden Hürremzâde'nin az sayıda atıf yaptığı diğer eserler hakkında burada değerlendirme yapmak çalışmamızın sınırlarını zorlayacağı için bu malumatlarla yetinmeyi uygun buluyoruz.⁸³⁷

C. FETVALARIN SOSYOLOJİK ÇAĞRIŞIMLARI

Toplumsal bir varlık olan insanın tarih boyunca birlikte adilce yaşayabilmesi için tesis edilen hukuk sistemleri, ait oldukları toplumların kültürel formlarından beslenmiştir. Medeniyetimiz açısından bakılacak

⁸³⁵ Detaylı bilgi için bk. Çatalcalı, *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I, 50.

⁸³⁶ İbn Âbidîn, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî*, 105.

⁸³⁷ Hakkı Efendi'nin müracaat ettiği diğer eserler ve atıf sayıları hakkında detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 7.

olursa hukuk metinleri olmasa da yaşanan olayların kayıtları mesabesinde olan dava tutanakları ve fetva defterleri yalnızca hukuki açıdan değil, dönemseller tarihî argümanlar olmak bakımından da önemlidir.⁸³⁸ Öyle ki bahse konu metinler sayesinde ilgili dönemin tarihî ve sosyal pek çok içeriği günümüz insanı için bir bilinmez olmaktan çıkabilmektedir.

Hakkı Efendi'nin fetvaları ekseninde ictimaî bir okuma yapmaya gayret edeceğimiz bu başlıkta, belirtilmesi gerekir ki elimizdeki fetvalar yirmi yılı aşkın bir süre görev yapan Hürremzâde'nin yaklaşık olarak beş yıllık (1929-1930-146-1947-1948) görev dilimini içermektedir. Ne var ki böylesi bir sosyal okumanın yapılması için takdir edileceği gibi yalnızca fetvalardan hareket etmek yeterli olmayıp dönemin gazete, mecmua vb. materyalleri de göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat ilgili okuma daha ziyade alanın uzmanları tarafından profesyonelce yapılabilecek boyutta olması nedeniyle, biz burada elimizdeki fetvalardan yansıyan dikkat çekici durumların altını çizmekle iktifa edecek, bir başka ifadeyle mütehasısları için bu araştırmanın bir nebze olsun kapısını aralamaya çalışacağız.

Hakkı Efendi'nin tüm fetvaları arasında sosyolojik olarak belki de en dikkat çeken kadınların Cuma ve vakit namazları için mescide gelebilmelerine ilişkin 1947 yılında sorulan şu fetvadır: *“Tâife-i nisâdan bazıları Cuma namazına hâzır olub, mevki-i mahsusunda Cuma namazını imamla beraber edâ eylese öğle namazı yerine kâim olub kâfi olur mu? el-Cevab: Olur. Bu suretde evkât-ı sâirede dahi hâzır olub imamla beraber namazını edâ eylese sahîh olur mu? el-Cevab: Olur.”*⁸³⁹ Umuma teşmil edilmesi hatalı olmakla birlikte, bu fetva kanaatimizce dönemin Müslüman Türk kadınının en azından bir kesimindeki cemaatle ibadet hassasiyetini ortaya koymaktadır.

Fetvalarda dikkat çeken bir diğersosyolojik yansıma da yine ibadetler hususunda göze çarpmaktadır. Buna göre hapisane nâsihi (cezaevi

⁸³⁸ Bilgili, *Konya Kadı Sicili 140 (1323-1324 / 1905-1906)*, XV.

⁸³⁹ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 7, s. 53, 9 Kânûn-i Sâni 1947.

vaizi) olarak görev yapan Seyyid Efendi'nin Hürremzâde'ye istiftâ ettiği ve o dönem mahkûm olan Türkler'in kendisine sorduğu anlaşılan fetvada şöyle denilmektedir: “*Mahbûs bulunan müslim veya müslimenin â'zâr-ı şer'îyye bulunmayarak vakt-i âharda kaza etmek üzere ramazan-ı şerif orucunu yemesi câiz olur mu? el-Cevab: Olmaz.*”⁸⁴⁰ İlgili fetvadan hareketle Ramazan ayında olduklarını tahmin ettiğimiz mahkûmların, orucun tehir edilmesi için hapis hayatının zorlu şartlarını ileri sürdükleri görülmektedir. Ne var ki burada dikkat çeken diğer bir husus ise hapishanede din hizmeti veren bir vaizin varlığıdır. Osmanlı'da 19. yüzyılın ortalarından itibaren hapishanelerde vaizlerin varlığına değinen Nurçin, İngiliz idaresi döneminde de Cuma namazı ve irşad faaliyetleri için yönetim tarafından din görevlisi talebinde bulunulduğuna değinmektedir.⁸⁴¹ İngiliz idaresinin dinî bir ihtiyaca hürmeten mi yoksa mahkûmların daha az sorun çıkarmasını umarak mı müsaade ettiklerini bilemesek de koloni idaresinde böylesi bir göreve imkân tanınması kanaatimizce sosyolojik açıdan dikkat çekici mahiyettedir.

Burada değinilmesi gerek bir başka konu ise söz konusu dönemdeki vakıf kültürünün işlevselliğini gösteren fetvalardır. İslam medeniyetinin diğer medeniyetlere karşı temayüz ettiği en bariz özelliklerinden olan vakıf müesseseleri Osmanlı'dan beri Kıbrıs'ta pek çok toplumsal hizmet gerçekleştirmiştir. Hakkı Efendi'nin de Fetva Eminliği yaptığı yıllarda vakıfla ilgili olarak *evlada vakıf, mevkûf aleyhin (vakfiyenin) tebdili, vakfın tevliyetinde vâkıfın (vakfeden) şartına muhalefet, icâreteynli vakıfların miras bırakılması ve ölümünden sonra vakıf kurulması için vasiyet gibi konularla muhatap olduğu* görülmektedir. Kanaatimizce bu fetvalar İngiliz sömürge yönetimindeki Kıbrıs'ta vakıf mallarının özellikle evkafın başına atanan iki murahhastan birinin İngiliz idaresinden olması nedeniyle zarar gördüğü bilinirken, Müslüman Türk cemaati arasında vakıf kültürünün yaşatılmaya çalışıldığı fikrini anımsatmaktadır.

⁸⁴⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 105, s. 108, 18 Mayıs 1929.

⁸⁴¹ Nurçin, *Kıbrıs'ta Din Eğitimi'nin Dönüşümü ve Türkiye'nin Etkileri*, 78-80.

Mezkûr dönemde ilgi çeken bir başka konu da çok eşliliğin olduğuna işaret eden ve doğrudan çok eşliliğin hükmünün istiftâ olunduğu fetvalardır. Buna göre teaddüd-i zevcâtın (birden fazla kadınla evlilik) hangi şartlarda caiz olacağı ve kocanın eşlerine adil muamele (adl-i beyne'n-nisânın) etmeyip hanımlarına zulmedeceğinin bilinmesi (ikâ'-ı cevır) ve nafakalarının temininden aciz kalacağına (kudret-i infâk) kesin gözüyle bakılması durumunda çok evlilik yapmak isteyen kişinin durumunun sorulduğu iki adet fetva göze çarpmakta; Hakkı Efendi'nin ise “*Teaddüd-i zevcât a'le'l-ıtlâk câiz ve mübah olmayub kudret-i infâkın nazar-ı itibara alınması ve adl-i beyne'z-zevcâtın şart-ı âzam kılınması hasebiyle mâi'şet ve muâ'şerete kâdir ve adalete mürâ'î kimse için câiz ve mübah olur.*” şeklinde fetva verdiği görülmektedir. Yine mezkûr dönem zarfında miras taksimi sırasında çok eşlilik 1930 yılında beş;⁸⁴² 1947 yılında ise iki kez⁸⁴³ olmak üzere toplamda yedi kez yansımıştır. Böylelikle çok eşliliğin Hakkı Efendi'nin göreve ilk başladığı yıllarda dönemin Kıbrıs Türkleri arasında daha sık görüldüğü; son yıllarında ise bu sayının giderek azaldığı anlaşılmaktadır.

Hakkı Efendi'nin fetvalarında sosyolojik açıdan irdelenmeye değer gördüğümüz diğer bir husus ise *kozmpolit* bir toplum yapısına sahip olan Kıbrıs'ta Müslim–gayrimüslim evliliği meselesidir. Nitekim o dönem Kıbrıs'ta günümüzdeki gibi bir sınır anlayışı söz konusu olmayıp pek çok bölgede Rum-Türk karışık yaşamaktadır. Buna mukabil Hakkı Efendi'ye gelen istiftâlara bakıldığında bu konuyla ilgili beş fetva⁸⁴⁴ dikkat çekmekle birlikte bahsi geçen fetvaların neredeyse hepsinde de erkek Müslim kadın gayrimüslim (ehl-i kitap) olmak suretiyle aralarında nikâh akdinin cârî olma durumu istiftâ olunmaktadır. Ne var ki bir fetvanın “bu surette” şeklinde

⁸⁴² Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 7, s. 266, 9 Kânûn-i Sâni 1930; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 66, s. 325-326, 25 Mart 1930; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 73, s. 333, 1 Nisan 1930; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 94, s. 354, 7 Mayıs 1930; Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 211, s. 471, 26 Teşrîn-i Sâni 1930.

⁸⁴³ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 84, s. 108, 30 Ağustos 1947; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 114, s. 133, 3 Teşrîn-i Sâni 1947.

⁸⁴⁴ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 237, s. 497, 30 Kânûn-i Evvel 1930; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 223, s. 25, 19 Teşrîn-i Evvel 1946; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 237, s. 33, 11 Teşrîn-i Sâni 1946; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 90, s. 114, 11 Eylül 1947; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 126, s. 142, 22 Kânûn-i Evvel 1947.

devam eden kısmında ise erkeğin gayrimüslim olma durumu da sorulan sorular arasında yerini almıştır. Böylelikle elimizdeki fetvalardan yansıdığı kadarıyla Kıbrıs'ta uzun yıllar birlikte karışık şekilde yaşayan Rum ve Türk halkının arasında Rum-Türk evliliğinin muhtemel ve fakat bunun oldukça az bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Yine bu minvalde calib-i dikkat bulduğumuz ve fakat bir benzeri daha bulunmaması nedeniyle sosyal bir tahlile müsaade etmeyen bir fetva da 28 Şubat 1947 yılında kayda alınan *mevle'l-atâka* meslesine ilişkindir. Hakkı Efendi'nin görev yıllarının sonlarına doğru yöneltilen bir istiftâda Hürremzâde velâ anlaşması gerçekleştiren taraflar arasındaki miras meselesini cevaplamıştır. Bahse konu fetva şöyledir: “*Bu suretde Lefkoşalı, babası hür olan Melek vefat idiüb ashâb-ı ferâizinden ve asabe-i nesebiyyesinden kimsesi bulunmayıp anasının anası Mihrûye'yi î'tâk eden Kiprizâde Hacı Mustafa Ağa'nın li-ebeveyn er karındaşı Osman Ağa'nın oğlu Hacı Niyazi Efendi'nin oğulları Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi Korkut'u terk itdikde hasbe'l-velâ mezbûrlar Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi Korkut müteveffâ-yı mezbûre Melek'in bi'l-cümle emvâlini ihrâza kâdir olurlar mı? el-Cevab:Olurlar.*”⁸⁴⁵

Burada zikredilmesi gereken diğer bir mesele de Hakkı Efendi'nin miras fetvalarının dönemin Kıbrıs Müslümanlarını bağlayıcı olabileceğidir. İslam hukukunda kazâ ve fetvanın birbirinden ayrıldığı en temel noktalardan biri olan *bağlayıcılık* meselesi kanaatimizce Hakkı Efendi'nin miras fetvaları noktasında bir farklılık arz etmektedir. Nitekim klasik İslam hukuku disiplini açısından kazâda verilen hükmün infazı devlet otoritesi tarafından (icbâr) sağlanırken; fetva için böylesi bir durum söz konusu değildir.⁸⁴⁶ Ne var ki Hakkı Efendi'nin İngiliz idaresinde *Fetva Emini* olarak verdiği miras fetvaları bu genel kuraldan şu sebeplerle istisna edilebilir mahiyettedir:

⁸⁴⁵ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 41, s. 74, 28 Şubat 1947.

⁸⁴⁶ Atar, “Fetva”, *DİA*, XII, 488.

- Hakkı Efendi'nin elimizdeki tüm fetvaları göz önüne alındığı zaman, fetvalarda %78'lik bir oranla en büyük pay miras hukukuyla ilgili olan fetvalara aittir.⁸⁴⁷ Ne var ki bu durum bize dinî bir hassasiyetten ziyade toplumun miras paylaşımında Fetva Emininin yapacağı taksime olan zorunluluğunu anımsatmaktadır.
- Hakkı Efendi'nin 2 Temmuz 1947 tarihli bir miras fetvasına “*İşbu fetvaya göre hisse verilmeyecek olursa mahkemeye müracaat iktiza eder*” kaydı düşülmüştür.
- Hakkı Efendi 8 Teşrîn-i Sâni 1929 tarihinde kendi kızı *Mediha Hanım*'ın vefatı üzerine ilgili miras taksimini herhangi bir yerde yapmak yerine *Fetva Defteri I*'de yapmış⁸⁴⁸ öyle ki kendisi de hacb-i noksâna uğramıştır.
- Hakkı Efendi'nin miras fetvaları konusunda sık sık muhatabı olan şer'î mahkemeler, avukatlar ve dava vekilleri kanaatimizce ilgili fetvaların bağlayıcı olması nedeniyle Hürremzâde'ye müracaat etmektedir.

Tüm bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda kanaatimizce Hakkı Efendi'nin fetvalarının veraset açısından hukuki bir bağlayıcılık ifade ettiği söylenebilir. Nitekim bu durum fetvanın kazâyı birleşmesinden dolayı Osmanlı'da Şeyhülislamın padişaha sunduğu *maruzâtların* kazâ bir bağlayıcılık arz etmesiyle⁸⁴⁹ de benzeşmektedir.

Burada son olarak ele almak istediğimiz konu *tebennî (evlat edinme)* ile ilgili olan fetvalardır. Hakkı Efendi'nin elimizdeki fetvalarında dört kez⁸⁵⁰ istifâ olunduğu anlaşılan *tebennî* meselesine ilişkin fetvaların üç tanesi bizzat kendisi bir tanesi ise *Fetva Emini Namına* kaydıyla dönemin fetva müsevvidi Ahmet Fehim Topukçu tarafından imzalanmıştır. İlgili fetvalar şöyledir: “*Bir kimsenin bir sağîri tebennî etmesi, yani evlâdlığa alması şer'an muteber ve câiz olur mu? el-Cevab: Olur.*” İlk bakışta Kur'an nassıyla çeliştiği sanılan fetvaların arka planı irdelendiğinde Hakkı

⁸⁴⁷ Detaylı bilgi için bk. Ekler, İstatistik Bilgiler, Tablo 1, Şekil 1.

⁸⁴⁸ Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 223, s. 225, 8 Teşrîn-i Sâni 1929.

⁸⁴⁹ Bedir, “Fetva ve Değişim: Geleneksel Fıkıh Yönteminde Büyük Kırılma”, *Hanefilerde Mezhep Usûlü*, 41.

⁸⁵⁰ Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 218, s. 23, 15 Teşrîn-i Evvel 1946; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 61, s. 88, 21 Mayıs 1947; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 9, s. 150, ts. 1948; Hürremzâde, *Fetva Defteri II*, nr. 36, s. 173, 21 Temmuz 1948.

Efendi'nin günümüz seküler hukukundaki şekilde bir evlat edinmeyi kastetmediği; Osmanlı Devleti'nde bir nevi koruyucu aile modeli olarak *li-ecli't-terbiye* anlayışının hâkim olduğu bir yapıya cevaz verdiği anlaşılmaktadır. Ayrıca söz konusu fetvalar sosyal bir veri olarak dönemin Kıbrıs toplumunda mezkûr müessesenin canlı tutulduğunu göstermektedir.

SONUÇ

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı fethinden sonra adada ilk kurulan kurumların başında Kıbrıs Müftülüğü gelmektedir. Kıbrıs'ta 307 yıl hüküm süren Osmanlı Devleti, Kıbrıs Müftülüğüne getirilecek kişiyi çoğu zaman *arz-ı mazhar* denilen ve ada Müslümanlarının Kıbrıs'ta müftülüğe layık gördükleri kişiyi seçmelerine olanak tanıyan bir yolla atamıştır. Bu seçim sayesinde ada Müslümanları nezdinde Kıbrıs Müftülüğü oldukça prestijli bir kurum olarak değer görmüş; söz konusu görevi ifa eden müftüler ise ada Müslümanlarının yalnızca dinî lideri olmakla kalmayıp onları gayrimüslimlere karşı temsil eden toplum liderliği gibi bir vazifeyi de icra etmişlerdir. Nitekim I. Dünya Savaşı'nın ardından Kıbrıs Türk cemaatinin adada *Enosis* için çaba gösteren Rumlara karşı kurduğu *Meclis-i Millî* isimli konseyin başına dönemin müftüsü Hafız Ziyâî Efendi'nin "Reis-i Millet, Vekil-i Mutlak" kaydıyla başkan seçilmesi bu durumun en somut örneklerinden olarak zikredilebilir.

1878'de Kıbrıs'ın İngiltere'ye kiralanmasıyla adada son bulan Osmanlı hâkimiyeti yerini İngiliz idaresine bırakmış, fakat bu ayrılışa Osmanlı, Kıbrıs Müslümanlarının dinî işlerinin yürütüleceği kurumların adada hizmete devam etmesini şart koşturmuştur. Bu kurumlar *Kıbrıs Müftülüğü* ve *Kıbrıs Kadılığı*ın yanı sıra adadaki mektep, medrese, cami ve mezarlıkların mal ve emlak işleri için devamı gereken *Evkaf*'tır. Ne var ki bu kurumların Kıbrıs Türklerine hizmete devam etmeleri için Osmanlı Devleti'nin antlaşma metnine gerekli maddeleri eklemesi yetmemiş, sözü edilen kurumlar İngiliz sömürge yönetimi döneminde ya yok edilmiş ya da kısmen işlevini yerine getirmesi bir şekilde engellenmiştir. Bu minvalde Kıbrıs Türkleri için son derece hayati önem taşıyan ve yirmi yılı aşkın bir süre tekrar kurulamayan Müftülük makamı bahsedilen kurumlardan bir tanesidir.

İngiliz idaresinin Kıbrıs'ı devralmasıyla birlikte adada azınlık konumuna gerileyen Kıbrıs Müslüman cemaati sömürge yönetiminin çeşitli

stratejik hamleleriyle kültürel erozyona uğratılmıştır. Bu erozyona sebep olan en büyük etken ise ada Müslümanlarını temsil eden Kıbrıs Müftülüğünün lağvedilmesidir. Nitekim söz konusu kurumun kaldırılıp yerine tesis edilen ve liderlik özelliği *memuriyet* kisvesiyle engellenen Fetva Eminliği Kıbrıs Müslümanlarını temsil etme vasfına sahip değildir. İşte bu sebeple Hakkı Efendi göreve geldiği bu kurumun acizliğini bilmektedir. Öyle ki o, İngilizler tarafından müftülük makamına getirilmesi dolayısıyla ada Müslümanlarından aldığı eleştirilere cevaben 25 Teşrîn-i Evvel 1928 tarihli *Söz Gazetesine* verdiği mülakatta bu durumu ifade eden şu açıklamalarda bulunur: “*Cemaatin benden bir şey ümit etmeye ve istemeye hakkı yoktur. Çünkü ben hiçbir suretle halkı temsil etmek selahiyetini haiz olmadığım gibi o yolda bir taahhüd altına girmiş değilim. Müftülüğe halkın re’yi ile değil hükûmetin tayini ile geldim. Benim vazifem abdest ve namazın farzları kaçıtır diye soracak Müslümanlara cevap vermektir. Hükûmet memuru olmaklığım hasebiyle ne evkaf işlerine müdahale eder ve ne de tertip edilecek layiha hakkında bir fikir dermiyan edebilirim. Bu hususta tam yazıldığı gibi aciz bir mevkideyim!*”

Kıbrıs’ın İngiliz idaresinde olduğu yıllarda İstanbul Fatih medresesinde yüksek dinî tahsil görüp adaya geri dönerek Kıbrıs Müslümanlarına maarif, yargı ve dinî açıdan hizmetler veren Hürremzâde Mehmed Hakkı Efendi’nin yirmi yıldan uzun bir süre boyunca icra ettiği Fetva Eminliği dönemini ve bu dönemde verdiği fetvaların erişebildiğimiz 752’sini konu aldığımız bu çalışmada Hakkı Efendi’nin bir *geçiş devresinde* görev icra ettiği görülmüştür. Nitekim kendi dönemine kadar bir gelenek şeklinde devam eden *arz-ı mazhar* uygulaması 1927 yılına gelindiğinde İstanbul’da muhatap olabilecek bir meşihat makamı da olmayınca İngilizler tarafından Hakkı Efendi’nin Kıbrıs Müftülüğüne getirilmesiyle son bulmuş ve Hürremzâde *kendi talebi olmaksızın* ilk kez İngilizler’in doğrudan atadığı müftü olmuştur. Bu atamanın bir yıl ardından Kıbrıs Müftülüğü protokolden ve bütçeden çıkarılarak ilga edilmiş; söz konusu kurumun yerine ise vakıfların altında bir memuriyetten ibaret olan *Fetva Eminliği* ihdas

edilmiştir. Akabinde de Hakkı Efendi'nin *kendi talebiyle* mezkûr kurumda Fetva Emni olarak görevine devam etmesi sağlanmıştır.

Uzun yıllar ada Müslümanlarını temsil eden bir kurumun bu şekilde ilga edilip yerine Evkaf'ın altında bir memuriyetten ibaret olan Fetva Eminliğinin kurulması Kıbrıs Türklerini derinden yaralamış, bu sebeple de bu geçiş devresinde adı geçen görevi icra eden Hakkı Efendi zaman zaman talihsiz eleştirilere maruz kalmıştır. Öyle ki kimi zaman bu durum Hakkı Efendi'nin Evkaf'a ve dolayısıyla İngiliz idaresine yakın durması şeklinde yorumlanmıştır. Ne var ki Hakkı Efendi'nin elimizdeki fetvaları incelendiğinde siyasi otoriteye yakın durma gibi bir kaygının fetvalarda söz konusu olmadığı anlaşılmıştır. Zira Hakkı Efendi'nin verdiği fetvalarla temsil ettiği makamın idrakinde ve alanla ilgili gerekli donanıma sahip olduğu görülmektedir. Nitekim onun İslami değerlere olan hassasiyeti bir şiar (alâmet-parola) mesabesinde olan ezanın Türkçe okunmasının doğru olmayıp Arapça okunması gerektiğine ilişkin Evkaf'a verdiği yazıda da görülmektedir.

Hürremzâde'nin fetva ehliyeti noktasında İbn Kemal Paşa'nın Hanefî gelenekteki meşhur tabakalarından birisine dâhil edilmesi mümkün gözükmemektedir. Nitekim Bilmen'in de ifade ettiği üzere Osmanlı'da kendisini ictihad konumunda görmeyen müftülerin kendilerine yapılan istiftâların baş kısmına "*Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki? Beyân buyurula*" şeklinde yazmak gibi bir teamülleri bulunmakta (Bilmen, *Istılahatı Fıkhiyye Kamusu*, VIII, 254), söz konusu uygulama ise Hürremzâde'nin bazı fetvalarının başında da yer almaktadır. Buradan hareketle Hakkı Efendi'nin kendisini mukallid bir müftü olarak gördüğü söylenebilir. Tüm bunlara rağmen bu durumun bir tevazu olduğu ve onun sıradan bir mukallid olmadığı; genelde İslam hukukuna özelde ise Hanefî mezhep sistematığı, kaynak bilgisi, râcih görüşü belirleme ve daha pek çok hususta oldukça yetkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu anlamda kanaatimizce Hürremzâde'nin alanında güvenilir ve mahir bir mukallid

müftü olduğu söylenebilir. Bu sebeptendir ki bu güvenilirlik dönemin Kıbrıs Müslümanları nezdinde kabul görmekte, yapılan istiftâlardaki müsteftî çeşitliliğinden de bu durum anlaşılmaktadır. Zira Hakkı Efendi'nin Müslüman halkın yanı sıra dönemin şer'î mahkemeleri, köy muhtarları, maarif idaresi, avukatlar, dava vekilleri ve din görevlileri gibi pek çok kurum ve kişiden istiftâ aldığı görülmektedir.

Hakkı Efendi Osmanlı Devleti'nin önemli ilim merkezlerinin başında gelen İstanbul'da eğitimini tamamlaması ve bu gelenek üzere yetişmesi nedeniyle fetvalarında kahir ekseriyetle Hanefî Mezhebinin müftâ-bih görüşleriyle iftâda bulunmaktadır. Bu durum bir tutarlılık şeklinde yansımakla birlikte; zaruret hâllerinde farklı mezhebin görüşüyle amel edilebileceğine ilişkin fetvalar da vererek bir anlamda *farklı mezhebin görüşleriyle amel* konusundaki esnekliği fetva usulü açısından bir *standarda* bağlamaktadır.

Burada değinilmesi gereken bir bulgu da Hakkı Efendi'nin miras taksimi konusunda verdiği fetvaların bağlayıcılık yönü olabileceğidir. Nitekim İslam hukukunda fetva bir yaptırım barındırmaması yönüyle kazâdan ayrılmaktadır. Diğer bir ifadeyle kadının (hakim) yargısı icbârî bir sonuç doğururken; müftünün verdiği fetva müsteftîyi icbâr etmemektedir. Hâl böyleyken Hakkı Efendi'nin miras fetvalarında bunun aksi bir durumun mümkün olma olasılığı dikkat çekmektedir. Söz konusu bağlayıcılığı çağrıştıran etkenler şunlardır:

➤ Hakkı Efendi'nin 2 Temmuz 1947 tarihli bir miras fetvasına “*İşbu fetvaya göre hisse verilmeyecek olursa mahkemeye müracaat iktiza eder*” kaydı düşülmüştür. Bu ifade fetvaya aykırı taksim yapılması hâlinde miras paylaşımının fetvada belirtilen şekilde yapılması için mahkemeye müracaat ederek varislerin paylaşımındaki haklarını alınabileceğine işaret etmektedir.

➤ Elimizdeki defterlerde %78'lik bir oranla en büyük pay miras meseleleriyle ilgili fetvalara aittir. Ne var ki bu durum dinî bir hassasiyetle

açıklanabileceği gibi; Kıbrıs Türklerinin miras paylaşımında Fetva Emininin yapacağı taksime olan ihtiyaçlarını da akla getirmektedir.

➤ Hakkı Efendi 8 Teşrîn-i Sâni 1929 tarihinde kendi kızı *Mediha Hanım*'ın vefatı üzerine gerekli miras taksimini (Detaylı bilgi için bk. Hürremzâde, *Fetva Defteri I*, nr. 223, s. 225, 8 Teşrîn-i Sâni 1929) herhangi bir yerde yapmak yerine *Fetva Defteri I*'de yapmıştır, öyle ki söz konusu taksimde kendisi de hacb-i noksâna uğramıştır.

➤ Hakkı Efendi'nin miras fetvaları hakkında sık sık muhatabı olan şer'î mahkemeler, avukatlar ve dava vekilleri ilgili fetvaların bir hüccet mahiyeti taşıyıp bağlayıcı olması nedeniyle Hürremzâde'ye müracaat etmiş olabilirler.

Hürremzâde'nin fetvalarında dikkat çeken bir diğer konu da *tebennî/evlat edinme* ile ilgili olan fetvalardır. Toplamda dört kez evlat edinmenin caiz olacağına ilişkin verilen fetvaların üç tanesi Hakkı Efendi'nin imzasını taşıırken; biri dönemin fetva müsevvidi Ahmet Fehim Topukçu tarafından imzalanmıştır. Ayrıca söz konusu meseleyle ilgili dört fetvada da net olarak bir kaynağa işaret edilmemekte; yalnızca cevazına yönelik cevap yer almaktadır. Oldukça kısa şekilde evlat edinmenin caiz olduğunun ifade edildiği fetvalar ilk bakışta İslam hukukuyla çelişir gibi görünse de Osmanlı dönemine ilişkin sicil kayıtları ve tarihî kaynaklar incelendiğinde evlat edinme geleneğinin söz konusu dönemde de mevcut olup evlat edinenle evlatlık arasında günümüzdeki gibi alt-üst soy bağı oluşturulmaksızın *li-ecli't-terbiye* anlayışıyla yapıldığı göze çarpmaktadır. Kanaatimizce Hakkı Efendi'nin söz konu cevazlardaki kastı günümüz Türk Medenî Kanunundaki gibi taraflar arasında bir evlenme engeli teşkil eden alt-üst soy bağının olduğu ve tarafların birbirine mirasçı olduğu şekilde bir evlat edinme değildir. Nitekim onun verdiği fetvalarda naslara ve İslam'ın temel ilkelerine aykırı bir tutum görülmemektedir.

Hakkı Efendi'nin fetvalarında istifade ettiği kaynaklara gelince onun genellikle mezhebin muteber ve fetvada kullanım kolaylığı (pratiklik) sağlayan kaynaklarından nakillerde bulunduğu görülmektedir. Buna karşılık o, mezhep sistematigi içerisinde atıf yapılması eleştirilen Haskefi'nin *ed-Dürri'l-muhtâr*'ı (12),

Burhâneddin b. Mâze'nin *el-Muhîtü'l-Burhânî*'si (5), Kuhistanî'nin *Câmiu'r-rumûz* (*Şerhu'n-nukâye*) (4) isimli eseri, Zâhidî'nin *Ḳunyetü'l-Münyeli-tetmîmi'l-ğunye*'si (2), Kâdî Cuken'in *Hizânetü'r-rivâyât*'ı (2) ve İbn Nuceym'in *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*'i (2) gibi eserlere de oldukça az sayıda atıflar yapmaktadır. Ne var ki söz konusu eserlerden ilkinde yapılan atıflar eserin muteber şerhi *Hâşiyetü İbn Âbidîn*'le yapılmakta; diğerlerine yapılan atıflar ise mezhep sistematığı içerisinde müracaat açısından muteber görülen eserlerle çelişmemektedir. Yine Çatalcalı Ali Efendi'nin *Fetâvâ-yı Ali Efendi* isimli eseri, Feyzullah Efendi'nin *Fetâvâyı Feyziyye*'si, Menteszâde Abdürrahim Efendi'nin *Fetâvâ-yı Abdürrahim*'i, Meşrepzâde'nin *Câmi'u'l-icâreteyn*'i ve Yenişehirli Abdullah Efendi'nin *Behcetü'l-fetâvâ*'sı gibi Osmanlı şeyhülislamlarının fetva mecmularının yanı sıra; *Cerîde-i İlmiyye* ve *Mecelle-i Ahkâm-ı Adlî* gibi Osmanlı dönemi ilmî eserlerine de defterlerde atıflar yapılmaktadır. Ayrıca Hakkı Efendi'nin fetvalarında gelenekteki *mahrem* olgusunu koruduğu, bu nedenle miras paylaşımları dışındaki konularda fetva konusu kişilerin isimlerini genellikle erkekler için Zeyd, Amr, Bekir, Beşir; kadınlar için Hind, Zeynep, Meryem gibi müstear isimlerden seçtiği görülmektedir. Miras fetvalarında ise fetva konusu kişilerin isimleri genellikle açıkça zikredilmekte; nadiren de olsa müstear isimlerin kullanıldığı görülmektedir.

Hakkı Efendi'nin elimizdeki fetva defterlerinde tahâret ve ibâdât (8 adet), muâmelât (20 adet), münâkehât (35 adet) – müfârakât (57 adet), radâ (17 adet), velâ/mevle'l-atâka (1 adet), zebâih (1 adet), vasiyet (2 adet), miras (591 adet) ve muhtelif konulara ilişkin (20 adet) fetva yer almaktadır. Fetvaların %78'lik gibi büyük bir çoğunluğu miras fetvalarından oluşmakta; zikredilen diğer konularla ilgili ise %22'lik bir pay yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Abdülbâkî**, Muhammed Fuâd (ö. 1968), *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Kahire 2001.
- Abdülmunim**, Mahmûd Abdurrahman, *Mu'cemü'l-mustalehât ve'l-elfâzi'l-fikhiyye*, I-III, Mısır 1999.
- Acar**, H. İbrahim, "Özür", *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, 134-135.
- Açıl**, Okan, "Eski Türk Toplumlarında Özel Hukuka Dair Uygulamalar", V. *Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi 12-15 Mayıs Isparta*, İstanbul 2016.
- Ahmed b. Hanbel**, Ebû Abdillah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybânî (ö. 241/855), *el-Müsned* (nşr. Şayb Arnaut v.dğr.) I-XXXXX, Beyrut 2001.
- Alasya**, Halil Fikret (ö. 2005), *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Ankara 1977.
- _____, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, Ankara 2002, 380-383.
- Ali Haydar** Efendi (ö. 1935), *Dürerü'l-hükkâm şerhu Mecelleti'l-ahkâm*, I-IV, İstanbul 2018.
- Âlim b. Alâ Enderpetî**, (ö. 786/1384), *el-Fetâva't-Tatarhâniyye*, I-IV, Beyrut 2005.
- Altan**, Mustafa Haşim, *Belgelerle Kıbrıs Türk Vakıflar Tarihi*, I-II, Kıbrıs 1986.
- An**, Ahmet, *Dinsel Toplumdan Ulusal Topluma Geçiş*, Lefkoşa 1997.
- _____, *Kıbrıs Kültürü Üzerine Yazılar*, Lefkoşa 1999.
- _____, *Kıbrıs'ın Yetiştirdiği Değerler*, Ankara 2002.
- Apaydın**, H. Yunus, *İslam Hukuk Usulü*, Ankara 2019.
- Atalay**, Talip, *Geçmişten Günümüze Kıbrıs*, Konya 2003.
- Atar**, Fahrettin, "Fetva", *DİA*, XII, İstanbul 1995, 486-496.

- _____, *İslam Adliye Teşkilatı*, Ankara 1999.
- _____, “Muhâlea”, *DİA*, XXX, İstanbul 2005, 399-402.
- Ateşin**, Hüseyin Mehmet (ö. 2007), *Dr. Fazıl Küçük ve Şeyh Nazım Kıbrısî*, İstanbul ts.
- _____, *Kıbrıs'ta İslami Kimlik Davası*, İstanbul 1996.
- Ayar**, Talip, *Osmanlı Devleti'nde Fetvâ Eminliği*, Ankara 2014.
- Ayaşlı**, Münevver (ö. 1999), *19. Asır Teşrîn-i Sâni ve Ötesi: Kıbrıs ve Fetvası*, İstanbul 1971.
- Aydın**, Mehmet Akif, “Evlât Edinme”, *DİA*, XI, İstanbul 1995, 527-529.
- _____, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul 2009.
- Aynî**, Ebû Muhammed (Ebü's-Senâ) Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed (ö. 855/1451), *el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye*, I-XII, Beyrut 1990.
- Bağdâdî**, Hatîb (ö. 463/1071), *el-Fakîh ve'l-mütefaqqih* (nşr. Âdil b. Yusuf el-Azzâzî), I-II, Suud 1996.
- Bağdath İsmail Paşa** (ö. 1338/1920), *Hediyetü'l-ârifîn, esmâ'ü'l-mü'ellifîn ve âşârü'l-muşannifîn*, I-II, Beyrut ts.
- Bardakoğlu**, Ali, “İkrah”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000, 30-37.
- Barkan**, Ömer Lütfî (ö. 1979), “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu olarak Sürgünler”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, XV, sy. 1-4, İstanbul 1953, 209-237.
- Bay**, Abdullah, “Osmanlı Toplumunda Evlatlıklar ve Hukuki Durumları”, *Turkish Studies*, 9/4, Ankara 2014, 149-163.
- Bedevi**, H. Vergi, *Kıbrıs Tarihi*, Lefkoşa 1966.

- Bedir**, Murteza, “Fetva ve Değişim: Geleneksel Fıkıh Yönteminde Büyük Kırılma”, *Hanefîlerde Mezhep Usulü Şerhu Ukûd-i Resmi'l-Müftî*, İstanbul 2016, 15-52.
- Behçet**, Hasan, *Kıbrıs Türk Maarif Tarihi*, Lefkoşa 1969.
- Beydilli**, Kemal, “Küçük Kaynarca Antlaşması”, *DİA*, XXVI, Ankara 2002, 524-527.
- Bezzâzî**, Hâfızüddîn Muhammed b. Muhammed b. Şihâb el-Kerderî el-Hârizmî (ö. 827/1424), I-II, Beyrut 2009.
- Bilgili**, İsmail, “Ehliyet Arızalarından İkra ve Şartları”, *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 1, I, Malatya 2010, 237-270.
- _____, *Konya Kadı Sicili 140 (1323-1324 / 1905-1906)*, Konya 2014.
- Bilmen**, Ömer Nasuhi (ö. 1971), *Istılahat-ı Fikhiyye Kamusu*, I-VIII, İstanbul 1967.
- Birinci**, Ergin M. (ö. 2009), *M. Necati Özkan (1899-1970)*, II, İstanbul 1998.
- Buhârî**, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail (ö. 256/870), *el-Câmi' u's-şâhîh* (Mevsû'atü's-Sünneti'l-Kütübi's-Sitte ve Şurûhihâ içinde), I-VIII, İstanbul 1992.
- Buhârî**, İftihârüddîn Tâhir b. Ahmed b. Abdirreşîd (ö. 542/1147), *Kitâbü'l-hülâsa fi'l-fetâvâ*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Ktp., Yazma Eserler, 003452.
- Burhânüddîn (Burhânü's-Şerîa)**, Ebi'l-Meâlî Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz ibn Mâze el-Buhârî el-Hanefî (ö. 616/1219), *el-Muhtâ'ül-Burhânî fi'l-fikhi'n-Nu'mânî*, I-IX, Beyrut 2004.
- Bursalı Mehmet Tahir** (ö. 1925), *Osmanlı Müellifleri*, I-III, İstanbul 1975.
- Cebeci**, İsmail, *Cerîde-i İlmiyye Fetvaları*, İstanbul 2009.
- Cerîde-i İlmiyye**, II, sy. 20, İstanbul 1334, 353-356.

- Cessâs**, Ebû Bekr Ahmed b. Alî er-Râzî (ö. 370/981), *el-Fusûl fi'l-usûl* (nşr. Acîl Câsim en-Neşmî), I-IV, Kuveyt 1994.
- Cezîrî**, Abdurrahman b. Muhammed b. İyâz (ö. 1941), *el-Fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a*, I-V, Beyrut 2003.
- Cin**, Halil-**Akgündüz**, Ahmet, *Türk Hukuk Tarihi*, İstanbul 2011.
- Cürcânî**, Ebü'l-Hasan Seyyid Şerîf Ali b. Muhammed b. Ali (ö. 816/1413), *et-Ta'rîfât* (nşr. Muhammed Abdurrahman Mar'aşlı), Beyrut 1985.
- Çakılcı**, Diren, "İngiliz Döneminde Kıbrıs'ta Tenassur (Hristiyanlaştırma) Hakkında Bir Rapor", 9. *Uluslararası Kıbrıs Araştırmaları Kongresi Bildirileri*, Yy 2015, 69-77.
- Çatalcalı Ali Efendi** (ö. 1103/1692), *Fetâvâ-yı Ali Efendi*, I-II, Yy 1269.
- Çeker**, Orhan, "İslam Hukukunda Süt Akrabalığı", *İHAD*, sy. 34, Konya 2019, 341-358.
- Çelik**, Cemil, *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs'ın İdari Yapılanması ve Sosyal Durum*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2012.
- Çevikel**, Nuri (ö. 2020), *Akdeniz'de Bir Osmanlı Adası Kıbrıs*, İstanbul 2006.
- _____, *Kıbrıs Eyaleti*, Gazimağusa 2000.
- Çiçek**, Kemal, "Kıbrıs", *DİA*, XXV, Ankara 2002, 374-380.
- Demirci**, İslam, *Osmanlı Meşihat Makamına Bağlı Te'lif-i Mesâil Şubesi'nin Kuruluşu ve İslam Hukuku Alanında Yaptığı Çalışmalar*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2002.
- Desûkî**, Şemsüddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Arafe (ö. 1230/1815), *Hâşiye 'ale's-Şerhi'l-kebîr*, I-IV, Yy, ts.
- DİB Din İşleri Yüksek Kurulu**, *Fetvalar*, Ankara 2018.

- Dinç**, Güven, *Osmanlı Yönetiminde Kıbrıs*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2010.
- Dirik**, Mehmet, “İslam Aile Hukukunda Kocanın Nafaka Mükellefiyetini Düşüren Haller”, *İHAD*, sy. 25, Konya 2015, 135-159.
- Dürrîzâde**, Mehmet Arif Efendi (1740-1800), *Netîcetü'l-fetâvâ*, İstanbul 2014.
- Düzenli**, Pehlül, “Osmanlı Fetvasında Muteber Kaynak ve Müftâ Bih Mesele Problemi”, *TALİD*, C. 11, sy. 22, İstanbul 2003, 9-78.
- Ebû Dâvûd**, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdî es-Sicistânî (ö. 275/889), *es-Sünen* (Mevsû'atü's-Sünneti'l-Kütübi's-Sitte ve Şurûhihâ içinde), I-V, İstanbul 1992.
- Ebû Zehre**, Muhammed (1898-1974), *el-Ahvâlü's-şahsiyye*, Kahire 1950.
- Ekinci**, Ekrem Buğra, *İslam Hukuku Tarihi*, Yy ts.
- Ekşi**, Ahmet, *Şer'iyye Sicilleri Örneğinde İslâm Hukuku Bakımından Evlat Edinme (TEBENNÎ)*, İstanbul 2019.
- Erbay**, Celal, “Nafaka”, *DİA*, XXXII, İstanbul 2006, 282-285.
- Erdoğan**, Mehmet, *Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 2005.
- Erdoğan**, Ali, “Seydişehir”, *DİA*, XXXVII, İstanbul 2009, 25-27.
- Erturhan**, Sabri, “İslam Hukuku Açısından Öfkeli Şahsın Talakı”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, VI, sy. 2, Sivas 2002, 207-222.
- Fayda**, Mustafa, “Ömer”, *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, 44-51.
- Fazlıoğlu**, İhsan, *Akıllı Türk Makul Tarih*, İstanbul 2018.
- Fedai**, Harid (ö. 2017), *Kıbrıs'ta Masum Millet Olayı*, İstanbul 1986.
- Ferîd**, İbn Hâzım, “Siyâset-i Şer'iyye -27-”, *Beyânü'l-Hak*, İstanbul 1910, C. 2, sy. 56, 1145-1149.

- “**Fetvâ**” *el-Mevsû’atü’l-fıkhiyye* (Mv. F.), XXXII, Kuveyt 1995, 20-50.
- Feyzullah** Efendi, Seyyid (ö. 1115/1703), *Fetâvâ-yı Feyziyye*, İstanbul 2009.
- Gözübenli**, Beşir, “Mefkûd”, *DİA*, XXVIII, Ankara 2003, 353-356.
- Güler**, Ümit, *Osmanlı Kıbrıs’ında Müslüman-Zimmi İlişkileri ve İslam Hukuku Açısından Tahlili*, Lefkoşa 2016.
- Güman**, Osman, “İslam Hukukunda Diyânî Hüküm: Mahiyeti ve Çeşitleri”, *Hikmet Yurdu Dergisi*, C. 12, sy. 23, Malatya 2019, 11-49.
- Haddâd**, Radıyyüddîn Ebû Bekr b. Alî b. Muhammed (ö. 800/1398), *es-Sirâcü’l-vehhâc el-mudîh li-küllî tâlibin ve’l-muhtâc*, Amasya: Beyazıt il Halk Ktp., nr. 05 Ba 389.
- Hâdimî**, Ebû Saîd (ö. 1176/1762), *Mecâmi’u’l-hakâ’ik*, İstanbul 1308.
- Hâkim**, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed en-Nîsâbüri (ö. 405/1014), *el-Müstedrek ‘ale’s-Şahîhayn* (nşr. Mustafa Abdülkadir Atâ), I-V, Beyrut 2002.
- Halebî**, İbrâhim b. Muhammed (ö. 956/1549), *Mülteka’l-ebhur* (*Mecma’u’l-ehur* içinde), I-IV, Beyrut 1998.
- Halkın Sesi Gazetesi**, “Liselerimizin Türk Müdürler Tarafından İdaresini İsteriz”, (1 Temmuz 1942), 1.
- _____, “Vefat Etti” (18 Haziran 1955), 1.
- Hallâf**, Abdülvehhab (1888-1956), *Ahkâmü Ahvâli’s-Şahşiyye fi’s-Şer’ati’l-İslâmiyye*, Kuveyt 1990.
- Harman**, Ömer Faruk, “Katoliklik”, *DİA*, XXV, Ankara 2002, 55-58.
- Hasîrî**, Ebû Bekr Muhammed b. İbrâhîm b. Enûş el-Buhârî el-Hanefî (ö. 500/1107), *el-Hâvî fi’l-fetâvâ*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Kasıdecizâde Süleyman Sırrı, nr. 264.

Haskefî, Alâüddîn Muhammed b. Alî b. Muhammed ed-Dımaşkî (ö. 1088/1677), *ed-Dürrü'l-muhtâr* (*Reddü'l-muhtâr* içinde) (nşr. Adil Ahmed Abdü'l-Mevcûd v.dğr.), I-XII, Beyrut 1994.

_____, *ed-Dürrü'l-müntekâ*, (*Mecma'u'l-enhur* içinde), I-IV, Beyrut 1998.

Hisâlî, Abdurrahman Çelebi (ö. 1087/1676), *el-'Aṭâ' fî şerhi'l-Mültekâ*, İstanbul: Beyazıt Ktp., Bâyezid, nr. 2047, 2524.

Hür Söz Gazetesi, "Garip Bir Teşebbüs", (22 Eylül 1950), 1.

Hüseyin, Ahmed Ferrâc, *Ahkâmü'l-üsra fi'l-İslâm*, Beyrut 1991.

Hürremzâde Mehmet Hakkı, *Fetva Defteri I*, Lefkoşa: Kıbrıs Vakıflar İdaresi Arşivi (Ait Olduğu Arşiv), Girne: KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (Erişim Adresi), 1929-1930.

_____, *Fetva Defteri II*, Lefkoşa: Kıbrıs Vakıflar İdaresi Arşivi (Ait olduğu arşiv), Girne: KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi (Erişim Adresi), 2 Eylül 1946-16 Eylül 1948.

_____, *Kıbrıs Fetvâ Emîn-i Muhteremi Fehâmetlü Mehmed Hakkı Efendi Hazretlerinin Ecdâdıyla Evlâd-u Ahfâdını İrâe Eder Defter*, Hakkı Müftüzade Koleksiyonu, ts.

Hüseynî, Ebü's-Suûd Muhammed b. Ali İskender b. el-Hüseynî el-Ezherî el-Mısırî (ö. 1172/1759), *Fethullâhi'l-muîn*, I-III, Kahire 1287.

İbn Âbidîn, Muhammed Emin b. Ömer el-Hanefî (ö. 1252/1836), *Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr*, I-X; **İbn Âbidînzâde,** Muhammed b. Muhammed Emin, *Ḳurretü 'uyûni'l-aḫyâr li-tekmileti Reddi'l-muhtâr*, XI-XII; **Rafî,** Abdulkadîr b. Mustafa, *Takrîrâtü'r-Râfi 'alâ Reddi'l-muhtâr* (nşr. Adil Ahmed Abdü'l-Mevcûd v.dğr.), XIII-XIV, Beyrut 1994.

_____, *Şerhu ukûdü resmi'l-müftî* (trc. Şenol Saylan), İstanbul 2016.

_____, *el-'Ukūdū'd-dürriyye fî tenkîhi'l-Fetâva'l-Hâmidîyye*, I-II, Beyrut 2008.

İbn Fâris, Ebü'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekerîyyâ b. Muhammed er-Râzî el-Kazvîni el-Hemedânî (ö. 395/1004), *Mu'cemü mekâyisi'l-luga* (nşr. Abdüsselam Muhammed Harun), I-VI, Yy ts.

İbn Kayyim el-Cevziyye (ö. 751/1350), "İğâsetü'l-lehfân fî hükmi talâki'l-ğadbân" (trc. Muhammed Ali Danışman), *İHAD*, sy. 9, Konya 2007, 247-282.

_____, *I'lâmü'l-muvakkî'in 'an rabbi'l-âlemîn* (nşr. Salih Ahmed eş-Şâmî), I-IV, Dimaşk 2011.

İbn Kudâme, Ebû Muhammed Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b. Muhammed b. Kudâme el-Cemmâilî el-Makdisî (ö. 620/1223), *el-Muğni* (nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî v.dğr.), I-XV, Riyat 1997.

İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezid el-Kazvîni (ö. 273/887), *es-Sünen* (Mevsû'atü's-Sünneti'l-Kütübi's-Sitte ve Şurûhihâ içinde), I-II, İstanbul 1992.

İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî (ö. 711/1311), *Lisânü'l-'Arab* (nşr. Abdullah Ali el-Kebir v.dğr.) XXXXXV, Yy ts.

İbn Nüceym, Zeynüddîn b. İbrâhîm b. Muhammed el-Mısırî (ö. 970/1563), *el-Bahrü'r-râ'ik şerhu kenzi'd-dekâ'ik*, I-IX, Beyrut 1997.

_____, *el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir*, Beyrut 1999.

İbn Rüşd (Hafid), Ebü'l-Velîd Muhammed b. Ahmed b. Muhammed el-Kurtubî (ö. 595/1198), *Bidâyetü'l-müctehid ve nihâyetü'l-mukteşid*, I-II, Beyrut ts.

İbnü'l-Hümâm, Kemâlüddîn Muhammed b. Abdulvâhid (ö. 861/1457), *Fethu'l-kadîr*, I-VII; **Kadızzâde**, Ahmed Şemsüddîn, *Netâ'icü'l-efkâr fi keşfi'r-rumûz ve'l-esrâr* [Vekâletten sonrası (VIII-X) tekmile] (nşr. Abdürrezzâk Gâlib el-Mehdî), Beyrut 2003.

İbnü's-Sââtî, Ebü'l-Abbâs Muzafferüddîn Ahmed b. Alî b. Tağlib el-Ba'lebekkî el-Bağdâdî (ö. 694/1295), *Şerhu Mecma'i'l-bahreyn*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Fatih, nr. 1752-1754.

İbnü's-Salâh, Ebû Amr Takıyyüddîn Osmân b. Salâhiddîn Abdirrahmân b. Mûsâ eş-Şehrezûrî (ö. 643/1245), *Edebü'l-müftî ve'l-müsteftî* (nşr. Muvaffak b. Abdillâh b. Abdilkadir), Yy 1986.

İbnü's-Şihne, Ebü'l-Velîd Lisânüddîn Ahmed b. Muhammed b. Muhammed es-Sekafî el-Halebî (ö. 882/1477), *Lisânü'l-hükkâm fi ma'rifeti'l-aḥkâm*, Yy ts.

“İctihâd”, *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*(Mv. F), I, Kuveyt 1983, 316-318.

“İlâ”, *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*(Mv. F), VII, Kuveyt 1986, 221-240.

İpşirli, Mehmet, “Ehl-i Örf”, *DİA*, X, İstanbul 1994, 519-520.

_____, “Atâullah Mehmet Efendi, Topal”, *DİA*, IV, İstanbul 1991, 46-47.

İsbîcâbî, Ali b. Muhammed b. İsmail b. Ali b. Ahmed es-Semerkindî (ö. 535/1140), *Şerhu muhtasari't-Taḥâvî*, İstanbul: Süleymaniye Ktp., Damad İbrahim, nr. 344.

İsfahânî, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal er-Râgıb (ö. V./XI. yüzyılın ilk çeyreği), *el-Müfredât fi garîbi'l-Kur'ân* (nşr. Muhammed Seyyid Keylânî), Beyrut ts.

İzmirli, İsmail Hakkı (1869-1946), “Esbâb-ı İhtilâf-ı Fukahâ”, *Cerîde-i İlmiyye*, sy. 71, İstanbul 1340, 2296-2300.

_____, “Esbâb-ı İhtilâf-ı Fukahâ II”, *Cerîde-i İlmiyye*, sy. 73, İstanbul 1340, 2396-2405.

_____, *İlm-i Hilâf*, haz. Sırrı Fuat Ateş, Konya 2010.

Kâdî Cuken (Ceken), el-Cukenî el-Hindî el-Gucerâtî (ö. 920/1514), *Hizânetü'r-rivâyât*, İstanbul: Nuruosmaniye Ktp., nr. 1500-1522.

Kadihân, el-Özcendî (ö. 592/1196), *Fetâvâ Kâdîhân*, I-III, Beyrut 2009.

Kadrî Efendi, Abdülkadir b. Yusuf b. Muhammed el-Kâdirî (ö. 1084/1674), *Vâkı'âtü'l-müftîn*, Bulak 1300.

Kahveci, Nuri, *İslam Aile Hukuku*, İstanbul 2014.

Kallek, Cengiz, “Cezîrî”, *DİA*, VII, İstanbul 1993, 512.

_____, “İbn Ğânim, Nureddin”, *DİA*, XIX, İstanbul 1994, 503-504.

Kalodukas, Angelos, “Kıbrıs Sorunu: II. Dünya Savaşı'ndan Annan Planı'na”, *Kıbrıs Dün ve Bugün*, İstanbul 2003, 69-136.

Kandemir, M. Yaşar, “Ümmü Harâm”, *DİA*, XXXXII, İstanbul 2012, 321-322.

Kara, Adem, “İngilizler Döneminde Şer'îye Sicillerine Yansıyan İlişkiler”, *İkinci Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu*, I, Ankara 2011, 107-129.

Karâfî, Ebü'l-Abbâs Şihabüddîn Ahmed b. İdris b. Abdirrahim (ö. 684/1285), *el-İhkâm fî temyîzi'l-fetâvâ 'ani'l-aḥkâm ve taşarrufâti'l-kâdî ve'l-imâm* (nşr. Abdülfettâh Ebû Gudde), Beyrut 1995.

_____, *ez-Zahîre* (nşr. Muhammed Haccî v.dğr.), I-XIV, Beyrut 1994.

Karaman, Hayreddin, *Başlangıçtan Zamanımıza Kadar İslam Hukuk Tarihi*, İstanbul 2007.

_____, *Mukayeseli İslam Hukuku*, I-III, İstanbul 2003.

Kâsânî, Ebû Bekir Alâüddîn Ebû Bekir b. Mes'ûd b. Ahmed el-Hanefî (ö. 587/1191), *Bedâ'i'u's-şanâ'i' fî tertîbi's-şerâ'i'* (nşr. Ali Muhammed Muavved v.dğr.), I-X, Beyrut 2003.

Kâtip Çelebi, Mustafa (ö. 1067/1657), *Keşfü'z-zunûn 'an esâmi'l-kütüb ve'l-fünûn*, I-II, Beyrut ts.

Kaymak, Faiz (ö. 1982), *Kıbrıs Türkleri Bu Duruma Nasıl Düştüler*, İstanbul 1968.

Kayserî, Hasan b. Ali (ö. 1181/1767), *Semhatü'l-ibrâr fî beyân-i ğumûdi'l-esrâr fî'l-fetâvâ*, (Ankara: DİB Ktp., Yazma Eserler, 001219.)

Kettânî, Muhammed b. Ca'fer (ö. 1927), *er-Risâletü'l-müsteṭrafe li-beyâni meşhûri kütübi's-sünneti'l-müşerrefe*, (trc. Yusuf Özbek), İstanbul 1994.

Kırk Emre, Mehmed b. Mustafâ Humeydî (Hâmidî) (ö. 880/1475 civarı), *Câmiu'l-fetâvâ*, Ankara: Milli Ktp., Adana İl Halk Ktp., nr. 01 Hk 750.

KKTC MAA. FE5/33-49. (KKTC Milli Arşiv ve Araştırma Dairesi Fetva Eminliği Fonu Belge no: 5/33-49)

_____, (Belge no: 10/70-40-1)

_____, (Belge no: FE 12/81-54-1)

Koca, Ferhat, “el-Ferâizü's-Sirâciyye”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, 367-368.

_____, “Fetvahâne”, *DİA*, XII, İstanbul 1995, 496-500.

Konur, İsmet, *Kıbrıs Türkleri*, İstanbul 1938.

Köse, Saffet, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Konya 2014.

Kudûrî, Ebu'l-Hüseyn Ahmed (ö. 428/1037), *el-Muḥtaşar (el-Kitâb)*, Beyrut 1997.

- Kuhistânî**, Şemsüddîn Muhammed b. Hüsâmiddîn el-Horasânî (ö. 962/1555), *Câmi 'u'r-rumûz*, I-IV, Kalküta 1274.
- Leknevî**, Ebü'l-Hasenât Muhammed Abdülhay b. Muhammed b. Abdülhalîm b. Muhammed Emînillâh es-Sihâlevî, *en-Nâfiu 'l-kebîr*, Yy ts.
- “Mefkûd”**, *el-Mevsû 'atü 'l-fikhiyye* (Mv. F), XXXVIII, Kuveyt 1998, 267-280.
- Mehmet Fıkhî** Efendi, el-Aynî (ö. 1147-1735), *Risâle fî edebi'l-müftî* (nşr. Osman Şahin), Ankara 2018.
- Menteşzâde**, Abdürrahim Efendi (ö. 1128/1716), *Fetâvâ-yı Abdürrahîm*, İstanbul 1243.
- Merğînânî**, Ali b. Ebî Bekir (ö. 593/1197), *Bidâyetü 'l-mübtedî*, Yy ts.
 _____, *el-Hidâye şerhu bidâyeti 'l-mübtedî*, I-VIII, Karaçi 2014.
- Merğînânî**, Ebü'l-Feth Zeynüddin Abdürrahim b. Ebubekr İmâdüddin b. Ali el-Merğînânî (ö. 670/1271), *el-Fusûlü 'l-İmâdiyye* (*Fusûlü 'l-İmâdi*), İstanbul: Süleymaniye Ktp., Amcazade Hüseyin, nr. 218.
- Mert**, Özcan, “Kıbrıs'ta Bir Genç Türk Gazetesi: Feryat”, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 12, İstanbul 1997, 189-203.
- Meşrepzâde**, Arif Efendi (1791-1858), *Câmi 'u'l-icâreteyn*, İstanbul 1252.
- Mevsilî**, Ebü'l-Fazl Mecduddîn Abdullah b. Mahmûd (ö. 683/1284), *el-İhtiyâr li-ta 'lîli 'l-Muhtâr*, I-V, Beyrut ts.
- Molla Hüsrev**, Mehmet (ö. 885/1480), *Dürerü 'l-ḥükkâm fî şerhi Ğureri 'l-aḥkâm*, I-II, Karaçi ts.
 _____, *Mir 'atü 'l-uşûl fî şerhi Mirkâti 'l-vüşûl*, İstanbul 1321.
- Mutarriżî**, Ebü'l-Feth Burhânüddîn Nâsır b. Abdisseyid b. Alî el-Mutarriżî el-Hârizmî (ö. 610/1213), *el-Muğrib fî tertîbi 'l-mu 'rib* (nşr. Mahmud Fâhûrî v.dğr.), I-II, Haleb 1979.

Müslim b. Haccâc, Ebü'l-Hüseyin el-Kuşeyrî en-Nîsâbü'rî (ö. 261/875), el-*Câmi 'u's-Sahîh* (Mevsû'atü's-Sünneti'l-Kütübi's-Sitte ve Şurûhihâ içinde), I-III, İstanbul 1992.

“**Nafaka**”, el-Mevsû'atü'l-fikhiyye(Mv. F.), XXXXI, Kuveyt 1995, 34-100.

National Archive, FCO, 141/2428, “Proposed Abolition of Post of Mufti of Cyprus”, 8 Kasım 1928.

Nurçin, Volkan, *Kıbrıs'ta Din Eğitimi'nin Dönüşümü ve Türkiye'nin Etkileri*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2019.

_____, “İngiliz İdaresi'nde Kıbrıs'ta Din Görevlisi Yetiştiren Bir Kurum: İslam İlahiyat Okulu”, *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 5, sy. 2, Lefkoşa 2019, 203-238.

Ortaylı, İlber, “Kadı”, *DİA*, XXIV, İstanbul 2001, 69-73.

Osmânî, Muhammed Takî, *Usûlü'l-iftâ ve âdâbuh*, Dimaşk 2014.

Arazi Kanunnâmesi (nşr. Orhan Çeker), İstanbul 1985.

Osmanlı Hukuk-ı Aile Kararnâmesi (nşr. Orhan Çeker), Konya 2016.

Ölmez, Mustafa, “Ebû Hanîfe'nin Sahâbeden Rivâyetlerini İçeren Bir Hadis Cüzü: Ebû Ma'ser et-Taberî'ye Ait el-Ehâdisu's-Seb'a İsimli Eserin Tahkik ve İncelemesi”, *Tahkik İslami İlimler Araştırma ve Neşir Dergisi*, 4/1 (Haziran/June 2021): 69-109.

Ömer Hilmi Efendi (ö. 1899), *İthâfü'l-ahlâf fî ahkâmi'l-evkâf*, Ankara 1977 (?).

Öz, Kübra, “Kıbrıs Türk Kimliğinin İnşasında Atatürk İlke ve İnkılâplarının Etkisi”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, İstanbul 2016, 1262-1291.

Özcan, Tahsin, “Rahmi Efendi”, *DİA*, XXXIV, İstanbul 2007, 423-424.

- Özel,** Ahmet, *Hanefî Fıkıh Âlimleri ve Diğer Mezheplerin Meşhurları*, Ankara 2014.
- Özkul,** Ali Efdal, “Osmanlı Devletinin Kıbrıs’a Yaptığı Sürgünler ve Sonuçları”, *Osmanlı Döneminde Kıbrıs Uluslararası Sempozyumu*, İstanbul 2016, 22-97.
- _____, “Osmanlı İdaresinde Kıbrıs’ta Görev Yapan Müftüler ve Faaliyetleri”, *Turkish Studies*, Ankara 2013, sy. 8/7, 459-485.
- Peçevi,** İbrahim (ö. 1059/1649 ?), *Târîh-i Peçevî*, I-II, Yy ts.
- Pakalın,** Mehmet Zeki (ö. 1972), *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, I-III, İstanbul 2004.
- Ruhâvî,** Ebû Muhammed Abdülkâdir b. Abdillâh el-Hanbelî (ö. 612/1215), *el-Erba‘üne’l-büldâniyye*, Dimaşk: Zâhiriyye Ktp., Nâsır, nr. 289.
- Sadrüşşerîa es-Sânî,** Ubeydullâh b. Mes‘ûd b. Tâcişşerîa Ömer b. Sadrişşerîa el-Evvel Ubeydillâh b. Mahmûd el-Mahbûbî el-Buhârî (ö. 747/1346), *Şerhu’l-Vikâye*, I-V, Beyrut 2006.
- Samani,** Meltem Onurkan, *Kıbrıs’ta Bir Sömürge Kurumu Kavanin Meclisi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007.
- Secâvendî,** Ebû Tâhir Sirâcüddîn Muhammed b. Muhammed b. Abdirreşîd (ö. 596/1200’den sonra), *el-Ferâ’izü’s-Sirâciyye*, İstanbul 2020.
- Semenkânî,** Hüseyin b. Muhammed b. Hüseyin (ö. 746/1345), *Hiżânetü’l-müftîn*, İstanbul: Topkapı Sarayı Yazma Eserler Ktp., nr. 2-536.
- Serahsî,** Ebû Bekr Şemsü’l-Eimme Muhammed b. Ebî Sehl Ahmed (ö. 483/1090 ?), *el-Mebsût*, I-XXX, Beyrut ts.
- Sezgin,** Fuat (1924-2018), *Târîhu’t-türâsi’l-Arabî*, (trc. Mahmud Fehmi Hicâzî v.dğr.) I-II, Suud 1991.
- Simâvî,** Şeyh Bedreddin Mahmud (ö. 823/1420), *Câmi’u’l-fuşûleyn*, I-II, Kahire 1300.

Sis, Ayşe, *Fıkhi Açıdan Çocuklara Yönelik Koruyucu Tedbirler*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2019.

Söz Gazetesi, “Müftünün Vazifesi”, (25 Teşrin-i Evvel 1928), 2.

Şahin, Osman, *Fetvâ Âdâbı*, Ankara 2016.

Şâtıbî, Ebû İshâk İbrâhîm b. Mûsâ b. Muhammed el-Lahmî eş-Şâtıbî el-Gurnâtî (ö. 790/1388), *el-Muvâfaqât*, I-IV, Dâru'l-Fikri'l-Arabî, Yy ts.

Şengil, Mustafa, *Mavi Vatanın Kudüsü Kıbrıs'ta Din ve Siyaset*, İstanbul 2021.

Şengör, Gökhan (Editör), *Kıbrıs Mahkemeleri*, 4, Girne 2013.
<https://docplayer.biz.tr/4604282-Koordinator-gokhan-sengor.html>
(02.07.19)

Şeşen, Ramazan v.dğr., *Kıbrıs İslam Yazmaları Kataloğu*, İstanbul 1995.

Şeyh Nizâm (ö. 1090/1679) v.dğr., *el-Fetâva'l-Hindiyye (el-Âlemgîriyye)*, I-VI, Beyrut 2000.

Şeyhîzâde Dâmâd Efendi (ö. 1078/1667), *Mecma'u'l-enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur*, I-IV, Beyrut 1998.

Şimşek, Murat, *İmam Ebû Hanîfe ve Hanefîlik*, İstanbul 2019.

_____, *İslam Hukukunda Bağlayıcılık Bakımından Hz. Peygamber'in İctihad ve Tasarrufları*, Ankara 2010.

Şîrâzî, Ebû İshâk Cemâlüddîn İbrâhîm b. Alî b. Yûsuf eş-Şîrâzî (ö. 476/1083), *el-Mühezzebe fi fıkhi'l-İmâm eş-Şâfi'î* (nşr. Muhammed ez-Zuhaylî), I-VI, Dimaşk 1996.

Şîrbînî, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb eş-Şîrbînî el-Kâhîrî (ö. 977/1570), *Muğni'l-muhtâc ilâ ma'rifeti me'ânî elfâzi'l-Minhâc* (nşr. Muhammed Halil İtyânî), I-IV, Beyrut 1997.

Tarsûsî, Ebû İshâk Necmüddîn İbrâhîm b. Alî b. Ahmed (ö. 758/1357), *es-Sirâcü'l-vehhâc*, (Durumu tespit edilemedi).

“**Tebennî**”, *el-Mevsû'atü'l-fikhiyye*(Mv. F.), X, Kuveyt 1987, 120-122.

Tekakpınar, Kemal-Doğasal, Demiray, *Dr. Fazıl Küçük*, I-II, Lefkoşa 1991.

The Cyprus Gazette, 10 May 1910, s. 7231.

_____, 1 May 1913, s. 8122.

_____, 7 October 1927, s. 664.

Tinal, Melih, “İzmir Mekteb-i İdâdîsi”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C. 3, sy. 8, İzmir 1998, 349-357.

Timurtâşî, Şihâbüddîn (Şemsüddîn) Muhammed b. Abdillâh b. Ahmed el-Ömerî el-Gazzî (ö. 1006/1598), *Tenvîrü'l-ebşâr ve câmi'u'l-bihâr*, Reddü'l-Muhtâr içinde) (nşr. Adil Ahmed Abdü'l-Mevcûd v.dğr.), I-XII, Beyrut 1994.

Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre es-Sülemi (ö. 279/892), *es-Sünen* (Mevsû'atü's-Sünneti'l-Kütübi's-Sitte ve Şurûhihâ içinde), I-V, İstanbul 1992.

Trablusî, Burhânüddîn İbrâhîm b. Mûsâ b. Ebî Bekr b. Alî ed-Dımaşkî (ö. 922/1516), *el-İs'âf fi ahkâmi'l-evkâf*, Mısır 1902.

Turhan, Salih v.dğr., *Kıbrıs Mahâkim-i Adliyesi Kanunu*, Yakın Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınlanmamış Lisans Tezi, Lefkoşa 2006.

Turhan, Turgut, “Tarihsel Bakış Açısıyla Kıbrıs Türk Hukuk Sistemi”, *AÜHFD*, sy. 2, C. 57, Ankara 2008, 253-286.

Türcan, Talip, “İslam Hukukunda İki Farklı Geçerlilik Alanı: Kazâî ve Diyânî Hüküm Ayırımı”, *İslâmî Araştırmalar Dergisi*, C. 19, S.1, Ankara 2006, 159-167.

- Türk,** İbrahim, “İngiliz İdaresi Kıbrıs’ında Bir Osmanlı Âlimi: Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi”, *KİD*, sy. 3, Lefkoşa 2020, 79-94.
- Türkgeldi,** Ali Fuat (ö. 1935), *Mesâil-i Mühimme-i Siyasiyye*, I-III, Ankara 1987.
- Türk İşleri Komisyonu Ara Raporu 1949**, Lefkoşa 1950.
- Uyanık,** M. Zeki, “İslam Aile Hukukunda Evlilik ve Boşanma Nafakası Bağlamında Süresiz Nafaka Yasası”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, sy. 47, Konya 2019, 57-87.
- Yavuz,** “Bir Şehidin Mezarı Kazılırken”, *Halkın Sesi Gazetesi*, 22 Mart 1950.
- Yayla,** Mustafa, “1891-1893 Kıbrıs Yüksek Mahkemesine Gelen Temyiz Konularında Geçen Mecelle Maddeleri”, *Uluslar Arası Mecelle Sempozyumu*, Ankara 2017, 685-712.
- _____, *Edebü'l-müftî ve'l-müsteftî*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1984.
- Yenişehirli,** Abdullah Efendi (ö. 1156/1743), *Behcetü'l-fetâvâ*, İstanbul 1266.
- Yiğit,** İsmail, “Memlükler”, *DİA*, XXIX, Ankara 2004, 90-97.
- Zâhidî,** Ebü'r-Recâ Necmüddîn Muhtâr b. Mahmûd b. Muhammed el-Gazmînî (ö. 658/1260), *Ḳunyetü'l-Münye li-tetmîmi'l-ğunye*, Yy ts.
- Zehebî,** Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî (ö. 748/1348), *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ'* (nşr. Beşşâr Avvâd Maruf v.dğr.), I-XXV, Beyrut 1990.
- Zekâ,** Mehmet (ö. 1984), “Kıbrıs’ın Sivil ve Ağır Ceza Mahkemelerinde Osmanlı Devrinde (1571-1878) Tatbik Edilen Kanunlara ve Bu Mahkemelerin Yapısı ve Tarihçesine Bir Bakış”, *Milletler Arası*

Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara 1971, 175-185.

Zenbillizâde, Fudayl Çelebi (ö. 991/1583), *Edebü'l-evsiyâ (Câmi 'u'l-fusûleyn* kenarında), Kahire 1300, II, 81-358.

Zeylaî, Ebû Muhammed Fahrüddîn Osmân b. Alî b. Mihcen b. Yûnus es-Sûfî el-Bârîî (ö. 743/1343), *Tebyînü'l-hakâ'ik Şerhu kenzi'd-dekâ'ik*, I-VI, Pakistan ts.

Zihni Efendi, Mehmet (1846-1913), *Ni'met-i İslâm*, İstanbul 1976.

Zirikî, Ebû Gays Muhammed Hayrüddîn b. Mahmûd b. Muhammed b. Alî b. Fâris ed-Dimaşkî (ö. 1976), *el-A'lâm*, I-VIII, Beyrut 2002.

İNTERNET KAYNAKLARI

Mehmet, Vatan, “Qod Save The Gueen” *Kıbrıs Postası Gazetesi* (15. 01. 2014)

http://www.kibrispostasi.com/index.php/cat/1/col/209/art/20558/PageName/KIBRIS_POSTASI (18.07.2021)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı (KKTCB/ktcb.org), “Biyografi Cumhurbaşkanı Ersin Tatar” (18.07.2021)

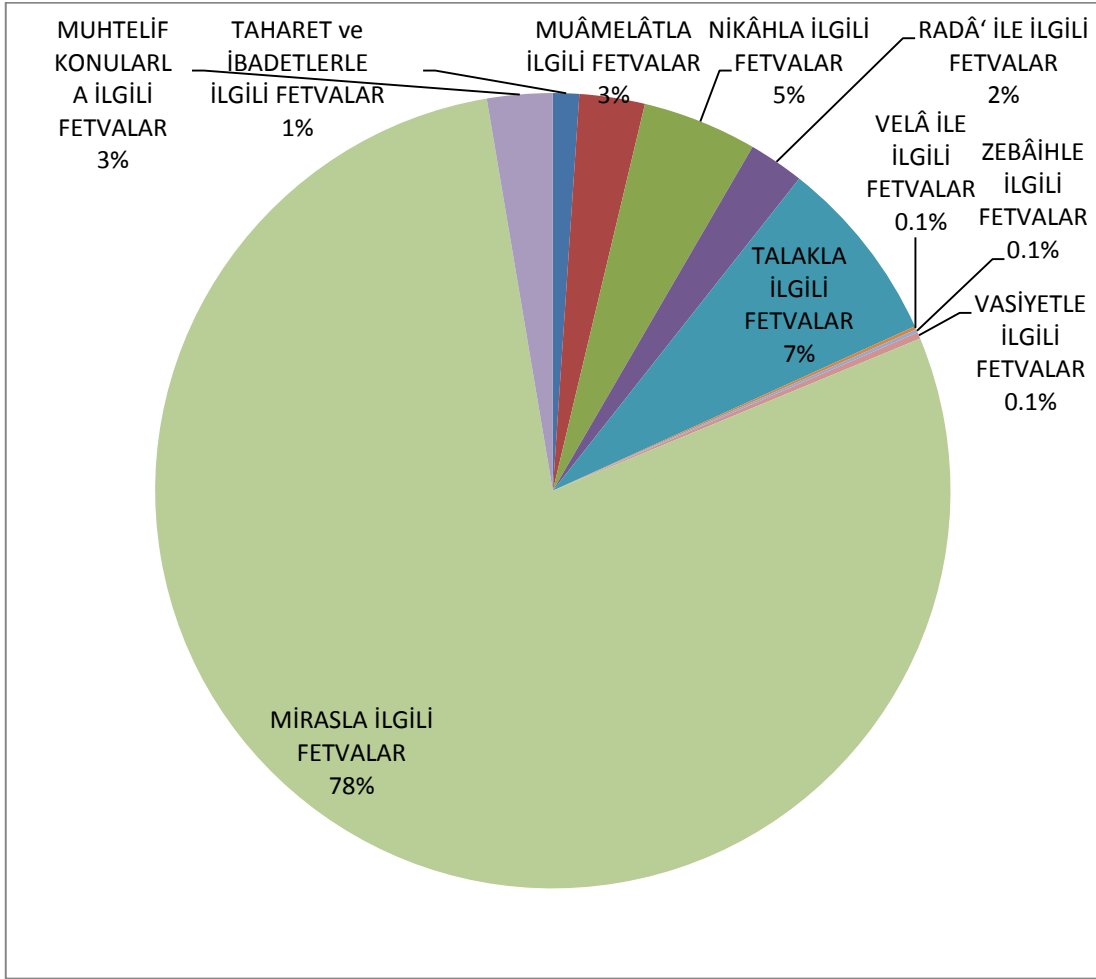
<https://kktcb.org/tr/cumhurbaskani/biyografi>

Ek 1: İSTATİSTİK BİLGİLER**Tablo 1:** Erişilen Tüm Fetvaların Konu ve Sayısal Dağılımı

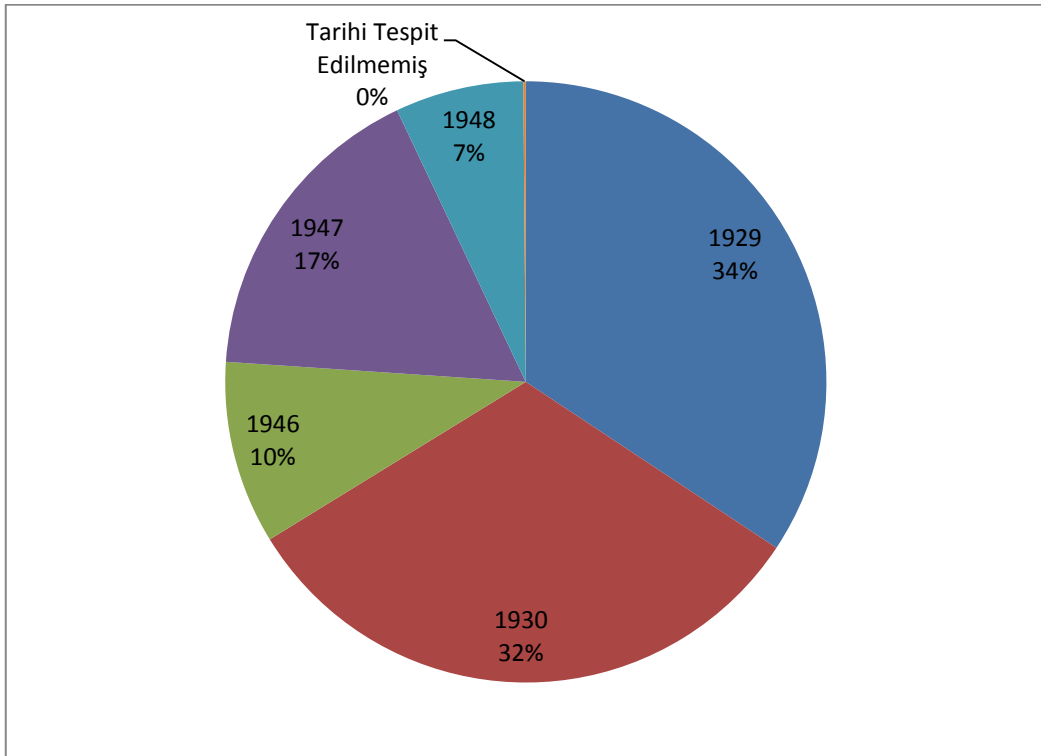
ERİŞİLEN TÜM FETVALARIN KONU ve SAYISAL DAĞILIMI			ANA BAŞLIĞIN TÜM FETVALAR İÇİNDEKİ YÜZDESİ
ANA BAŞLIK KODU	FETVANIN TEMEL KATAGORİSİ	Fetva Sayısı	
A	TAHARET ve İBADETLERLE İLGİLİ FETVALAR	8	1,10 %
B	MUÂMELÂTLA İLGİLİ FETVALAR	20	2,70 %
C	NİKÂHLA İLGİLİ FETVALAR	35	4,70 %
D	RADÂ' İLE İLGİLİ FETVALAR	17	2,30 %
E	TALAKLA İLGİLİ FETVALAR	57	7,60 %
F	VELÂ İLE İLGİLİ FETVALAR	1	0,10 %
G	ZEBÂİHLE İLGİLİ FETVALAR	1	0,10 %
H	VASİYETLE İLGİLİ FETVALAR	2	0,30 %
İ	MİRASLA İLGİLİ FETVALAR	591	78,40 %
J	MUHTELİF KONULARLA İLGİLİ FETVALAR	20	2,70 %
ERİŞİLEN TOPLAM FETVA		752	100 %

Şekil 1: Erişilen Tüm Fetvaların Konu Dağılımına Göre Yüzdelik Oranı

Tablo 2: Erişilen Tüm Fetvaların Verildiği Yıllara Göre Sayısal Dağılımı

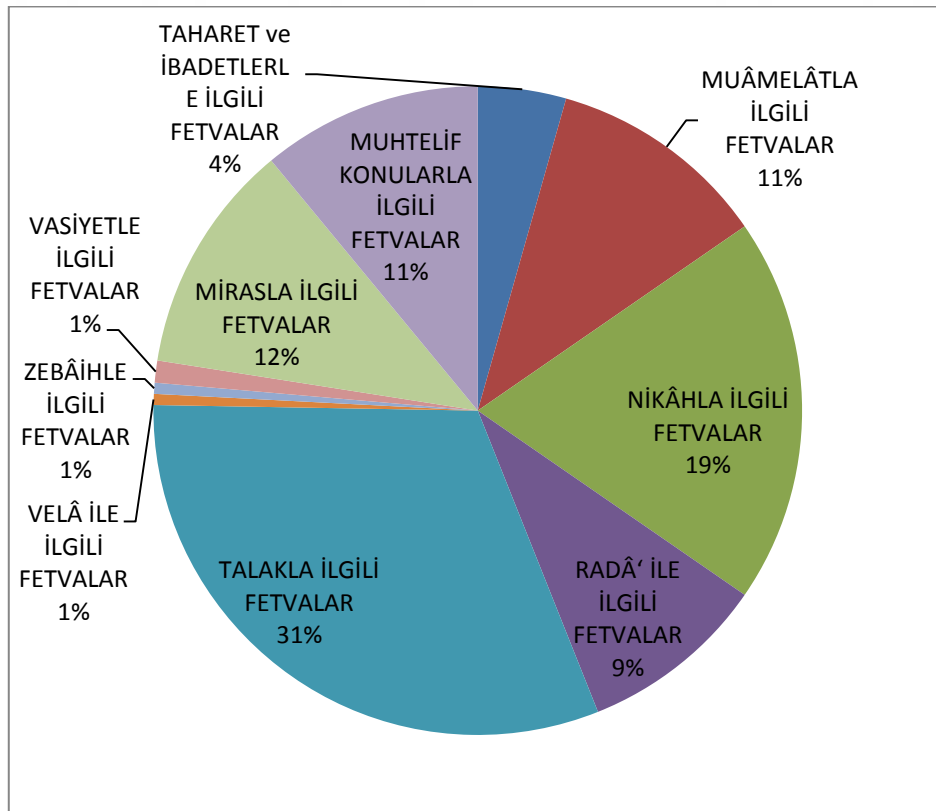
Fetva Yılı	Fetva Sayısı
1929	258
1930	240
1946	74
1947	127
1948	52
Tarihi Tespit Edilmemiş	1
Toplam	752

Şekil 2: Erişilen Tüm Fetvaların Verildiği Yıllara Göre Yüzdeler Dağılımı

Tablo 3: Monografik Örneklemede Kullanılan Fetvaların Konu ve Sayısal Dağılımı

KOD	MONOGRAFİK ÖRNEKLEMDE KULLANILAN FETVALARIN TEMEL KATAGORİSİ	Fetva Sayısı	Toplam İçindeki Oranı
A	TAHARET ve İBADETLERLE İLGİLİ FETVALAR	8	4,4 %
B	MUÂMELÂTLA İLGİLİ FETVALAR	20	11,0 %
C	NİKÂHLA İLGİLİ FETVALAR	35	19,2 %
D	RADÂ' İLE İLGİLİ FETVALAR	17	9,3 %
E	TALAKLA İLGİLİ FETVALAR	57	31,3 %
F	VELÂ İLE İLGİLİ FETVALAR	1	0,5 %
G	ZEBÂİHLE İLGİLİ FETVALAR	1	0,5 %
H	VASİYETLE İLGİLİ FETVALAR	2	1,1 %
İ	MİRASLA İLGİLİ FETVALAR	21	11,5 %
J	MUHTELİF KONULARLA İLGİLİ FETVALAR	20	11,0 %
KULLANILAN TOPLAM FETVA SAYISI		182	100,0 %

Şekil 3: Monografik Örneklemede Kullanılan Fetvaların Yüzdelerle Dağılımı (Toplam: 182)

Tablo 4: Miras İle İlgili Olma Durumuna Göre Fetvaların Dağılımı ve Oranları

FETVALARIN MİRAS İLE İLGİLİ DAĞILIMI	Sayısı	Oran
MİRAS HARİCİ FETVALARIN TAMAMI	161	22 %
MİRAS İLE İLGİLİ FETVALARIN TAMAMI	591	78 %
TOPLAM FETVA SAYISI	752	100 %

Şekil 4: Miras İle İlgili Olma Durumuna Göre Fetvaların Oranları

Tablo 5: Monografik Örneklemede Kullanılan Fetvaların Başlıklara Göre Detaylı Dağılımı

KOD	BAŞLIK	Fetva Sayısı
A.	TAHARET ve İBADETLERLE İLGİLİ FETVALAR	8
1.	Taharetle İlgili Fetvalar	1
1.1.	Teyemmümle Tilâvet Secdesi	1
2.	Namazla İlgili Fetvalar	6
2.1.	Özür Sahibinin Özrü Olmayana İmamlığı	1
2.2.	Kârinin Ümmîye İktidâsı	1
2.3.	Amel-i Kesîr	1
2.4.	Sabah Namazının Sünnetinin Kazâsı	1
2.5.	Öğle Namazının İlk Sünnetinin Farzdan Sonra Kılınması	1
2.6.	Kadınların Cuma Namazına Katılması	1
3.	Oruçla İlgili Fetvalar	1
3.1.	Esir Durumdaki Kişinin Oruç Mükellefiyeti	1
B.	MUÂMELÂTLA İLGİLİ FETVALAR	20
1.	İcâre İle İlgili Fetvalar	1
1.1.	Hizmetçi Kiralama	1
2.	Hacir İle İlgili Fetvalar	2
2.1.	Sağîrin Velisi	1
2.2.	Bülüğün Başlangıcı	1
3.	Dâvâ İle İlgili Fetvalar	3
3.1.	Mîrî Arazi Davalarının Mürûr-u Zamana Uğraması	1
3.2.	Karı-Kocanın Ev Eşyalarında Anlaşmazlık Yaşaması	1
3.3.	Karının Miras Davasında Delil Getirmesi	1
4.	Şahitlikle İlgili Fetvalar	1
4.1.	İkrâra Şahitlik	1
5.	Vekâletle İlgili Fetvalar	1
5.1.	Müvekkilin Ölümüyle Vekâlette Harcanan Masrafın Durumu	1
6.	Vakıfla İlgili Fetvalar	6
6.1.	Vâkıfın Evladına Vakfı	2
6.2.	Vakfın Tevliyetinde Vâkıfın Şartına Muhalefet	1
6.3.	Vakfta Mevkufun Aleyhin (Vakfiyenin) Tebdîli	2
6.4.	İcâreteynli Vakfın Miras Bırakılması	1
7.	Hibe İle İlgili Fetvalar	3
7.1.	Hibede Kabz	2
7.2.	Hibeden Rücu'	1

8.	Müzâre‘a İle İlgili Fetvalar	3
8.1.	Müzâre‘a Şartı Olmaksızın Yapılan Ekim	1
8.2.	Fâsid Müzâre‘a Akdi	1
8.3.	Mîrî Araziyi Hak Sahiplerinden Birinin Ekmesi	1
C.	NIKÂHLA İLGİLİ FETVALAR	36
1.	Nikâhın Hükümü	1
2.	Nikâhın İn‘ikâdı	1
3.	Gayri Müslimlerin Nikâh Şahitliği	1
4.	Muharramât	5
4.1.	Nikâha Mânî Bir Durumun Bulunmaması	1
4.2.	Kayın Valideye Şehvetle Dokunmak	1
4.3.	Rebîbe İle Cinsel İlişki	2
4.4.	Kardeşin Eski Karısıyla Nikâh	1
5.	Gayri Müslime İle Nikâh	3
6.	Nikâhta Veli	9
6.1.	Bâliğa Kızın Velîsinin İzni Olmadan Nikâhlanması	4
6.2.	Velîsi Tarafından Nikâhlanmış Sağıranın Büluğ Muhayyerliği	1
6.3.	Ma‘tûhe veya Mecnûnenin Velîsi Tarafından Nikâhlanması	2
6.4.	Velîsi Bulunmayan Mecnûneyi Amcasının Oğlunun Evlendirmesi	1
6.5.	Yakın Velî Varken Uzak Velînin Kıydığı Nikâh	1
7.	Mehir	11
7.1.	Karının Mehrini Almadan Ölmesi	2
7.2.	Kocanın Mehri Ödemeden Ölmesi	2
7.3.	Duhûlden Önce Boşama	6
7.4.	Karının Mehrini Kocasına Bağışladıktan Sonra Pişman Olması	1
8.	Erkekteki Bir Kusurdan Dolayı Karının Nikâhı Feshettirmesi	3
8.1.	Ağız Kokusu	1
8.2.	Cünûn	1
8.3.	Cüzâm ve Baras	1
9.	Tea‘ddüd-i Zevcât	2
D.	RADÂ‘ İLE İLGİLİ FETVALAR	17
1.	Radâ‘nın Sonuçları	1
2.	Radâ‘ya Şahitlikte Nisap	1
3.	Radâ‘ ile İlgili Diğer Fetvalar	15
E.	TALAKLA İLGİLİ FETVALAR	57
1.	Sekr Halinde Boşama	3
2.	Boşama Şekli	2
2.1.	Gelecek Zaman Sîgasıyla Boşama	1

2.2.	Kitâbetle Boşama	1
3.	Boşamada Şarta Ta'lik	3
4.	Ric'at	7
4.1.	Duhûlden Önceki Boşamada Ric'at	1
4.2.	Ric'î Talakla Boşamadan Sonra Ric'at	3
4.3.	Bâin Talaktan Sonra Ric'at	3
5.	Muhâlea'	3
5.1.	Mehir ve İddet Nafakası Üzerine Muhâlea'	1
5.2.	Meclis Değişikliğinin Muhâlea'ya Etkisi	1
5.3.	Fuzûlînin Muhâlea' Teklifi	1
6.	Nesep	2
6.1.	Nikâhlı Çiftlerin Çocuğunun Nesebi	1
6.2.	Nikâhsız Birliktelikten Doğan Çocuğun Nesebi	1
7.	İddet	3
7.1.	Hamilenin İddeti	1
7.2.	Duhûlden Önce Boşanan Karının İddeti	1
7.3.	Hamileliğin Asgari ve Azami Süresi	1
8.	Nafaka	18
8.1.	Karının Nafakası	5
8.1.1.	Nâşize Karının Nafakası	1
8.1.2.	Fakir Kocanın Nafaka Yükümlülüğü	1
8.1.3.	İddet Nafakası	2
8.1.4.	Karının Tedavi Masrafları	1
8.2.	Evladın Nafakası	4
8.2.1.	Kazanca Muktedir Olmayan Çocuğun Nafakası	3
8.2.2.	Hidâne Nafakası	1
8.3.	Torunun Nafakası	2
8.4.	Kardeşin Nafakası	1
8.5.	Teyzenin Nafakası	2
8.6.	Amcanın Nafaka Yükümlülüğü	3
8.7.	Amca Oğlunun Nafaka Yükümlülüğü	1
9.	Hidâne	16
9.1.	Hidânedede Öncelik	2
9.2.	Ananın Hidâne Hakkının Sâkit Olması	3
9.2.1.	Ananın Gayri Me'mûne Olması	1
9.2.2.	Ananın Çocuğa Gayri Mahrem Birisi İle Evlenmesi	2
9.3.	Hidâne Müddeti	7
9.4.	Çocuğa Gayri Mahrem Kişinin Hidâneye Etkisi	1
9.5.	Çocuğun Malının Hidâneye Etkisi	2
9.6.	Hidânedede Hâkimin Cebir Hakkı	1

F.	VELÂ İLE İLGİLİ FETVALAR	1
1.	Mevle'l-Atâka	1
G.	ZEBÂİHLE İLGİLİ FETVALAR	1
1.	Kesilen Hayvanın Yenmesi Mekruh Olan Uzuvarı	1
H.	VASİYETLE İLGİLİ FETVALAR	2
1.	Vakıf Kurma Vasıyeti	1
2.	Devir Yapılması İçin Mûrisin Vasıyette Bulunması	1
İ.	MİRASLA İLGİLİ FETVALAR	21
1.	Taksimat Öncesi	6
1.1.	Esbâb-ı İrs	1
1.2.	Terike-i Meyyite Dair Hükümler	2
1.2.1.	Techîz-Tekfîn	1
1.2.2.	Kazâ-i Duyûn	1
1.3.	İrsin Manileri	3
1.3.1.	Din Farlılığı	1
1.3.2.	Katıl	2
2.	Miras Taksimâtı	13
2.1.	Tehârüc	1
2.2.	Asabe	4
2.2.1.	bi-Nefsihî Asabe	2
2.2.2.	bi-Gayrihî Asabe	2
2.3.	Hacb	3
2.3.1.	Hacb-i Noksân	1
2.3.2.	Hacb-i Hirmân	2
2.4.	Kelâle	1
2.5.	Münâsaha	3
2.6.	Zevi'l-Erhâmla İlgili Hükümler	1
3.	Taksimatın Neticeleri	2
3.1.	Âdile	2
J.	MUHTELİF KONULARLA İLGİLİ FETVALAR	20
1.	Başlangıç Fetvası	1
2.	Kirletme İhtimalinden Dolayı Çocuğun Mescitten Men Edilmesi	1
3.	Cenazeyi Teşyî Adabı	1
4.	Kabir Nakli	3
5.	Rukye ve Muska	1
6.	Farklı Dinlere Mensup Ebeveynin Çocuğunun Tâbiyeti	1
7.	Tebennî	4
8.	İrtidat	2
9.	Mefkûd	2

10.	Farklı Bir Mezhebin Görüşüyle Amel	2
11.	Görevin Liyakatli Kişiyeye Verilmesi	1
12.	Mîrî Arazi Üzerinde Mutasarrıfın Sınırlılıkları	1

Tablo 6: Tüm Fetvalardaki Atıfların Yıl Bazlı Sayısal Dağılımı

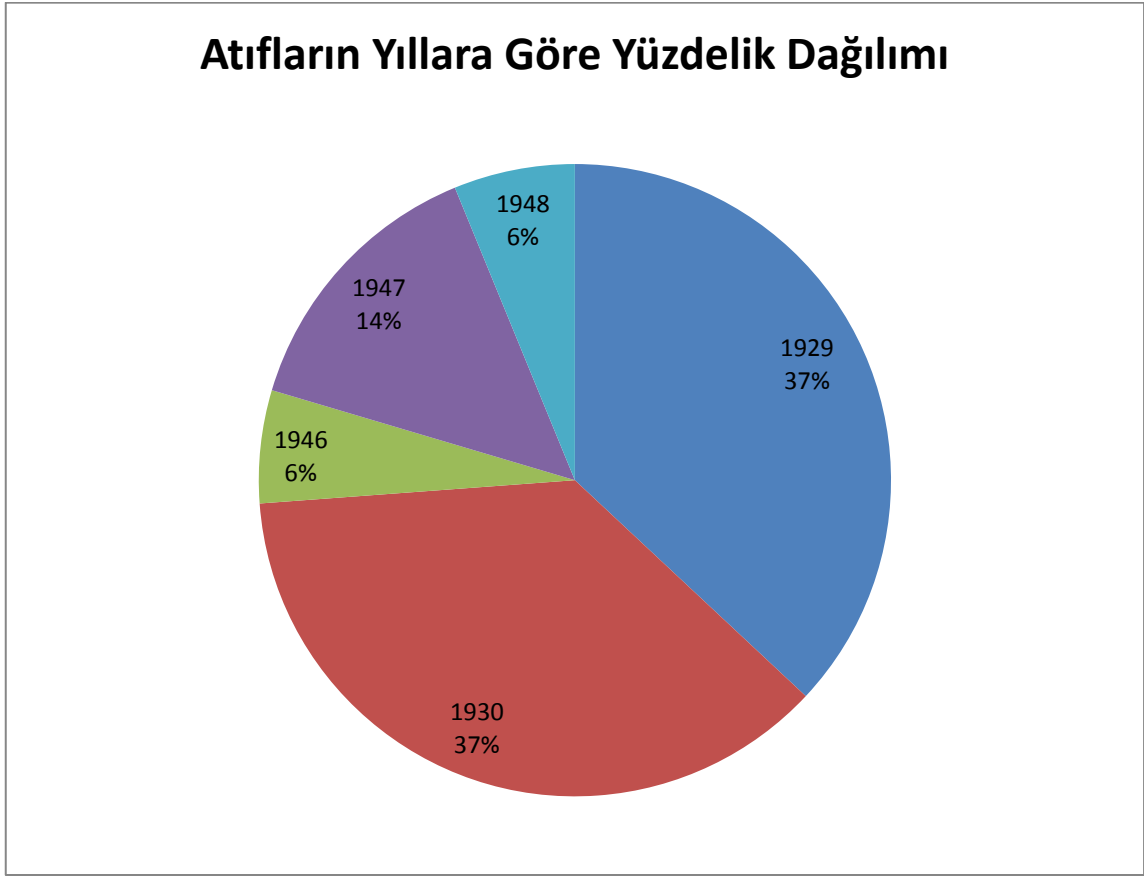
FETVALARDAKİ ATIFLARIN YIL BAZINDAKİ SAYISAL DAĞILIMI		
KAYNAK YILI	ATIF SAYISI	YÜZDELİK ORANI
1929	346	% 37
1930	345	% 37
1946	54	% 6
1947	133	% 14
1948	58	% 6
TOPLAM	937	% 100

Tablo 7: Defterlerdeki Tüm Kaynakların Aldığı Atıf Sayısı

KULLANILAN TÜM KAYNAKLARIN ALDIĞI ATIF SAYISI			
SIRA SAYISI	ATIF YAPILAN MÜELLİF	ATIF YAPILAN ESER	ATIF SAYISI
1	Abdurrahman Cezîrî	<i>el-Fıkh 'ale'l-mezâhibi'l-erba'a</i>	1
2	Ali el-Makdisî	<i>Tespit Edilemeyen Eser</i>	2
3	Aynî	<i>el-Binâye fî şerhi'l-Hidâye</i>	1
4	Belirlenemeyen Müellif	<i>Kâfi fi'l-ferâiz</i>	1
5	Belirlenemeyen Müellif	<i>Înâye</i>	1
6	Belirlenemeyen Müellif	<i>Tespit Edilemeyen Eser(Müteferrika)</i>	3
7	Belirlenemeyen Müellif	<i>el-Umde</i>	1
8	Bezzâzî	<i>el-Fetâvâ'l-Bezzâziyye</i>	2
9	Burhâneddin b. Mâze	<i>el-Muhtâ'ü'l-Burhânî</i>	5
10	Burhâneddin el-Merğînânî	<i>el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedî</i>	2
11	Burhâneddin el-Merğînânî	<i>Bidâyetü'l-mübtedî</i>	6
12	Çatalcalı Ali Efendi	<i>Fetâvâ-yı Ali Efendi</i>	3
13	Ebu'l-Feth el-Velvâlicî	<i>el-Fetâvâ'l-velvâliciyye</i>	2
14	Enderpefî	<i>el-Fetâva't-Tatarhâniyye</i>	7
15	Feyzullah Efendi	<i>Fetâvâ-yı Feyziyye</i>	1
16	Fudayl Çelebi (Zenbillizâde)	<i>Edebü'l-evsiyâ</i>	1
17	Hâdimî	<i>Mecâmi'u'l-hakâ'ik</i>	2
18	Hadis-i Şerif	<i>لا طلاق ولا عتاق في إغلاق</i>	1
19	Hasan b. Ali Kayserî	<i>Semhatü'l-ebrâr fî beyân-i ğumûdi'l-esrâr fî'l-fetâvâ</i>	2
20	Hasîrî	<i>el-Hâvî fî'l-fetâvâ (?)</i>	1
21	Haskefî	<i>ed-Dürri'l-müntekâ</i>	5
22	Haskefî	<i>ed-Dürri'l-muhtâr</i>	12
23	Heyet	<i>Osmanlı Arazi Kânunnâmesi</i>	198
24	Heyet	<i>Mecelle-i Ahkâm-ı Adlî</i>	5
25	Hisâlî Abdurrahman Çelebi	<i>el-'Atâ' fî şerhi'l-Mültekâ</i>	2
26	Hüseyinî	<i>Fethullâhi'l-muîn</i>	1
27	İbn Âbidîn	<i>Reddü'l-muhtâr 'ale'd-Dürri'l-muhtâr</i>	18
28	İbn Âbidîn	<i>el-'Ukûdü'd-dürriyye fî tenkîhi'l-Fetâva'l-Hâmidîyye</i>	10
29	İbn Nuceym	<i>el-Bahrü'r-râ'ik şerhu kenzi'd-dekâ'ik</i>	11
30	İbn Nuceym	<i>el-Eşbâh ve'n-nezâ'ir</i>	2
31	İbnü'l-Hümâm	<i>Fethü'l-quadîr</i>	3
32	İbnü's-Sââtî	<i>Şerhu Mecma'i'l-bahreyn</i>	2

33	İbnü'ş-Şihne	<i>Tespit Edilemeyen Eser</i>	1
34	İbrâhim el-Halebî	<i>Mülteka'l-ebhur</i>	35
35	İftihârüddin el-Buhârî	<i>Kitâbü'l- hülâsa fi'l-fetâvâ</i>	2
36	İsbîcâbî	<i>Şerhu muhtasari't-Taḥâvî</i>	1
37	İzmirli İsmail Hakkı	<i>Cerîde-i İlmiyye</i>	2
38	Kâdî Cuken	<i>Hizânetü'r-rivâyât</i>	2
39	Kadihân	<i>Fetâvâ Kâdîhân</i>	13
40	Kadrî Efendi	<i>Vâkı'âtü'l-müftîn</i>	2
41	Kırk Emre Humejdî	<i>Câmiu'l-fetâvâ</i>	2
42	Kudûrî	<i>el-Muhtasar (el-Kitâb)</i>	1
43	Kuhistânî	<i>Câmi'u'r-rumûz</i>	4
44	Kur'an-ı Kerîm	Nisâ, 4/58.	1
45	Mehmet Zihni Efendi (?)	<i>Ni'met-i İslâm (?)</i>	1
46	Menteşzâde Abdürrahim Efendi	<i>Fetâvâ-yı Abdürrahîm</i>	1
47	Meşrepzâde	<i>Câmi'u'l-icâreteyn</i>	2
48	Mevsilî	<i>el-İhtiyâr li-ta'lîli'l-Muhtâr</i>	3
49	Molla Hüsrev	<i>Dürerü'l-hükkâm fi şerhi Gureri'l-ahkâm</i>	18
50	Molla Hüsrev	<i>Mir'âtü'l-uşûl fi şerhi Mirkâti'l-vüşûl</i>	2
51	Mustafa Sabri Efendi	<i>Cerîde-i İlmiyye</i>	1
52	Sadrüşşerîa es-Sânî	<i>Şerhu'l-Vikâye</i>	2
53	Secâvendî	<i>el-Ferâ'izü's-Sirâciyye</i>	472
54	Semenkânî (?)	<i>Hizânetü'l-müftîn</i>	4
55	Serahsî	<i>el-Mebsût</i>	1
56	Simâvî	<i>Câmi'u'l-fuşûleyn</i>	4
57	Şeyh Nizâm	<i>el-Fetâva'l-Hindiyye (el-Âlemgriyye)</i>	10
58	Şeyhîzâde Dâmâd Efendi	<i>Mecma'u'l-enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur</i>	17
59	Tarsûsî (?)	<i>es-Sirâcü'l-vehhâc</i>	2
60	Timurtâşî	<i>Tenvîrü'l-ebşâr</i>	3
61	Trablusî	<i>el-İs'âf fi ahkâmi'l-evkâf</i>	2
62	Yenişehirli	<i>Behcetü'l-fetâvâ</i>	5
63	Zâhidî	<i>Ḳunyetü'l-Münye</i>	2
64	Zeylaî	<i>Tebyînü'l-hakâ'ik Şerhu kenzi'd-dekâ'ik</i>	3
65	Zeynüddin el-Merğînânî	<i>el-Fusûlü'l-İmâdiyye</i>	2

Şekil 5: Defterlerdeki Atıfların Yıllara Göre Yüzdelerle Dağılımı

Ek 2: RESİMLER

Resim 1: 1950'li yıllarda Lefkoşa Selimiye/Ayasofya Camiine asılmış "God Save The Queen/Tanrı Kraliçeyi Korusun" mahyası.

Resim 2: 1943 yılında Winston Churchill'in Kıbrıs'ı ziyareti sırasında çekilen ve aralarında Hakkı Efendi'nin de bulunduğu bir kare.

Resim 3: Hakkı Efendi'nin Lefkoşa Türk Lisesi'ne Müdür vekilliği yaptığı yıllara (1906-1907/1910-1912) ait bir resim. Kaynak: *Kıprıs Erkek Lisesi Mecmuası*, 118, 1933.

Ek 3: ÖZGEÇMİŞ

İsim Soyisim: İbrahim TÜRK

Bildiği Diller: Arapça (Yds: 60) (Yök Dil: 62.50)

EĞİTİM BİLGİLERİ

2002-2006: **Lise:** Balıkesir İmam Hatip Lisesi

2006-2010: **Lisans:** Selçuk Üniversitesi İlahiyat Programı

2010-2015: **Yüksek Lisans:** Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri A.B.D İslam Hukuku Bilim Dalı

2017-... : **Doktora:** Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri A.B.D İslam Hukuku Bilim Dalı

TEZLERİ

Yüksek Lisans: *İslam Hukukunda Görme Engellilere Dair Hükümler*

Doktora: *Kıbrıs Fetva Eminliği ve Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi'nin Fetvaları*

AKADEMİK YAYINLARI

1. “Resmi ve STK Düzeyinde Din Hizmeti Veren Kurumlarıyla KKTC”, *İslam Dünyasında Din Hizmetleri ve Dini Kurumlar II. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu*, Türkiye Diyanet Vakfı-Necmettin Erbakan Üniversitesi İş Birliğinde, 11-12 Aralık 2015 Konya.
2. “İngiliz İdaresi Kıbrıs’ında Bir Osmanlı Âlimi: Hürremzâde Mehmet Hakkı Efendi ve Eserleri”, *Kisbu İlahiyat Dergisi*, S. 3, Lefkoşa 2020, 79-94.
<https://dergipark.org.tr/pub/kisbu/issue/54913/707624>
3. “Fetva Eksenli Bir Sosyal Tahlil Denemesi: Kıbrıs Fetva Eminliği Örneği (1929-1950?)” *Akademide Üç Kuşak Bilim, Kültür ve Sanat Sempozyumu* (Prof. Dr. Saffet

KÖSE ve Prof. Dr. Murat ŞİMŞEK ile birlikte), Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, 25-27 Kasım 2021. (Online)

AKADEMİK ÇALIMA ALANLARI

- İslam Engelliler Hukuku
- İslam Hukuk Tarihi
- Fetva
- İslam Hukuk Usulü

GÖREV YAPTIĞI KURUMLAR

2013-2014: KKTC Din İşleri Başkanlığı

2017- ... : T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

KATILDIĞI KURSLAR

1. DİB Hizmet İçi Eğitim Kursu (15. 09. 2012 - 15. 06. 2013)
2. Yakın Doğu Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Pedagojik Formasyon (10. 02. 2015)
3. DİB Selçuk Dini Yüksek İhtisas Merkezi (01. 09. 2014 - 08. 07. 2017)

Ek 4: ERİŞİLEN TÜM FETVALARIN TRANSKRİPSİYONU

1929 YILINA AİT FETVALAR

Fetva Defteri I / nr. 1 / s. 1

Minhu't-Tevfik

Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki?

Zeyd-i Mümin bir emr-i zî bâle şurû' itdikde ne ile bed' etmek gerekdir ki mübarek ve kâmil ola? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-Muveffik Allahu Teâlâ a'lem besmele ve hamdele ile.

Bismillâhirrahmânirrahîm ve bihî neste'in.

Müftüzâde Hacı Münîr Efendi / 2 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 2 / s. 2

Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki?

Zeyd zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihâsî Hind'i tatlik idüb ba'dehû rucû' eylese rucû'u muteber olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-Muveffik Allahu Teâlâ a'lem olmaz.

Amyanto'da Ali Hüsnü / 2 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 3 / s. 3

Ağırdalı Hüseyin Hasan vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Şakir'i terk itdikde müteveffây-ı mezbûrun arâziden mâ'ada bilcümle menkûl ve gayri menkûl emvâli üç sehinden olub: bir sehmi kız karındaşı Fâtıma'ya ve iki sehmi er karındaşı Şakir'e virilse sahîh olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-Muveffik Allahu Teâlâ a'lem olur.

Ağırdağlı Hasan Ömer / 2 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 4 / s. 4

Hind Kızı Zeyneb-i Kebîra'nın zevci Zeyd ile Zeyneb'in izni olmaksızın Zeyneb'in mehri üzerine hul' olub lakin mehre dâmin olmasa Zeyneb vâkıfa olub hul'-u mezbûra icâzet vermese Zeyneb'e talâk vâkî olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Melandralı Receb Mustafa / 3 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 5 / s. 5

Zeyd zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihâsî Hind'i tatlik eylese mehr-i müsemânın ne miktarı lazım gelir?

el-Cevab: Nısfı lazım gelir.

Melandralı Receb Mustafa / 3 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 6 / s. 6

Vudalı Emete Hüseyin vefat idüb arâzîsinin hakk-ı intikâl ashabından zevci gazi Hüseyin ile li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Hüseyin'i ve li-eb er karındaşı Hasan Hüseyin'i terk itdikde müteveffâyı mezbûra Emete'nin ba tapu tahtı tasarrufunda bulunan arâzîy-i emiriyyesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Gazi Hüseyin'e ve üç sehmi dahi er karındaşları Hüseyin Hüseyin'e ve Hasan Hüseyin'e intikâli kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde; müteveffâyı mezbûra Emete'nin li-ebeveyn kız karındaşları Müsta'de ve Nâile er karındaşları bulunduğu cihetle hakk-ı intikâle nâil olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Vudalı Hasan Hüseyin Ağa / 4 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 7 / s. 7

Zeyd taht-ı nikâhında bulunan Hind'i kable'd-duhûl terk eylese Zeyd-i mutallıkın Hind'e gerek mehr-i müeccelinden ve gerek mehr-i muaccelinden ne miktar vermesi lazım gelir?

el-Cevab: Her ikisinin nısfını vermesi lazım gelir.

Bu suretde; Zeyd'in Hind'e nafaka vermesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Hind'in iddeti olmadığından nafaka lazım gelmez.

İpsillatlı Dülger Hüseyin Cahit / 4 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 8 / s. 8

Zeyd vefat idüb anasının karındaşı Amr'ı ve babasının kız karındaşı Hind'in oğlu Bekir'i terk itdikde terike-i Zeyd münhasıran Amr'a verilip Bekir'e bir şey verilmese sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hâfiz Hüsni Efendi / 9 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 9 / s. 9

Kudrafalı Pembe Osman vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı kızının kızı Aişe'yi ve oğulları Mustafa ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Pembe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli beş sehinden olub: bir sehimi Aişe'ye ve ikişer sehimi Mustafa ve Hüseyin'e verişle sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe'nin hâlesi kızının oğlu Halil Hüseyin vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Kudrafalı Hasan Nuri Efendi / 10 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 10 / s. 10

Köfüniteli İzzet Molla Mustafa vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve li-üm kız karındaşı Emine'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Hanefi ve Ahmed Raşid'in oğulları Ahmed ve Mustafa ve Osman ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İzzet'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli kırk sekiz sehinden olub: on iki sehimi zevcesi Aişe'ye ve sekiz sehimi mezbûra Emine'ye ve yedişer sehimi dahi mezbûrın Ahmed ve Mustafa ve Osman ve Mehmed'e verişle sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde zevî'lerhâmdan olan er karındaşları kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Köfüniteli muhtarı Hasan Mehmed Ağa / 11 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 11 / s. 11

Köfüniteli İzzet Molla Mustafa'nin bâ-tapu mutasarrıf bulunduğu arâzî dahi dört sehinden olub: bir sehimi zevcesi Aişe'ye ve üç sehimi li-üm kız karındaşı Emine Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli muhtarı Hasan Mehmed Ağa / 11 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 12 / s. 12

Galatyalı Hatice Mehmed Ali vefat idüb zevci Mehmed Ali Hüseyin'i ve validesi Hasibe Hacı Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin bâ-tapu mutasarrıfa bulunduğu arâzîsi dört sehinden olub: bir sehimi zevci mezbûr Mehmed Ali'ye ve üç sehimi validesi Hasibe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezbûra Hatice'nin li-üm karındaşları Latife ve Mehmed Ali'ye arâzî intikâl eder mi?

el-Cevab: Etmez.

Galatyalı İzzet Halil / 11 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 13 / s. 13

Silikulu Besim Tabak Ali ile Habibe Abdüllatif bi-lâ nikâh bir müddet muâmele-i zevciyyede bulunup badehû Habibe vefat eylese Besim Habibe'ye vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde; Hind'in terikesi münhasıran kızı Zekiye ve oğlu Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zekiye'nin nesebi muâmele-i zevciyye-i gayri meşrûadan nâşî pederi Besim'den sâbit olmasa Besim Zekiye'ye vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zekiye'nin terikesi münhasıran karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun'da avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 11 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 14 / s. 14

Hind-i Bâliğa nefsinin mehr-i misliyle küfvü Zeyd'e tezvîc eylese Hind'in babası Amr "iznim bulunmadı" deyû akd-i mezkûru feshe kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Ortaköy'lü Şefika Hasan Ağa / 14 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 15 / s. 15

Ârife Hüseyin kızının kızı sağıra Zekiye'yi bi-hakkı'l-hidâne terbiye ederken Zekiye'nin mali olmamakla Zekiye için babası Yusuf üzerine hâkime kadr-i mâ'rûf nafaka takdir ettirip Yusuf'tan talep itdikde Yusuf, "bi-lâ nafaka besle ve illâ Zekiye'yi senden alırım," demeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkeli Halil Hüseyin / 16 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 16 / s. 16

Lefkeli Nûber Fâik vefat idüb zevci Yusuf'u ve anası Arife'yi ve kızı Zekiye'yi ve oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme Mehmed dahi vefat idüb cedde-i sahihası mezbûra Arife'yi ve mezbûr Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nûber bi-tarîk-i'l-münaseha terikesi yüz sekiz sehinden olub: altmış iki sehmi Yusuf'a ve yirmi beş sehmi Arife'ye ve yirmi bir sehmi Zekiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkeli Halil Hüseyin / 16 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 17 / s. 17

Havva Hüseyin vefat idüb zevci Derviş Ali'yi ve kızları Hürmüz ve Gülsüm'ü ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli on iki sehinden olub: üç sehmi zevci Derviş Ali'ye ve dörder sehmi kızları Hürmüz ve Gülsüm'e ve bir sehmi karındaşı Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aratkolü Mustafa Hüseyin / 16 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 18 / s. 18

Solyalı Arif Mehmed Emin vefat idüb zevcesi Zehra'yi ve anası Nimeti'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Feride'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Fehmi ve Salim ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Arif'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Zehra'ya ve iki sehmi anası Nimeti'ye ve bir sehmi kız karındaşı Feride'ye ve ikişer sehmi karındaşları Fehmi ve Salim ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Arif'in müteveffâ kız karındaşı Mürîde'nin kızı Latîfe vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Çamlıköylü Osman Kâmil / 17 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 19 / s. 19

Köfüniteli Sultâne İbrahim vefat idüb zevci Halil Emir Hasan'ı ve babası mezbûr İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Sultâne'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli iki sehinden olub: bir sehmi zevci Halil'e ve bir sehmi babası İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Sultâne'nin kız karındaşları Âfet ve Hayriye ve er karındaşı Hüseyin vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Köfüniteli Muhtarı Kâni Emir Ali / 18 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 20 / s. 20

Köfüniteli müteveffâ Sultâne İbrahim'in bâ-tapu mutasarrıfe bulunduğu arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Halil'e ve üç sehmi babası İbrahim'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli Kâni Emir Ali / 18 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 21 / s. 21

Kandulu Ali Osman vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve kızları Nesîme ve Firdevse'yi, oğulları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Firdevs dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Nesîme'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve kız karındaşı Nesîme'yi ve er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve kız karındaşı Nesîme'yi ve ana bir kız karındaşı ve Rukiye'yi ve ana bir er karındaşı Zeyd'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nesîme dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve mezbûra Rukiye ile mezbûr Zeyd'i ve amucaları Halil ve Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın terikesi bi-tarîk-i'l-münaseha yedi bin yedi yüz yetmiş altı sehinden olub: iki bin dokuz yüz sehmi Dudu'ya ve bin üç yüz yetmiş ikişer sehmi Rukiye ve Zeyd'e ve bin yirmi dokuzar sehmi dahi Halil ve Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdim Beriskosu Halil ve Salih İbnân-ı Osman / 21 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 22 / s. 22

Lefkoşalı Hasan Ahmed vefat idüb anası Fâtıma'yı ve kızı Şifa'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in terikesi altı sehimden olub: bir sehmi anası Fâtıma'ya ve üç sehmi kızı Şifa'ya ve iki sehmi kız karındaşı Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Şifa Hasan Ahmed / 21 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 23 / s. 23

Peristeronali Rifat İbrahim vefat idüb zevcesi Meryem'i ve li-eb kız karındaşı Esmen'in kızları Zehra ve Nezaket ve Şemsiye ile oğlu Mehmed Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Rifat'ın terikesi yirmi sehmi itibariyle olub beş sehmi zevcesi Meryem'e ve üçer sehmi Zehra ve Nezaket ve Şemsiye'ye ve altı sehmi Mehmed Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Peristeronali Ömer Hasan Ağa / 23 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 23 / s. 24

Peristeronali Rifat İbrahim vefat idüb zevcesi Meryem'i ve li-eb kız karındaşı Esmen'in kızları Zehra ve Nezaket ve Şemsiye ile oğlu Mehmed Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Rifat'ın terikesi yirmi sehmi itibariyle olub beş sehmi zevcesi Meryem'e ve üçer sehmi Zehra ve Nezaket ve Şemsiye'ye ve altı sehmi dahi Mehmed Salih'e virilse sahîh olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-Muveffik Allahu Teâlâ a'lem.⁸⁵¹

Peristeronali Ömer Hasan Ağa / 23 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 24 / s. 25

Lefkoşalı Hüseyin Hacı Şükrü vefat idüb zevcesi Bâhire'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Havva ile li-ebeveyn er karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Bâhire'ye ve bir sehmi kız karındaşı Havva'ya ve iki sehmi karındaşı Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Hacı Şükrü'nün zevi'l-erhâmdan bulunan kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı Nâciye Hacı Hasan / 24 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 25 / s. 26

Lefkoşalı Hüseyin Hacı Şükrü vefat idüb bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızının oğlu Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Nâciye Hacı Hasan / 24 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 26 / s. 27

Koçinalı Kamer Sadık Paşa vefat idüb anası Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Mürîde ve Aişe ile li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Kamer'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli yirmi dört sehimden olub: dört sehmi anası Şerife'ye ve beşer sehmi kız karındaşları Mürîde ve Aişe'ye ve on sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Kamer Sadık Paşa'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan anası Şerife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Hüsni Sabul Ağa / 25 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 27 / s. 28

Kudrafalı Zehra Hacı İsmail vefat idüb kızı Fâtıma ile oğulları Necib ve Abdülkâdir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle emvâli beş sehimden olub: bir sehmi kızı Fâtıma'ya ve ikişer sehmi oğulları Necib ve Abdülkâdir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâzisi dahi sekiz sehimden olub: ikişer sehmi kızı Fâtıma ve oğulları Necib ve Abdülkâdir'e ve iki sehmi dahi müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın kızı müteveffâ Aişe'nin kızları Sıdkıye ve Fâtıma'ya mütesâviyen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁸⁵¹ Bir üstte yer alan fetvanın tekrarı durumunda olan bu fetva, önceki fetvanın katibinden farklı bir yazıya sahiptir. Cevap ve Hakkı Efendi'nin imzasının yer almadığı görülen bu fetva sehven tekrar edilmiş olabilir.

Kudrafalı Mehmed Emin Hasan / 26 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 28 / s. 29

Kudrafalı Hüseyin Abdülkâdir vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve anası Şerife'yi ve kızı Fâtıma ile oğulları Necib ve Abdülkâdir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra dahi vefat idüb kızı mezbûra ile oğulları mezbûrayn Necib ve'l-Kâdir'i terk itdikde müteveffâ'yı mezbûr Hüseyin Abdülkâdir'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli bi'tarîki'l-münâseha altı sehinden olub: bir sehmi mezbûra Şerife'ye, bir sehmi Fâtıma'ya ve ikişer sehmi dahi Necib ve Abdülkâdir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Abdülkâdir'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehinden olub: ikişer sehmi kızı Fâtıma'ya ve oğulları Necib ve Abdülkâdir'e ve iki sehmi dahi müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in müteveffâ kızı Aişe'nin kızları Sıdkıye ve Fâtıma'ya mütesâviyen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kudrafalı Mehmed Emin Hasan / 26 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 29 / s. 30

Vudalı Fazilet Halil vefat idüb zevci Hüseyin'i ve anası Âfet'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Nazîre ve Vasfiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli bi-tarîki'l-avl sekiz sehinden olub: üç sehmi zevci Hüseyin'e ve bir sehmi anası Âfet'e ve ikişer sehmi dahi kız karındaşları Nazîre ve Vasfiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fazilet Halil'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Hüseyin'e ve üç sehmi anası Âfet'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Hüseyin Hasan / 26 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 30 / s. 31

Matyatlı Hasan Hüseyin Molla vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızı Emine ile oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Hüseyin'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedi sehmi kızı Emine'ye ve on dört sehmi oğlu Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Hüseyin Hasan / 26 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 31 / s. 32

Emine vefat idüb anası Fâtıma'yı ve kızları Suâd ve Fâtıma'yı ve li-ebeveyn ve kız karındaşı Nâfia'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin terikesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Fâtıma'ya ve ikişer sehmi kızları Suâd ve Fâtıma'ya ve bir sehmi dahi kız karındaşı Nâfia'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin kızı müteveffâ Zehra'nın oğlu Mustafa vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi üç sehinden olub: birer sehmi kızları Suâd ve Fâtıma'ya ve bir sehmi dahi müteveffâ kızı Zehra'nın oğlu Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Nidâi Efendi / 28 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 32 / s. 33

Minareliköylü Mehmed Ali Mustafa vefat idüb kızı Feride'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Emete'yi terk idüb mezbûra Feride dahi kable'l-kısme vefat idüb zevci Mehmed Şükrü Hasan'ı ve kızları Zekiye ve Şâziye ile oğulları Mustafa ve Hasan ve Hüseyin ve Reşad'ı terk idüb mezbûra Emete dahi kable'l-kısme vefat idüb ve li-ebeveyn kız karındaşı müteveffâ Sıdika'nın kızı Hafize'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ali'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli bi-tarîki'l-münâseha seksen sehinden olub: on sehmi Mehmed Şükrü Hasan'a ve üçer sehmi Zekiye ve Şâziye'ye ve altışar sehmi Mustafa ve Hasan ve Hüseyin ve Reşad'a ve kırk sehmi dahi Hafize'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emete'nin kız karındaşı Sıdika'nın kızı Hafize var iken er karındaşı Mehmed Ali'nin kızı Feride'nin evlâdları Zekiye ve Şâziye ve Mustafa ve Hasan ve Hüseyin ve Reşad mezbûra Emete'den miras alırlar mı?

el-Cevab: Almazlar.
Minareliköylü Fâtma Halil Ağa / 28 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 33 / s. 34

Çatozlu Celal Hüseyin vefat idüb zevcesi Cemâliye'yi ve anası Hind'i ve babası Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Celal'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Cemâliye'ye ve bir sehmi anası Hind'e ve iki sehmi babası Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Celal'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesine ve mütebâkîsi mütesâviyen ana ve babasına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Molla Yusuf Derviş Ali / 29 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 34 / s. 35

Zeyd vefat idüb zevcesi Hind'i ve kızları Zeyneb ve Meryem ile oğulları Beşir ve Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in terikesi kırk sekiz sehimden olub: altı sehmi zevcesi Hind'e ve yedişer sehmi kızları Zeyneb ve Meryem'e ve on dörder sehmi dahi oğulları Beşir ve Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomolu Bakkal Hasan Tahsin / 29 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 35 / s. 36

Zeyd vefat idüb ashâb-ı ferâiz ve asabeden bulunan evlâdını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrun zevi'l-erhâmdan olan müteveffâ kızının oğlu vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ Zeyd'in bâ-tapu mutasarrıf bulunduğu yalnız arâzîsinin evlâdıyla beraber müteveffâ kızının oğluna müştereken ve mütesâviyen intikâli mutâbık-ı kanun olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu polis onbaşlarından Mustafa Hıfzı Efendi / 29 Kânûn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 36 / s. 37

Kazafanalı Aişe Molla Mehmed vefat idüb zevci Yusuf'u ve li-üm er karındaşı Mehmed Osman'ı ve li-ebeveyn er karındaşı Kâmil'in oğlu Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli altı sehimden olub: üç sehmi zevci Yusuf'a ve bir sehmi Mehmed Osman'a ve iki sehmi dahi Kâmil'in oğlu Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Molla Mehmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Yusuf'a ve üç sehmi li-üm er karındaşı Mehmed Osman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kazafanalı Mustafa Kâmil Ağa / 1 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 37 / s. 38

Sindeli Muhtereme İsmail vefat idüb cedde-i sahîhası Hatîke'yi ve pederi mezbûr İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Muhtereme'nin arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli altı sehimden olub: bir sehmi ceddesi Hatîke'ye ve beş sehmi babası İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kız karındaşı Emine ve dedesi Osman Abdüllatif vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Muhtereme'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten pederi İsmail'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sinde Muhtarı Hasan Zihni Com / 2 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 38 / s. 39

Lefkoşalı Hüseyin Hacı Şükrü vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Havva ile er karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli üç sehimden olub: bir sehmi kız karındaşı Havva'ya ve iki sehmi er karındaşı Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Hacı Şükrü'nün bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilten müteveffâ kızı Fâtıma'nın oğlu Hüseyin Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Ahmed / 4 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 39 / s. 40

Sağıra Aişe'nin anası Âkile sağıraya gayri mahrem ecnebi Mehmed'i tezevvücle hakk-ı hidânesi sâkıt olub hakk-ı hidâne bâ-hükmü hâkim ceddesi Meryem'e teveccüh idüb Meryem dahî vazâif-i hidâneyi mezbûr Mehmed nezdinde ru'yet ve îfâya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde cedde Meryem'in vazâif-i hidâneyi li'ecli'l-îfâ Mehmed'i tevkil eylemesi tevkil-i sahîh ve câiz olan husûsât ve muâmelâtan olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşa ve Girne kazaları hâkimi Burhan Bey / 5 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 40 / s. 41

İskeleli Nefise Mehmed Ali vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Hatice ve Havva ile li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Âsaf'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nefise'nin arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli dört sehinden olub: birer sehmi kız karındaşları Hatice ve Havva'ya ve iki sehmi dahi er karındaşı Hüseyin Âsaf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nefise'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten er karındaşı Hüseyin Âsaf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Mehmed Ali Efendizâde Hüseyin Âsaf Bey / 5 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 41 / s. 42

Zeyd Hind'i şu kadar kuruş mehr-i muaccel ve şu kadar kuruş mehr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvücl idüb ba'dehû Zeyd, Hind'e nesne vermeden kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık eylese Hind tesmiye olunan mehr-i müaccel ve mehr-i müeccelin nısıflarını Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa'lı Süleyman Hasan Ağa / 7 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 42 / s. 43

Abohorlu Ali Ormancı Mehmed vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızı Fâtıma'yı terk idüb kable'l-kısme Fâtıma dahi vefat idüb zevci Mustafa'yı ve anası Havva'yı ve kızları Mürîde ve Şerife ve Emine ile oğulları Ali ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb li-eb karındaşı oğlu Ali İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Ormancı'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli bi-tariki'l-münâseha doksan altı sehinden olub: yirmi bir sehmi Mustafa'ya ve yedişer sehmi dahi Mürîde ve Şerife ve Emine'ye ve on dörder sehmi dahi Ali ve Mehmed'e ve yirmi altı sehmi dahi Ali İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşada Sakin Ali İbrahim / 13 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 43 / s. 44

Elyeli Şerife Hasan vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Zehra ve Zibâ ile er karındaşı Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli dört sehinden olub: birer sehmi kız karındaşları Zehra ve Zibâ'ya ve iki sehmi dahi er karındaşı Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Elyeli Hüseyin Hasan / 15 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 44 / s. 45

Anafodyalı Hüseyin vefat idüb zevcesi Emine'yi ve anası Hâcer'i ve oğulları Rifat ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâli kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Emine'ye ve sekiz sehmi anası Hâcer'e ve on yedişer sehmi dahi oğulları Rifat ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi kâmilen ve mütesâviyen oğullarına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pergamalı Ömer Molla Yusuf / 16 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 45 / s. 46

Alehtoralı Nazemin Yumuk vefat idüb kızları Müstade ve Râziye'yi ve oğlunun oğlu İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın menkûl ve gayri menkûl bi'l-cümle emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: birer sehmi kızları Müstade ve Râziye'ye ve bir sehmi dahi oğlunun oğlu İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Alehtoralı Niyazi Salih / 20 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 46 / s. 47

Polemıdalyalı Emine İbrahim vefat idüb zevci Bilal ile anası Şahveren ve pederi mezbûr İbrahim'i ve oğulları Hasan ve Hakkı ve Emin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: dokuz sehmi zevci Bilal ve altışar sehmi anası Şahveren ve pederi İbrahim'e ve beşer sehmi dahi oğulları Hasan ve Hakkı ve Emin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisini kâmilen ve mütesâviyen oğulları Hasan ve Hakkı ve Emin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aşağı Polemidyalı Mehmed Çakarto / 22 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 47 / s. 48

Leymosunlu Cezmotur(?) Hüseyin vefat idüb kızları Sıdika ve Zehra'yi ve oğlu Hasan'ın oğulları Hüseyin ve Ferhat'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: ikişer sehmi kızları Sıdika ve Zehra'ya ve birer sehmi dahi hafidleri Hüseyin ve Ferhat'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde li-ebeveyn er karındaşı İbrahim Fehim müteveffâ-yı mezbûraya vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunda gümrük hamalı Kâmil Ahmed / 22 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 48 / s. 49

Elyeli Emine Mehmed vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Hatice'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin verâseti Hatice'ye münhasıra olub cemî-i mâlı ihrâza kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kız karındaşı oğlu Mustafa mezbûra Emine'ye vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı İbrahim Yahya Efendi / 25 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 49 / s. 50

Abohorlu Mustafa Koca Osman vefat idüb zevcesi Aişe ile kızı Pembe'yi ve amucaları oğulları Salih ve Ahmed ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi Aişe'ye ve dört sehmi Pembe'ye ve birer sehmi dahi Salih ve Ahmed ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Koca Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Pembe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayasofya karyumu Mehmed Efendi / 27 Şubat 1929

Fetva Defteri I / nr. 50 / s. 51

İsmail Hüseyin vefat idüb zevcesi Havva ile kızı Münevvere ve oğulları Hasan ve Ahmed ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Havva'ya ve bir sehmi kızı Münevvere'ye ve ikişer sehmi dahi oğulları Hasan ve Ahmed ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İsmail Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Münevvere ve Hasan ve Ahmed ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aysozomenolu Havva Mustafa / 2 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 51 / s. 52

Ahmed radâ'an karındaşı Mehmed'in neseben kız karındaşı Meryem'in kızı Habibe'yi tezevvüc murad itdikle Meryem Ahmed'in validesinden emmiş bulunmadığı cihetle Meryem'i ve kızı Habibe'yi tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Muallim Hâfız Rıza Efendi / 2 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 52 / s. 53

Zeyd zevcesi Hind'i bi-lâ nafaka ve bi-lâ münfik bırakarak âhar diyara gidip harçlık dahi göndermese Hind hâkime gidip Zeyd'in babası Bekr-i mûsir üzerine kendisi için kadr-i mâ'rûf nafaka takdir ettirmeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Bekir Hind'in nafakasını vermese Zeyd'e rucû' etmek üzere Hind'i infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Baflı dava vekili Said Efendi / 4 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 53 / s. 54

Görnecli Hüseyin Salih vefat idüb kızları Hatîke ve Hanife ile oğulları Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Hatîke ve Hanife'yi ve amucası oğlu Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatîke dahi vefat idüb kız karındaşı Hanife'yi ve amucası oğlu Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife dahi vefat idüb zevci Durmuş ve anası Emine'yi ve li-eb er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Hamid'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Salih'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha kırk sekiz sehinden olub: otuz sehmi Hanife'ye ve on iki sehmi Salih'e ve üç sehmi Durmuş'a ve bir sehmi Ali'ye ve iki sehmi Hamid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Görnecli Hacı İngiliz Salih Hasan / 15 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 54 / s. 55

Masuralı Aîşe Necib vefat idüb zevci Salih'i ve anası Aîşe Azizi'i ve babası mezbûr Necib'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Aîşe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Salih'e ve bir sehmi anası Aîşe'ye ve iki sehmi pederi Necib'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aîşe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Salih'e ve mütebâkisi mütesâviyen anası Aîşe Aziz ile babası Necib'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Masuralı Salih Nazır / 16 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 55 / s. 56

Koçinalı Kamer Sadık vefat idüb anası Şerife ile li-ebeveyn kız karındaşları Aîşe ve Servet ve Mürîde'yi ve er karındaşı Ali'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Kamer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Şerife'ye ve birer sehmi dahi kız karındaşları Aîşe ve Servet ve Mürîde'ye ve iki sehmi dahi er karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Kamer'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan anası Şerife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Selim Nazır / 16 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 56 / s. 57

Sağîra Hind'in hakk-ı hidânesini bâ-hük-m-ü hâkim hâiz olan ceddese Zeyneb vazâif-i hidâneyi sağira-i mezbûraya gayri mahrem evdeki pederi Zeyd nezdinde ru'yet ve îfâya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyneb'in vazâif-i hidâneyi li'ecli'l-ifâ Zeyd'i tevkil eylemesi tevkil-i sahîh ve câiz olan husûsât ve muâmelattan mâ'dûd olabilir mi?

el-Cevab: Olamaz.

Evkaf vekili Hasan Hilmi Efendi / 16 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 57 / s. 58

Zeyd zevcesi Hind-i mu'sirayı ve evlâd-ı sığârını bi-lâ nafaka bırakarak âhar diyara gidip harçlık göndermese ve Zeyd'in babası dahi mu'sir olub sığârın ceddeleri Zeyneb mûsira bulunsa Zeyd'e rucû' etmek üzere sığârı, cedde Zeyneb infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Sâbık Leymosun Kâdısı Mehmed Efendi / 21 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 58 / s. 59

Zeyd-i vâkıf vakfiye-i ma'mul-ü bihâsında evlâd lafzını iki defa zikreyledikte gerek garîb ve gerekse baîd bil'l-cümle butûna şâmil olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i vâkıf vakfiye-i mâ'mûl-ü bihâsında vakfının tevliyet ve gallesini evlâd ve evlâd-ı evlâdının erşedine şart eylese şart-ı mezkûra riâyet vâcib olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd umûr ve masâliha vâkıf olub şer' ve aklın hilâfına malını sarf ve israftan tevekkî eylese reşit addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde reşit olan kimseler hayatında sıfat-ı imtiyâz ve rûchânî hâiz olan kimse erşed addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Leymosun Kâdı-yı Sâbık-ı Mehmed Ziya Efendi / 23 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 59 / s. 60

Zeyd'in sağıra kızı Zeyneb'i ceddeleri Meryem bi'hakkı'l-hidâne terbiye üzere iken Zeyneb dokuz yaşını tekml eylese Zeyd Zeyneb'i Meryem'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dava Vekili Fâzıl Efendi / 23 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 60 / s. 61

Luricinalı Mustafa Emir Ali vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve oğlu Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hatice'ye ve yedi sehmi oğlu Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Osman Mustafa / 28 Mart 1929

Fetva Defteri I / nr. 61 / s. 62

Zeyd-i vâkıf vakfiye-i ma'amûl-ü bihâsında Bekir hayatta oldukça vakf-ı mezkûra mütevellî olub ba'de vefâtihî erşed evlâdı mütevellî ve evlâd-ı evlâdı ile'l-inkırâz deyû şart eylese vâkıf-ı mezbûrun işbu şartı ve tabiri evlâd-ı evlâdın garîb ve baîdinin erşedine masrûf olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Kâdı-yı Sâbıkı Mehmed Efendi / 2 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 62 / s. 63

Mustafa Osman Buraga vefat idüb, zevcesi Meryem'i ve kızları Fehime ve Hanım ve Safiye ile oğlu Cafer'i terk idüb, kable'l-kısme mezbûra Fehime dahi vefat idüb anası mezbûra Meryem'i ve kız karındaşları Hanım ve Safiye ile er karındaşı Cafer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Safiye dahi vefat idüb zevci Ali'yi ve anası mezbûra Meryem'i ve kız karındaşı Hanım ve er karındaşı Cafer'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha otuz dört bin beş yüz altmış sehinden olub: altı bin beş yüz kırk altı sehmi Meryem'e ve yedi bin beş yüz on bir sehmi Hanım'a ve on beş bin yirmi iki sehmi Cafer'e ve üç bin altı yüz elli dört sehmi Fehime'ye ve bin sekiz yüz yirmi yedi sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni Muhtarî Ömer Hüseyin Kusnana (?) / 2 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 63 / s. 64

Mustafa Osman Buraga'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dört sehinden olub: birer sehmi Hanım ve Cafer'e ve bir sehmi müteveffâ Fehime'nin anası Meryem'e ve bir sehmi müteveffâ Safiye'nin kızı Fehime'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni Muhtarî Ömer Hüseyin Kusnana (?) / 2 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 64 / s. 65

Yalyalı Mustafa Hüseyin vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızı Aişe'yi ve li-eb kız karındaşı Atiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Havva'ya ve dört sehmi kızı Aişe'ye ve üç sehmi kız karındaşı Atiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı İbrahim Halil / 4 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 65 / s. 66

Zeyd zevce-i menkûhası Hind'i kable'd-duhûl tatlık eylese iddet lâzım olur mu?

el-Cevab: Olmaz

Vasilya İmamı Hâfız Derviş Hamdi Efendi / 9 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 66 / s. 67

Falyalı Hüseyin vefat idüb zevcesi Arife'yi ve anası Hind'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Zeyneb ve Gülsüm ile er karındaşı Zeyd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: on iki sehmi zevcesi Arife'ye ve sekiz sehmi anası Hind'e ve yedişer sehmi kız karındaşları Zeyneb ve Gülsüm'e ve on dört sehmi er karındaşı Zeyd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Arife'ye ve üç sehmi anası Hind'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vreçhalı Cemil Nureddin Efendi / 12 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 67 / s. 68

On dört yaşında olan Hind-i bâliğa nefsinin mehri misliyle küfvü Zeyd'e tezvîc eylese akd-i mezkûr sahîh ve nâfiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tahtakale Muhtar İbrahim Yahya Efendi / 13 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 68 / s. 69

Masuralı Besim Necib vefat idüb zevcesi Feride'yi ve anası Aişe ile babası mezbûr Necib'i ve oğlu Zihni'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Zihni dahi vefat idüb anası mezbûra Feride'yi ve ceddi mezbûr Necib'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Besim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha yetmiş iki sehinden olub: yirmi iki sehmi Feride'ye ve on iki sehmi Aişe'ye ve otuz sekiz sehmi Necib'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezbûr Besim'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda arâzisi tamamen ve kâmilten oğlu Zihni'ye intikâl idüb Zihni'nin dahi vefatıyla arâzî-yi mezkûre tamamen ve kâmilten anası Feride'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Masuralı Feride Tevfik / 13 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 69 / s. 70

Hind-i bâliğa nefsinin mehri misliyle velisinin izni olmaksızın küfvü Zeyd'e tezvîc eylese akd-i mezkûr sahîh ve muteber olur mu?

el-Cevab: Olur.

Muhtar İbrahim Yahya Efendi / 15 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 70 / s. 71

Lefkoşalı Zehra Hacı Mustafa vefat idüb zevci Derviş ve anası Nazife'yi ve kızları Aişe ve Nazîre ile oğulları Aziz ve Âdem ve Remzi'yi terk, müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden, yirmi dört sehmi zevci Derviş'e ve on altı sehmi anası Nazife'ye ve yedişer sehmi kızları Aişe ve Nazîre'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Aziz ve Âdem ve Remzi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı marangoz Aziz Derviş / 15 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 71 / s. 72

Lefkeli Eşrefe Atâ vefat idüb zevci Derviş'i ve oğlu Aziz'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Eşrefe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Derviş'e ve üç sehmi oğlu Aziz'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Eşrefe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten oğlu Aziz'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Derviş Bedanaşı (?) / 16 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 72 / s. 73

Armenegorlu Hatice Hasan vefat idüb zevci Molla Hasan'ı ve kızları Cemâliye ve Fâtıma ve Emine ve Havva ve Emete'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emete dahi vefat idüb kızı Düriye'yi ve babası Molla Hasan'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: on üç sehmi Molla Hasan'a ve altışar sehmi Cemâliye ve Fâtıma ve Emine ve Havva'ya ve üç sehmi dahi müteveffâ Emete'nin kızı Düriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi beş sehinden olub: birer sehmi kızları Cemâliye ve Fâtıma ve Emine ve Havva'ya ve hafidesi Düriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemıyalı Mehmed Kâşif İbrahim Ağa / 17 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 73 / s. 74

Luricinalı Hasan Osman vefat idüb zevcesi Emine'yi ve babası Osman'ı ve kızları Pembe ve Râziye ile oğlu Osman'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden olub: on iki sehmi zevcesi Emine'ye ve on altı sehmi babası Osman'a ve on yedişer sehmi kızları Pembe ve Râziye'ye ve otuz dört sehmi oğlu Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten ve mütesâviyen evlâdları Pembe ve Râziye ve Osman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Osman Mustafa / 19 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 74 / s. 75

Hind'in zevci Zeyd mecnûn olub cünûnu zâil olmayacağı dahi etibbâca muhakkak bulunup Hind'in ol vechile olan fesh-i nikâh davası ber nehc-i şer'î sâbit olduğu takdirde fesh-i nikâh ettirmeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa nâib ve İmamı İbrahim Sıdkı Efendi / 19 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 75 / s. 77

Tashîh-i Mesele

Balıkireli Mehmed Ali Ahmed vefat idüb zevcesi Hindi ve babasının kız karındaşı kızları Zeyneb ve Rukiye ve anasının er karındaşı oğlu Arif Salih'i ve anasının kız karındaşı kızı Emine'yi ve anasının diğer kız karındaşı kızı Hâtike ile oğulları İbrahim ve Ali Osman ve Halil'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ali Ahmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz yirmi dört sehinden olub: elli altı sehmi zevcesi Hind'e ve elli altışar sehmi Zeyneb ve Rukiye'ye ve on altı sehmi Arife Salih'e ve beşer sehmi Emine ve Hâtike'ye ve onar sehmi dahi İbrahim ve Ali Osman ve Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁵²

Lefkonunlu İbrahim Mehmed Ağa / 20 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 76 / s. 78

Evdimli Mehmed Arif vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve oğlu Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Arif'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten oğlu Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁸⁵² Bu fetva daha önceki sayfada yanlış yazıldığı için bir sonraki sayfada tashih edilerek aynı numarayla yeniden kaleme alınmıştır.

Evdimli Mustafa Mehmed Arif / 22 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 77 / s. 79

Bladanlı Kerim Salih vefat idüb zevcesi Havva'yı ve anası Hanife'yi ve kızları Emine ve Aişe ile oğulları Salih ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb anası mezbûra Havva'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Aişe ile li-ebeveyn er karındaşı Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hanife dahi vefat idüb oğulları Tahir ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kerim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukesi yedi yüz yirmi sekiz sehinden olub: iki yüz seksen dört sehmi Havva'ya ve iki yüz seksen dokuzar sehmi Emine ve Aişe'ye ve beş yüz yetmiş sekiz sehmi Salih'e ve yüz kırk dörder sehmi Tahir ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bladanlı Tahir Salih Ağa / 26 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 78 / s. 80

Bıladanlı Hüsnu Salih vefat idüb zevcesi Havva Mehmed'i ve anası Hanife'yi ve babası Salih'i ve kızı Şerife ile oğulları Mustafa ve Hüsnu'yü terk idüb kable'l-kısme mezbûr Salih dahi vefat idüb zevcesi Hanife'yi ve oğulları Kerim ve Hüseyin ve Tahir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kerim dahi vefat idüb zevcesi Havva Molla Mehmed'i ve anası Hanife'yi ve kızları Emine ve Aişe'yi ve oğulları Salih ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb anası Havva Molla Mehmed'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Aişe ile er karındaşı Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hanife dahi vefat idüb oğulları Hüseyin ve Tahir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüsnu Salih'in arâziden mâ'ada bilcümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukesi bi-tarîki'l-münâseha ve'l-ihtisâr otuz bir bin yüz dörtten olub üç bin sekiz yüz seksen beş sehmi Havva Mehmed'e ve iki yüz elli iki sehmi Havva Molla Mehmed'e ve üç bin üç yüz altmış dokuz sehmi Şerife'ye ve altı bin yedi yüz otuz sekizer sehmi Mustafa ve Hüsnu'ye ve iki yüz elli üçer sehmi Emine ve Aişe'ye ve beş yüz altı sehmi Salih'e ve dört bin beş yüz elli beşer sehmi dahi Tahir ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bıladanlı Tahir Salih Ağa / 27 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 79 / s. 81

Luricinalı Mustafa Arnavud vefat idüb zevcesi Rahme'yi ve kızları Emine Dudu ve Şerife ve Pembe ile oğlu Mehmmet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve anası mezbûra Rahme'yi ve kızları Aişe ve Şerife ve Melek'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine Dudu ve Şerife ve Pembe'yi terk, kable'l-kısme mezbûra Rahme dahi vefat idüb kızları mezbûrât Emine Dudu ve Şerife ve Pembe'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife Mustafa dahi vefat idüb kız karındaşları Emine Dudu ve Pembe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Arnavud'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye iki bin sekiz yüz seksen sehinden, bin kırk birer sehmi Emine Dudu ve Pembe'ye ve yüz yirmi altı sehmi Fâtıma'ya ve yüz yirmi dörder sehmi dahi Aişe ve Şerife ve Melek'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Emine Dudu Mustafa / 29 Nisan 1929

Fetva Defteri I / nr. 80 / s. 82

Zeyd taht-ı velâyetinde olub nafaka takdir olunmadığı halde evlâd-ı sığârını mallarına rucû etmek şartıyla kadr-i ma'rûf infâk eylediğini bi'l-beyyine ispat eylese masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu surette evlâd-ı sığârının malları bulunmadığı halde rucû'a hakkı olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Hasan Hilmi Efendi / 1 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 81 / s. 83

Civisilli Ahmed Tatar Hasan vefat idüb kızları Aişe ve Rahme ve Tevhîde'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Havva'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb oğlu Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb kızı Fâtıma'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin dahi vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve dayısının kızları mezbûrât Aişe ve Rahme ve Tevhîde'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye yetmiş iki sehinden olub: on dokuzar sehmi Aişe ve Rahme ve Tevhîde'ye ve on beş sehmi Fâtıma'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Civisilli Fâtıma Mustafa / 1 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 82 / s. 84

Malyalı Ahmed Yahya vefat idüb zevcesi Şöhret'i ve anası Fusa'yı (?) ve pederi mezbûr Yayha Mehmed Çelebi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yahya dahi vefat idüb zevcesi mezbûra Fusa'yı ve kızları Sâlise ve Fazilet ile oğlu Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye altmış dört sehimden olub: on altı sehmi Şöhret'e ve yirmi sehmi Fusa'ya ve yedişer sehmi Sâlise ve Fazilet'e ve on dört sehmi Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Yahya'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi sekiz sehimden olub: iki sehmi Şöhret'e ve üç sehmi Fusa'ya ve üç sehmi Yahya'ya ve Yahya'nın vefatıyla birer sehmi evlâdları Sâlise ve Fazilet ve Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Fusa Ahmed / 1 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 83 / s. 85

Zeyd vasîsi bulunduğu mecnûne kız karındaşını nafaka takdir olunmadığı halde kendi emvâl ve etimesinden mecnûnenin malına rucû' etmek şartıyla kadr-i ma'rûf infâk eylediğini bi'l-beyyine ispat eylese masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur. Bu suretde vasî olmayan Zeyd ol vechile olan infâkında masrûfunu almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bodamyalı Mestan Mahmud / 2 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 84 / s. 86

Zeyd-i müteveffânın zevce-i muhallellesi Emine'nin mehirden dolayı olan alacağını istîfâ, müteveffâ-yı mezbûrun emlak-i metrûkesini beyne'l-verese kısmet üzerine mukaddem olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i müteveffânın arâziden mâ'ada emvali bulunmasa mehr-i mezkûrun arâzi bedelinden istîfası lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.

Pirga'da Emine Hasan Arap / 3 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 85 / s. 87

Zeyd-i müteveffânın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Emine'ye ve üç sehmi er karındaşı Mustafa Çavuş'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezbûr Mustafa Çavuş'un dahi vefatıyla mezkûr arâziden intikâl eden hissesi oğlu Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pirga'da Emine Hasan Arap / 3 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 86 / s. 88

Zeyd hâl-i sekrinde zevcesi Hind'i üçten dokuza diye tatlık eylese talâk-ı selâse vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd bi-lâ hütle, Hind'i tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunlu Osman Ali / 4 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 87 / s. 89

Vasilyalı Ali Mustafa vefat idüb zevcesi Pembe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'nin evlâdları Pembe ve Nazife Molla Hüseyin ve Mehmed Emin ve Ahmed ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme zevce-i mezbûra Pembe dahi vefat idüb li-ebevey er karındaşı oğlu Durmuş Rüstem'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb oğlu Hüda'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı evlâdı mezbûrün Pembe ve Nazife ve Molla Hüseyin ve Mehmed Emin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yirmi sehimden olub: ikişer sehmi Pembe ve Nazife'ye ve dörder sehmi Molla Hüseyin ve Mehmed Emin'e ve beş sehmi Durmuş Rüstem'e ve üç sehmi Hüda Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vasilyalı Molla Hüseyin Hasan / 6 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 88 / s. 90

Defn-i emvât için muadd olan arâzî-yi mevkûfeden maâdâ bir mahalde medfun bulunan meyyiti, kable'r-ramîm ihrâcıyla nakli veya ihrâc edilmeyerek kabrinin tesviyesi veya meyyit çürüyüb türâb olduktan sonra kabrine başka bir meyyitin defni veya bi't-tesviye üzerine zer' edilmesi veya bina yapılması lede'l-hâce câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hoca Fehim Efendizâde Seyid Efendi / 7 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 89 / s. 91

Leymosunlu Hâce Rabia vefat idüb kızı Aîşe'yi ve li-ebeveyn amucası oğlu Bekir Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Bekir Mehmed Ali dahi vefat idüb zevcesi Zübeyde'yi ve kızları Hind ve Rukiye ve Zeyneb ile oğulları Zeyd ve Amr'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: sekiz sehmi Aîşe'ye ve bir sehmi Zübeyde'ye ve birer sehmi Hind ve Rukiye ve Zeyneb'e ve ikişer sehmi dahi Zeyd ve Amr'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hâce Rabia'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Aîşe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Bekir Mehmed Ali zevcesi Zübeyde / 8 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 90 / s. 92

Zeyd fevt olub zevcesi Hind'i ve sair veresesini terk idüb Hind terikeden hak almak istedikde sair verese, "Zeyd seni vefatından şu kadar sene mukaddem üç talâk ile tatlık etmişti" deyû dava ve Hind talâk-ı selâseyi inkâr idüb sâir verese müddeâlarına ikâmet-i beyyine itdiklerinde Hind, Zeyd vefatından mukaddem benim için "Halen zevcemdir," deyû ikrâr etmişti deyû dâvâ ve Zeyd'in ikrâr-ı meşrûsuna ikâmet-i beyyine ettiği suretde sâir verese def'a kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskele Müderrisi Mehmed Hulûsi / 8 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 91 / s. 93

Zeyneb-i sağîranın anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîranın malı olmamakla, sağîranın babası Zeyd-i mu'sir üzerine nafaka takdir ettirip beslemek istedikde sağîranın babasının anası Meryem "Ben sağîrayı meccânen besleyib Hind'den men etmem," dese hâkim Hind'e "Sağîrayı meccânen imsâk eyle yahut Meryem'e ver," demeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkeli Yusuf Hacı Mehmed / 9 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 92 / s. 94

Lefkoşalı Âkile Mazhar vefat idüb müteveffâ oğlu Ahmed'in kızı Vedîa ile oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Âkile'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehimden olub: bir sehmi Vedîa'ya ve iki sehmi Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Âkile'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen hafidleri Vedîa ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Evkaf vekili Hasan Hilmi Efendi / 10 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 93 / s. 95

Peristeronali Fâtîma Salih vefat idüb müteveffâ oğlu Hikmet'in kızı Şerife'yi ve li-ebeveyn veya li-eb er karındaşı oğlu Mustafa Muslu'yu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtîma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi hafidesi Şerife'ye ve bir sehmi dahi Mustafa Muslu'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtîma'nın er karındaşı li-üm bulunduğu takdirde li-üm karındaşı oğlu vâris olmayub hafidesi Şerife münhasıran vâris olur mu?

el-Cevab: Olur.

Şilliluralı Mustafa Yusuf Çavuş / 10 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 94 / s. 96

Sindeli İsmail Uzun Yusuf vefat idüb zevcesi Emine'yi ve li-eb kız karındaşı Zehra ile li-eb er karındaşları Hasan Hüseyin ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sehinden olub: beş sehmi zevcesi Emine'ye ve üç sehmi Zehra'ya ve altışar sehmi dahi Hasan Hüseyin ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Emine'ye ve mütebâkîsi mütesâviyen er karındaşları Hasan Hüseyin'e ve Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sindeli Ahmed Süleyman / 10 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 95 / s. 97

Luricinalı Râziye Hasan vefat idüb zevci Mehmed Yusuf'u ve anası Emine Tahir'i ve kızı Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile er karındaşı Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: dokuz sehmi zevci Mehmed Yusuf'a ve altı sehmi anası Emine'ye ve on sekiz sehmi kızı Emine'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Yusuf Ali / 10 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 95 / s. 98

Luricinalı Râziye Hasan vefat idüb zevci Mehmed Yusuf'u ve anası Emine Tahir'i ve kızı Emine'yi ve babasının babası Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on üç sehinden olub: üç sehmi zevci Mehmed Yusuf'a ve iki sehmi anası Emine'ye ve altı sehmi kızı Emine'ye ve iki sehmi dahi dedesi Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile er karındaşı Osman vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilten kızı Emine'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁵³

Luricinalı Yusuf Ali / 10 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 96 / s. 99

Akaçalı Hûriye Hasan vefat idüb zevci Mustafa'yı ve anası Pembe'yi ve babası mezbûr Hüseyin'i ve oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevci Mustafa'ya ve ikişer sehmi anası Pembe ve babası Hüseyin'e ve beş sehmi oğlu Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hûriye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilten oğlu Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Akaçalı Mehmed Hüseyin Ağa / 11 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 97 / s. 100

Zeyd kendi tohum ve bakar ve ameli ile zevcesi Hind'in tarlasını şurût-u müzâraa bulunmaksızın zer' idüb Hind mezzûâtı idrak itdikden sonra vefat eylese hasılat Zeyd'e ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde tarlanın ecr-i misli dahi tarla sahibine veya hakk-ı intikâle sahib olana ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Akaçalı Mehmed Hüseyin Ağa / 13 Mayıs 1929

⁸⁵³ Bir önceki fetvayla numaraları aynı olan bu fetva, Hürremzâde tarafından sehven yanlış numaralandırılmış gibi gözükse de, aslında bir önceki (95) numaralı fetvanın devamı mahiyetindedir. Nitekim gerek müsteftisi, gerek fetva konusu şahıslar ve gerekse konu itibarıyla birbirinin aynı olan bu iki fetva, muhtemeldir ki bir önceki fetvanın bittiği sanılması üzerine imzalanmasının ardından devamı bir sonraki sayfaya alınmış, bu sebeple de aynı numara her iki fetvaya da verilmiştir.

Fetva Defteri I / nr. 98 / s. 101

Bladanlı Ali Hacı Hüseyin vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızı Emete ile oğulları Mehmed ve Emir Hüseyin ve İsmail ve Hasan Hilmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehimden olub: dokuz sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedi sehmi kızı Emete'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Mehmed ve Emir Hüseyin ve İsmail ve Hasan Hilmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Hacı Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi altı sehimden olub: birer sehmi evlâdları Emete ve Mehmed ve Emir Hüseyin ve İsmail ve Hasan Hilmi'ye ve bir sehmi dahi Hafîdi müteveffâ kızı Şerife'nin oğlu Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bladanlı Mehmed Ali Hacı Hüseyin / 14 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 99 / s. 102

Kudrafalı Şerife Molla Ali vefat idüb verâseti oğlu Hasan Abdülkâdir'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini oğlu mezbûr Hasan Abdülkâdir ihrâh eder mi?

el-Cevab: Eder.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Molla Ali'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi altı sehimden olub: üç sehmi oğlu Hasan Abdülkâdir'e ve üç sehmi dahi ahfâdi müteveffâ oğlu Hüseyin Abdülkâdir'in evlâdları Fâtıma ve Necib ve Abdülkâdir'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kudrafalı Necib Hüseyin Abdülkâdir / 14 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 100 / s. 103

Zeyd zevcesi Hind ile bir menzilde sakin olub, Zeyd'in Hind ile evzâc muâmelesine âlimler olan Bekir ve Beşir: "Zeyd vefatından iki ay kadar mukaddem zevcesi Hind için talâk-ı selâse ile mutallakam bulunduğu cihetle vâris değildir," deyû ikrârına şahadet eyleseler iki ay bi-lâ özür sükût etmişler iken şahadetleri makbûle olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

İskele Müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 16 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 101 / s. 104

Zeyd "Şûrb-i hamr edersem zevcem Hind üçten dokuza boş olsun" dedikten sonra Zeyd şûrb-i hamr eylese zevcesi Hind üç talâk boş olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kasabalı Emine Halil / 17 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 102 / s. 105

Çatozlu Mehmed Ahmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve oğlu Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve amucası Mustafa Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: on sehmi Fâtıma'ya ve on dört sehmi Mustafa Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi oğlu Yusuf'a ve mezbûr Yusuf'un vefatıyla dahi anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatoz Ali Halil / 17 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 103 / s. 106

Lefkoşalı Mehmed Molla Hüseyin vefat idüb zevcesi Firdevse'yi ve kız Aişe ile oğulları Hüseyin ve Feyzullah ve Ahmed ve Hasan ve Cemal ve Muzaffer'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz dört sehimden olub: on üç sehmi zevcesi Firdevse'ye ve yedi sehmi kızı Aişe'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Hüseyin ve Feyzullah ve Ahmed ve Hasan ve Cemal ve Muzaffer'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Molla Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi tamamen ve mütesâviyen evlâd-ı mezbûrünü Aişe ve Hüseyin ve Feyzullah ve Ahmed ve Hasan ve Cemal ve Muzaffer'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hüseyin Mehmed Efendi Molla Hüseyin / 18 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 104 / s. 107

Sellayın Davâpili İbrahim Hüseyin Ziya vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızları Yasemin ve Dürânü'yü ve li-ebeveyn kız karındaşı Safiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: üç sehmi zevcesi Havva'ya ve sekizer sehmi kızları Yasemin ve Dürânü'ye ve beş sehmi kız karındaşı Safiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in li-ebeveyn biraderi Hüseyin Ziya ve kız karındaşı Havva'nın evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Yasemin ve Dürânü'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Saadet Emin / 18 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 105 / s. 108

Mahbûs bulunan müslim veya müslimenin â'zâr-ı şer'îyye bulunmayarak vakt-i âharda kaza etmek üzere ramazan-ı şerif orucunu yemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Hapishane Nasihi Seyid Efendi / 18 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 106 / s. 109

Zeyd zevcesi Hind'in anası Zeyneb'i şehvet ile mess veya takbîl eylese Zeyd ile Hind beynlerinde kâim bulunan akd-i nikâh batıl olub Hind Zeyd'e ale't-te'bîd haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'in anası Zeyneb'i an şehvetin mess veya takbîl eylediği hususuna olan şahadet makbule olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yorgozlu Halil Mehmed Ali / 23 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 107 / s. 110

Mecelle-i Celîlenin Sekiz Yüz Elli Birinci Maddesinin Suretidir

Sağîrin vasfisi veya mürebbîsi yani hacr ve terbiye bulunduğu kimse yedinde bulunan malını ol sağîra hibe itdikde mücerred îcab ile yani yalnız hibe ettim demesiyle ol sağîr âna mâlik olub kabza muhtâc değil midir?

el-Cevab: Değildir.

Bu suretde mer'î olan usûl üzerine Zeyd hayvanâtını sağîra kızı Hind nâmına tezkire itdikde hibe addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Koçinalı Ali Sadık Kara Paşa / 23 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 108 / s. 111

Yalyalı müteveffâ Kâmil Yusuf'un bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi on altı sehimden olub: dörder sehmi kızları Şâziye ve Kezban ve Râziye'ye ve birer sehmi dahi kendisinden mukaddem vefat iden kızı Hûriye'nin evlâdları Aişe ve İbrahim ve Mustafa ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı Hüseyin Halil / 23 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 109 / s. 112

Lefkoşalı Salâhi Ömer vefat idüb ana bir er karındaşı Derviş Hasan Karabardağı ve ana ve baba bir er karındaşı Ahmed Cemil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salâhi'nin bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: bir sehmi mezbûr Derviş ve beş sehmi dahi mezbûr Ahmed Cemil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salâhi Ömer'in baba bir er karındaşı Hasan Ömer vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı Ahmed Cemil Ömer Efendi / 25 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 110 / s. 113

Aplıçlı Şevki Sabri vefat idüb zevcesi Hanife'yi ve anası Hatme'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Enveriye ile er karındaşları Halil İbrahim ve Emin ve Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr

Şevki'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Hanife'ye ve iki sehmi anası Hatme'ye ve bir sehmi kız karındaşı Enveriye'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Halil İbrahim ve Emin ve Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkeli Receb Hüseyin / 25 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 111 / s. 114

Sellapılı İbrahim Ziya vefat idüb, zevcesi Havva'yı ve kızları Yasemin ve Dürânü'yü ve li-ebeveyn kız karındaşı Safiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Havva'ya ve sekizer sehmi kızları Yasemin ve Dürânü'ye ve beş sehmi dahi kız karındaşı Safiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in li-ebeveyn biraderi Süleyman Ziya'nın ve kız karındaşı Havva'nın evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızları Yasemin ve Dürânü'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefke Nahiyesinde Ayatoğroğlu Hasan Tahsin Ağa / 27 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 112 / s. 115

Balıktireli Mehmed Ali Kör Ahmed vefat idüb zevcesi Hikmeti'yi ve ammetiği halesi Aliye'nin kızları Fâtıma ve Pembe'yi ve dayısının oğlu Arif Salih'i ve teyzesinin kızı Emine'yi ve diğer teyzesinin kızı Hâtike ile oğulları İbrahim ve Ali Osman ve Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz yirmi dört sehinden olub: elli altı sehmi zevcesi Hikmeti'ye ve elli altışar sehmi Fâtıma ve Pembe'ye ve on altı sehmi Arif Salih'e ve beşer sehmi Emine ve Hâtike'ye ve onar sehmi dahi İbrahim ve Ali Osman ve Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Balıktireli Fâtıma Hasan / 27 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 113 / s. 116

Zeyd kendi tohum ve ameliyle Hind'in bakarıyla Bekir'in tarlasını zer' eylese müzâraa fâside olub hâsılât kâmilen tohum sahibi olan Zeyd'e ait olub yer sahibi olan Bekir, yerinin ücretini ve bakar sahibi bakarının ücretini alır mı?

el-Cevab: Alır.

Akaçalı Mustafa Mehmed / 27 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 114 / s. 117

Zeyd sünnet-i fecri kılmaksızın imama iktidâ idüb, farzı kıldıktan sonra sünnet-i fecri vakti dâhilinde veya ba'de't-tulû' ve'l-irtifâ' kazâ etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.

Bu suretde Zeyd, sünnet-i fecre şurû' idüb ba'dehû kat' ederek imama iktidâ idüb farzı eda itdikden sonra ba'de't-tulû' ve'l-irtifâ' sünnet-i fecri ifsâd ettiği cihetle kazâ etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Vakt-i kerâhatten sonra kazâ etmesi lazım gelir.

Bu suretde Zeyd, sünnet-i fecrin kazasını icâb ettirmek maksadıyla sünnete şurû' idüb ba'dehû kat' ederek imama iktidâ eylese kazâ etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: İşbu fiili merdûd olub kaza lazım gelmez.

Bu suretde Zeyd salât-ı fecri sünnetiyle beraber fevt eylese ba'de'l-irtifâ' zevâle kadar mea's-sünne kazâ eder mi?

el-Cevab: Eder.

Vasilya İmamı Derviş Hamdi Efendi / 29 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 115 / s. 118

Zeyd zuhrun veya Cumanın sünnetini kılamayarak farzı mea'l-imam edâ eylese sünnet-i zuhru veya sünnet-i Cumayı ba'de'l-farz vakti dâhilinde kaza etmesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Bu suretde vakti çıktıktan sonra sünnet-i zuhr veya sünnet-i Cuma kaza edilir mi?

el-Cevab: Edilmez.

Girme Kazasında Vasilya İmamı Derviş Hamdi Efendi / 29 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 116 / s. 119

Hind Zeyd'in zevce-i menkûha-i gayri medhûl-ü bihâsı iken Zeyd kâim pederinin evine girmemek üzere şart eylese kâim pederinin hânesine girmedikçe talâk vâki olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd kâim pederinin hanesine girse Hind bir talâk ile mutallaka olub iddet lazım gelmediği cihetle Zeyd rucû'a kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd bitekrânin Hind ile tecdîd-i akd-i nikâha kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Gümrük Gardiyanı Ali Kemal Efendi / 31 Mayıs 1929

Fetva Defteri I / nr. 117 / s. 120

Koçinalı Aişe Abdullah vefat idüb zevci Hamza'yı ve anası Rebia'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Hayriye ve Âlime ile er karındaşları Kazım ve Şevki ve İrfan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: on iki sehmi zevci Hamza'ya ve dört sehmi anası Rebia'ya ve birer sehmi kız karındaşları Hayriye ve Alime'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Kazım ve Şevki ve İrfan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Hamza'ya ve üç sehmi anası Rabia'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Kazım Abdullah / 6 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 118 / s. 121

Sellayın Davâpili İsmail Sürmeli vefat idüb zevcesi Sevdiye'yi ve kızları Cemâliye ve Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Rebia ile er karındaşı Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Sevdiye'ye ve yirmi dörder sehmi kızları Cemâliye ve Meryem'e ve beş sehmi kız karındaşı Rebia'ya ve on sehmi er karındaşı Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızları Cemâliye ve Meryem'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Kazım Abdullah / 6 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 119 / s. 122

Kömürçülü Mustafa Hüseyin vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Süleyman'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Süleyman dahi vefat idüb kızı Emete ile oğlu İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve bir sehmi dahi Emete'ye ve iki sehmi İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Nazife Ali / 10 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 120 / s. 123

Mecelle-i Cefilenin Bin Altı Yüz Altmış İkinci Maddesinden Bir Fıkradır

On sene mürûrundan sonra arâzî-yi emiriyye davaları mesmû'a olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Ayatoğrolu Emir Nazif / 13 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 121 / s. 124

Zeyd-i fakîrin ammi Bekr-i mûsirden gayri kimsesi olmasa Zeyd'in nafakası Bekir üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Moralı Hâfız Hasan Kemaleddin Efendi / 19 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 122 / s. 125

Yalyalı Hüseyin İbrahim vefat idüb li-ebeveyn er karınfaşı Halil'in oğlu İbrahim'i ve diğ er li-eb er karındaşı Mehmed Salih'in oğulları Aziz ve İbrahim'i ve diğ er li-eb er karındaşı Mustafa'nın oğulları Ahmed ve Osman ve Kemal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin İbrahim'in arâziden mâ'ada

bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: birer sehmi mezbûrûn İbrahim ve Aziz ve İbrahim ve Ahmed ve Osman ve Kemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin İbrahim'in er karındaşı kızı ve kız karındaşı evlâdı vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Yalyalı İbrahim Halil Ağa / 20 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 123 / s. 126

Polemıdyalı Mazlum İbrahim vefat idüb zevcesi Züleyha'yı ve kızları Mediha ve Râsime'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mazlum İbrahim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emval-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: üç sehmi zevcesi Züleyha'ya ve sekizer sehmi kızları Mediha ve Râsime'ye ve beş sehmi er karındaşı Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemıdyalı Hasan İbrahim Yalla (?) / 20 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 124 / s. 127

İskeleli Mehmed Sâmi Kapudan (Kaptan) vefat idüb zevcesi Şöhret'i ve kızları Fâtıma ve Şerife ve Fazilet ve Havva ve Hatice ile oğulları Hüseyin ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Sâmi Kapudan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvali metrûkesi yetmiş iki sehimden olub: dokuz sehmi zevcesi Şöhret'e ve yedişer sehmi kızları Fâtıma ve Şerife ve Fazilet ve Havva ve Hatice'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Hüseyin ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tuzla ve Mağusa Kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 21 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 125 / s. 128

Luricina Râziye Hasan vefat idüb zevci Mehmed Yusuf'u ve kızı Emine'yi ve anası Emineli'yi ve cedd-i sahîhi Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Mehmed Yusuf'a ve altı sehmi kızı Emine'ye ve iki sehmi validesi Emineli'ye ve bir sehmi dahi cedd-i sahîhi Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Osman Mustafa Ağa / 22 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 126 / s. 129

Ayayorgili Aişe Abdullah vefat idüb zevci Hamza'yı ve anası Rabia'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Hayriye ve Âlime ile er karındaşları Şevki ve Kazım ve İrfan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: on iki sehmi zevci Hamza'ya ve dört sehmi anası Rabia'ya ve birer sehmi kız karındaşları Hayriye ve Âlime'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Şevki ve Kazım ve İrfan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Hamza'ya ve üç sehmi anası Rabia'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayayorgili Karyeli Hamza Veli / 22 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 127 / s. 130

Alevgalı Meryem Yusuf vefat idüb zevci İbrahim Menteş'i ve ammi İbrahim Kefil'in oğlu Aziz'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi zevci İbrahim'e ve bir sehmi Aziz İbrahim Kefil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten zevci İbrahim Menteş'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Alevgalı Selim Seyid Ali / 22 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 128 / s. 131

Cemil radâ'an er karındaşı Osman'ın neseben kız karındaşı Cihan'ı tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosun Kazasında Aşağı Çiviya Karyesinde Cemil Halil / 25 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 129 / s. 132

Emine Molla Emir Ali vefat idüb vâris olarak li-ebeveyn er karındaşı Emin'in oğulları Avni ve Hâfız Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hâfız Mustafa dahi vefat idüb zevcesi Nâdire'yi ve kızları Fâtıma ve Seniha ile oğlu Emin'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Emine Molla'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye altmış dört sehimden olub: otuz iki sehmi Avni'ye ve dört sehmi Nâdire'ye ve yedişer sehmi Fâtıma ve Seniha'ya ve on dört sehmi Emin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Nâdire Hanım Aşçı Hoca Mehmed Efendi / 29 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 130 / s. 133

Polemıdyalı Mustafa İbrahim vefat idüb kızları Sâmiye ve Emine ve oğlu Abdullah'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Mustafa İbrahim'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: birer sehmi kızları Sâmiye ve Emine'ye ve iki sehmi oğlu Abdullah'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa İbrahim'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Sâmiye ve Emine ve Abdullah'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemıdyalı Sâmiye Mustafa İbrahim / 29 Haziran 1929

Fetva Defteri I / nr. 131 / s. 134

Baf kasabası ahalisinden Râkibe Bilal vefat idüb oğlu Nafi'nin oğlu Hüdâverdi'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Râkibe'nin bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi münhasıran ve tamamen oğlunun oğlu Hüdâverdi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Râkibe'nin li-üm kız karındaşı ve er karındaşı vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Baf kasabası ahalisinden Dilber Hanım Kâni / 4 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 132 / s. 135

Çatozlu Şerife vefat idüb li-ebeveyn er karındaşları Mustafa ve İbrahim'in oğulları Halil ve Salih'i terk idüb kable'l-kısme Halil dahi vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve li-ebeveyn ammi oğlu Salih'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden olub: bir sehmi Halil'in zevcesi Şerife'ye ve yedi sehmi dahi Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatozlu Salih İbrahim / 6 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 133 / s. 136

Çatozlu Halil vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve li-ebeveyn ammi oğlu Salih'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Şerife'ye ve üç sehmi Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Halil'in gerek mehr-i müeccel ve gerek Saire ve Natula'ya(?) olan duyunu tesviye olunmaksızın emvâl-i metrûkesi beyne'l-verase taksim olunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Çatozlu Şerife / 8 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 134 / s. 137

Lefke Aplaçlı Şevki Sabri vefat idüb zevcesi Hanife'yi ve anası Hatme'yi ve kız karındaşı Enveriye ile er karındaşları Halil İbrahim ve Emin ve Osman'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Şevki'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevcesi Hanife'ye ve iki sehmi anası Hatme'ye ve bir sehmi kız karındaşı Enveriye'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Halil İbrahim ve Emin ve Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefke Muhtarı Bahaüddin Efendi / 9 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 135 / s. 138

Vudalı Aişe Hüseyin vefat idüb zevci Râif'i ve anası Sultâne'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi zevci Râif'e ve iki sehmi anası Sultâne'ye ve bir sehmi karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin bâ-tapu tahtı tasarrufunda bulunan arâzî dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Râif'e ve üç sehmi anası Sultâne'ye virilse sahîh kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vuda Muhtarı Mustafa Aziz / 10 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 136 / s. 139

Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i bir defa tatlık idüb aynı günde tekrar üçten dokuza tabiriyle tatlık ettiği suretde üç talâk addedildiği cihetle hüllesiz, Zeyd Hind'i bitekrârin tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Kuklalı Zeyneb Mustafa / 11 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 137 / s. 140

Zeyd müşterek bulunan arâzî-yi emiriyeden bir kısmını kendi tohumuyla ziraat eylese diğer hakdârânın hak talep etmeye hakları olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı Kâmil Hasan / 13 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 138 / s. 141

Argacalı Müstade Behlül vefat idüb zevci Hüseyin Mevlid'i ve anası Zibâ'yı ve oğulları Mustafa ve Safvet ve Behlül'ü terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb anasının anası Zibâ'yı ve babası Hüseyin Mevlid'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Safvet dahi vefat idüb anasının anası Zibâ'yı ve babası Hüseyin Mevlid'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Müstade'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha iki yüz on altı sehimden olub: yüz yirmi dört sehmi Hüseyin Mevlid'e ve elli sehmi Zibâ'ya ve kırk iki sehmi Behlül Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûra Müstade'nin arâzîsi dahi üç sehimden olub: iki sehmi Hüseyin Mevlid'e ve bir sehmi Behlül Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Argacalı Hüseyin Mevlid / 18 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 139 / s. 142

Melundalı Mehmed Cemal vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve anası Havvalı'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Cemal'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevcesi Aişe'ye ve dört sehmi anası Havvalı'ya ve beş sehmi er karındaşı Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Cemal'in arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve üç sehmi anası Havvalı'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Melundalı Salih Cemal / 18 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 140 / s. 143

Çamlıköylü Osman Hüseyin vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Hâtke'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Onbaşı'nın oğlu Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi kız karındaşı Hâtike'ye ve bir sehmi dahi er karındaşı oğlu Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çamlıköylü Osman Mehmed Onbaşı / 18 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 141 / s. 144

Koçinalı Havva Rasûd(?) vefat idüb zevci Feyzî Hüseyin'i ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Ali'nin oğlu Cafer'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi zevci Feyzî Hüseyin'e ve bir sehmi dahi er karındaşı oğlu Cafer Mehmed Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâzîsi tamamen ve kâmilten zevci Feyzî Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Feyzî Hüseyin / 18 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 142 / s. 145

Evdimli Şerife Ahmed vefat idüb kızı Pembe ile oğlu Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi Pembe'ye ve iki sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin kendinden mukaddem vefat iden kızı Aişe'nin evlâdları Sıdkıye ve Hüseyin mezbûra Şerife'ye vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunana arâzisi altı sehinden olub: ikişer sehmi evlâdları Pembe'ye ve Ali'ye ve birer sehmi dahi hafidleri Sıdkıye ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Hüseyin Ali Ağa / 26 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 143 / s. 146

Luricinalı Mehmed Bekir onbaşı vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve anası Râziye'yi ve oğulları Bekir ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Bekir'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Hatice'ye ve sekiz sehmi anası Râziye'ye ve on yedişer sehmi Bekir ve Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Bekir Onbaşının bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunana arâzisi tamamen ve kâmilen oğulları Bekir'e ve Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Yusuf Ali Ağa / 26 Temmuz 1929

Fetva Defteri I / nr. 144 / s. 147

Galatyalı Meryem Mehmed Mustafa Derviş vefat idüb kızı Hind'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine ve Zeyni'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: iki sehmi kızı Hind'e ve birer sehmi dahi kız karındaşları Emine ve Zeyni'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in li-eb er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Mehmed Hacı Molla Hasan / 6 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 145 / s. 148

Girityalı Hasan Eyhad İsmail vefat idüb zevcesi Nazife'yi ve kızları Aişe ve Asiye'yi ve anası Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Züleyha ile li-ebeveyn er karındaşları Derviş ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme Aişe dahi vefat idüb anası mezbûra Nazife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Asiye'yi ve li-ebeveyn amucaları Derviş ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Eyhad'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye üç yüz altmış sehinden olub: seksen beş sehmi Nazife'ye ve yüz seksen sehmi Asiye'ye ve altmış sehmi Aişe'ye ve üç sehmi Züleyha'ya ve on altışar sehmi dahi Derviş Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûr Hasan Eyhad'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi iki sehinden olub: bir sehmi kız kızı Asiye'ye ve bir sehmi dahi Aişe'den intikâlen anası Nazife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Girityalı Nazife Ömer / 6 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 146 / s. 149

Luricinalı Rahme Tahir vefat idüb zevci Yusuf'u ve kızı Emine ile oğulları Mehmed ve Fâik ve İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme Yusuf dahi vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızı mezbûra Emine ile oğulları mezbûrın Mehmed ve Fâik ve İbrahim'i ve Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karında Emine ile li-ebeveyn er karındaşları Fâik ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Rahme'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye iki bin on altı sehinden olub: üç yüz yetmiş bir sehmi

Emine'ye ve yedi yüz kırk ikişer sehmi Mehmed ve Fâik'e ve doksan sekiz sehmi Yusuf Yusuf'a ve altmış üç sehmi Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûra Rahme'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehinden olub: iki sehmi Emine'ye ve üçer sehmi dahi müteveffâ İbrâhim'den müntakil hisse ile beraber Mehmed ve Fâik'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Fâik Yusuf / 7 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 147 / s. 150

Mecelle-i Cefilenin Sekiz Yüz Kırk Dokuzuncu Maddesinin Suretidir

Kable'l kabz vâhib yahut mevhûbun leh fevt olsa hibe bâtil olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-müveffik Allahu Teâlâ Â'lem olur.

Bu suretde Zeyd Hind'i şu kadar altun mehr-i muaccel tesmiyesiyle tezevvüc itdikde Zeyd'in anası Zeyneb ol kadar altunlara mukâbil şu kadar dönüm bağ fidanlığını Zeyd'e kendisini beslemek şartıyla verse lakin teslim ve kabz bulunmadan Zeyd fevt olsa, "Hind mehr-i muaccel namıyla verildi," diyerek mezkûr fidanlığı Zeyneb'in elinden almaya kâdira olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Hüve'l-müveffik olmaz.

Ayanni Melunda'sında Havvalı Osman / 10 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 148 / s. 151

Ayyorgili Zeybek Receb vefat idüb zevcesi Rukiye'yi ve kızı Yasemin ve oğulları Mehmed ve İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim dahi vefat idüb anası mezbûra Rukiye'yi ve li-eb kız karındaşı Yasemin ile er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Zeybek Receb'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye üç yüz altmış sehinden olub: altmışaltı sehmi Rukiye'ye ve doksan sekiz sehmi Yasemin ve yüz doksan altı sehmi dahi Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zeybek Receb'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi üç sehinden olub: birer sehmi Yasemin ve Mehmed'e ve bir sehmi dahi müteveffâ oğlu İbrahim'den intikâlen Rukiye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayyorgili Hasan Tahsin Efendi / 10 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 149 / s. 152

Lefkoşalı keçeci Hacı Mehmed vefat idüb zevcesi Hind'i ve kızları Meryem ve Havva ve Melek ve Hûriye'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed Hamdi oğulları Mustafa Sâmi ve Mehmed Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr keçeci Hacı Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Hind'e ve sekizer sehmi kızları Meryem ve Havva ve Melek ve Hûriye'ye ve beşer sehmi dahi er karındaşı oğulları Mustafa Sâmi ve Mehmed Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mustafa Sâmi Ahmed Hamdi Efendi / 10 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 150 / s. 153

Görnecli Halil Bilal vefat idüb zevcesi Havva'yi ve anası Emine'yi ve oğulları Salih ve Mustafa ve Ömer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ömer dahi vefat idüb anası mezbûra Havva'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye dört yüz otuz iki sehinden olub: yetmiş bir sehmi Havva'ya ve yetmiş iki sehmi Emine'ye ve yüz iki sehmi Salih'e ve ve yüz seksen yedi sehmi dahi Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Salih li-eb er karındaş bulunduğundan Ömer'in hisse-i mevrûsundan hisse almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi üç sehinden olub: birer sehmi Salih ve Mustafa'ya ve bir sehmi dahi müteveffâ Ömer'den intikâlen anası Havva'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Görnecli Salih Halil Bilal Ağa / 21 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 151 / s. 154

Bir vakfın tevliyeti Zeyd'e ve Zeyd'in evlâd ve evlâd-ı evlâdının erşedine meşrût olub, kadimden Zeyd'in evlâd-ı evlâdının erşedleri mutasarrıflar bulunmalarına mebnî evlâd-ı evlâddan Amr mutasarrıf iken vefat itdikde tevliyet-i mezkûra evlâd-ı evlâddan olub erşedi sâbit olan Bekr'e ber mûcib-i şart-ı vâkif tevcihi lazım gelir iken şerîklere tevcih ettirmeyib hilâf-ı şart-ı vâkif gayra tevcih ettirmekle amel-i kadimi tağyire kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Sâbık Leymosun Kâdısı Mehmed Efendi / 23 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 152 / s. 155

Pergamalı Hâdî Hasan Hacı İsmail vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Zehra ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Hasan dahi vefat idüb zevcesi Meryem'i ve kız karındaşları Emine ve Zehra'yı ve li-ebeveyn ar karındaşı İsmail'in oğlu Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hâdî Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: onar sehmi Emine ve Zehra'ya ve üç sehmi Meryem'e ve bir sehmi Hasan İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hâdî Hasan'ın er karındaşı İsmail'in kızı Havva hiçbir vechile vâris olmaz mı?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hâdî Hasan'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilen er karındaşı Mehmed Hasan'a intikâl idüb onun dahi vefatıyla sekiz sehinden olub: iki sehmi Meryem'e ve üçer sehmi Emine ve Zehra'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tuzla Mehkeme-i Şer'iyyesi / 23 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 153 / s. 156

Görnecli Ali Hacı Mehmed vefat idüb kızları Hind ve Meryem ve Zeyneb'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Nazife'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dokuz sehinden olub: ikişer sehmi Hind ve Meryem ve Zeyneb'e ve üç sehmi Nazife'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatozlu Mustafa Hüseyin / 27 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 154 / s. 157

Yenağralı Hasan Mısdık vefat idüb zevcesi Dudu ile kızı Şemsi ve oğlu Hüseyin Cahid'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mısdık'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Dudu'ya ve yedi sehmi kızı Şemsi'ye ve on dört sehmi oğlu Hüseyin Cahid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mısdık'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızı Şemsi'ye ve oğlu Hüseyin Cahid'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yenağra muhtarı Derviş Efendi / 29 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 155 / s. 158

Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'e "Boş ol," dese Zeyd Hind'e iddeti içinde müracaat idüb tecdîd-i nikâh etmeden Hind ile ezvâc muâmelesine kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hacı Fehmizâde Hacı Mehmed Efendi / 31 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 156 / s. 159

Zeyd Hind'e şu kadar akçe mehr-i muaccel ve şu kadar akçe mehr-i müeccel tesmiyesiyle tezevvüc idüb ba'dehû Zeyd Hind'e nesne vermeden kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık eylese Hind tesmiye olunan mehr-i muaccel ve müeccelin nısıflarını Zeyd'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Görnecli İbrahim Mustafa Ağa / 31 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 157 / s. 160

Yeniceköylü İbrahim Seyid Ali vefat idüb zevcesi Havva'yı ve li-ebeveyn amucasının oğulları Kara Salih ve Âsaf'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Seyid Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi mezbûra Havva'ya ve üçer sehmi dahi mezbûrân Kara Salih ve Âsaf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in techiz ve tekfini ve kazâ-yı duyûnu görülmeksizin emvâl-i metrûkesi beyne'l-verese taksim olunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Yeniceköylü Hamdi Hacı Ahmed Ağa / 31 Ağustos 1929

Fetva Defteri I / nr. 159 / s. 161⁸⁵⁴

Harb-i umûmîde cezîre haricinde bulunan Peristerona'lı Hasan Molla Hüseyin'in şimdiye kadar hayat ve memâtına dair hiçbir haber mevcut olmasa mezbûrun şer'an mevtiyle hükümlenir mi?

el-Cevab: Olunur.

Peristeronalı İbrahim İsmail Ağa / 2 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 160 / s. 162

Peristeronalı Fâtıma Salih vefat idüb oğlunun kızı Şerife Hikmet ile li-ebeveyn er karındaşı oğlu Musa Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi Şerife'ye ve bir sehmi dahi Musa Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın kız karındaşı kızı Zehra Mustafa vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Peristerona Muhtarı Ali Fehmi Efendi / 3 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 161 / s. 163

Luricinalı İbrahim Yusuf vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Emine ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Fâik'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi beş sehinden olub: bir sehmi Emine'ye ve ikişer sehmi Mehmed ve Fâik'e virilise sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in li-eb er karındaşı Ali Yusuf ve amucaları Ramazan ve Mustafa vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Luricinalı Fâik Yusuf / 3 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 162 / s. 164

Afanyalı Emine uzun Hasan vefat idüb kızı Hasibe ile oğlu Hamza'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hamza dahi vefat idüb yalnız li-ebeveyn kız karındaşı mezbûra Hasibe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye ve'r-redd münhasıran Hasibe'ye virilse Sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin müteveffâ kızı Aişe'nin evlâdları Hatice ve Şaban ve Hasan vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dokuz sehinden olub: mezbûra Emine'den ve Hamza'dan intikâlen altı sehmi Hasibe'ye ve birer sehmi dahi hafîdleri Hatice ve Şaban ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Abohorlu Mustafa Bekri Ahmed / 3 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 163 / s. 165

Kırmılı Hüseyin vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızları Hatice ve Şâhi ve Resmiye ve Aişe ve Hind'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Zehra ve Kezban ve Aişe ve Havva ve Hürmüs'ü terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe Hüseyin dahi vefat idüb zevci Hüdâverdi ile anası mezbûra Şerife'yi ve oğulları Zeyd ve Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye üç yüz altmış sehinden olub: elli üç sehmi Şerife'ye ve kırk sekiz sehmi Hatice ve Şâhi ve Resmiye ve Hind'e ve on beşer sehmi Zehra ve Kezban ve Aişe ve Havva ve Hürmüs'e ve on iki sehmi Hüdâverdi'ye ve on dörder sehmi dahi Zeyd ve Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁸⁵⁴ Fetva Defterinde burada (158.) fetvanın yazılmadan atlandığı görülmektedir.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi on sehinden olub: ikişer sehmi kızları Hatice ve Şâhi ve Resmiye ve Hind'e müteveffâ kızı Aişe'den intikâlen oğulları Zeyd ve Bekir'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa'lı Hüdâverdi Ahmed / 4 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 164 / s. 166

Lefkoşalı Hacı Mehmed vefat idüb zevcesi Emine ile kızları Meryem ve Havva ve Hûriye ve Melek ve oğlu Nedim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Emine'ye ve yedişer sehmi kızları Meryem ve Havva ve Hûriye ve Melek'e ve on dört sehmi oğlu Nedim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 5 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 165 / s. 167

Şilluralı Mehmed Osman vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızları Râsiha ve Râziye'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe ile li-ebeveyn er karındaşları Osman ve Ömer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Osman dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Aişe ile mezbûr Ömer'i terk terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ömer dahi vefat idüb zevcesi Aliye'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı mezbûra Aişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye yüz kırk dört sehinden olub: on sekiz sehmi Mehmed Osman'ın zevcesi Aişe'ye ve kırk sekiz sehmi Râsiha ve Râziye'ye ve yirmi beş sehmi Aişe Osman'a ve beş sehmi dahi Aliye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızları Râsiha ve Râziye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ali Süleyman / 6 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 166 / s. 168

Mormenekşeli Hacı Mûnise vefat idüb ana bir er karındaşı Mehmed Ali'nin kızları Zeynep ve Meryem ile oğulları Bekir ve Beşir'i ve ana ve baba bir kız karındaşı Hatice'nin kızı Rukiye ile oğulları Zeyd ve Amr'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Mûnise'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış sehinden olub: a'le't-tesviye beşer sehmi Zeynep ve Meryem ve Bekir ve Beşir'e ve sekiz sehmi Rukiye'ye ve on altışar sehmi dahi Zeyd ve Amr'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskele Müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 6 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 167 / s. 169

Harb-i umûmîde cezîre haricinde bulunan Yalya'lı Hüseyin İbrahim'in şimdiki kadar hayat ve memâtına dair hiçbir haber mevcut olmasa mezbûr Hüseyin'in şer'an mevtiyle hükümlenir mi?

el-Cevab: Olunur.

Yalyalı muallim Hüseyin Salih Efendi / 6 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 168 / s. 170

Zeyd'in zevcesi Hind mehr-i muaccelini tamamen istîfâ itdikden sonra zevcin menziline terk eylese nâşize addolunup nafakadan sâkıta olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd'in zevcesi Hind, Zeyd'in menzilinden izni bulunmaksızın biğayr-i hakkın hurûc idüb nâşize olsa, Zeyd'e itaat ve hukuk-u zevciyyete riayet etmek üzere Hind'e emr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Dava vekili Mirsad Efendi / 9 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 169 / s. 171

Koçinalı Şerife Arslan vefat idüb zevci Molla Feyzî ile kızları Aişe ve Zehra'yı ve oğulları Mehmed Emin ve Hüsnu ve Enver'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz iki sehinden olub: sekiz sehmi Molla Feyzî'ye ve üçer sehmi Aişe ve Zehra'ya ve altışar sehmi Mehmed Emin ve Hüsnu ve Enver'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi beş sehinden olub: birer sehîm evlâdları Aişe ve Zehra ve Mehmed Emin ve Hüsnü ve Enver'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Şefik İbrahim / 12 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 170 / s. 172

Arâzî Kanunnâmesinin Yüz On Sekizinci Maddesi Zeylinden Bir Fıkradır

Bir kimesne mutasarrıf olduğu arâzî-yi emîriyyeyi deyni mukabelesinde memuru marifetiyle dâinine vefa –yani vekâlet-i devriye ile- ferâğ ve tefvîz idüb kable'l-edâ fevt oldukda deyni mezkûr duyûnu saire gibi medyunun terike-i vâfiyesinden –yani arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvali metrûkesinden- istifâ olunur. Eğer aslen terikesi yok ise veyahut terike-i mevcûdesi düyûnuna vefâ etmezse ol arâziden -yani vefâ ve ferâğ ve tefvîz olunan arâziden- deyne vefâ idecek miktarı bi'l-müzâyede bedel-i misliyle talibine tefvîz olunarak deyn-i mezkûr te'diye kılınır mı?

el-Cevab: Kılınır.

Koçinalı Şefik İbrahim / 12 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 171 / s. 173

Aişe Mustafa vefat idüb zevci Molla Mehmed'i ve kızı Hatice ile oğulları Ziya ve Mustafa ve Hüsnü'yü terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sekiz sehinden olub: yedi sehmi zevci Molla Mehmed'e ve üç sehmi kızı Hatice'ye ve altışar sehmi oğulları Ziya ve Mustafa ve Hüsnü'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müdüür Mütেকâidi Hüsnü Efendi / 13 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 172 / s. 174

Koroğyalı Şerife Cuma vefat idüb li-eb kız karındaşı Hanife'yi ve li-ebeveyn er karındaşı müteveffâ Abdülaziz'in oğulları Mehmed ve Celal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: iki sehmi Hanife'ye ve birer sehmi dahi Mehmed ve Celal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Cuma'nın li-eb er karındaşları Hüseyin Cuma ve Mehmed Cuma'nın evlâdları Hamide ve Zeki vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Cuma'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve münhasıran li-eb kız karındaşı Hanife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koroğyalı Mehmed Abdülaziz / 13 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 173 / s. 175

Artimili Şerife İsmail vefat idüb kızı Şâhine'yi ve müteveffâ oğlu Mehmed Yusuf'un evlâdları Aişe ve Emete ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: dört sehmi kızı Şâhine'ye ve birer sehmi Aişe ve Emete'ye ve iki sehmi dahi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi altı sehinden olub: üç sehmi Şâhine'ye ve birer sehmi Aişe ve Emete ve Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Artimili Yusuf Mehmed / 13 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 174 / s. 176

Akaçalı Hûriye Hüseyin Baîd vefat idüb zevci Mustafa'yi ve anası Pembe'yi ve babası mezbûr Hüseyin Baîd'i ve oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hûriye'nin bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevci Mustafa'ya ve ikişer sehmi anası Pembe ile babası Hüseyin Baîd'e ve beş sehmi dahi oğlu Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Akaçalı Mehmed Hüseyin Baîd / 13 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 175 / s. 177

Yeniceköylü Salih Halil vefat idüb zevcesi Fâtıma ile li-ebeveyn er karındaşı Âsaf'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üç sehmi dahi er karındaşı Âsaf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salih'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üç sehmi er karındaşı Âsaf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yeniceköylü Ali Yusuf / 14 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 176 / s. 178

Matyatlı Ali Osman vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve babası mezbûr Osman'ı ve kızı Aişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Kezban'a ve dokuz sehmi babası mezbûr Osman'a ve on iki sehmi kızı Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan kızı Aişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anayondalı Hasan Mehmed / 16 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 177 / s. 179

Peristeronali Molla Hüseyin Hacı Ahmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve oğlu Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme Hasan dahi vefat idüb anası mezbûra Fâtıma ile li-ebeveyn amucası İsmail'in oğlu İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye yirmi dört sehinden olub: on sehmi Fâtıma'ya ve on dört sehmi İbrahim İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi iki sehinden olub: bir sehmi müteveffâ-yı mezbûr Molla Hüseyin'in kızı müteveffâ Zehra'nın kızı Hatice'ye ve bir sehmi dahi oğlu Hasan'dan intikâlen anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Peristeronali İbrahim İsmail / 17 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 178 / s. 180

Peristeronali Hasan Molla Hüseyin vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-ebeveyn amucası İsmail'in oğlu İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi anası Fâtıma'ya ve iki sehmi amucası oğlu İbrahim İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Molla Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Peristeronali İbrahim İsmail Ağa / 17 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 179 / s. 181

Hind-i sağırının anası ve hâdinesi Zeyneb nefsinı sağıraya ecnebi olan Bekr'e tezvîc eylese sağırının ceddesi dahi bulunmasa sağırının hâlesi Meryem sağırayı bi-hakkı'l-hidâne Zeyneb'den alıp terbiye ve imsâka kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Osman Mustafa / 18 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 180 / s. 182

Mecellenin Dokuz Yüz Yetmiş Dördüncü Maddesinden Bir Fıkradır

Sağırın bu bâbdâ velisi olan babası ilâ âhirihi, râbi'an cedd-i sahîhi yani sağırın babasının babası mıdır?

el-Cevab: Evet.

Matyatlı Osman Mustafa / 18 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 181 / s. 183

Matyatlı Ali Osman vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve babası mezbûr Osman'ı ve kızı Aişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Kezban'a ve dokuz sehmi babası mezbûr Osman'a ve on iki sehmi kızı Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Aişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Osman Mustafa / 18 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 182 / s. 184

Temrozlu Ömer Onbaşı vefat idüb kızları Rukiye ve Zehra ile oğulları Mehmed ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rukiye dahi vefat idüb cedde-i sahihası Aişe ile li-ebeveyn kız karındaşı Zehra ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra dahi vefat idüb vefat idüb zevci Hüdâverdi ile cedde-i sahihası mezbûra Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb oğulları Molla Kasım ve Mustafa'ya terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Onbaşı'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye dört yüz otuz iki sehinden olub: yüz seksen ikişer sehmi Mehmed ve Ahmed'e ve kırk iki sehmi Hüdâverdi ve on üçer sehmi Molla Kasım ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Temrozlu Mehmed Ömer Onbaşı / 19 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 183 / s. 185

Defn-i emvât için mua'dd olan arâzi-yi mevkûfeden mâ'ada bir mahalde medfûn bulunan emvâtın kable'r-ramîm ihrâciyla mahall-i âhara nakli veyahut bi-lâ ihrâc kabirlerinin tesviye edilmesi veyahut emvât çürüyüb türâb oldukdan sonra kabirlerinin tesviyesiyle üzerlerine bina yapılması veyahut üzerleri zer' edilmesi veyahut suret-i âharla intifâ' olunması câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde cevâmi-i şerife harimlerinde bulunan yerlerde medfûn emvât çürüyüb türâb oldukdan sonra kabirlerini tesviye etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Komiserliği / 23 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 184 / s. 186

Evdimli Ferâz Hüseyin Avni vefat idüb zevci Ali ile babası mezbûr Hüseyin Avni'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Ali'ye ve bir sehmi dahi babası Hüseyin Avni'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın kız karındaşı Aişe ile er karındaşı Yusuf vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Ali'ye ve üç sehmi babası Hüseyin Avni'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Ali Bey Molla Mustafa / 23 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 185 / s. 187

Polemidyalı Şerife Osman vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Osman'ın oğulları Zihni ve İsmail ve Hulûsi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: birer sehmi er karındaşı Hüseyin Osman'ın oğulları Zihni ve İsmail ve Hulûsi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin li-ebeveyn kız karındaşları Yasemin ve Fahriye'nin evlâd-ı zükûru ve inâsi vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi müstehak tapu olub hakk-ı tapu ashabi varsa ânlarla bedel-i misliyle tefvîz olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Leymosunlu kemaneci Salih Tahir Ağa / 27 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 186 / s. 188

Lefkoşalı Şerife Mustafa bi-lâ veled vefat idüb zevci Mustafa Derviş ve li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: iki sehmi zevci Mustafa Derviş'e ve birer sehmi dahi karındaşları Mehmed ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Mustafa / 28 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 187 / s. 189

Lefkoşalı İsmail Hüseyin vefat idüb zevcesi Şefika'yı ve kızı Hafize ile oğulları Behcet ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehimden olub: beş sehmi zevcesi Şefika'ya ve yedi sehmi kızı Hafize'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Behcet ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hafize İsmail Hüseyin / 20 Eylül 1929

Fetva Defteri I / nr. 188 / s. 190

Matyatlı Fâtıma Mehmed vefat idüb kızları Nâciye ve Mûnise ve Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları Mustafa ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehimden olub: dörder sehmi kızları Nâciye ve Mûnise ve Pembe'ye ve üçer sehmi dahi er karındaşları Mustafa ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Nâciye ve Mûnise ve Pembe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Mustafa Mehmed Ağa / 3 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 189 / s. 191

Aslen malı olmayan evlâd-ı sıgârın fakîre anaları ve mûsir veya mu'sir analarının babasıyla mûsir babalarının babasından başka kimseleri olmasa nafakaları yalnız mûsir olan babalarının babası üzerine mi lazım gelir?

el-Cevab: Evet.

Minareliköylü Hasan Ahmed Ağa / 5 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 190 / s. 192

Zeyd Hind'i yirmi lira mehr-i müeccel ve yirmi lira mehr-i muaccel üzerine tezevvüc idüb kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık itdikden sonra Hind mehr-i muaccelini istîfâ eylediğini ikrâr itdikde Zeyd bu suretle mehr-i müeccel ve mehr-i muaccelin nısfını îfâ etmiş addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

İskele müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 8 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 191 / s. 193

Meryem, kızı Fâtıma ile Dudu'nun oğlu Halil'i müddet-i radâ'da irdâ' idüb ba'dehû gerek Fâtıma ve gerek Halil vefat eyleseler mezbûra Meryem'in diğerkızı Havva ile Dudu'nun diğerkızı Halil beynlerinde hiçbir suretle radâ' vukû bulmasa mezbûrân Havva ile Halil beynlerinde akd-i zevâc câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Molla Salih Molla Halil / 10 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 192 / s. 194

Kufezli Pembe Aziz vefat idüb zevci Hüseyin Osman'ı ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Emine ile er karındaşları Hasan ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Pembe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: altı sehmi zevci Hüseyin Osman'a ve birer sehmi Aişe ve Emine'ye ve ikişer sehmi dahi Hasan ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Aziz'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehimden olub: iki sehmi zevci Hüseyin Osman'a ve üçer sehmi er karındaşları Hasan ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kufezli Tayyib Hüseyin Efendi / 11 Teşrîn-i Evvel 1930⁸⁵⁵

Fetva Defteri I / nr. 193 / s. 195

Tatlısulu Halil Osman vefat idüb zevcesi Müstade'yi ve anası Şerife'yi ve kızları Bâhire ve Fahriye ile oğulları Halil ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Bâhire dahi vefat idüb anası Müstade'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Fahriye ile er karındaşları Halil ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife dahi vefat idüb müteveffâ oğlu Halil'in kızı Fahriye ile oğulları Halil ve Mehmed'i

⁸⁵⁵ Tarih hatalı yazılmış olup, doğrusu 11 Teşrîn-i Evvel 1929'dur.

terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye dört bin üç yüz yirmi sehinden olub: altı yüz yirmi beş sehmi Müstade'ye ve yedi yüz otuz dokuz sehmi Fahriye'ye ve bin dört yüz yetmiş sekizer sehmi dahi Halil ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehinden olub: birer sehmi mütesâviyen evlâdları Fahriye ve Halil ve Mehmed'e ve bir sehmi dahi müteveffâ Bâhire'den intikâlen anası Müstade'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tatlısulu Fahriye Halil Osman / 11 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 194 / s. 196

Matyatlı Hüseyin Arif vefat idüb anası Aişe ile babası Arif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Arif'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Aişe'ye ve beş sehmi dahi babası Arif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Arif'in li-ebeveyn kız karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Arif'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen anası Aişe ile babası Arif'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Aişe Halil / 12 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 195 / s. 197

Leymosunlu Hasan Onbaşı vefat idüb zevcesi Hatice Cünbezli'yi ve anası Hatice Hamamcı'yi ve oğlu Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice Hamamcı dahi vefat idüb kızı Aişe ile oğlu Hüseyin Onbaşı'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Onbaşı dahi vefat idüb zevcesi Emete'yi ve kızı Pembe ile oğulları Mehmed ve Hasan ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Onbaşı'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi Hatice Cünbezli'ye ve elli bir sehmi Hasan Hasan Onbaşı'ya ve dört sehmi Aişe'ye ve birer sehmi Emete ve Pembe'ye ve ikişer sehmi dahi Mehmed ve Hasan ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Mahkeme-i Şer'îyyesi kâtibi Reşad Efendi / 12 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 196 / s. 198

Kandulu Ali Osman vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve kızları Nesîme ve Firdevse ile oğulları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Firdevse dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Nesîme ile er karındaşları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Nesîme ile er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Nesîme'yi ve li-üm kız karındaşı Havva'yi ve li-ebeveyn amucaları Salih Osman ve Halil Osman'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nesîme dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-üm kız karındaşları Havva ve Saîde'yi ve li-ebeveyn amucaları Salih Osman ve Halil Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye ve'l-ihtisâr üç bin sekiz yüz seksen sekiz sehinden olub: bin dörtyüz seksen yedi sehmi Dudu'ya ve altı yüz seksen altı sehmi Havva'ya ve üç yüz kırk üç sehmi Saîde'ye ve altı yüz seksen altışar sehmi dahi Salih ve Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandulu Dudu Şükrü / 14 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 197 / s. 199

Mutayakalı Salih Çoban Ali vefat idüb kızı Nuran ile li-ebeveyn er karındaşı Besim Çoban Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi kızı Nuran'a ve bir sehmi dahi er karındaşı Besim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salih Çoban Ali'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Nuran'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mutayakalı Besim Çoban Ali'nin oğlu Ahmed / 14 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 198 / s. 200

Şilluralı Mustafa Hacı Hüseyin vefat idüb zevcesi Kadriye'yi ve kızları Mürîde ve Şifa ve Fâtıma ile oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Hacı Hüseyin'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Kadriye'ye ve yedişer sehmi kızları Mürîde ve Şifa ve Fâtıma'ya ve on dört sehmi oğlu Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 17 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 199 / s. 201

Lefkoşalı İsmail Hüseyin vefat idüb zevcesi Şefika'yı ve kızı Hafize ile oğulları Behcet ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Şefika'ya ve yedi sehmi kızı Hafize'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Behcet ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 18 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 200 / s. 202

Hind-i sağîrayı, anası Zeyneb bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzereyken Hind dokuz yaşını ikmâl idüb müştehâ olsa, Hind-i sağîranın pederi Zeyd sağîrayı Zeyneb'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Denyalı Cemal Ali / 19 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 201 / s. 203

Ayvasıllı Ali Hasan vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızı Aişe'yi ve anası Aişe'yi ve babası mezbûr Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe Ali dahi vefat idüb anası mezbûra Fâtıma'yı ve cedd-i sahîh-i mezbûr Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Hasan'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yirmi dört sehinden olub: yedi sehmi Fâtıma'ya ve dört sehmi Aişe'ye ve on üç sehmi dahi Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayvasıllı İbrahim Hasan / 21 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 202 / s. 204

Zeyd neseben er karındaşı Bekr'in radâ'an kızı Hind'i tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd Hind'i tezevvüc itdikde nikâh fasit olmakla Zeyd üzerine kable'l-vat' halvet bulunsa bile mehir lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.

Silikulu Mehmed Salih Ağa / 22 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 203 / s. 205

Alevgalı Aişe Hüseyin vefat idüb kızı Havva ile oğlu Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Ali dahi vefat idüb zevcesi Yasemin'i ve oğlu Cafer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb zevci Feyzî Hüseyin'i ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Ali'nin oğlu Cafer'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Hüseyin'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: dokuz sehmi Cafer'e ve bir sehmi Yasemin'e ve iki sehmi Feyzî Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi iki sehinden olub: bir sehmi babasından intikâlen Cafer'e ve bir sehmi dahi zevcesi Havva'dan intikâlen Feyzî Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Alevgalı Feyzî Hüseyin Ağa / 23 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 204 / s. 206

Çatozlu Hüseyin Kara Mustafa vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve anası Elife'yi ve babası mezbûr Kara Mustafa'yı ve kızı Mûnise'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Kara Mustafa'nın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi Fâtıma'ya ve dört sehmi Elife'ye ve beş sehmi Kara Mustafa'ya ve on iki sehmi Mûnise'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Kara Mustafa'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten kızı Mûnise'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatozlu Mustafa Mehmed Ağa / 23 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 205 / s. 207

Ayalı Aişe Yusuf vefat idüb zevci Hasan Halil'i ve anası Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Hatîke ve Şerife ile er karındaşları Hüseyin ve Hasan ve Salih ve İbrahim'i terk idüb kable'l-kisme mezbûr İbrahim dahi vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızı Elmasiye ile oğulları Cemali ve İbrahim'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Meryem dahi vefat idüb kızları Emine ve Hatîke ve Şerife ile oğulları Hüseyin ve Hasan ve Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye beş bin dokuz yüz kırk sehinden olub: iki bin dokuz yüz yetmiş sehmi Hasan Halil'e ve kırk beş sehmi Havva'ya ve altmış üç sehmi Elmasiye'ye ve yüz yirmi altışar sehmi Cemal ve İbrahim'e ve iki yüz doksana sehmi Emine ve Hatîke ve Şerife'ye ve beş yüz seksener sehmi dahi Hüseyin ve Hasan ve Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi sekiz sehinden olub: iki sehmi Hasan Halil'e ve birer sehmi dahi Emine ve Hatîke ve Şerife ve Hüseyin ve Hasan ve Salih'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayalı Hasan Halil Ağa / 23 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 206 / s. 208

Lefkoşalı Fâtıma Molla bi-lâ veled vefat idüb dayısı Hacı Abbas'ın kızları Rüşdiye ve Sıdika ile oğlu Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Molla'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese dört sehinden olub: birer sehmi Rüşdiye ve Sıdika'ya ve iki sehmi dahi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sindeli Yusuf Hacı Abbas / 23 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 207 / s. 209

Lefkeli Bâhire İbrahim Paşa vefat idüb zevci Mustafa'yı ve anası Zehra'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi ve li-eb kız karındaşı Dervişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Bâhire'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese bi-tarîki'l-'avl sekiz sehinden olub: üç sehmi zevci Mustafa'ya ve bir sehmi anası Zehra'ya ve üç sehmi li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'ye ve bir sehmi dahi li-eb kız karındaşı Dervişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusalı Ahmed Halil Ağa / 24 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 208 / s. 210

Çatozlu Mehmed Ahmed Çuvalcı Hasan vefat idüb li-üm kız karındaşı Nardâne Hacı Mehmed'i ve amucası Ali Çuvalcı Hasan'ın oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese altı sehinden olub: bir sehmi Nardâne'ye ve beş sehmi dahi Mehmed Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilin li-üm kız karındaşı Nardâne'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatozlu Mehmed Ali Çuvalcı Hasan / 24 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 209 / s. 211

Çatozlu Mehmed Halit Ahmed vefat idüb yalnız li-üm kız karındaşı Nardâne'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Halit Ahmed'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese fardan ve reddin kız karındaşı mezbûra Nardâne'ye münhasıran isabet eder mi?

el-Cevab: Eder.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Halit Ahmed'in dayısı Çuvalcı Hasan'ın oğlu Çuvalcı Ali'nin oğlu Mehmed vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Çatozlu Salih Ali Çamış / 26 Teşrin-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 210 / s. 212

Lefkoşalı Fâtıma Terzi Ahmed Hacı Hüseyin vefat idüb ammetesi yani halası Mümine Hacı Hüseyin'in kızları Emine Şeyh Süleyman ve Hacı Zehra Şeyh Süleyman ve hâli yani dayısı Hacı Abbas'ın kızları Sıdika ve Rüşdiye ile oğlu Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın

bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: dörder sehmi Emine ve Zehra'ya ve birer sehmi Sıdika ve Rüşdiye'ye ve iki sehmi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Emine ve Zehra Hanımlar Şeyh Süleyman / 26 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 211 / s. 213

Zeyd vefat idüb zevcesi Hind'i ve li-ebeveyn er karındaşı oğlu Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr zeyd'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hind'e ve üç sehmi dahi karındaşı oğlu Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan zevcesi Hind'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Avukat Emir Yandisi(?) Efendi / 29 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 212 / s. 214

Zeyd kâim pederi Bekir ile münâza'a sırasında "kızı tatlık ederim" dedikte Bekir üçten dokuza boş deyib Zeyd dahi üçten dokuza boşarım demekle beraber boşamasa Zeyd mücerred böyle demekle zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind boş olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunlu marangoz Hüseyin Cahit Efendi / 30 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 213 / s. 215

Lefkoşalı Fâtıma Terzi Ahmed Hacı Hüseyin bi-lâ veled vefat idüb ammetesi yani halası Mümine Hacı Hüseyin'in kızları Emine Şeyh Süleyman ve Hacı Zehra Şeyh Süleyman'ı ve hâli yani dayısı Hacı Abbas'ın kızları Rüşdiye ve Sıdika ile oğlu Yusuf'u terk terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: dörder sehmi Emine ve Zehra'ya ve birer sehmi Rüşdiye ve Sıdika'ya ve iki sehmi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Avukat kâtibi İbrahim Yahya Efendi / 20 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 214 / s. 216

Meluşalı Mehmed Ali Namık vefat idüb zevcesi Sadiye'yi ve kızları Aişe ve Havva ve Emine ile oğulları Namık ve Hasan ve İsmet ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi seksen sekiz sehinden olub: on bir sehmi zevcesi Sadiye'ye ve yedişer sehmi kızları Aişe ve Havva ve Emine'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Namık ve Hasan ve İsmet ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Meluşalı Sadiye Hasan / 31 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 215 / s. 217

Kudrufalı Osman Nuri Molla Hüseyin vefat idüb zevcesi Emete'yi ve oğulları Mehmed Zihni ve Azmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman Nuri'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: iki sehmi zevcesi Emete'ye ve yedişer sehmi dahi oğulları Mehmed Zihni ve Azmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Emete Hanım Yusuf / 31 Teşrîn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 216 / s. 218

İkseroğnolu Hüseyin Yusuf vefat idüb zevcesi Sultâne'yi ve anası Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Dürânü ile er karındaşı İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Sultâne'ye ve altı sehmi anası Meryem'e ve yedi sehmi kız karındaşı Dürânü'ye ve on dört sehmi dahi er karındaşı İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Yusuf'un arâzisi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Sultâne'ye ve üç sehmi anası Meryem'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Mustafa Hüseyin / 1 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 217 / s. 219

Amargezli Aişe vefat idüb zevci Ahmed'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Havva ile er karındaşı Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl

emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Ahmed'e ve bir sehmi kız karındaşı Havva'ya ve iki sehmi dahi er karındaşı Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Ahmed'e ve üç sehmi dahi li-ebeveyn er karındaşı Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Mustafa Hüseyin / 1 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 218 / s. 220

Gönyelili Hacı Yusuf Hüseyin vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve babası mezbûr Hüseyin'i ve kızları Fâtıma ve Havva ile oğulları Hasan ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin dahi vefat idüb zevcesi Ümmü Kadın'ı ve kızları Kezban ve Fâtıma ve Havva ve Gülsüm ve Zehra ile oğulları Ömer ve Ahmed ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ömer dahi vefat idüb zevcesi Hatice Sakallı Hasan'ı ve li-ebeveyn kız karındaşları Kezban ve Fâtıma'yı ve li-eb kız karındaşları Havva ve Gülsüm ve Zehra ile er karındaşları Ahmed ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice Hacı Hüseyin dahi vefat idüb kızları Fâtıma ve Havva ile oğulları Hasan ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice Sakallı Hasan dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Ali'nin oğulları Osman ve Hasan ve Hüseyin ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Yusuf Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehâti's-Şer'îyye on iki bin altı yüz yetmiş iki sehinden olub;; bin yedi yüz altmışar sehmi Fâtıma ve Havva Hacı Yusuf'a ve üç bin beş yüz yirmişer sehmi Hasan ve Hüseyin Hacı Yusuf'a ve iki yüz altmış dört sehmi Ümmü Kadın'a ve iki yüz seksener sehmi Kezban ve Fâtıma Hüseyin'e ve yüz yetmiş ikişer sehmi Havva ve Zehra ve Gülsüm Hüseyin'e ve üç yüz kırk dörder sehmi Ahmed ve Mustafa Hüseyin'e ve yirmi birer sehmi dahi Osman ve Hasan ve Hüseyin ve Mustafa Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gönyelili Hasan Hacı Yusuf / 2 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 219 / s. 221

Paşaköylü Aziz Ali vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızı Dervişe ile oğulları Mustafa ve Hüseyin ve Yusuf ve Abdullah'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb anası mezbûra Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Dervişe ile er karındaşları Hüseyin ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Aziz'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz on altı sehinden olub: otuz dört sehmi Şerife'ye ve yirmi sekiz sehmi Dervişe'ye ve elli altışar sehmi Hüseyin ve Yusuf'a ve kırk iki sehmi Abdullah'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Paşaköylü Abdullah Aziz / 5 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 220 / s. 222

Luricinalı Ali Halil vefat idüb kızları Hayriye ve Râziye ve Züleyha ve Meryem'i ve li-ebeveyn er karındaşı Yusuf'un oğlu Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Halil'in bi'l-cümle menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: birer sehmi kızları Hayriye ve Râziye ve Züleyha ve Meryem'e ve iki sehmi er karındaşı oğlu Ali Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bodamyalı Ali Yusuf Halil / 6 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 221 / s. 223

Peristeronali Hatice Mehmed Emin vefat idüb kızları Fâtıma ve Meryem ve Rüşdiye'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Raşid ve Mustafa ve Şevki'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dokuz sehinden olub: ikişer sehmi kızları Fâtıma ve Meryem ve Rüşdiye'ye ve birer sehmi dahi er karındaşları Raşid ve Mustafa ve Şevki'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Peristeronali Ahmed Raşid Efendi Mehmed Emin / 6 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 222 / s. 224

Luricinalı Ali Halil vefat idüb kızları Hayriye ve Râziye ve Züleyha'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Yusuf'un oğlu Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dokuz sehinden olub: ikişer sehmi Hayriye ve Râziye ve Züleyha'ya ve üç sehmi dahi er karındaşı oğlu Ali Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bodamyalı Ali Yusuf Halil / 6 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 223 / s. 225

Hind vefat idüb zevci Zeyd'i ve anası Meryem'i ve babası Amr'ı ve oğlu Beşir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in muhallefâtı on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Zeyd'e ve ikişer sehmi anası Meryem ile babası Amr'a ve beş sehmi dahi oğlu Beşir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Lefkoşalı Hürremzâde Mehmed Hakkı kerimesi Mediha vefat idüb zevci Ahmed Ziyaüddin'i ve anası Zehra'yı ve babası mezbûr Hakkı'yı ve oğlu Sadri sağır Memduh'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Mediha'nın muhallefâtı on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Ahmed Ziyaüddin'e ve ikişer sehmi anası Zehra ile babası Hakkı'ya ve beş sehmi dahi oğlu Memduh'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hâfız-ı kütüb Mehmed Râtib Efendi / 8 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 224 / s. 226

Lefkoşalı Derviş Kavası vefat idüb kızları Âfet ve Havva ile oğlu Aşır'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Âfet dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Havva'yı ve li-eb er karındaşı Aşır'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Derviş Kavas'ın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden, üç sehmi Havva'ya ve beş sehmi dahi Aşır'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Aşır Derviş Kavası / 9 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 225 / s. 227

Zeyd Hind ile zevciyyet muâmelesi yapıb Zeyd'den Hind bir veled getirse Zeyd veled bendendir deyib zinâ ettiğini söylemese veledin nesebi Zeyd'den sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde veled-i mezbûrun nafakası babası Zeyd üzerine lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'iyyesi / 13 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 226 / s. 228

Lefkoşalı Fâtıma Terzi Ahmed Hacı Hüseyin bi-lâ veled vefat idüb ammetesi yani halası Mümine Hacı Hüseyin'in kızları Emine Şeyh Süleyman ve Hacı Zehra Şeyh Süleyman'ı ve Hâli yani dayısı Hacı Abbas'ın kızları Rüşdiye ve Sıdika ve ile oğlu Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: dörder sehmi Emine ve Zehra'ya ve birer sehmi Rüşdiye ve Sıdika'ya ve iki sehmi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı hâfız-ı kütüb Mevlana Efendizâde Ahmed Efendi / 16 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 227 / s. 229

Elyeli Receb Derviş Ali vefat idüb anası Aişe'yi ve kızları Feride ve Nâfia ve Besime ile oğlu Receb'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Receb Derviş Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: birer sehmi Aişe ve Feride ve Nâfia ve Besime'ye ve iki sehmi oğlu Receb'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Receb Derviş Ali'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Feride ve Nâfia ve Besime ve Receb'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Elyeli Emir Hüseyin Emir Mehmed Ağa / 20 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 228 / s. 230

Kaymaklı Havva Mustafa vefat idüb zevci Salih'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Emete ve Şerife'yi ve li-eb kız karındaşı Zehra ile er karındaşı Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehimden olub: dokuz sehmi zevci Salih'e ve ikişer sehmi Aişe ve Emete ve Şerife'ye ve bir sehmi Zehra'ya ve iki sehmi Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Havva Mustafa'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Salih'e ve üç sehmi li-eb er karındaşı Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaymaklı karyesi ahalisinden Ahmed Mustafa Efendi / 20 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 229 / s. 231

Gönyelili Aişe Mehmed vefat idüb zevci Halil İbrahim ve anası Havva'yı ve li-ebeveyn er karındaşları Yusuf ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb oğulları Yusuf ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Meryem'i ve oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Meryem dahi vefat idüb oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf dahi vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızları Fâtıma ve Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Aişe ve Âfet ile oğlu Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb kızları mezbûrât Fâtıma ve Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Aişe ve Âfet ile oğlu mezbûr Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma dahi vefat idüb zevci Ali'yi ve oğulları Mehmed ve Yusuf'u ve Ahmed ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Halil İbrahim dahi vefat idüb oğlu İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Halil dahi vefat idüb li-ebeveyn amucası Musa İbrahim'i terk idükde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Mehmed'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'-ş-Şer'îyye bin dokuz yüz yirmi sehinden olub: dört yüz seksen sehmi Mehmed Hüseyin'e ve kırk sekizer sehmi Züleyha ve Havva ve Kezban ve Zehra ve Âkile ve Aişe ve Âfet'e ve doksan altı sehmi Ahmed'e ve on iki sehmi Ali'ye ve dokuzar sehmi Mehmed ve Yusuf ve Ahmed ve Hasan'a ve dokuz yüz altmış sehmi Musa İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gönyelili Musa İbrahim Ağa / 21 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 230 / s. 232

Lefkoşalı Hacı Aişe Hâfız Senâi vefat idüb zevci Hâfız İbrahim'i ve li-ebeveyn er karındaşları Hacı ve Vahîd'in oğulları Senâi'yi ve Selçuk'u terk idükde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Aişe'nin bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: iki sehmi zevci Hâfız İbrahim'e ve birer sehmi dahi Senâi ve Selçuk'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Aişe'nin er karındaşları kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşalı avukat kâtibi İbrahim Yahya Efendi / 22 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 231 / s. 233

Lefkoşalı Hasan Ahmed vefat idüb zevcesi Rahme'yi ve anası Fâtıma'yı ve kızı Şifa'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi terk idükde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Rahme'ye ve dört sehmi anası Fâtıma'ya ve on iki sehmi kızı Şifa'ya ve beş sehmi dahi kız karındaşı Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Rahme Yusuf / 29 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 232 / s. 234

Lefkoşalı Âfet Derviş Kavası vefat idüb ana ve baba bir kız karındaşı Havva'yı ve baba bir er karındaşı Aşır'ı terk idükde bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi Havva'ya ve bir sehmi dahi Aşır'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Aişe Derviş Kavası / 30 Teşrîn-i Sâni 1929

Fetva Defteri I / nr. 233 / s. 235

Menoyalı Emete Şerif Ali vefat idüb zevci Mehmed Ali'yi ve kızları Aişe ve Aziziye ile oğlu Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb vâris olarak yalnız babası Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aziziye dahi vefat idüb zevci Hasan Ahmed'i ve kızı Dervişe'yi ve babası mezbûr Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali Mehmed Ali dahi vefat idüb zevcesi Güzâre'yi ve babası mezbûr Mehmed Ali'yi ve kızları Emete ve Aişe ile oğulları Davud ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Ali dahi vefat idüb vâris olarak oğlu Ali'nin kızları Emete ve Aişe ile oğulları Davud ve Ali'yi terk idükde müteveffâ-yı mezbûra Emete Şerif Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'-ş-Şer'îyye ve'l-ihstâr beş yüz yetmiş altı sehinden olub: yirmi yedi sehmi Hasan Ahmed'e, elli dört sehmi Dervişe'ye ve yetmiş sekizer sehmi Emete ve Aişe'ye ve yüz elli altışar sehmi Davud ve Ali'ye ve yirmi yedi sehmi Güzâre'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Menoya muhtarı İzzet Ali / 2 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 234 / s. 236

Pıroyılı Arif Çavuş vefat idüb zevcesi Zehra ile li-üm er karındaşı Uzun Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Arif Çavuş'un gerek arâzîsi ve gerek menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Zehra'ya ve üç sehmi dahi fardan ve radden ana bir er karındaşı Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Arif Çavuş'un zevi'l-erhâmdan bulunan akrabası vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Pıroyılı Ahmed Uzun / 3 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 235 / s. 237

Denyalı Mustafa Karınca vefat idüb zevcesi Âlime'yi ve kızı Nâciye ile oğlu Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Karınca bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Âlime'ye ve yedi sehmi kızı Nâciye'ye ve on dört sehmi Râif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Denyalı Hasan Mehmed Karagöz / 3 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 236 / s. 238

Lefkoşalı Ahmed Nedim bi-lâ veled vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Melek ve Hûriye ve Meryem ve Havva'yı ve li-ebeveyn amucası Ahmed Hamdi'nin oğulları Mustafa Sâmi ve Mehmed Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Nedim'in bi'l-cümle muhallefâtı altı sehinden olub: birer sehmi mezbûrât Melek ve Hûriye ve Meryem ve Havva'ya ve Mustafa Sâmi ve Mehmed Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı İbrahim Yahya Efendi / 4 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 237 / s. 239

Evdimli Ferâz Hüseyin Avni bi-lâ veled vefat idüb zevci Ali Molla Mustafa'yı ve babası mezbûr Hüseyin Avni'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Ali Molla Mustafa'ya ve bir sehmi dahi pederi mezbûr Hüseyin Avni'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın zevci zimmetinde bulunan gerek mehr-i müeccelinin ve gerek mehr-i muaccelinin ve sair eşya-yı ayniyyenin nısfı zevcine ve nısf-ı diğeri babasına isabet eder mi?

el-Cevab: Eder.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ferâz'ın arâzîsi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Ali Molla Mustafa'ya ve üç sehmi dahi babası Hüseyin Avni'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Hüseyin Avni Efendi / 4 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 238 / s. 240

Denyalı Mustafa Karınca vefat idüb zevcesi Âlime'yi ve kızı Nâciye ile oğlu Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Karınca'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Âlime'ye ve yedi sehmi kızı Nâciye'ye ve on dört sehmi oğlu Râif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Karınca'nın techîz ve tekfini ve kazâ-yı duyûnu görülmeksizin emvâl-i metrûkesi beyne'l-verese taksim olunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Bu suretde Mustafa Karınca vefat idüb zevcesi Âlime ve kızı Nâciye ve oğlu Râif'i terk itdikde zevcesi Âlime Mustafa'nın techîz ve tekfinine kendi malından kadr-i ma'rûf meblağ sarf eylese Âlime masrûfunu terike-i Mustafa'dan almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Denyalı Âlime Kara Mehmed / 7 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 239 / s. 241

Tatlısulu Osman Mustafa bi-lâ veled vefat idüb zevcesi Aişe ile li-ebeveyn kız karındaşları Tevhîde ve Meryem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Aişe'ye ve üçer sehmi dahi fardan ve radden kız karındaşları Tevhîde ve Meryem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli Hasan Efendi Hacı Emir Ali / 9 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 240 / s. 242

Ayatotrolu Osman Dira vefat idüb zevcesi Yasemin'i ve kızları Aişe ve Emine ile oğulları İbrahim ve Mustafa ve Kâni ve Abdurrahman ve Sefer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Yasemin dahi vefat idüb kızı Rahme ile oğulları Hamza ve Sefer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Sefer dahi vefat idüb li-üm kız karındaşı Rahme'yi ve li-üm er karındaşı Hamza'yı ve li-eb kız karındaşı Aişe ve Emine ile li-eb er karındaşı İbrahim ve Mustafa ve Kâni ve Abdurrahman'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Osman Dira'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha ve'l-ihtisâr yedi bin iki yüz sehinden olub: altı yüz on dokuzar sehmi Aişe ve Emine'ye ve bin iki yüz otuz sekizer sehmi İbrahim ve Mustafa ve Kâni ve Abdurrahman ve dört yüz on beş sehmi Rahme'ye ve beş yüz doksan beş sehmi Hamza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayatotrolu Muhtar Hasan İbrahim / 10 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 241 / s. 243

Ayatotrolu Osman Dira vefat idüb bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi yirmi sekiz sehinden olub: dörder sehmi Aişe ve Emine'ye ve beşer sehmi dahi İbrahim ve Mustafa ve Kâni ve Abdurrahman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayatotrolu Muhtar Hasan İbrahim / 10 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 242 / s. 244

Hasan Çavuş vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızları Zeyde ve Zehra ile oğulları Hüseyin ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra dahi vefat idüb zevci Cafer'i ve anası Fâtıma'yı ve oğlu Mehmed Cafer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Hasan Çavuş dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Zeyde ile er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Hasan Çavuş dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Zeyde'yi ve li-ebeveyn amucası Mehmed Hüseyin Takkari'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hasan Çavuş'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkkul ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye beş bin yüz seksen dört sehinden olub: bin sekiz yüz on sehmi Fâtıma'ya ve iki bin üç yüz elli iki sehmi Zeyde'ye ve yüz seksen dokuz sehmi Cafer'e ve dört yüz kırk bir sehmi Mehmed Cafer'e ve üç yüz doksan iki sehmi Mehmed Hüseyin Takkari'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İbrahim Sıdkı Hasan / 11 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 243 / s. 245

Hasan Çavuş vefat idüb bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dört sehinden olub: bir sehmi Zeyde'ye ve bir sehmi validesi Zehra'dan intikâlen Mehmed Cafer'e ve iki sehmi dahi oğulları Hüseyin ve Mehmed'den intikâlen Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İbrahim Sıdkı Hasan / 11 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 244 / s. 246

Baf kasabası ahalisinden İprikzâde Râtib vefat idüb zevcesi Aişe ile oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Râtib'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedişer sehmi dahi oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bafı Sıdkı Efendi Şakir Efendi / 11 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 245 / s. 247

Aşağı Çiviyalı Emir Ahmed İbrahim vefat idüb zevcesi Züleyha'yı ve kızları Aişe ve Fâtıma ile oğlu Kerem'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Emir Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz iki sehinden olub: dört sehmi zevcesi Züleyha'ya ve yedişer sehmi kızları Aişe ve Fâtıma'ya ve on dört sehmi oğlu Kerem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûr Emir Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dört sehinden olub: birer sehmi evlâdları Aişe ve Fâtıma ve Kerem'e ve bir sehmi dahi müteveffâ kerimesi Kadriye'nin kızı Havva'ya mütesâviyen intikâl itmesi kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 11 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 246 / s. 248

Yalyalı Safiye Hüseyin vefat idüb zevci Ahmed'i ve kızları Aişe ve Şerife ve Sadiye'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb zevci Hasan'ı ve babası mezbûr Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Safiye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye sekiz sehinden olub: üç sehmi Ahmed'e ve ikişer sehmi Şerife ve Sadiye'ye ve bir sehmi Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Safiye'nin li-üm er karındaşı Aziz Hüseyin vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Safiye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi on iki sehinden olub: dörder sehmi Şerife ve Sadiye'ye ve bir sehmi Hasan'a ve üç sehmi Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı İbrahim Şerif / 12 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 247 / s. 249

Komi Kebirli Aişe Süleyman vefat idüb zevci Hasan'ı ve anası Hanife ile babası mezbûr Süleyman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Hasan'a ve bir sehmi anası Hanife'ye ve iki sehmi babası Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Süleyman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Hasan'a ve üçer sehmi dahi anası Hanife ve babası Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Komi Kebirli Süleyman Emir Ali / 13 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 248 / s. 250

Girinyeli Ömer Salih Yoğurtcu vefat idüb zevcesi Havva ile li-ebeveyn er karındaşı Ahmed Salih'in oğulları Niyazi ve Derviş'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Havva'ya ve üçer sehmi dahi karındaşı oğulları Niyazi ve Derviş'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Şerife Hacı Hasan / 16 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 249 / s. 251

Lefkoşalı Mustafa Onbaşı vefat idüb zevcesi Suziye'yi ve kızı Zehra ile oğulları Ahmed ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Onbaşı'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Suziye'ye ve yedi sehmi kızı Zehra'ya ve on dörder sehmi dahi oğulları Ahmed ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Onbaşı'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi üç sehinden olub: birer sehmi mütesâviyen evlâdları Zehra ve Ahmed ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkeli Fâtıma Hacı Emir Kadın / 16 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 250 / s. 252

Luricinalı Mehmed Bekir Onbaşı vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve anası Râziye'yi ve oğulları Bekir ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Bekir'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Kezban'a ve sekiz sehmi anası Râziye'ye ve on yedişer sehmi sehmi dahi oğulları Bekir ve Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Bekir'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilin oğulları Bekir ve Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Seyyit Ali Yusuf / 18 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 251 / s. 253

Zeyd'in neseben er karındaşı Bekir Hind'e gayri meşrû suretde vat' idüb hâsıl olan veledin sütünden Hind başka bir aileden bulunan Zeyneb'i müddet-i radâ'da irdâ' eylese Zeyd'in Zeyneb'i tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.

Silikulu Sabri Molla Hüseyin Ağa / 20 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 252 / s. 254

Bladanisyalı Ahmed bi-lâ veled vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Emete'nin oğlu Zeyd'i ve li-ebeveyn er karındaşı Derviş'in kızı Aliye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi Zeyd'e ve iki sehmi dahi Aliye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sindeli Aliye Derviş / 20 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 253 / s. 255

On beş yaşında hadîsetü's-sinn ve gayri me'mûne olan Hind-i bîkr-i bâliğanın zî rahim-i mahrem asabeden kimsesi bulunmayıp müteveffâ babasının mahlûlesi Zeyneb ile ikametinden havf olunsa Hind'in anası veya ceddesi: "Zeyneb ile sakine olduğuna râziye olmam. Benim menzilimde sâkine olacak" diye iddia itdikde hâkim Hind'i hıfz-u himâyeye kâdira olan anası veya ceddesi nezdinde ikâmete cebr edebilir mi?

el-Cevab: Edebilir.

Lefkoşalı Hatice Molla Hüseyin / 21 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 254 / s. 256

Komi Kebirli Aîşe Süleyman vefat idüb zevci Hasan'ı zevci Hasan'ı ve anası Hanife ile babası Süleyman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aîşe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Hasan'a ve bir sehmi anası Hanife'ye ve iki sehmi dahi babası Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aîşe Süleyman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Hasan'a ve üçer sehmi dahi anası Hanife ve babası Süleyman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Komi Kebirli Hasan Ömer / 23 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 255 / s. 257

Hind-i sağırının hakk-ı hidânesi anası Zeyneb ve anasının anası Meryem'den sâkit olub babasının anası veyahut sağırının kız karındaşları dahi bulunmadığı suretde sağırının hakk-ı hidânesi hâlesine yani teyzesine ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evkaf vekili Hilmi Efendi / 2 Kânûn-i Evvel 1929⁸⁵⁶

Fetva Defteri I / nr. 256 / s. 258

Bladanisyalı Ahmed Hasan Dede vefat idüb zevcesi Zekiye ile li-ebeveyn amucası oğlu Muharrem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Zekiye'ye ve üç sehmi dahi asabeden ana ve baba bir amucası oğlu Muharrem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in li-ebeveyn er karındaşı kızı Aliye ile li-ebeveyn kız karındaşı kızı Cemâliye zevî'l-erhâmdan olduklarından vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Sindeli Aliye Derviş / 27 Kânûn-i Evvel 1929

Fetva Defteri I / nr. 257 / s. 259

İkseroğnolu Hüseyin Yusuf Aksa bi-lâ veled vefat idüb zevcesi Sultâne'yi ve anası Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Dürânü ile li-ebeveyn er karındaşları İbrahim ve Emin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış sehinden olub: on beş sehmi zevcesi Sultâne'ye ve on sehmi anası Meryem'e ve yedi sehmi kız karındaşı Dürânü'ye ve on dörder sehmi İbrahim ve Emin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Yusuf Hüseyin / 28 Kânûn-i Evvel 1929

⁸⁵⁶ Tarihinde yanlışlık olduğunu düşündüğümüz bu fetvanın verilen tarihte kaleme alınması mümkün gözükmemektedir. Nitekim bir öncesindeki (254) numaralı fetvanın tarihi 23 Kânûn-i Evvel 1929, bir sonraki (256) numaralı fetvanın tarihi ise 27 Kânûn-i Evvel 1929'dur. Kanaatimizce fetva müsevvidi, söz konusu tarihi yazdığı sırada 2'den sonraki rakamı yazmayı unutmuş olmalıdır.

1930 YILINA AİT FETVALAR

Fetva Defteri I / nr. 1 / s. 260

Lefkoşalı Hacı Mustafa Ğazâz Hacı Ali vefat idüb li-ebeveyn amucası İbrahim'in oğulları Ağa Mehmed ile Osman'ın oğulları Ali Sıdkı ve Mustafa Lütfi'yi ve Mehmed Remzi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Mustafa'nın bi'l-cümle muhallefâtı üç sehimden olub: birer sehim Ali Sıdkı ve Mustafa Lütfi ve Mehmed Remzi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hasan Nihat Efendi bin Derviş Mehmed / 4 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 2 / s. 261

Zeyd Hind'i yirmi lira mehr-i müeccel ve yirmi lira mehr-i muaccel tesmiyeleriyle tezevvüc idüb, kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık itdikden sonra Hind mehr-i muaccelini istifâ eylediğini ikrâr itdikde bu suretle mehr-i müeccel ve mehr-i muaccelin nisfını ifâ etmiş addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Dava vekili Fazıl Efendi / 6 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 3 / s. 262

Artimili İsmail vefat idüb zevcesi Şerife'ye ve kızı Şâh-ı Sîne ile oğulları Ali ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve anası Şerife'yi ve kızları Aişe ve Emete ve Şâh-ı Sîne ile oğulları Yusuf ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali Mehmed dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Emete ve Şâh-ı Sîne'yi ve li-eb er karındaşı Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şâh-ı Sîne Mehmed dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Emete ve li-eb er karındaşı Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti-ş-Şer'iyye yirmi beş bin dokuz yüz yirmi sehimden olub: dört bin yedi yüz elli iki sehim Şerife'ye ve dört bin beş yüz otuz altı sehim Şâh-ı Sîne İsmail'e dokuz bin yetmiş iki sehim Ali İsmail'e ve bin altı yüz altmış bir sehim Dudu'ya ve bin yedi yüz altmış sekizer sehim Aişe ve Emete'ye ve iki bin üç yüz altmış üç sehim Yusuf Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Artimi muhtarı Mehmed Canbaz Ali / 6 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 4 / s. 263

Teralı Âdile Mustafa vefat idüb zevci Mehmed Emin'i ve ana ve baba bir amucası Hacı Musa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Âdile'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehim zevci Mehmed Emin'e ve bir sehim dahi amucası Hacı Musa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Âdile Mustafa'nın li-üm kız karındaşı evlâdları Cemile ve Zihni vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Âdile Mustafa'nın arâzî tamamen ve kâmilten zevci Mehmed Emin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Teralı Muhtar Ahmed Fâik Bey / 6 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 5 / s. 264

Artimili müteveffâ İsmail'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi on beş sehimden olub: beşer sehim Şâh-ı Sîne ve Ali'ye ve birer sehim Mehmed İsmail'in evlâdları Aişe ve Emete ve Yusuf'a ve iki sehim dahi Şâh-ı Sîne ve Ali'nin anaları Dudu'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Artimi muhtarı Mehmed Canbaz Ali / 6 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 6 / s. 265

Luricinalı Yusuf Mustafa vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızları Müstade ve Leyla ve Dudu ve Havva'yı ve oğulları Mehmed ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış dört sehimden olub: sekiz sehim zevcesi Emine'ye ve yedişer sehim kızları Müstade ve Leyla ve Dudu ve Havva'ya ve on dörder sehim dahi oğulları Mehmed ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Yusuf Ali Ağa / 8 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 7 / s. 266

İbrahim vefat idüb zevceleri Râğibe ve Kâtibe ile oğulları Tahir ve Mesut'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mesut dahi vefat idüb anası Kâtibe ile li-eb er karındaşı Tahir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye kırk sekiz sehinden olub: üç sehmi Râğibe'ye ve on sehmi Kâtibe'ye ve otuz beş sehmi dahi Tahir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa'da sakin Tarsuslu Tahir İbrahim / 9 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 8 / s. 267

Artimili Ali İsmail bi-lâ veled vefat idüb anası Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Şâh-ı Sîne ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehinden olub: üç sehmi anası Şerife'ye ve beş sehmi kız karındaşı Şâh-ı Sîne'ye ve on sehmi dahi er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Artimili muhtar Mehmed Canbaz Ali / 10 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 9 / s. 268

Aşağı Polemidyalı Havva Mustafa vefat idüb zevci Edhem'i ve kızı Havva'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı İffete'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Edhem'e ve iki sehmi kızı Havva'ya ve bir sehmi dahi kız karındaşı İffete'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aşağı Polemidyalı İffete Mustafa / 10 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 10 / s. 269

Peristeronali Şerife Mehmed Ali vefat idüb zevci Hüseyin'i ve kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Hatîke ve Zeyneb ile li-ebeveyn er karındaşları Osman ve Fâik'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: altı sehmi zevci Hüseyin'e ve on iki sehmi kızı Aişe'ye ve birer sehmi kız karındaşları Hatîke ve Zeyneb'e ve ikişer sehmi er karındaşları Osman ve Fâik'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Peristeronali Hüseyin Hasan Ağa / 10 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 11 / s. 270

Aleminyolu Nazife Hacı Halil vefat idüb anası Fâtıma Abdullah'ı ve kızları Fâtıma ve Hayriye ile oğulları Hasan ve Mahmud'u terk idüb kable'k-kısme mezbûra Fâtıma dahi vefat idüb zevci Mehmed Emin'i ve kızı Mûnise'yi ve anasının anası Fâtıma Abdullah'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı Hayriye ile li-ebeveyn er karındaşları Hasan ve Mahmud'u terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma Abdullah dahi vefat idüb kızları Emine ve Âfet ile oğulları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb zevci Hüseyin Hasan'ı ve kızı Şâziye ile oğulları Hasan ve Aziz ve Kâmil ve Hamdi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nazife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye kırk altı bin altı yüz elli altı sehinden olub: altı bin beş yüz seksen sekiz sehmi Hayriye'ye ve on üç bin yüz yetmiş altışar sehmi Hasan ve Mehmed'e ve bin altı yüz yirmi sehmi Mehmed Emin'e ve üç bin iki yüz kırk sehmi Mûnise'ye ve bin dört yüz yetmiş altı sehmi Âfet'e ve iki bin dokuz yüz elli ikişer sehmi Mustafa ve Ali'ye ve üç yüz altmış dokuz sehmi Hüseyin Hasan'a ve yüz yirmi üç sehmi Şâziye'ye ve iki yüz kırk altışar sehmi dahi Hasan ve Aziz ve Kâmil ve Hamid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Mustafa Sâmî Bey / 11 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 12 / s. 271

Luricinalı Mehmed Bekir Onbaşı vefat idüb zevcesi Emine'yi ve anası Râziye'yi ve oğulları Bekir ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Emine'ye ve sekiz sehmi anası Râziye ve on yedişer sehmi oğulları Bekir ve Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Bekir Mehmed / 13 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 13 / s. 272

Piroyili Arif Çavuş vefat idüb zevcesi Zehra ile li-üm er karındaşı uzun Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Arif Çavuş'un gerek arâzisi ve gerek menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Zehra'ya ve üç sehmi dahi fardan ve radden ana bir er karındaşı Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Zehra Mahmud / 14 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 14 / s. 273

Radâ'ın vukûu bir racül ile bir avratın şehadetleriyle şer'an sâbit olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Silikulu Mehmed Salih / 14 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 15 / s. 274

İkseroğnolu Hüseyin Yusuf Ata vefat idüb zevcesi Sultâne'yi ve anası Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Dürânü ile li-ebeveyn er karındaşları İbrahim ve Emin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Emin dahi vefat idüb zevcesi Âkile'yi ve anası mezbûra Meryem'i ve kızları Aişe ve Hind ile oğulları Hasan ve İbrahim'i terk ittikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye dört bin üç yüz yirmi sehinden olub: bin seksen sehmi Sultâne'ye ve sekiz yüz seksen sekiz sehmi Meryem'e ve beş yüz dört sehmi Dürânü'ye ve bin sekiz sehmi İbrahim Hüseyin'e ve yüz yirmi altı sehmi Âkile'ye ve yüz on dokuz sehmi Aişe ve Hind'e ve iki yüz otuz sekizer sehmi Hasan ve İbrahim Emin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Hasan İbrahim / 17 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 16 / s. 275

Zeyd'in zevcesi Hind mehrini ve nafakasını zevci Zeyd'e bağışlayıp Zeyd dahi Hind'i talâk-ı bâinle tatlik itdikden sonra Hind nâdime olub mehrini ve nafakasını Zeyd'den talep ve istirdâda kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosun'da İmam Hâfiz Derviş Efendi / 20 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 17 / s. 276

Prodromili Havva Hasan vefat idüb zevci Hasan Mustafa'yi ve anası Hibetî'yi ve kızı Havva Hasan Mustafa'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Sâlise ile li-ebeveyn er karındaşları Ahmed ve İbrahim ve Salih ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva Hasan Mustafa dahi vefat idüb anasının anası Hibetî'yi ve babası Hasan Mustafa'yi terk ittikde müteveffâ-yı mezbûra Havva Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yüz sekiz sehinden olub: yetmiş iki sehmi Hasan Mustafa'ya ve yirmi yedi sehmi Hibetî'ye ve bir sehmi Sâlise'ye ve ikişer sehmi dahi Ahmed ve İbrahim ve Salih ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Perdorosili muhtar Murad Mehmed / 22 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 18 / s. 277

Maratalı Ahmed Kâmil vefat idüb zevcesi Anber'i ve anasının anası Tevhîde'yi ve babası Kâmil'i terk ittikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Anber'e ve iki sehmi ceddeleri Tevhîde'ye ve yedi sehmi dahi babası Kâmil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Maratalı Kâmil Ahmed Ağa / 24 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 19 / s. 278

Gaziverenli Rifat Salih vefat idüb anası Nâciye'yi ve kızları Kadriye ve Gülsüm ile oğulları Musa ve Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Gülsüm dahi vefat idüb anası Pembe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Kadriye'yi ve li-eb er karındaşları Musa ve Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Musa dahi vefat idüb anası Âfet'i ve li-ebeveyn er karındaşı Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Salih dahi vefat idüb anası Âfet'i ve li-eb kız karındaşı Kadriye'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe dahi vefat idüb kızı Kadriye'yi terk ittikde müteveffâ-yı mezbûr Rifat Salih'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye bin iki yüz doksan altı sehinden olub: iki yüz on altı sehmi Nâciye'ye ve yedi yüz yirmi dokuz sehmi Kadriye'ye ve üç yüz elli bir sehmi dahi Âfet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gaziverenli Osman Musa Ağa / 24 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 20 / s. 279

Zahargalı Hibetî İzzet vefat idüb zevci İsmail Hüseyin'i ve anası Hatice'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi zevci İsmail'e ve bir sehmi anası Hatice'ye ve iki sehmi dahi li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'in li-eb kız karındaşları Saliha ve Aişe vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci İsmail'e ve üç sehmi dahi anası Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zahargalı İsmail Hüseyin Ağa / 29 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 21 / s. 280

Kaymaklılı Dervişe Mustafa Çavuş vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-üm kız karındaşı Şâziye'yi ve li-eb kız karındaşı Hatîke ile li-eb er karındaşları Mehmed ve İbrahim ve Hasan ve Salih ve Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Dervişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış altı sehimden olub: on birer sehmi Fâtıma ve Şâziye'ye ve dört sehmi Hatîke'ye ve sekizer sehmi dahi Mehmed ve İbrahim ve Hasan ve Salih ve Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Dervişe'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilan anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Küçük Kaymaklılı Halil Mustafa Çavuş / 29 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 22 / s. 281

Androlikolu Ahmed Mehmed vefat idüb zevcesi Hind'i ve anası Meryem'i ve kızı Zeyneb ile oğlu Zeyd'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zeyneb dahi vefat idüb anası Hind'i ve li-üm kız karındaşları Emete ve Rukiye ile li-üm er karındaşı Bekir'i ve li-ebeveyn er karındaşı Zeyd'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Zeyd dahi vefat idüb anası Hind'i ve li-üm kız karındaşları Emete ve Rukiye ile li-üm er karındaşı Bekir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hind dahi vefat idüb zevci Mustafa Mehmed'i ve kızları Emete ve Rukiye ile oğlu Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye beş bin yüz seksen dört sehimden olub: bin yüz altmış yedişer sehmi Emete ve Rukiye'ye ve bin beş yüz on sekiz sehmi Bekir'e ve dört yüz altmış sekiz sehmi Mustafa Mehmed'e ve sekiz yüz altmış dört sehmi dahi Meryem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ba'ıta Androlikolu Hasan Veli / 30 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 23 / s. 282

Ayvasıllı Ali Hasan vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızı Aişe'yi ve anası Aişe'yi ve babası Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe Ali dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve babasının babası Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye yetmiş iki sehimden olub: yirmi bir sehmi Fâtıma'ya ve on iki sehmi Aişe'ye ve otuz dokuz sehmi dahi Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayvasıllı Fâtıma Hasan / 31 Kânûn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 24 / s. 283

Bladanisyalı Ahmed Keleş kerimesi Hind vefat idüb zevci Mehmed'i ve anası Züleyha'yı ve babası Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi zevci Mehmed'e ve bir sehmi anası Züleyha'ya ve iki sehmi dahi babası Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in her cihetden olan karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ Hind'in cihâzından madûd bulunan karyola takımıyla beraber Hind'in veresesine mi aid olur yoksa yalnız zevcine mi aid olur?

el-Cevab: Veresesine aid olur.

Ayatmalı Mehmed Tosun / 4 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 25 / s. 284

Ahmed ve Züleyha kızları Hind'i hîn-i tezevvüclerinde, Hind'e bir bâb hâne hibe idüb Hind dahi hâneyi tesellüm eyledikten sonra vefat eylese Ahmed ve Züleyha hibelerinden rucû' edebilirler mi?

el-Cevab: Edemezler.

Ayatmalı Mehmed Tosun Ağa / 4 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 26 / s. 285

Fâtıma Emirzâde vefat idüb zevci Mehmed Ahmed'i ve anası Şerife'yi ve kızları Rukiye ve Gülsüm ve Zeyneb ve Meryem ve Hind'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl altmış beş sehinden olub: on beş sehmi zevci Mehmed Ahmed'e ve on sehmi anası Şerife'ye ve sekizer sehmi dahi kızları Rukiye ve Gülsüm ve Zeyneb ve Meryem ve Hind'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Emirzâde'nin er karındaşı Mehmed Emirzâde vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Prodromili Ahmed Mehmed Ağa / 7 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 27 / s. 286

Prodromili Havva Hasan vefat idüb zevci Hasan Mustafa'yı ve anası Hibetî'yi ve kızı Meryem'i ve li-eb er karındaşları Ali ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Meryem dahi vefat idüb anasının anası Hibetî'yi ve babası Hasan Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye yirmi dört sehinden olub: on altı sehmi Hasan Mustafa'ya ve altı sehmi Hibetî'ye ve birer sehmi dahi Ali ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Prodromili Ahmed Mehmed Ağa / 7 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 28 / s. 287

Lefkoşalı Mustafa Nuri vefat idüb zevcesi ve kızları Hatice ve Müjgân ve Nazperver'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Âkile ve Mümine ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Nuri'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Nuri'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz seksen sekiz sehinden olub: otuz altı sehmi zevcesi Meryem'e ve altmış dörder sehmi kızları Hatice ve Müjgân ve Nazperver'e ve on beşer sehmi kız karındaşları Âkile ve Mümine'ye ve otuz sehmi dahi er karındaşı Mehmed Nuri'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ahmed Hulûsi Efendi Musa Efendi / 10 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 29 / s. 288

Zeyd hâl-i sekrinde zevcesi Hind'i üçten dokuza diye tatlık eylese talâk-ı selâse vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd bi-lâ hülle Hind'i tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Kuklalı Halil Hüseyin / 10 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 30 / s. 289

Androlikolu Havva Hasan vefat idüb vefat idüb zevci Hasan Mustafa'yı ve anası Meryem'i ve kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Hind ile li-ebeveyn er karındaşları Zeyd ve Amr ve Bekir ve Beşir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb anasının anası Meryem'i ve babası Hasan Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva Hasan'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz sekiz sehinden olub: yetmiş iki sehmi Hasan Mustafa'ya ve yirmi yedi sehmi Meryem'e ve bir sehmi kız karındaşı Hind'e ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Zeyd ve Amr ve Bekir ve Beşir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Havva Hasan'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Aişe'ye ve Aişe'nin dahi vefatıyla kâmilen babası Hasan Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Androlikolu Hasan Mustafa Ağa / 11 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 31 / s. 290

Zeyd'in zevcesi Hind evlâdı terk ederek vefat itdikde, zevci Zeyd zimmetinde olan mehrin dörtte üçünü Hind'in diğer veresesine vermesi lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Androlikolu Hasan Mustafa Ağa / 11 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 32 / s. 291

Silikulu Rifat Hüseyin vefat idüb zevcesi Hâcer'i ve kızları Cemâliye ve Ferdiye ve Resmîye ile oğlu Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Cemâliye dahi vefat idüb anası Hâcer'i ve oğulları Rafet ve Enver'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Ferdiye dahi vefat idüb zevci Kûfi'yi ve anası Hâcer'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Resmîye ile li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa dahi vefat idüb anası Hâcer'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Resmîye'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hâcer dahi vefat idüb kızı Resmîye'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Sıdika'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Rifat Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye bin dört yüz kırk sehinden olub: sekiz yüz altmış sehmi Resmîye'ye ve yüz beşer sehmi Rafet ve Enver'e ve yüz yirmi altı sehmi Kûfi'ye ve iki yüz kırk dört sehmi dahi Sıdika'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Silikulu Resmîye Rifat Hüseyin / 12 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 33 / s. 292

Silikulu müteveffâ Rifat Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi altı sehinden olub: on bir sehmi Resmîye'ye ve bir sehmi Kûfi'ye ve ikişer sehmi dahi Rafet ve Enver'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Silikulu Resmîye Rifat Hüseyin / 12 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 34 / s. 293

Fâtıma Emirzâde vefat idüb zevci Mehmed Ahmed'i ve anası Şerife'yi ve kızları Meryem ve Şerife ve Âdile ve Âkile ve Pembe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl altmış beş sehinden olub: sehinden olub: on beş sehmi zevci Mehmed Ahmed'e ve on sehmi anası Şerife'ye ve sekizer sehmi dahi kızları Meryem ve Şerife ve Âdile ve Âkile ve Pembe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Emirzâde'nin li-eb er karındaşı Mehmed Emirzâde vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Koçinalı Ahmed Mehmed Ağa / 13 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 35 / s. 294

Dalili Kezban Ramazan vefat idüb zevci Yusuf Ali ile oğulları İsmail ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Kezban'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Yusuf Ali'ye ve üçer sehmi dahi oğulları İsmail ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 36 / s. 295

Kalavaşlı Ahmed Mustafa vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Ümmühân ve Pembe ile li-ebeveyn er karındaşı oğlu Hasan Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: birer sehmi kız karındaşları Ümmühân ve Pembe'ye ve er karındaşı oğlu Hasan Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mustafa'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kız karındaşları Ümmühân ve Pembe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Moralı Hâcer Bekir / 17 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 37 / s. 296

Zeyd-i müslim Hind-i gayri müslime ile tezevvüc idüb beynlerinde hâsıl olan evlâd, babalarına mı tabi olur yoksa analarına mı?

el-Cevab: Müslim olan babalarına tabi olur.

Bu suretde Hind-i gayri müslim Zeyd-i müslimden olan evlâd-ı sığârını bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken sığâr-ı mezbûrîn te'akkul-ü dîn itdiklerinde sığâr-ı mezbûrîni babaları Zeyd-i müslim anaları Hind-i gayri müslimden almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 17 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 38 / s. 297

Kandulu Ahmed Gülcü vefat idüb zevcesi Nefise ile kızı Hâcer'in oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Nefise'ye ve üç sehmi dahi kızının oğlu Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Gülcü'nün dayısı Ali'nin evlâdı Gülşen ve İsmail ve Elmas vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosun Cami-i Cedid İmamı Mehmed Reşad Efendi / 20 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 39 / s. 298

Aişe Ali vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı oğulları Hurşid Hasan ve Ali Osman'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali Osman dahi vefat idüb kızı Râsiha ile li-ebeveyn kız karındaşı Emine Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Ali'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye dört sehimden olub: iki sehmi Hurşid Hasan'a ve birer sehmi dahi Râsiha ve Emine Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun'da avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 20 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 40 / s. 299

Lefkoşalı Türk Hasan Abdülkâdir vefat idüb zevcesi Emine'yi ve oğulları Mustafa Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Türk Hasan'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: iki sehmi Emine'ye ve yedişer sehmi dahi oğulları Mustafa ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaymaklılı Mustafa Hüseyin / 22 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 41 / s. 300

Hind-i fakîranın nafakası li-ebeveyn amucası oğlu Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Dava vekili Bahaüddin Efendi / 24 Şubat 1930

Fetva Defteri I / nr. 42 / s. 301

Aişe Hüseyin vefat idüb zevci Kazım Nâsıf'ı ve anası Meryem'i ve babası Hüseyin'i ve kızları Sabriye ve Cihan ile oğlu Reşad'ı terk idüb kable'l-lısme mezbûr Kazım Nâsıf dahi vefat idüb zevcesi Âkile'yi ve kızları Sabriye ve Cihan ile oğlu Reşad'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç yüz seksen dört sehimden olub: altmış dörder sehmi Meryem ve Hüseyin'e ve altmış birer sehmi Sabriye ve Cihan'a ve yüz yirmi iki sehmi Reşad'a ve on iki sehmi dahi Âkile'ye bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hirsofu karyesinden Şükrü Salih Ağa / 1 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 43 / s. 302

Vudalı Şerife Mehmed vefat idüb zevci Derviş'i ve babası mezbûr Mehmed'i ve oğlu Zeyd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Derviş'e ve iki sehmi pederi Mehmed'e ve yedi sehmi dahi oğlu Zeyd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilen oğlu Zeyd'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Şeyh Mehmedzâde Osman Şakir Efendi / 4 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 44 / s. 303

Piperustronahı Süleyman Hüdâverdi vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve babası Hüdâverdi'yi ve kızları Şehri ve Emine ile oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Süleyman'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehimden olub: on iki sehmi zevcesi Kezban'a ve on altı sehmi babası Hüdâverdi'ye ve on yedişer sehmi kızları Şöhret ve Emine'ye ve otuz dört sehmi dahi oğlu Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piperustronali Hüdâverdi Şakir Ağa / 5 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 45 / s. 304

Lefkoşalı Mustafa Nuri vefat idüb zevcesi Meryem'i ve kızları Emine ve Hatice ve Nazperver'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Mümine ve Âkile ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Nuri'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Nuri'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz seksen sekiz sehinden olub: otuz altı sehmi zevcesi Meryem'e ve altmış dörder sehmi kızları Emine ve Hatice ve Nazperver'e ve on beşer sehmi kız karındaşları Mümine ve Âkile'ye ve otuz sehmi dahi karındaşı Mehmed Nuri'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Baha Efendi ibn-i Ahmed Nakşi Efendi / 5 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 46 / s. 305

Zeyd'in sağîra kızı Zeyneb'i ceddesi Meryem bi-hakkî'l-hidâne terbiye üzere iken Zeyd Zeyneb'i dokuz yaşını ikmâl etmeksizin Meryem'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Girneli Pembe binti Mehmed / 8 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 47 / s. 306

Kalavaçlı Ümmühân Arif Salih vefat idüb zevci Salih'i ve kızları Aişe ve Zarişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ve Şerife'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Ümmühân'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: altı sehmi zevci Salih'e ve sekizer sehmi kızları Aişe ve Zarişe'ye ve birer sehmi dahi kız karındaşları Pembe ve Şerife'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ümmühân'ın amca evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'iyyesi / 8 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 48 / s. 307

İstroncolu Ali Hasan Yorgancı vefat idüb zevcesi Gülsüm'ü ve anası Pembe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Sadiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl on üç sehinden olub: üç sehmi zevcesi Gülsüm'e ve dört sehmi anası Pembe'ye ve altı sehmi dahi kız karındaşı Sadiye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin karındaşı evlâdı vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa Telgraf Ahmed Ağa / 8 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 49 / s. 308

Safiye, kızı Sündüs ile beraber Şevket'in kız karındaşı Selvinâz'ı müddet-i radâ'da irdâ' eylese Şevket'in Safiye'nin kızı Sündüs'ü tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomo İmamı Zafri Efendi Hacı Mahmud / 10 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 50 / s. 309

Ortaköylü Hasan Ahmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızları Nâciye ve Zehra ile oğlu Mehmed Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz iki sehinden olub: dört sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve yedişer sehmi Nâciye ve Zehra'ya ve on dört sehmi dahi oğlu Mehmed Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Nâciye ve Zehra ve Mehmed Ali'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ortaköylü Zehra Hasan / 10 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 51 / s. 310

Amargezli Hasan Aziz vefat zevcesi Hezârân ile anası Yasemin'i ve kızları Âdile ve Meryem ve Sultâne'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Aziz'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Hezârân'a ve on iki sehmi anası Yasemin'e ve on altışar sehmi kızları Âdile ve Meryem ve Sultâne'ye ve üç sehmi dahi er karındaşı Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Aziz'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Âdile ve Meryem ve Sultâne'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Amargezli Ahmed Aziz / 10 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 52 / s. 311

Zeyd zevcesi Hind'in izni ve emriyle kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe sarf idüb Hind'in arsasında Hind için bina ihdâs itdikden sonra Zeyd vefat eylese meblağ-ı masrûfu Zeyd'in veresesi Hind'den almaya kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde Zeyd, Zevcesi Hind'in izni olmaksızın kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe sarf idüb Zeyd kendi nefsi için Hind'in arsasında binâ ihdâs itdikden sonra Zeyd vefat eylese Zeyd'in ihdâs eylediği bina mâl-i mevrûs olup Hind diğer veresenin haklarını tazmin ederek binaya mâlike olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'in izni olmaksızın kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe sarf idüb Hind'in arsasında Hind için bina ihdâs itdikde Zeyd müteberri' olduğundan, Zeyd'in vefatından sonra veresenin binaya müdahaleye hakları olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Amargezli Ahmed Aziz Ağa / 11 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 53 / s. 312

Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i bir defa tatlık idüb aynı günde bi tekrârin sarhoş olduğu halde üç talâk ile tatlık itdikde, hüllesiz, Zeyd Hind'i bi tekrârin tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunlu Resa bin Elmas İmam Reşad Efendi vasıtasıyla / 13 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 54 / s. 313

Ayatoğroli Ahmed Halil vefat idüb zevcesi Cemile ile kızları Aişe ve Emine ve oğulları Mehmed ve Halil ve Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Halil'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış dört sehinden olup: sekiz sehmi zevcesi Cemile'ye ve yedişer sehmi kızları Aişe ve Emine'ye ve on dörder sehmi oğulları Mehmed ve Halil ve Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Halil'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Aişe ve Emine ve Mehmed ve Halil ve Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayatoğroli Cemil Yusuf / 13 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 55 / s. 314

Leymosunlu Hatice Hikmet vefat idüb zevci Ahmed'i ve anası Âfet'i ve oğlu Hikmet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hikmet Ahmed dahi vefat idüb anasının anası mezbûra Âfet'i ve babası mezbûr Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye yetmiş iki sehinden olup: on dokuz sehmi Âfet'e ve elli üç sehmi dahi Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Hikmet'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilin oğlu Hikmet'e ve Hikmet'in dahi vefatıyla tamamen babası Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu müteveffâ Hatice Hikmet validesi Âfet Edhem / 14 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 56 / s. 315

Molla Ahmed Salih vefat idüb zevcesi Ümmühân'ı ve kızları Emine ve Mâliye ve Fâti ve İlhâmiye ile oğulları Âdem ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mâliye dahi vefat idüb anası Ümmühân'ı ve li-üm kız karındaşı Zehra'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Fâti ile li-ebeveyn er karındaşları Âdem ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Âdem dahi vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve anası Ümmühân'ı ve kızı Remziye ile oğulları Mehmed ve Feyzî'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Feyzî dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Remziye ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâti dahi vefat idüb zevci Paşa Mustafa'yı ve anası Ümmühân'ı ve li-üm kız karındaşı Zehra'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine ile li-ebeveyn er

karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Ahmed'in bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye ve'l-ihstâr otuz bir bin yüz dört sehinden olub: altı bin üç yüz kırk beş sehmi Ümmühân'a ve üç bin dokuz yüz doksan sehmi Emine'ye ve üç bin dört yüz iki sehmi İlhamiye'ye ve yedi bin dokuz yüz seksen sehmi Hasan'a ve bin yüz doksan yedi sehmi Zehra'ya ve bin üç yüz iki sehmi Dudu'ya ve bin altı yüz altmış altı sehmi Remziye'ye ve üç bin üç yüz otuz iki sehmi Mehmed'e ve bin sekiz yüz doksan sehmi dahi Paşa Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Mâliye ve Fâti'nin li-ebeveyn er karındaşları bulunduğu cihetle li-eb kız karındaşları İlhamiye hisse-i mevrûselerinden miras alır mı?

el-Cevab: Almaz.

Tera Muhtarı Ahmed Fâik Efendi / 17 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 57 / s. 316

Müteveffâ Molla Ahmed Salih'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi yetmiş iki sehinden olub: on ikişer sehmi Emine ve İlhamiye ve Hasan'a ve yirmi bir sehmi Ümmühân'a ve dörder sehmi Remziye ve Mehmed ve Dudu'ya ve üç sehmi dahi Paşa Mustafa'ya virilse kanuna mutâbik olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tera Muhtarı Ahmed Fâik Efendi / 17 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 58 / s. 317

Lefkoşalı Mustafa Nuri vefat idüb zevcesi Meryem'i ve kızları Emine ve Hatice ve Nazperver'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Mümine ve Âkile ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Nuri'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Nuri'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz seksen sekiz sehinden olub: otuz altı sehmi zevcesi Meryem'e ve altmış dörder sehmi kızları Emine ve Hatice ve Nazperver'e ve on beşer sehmi kız karındaşları Mümine ve Âkile'ye ve otuz sehmi dahi er karındaşı Mehmed Nuri'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı avukat kâtibi İbrahim Yahya Efendi / 19 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 59 / s. 318

Polemıdyalı Aişe Kara Mehmed vefat idüb zevci Durali'yi ve anası Hatice'yi ve kızları Âdile ve Ferdiye ve Kadriye'yi terk idüb kable'l-kisme mezbûra Hatice dahi vefat idüb kızı Emete ile oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Emete dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Kadriye dahi vefat idüb babası Durali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz dokuz sehinden olub: on yedi sehmi Durali'ye ve sekizer sehmi Âdile ve Ferdiye'ye ve altı sehmi dahi Mehmed'e virilse bi-tarîki'l-münâseha ve'l-'avl sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemıdyalı Âdile Durali / 19 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 60 / s. 319

Zeyd-i sağîrin anası ve hâdinesi Hind nefsinin sağîra ecnebi Bekr'e tezvîc eylese sağîrin anasının anası Zeyneb sağîri bi-hakkı'l-hidâne Hind'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i sağîrin anasının anası dahi bulunmasa sağîrin hidânesi babasının anasına o dahi bulunmadığı suretde li-ebeveyn kız karındaşına ve li-üm kız karındaşına ve li-ebb kız karındaşına ve teyzesine ve halasına a'le't-terfîb ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i sağîr yedi yaşını ikmâl idüb istiğnâ hâsıl olsa sağîrin akreb-i asabâtı sağîri hâdinesinden almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 20 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 61 / s. 320

Lefkoşalı Behiye Edib vefat idüb anası Kezban ile kızı Melek ve oğlu Halid'i terk idüb müteveffâ-yı mezbûra Behiye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehinden olub: üç sehmi anası Kezban'a ve beş sehmi kızı Melek'e ve on sehmi dahi oğlu Halid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Melek Ali Mülazım / 21 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 62 / s. 321

Lefkoşalı Münise vefat idüb zevci Rıfki ve teyzesi Zehra'nın kızı Şerife'yi ve diğer teyzesi Lütfiye'nin oğlu Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Münise'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Rifat'a ve bir sehmi Şerife'ye ve iki sehmi dahi Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Yusuf Hasan / 21 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 63 / s. 322

Evretulu Osman vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızları Aişe ve Fehime ve Hind'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Rahme ile li-ebeveyn er karındaşı Veli'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hind dahi vefat idüb anası Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Fehime'yi ve li-ebeveyn amucası Veli'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rahme dahi vefat idüb zevci Hüseyin'i ve anası Şerife'yi ve kızı Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Fehime'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Veli dahi vefat idüb zevcesi Zeyneb'i ve kızları Rukiye ve Gülsüm'ü terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'-ş-Şer'iyye on bin üç yüz altmış sekiz sehinden olub: iki bin yüz doksan iki sehmi Şerife'ye ve üç bin üç yüz yirmi sekiz sehmi Fehime'ye ve yedi yüz altmış sekiz sehmi Hüseyin'e ve bin beş yüz otuz altı sehmi Meryem'e ve üç yüz on sekiz sehmi Zeyneb'e ve bin yüz on üçer sehmi dahi Rukiye ve Gülsüm'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İstoncolu Osman Mustafa / 22 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 64 / s. 323

Evretulu müteveffâ Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi ale's-seviye kızları Aişe ve Fehime ve Hind'e ve Hind'in dahi vefatıyla hisse-i müntakilesi anası Şerife'ye ve Aişe'nin dahi vefatıyla hisse-i müntakilesi kızı Meryem'e intikâl itdirilmesi kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İstoncolu Osman Mustafa / 22 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 65 / s. 324

Evretulu Osman vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızları Fehime ve Hind'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Rahme ile li-ebeveyn er karındaşı Veli'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hind dahi vefat idüb anası Şerife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Fehime'yi ve li-ebeveyn amucası Veli'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rahme dahi vefat idüb zevci İsmail'i ve oğlu Hilmi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Veli dahi vefat idüb zevcesi Zeyneb'i ve kızları Rukiye ve Gülsüm'ü terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'-ş-Şer'iyye beş yüz yetmiş altı sehinden yüz otuz altı sehmi Şerife'ye ve iki yüz seksen sekiz sehmi Fehime'ye ve on sehmi İsmail'e ve otuz sehmi ve on dört sehmi Zeyneb'e ve kırk dokuzar sehmi dahi Rukiye ve Gülsüm'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi a'le's-seviyye kızları Fehime ve Hind'e ve Hind'in dahi vefatıyla anası Şerife'ye intikâl itdirilmesi kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İstincolu Osman Mustafa Ağa / 22 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 66 / s. 325-326

İskeleli Hatice Karınca vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Tavîl Ahmed'in oğulları Ahmed ve Ali ve Mustafa ve Hasan ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed Tavîl Ahmed dahi vefat idüb zevcesi Naîme'yi ve kızları Meryem ve Nazlı ve Şerife ve Zehra'yı ve oğlu Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife Ahmed dahi vefat idüb anası Naîme'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Meryem ve Nazlı ve Zehra ile li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra Ahmed dahi vefat idüb anası Naîme'yi ve kız karındaşları Meryem ve Nazlı ile er karındaşı Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Naîme dahi vefat idüb kızları Meryem ve Nazlı ile oğlu Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali Tavîl Ahmed dahi vefat idüb zevcesi Rabia'yı ve kızı Şerife'yi ve oğlu Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed Ali dahi vefat idüb anası Rabia'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Şerife'yi ve amucaları Mustafa ve Hasan ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rabia dahi vefat idüb kızları Şerife ve Aişe'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Tavîl Ahmed dahi vefat idüb zevcesi Fâtıma Veli ile kızları Sâmiye ve Nâciye'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Mustafa ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Sâmiye dahi vefat idüb

zevci Râif'i ve anası Fâtıma Veli'yi ve kızları Şerife ve Fâtıma'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa Tavîl Ahmed dahi vefat idüb zevceleri Mûnise Ahmed ile Meryem Mustafa'yı ve kızı Mûnise ile oğlu Ali Paşa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mûnise Ahmed dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı oğlu Ahmed Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Meryem Mustafa dahi vefat idüb kızları İsmet ve Melek ile oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları İsmet ve Melek'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Tavîl Ahmed dahi vefat idüb er karındaşları oğulları Ali Paşa Mustafa ile Mustafa Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Karınca'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyyeve'l-ihisâr altı bin dört yüz seksen sehinden olub: üç yüz yirmi dört sehmi Meryem Ahmed'e ve üç yüz yirmi dört sehmi sehmi Nazlı Ahmed'e ve bin üç yüz seksen yedi sehmi Mustafa Ahmed'e ve dokuz yüz altmış iki sehmi Şerife Ali'ye ve iki yüz altı sehmi Rabia'nın kızı Aişe'ye ve iki yüz otuz altı sehmi Fâtıma Veli'ye ve dört yüz kırk altı sehmi Nâciye Hüseyin'e ve yüz üç sehmi Râif'e ve yüz otuz sekizer sehmi Sâmiye'nin kızları Fâtıma ve Şerife'ye ve dört yüz otuz bir sehmi Mûnise Mustafa'ya ve bin altı yüz bir sehmi Ali Paşa Mustafa'ya ve kırk altışar sehmi İsmet'e ve Melek'e ve doksan iki sehmi dahi Ahmed Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vuda muhtarı Dede Mahmud ve İskele muhtar ve azalarının şahadetnâmesi üzerine isdâr edilmiştir / 25 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 67 / s. 327

Baf kasabası ahalisinden İbrikzâde Râtib vefat idüb zevcesi Aişe ile oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Râtib'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedişer sehmi dahi oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Râtib'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kasabalı Mehmed Molla Rifat / 26 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 68 / s. 328

Müteaddit zevce iktinâsına mübtelâ olanların beyne'l-menkûhât bi'l-cümle muâ'melât ihtiyâriyelerinde adl ve müsâvâta riâ'yet eylemeleri vâcib olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde tezevvüc bâbında evvel be evvel kudret-i infâkın nazar-ı itibara alınması ve adl-i beyne'n-nisânın dahî şartı â'zam kılınması hasebiyle maişet ve muâşerete kâdir olamayub da ikâ'-ı cevri eylemesi melhûz ve maznûn bulunan şahıs hakkında iki değil her ne cihetle olursa olsun havf-ı cevri takdirinde bir zevce nikâhından bile memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 27 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 69 / s. 329

Âkil ve bâliğ olan Zeyd'e emr-i nikâh i'nde't-tevgân vâcib ve i'nde'l-i'tidâl sünnet-i müekkeke ve i'nde havf-ı cevri mekruh ve i'nde teyakkuni'l-cevri haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde havf-ı cevri veya teyakkun-ı cevriyle muttasıf olan Zeyd'in tezevvücü mekruh veya haram olduğundan Zeyd tezevvücden şer'an memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd-i mezbûrun tea'ddüd-i zevcât sebebiyle adalete riayet edemeyeceği evlâ bi't-tarîk bulunduğundan bundan dahi memnû' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde teaddüd-i zevcât a'le'l-ıtlâk memnû' olmayub yalnız evsâf-ı cevri ile muttasıf olanlar şer'an tezevvücden memnû' olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 27 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 70 / s. 330

Luricinalı Tahir Mehmed vefat idüb zevcesi Hibetî'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Tahir'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sekiz sehinden olub:

yedi sehmi zevcesi Hibetî'ye ve üç sehmi kız karındaşı Pembe'ye ve altışar sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Tahir Mehmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Hibetî'ye ve birer sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Hüseyin İsmail Ağa / 28 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 71 / s. 331

Ayamarinalı Yasemin Mustafa vefat idüb zevci İbrahim'i ve anası Rahme'yi ve babası mezbûr Mustafa'yı ve oğulları Süleyman ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kisme mezbûr Mustafa İbrahim dahi vefat idüb anasının anası mezbûra Rahme ile babası İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Yasemin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati's-Şer'îyye yüz kırk dört sehimden olub: altmış bir sehmi İbrahim'e ve yirmi dokuz sehmi Rahme'ye yirmi dört sehmi Mustafa'ya ve otuz sehmi dahi Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mehkeme-i Şer'îyyesi / 28 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 72 / s. 332

Hind-i mecnûne'nin babasının amucası Zeyd'in oğlu Bekir'den başka veli-yi akrebi bulunmasa, Bekir'in Hind'i âhara tezvîc ve inkâha hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Yusuf Hüseyin Efendi / 28 Mart 1930

Fetva Defteri I / nr. 73 / s. 333

Kaleburunlu Molla Emin Hacı Süleyman vefat idüb zevceleri Şerife ve Şifa ve Esmâ'yı ve babası Hacı Süleyman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Emin'in bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: birer sehmi zevceleri Şerife ve Şifa ve Esmâ'ya ve dokuz sehmi dahi babası Hacı Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Emin'in kız karındaşları ve er karındaşı ve er karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Emin'in arâzîsi dahi on iki sehimden olub: birer sehmi zevceleri Şerife ve Şifa ve Esmâ'ya ve dokuz sehmi dahi babası Hacı Süleyman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaleburunlu Süleyman Hüseyin Ağa / 1 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 74 / s. 334

Zeyd vefat idüb zimmetinde zevcesi Hind'in mehri müeccel ve mehr-i muaccelden nâşî alacağı kalsa Hind gerek mehri müeccelini ve gerek mehr-i muaccelinin Zeyd'in terikesinden almaya hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Hüseyin İsmail Ağa / 2 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 75 / s. 335

Hasan radâ'an kız karındaşı Fâtîma'nın neseben kızı Meryem'i tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Baf kazasında Androlikolu Hasan Mustafa / 4 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 76 / s. 336

Sağîr ve sağîrrayı ve ma'tûh ve ma'tûheyi ve mecnûn ve mecnûneyi a'le'l-ittlâk mahmûdü'l-hâl olan pederinin veya peder-i pederinin tezvîc ve inkâhı sahîh ve lâzım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kâsırîn-i mezbûrîni a'lâ-merâtibihim bi'l-cümle evliyasının mehr-i misilleriyle küfüvlerine ve îfâ-yı a'dle ve infâka kâdir olan kimselere tezvîc ve inkâhları sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kâsırîn-i mezbûrîni tama' ve sefeh ve lâ yubâllikleri cihetiyle sû-i ihtiyârlarıyla ma'rûf olub mahmûdü'l-hâl olmayan bi'l-cümle evliyasının gabn-i fâhişle ve küfüvlerinin gayri ve evsâf-ı ma'rûfeyi hâiz olmayan kimselere tezvîc ve inkâhları sahîh olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 7 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 77 / s. 337

Sağır ve sağıra ve ma'tûh ve ma'tûhe ve mecnûn ve mecnûnenin evliyâ-ı tezvîcden olub mahmûdü'l-hâl bulunan pederin veya peder-i pederinin veyahut oğlun tezvîc ve inkâhında ba'de'l-bülûğ ve cinnetden ba'de'l-ifâka fesh-i nikâh mühayyerliği var mı?

el-Cevab: Yokdur.

Bu suretde kâsırın-i mezbûrîni peder veya peder-i pederinden veya oğuldan mâ'ada bulunan evliyanın tezvîc ve inkâhlarında ba'de'l-bülûğ ve cinnetten ba'de'l-ifâka fesh-i nikâh muhayyerliği var mı?

el-Cevab: Vardır.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 7 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 78 / s. 338

Anafodyalı Rahmeli vefat idüb oğlu Emir Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Rahmeli'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi oğlu Emir Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Rahmeli'nin diğeri oğlu müteveffâ Hasan Mehmed'in kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Rahmeli'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi on iki sehinden olub: altı sehmi oğlu Emir Hüseyin'e ve birer sehmi diğeri müteveffâ oğlu Hasan Mehmed'in kızları Emete ve Âfet ve Hatice ve Dilber ve Feride'ye ve bir sehmi dahi Şöhret'den kızı Emine'ye ve Emine'den pederi Kasım'a intikâlen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anafodya Muhtarı Molla Hüseyin Hasan'ın bâ-şahadetnâme müracaatı üzerine ısdâr edilmiştir / 7 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 79 / s. 339

Laptalı Zihni Mustafa vefat idüb zevcesi Hind'i ve li-ebeveyn er karındaşı kızı Aişe Âsaf'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı kızı Hûriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Zihni'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hind'e ve iki sehmi er karındaşı kızı Aişe Âsaf'a ve bir sehmi dahi li-ebeveyn kız karındaşı kızı Hûriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zihni'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten zevcesi Hind'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Laptalı Mehmed Ali Cağala(?) / 11 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 80 / s. 340

Köfüniteli Davud Hacı Mustafa vefat idüb zevcesi Fâtıma'yi ve kızı Gülsüm ile oğlu Salâhi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Davud'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve yedi sehmi kızı Gülsüm'e ve on dört sehmi sehmi dahi oğlu Salâhi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Davud'un bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Gülsüm ve Salâhi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evkaf vekili Hasan Hilmi Efendi / 11 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 81 / s. 341

Köfüniteli Şükrü Hasan vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızı Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Mûnise'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Şükrü'nün arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve dört sehmi kızı Emine'ye ve üç sehmi dahi kız karındaşı Mûnise'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Şükrü Hasan'ın li-ebeveyn kız karındaşı ve er karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Köfüniteli Hasan Efendi Hacı Emir Ali / 12 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 82 / s. 342

Hibetî İzzet vefat idüb zevci İsmail'i ve anası Hatice'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Züleyha'yı ve li-ebeveyn er karındaşları Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: altı sehmi zevci İsmail'e ve iki sehmi anası Hatice'ye ve birer sehmi kız karındaşları Aişe ve Züleyha'ya ve iki sehmi dahi er karındaşları Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'in li-ebeveyn er karındaşları müteveffâ Ömer'in evlâdları Emine ve Talib vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hibetî İzzet'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci İsmail'e ve üç sehmi dahi anası Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ba' da İstincolu Hasan Mehmed Gunduri / 14 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 83 / s. 343

Luricinalı Tahir Mehmed vefat idüb zevcesi Hibetî'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Tahir'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sekiz sehinden olub: yedi sehmi zevcesi Hibetî'ye ve üç sehmi kız karındaşları Pembe'ye ve altışar sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Tahir Mehmet'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hibetî'ye ve birer sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Mustafa ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Hibetî İsmail / 15 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 84 / s. 344

Ayamarina Şilluralı Yasemin Mustafa Yusuf vefat idüb zevci İbrahim'i ve anası Rahme'yi ve babası Mustafa Yusuf'u ve oğulları Süleyman ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa İbrahim dahi vefat idüb anasının anası Rahme'yi ve babası İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Yasemin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bitarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye yüz kırk dört sehinden olub: altmış bir sehmi İbrahim'e ve yirmi dokuz sehmi Rahme'ye ve yirmi dört sehmi Mustafa Yusuf'a ve otuz sehmi dahi Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Yasemin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi iki sehinden olub: bir sehmi oğlu Süleyman'a ve bir sehmi dahi müteveffâ Mustafa'dan intikâlen İbrahim Süleyman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayamarina Şillura Muhtarî Kanber Ahmed'in şehadetnâmesi üzerine Yovanni (?)'nin müracaatı üzerine isdâr edilmişdir / 22 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 85 / s. 345

Zeyd vefat idüb dayısı Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini dayısı Bekir ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in halesi oğlu Beşir Zeyd'e vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Tapu tahrir-i arâzî ketebesinden Hasan Nidâ Efendi / 23 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 86 / s. 346

Hacı Ömer Hüseyin amuca vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Fâtıma ve Kezban'ı ve li-eb kız karındaşları Havva ve Gülsüm ve Zehra ile li-eb er karındaşları Mustafa ve Ahmed'i terk itdikde kable'l-kısme mezbûra Hatice Sakallı Hüseyin dahi vefat idüb li-ebeyn er karındaşları Ejder Ali oğulları Hasan ve Hüseyin ve Mustafa ve Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Ömer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bitarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye üç yüz otuz altı sehinden olub: yüz on ikişer sehmi Fâtıma ve

Kezban'a ve dörder sehmi Havva ve Gülsüm ve Zehra'ya ve sekizer sehmi Mustafa ve Ahmed'e ve yirmi birer sehmi dahi Hasan ve Hüseyin ve Mustafa ve Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Sakallı Hüseyin'in er karındaşı kızları Hatice ve Kezban vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Girinye Tapu Başkâtibi Mustafa Hulûsi Efendi / 23 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 87 / s. 347

Silikulu Hâcer Fazlı vefat idüb kızı Resmîye'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Sıdika'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hâcer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi kız Resmîye'ye ve bir sehmi dahi kız karındaşı Sıdika'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hâcer Fazlı'nın kızının oğulları Rafet ve Enver vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hâcer Fazlı'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Resmîye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Resmîye Rifat / 26 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 88 / s. 348

Peristeronah Fâtîma Hasan vefat idüb zevci Durmuş'u ve kızları Aişe ve Seniha'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Zarife ve Dilber ile li-ebeveyn er karındaşı Hamid'i terk terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtîma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: on iki sehmi zevci Durmuş'a ve on altışar sehmi Aişe ve Seniha'ya ve birer sehmi Zarife ve Dilber'e ve iki sehmi dahi Hamid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şeriyesi / 1 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 89 / s. 349

Lefkeli Hûriye Yakub vefat idüb zevci Ahmed'i ve babası mezbûr Yakub'u ve kızı Hind'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hind vefat idüb babası Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb zevcesi Dervişe'yi ve oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hûriye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye doksan altı sehimden olub: yirmi dört sehmi Yakub'a ve dokuz sehmi Dervişe'ye ve altmış üç sehmi dahi Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hûriye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi kızı Hind'e ve Hind'in dahi vefatıyla babası Ahmed'e ve Ahmed'in dahi vefatıyla oğlu Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkeli Hasan Yakub Ağa / 29 Nisan 1930

Fetva Defteri I / nr. 90 / s. 350

Laptalı Mustafa Beyoğlu vefat idüb zevcesi Fâtîma'yı ve kızı Neslihan ile oğulları Halil ve Ahmed ve Kâmil ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Halil dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Neslihan ile li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Neslihan'ı ve li-eb er karındaşları Kâmil ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtîma dahi vefat idüb oğulları Kâmil ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Beyoğlu'nun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye dört yüz otuz iki sehimden olub: yüz kırk sehmi Neslihan'a ve yüz kırk altışar sehmi dahi Kâmil ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İhtisar suretiyle iki yüz on altı sehimden olub: yetmiş sehmi Neslihan'a ve yetmiş üçer sehmi dahi Kâmil ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Laptalı Kâmil Mustafa Beyoğlu / 1 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 91 / s. 351

Piroyili Mahmud Hüseyin vefat idüb kızları Ümmü ve Mürîde'yi ve li-ebeveyn amucası Hacı Mehmed'in oğlu Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mahmud'un arâziden mâ'ada bi'l-

cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: birer sehmi kızları Ümmü ve Mürîde'ye ve bir sehmi dahi amucası oğlu Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mahmud Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Ümmü ve Mürîde'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piroyili Mustafa Hacı Mehmed Ağa / 2 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 92 / s. 352

Çamlıköylü Kâmil Osman vefat idüb zevcesi Nimeti'yi ve kızları Mürîde ve Feride ile oğulları Osman ve Rifat ve Ahmed ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb zevcesi Zehra'ya ve anası Nimeti'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Mürîde ve Feride ile er karındaşları Osman ve Rifat ve Hüseyin'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Kâmil Osman'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûksi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye üç bin sekiz yüz kırk sehinden olub: beş yüz doksan iki sehmi Nimeti'ye ve yüz altmış sekiz sehmi Zehra'ya ve üç yüz seksen beş sehmi Mürîde ve Feride'ye ve yedi yüz yetmiş sehmi dahi Osman ve Rifat ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-ı mezbûr Kâmil Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi yirmi dört sehinden olub: dörder sehmi Mürîde ve Feride ve Osman ve Rifat ve Hüseyin'e ve bir sehmi Zehra'ya ve üç sehmi dahi Nimeti'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çamlıköylü Osman Kâmil Ağa / 3 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 93 / s. 353

Kandulu İbrahim Molla Hasan vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr İbrahim'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûksi fardan ve radden dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hatice'ye ve üç sehmi dahi kız karındaşı Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ İbrahim Molla Hasan'ın diğerkız karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Molla Hasan'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hatice'ye ve üç sehmi dahi kız karındaşı Aişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandulu Hatice Mehmed / 3 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 94 / s. 354

Afanyalı Molla Salih vefat idüb zevceleri Zehra ve Fâtıma'ya ve oğulları Hüseyin ve Mustafa'ya terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Molla Salih'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: birer sehmi zevceleri Zehra ve Fâtıma'ya ve yedişer sehmi dahi oğulları Hüseyin ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Salih'in kızının kızı Zarife vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Salih'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi üç sehinden olub: birer sehmi oğulları Hüseyin ve Mustafa'ya ve bir sehmi dahi müteveffâ kızının kızı Zarife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aya Kebirli Zehra Hüseyin / 7 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 95 / s. 355

Pendakomolu Hatice Hasan vefat idüb zevci Hasan'ı ve anası Rahme'yi ve kızları Cemâliye ve Fâtıma ve Emete ve Havva ve Emine'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rahme dahi vefat idüb kızı Havva'ya ve oğulları Hüseyin ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin dahi vefat idüb kızı Hind'i ve oğulları Zeyd ve Amr ve Bekir ve Beşir ve Cafer'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emete dahi vefat idüb kızı Zeyneb'i ve babası Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva dahi vefat idüb babası Hasan'ı ve kızı Meryem'i ve oğulları Ali ve Veli'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Hatice Hasan'ın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye iki bin yüz kırk beş sehinden olub: altı yüz yetmiş bir sehmi Hasan'a ve iki

yüz altmış dörder sehmi Cemâliye ve Fâtıma ve Emine'ye ve altmışaltı sehmi Havva'ya ve yüz otuz iki sehmi Rahme'nin oğlu Hasan'a ve on iki sehmi Hind'e ve yirmi dörder sehmi Zeyd ve Amr ve Bekir ve Beşir ve Cafer'e ve yüz otuz iki sehmi Zeyneb'e ve kırk dört sehmi Meryem'e ve seksen sekizer sehmi Ali ve Veli'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni Muallimi Şerif Efendi / 8 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 96 / s. 356

Pendakomolu müteveffâ Hatice Hasan'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi on beş sehimden olub: üçer sehmi kızları Cemâliye ve Fâtıma ve Emine'ye ve üç sehmi Emete'nin kızı Zeyneb'e ve birer sehmi dahi Havva'nın evlâdları Meryem ve Ali ve Veli'ye virilse kanuna mutâbik olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni Muallimi Şerif Efendi / 8 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 97 / s. 357

Hind Fâtıma'yı müddet-i radâ'da irdâ' eylese Hind'in oğlu Zeyd Fâtıma'nın neseben kız karındaşı Meryem'i tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli Vecihi Hacı Hilmi Efendi / 12 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 98 / s. 358

Luricinalı Râziye Hasan vefat idüb zevci Mehmed'i ve anası Emine Tahir'i ve kızı Emine Mehmed'i ve babasının babası Osman Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Mehmed'e ve iki sehmi anası Emine Tahir'e ve altı sehmi kızı Emine Mehmed'e ve bir sehmi dahi cedd-i sahîhi Osman Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Râziye Hasan'ın li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile li-ebeveyn er karındaşı Osman vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 99 / s. 359

Lefkeli Nûber Ahmed Zeki vefat idüb zevci Yusuf Ziya'yı ve kızları Rûzen ve Piran'ı ve anası Aişe'yi ve babası mezbûr Ahmed Zeki'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nûber'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl on beş sehimden olub: üç sehmi zevci Yusuf Ziya'ya ve dörder sehmi kızları Rûzen ve Piran'a ve iki sehmi anası Aişe'ye ve iki sehmi dahi babası Ahmed Zeki'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 100 / s. 360

Matyatlı Şerife Mustafa vefat idüb zevci Halil'i ve babası Mustafa'yı ve oğlu Yakub'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Halil'e ve iki sehmi babası Mustafa'ya ve yedi sehmi dahi oğlu Yakub'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 101 / s. 361

Lefkoşalı Salih Onbaşı vefat idüb anası Râziye'yi ve kızları Hafize ve Emine ile oğulları Kemal ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehimden olub: altı sehmi anası Râziye'ye ve beşer sehmi kızları Hafize ve Emine'ye ve onar sehmi dahi oğulları Kemal ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 102 / s. 362

Luricinalı Şerife Süleyman vefat idüb zevci Mehmed'i, anası Hatice'yi ve babası Süleyman'ı ve oğlu Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimden olub: üç sehmi zevci Mehmed'e ve ikişer sehmi anası Hatice ve babası Süleyman'a ve beş sehmi dahi oğlu Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 103 / s. 363

Zeyd ile Hind beynlerinde ber nehc-i şer'î akd-i nikâh icra eyledikten sonra Zeyd ve Hind'e zevc ve zevce itlâk olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Hind'in nafakası Zeyd üzerine lazım olduğu cihetle müteehhil (evli) addolunurlar mı?

el-Cevab: Olunurlar.

Bu suretde zevceynden birisi vefat eylese diğeri müteveffâya vâris olur mu?

el-Cevab: Olur.

Maarif İdaresi / 15 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 104 / s. 364

Ahmed Latif zevce-i medhûl-ü bihâsı Zûriye'yi hâmil olduğu halde tatlık eylese, Zûriye'nin iddeti ne ile munkaziye olur?

el-Cevab: Vaz-ı haml ile.

Bu suretde Zûriye'nin vaz-ı haml edinceye değin nafaka ve meûnet süknâsı Ahmed Latif üzerine lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Avukat kâtibi İbrahim Yahya Efendi / 19 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 105 / s. 365

Kaymaklılı Havva Sadık vefat idüb zevci Ali'yi ve anası Şerife'yi ve babası Sadık'ı ve kızları Cemâliye ve Kadriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-avl on beş sehinden olub: üç sehmi zevci Ali'ye ve ikişer sehmi anası Şerife ve babası Sadık'a ve dörder sehmi dahi kızları Cemâliye ve Kadriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın li-ebeveyn kız karındaşı Zibâ ile er karındaşları Hasan ve Hüseyin vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Havva'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Cemâliye ve Kadriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaymaklılı Zibâ Sadık / 19 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 106 / s. 366

Abdullah neseben kız karındaşı Havva'nın radâ'an kız karındaşı Şifa'nın neseben kız karındaşı Züleyha'yi tezevvüc etmek câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskele müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 21 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 107 / s. 367

Leymosunlu Hacı Rabia vefat idüb kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn amucası Mehmed Ali'nin oğlu Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Rabia'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi kızı Aişe'ye ve bir sehmi dahi amucası oğlu Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilin kızı Aişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Aişe Asım / 21 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 108 / s. 368

Matyatlı Emine Hüseyin vefat idüb kızları Aişe ve Mûnise ve Şerife ve Âfet ile oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sehinden olub: birer sehmi kızları Aişe ve Mûnise ve Şerife ve Âfet'e ve ikişer sehmi dahi oğulları Ali ve Mustafa ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine Hüseyin'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Aişe ve Mûnise ve Şerife ve Âfet ve Ali ve Mustafa ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Aîşe Halil / 23 Mayıs 1930

Fetva Defteri I / nr. 109 / s. 369

Lefkoşalı Mustafa Ahmed vefat idüb zevcesi Nâzime'ye ve kızları Bâhire ve Hatice ve Aîşe ve Fâtıma ile oğulları Salâhi ve Saîd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri memkul emvâl-i metrûkesi altmış dört sehimden olub: sekiz sehmi zevcesi Nâzime'ye ve yedişer sehmi kızları Bâhire ve Hatice ve Aîşe ve Fâtıma'ya ve on dörder sehmi dahi oğulları Salâhi ve Saîd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Tevfik Molla Arif / 4 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 110 / s. 370

Zehra Hasan vefat idüb zevci Mehmed Saîd'i ve kızları Hatice ve Aîşe ile oğulları Mustafa ve Cevdet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Saîd dahi vefat idüb kızları Hatice ve ve Aîşe ve Feyzîye ile oğulları Sadık ve Mustafa ve Cevdet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Cevdet dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Hatice ve Aîşe ile li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye yüz kırk dört sehimden olub: otuz üçer sehmi Hatice ve Aîşe'ye ve altmış altı sehmi Mustafa'ya ve dört sehmi Feyzîye'ye ve sekiz sehmi dahi Sadık'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehimden olub: ikişer sehmi Hatice ve Aîşe'ye ve üç sehmi Mustafa'ya ve bir sehmi dahi Sadık'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Hüseyin Şevki / 4 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 111 / s. 371

Mezbûh olan koyun cinsinden yedi şeyin yani fercin ve husyenin ve bezenin ve akan kanın ve ödün ve mesanenin ve zekerin ekli helal olur mu?

el-Cevab: Kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur.

Bu suretde kerâhet-i tahrîme imam-ı Âzâm ve imam Ebû Yusuf indlerinde harama karîb ve imam Muhammed indinde haram addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Fehim Efendizâde Mehmed Seyyit Efendi / 5 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 112 / s. 372

Zeyd-i mu'sir sağıra kızlarını infâktan aciz bulunsa Zeyd'in mûsir biraderi ve sağirateynin amucaları Bekir Zeyd'e vakt-i yesârında rucû' etmek üzere sağirateyni infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Leymosun'da Rahbeka Köprülüzâde Hulûsi. Avukat kâtibi Ahmed Râif Efendi vasıtasıyla fetva gönderilmiştir. / 6 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 113 / s. 373

Zeyd zevcesi Hind'i tatlık itdikden sonra Hind Zeyd'den olub beş yaşında olan sağır oğlu Amr'ı bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken Hind, sağıra ecnebi bir kimseyi tezevvüc eylese hakk-ı hidânesi sâkit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde sağır-i mezbûr Amr'ın cedde ve uht ve teyze ve hala gibi hakkı hidânesine sahib mahârim-i nisâdan birisi bulunmadığı takdirde sağır-i mezbûr babası Zeyd'e verilir mi?

el-Cevab: Verilir.

Piskobulu Musa İrfan Hasan / 6 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 114 / s. 374

Hind zevci Zeyd'e sana her hakkımı bağışladım beni tatlık et deyib, lakin Zeyd ol mecliste kabul etmeyib iki ay kadar bir müddetin mürûrundan sonra tatlık eylese Hind mutalleka olmakla mehrini ve nafaka-i iddetini Zeyd'den mutâlebeye kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 10 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 115 / s. 375

Nazife Hacı Hüseyin vefat idüb zevci Nihat'ı ve anası Nâciye ile babası mezbûr Hacı Hüseyin'i ve kızları Âkile ve Şirin ile oğlu Nidâî'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nazife'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: on iki sehmi zevci

Nihat'a ve sekizer sehmi anası Nâciye ile babası Hacı Hüseyin'e ve beşer sehmi kızları Âkile ve Şirin'e ve on sehmi dahi oğlu Nidâi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 13 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 116 / s. 376

Zeyneb ve Meryem nâm sağırateynin malları olmamakla beraber, babaları Zeyd dahi mu'siraynı fakîr ve muhtâc ve kâr-u kisbden aciz olub Zeyd'in mûsir biraderi ve sağırayn-ı mezbûrateynin amucaları Bekir, Zeyd'e vakt-i yesârında rucû' etmek üzere sağırateyni infâka cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde sağırateynin babaları Zeyd fakîr olmakla beraber kâr-u kisbe kâdir olsa sağırateyn-i mezbûrateynin nafakaları münhasıran babaları Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun'da avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 13 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 117 / s. 377

Köfüniteli Mustafa İbrahim Mehmed Ali vefat idüb zevcesi Hanife'yi ve li-ebeveyn kız karınadaşı Emine ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed Ali ve Molla Receb'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa İbrahim'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sehinden olub: beş sehmi zevcesi Hanife'ye ve üç sehmi kız karındaşı Emine'ye ve altışar sehmi dahi er karındaşları Mehmed Ali ve Molla Receb'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa İbrahim Mehmed Ali'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Hanife'ye ve üçer sehmi dahi er karındaşları Mehmed Ali ve Molla Receb'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tuzla Mahkeme-i Şer'îyyesi / 17 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 118 / s. 378

Hatice Hasan vefat idüb zevci Hasan Hüseyin Çaycu'yu ve anası Rahme Arif'i ve kızları Cemâliye ve Fâtıma ve Emete ve Havva ve Emine'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Hüseyin Hasan ve Hasan Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Rahme Arif dahi vefat idüb kızı Havva Hasan'ı ve oğulları Hüseyin Hasan ve Hasan Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Hasan dahi vefat idüb zevci Aişe'yi ve kızı Emine ile oğulları Niyazi ve Emirzâde ve Ahmed ve Cemali ve Hasan ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emete Hasan Hüseyin Çaycu dahi vefat idüb zevci Muharrem'i ve kızı Düriye'yi ve babası mezbûr Hasan Hüseyin Çaycu'yu terk idüb kable'l-kısme mezbûra Havva Hasan dahi vefat idüb zevci Musa'yi ve kızı Nuriye Musa ile oğulları Hüseyin Musa ve Hasan Musa'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati's-Şer'îyye sekiz bin dört yüz elli sehinden olub: iki bin iki yüz on sehmi Hasaan Hüseyin Çaycu'ya, bin kırkar sehmi Cemâliye ve Fâtıma ve Havva ve Emine'ye ve beş yüz yirmi sehmi Hasan Hasan'a ve altmış beş sehmi Aişe'ye ve otuz beş sehmi Emine Hüseyin'e ve yetmişer sehmi Niyazi ve Emirzâde ve Ahmed ve Cemali ve Hasan ve Ali'ye ve iki yüz altmış sehmi Muharrem'e ve beş yüz yirmi sehmi Düriye'ye ve altmış beş sehmi Musa'ya ve otuz dokuz sehmi Nuriye Musa'ya ve yetmiş sekizer sehmi dahi Hüseyin Musa ve Hasan Musa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 18 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 119 / s. 379

Yalyalı Aişe Ahmed vefat idüb zevci Hasan Mehmed'i ve babası mezbûr Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Hasan Mehmed'e ve bir sehmi dahi babası Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Ahmed'in li-ebeveyn kız karındaşları Sadiye ve Şerife vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi sahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Hasan Mehmed'e ve üç sehmi dahi babası Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalya Muhtarı Halil İbrahim Ağa / 18 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 120 / s. 380

Girinyeli Zehra Abdullah vefat idüb zevci Halil'i ve anası Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları İbrahim ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz sehimden olub: on beş sehmi zevci Halil'e ve beş sehmi anası Emine'ye ve iki sehmi kız karındaşı Aişe'ye ve dörder sehmi dahi İbrahim ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Halil'e ve üç sehmi dahi anası Zeyneb'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Girinyeli Ahmed Halil Ağa / 20 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 121 / s. 381

Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'e hizmet eylemiş olsa Hind'in vefatından sonra terikesinden hizmetine mukâbil ücret almaya hakkı olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'in emriyle kendi malından kadr-i ma'rûf şu kadar akçe tedavisine ve infâkına ve sair lüzum-u zarûriyesine sarf eylese Meryem Hind'in vefatından sonra terikesinden masrûfunu almaya hakkı olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in hastalığında Hind'in emri olmaksızın kendi malından şu kadar akçe tedavisine ve infâkına ve sair levâzım-ı zarûriyesine sarf eylese Meryem bu suretle olan sarfında müteberri' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Aişe Asım / 24 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 122 / s. 382

Meryem, validesi Hind'in techîz ve tekfünine malından kadr-i ma'rûf sarf eylese masrûfunu Hind'in terikesinden ahza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Meryem, validesi Hind'in vasiyeti mucibince devri için olan masrûfunu sülüs-ü malı müsait olursa terikesinden ahza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Aişe Asım / 24 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 123 / s. 383

Zeyd zevcesi Hind'e mua'nven ve mersûm mektub yazub mektubunda Hind'i tatlık eylediğini tahrîr ve mektubu Hind'e irsal eylese Hind boş olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hırsanso avukat kâtibi / 24 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 124 / s. 384

Zeyd zevcesi Hind'e hitaben kîsesinden para almamaya şart idüb zevcesi Hind dahi şartı unutup olsa ve sonra der-hâtır idüb zevcinin kîsesine koysa bu suretle talâk vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde şart-ı mua'llakın vukûundan sonra zevcenin iddeti içinde üçten dokuza zevcesini tatlık eylese talâk-ı selâse dahi vâkî olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'i bi-lâ hülle bi tekrârin tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunlu kasap Tahir Halil Zevcesi Rafiye / 25 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 125 / s. 385

Namazı ifsâd eden amel-i kesîr neden ibarettir?

el-Cevab:

Amel-i kesîr: ânın fâilini gören, namazda olmadığına şübhe etmediği amelden ibarettir.

Bu suretde bir lahza içinde pantolonunu eliyle çeken kimsenin namazı fâsid olur mu?

el-Cevab: Amel-i kalîl olduğu cihetle fasid olmaz.

Bu suretde pantolonunu çekmek mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bodamyalızâde Kazım Bey / 26 Haziran 1930

Fetva Defteri I / nr. 126 / s. 386

Lefkoşalı Hasan Ahmed Sakallı vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızları Şefika ve Emete ve Dervişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkresi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Emine'ye ve yedişer sehmi dahi kızları Şefika ve Emete ve Dervişe'ye virilse sahîh olur mu? Beyân buyurula.

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Şefika ve Emete ve Dervişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ali Ahmed / 2 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 127 / s. 387

Cünûn ve cüzâm ve baras veya bunların derecesinde bulunan illetlerden biri zevcede mevcut olduğu ba'de'n-nikâh tebeyyün veyahut akd-i nikâhdan sonra tehaddüs itdikde zevce muhayyera olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde zevce dilerse hâkime bi'l-mürâcaa nikâhın feshini talebe kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde illet-i vâkıanın zâil olacağı ümid olunursa hâkim feshi bir sene te'cile kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind zevci-i gayri dâhili Zeyd'in cinnetine mebnî nikâhı fesh ettirib duhûl bulunmamakla nisf-ı mehr-i müsemâyı Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Dava vekili Rifat Efendi / 8 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 128 / s. 388

Hind vefat idüb zevci Zeyd'i ve anası Meryem'i ve babası Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâzîsinden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Zeyd'e ve bir sehmi anası Meryem'e ve iki sehmi dahi babası Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Rifat Kâmil Efendi / 9 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 129 / s. 389

Avgorozlu Fâtıma Kâmil vefat idüb zevci Cemal Ali'yi ve anası Hanife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Züleyha ile er karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Kâmil'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: on iki sehmi zevci Cemal Ali'ye ve dört sehmi anası Hanife'ye ve ikişer sehmi kız karındaşları Emine ve Züleyha'ya ve dört sehmi dahi er karındaşı Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Kâmil'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Cemal Ali'ye ve üç sehmi dahi anası Hanife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Avgorozlu Cemal Ali / 10 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 130 / s. 390

Luricinalı Tahir Mehmed vefat idüb zevcesi Hibetî'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları İsmail ve Hüseyin ve Mustafa'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Tahir'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sekiz sehinden olub: yedi sehmi zevcesi Hibetî'ye ve üç sehmi kız karındaşı Pembe'ye ve altışar sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Hüseyin ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Tahir'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Pembe'ye ve birer sehmi dahi er karındaşları İsmail ve Hüseyin ve Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Ali Yusuf / 14 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 131 / s. 391

Zeyd vefatından sonra sülüs-ü malımı cihet-i berre vakf ve tayin şurûtunu vasî-yi muhtârı Bekir'e tefvîz idüb musirran a'le'l-besâir vefat itdikde Bekir terike-i Zeyd'in sülüsünü ahz ve ol cihete vakıf

ve şurûtnu tayin etmekle beraber tevliyetini dahi li-ecli't-tescil mütevellî tayin eylediği Beşir'e ba'dehü mezbûr Beşir'in evlâdı ve evlâd-ı evlâdının ekber ve erşedine şart idüb teslim ile'l-mütevellî ve tescil-i şer'î ettirse Bekir'in vech-i muharrer üzere vakıf ve şurûtu sahîh ve muteber olur mu?

el-Cevab: Olur.

Taki Efendi Hafız Osman Efendi / 16 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 132 / s. 392

Petrelî Nalbant Arif Ali vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızları Cemâliye ve Emine ve Tevhîde'yi ve oğulları Hüseyin Zihni ve Ali Rıza'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Arif Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese sekiz sehimden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve birer sehmi fahi kızları Cemâliye ve Emine ve Tevhîde'ye ve ikişer sehmi dahi oğulları Hüseyin Zihni ve Ali Rıza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 18 Temmuz 1930

tva Defteri I / nr. 133 / s. 393

Zeyd'in meriz olan Bekr'e li-ecli's-şifâ âyât-ı ilâhiyyeden veya esmâ-ı ilâhiyyeden bir şeyi okuması veyahut nüsha yazıp ta'lik ettirmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkinci Fetva Verilmiştir

Meriz olan Bekr'e li-ecli's-şifâ Zeyd'in âyât-ı ilâhiyyeden veya esmâ-ı Rabbâniyyeden veya edi'ye-i me'süreden bir şeyi okuması veya nüsha yazıp ta'lik ettirmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı İbrahim Ahmed Efendi / 19 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 134 / s. 394

Lefkeli Hüseyin Ahmed vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve kızları Gülsüm ve Fazilet ve Fâtıma ve Havva ve Aişe ile oğulları Ali ve İzzet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese yetmiş iki sehimden olub: dokuz sehmi zevcesi Dudu'ya ve yedişer sehmi kızları Gülsüm ve Fazilet ve Fâtıma ve Havva ve Aişe'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Ali ve İzzet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 21 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 135 / s. 395

Dohnili Yusuf Sadık vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve anası Hamide'yi ve li-ebeveyn amucası oğulları Fehmi Hasan ve Mehmed Cuma'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Yusuf Sadık'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese yirmi dört sehimden olub: altı sehmi zevcesi Aişe'ye ve sekiz sehmi anası Hamide'ye ve beşer sehmi dahi amucası oğulları Fehmi Hasan ve Mehmed Cuma'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Yusuf Sadık'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve üç sehmi dahi anası Hamide'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni Muhtarı Ömer Hüseyin Ağa Kusnana(?) / 22 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 136 / s. 396

Laptalı Raûf Mehmed Ahmed Latif vefat itdikde müteveffâ-yı mezbûr Raûf'un bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emval-i metrukese babası mezbûr Mehmed Ahmed Latif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Raûf'un li-ebeveyn er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Laptalı Mehmed Ahmed Latif Ağa / 22 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 137 / s. 397

Köfüniteli Hasan Salih vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızları Sultâne ve Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Zibâ ve Sultâne'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Salih'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese doksan altı sehimden olub: on iki sehmi zevcesi Aişe'ye ve otuz ikişer sehmi kızları Sultâne ve Aişe'ye ve beşer sehmi kız karındaşları Zibâ ve Sultâne'ye ve on sehmi dahi er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Salih'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kızları Sultâne ve Aîşe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfünye muhtarı İbrahim Hacı Ahmed Tuzla Mahkeme-i Şer'îyyesi vasıtasıyla / 22 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 138 / s. 398

Meluşalı Mehmed vefat idüb zevcesi Havva'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Hind ve Meryem'i ve li-ebeveyn er karındaşı Zeyd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: dört sehmi zevcesi Havva'ya ve üçer sehmi kız karındaşları Hind ve Meryem'e ve altı sehmi dahi er karındaşı Zeyd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Havva'ya ve üç sehmi dahi er karındaşı Zeyd'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaymaklılı Hasan Hüseyin Ağa / 23 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 139 / s. 399

Lefkoşalı Seher Hacı Alaaddin vefat idüb anası Pembe'yi ve oğlu Necmeddin'i ve terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe dahi vefat idüb kızları Fâtıma ve Mürîde ve Fehime ile oğlu Mehmed Çavuş'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Seher'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye otuz sehinden olub: yirmi beş sehmi Necmeddin'e ve birer sehmi Fâtıma ve Mürîde ve Fehime'ye ve iki sehmi dahi Mehmed Çavuş'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Çavuş Hacı Alaaddin / 24 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 140 / s. 400

Elyeli Salih Onbaşı İsmail vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve kızları Fâtıma ve Servet ve Hûriye ile oğulları Cemal ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih Onbaşı'nın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Zehra'ya ve birer sehmi kızları Fâtıma ve Servet ve Hûriye'ye ve ikişer sehmi dahi oğulları Cemal ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 26 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 141 / s. 401

Pendakomolu Fâtıma Cemali vefat idüb kızı Anber'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Nazife ile li-ebeveyn er karındaşları Mahmud ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sehinden olub: beş sehmi kızı Anber'e ve bir sehmi kız karındaşı Nazife'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Mahmud ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Cemali'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda olan arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Anber'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomo imamı Zafri Hacı Mahmud Efendi / 26 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 142 / s. 402

Dohnili Sadık Yusuf vefat idüb zevcesi Hamide'yi ve kızı Mûnise ile oğlu Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mûnise dahi vefat idüb zevci Ahmed Hasan'ı ve anası Hamide'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf Sadık dahi vefat idüb zevcesi Aîşe'yi ve anası Hamide'yi ve li-ebeveyn amucası oğulları Fehmi Hasan ve Mehmed Cuma'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye üç bin dört yüz elli altı sehinden olub: bin dört yüz doksan altı sehmi Hamide'ye ve beş yüz dört sehmi Ahmed Hasan'a ve beş yüz kırk altı sehmi Aîşe'ye ve dört yüz elli beşer sehmi dahi Fehmi Hasan ve Mehmed Cuma'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un arâzîsi sekiz sehinden olub: birer sehmi Ahmed Hasan ve Aîşe'ye ve altı sehmi dahi Hamideye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni muhtarı Ömer Hüseyin Ağa / 30 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 143 / s. 403

Dohnili Sadık Yusuf vefat idüb zevcesi Hamide'yi ve kızı Mûnise ile oğlu Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Hamide'ye ve yedi sehmi kızı Mûnise'ye ve on dört sehmi dahi oğlu Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Mûnise ve Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohni muhtarı Ömer Hüseyin Ağa / 30 Temmuz 1930

Fetva Defteri I / nr. 144 / s. 404

Lefkoşalı kasap Mustafa Mehmed Emin vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve kızları Aîşe ve Fâtıma ve Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Servet ve Havva'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz kırk dört sehiden olub on sekiz sehmi zevcesi Zehra'ya ve otuz ikişer sehmi kızları Aîşe ve Fâtıma ve Emine'ye ve on beşer sehmi dahi kız karındaşları Servet ve Havva'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyyesi / 1 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 145 / s. 405

Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i talâk-ı rici'yle tatlik itdikden sonra iddeti içinde rucû' idüb ba'dehû bir müddet sonra ikinci defa olarak yine talâk-ı rici'yle tatlik eylese Zeyd Hind'e iddeti içinde yine müracaat idüb tecdid-i nikâh edilmeksizin Hind ile ezvâc muâmelesine kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd üçüncü defa olarak Hind'i tatlik itdikde işbu talâk elfâz-ı rici'yye ile olsa dahi beynûnet-i muğalleza ile bâin olub hülle lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Aoyıralı Remzi Şükrü Efendi / 2 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 146 / s. 406

Kandulu Cemâliye Abdullah vefat idüb zevci Salih Ali'yi ve anası Zehra'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Aliye ve Dudu ve Hatice ile li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'yı terk terk itdikde müteveffâ-i mezbûra Cemâliye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz sehinden olub: on beş sehmi zevci Salih Ali'ye ve beş sehmi anası Zehra'ya ve ikişer sehmi kız karındaşları Aliye ve Dudu ve Hatice'ye ve dört sehmi dahi er karındaşı Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Cemâliye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Salih Ali'ye ve üç sehmi dahi anası Zehra'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind vefat idüb zevci Zeyd zimmetinde mütekarrir bulunan mehrayn-i müsemmiyeyni otuz sehmi itibariyle olub nisfi olan on beş sehmi zevci Zeyd'e ve beş sehmi anası Zehra'ya ve ikişer sehmi kız karındaşları Aîşe ve Dudu ve Hatice'ye ve dört sehmi dahi er karındaşı Mustafa'ya isabet eder mi?

el-Cevab: Eder.

Kandulu Salih Ali Ağa / 2 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 147 / s. 407

Yorgozlu Halil Mustafa Dali vefat idüb zevcesi Hafize'yi ve kızları Sâbire ve Şâziye ve Fazilet ve Neslihan ve Nûber ve Pervin ile oğulları Hüseyin Zihni ve Mehmed Burhan ve Mehmed Mecid ve Memduh ve Turgut'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz yirmi sekiz sehinden olub: on altı sehmi zevcesi Hafize'ye ve yedişer sehmi kızları mezbûrâta ve on dörder sehmi dahi oğulları mezbûrine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyyesi / 2 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 148 / s. 408

İkseroğnolu Fazilet vefat idüb zevci Ferâmuz'u ve li-ebeveyn kız karındaşı Şerife'nin kızı Sultâne ile diğer li-ebeveyn kız karındaşı Hind'in oğlu Süleyman Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra

Fazilet'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi zevci Ferâmuz'a ve bir sehmi kız karındaşı kızı Sultâne'ye ve iki sehmi dahi diğerkız karındaşı oğlu Süleyman Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fazilet'in kız karındaşı kızları evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fazilet'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilten zevci Ferâmuz'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Mustafa Yusuf Ağa / 4 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 149 / s. 409

Dohnili Sadık Yusuf vefat idüb zevcesi Hamide'yi ve kızı Mûnise'yi ve oğlu Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mûnise dahi vefat idüb zevci Ahmed'i ve anası Hamide'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Yusuf'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf Sadık dahi vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve anası Hamide'yi ve amucaları oğulları Fehmi ve Hüseyin ve Mehmed ve Hasan'ı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'-ş-Şer'îyye altı bin dokuz yüz on iki sehimden olub: iki bin dokuz yüz doksan iki sehmi Hamide'ye ve bin sekiz sehmi Ahmed'e ve bin doksan iki sehmi Aişe'ye ve dört yüz elli beşer sehmi dahi Fehmi ve Hüseyin ve Mehmed ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Sadık Yusuf'un bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi sekiz sehimden olub: birer sehmi Ahmed Hasan ve Aişe'ye ve altı sehmi, dahi Hamide'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohnili Ömer Hüseyin Ağa Muhtar / 8 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 150 / s. 410

Armenehorlu Hasan Mehmed vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Lütfiye ile li-ebeveyn er karındaşları Hüseyin ve Mustafa ve Ahmed'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mehmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yedi sehimden olub: bir sehmi kız karındaşı Lütfiye'ye ve ikişer sehmi dahi er karındaşları Hüseyin ve Mustafa ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mehmed'in müteveffâ biraderi Arif Mehmed evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mehmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen yalnız er karındaşları Hüseyin ve Mustafa ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomolu Zafri Hacı Mahmud Efendi / 11 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 151 / s. 411

Yenağralı Aişe Halil vefat idüb zevci Mehmed Hasan'ı ve anası Pembe'yi ve babası Halil'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Aişe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi zevci Mehmed Hasan'a ve bir sehmi anası Pembe'ye ve iki sehmi dahi babası Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yenağralı Mehmed Hasan Ağa / 11 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 152 / s. 412

Mahmûdü'l-hâl olan Zeyd, kable'l-bülûğ kızı Hind'i Bekir'e tezvîc eylese, Hind bâliğa oldukda akd-i mezbûru hıyâr-ı bülûğla feshe kâdira olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosun'da Avukat Kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 11 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 153 / s. 413

Mecelle-i Celîlenin Dokuz Yüz Seksen Altıncı ve Dokuz Yüz Seksen Yedinci Maddelerinin Suretidir

Sinn-i bülûğun mebdei erkekde tam on iki ve kızda tam dokuz ve müntehâsı ikisinde dahi on beş yaşdır ve bir erkek on iki ve bir kız dokuz yaşını tekmlî idüb de bâliğ olmasa, bâliğ oluncaya dek mürâhik ve mürâhika denilir mi?

el-Cevab: Denilir.

Bu suretde müntehâ-yı sinn-i bülûğa varmışken kendisinde âsâr-ı bülûğ zâhir olmayan kimse hükmen bâliğ addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Hind-i bâliğa nefsinin Bekr'e asaleten veya vekâleten tezvîce kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde nikâh-ı mezbûr muteber ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda avukat kâtibi İbrahim Sıdkı Efendi / 11 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 154 / s. 414

Ayayannili Yusuf Numan vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızları Meryem ve Şerife ve Yasemin ve Hûriye ve Havva ile oğulları İsmail ve Namık ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi seksen sekiz sehinden olub: on bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedişer sehmi kızları Meryem ve Şerife ve Yasemin ve Hûriye ve Havva'ya ve on dörder sehmi dahi oğulları İsmail ve Namık ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Yusuf Numan'ın taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Meryem ve Şerife ve Yasemin ve Hûriye ve Havva ve İsmail ve Namık ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayayannili Süleyman Namık Yusuf / 12 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 155 / s. 415

Hind zevci Zeyd ile mehrini ve nafaka-i iddeti ve Zeyd'den olan veled-i sağîrinin nafakası üzerine hul' oldukda vâki olan işbu mufârekât talâk-ı bâin addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Zeyd'in Hind'e rucû'u sahîh ve muteber olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde işbu beynûnet üç talâka mukârin beynûnet veyahut üçüncü mufârakât değilse Hind'in rızasıyla Zeyd'in Hind'i tecdîd-i nikâh ederek tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandulu Râif Hasan Ağa / 12 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 156 / s. 416

Evdimli Mehmed Arif vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve oğlu Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Arif'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Şerife'ye ve yedi sehmi dahi oğlu Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Arif'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve kâmilten oğlu Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Mehmed Hüseyin Hacı Ömer Ağa / 12 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 157 / s. 417

Lefkoşalı Ömer Mahmud vefat idüb anası Hafize'yi ve babası Osman Kapudan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Mahmud'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Hafize'ye ve beş sehmi dahi babası Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Mahmud'un kız karındaşları ve er karındaşı vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyyesi / 12 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 158 / s. 418

Hind-i bîkr-i bâliğa cedde ve hâdinesi Zeyneb Saliha ile sâkine olmak istedikde Hind'in re'yi ve aklı müctemia' ve nefsinin me'mûne iken Hind'in babası Zeyd: hâdinen Zeyneb ile sâkine olduğuna razı olmam, benimle beraber sâkine olacaksın diye Hind'i cebre kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Evkaf vekili Hasan Hilmi Efendi / 15 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 159 / s. 419

İkseroğnolu Âkile Hasan vefat idüb zevci Halil'i ve babası Hasan'ı ve oğulları Zeyd ve Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Âkile'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: altı sehmi zevci Halil'e ve dört sehmi babası Hasan'a ve yedişer sehmi dahi oğulları Zeyd ve Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Âkile Hasan'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda olan arâzisi tamamen ve mütesâviyen oğulları Zeyd ve Bekir'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Hasan İbrahim Ağa / 21 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 160 / s. 420**Münâseha-i Şer'îyye**

İkseroğnolu Şevni Yusuf Dayı vefat idüb zevci Hasan'ı ve kızları Âkile ve Aişe ile oğulları Mustafa ve Veli ve İbrahim ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Âkile dahi vefat idüb zevci Halil'i ve babası Hasan'ı ve oğulları Zeyd ve Bekir'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şevni Yusuf'un arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç yüz yirmi sehinden olub: seksen dört sehmi Hasan'a ve yirmi dört sehmi Aişe'ye ve kırk sekizer sehmi Mustafa ve Veli ve İbrahim ve Mehmed'e ve altı sehmi Halil'e ve yedişer sehmi Zeyd ve Bekir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Hasan İbrahim Ağa / 21 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 161 / s. 421**Münâseha-i Şer'îyye**

Lefkoşalı Hasan Karabardak vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızları Nâdire ve Zehra ve Servet ve Meryem ve Cemâliye ile oğulları Derviş ve Mustafa Turgud ve Enver ve Ahmed ve Hilmi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra dahi vefat idüb anası Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Nâdiye ve Servet ve Meryem'i ve li-ebeveyn er karındaşı er karındaşları Mustafa Turgud ve Enver ve Ahmed ve Hilmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Karabardak'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yedi bin dokuz yüz yirmi sehinden olub: bin altmış yedi sehmi Emine'ye dört yüz doksan yedişer sehmi Nâdire ve Servet ve Meryem'e ve dokuz yüz doksan dörder sehmi Mustafa Turgud ve Enver ve Ahmed ve Hilmi'ye ve dört yüz altmış iki sehmi Cemâliye'ye ve dokuz yüz yirmi sehmi dahi Derviş'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın hisse-i irsiyyesinden li-eb kız karındaşı Cemâliye ile li-eb er karındaşı Derviş miras alırlar mı?

el-Cevab: Almazlar.

Lefkoşalı Karabardak Hasan Ağanın hemşiresi / 25 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 162 / s. 422

Lefkoşalı İpci Mustafa Ahmed vefat idüb zevcesi Nâzime'yi ve kızları Fâtıma ve Aişe ve Hatice ile oğulları Salâhi ve Mehmed Saîd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi elli altı sehinden olub: yedi sehmi zevcesi Nâzime'ye ve yedişer sehmi kızları Fâtıma ve Aişe ve Hatice'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Salâhi ve Mehmed Saîd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 25 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 163 / s. 423

Hind kızı Zeyneb ile Zeyd'i müddet-i radâ'da irdâ' eylese Zeyd Hind'in âhar kızı Hatice'yi tezevvük etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı Şeyh Yusuf Ziyaeddin Efendi / 26 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 164 / s. 424

Hacı Rabia vefat idüb kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn amucası Mehmed Ali'nin oğlu Bekir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Bekir dahi vefat idüb kızları Fâika ve Âfet ve Hâlide ile oğulları Mehmed Ali ve Mustafa'ya terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye on dört sehinden olub: yedi sehmi Aişe'ye ve birer sehmi Fâika ve Âfet ve Hâlide'ye ve ikişer sehmi dahi Mehmed Ali ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'ya ve Bekir'e, Âfet Mehmed Ali vâris olur mu?
el-Cevab: Olmaz.

Leymosunlu Şamlı Mustafa Hafi / 27 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 165 / s. 425

Gonedralı Molla Mehmed Sarıca Osman vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve anası Fâtıma'yı ve kızları Âkile ve Emine ve Fâtıma ve Ümmühân ve Latife'yi ve li -ebeveyn kız karındaşları Nezîat ve Havva ve Emine Dudu'yu terk idüb kable'l-kisme mezbûra Latife dahi vefat idüb anası Zehra'yı ve li-eb kız karındaşları Emine ve Fâtıma ve Âkile ve Ümmühân'ı ve büyük amucası İsmail Sarıca'yı terk idüb kalbe'l-kisme mezbûra Fâtıma Hacı Mehmed dahi vefat idüb kızları Nezîat ve Havva ve Emine Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşları Tevhîde ve Hatice ile li-ebeveyn er karındaşı Rüstem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Mehmed Sarıca Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye bin seksen sehinden olub: yüz elli dokuz sehmi Zehra'ya ve yüz altmış sekizer sehmi Âkile ve Emine ve Fâtıma ve Ümmühân'a ve elli beşer sehmi Nezîat ve Havva ve Emine Dudu'ya ve yirmi dört sehmi İsmail Sarıca'ya ve on beşer sehmi Tevhîde ve Hatice'ye ve otuz sehmi dahi Rüstem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Mehmed Sarıca Osman'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi beş sehinden olub: birer sehmi Âkile ve Emine ve Fâtıma ve Ümmühân'a ve bir sehmi dahi müteveffâ Latife'den intikâlen anası Zehra'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gonedralı Hasan Hüseyin Pehlivan / 29 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 166 / s. 426

Gardiyan Mehmed Hulûsi vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve anası Fâtıma'yı ve kızları Sıdika ve Hatice ve Emine ve Fâtıma ile oğulları İbrahim ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hulûsi'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz doksan iki sehinden olub: yirmi dört sehmi zevcesi Aişe'ye ve otuz iki sehmi anası Fâtıma'ya ve on yedişer sehmi kızları Sıdika ve Hatice ve Emine ve Fâtıma'ya ve otuz dörder sehmi dahi oğulları İbrahim ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskele'de Baklavacı Abdülhamid Zalül / 30 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 167 / s. 427

Leymosunlu Hacı Rabia vefat idüb kızı Aişe'yi ve amucası Mehmed Ali'nin oğlu Bekir'i terk idüb, kable'l-kisme mezbûr Bekir dahi vefat idüb zevcesi Zübeyde'yi ve kızları Fâika ve Âfet ve Hâlide ile oğulları Mehmed Ali ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye on altı sehinden olub: sekiz sehmi Aişe'ye ve bir sehmi Zübeyde'ye ve birer sehmi Fâika ve Âfet ve Hâlide'ye ve ikişer sehmi dahi Mehmed Ali ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Rabia'nın amucası kızı Âfet Mehmed Ali vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Leymosunda sakin Şamlı Mustafa Sâkî / 30 Ağustos 1930

Fetva Defteri I / nr. 168 / s. 428

Lefkoşalı Seher Hacı Alaaddin vefat idüb anası Pembe'yi ve oğlu Necmeddin'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Pembe dahi vefat idüb kızları Fâtıma ve Mürîde ve Fehime ile oğlu Mehmed Çavuş'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Seher'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye otuz sehinden olub: yirmi beş sehmi oğlu Necmeddin'e ve birer sehmi Fâtıma ve Mürîde ve Fehime'ye ve iki sehmi dahi Mehmed Çavuş'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Mehmed Çavuş Hacı Alaaddin / 1 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 169 / s. 429

Lefkoşalı İpci Mustafa Ahmed vefat idüb zevcesi Nâzime'yi ve kızları Fâtıma ve Aişe ve Hatice ve Bâhire ile oğulları Salâhi ve Mehmed Saîd'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış dört sehinden olub: sekiz sehmi zevcesi Nâzime'ye ve yedişer sehmi kızları Fâtıma ve Aişe ve Hatice ve Bâhire'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Salâhi ve Mehmed Saîd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 8 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 170 / s. 430

Zeyd'in zevce-i menkûhası bi'l-âhare medhûl-ü bihası Hind intihâren vefat eylese Zeyd Hind'e vâris olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind bi-lâ veled vefat eylemiş bulunsa Zeyd Hind'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesinin nısfını ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Zeyd, zevce-i menkûhası bi'l-âhare medhûl-ü bihası bulunan Hind'in mehrinin nısfı Zeyd'e mevûs olup, nısf-ı diğeri diğeri veresesine ifâsı lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

Leymosun kazasında Polemidyalı İbrahim Hasan Kuri / 16 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 171 / s. 431

Lebibe vefat idüb zevci Zeyd'i ve anası Zeyneb'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Meryem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Lebibe'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl sekiz sehinden olup: üç sehmi zevci Zeyd'e ve iki sehmi anası Zeyneb'e ve üç sehmi dahi kız karındaşı Meryem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda Sadık Mustafa / 18 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 172 / s. 432

Her türlü vazâifi ve umûru hakkıyla tedvîr ve ifâyâ kâdir ve ehliyet-i lâzıme hâiz olan kimselere tefvîz ve tevdiî vâcib olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hilâfına hareket idüb nâ-ehle tevdi-i umûr edenler âsim olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Lefkoşalı Yusuf Efendi Mehmed Efendi / 22 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 173 / s. 433

Su hazır iken tilâvet-i Kur'ân için teyemmüm eden Zeyd'in ayet-i secde geldikde mezkûr teyemmüm ile secde eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tekye-i Şerîfe müezzini İbrahim Efendi / 22 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 174 / s. 434

Lefkoşalı Mehmed Süleyman Hâfız Râif vefat idüb zevcesi Fazile'yi ve kızı Neşe ile oğlu Ümid'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Süleyman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olup: üç sehmi zevcesi Fazile'ye ve yedi sehmi kızı Neşe'ye ve on dört sehmi dahi oğlu Ümid'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 27 Eylül 1930

Fetva Defteri I / nr. 175 / s. 435

Gonedralı Fâtıma Hacı Mehmed vefat idüb kızları Emine Dudu ve Havva ve Nezâat ile li-ebeveyn kız karındaşları Hatice ve Tevhîde ve Sâre'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Rüstem Hacı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk beş sehinden olup: onar sehmi kızları Emine Dudu ve Havva ve Nezâat'a ve üçer sehmi kız karındaşları Hatice ve Tevhîde ve Sâre'ye ve altı sehmi dahi Rüstem Hacı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi on altı sehinden olup: dörder sehmi kızları Emine Dudu ve Havva ve Nezâat'e ve birer sehmi dahi müteveffâ oğlu Molla Mehmed'in kızları Âkile ve Emine ve Fâtıma ve Ümmühân'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gonedralı Rüstem Hacı Mehmed Ağa / 3 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 176 / s. 436

Münâseha-i Şer'îyye

Gonedralı Salih Ali vefat idüb zevcesi Asiye'yi ve kızı Aişe'yi ve li-eb kız karındaşı Aişe ile li-eb er karındaşları İsmail ve Mustafa'yi terk idüb müteveffâ-yı mezbûr Mustafa dahi vefat idüb zevcesi Aişe Hasan'ı ve li-eb kız karındaşı Aişe ile li-eb er karındaşı İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr

Salih Ali'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi seksen sehinden olub: on sehmi Asiye'ye ve kırk sehmi Aişe Salih'e ve dokuz sehmi Aişe Ali'ye ve on sekiz sehmi İsmail Ali'ye ve üç sehmi dahi Aişe Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gonedralı Rüstem Hacı Mehmed Ağa / 3 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 177 / s. 437

İkseroğnolu İbrahim Sadık vefat idüb zevcesi Meryem'i ve anası Şerife'yi ve babası mezbûr Sadık'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife dahi vefat idüb zevcesi Sadık'ı ve kızı Yasemin ile oğulları Yusuf ve İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Sadık'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye seksen sehinden olub: yirmi sehmi Meryem'e ve kırk beş sehmi Sadık'a ve üç sehmi Yasemin'e ve altışar sehmi dahi Yusuf ve İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Sadık'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi otuz iki sehinden olub: sekiz sehmi Meryem'e ve on iki sehmi sehmi Sadık'a ve üçer sehmi dahi Yasemin ve Yusuf ve İsmail ve Müstade Feyzi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Sadık İbrahim / 3 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 178 / s. 438

Piskobulu müteveffâ Züleyha Balcı'nın ashâb-ı ferâiz ve asabeden veresei bulunmayub verâseti zevi'l-erhâmdan müteveffâ kızının oğlu Hüseyin Mustafa Olubi'ye münhasıra bulunduğu suretde müteveffâ-yı mezbûra Züleyha Balcı'nın bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini mezbûr Hüseyin Mustafa Olubi münferiden ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Berber Mehmed Şah / 6 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 179 / s. 439

Gönyelili Mehmed Hacı Ömer vefat idüb zevcesi Âfet'i ve kızları Gülsüm ve Emine ile oğulları Ali ve Mustafa Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hacı Ömer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış dört sehinden olub: sekiz sehmi zevcesi Âfet'e ve yedişer sehmi kızları Gülsüm ve Emine'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Ali ve Mustafa ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hacı Ömer'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Gülsüm ve Emine ve Ali ve Mustafa ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gönyelili Ahmed Batlı Mehmed Hacı Ömer Ağa / 6 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 180 / s. 440

Yeniceköylü İsmail Mustafa vefat idüb zevcesi Pembe'yi ve kızları Servet ve Meryem ile oğulları Mustafa va Salih ve İbrahim ve Ahmed ve Mehmed ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail Mustafa'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz on iki sehinden olub: on dört sehmi zevcesi Pembe'ye ve yedişer sehmi kızları Servet ve Meryem'e ve on dörder sehmi dahi oğulları Mustafa ve Salih ve İbrahim ve Ahmed ve Mehmed ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İsmail Mustafa'nın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Servet ve Meryem ve Mustafa ve Salih ve İbrahim ve Ahmed ve Mehmed ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yeniceköylü Mustafa İsmail Ağa / 6 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 181 / s. 441

Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'i talâk-ı ric'î ile tatlık idüb ba'de'r-rucû' yine talâk-ı ric'î ile tatlık eylese iddeti içinde merre-i sâniyede dahi müracaata kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde üçüncü defa olarak elfâz-ı ric'î ile tatlık eylese işbu talâk beynûnet-i muğalleza ile bain addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Lefkoşalı Ahmed Necmeddin Efendi / 9 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 182 / s. 442

Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'in kızı Zeyneb'i vat' eylese Hind Zeyd'e haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind-i mezbûra iddeti çıkdıktan sonra zevc-i âhara varmaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tatlısulu Ahmed Fehim / 9 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 183 / s. 443

Lefkoşalı Hâfiz Hulûsi vefat idüb verâseti zevcesi Aişe ve anası Havva ve kızı Nezihe ile oğulları Hüseyin Cahid ve Mehmed Halid ve Ahmed Nevzad ve Mustafa Fazıl'a münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Hâfiz Hulûsi'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz on altı sehinden olub: yirmi yedi sehmi zevcesi Aişe'ye ve otuz altı sehmi anası Havva'ya ve on yedi sehmi kızı Nezihe'ye ve otuz dörder sehmi dahi oğulları Hüseyin Cahit ve Mehmed Halit ve Ahmed Nevzad ve Mustafa Fazıl'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 10 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 184 / s. 444

Alonali Ali Veli vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve kızları Sıdika ve Pembe ve Emine ile oğulları Cemal ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb zevci Mustafa'yı ve anası Zehra'yı ve kızı Nâciye ile oğlu Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ali dahi vefat idüb ceddesi Zehra'yı ve babası Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Veli'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye sekiz yüz altmış dört sehinden olub: yüz otuz üç sehmi Zehra'ya ve yüz sekizer sehmi Sıdika ve Pembe'ye ve iki yüz on altı sehmi Cemal ve Ahmed'e ve altmış iki sehmi Mustafa'ya ve yirmi bir sehmi Nâciye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 10 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 185 / s. 445

Zeyd, Hind'i şu kadar kuruş mehr-i muaccel ve şu kadar kuruş mehr-i müeccel tesmiyeleriyle tezevvüc idüb ba'dehû Zeyd Hind'e bir şey vermeksizin kable'd-duhûl-i ve'l-halve Hind'i tatlık eylese Hind tesmiye olunan mehr-i muaccel ve mehr-i müeccelin nisiflarını Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind mehr-i muaccelini zevc-i gayri dâhili Zeyd'e hibe itdikten sonra Zeyd Hind'i kable'd-duhûl tatlık itdikde, Hind mehr-i müeccelinin yalnız nisfını Zeyd'den almaya kâdira olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'îyyesi / 10 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 186 / s. 446

Hasan Molla Hüsni vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızı Şerife ile oğulları Vasıf ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Molla Hüseyin'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedi sehmi kızı Şerife'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Vasıf ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Hasan'ın hafidi İbrahim vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşa ve Girne Kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 11 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 187 / s. 447

Zeyd zevcesi Hind'i tatlık itdikten sonra Zeyd ile Hind'in sâkin oldukları menzilde bulunup rical ve nisâyâ salih olan eşya için Zeyd benimdir deyib, Hind dahi benimdir deyib tarafeynin beyyineleri olmasa kavil hangisininindir?

el-Cevab: Zeyd'indir.

Bu suretde Hind'in cihazından bulunan eşyâ-yı bakıyyeden Zeyd'e ait olan melbûsâtından başka Zeyd bir şey almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Mesarya nahiyesi nâibi Hakkı Efendi / 13 Teşrîn-i Evvel

Fetva Defteri I / nr. 188 / s. 448

Zeyd'in zevcesi Hind meriz oldukda müdâvât ettirmek Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd zevcesi Hind'i, Hind'in emri olmaksızın kendi arzusuyla tedavi ettirse Zeyd mütebberi' olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde Hind vefat itdikde ücret-i tedâvinin Hind'in metrûkâtından i'tâsı lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelir.

İpsillatlı Halil Kahraman Ağa / 13 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 189 / s. 449

İpsillatlı Şerife İsmail vefat idüb zevci Halil'i ve anası Hatice'yi ve kızı Cale'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Fâtıma'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûra Cale dahi vefat idüb ceddesi Hatice'yi ve babası Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: on altı sehmi Halil'e ve altı sehmi Hatice'ye ve birer sehmi dahi Aişe ve Fâtıma'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Cale'ye ve Cale'nin dahi vefatıyla babası Halil'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İpsillatlı Halil Kahraman Ağa / 13 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 190 / s. 450

Lefkoşalı Hacı Dudu Ali vefat idüb zevci Derviş ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Ali'nin oğlu Mustafa'ya terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Dudu'nun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Derviş'e ve bir sehmi dahi er karındaşı oğlu Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Dudu'nun er karındaşı Hüseyin Ali'nin kızları Fâtıma ve Zehra ve Şifa vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşalı Mustafa Âdem / 13 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 191 / s. 451

Aysozomenolu Mustafa Ahmed vefat idüb zevcesi Nazife'yi ve kızları Rukiye ve Fâtıma ve li-ebeveyn er karındaşı oğlu Ahmed Hüzeyin'i tek itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Nazife'ye ve sekizer sehmi dahi Rukiye ve Fâtıma'ya ve beş sehmi Ahmed Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in er karındaşı kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızları Rukiye ve Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aysozomeno Muhtarı Mehmed Küçük Ahmed / 13 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 192 / s. 452

Teaddüd-i zevcât a'le'l-ıtlâk câiz ve mübah olmayub kudret-i infâkın nazar-ı itibara alınması ve adl-i beyne'z-zevcâtn şart-ı âzam kılınması hasebiyle mai'şet ve muâ'şerete kâdir ve adaletle mürâ'î kimse için câiz ve mübah olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde şurût-u mezkûranın fûkdâni takdirinde havf-ı cevri veya teyakkun-i cevri bulunursa mütea'ddit zevce tezevvücü değil bir zevce tezevvücü bile mekruh veya haram olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ahmed Necmeddin Efendi / 20 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 193 / s. 453

Ablandalı Nâciye Molla Hüseyin vefat idüb zevci Ahmed Hulûsi'yi ve kızı Nâciye'yi ve anası Aişe'yi ve babası mezbûr Molla Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nâciye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl on üç sehinden olub: üç sehmi

zevci Ahmed Hulûsi'ye ve altı sehmi kızı Nâciye'ye ve ikişer sehmi dahi anası Aişe ve babası Molla Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nâciye Molla Hüseyin'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Nâciye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ablanda Muhtarı Molla Mustafa Ağa / 23 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 194 / s. 454

İkseroğnolu Ahmed Zeki vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve anası Sultâne'yi ve kızları Behiye ve Kadriye ve Mürîde'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa'ya terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Zeki'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehimden olub: dokuz sehmi zevcesi Aişe'ye ve on iki sehmi anası Sultâne'ye ve on altışar sehmi kızları Behiye ve Kadriye ve Mürîde'ye ve üç sehmi dahi er karındaşı Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyyesi / 28 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 195 / s. 455

Koççatlı Hasan Veli vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve oğulları Derviş ve Hilmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Veli'nin arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: iki sehmi zevcesi Hatice'ye ve yedişer sehmi dahi oğulları Derviş ve Hilmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Veli'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi on beş sehimden olub: beşer sehmi oğulları Derviş ve Hilmi'ye ve birer sehmi dahi müteveffâ-yı mezbûr Hasan Veli'nin kızı Nâfia'nın evlâdları Aişe ve Hatice ve Veli ve Ali ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koççatlı Mustafa Hasan Ağa / 31 Teşrîn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 196 / s. 456

Osman Halil vefat idüb zevcesi Hayriye'yi ve kızları Aişe ve Hatice'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Zekiye'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hayriye dahi vefat idüb zevci Şevki Hüseyin'i ve anası Emine İsmail'i ve kızları Sıdika ve Emine ve Aişe ve Hatice'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine Şevki dahi vefat idüb anasının anası Emine İsmail'i ve babası mezbûr Hüseyin Şevki'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman Halil'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye dokuz yüz otuz altı sehimden olub: üç yüz otuzar sehmi Aişe ve Hatice'ye ve altmış beş sehmi Zekiye'ye ve yüz otuz sehmi Ahmed'e ve kırk iki sehmi Şevki Hüseyin'e ve yirmi bir sehmi Emine İsmail'e ve on sekiz sehmi Sıdika Şevki'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskele Müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 1 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 197 / s. 457

Girneli Ömer Salih Yoğurtcu vefat idüb zevcesi Havva ile li-ebeveyn er karındaşı Ahmed Salih'in oğulları Niyazi ve Derviş'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer'in arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden olub: iki sehmi zevcesi Havva'ya ve üçer sehmi dahi er karındaşı oğulları Niyazi ve Derviş'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Şerife Hacı Hasan / 1 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 198 / s. 458

Lefkoşalı Ahmed Mustafa vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve anası Hatice'yi ve kızları Fâtıma ve Kamuran ile oğlu Mehmed İzzet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mustafa'nın arâzîden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehimden olub: on iki sehmi zevcesi Hatice'ye ve on altı sehmi anası Hatice'ye ve on yedişer sehmi kızları Kamuran ve Fâtıma'ya ve otuz dört sehmi dahi oğlu Mehmed İzzet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyyesi / 6 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 199 / s. 459

Kurumanastırlı Hasan Halil vefat idüb zevcesi Fâtıma'ya ve kızı Düriye ile oğulları Mustafa ve Ali ve Mehmed ve Ahmed ve Abdullah'ı ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Halil'in

arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz dört sehinden olub: on üç sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve yedi sehmi kızı Düriye'ye ve on dörder sehmi dahi oğulları Mustafa ve Ali ve Mehmed ve Ahmed ve Abdullah'a ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'yyesi / 6 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 200 / s. 460

Lefkoşalı Hacı Dudu Ali vefat idüb zevci Derviş Habal'i ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Ali'nin oğlu Mustafa Sıdkı'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Dudu'nun arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Derviş Habal'e ve bir sehmi dahi er karındaşı oğlu Mustafa Sıdkı'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Dudu'nun er karındaşı Hüseyin Ali'nin kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'yyesi / 6 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 201 / s. 461

Hind-i fakîranın kızı Zeyneb ile li-üm kız karındaşı Rukiye'nin oğlu Zeyd'den gayri kimesnesi olmayub lakin Zeyneb mu'sira ve Zeyd müsir olsalar Hind'in nafakası yalnız Zeyd üzerine mi lazım olur yoksa Zeyneb üzerine de lazım olur mu?

el-Cevab: Yalnız Zeyd-i müsir üzerine lazım olur.

Lefkoşalı Rasim Bey'in zevcesi Hidayet Hanım / 12 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 202 / s. 462

Luricinalı Hâcer Mehmed vefat idüb zevci Mehmed Mustafa'yı ve kızı Arzu ile oğulları İbrahim ve Yusuf ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hâcer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sekiz sehinden olub: yedi sehmi zevci Mehmed Mustafa'ya ve üç sehmi kızı Arzu'ya ve altışar sehmi dahi oğulları İbrahim ve Yusuf ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'yyesi / 12 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 203 / s. 463

Omorfolu Hasan Sadık vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve kızı Müstade ile oğlu Sadık'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Sadık'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Hatice'ye ve yedi sehmi Müstade'ye ve on dört sehmi oğlu Sadık'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Omorfolu Sadık Molla Mehmed / 12 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 204 / s. 464

Lefkoşalı Ahmed Hulûsi Mevlana vefat idüb zevcesi Ülfete'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Hind ve Zeyneb ile li-ebeveyn er karındaşı Râci'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hulûsi'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: dört sehmi zevcesi Ülfete'ye ve üçer sehmi dahi kız karındaşları Hind ve Zeyneb'e ve altı sehmi dahi er karındaşı Râci'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Onbaşı İsmail Mehmed / 17 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 205 / s. 465

Luricinalı Hasan Osman Gagau vefat idüb zevcesi Emine Tahir'i ve babası Osman Mustafa'yı ve kızları Râziye ve Pembe ile oğlu Osman'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Râziye dahi vefat idüb zevci Mehmed Yusuf'u ve anası Emine Tahir'i ve kızı Emine Mehmed'i ve cedd-i sahîhi Osman Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'yye bin iki yüz kırk sekiz sehinden olub: yüz doksan sehmi Emine Tahir'e ve iki yüz kırk iki sehmi Osman Mustafa'ya ve iki yüz yirmi bir sehmi Pembe Hasan'a ve dört yüz kırk iki sehmi Osman Hasan'a ve yüz iki sehmi Emine Mehmed'e ve elli bir sehmi dahi Mehmed Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'yyesi / 22 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 206 / s. 466

Pergamalı Emine Hasan vefat idüb zevci Mustafa Abdullah'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı Zehra'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-

i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Mustafa Abdullah'a ve bir sehmi dahi kız karındaşı Zehra'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin li-ebeveyn er karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Mustafa Abdullah'a ve üç sehmi dahi kız karındaşı Zehra'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İstroncolu Mustafa Abdullah Ağa / 24 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 207 / s. 467

Kaymaklılı Fâtma Hasan vefat idüb zevci Salih'i ve kızları Dudu ve Râziye ve Hatîke ile oğulları Hasan ve Mustafa ve Hamza'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtma'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: dokuz sehmi zevci Salih'e ve üçer sehmi kızları Dudu ve Râziye ve Hatîke'ye ve altışar sehmi dahi oğulları Hasan ve Mustafa ve Hamza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaymaklılı Hasan Ali Ağa / 24 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 208 / s. 468

Lefkoşalı Nâciye Debbağ Hasan Tahsin vefat idüb zevci Mehmed Şah'ı ve anası Aişe'yi ve kızları Meliha ve Sıdika ile oğulları Mustafa Doğan ve Hasan Tahsin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nâciye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: on sekiz sehmi zevci Mehmed Şah'a ve on iki sehmi anası Aişe'ye ve yedişer sehmi kızları Meliha ve Sıdika'ya ve on dörder sehmi dahi oğulları Mustafa Doğan ve Hasan Tahsin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dava vekili Rifat Efendi / 25 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 209 / s. 469

Zeyd'in sağira kızı Zeyneb'i hâdinesi Hind bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken Zeyneb dokuz yaşını tekmi idüb müştehâ olsa Zeyd Zeyneb'i Hind'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefke Maden Kumpanyası memuru Mustafa Vehbi Efendi / 25 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 210 / s. 470

Fakîra ve muhtâce olan Hind'in kız karındaşı oğulları Zeyd ve Bekr-i mûsirlerden gayri kimsesi bulunmasa Hind'in nafakası Zeyd ve Bekir üzerlerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı merhum İrfan Efendi refikası Zehra Hanım / 26 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 211 / s. 471

Amargezli Ahmed Aziz vefat idüb zevceleri Âkile ve Safiye'yi ve anası Yasemin'i ve kızları Hûriye ve Yasemin ve Havva ile oğulları Süleyman ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Aziz'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç yüz otuz altı sehinden olub: yirmi birer sehmi zevceleri Âkile ve Safiye'ye ve elli altı sehmi anası Yasemin'e ve otuz dörder sehmi kızları Hûriye ve Yasemin ve Havva'ya ve altmış sekizer sehmi dahi oğulları Süleyman ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Amargezli Safiye Beyzâde / 26 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 212 / s. 472

Luricinalı Şerife Yusuf vefat idüb zevci İzzet'i ve babası Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci İzzet'e ve bir sehmi dahi babası Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci İzzet'e ve üç sehmi dahi babası Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Arif Yusuf / 28 Teşrîn-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 213 / s. 473

Girneli Ümmühân Hacı Derviş vefat idüb kızı Fâtıma Salih'i terk idüb mezbûra Fâtıma Salih dahi vefat idüb kızı Aişe İbrahim ile oğlu Salih İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Ümmühân'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi Aişe İbrahim'e ve iki sehmi dahi Salih İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Ümmühân'ın diğerkızı müteveffâ Milhân'ın evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Girneli Salih İbrahim / 29 Teşrin-i Sâni 1930

Fetva Defteri I / nr. 214 / s. 474

Zeyd-i müslim Bekr-i müslimin elfâz-ı galizadan birisiyle din ve imanına şetm eylese mücib-i küfr olduğu cihetle tecdid-i iman ve nikâh lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Nâif Efendi Zihni Efendi / 2 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 215 / s. 475

Lefkoşalı İsmail vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-üm kız karındaşı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İsmail Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Hatice'ye ve iki sehmi li-üm kız karındaşı Fâtıma'ya ve yedi sehmi dahi li-ebeveyn er karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Fâtıma Hanım Hasan Ağa / 4 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 216 / s. 476

Hind-i sağîranın velî-yi ekrabı babası Zeyd hazır iken, Hind'in velî-yi eba'di karındaşı veyahut amucası, Zeyd'in izni olmaksızın Hind'i Bekir'e tezvîc eylese akd-i mezbûr nâfiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd'in sükûtu icâzet addolunur mu?

el-Cevab: Olunmaz.

Bu suretde mehir lazım gelir mi?

el-Cevab: Gelmez.

Lefkoşa ve Girne Mahkeme-i Şer'iyesi / 4 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 217 / s. 477

Fâtî Türk Mehmed vefat idüb teyzesi Ümmühân'ın kızı Fâtıma Salih'i terk idüb mezbûra Fâtıma Salih dahi vefat idüb oğlu Salih İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtî'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi münhasıran Salih İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Girneli Salih İbrahim Püsküllü / 5 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 218 / s. 478

Amargezli Ahmed Aziz vefat idüb zevcesi Hind'i ve anası Havva'yı ve kızları Havva ve Yasemin ve Hûriye ile oğulları Süleyman ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Aziz'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz altmış sekiz sehinden olub: yirmi bir sehmi zevcesi Hind'e ve yirmi sekiz sehmi anası Havva'ya ve on yedişer sehmi kızları Havva ve Yasemin ve Hûriye'ye ve otuz dörder sehmi oğulları Süleyman ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Aziz'in bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzisi dahi altı sehinden olub birer sehmi evlâdları Havva ve Yasemin ve Hûriye ve Süleyman ve Hasan'a ve bir sehmi dahi müteveffâ kızı Meryem'in kızı Fehime'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayatoğrolu Molla Hüseyin Baîd / 5 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 219 / s. 479

Zeyd-i sağîrin anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîrin malı olmakla, sağîrin malından sağîre, hâkime kadr-i ma'rûf nafaka takdir ettirib besler iken Zeyd'in babasının anası Zeyneb kendi malından beslerim diye Zeyd'i Hind'den almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd-i sağîrin anasının anası ve hâdinesi Hind, sağîrin malı kalmamakla sağîrin babası Bekr-i mu'sir üzerine nafaka takdir ettirib beslemek istedikde sağîrin babasının anası Zeyneb ben

sağiri meccânen besleyib Hind'den men etmem dese hâkim Hind'e sağiri meccânen imsâk eyle yahut Zeyneb'e ver demeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anglisiya(?) muhtarı Hasan İbrahim / 13 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 220 / s. 480

Lefkoşalı Hacı Derviş vefat idüb kızları Emine ve Ümmühân'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Ümmühân dahi vefat idüb kızı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine dahi vefat idüb münhasıran kızı Fâtı'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma dahi vefat idüb oğlu Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtı dahi vefat idüb teyzesi Ümmühân'ın kızı Fâtıma'nın oğlu Salih'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Hacı Derviş'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye tamamen ve kâmilten mezbûr Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hasan Nidâî Efendi Tapu Ketebesinden / 15 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 221 / s. 481

Lefkoşalı İsmail Hasan vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-üm kız karındaşı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr İsmail Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimen olub üç sehmi zevcesi Hatice'ye ve iki sehmi li-üm kız karındaşı Fâtıma'ya ve yedi sehmi dahi er karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ali Hasan Ağa / 15 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 222 / s. 482

Lefkoşalı İsmail Hasan vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-üm kız karındaşı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr İsmail Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehimen olub üç sehmi zevcesi Hatice'ye ve iki sehmi li-üm kız karındaşı Fâtıma'ya ve yedi sehmi dahi er karındaşı Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hatice Mehmed / 15 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 223 / s. 483

Zeyd tatlık eylediği zevcesi Hind'den mütevellid oğlu Bekir'i, sinn-i hidânen sonra taht-ı himayesine almaya mecbur olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hadd-i kesbe bâliğ olmayan Bekir'in nafakası babası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde hadd-i kesbe bâliğ olan Bekir'in nafakası babası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd Bekir'i infâk itdikle müteberri' addolunur mu?

el-Cevab: Olunur.

Bu suretde Zeyd'in oğlu Bekir bâliğ ve âkil olub ra'yi müctemi' ve me'mûn ve babası Zeyd'in himayesinden müstağni olsa kendi idare ve iradesine sahib olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dava vekili Rifat Efendi / 15 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 224 / s. 484

Zeyd'in zevce-i mutallekası Hind Zeyd'in üzerine nafaka takdir ettirmeksizin iddeti münkaziye olsa Hind Zeyd'den nafaka iddeti namına bir şey almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Matyatlı Yusuf Derviş Ağa / 16 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 225 / s. 485

Aynen Ali Efendi Fetâvâsından

Zeyd akârını vakf-ı lâzım ile vakıf ve gallesini evlâdına ve evlâd-ı evlâdına ba'de'l-inkırâz "bir caminin imam ve müezzine" şart itdikle tebdîl ve tağyîr şurûtu yedimde olsun deyib tebdîl ve tağyîr şurûtunu bu vechile yedinde koyub ba'dehû Zeyd "imam ve müezzine" şartından rucû' idüb evlâdı ve evlâd-ı evlâdı inkırâzından sonra damadı Amr'a ve Amr'ın evlâdına şart eylese Zeyd merraten ba'de uhrâ tebdîl ve tağyîr şurûtu yedinde komuş değil iken Amr'a ve evlâdına şartından rucû' idüb yine imam ve müezzine şart etmeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı müsevvidzâde Derviş Bey / 17 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 226 / s. 486

Zeyd-i vakıf vakfının tebdil ve tağyir şurûtnu tayin eylediği Bekr-i mütevellî yedinde koyub ba'dehü mütevellî-yi vakıf olan Bekir bir defaya münhasır olan Salâhiyetine binaen şurût-u vakfiyeyi tebdil ve tağyir eylese Zeyd hîn-i vakfında merraten ba'de uhrâ tebdil ve tağyir şurûtu Bekr-i mütevellî yedinde komuş değil iken, Bekir merre-i sâniyede tebdil ve tağyir şurût etmeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı müsevvidzâde Derviş Bey / 17 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 227 / s. 487

Lefkoşalı Tevfik Hacı Mustafa vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve kızı Nâfia ile oğulları Mehmed Şem'î ve Mehmed Şakir'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice dahi vefat idüb münhasıran kızı Nâfia'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nâfia dahi vefat idüb li-eb er karındaşları Mehmed Şem'î ve Mehmed Şakir'i terk itdikde müteveff'a-yı mezbûr Tevfik'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye ve'r-redd kırk sehinden olub: yirmişer sehmi Mehmed Şem'î ve Mehmed Şakir'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Râtib Bey Reşad Bey / 22 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 228 / s. 488

Aşağı Polemidyalı Ömer Hacı Elmas vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Hatice'yi ve li-ebeveyn amucası Abbas Hacı Abdullah'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve iki sehmi kız karındaşı Hatice'ye ve bir sehmi dahi amucası Abbas'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Hacı Elmas'ın kız karındaşı müteveffâ Aişe'nin evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Hacı Elmas'ın arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve üç sehmi dahi kız karındaşı Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aşağı Polemidyalı Hüseyin Veli / 22 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 229 / s. 489

Leymosunlu Halil Mehmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yi ve teyzesi Emine Köseoğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üç sehmi dahi teyzesi Emine'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil Mehmed'in müteveffâ amucası Hüseyin'in kızları Firuze ve Emine vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosunlu Emine Köseoğlu Mehmed / 23 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 230 / s. 490

Aşağı Polemidyalı Ömer Hacı Elmas vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Hatice'yi ve li-ebeveyn amucası Abbas Hacı Abdullah'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve iki sehmi kız karındaşı Hatice'ye ve bir sehmi dahi amucası Abbas'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Hacı Elmas'ın kız karındaşı oğulları ve kızları vâris olurlar mı?

(Hüseyin ve Hasan ve Azize ve Emine)

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Hacı Elmas'ın bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Aişe'ye ve üç sehmi dahi kız karındaşı Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemidyalı Hatice Hacı Elmas / 23 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 231 / s. 491**Behcetü'l-Fetâvâdan**

Hind-i bîkr-i bâliğa anası Zeyneb Saliha ile sakine olmak istedikde Hind'in ra'yi ve akli müctemia' ve nefesine me'mûne iken Hind'in babası Zeyd: anan Zeyneb ile sakine olduğuna razı olmam benimle beraber sakine olacaksın diye Hind'i cebre kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı marangoz Derviş Efendi / 24 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 232 / s. 492

Ali Efendi Fetâvâsından

Tezevvüc etmemiş Hind-i bîkr-i bâliğa-i fakîranın nafakası babası Zeyd'in üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı marangoz Derviş Efendi / 24 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 233 / s. 493

Leymosunlu Halil Mehmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve amucası Hüseyin'in kızları Firuze ve Emine'yi terkitdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üçer sehmi dahi amucası kızları Firuze ve Emine'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Mehmed Hüseyin Ağa / 30 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 234 / s. 494

Fasulalı Züleyha Mehmed Emin vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve kızları Zehra ve Pembe ve Hayriye'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Ahmed ve Kâmil ve Hasan ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Züleyha'nın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese yetmiş iki sehinden olub: on iki sehmi anası Emine'ye ve on altışar sehmi kızları Zehra ve Pembe ve Hayriye'ye ve üçer sehmi dahi er karındaşları Ahmed Kâmil ve Hasan Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Fasulalı Ahmed Mehmed Emin Ağa / 30 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 235 / s. 495

Fasulalı Hasan Mehmed Emin vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve li-beveyn er karındaşları Ahmed ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese on iki sehinden olub: iki sehmi anası Emine'ye ve beşer sehmi dahi karındaşları Ahmed ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Fasulalı Ahmed Mehmed Emin Ağa / 30 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 236 / s. 496

Fasulalı Kâmil Mehmed Emin vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve oğulları Hasan Kâmil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kâmil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese on iki sehinden olub: iki sehmi anası Emine'ye ve beşer sehmi dahi oğulları Hasan ve Kâmil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Fasulalı Ahmed Mehmed Emin Ağa / 30 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 237 / s. 497

Zeyd gayri müslime Hind ile bir müddet muâmele-i zevciyyede bulunduktan sonra Zeyd vefat eylese Hind Zeyd'e vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Zeyd'in firaşından hâsıl ve ve Hind'den mütevellid veledin nesebi Zeyd'den sâbit olub Zeyd'e vâris olur mu?

el-Cevab: Zeyd veled bendendir demiş ise nesebi sâbit olub vâris olur.

Fasulalı Ahmed Mehmed Emin Ağa / 30 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 238 / s. 498

Leymosunlu Halil vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve teyzesi Emine Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukese dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üç sehmi dahi teyzesi Emine Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in li-ebeveyn amucası kızları ve halası oğlu ve dayısı ve teyzesi evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosunlu Emine Hüseyin / 31 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 239 / s. 499

Sinrasili Osman Kara Mustafa vefat idüb zevcesi Aişe Osman'ı ve li-ebeveyn kız karındaşları Fâtıma ve Aişe'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman'ın arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi fardan ve radden sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Aişe Osman'a ve üçer sehmi dahi kız karındaşları Fâtıma ve Aişe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lapatozlu Emir Ali Mehmed / 31 Kânûn-i Evvel 1930

Fetva Defteri I / nr. 240 / s. 500

Luricinalı Râziye Arif vefat idüb zevci Yusuf'u ve kızı Şerife ile oğulları Arif ve Süleyman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin arâziden mâ'ada bi'l-cümle menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sehinden olub: beş sehmi zevci Yusuf'a ve üç sehmi kızı Şerife'ye ve altışar sehmi oğulları Arif ve Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Râziye'nin bâ-tapu taht-ı tasarrufunda bulunan arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Şerife ve Arif ve Süleyman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Luricinalı Arif Yusuf / 31 Kânûn-i Evvel 1930

1946 YILINA AİT FETVALAR

Fetva Defteri II / nr. 189 / s. 2

Finikeli Emine Salih Hüseyin vefat idüb zevci Ömer Hüseyin'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ve Sâlise ve Hûriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl yirmi bir sehinden olub: dokuz sehmi zevci Ömer Hüseyin'e ve bir sehmi kız karındaşları Pembe ve Sâlise ve Hûriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine Salih'in arâzîsi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Ömer Hüseyin'e ve birer sehmi kız karındaşları Pembe ve Sâlise ve Hûriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Finikeli Ömer Hüseyin / 2 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 190 / s. 3

Temrozlu Şerife Hakkı Mustafa vefat idüb li-ebeveyn kız karındaş Havva Hakkı'yı ve li-üm kız karındaş Sevim Hasan'ı ve anasının anası Aişe'yi ve li-ebeveyn amucası Kasım Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi li-ebeveyn kız karındaş Havva Hakkı'ya ve bir sehmi dahi li-üm kız karındaş Sevim Hasan'a ve bir sehmi anasının anası Aişe'ye ve bir sehmi amucası Kasım Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife'nin li-eb amucaları Salih ve Ömer Mustafa ve dayısı Mehmed ve halası zehra vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Temrozlu Ömer Mehmed / 2 Eylül 1946 (Suret olarak Mehmed Mustafa Feyzi'ye verilmiştir / 3 Eylül 1946)

Fetva Defteri II / nr. 191 / s. 4

Monyathlı Hüseyin vefat idüb arâzîsi evlâdları Pembe ve Salih ve Ahmed'e ve kendisinden evvel vefat eden kızı Kezban'ın kızı Züleyha'ya tamamen ve mütesâviyen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Züleyha Mustafa / 4 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 192 / s. 4

Lefkoşalı Mustafa Sadreddin Mehmed Hâfiz Süleyman vefat idüb verâseti anası Emine Halil ve babası Mehmed Hâfiz Süleyman'a münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Sadrettin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Emine Halil'e ve beş sehmi dahi babası Mehmed Hâfiz Süleyman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Sadreddin'in kız karındaşları ve er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşalı Mehmed Hâfiz Süleyman / 4 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 193 / s. 5

Zeyd vefat idüb anasını ve li-üm kız karındaş ve er karındaşlarını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd dokuz sehinden olub: üç sehmi anasına va ikişer sehmi li-üm kız karındaş ve er karındaşlarına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in arâzîsi tamamen ve kâmilan anasına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Zeyd'in Halası vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

İskele Müderrisi Mehmed Hulûsi Efendi / 5 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 194 / s. 6

Ayorgili Kadriye Aziz vefat idüb zevci Salih Mustafa'yı ve anası Pembe'yi ve oğlu İbrahim'i terk idüb kable'l-kisme mezbûr İbrahim dahi vefat idüb anasının anası Pembe'yi ve babası Salih Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Kadriye Aziz'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve

gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yetmiş iki sehinden olub: on dokuz sehmi Pembe'ye ve elli üç sehmi Salih Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Kadriye Aziz'in arâzîsi tamamen ve kâmilen oğlu İbrahim'e intikâl idüb mezbûr İbrahim'in vefatıyla dahi babası Salih Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf'ta Ayorgili Ali Aziz / 5 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 195 / s. 7

Pirgali Hatice Kara Ali vefat idüb kızları Gülizar ve Şefika'yı ve oğlu Fazıl'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Gülizar dahi vefat idüb zevci Hasan'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı Şefika'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Fazıl'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Kara Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: yedi sehmi Şefika'ya ve on dört sehmi Fazıl'a ve üç sehmi Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Kara Ali'nin arâzîsi dahi on iki sehinden olub: dört sehmi Şefika ve yedi sehmi Fazıl'a ve bir sehmi Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab:⁸⁵⁷

Pirga Muhtarı Mehmed Osman / 5 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 196 / s. 8

Kufezli Mehmed İbrahim vefat idüb kızı Şifa'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Şefika ve Ülfete ve Şerife ile er karındaşları Halil ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed İbrahim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on dört sehinden olub: yedi sehmi kızı Şifa'ya ve birer sehmi kız karındaşları Şefika ve Ülfete ve Şerife'ye ve ikişer sehmi er karındaşları Halil ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Şefika İbrahim / 10 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 197 / s. 8

Hirsofulu Mehmed Kara Hasan vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Emete ve Gülizar ve Hayriye ve Nardâne ile er karındaşları Mehmed Rağıb'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emete Kara Hasan vefat idüb iki oğlunu terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hayriye Kara Hasan dahi vefat idüb kız karındaşları Gülizar ve Nardâne ile er karındaşları Mehmed ve Rağıb'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Rağıb Kara Hasan dahi vefat idüb üç oğlunu terk idüb kable'l-kısme mezbûra Gülizar Kara Hasan dahi vefat idüb bir kızı ve iki oğlunu terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Kara Hasan dahi vefat idüb kız karındaşı Nardâne'yi ve er karındaşı Rağıb Kara Hasan'ın üç oğlunu terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nardâne Kara Hasan dahi vefat idüb bir kızını ve er karındaşı Rağıb'ın üç oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Kara Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye yedi yüz yirmi sehinden olub: kırk beşer sehmi Emete Kara Hasan'ın iki oğlundan her birine ve yüz kırkar sehmi Rağıb Kara Hasan'ın üç oğlundan her birine ve yirmi bir sehmi Gülizar'ın kızına ve kırk ikişer sehmi Gülizar'ın iki oğlundan her birine ve yüz beş sehmi Nardâne'nin kızına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hirsofulu Ahmed Rağıb / 11 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 198 / s. 9

Abohorlu Hasan İsmail vefat idüb zevcesi Şâziye'yi ve anası Pembe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Meryem ve Servet ile er karındaşları Ahmed ve Mustafa ve İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İsmail'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden olub: yirmi dört sehmi zevcesi Şâziye'ye ve on altı sehmi anası Pembe'ye ve yedişer sehmi kız karındaşları Meryem ve Servet'e ve on dörder sehmi er karındaşları Ahmed ve Mustafa ve İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İsmail'in katili er karındaşı Mehmed vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Abohorlu Pembe Salih / 14 Eylül 1946

⁸⁵⁷ Fetvanın bu kısmında "el-Cevâb" ibaresinden sonra cevap yer almamaktadır.

Fetva Defteri II / nr. 199 / s. 10

Ayanni Selemanili Ali Beyzâde vefat idüb zevcesi Kerime'yi ve oğulları İrfan ve Cemal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Beyzâde'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: iki sehmi zevcesi Kerime'ye ve yedişer sehmi oğulları İrfan ve Cemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali'nin arâzîsi dahi dokuz sehinden olub: üçer sehmi oğulları İrfan ve Cemal'e ve birer sehmi kendisinden evvel vefat iden kızı Meryem'in evlâdı Feride ve Arif ve Sultâne'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁵⁸

Fetva Defteri II / nr. 200 / s. 10

Ayanni Selemanili Meryem Ali Beyzâde vefat idüb zevci Osman İsmail'i ve anası Kerime ile babası Ali Beyzâde'yi ve kızları Feride ve Sultâne ile oğlu Arif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: on iki sehmi zevci Osman İsmail'e ve sekizer sehmi anası Kerime ve babası Ali Beyzâde'ye ve beşer sehmi kızları Feride ve Sultâne'ye ve on sehmi oğlu Arif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Meryem'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Feride ve Sultâne ve Arif'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayanni Selemanili Osman İsmail / 17 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 201 / s. 11

Lefkoşalı Âlime Molla Arif vefat idüb verâseti kızı Fehime Molla İsmail ile oğlu Ahmed Vasıf Molla İsmail'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Alime'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi kızı Fehime'ye ve iki sehmi oğlu Ahmed Vasıf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ahmed Vasıf / ts.

Fetva Defteri II / nr. 202 / s. 11

Lefkoşalı Nemika Ahmed vefat idüb anası Hatice Hüseyin'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Kamuran Ahmed'i ve li-eb er karındaşı İzzet Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nemika Ahmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Hatice Hüseyin'e ve üç sehmi kız karındaşı Kamuran Ahmed'e ve iki sehmi er karındaşı İzzet Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hatice Hüseyin / 17 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 203 / s. 12

Kazafanalı Hacı Mustafa Ahmed Dede Ağa vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızları Havva ve Meryem'i ve oğulları Ahmed ve Hüseyin ve Ömer ve Ali ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden olub: on iki sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedişer sehmi kızları Havva ve Meryem'e ve on dört sehmi oğulları Ahmed ve Hüseyin'e ve Ömer ve Ali ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Mustafa'nın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Havva ve Meryem ve Ahmed ve Hüseyin ve Ömer ve Ali ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kazafanalı Ahmed Hacı Mustafa / 20 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 204 / s. 13

Zeyd ile Hind gayri meşrû suretde münasebet-i cinsiyyede bulunup Hind bir veled doğursa, veledin nesebi Zeyd'den sâbit olub beynlerinde tevârüs cari olur mu?

el-Cevab: Nesep sâbit olmaz ve tevârüs dahi carî olmaz.

Bu suretde veledin nafakası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

⁸⁵⁸ Bir sonraki (nr. 200) fetva ile bu fetvada yer alan kişi ve köy isimleri aynı olması hasebiyle (199) numaralı fetvanın da Ayanni Selemanili Osman İsmail tarafından aynı tarihte istiftâ edilmiş olması muhtemeldir.

Bu suretde Zeyd'in Hind'in doğurduğu veledin zinâdan olduğunu söyleyerek bendendir diye di'vet eylese veledin nesebi Zeyd'den sâbit olub tevârûs dahi câr olmasına mebnî veledin nafakası Zeyd üzerine lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatya İmamı Muharrem Efendi / 23 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 205 / s. 14

Evdimli Ali Süleyman vefat idüb zevcesi Nazife Mehmed'i ve kızı Emetullah ile oğlu Süleyman'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emetullah dahi vefat idüb zevci Bekir'i ve anası Nazife Mehmed'i ve li-ebeveyn er karındaşı Süleyman Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Süleyman Ali dahi vefat idüb verâseti fardan ve radden anasına münhasıra olub kable'l-kısme mezbûra Nazife Mehmed dahi vefat idüb zevci Râif'i ve kızı Mürîde'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Havva Mehmed'i ve er karındaşı Ali Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Süleyman'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye yüz kırk dört sehinden olub: yirmi bir sehmi Bekir'e ve otuz bir sehmi Râif'e ve altmış iki sehmi Mürîde'ye ve on sehmi Havva Mehmed'e ve yirmi sehmi Ali Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Süleyman'ın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emetullah ve Süleyman'a intikâl idüb Emetullah dahi vefat idüb dört sehmi itibariyle bir sehmi zevci Bekir'e ve üç sehmi anası Nazife'ye, Süleyman dahi vefat idüb hissesi tamamen anasına intikâl idüb Nazife dahi vefat idüb bu suretle sekiz sehinden bir sehmi Bekir'e ve yedi sehmi Mürîde'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Evdimli Mürîde Râif / 23 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 206 / s. 15

Kadriye Salih vefat idüb zevci Ali Mazhar'ı ve anası Zarife'yi ve kızları Hatice ve Zarife ile oğulları Hasan ve Suna'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Kadriye Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: on sekiz sehmi zevci Ali Mazhar'a ve on iki sehmi anası Zarife'ye ve yedişer sehmi kızları Hatice ve Zarife'ye ve on dörder sehmi oğulları Hasan ve Suna'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Kadriye Salih'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Hatice ve Zarife ve Hasan ve Suna'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kasaba'da avukat kâtibi Hâfız Cevdet Efendi / 25 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 207 / s. 16

Mustafa Hüseyin Yancaradi vefat idüb zevcesi Hanife Halil'i ve kızları Meryem ve Arife ve Nazife'yi ve li-ebeveyn amucası Hacı Mustafa Mısri oğulları Mehmed Mısri ve Arif Mısri'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz kırk dört sehinden olub: on sekiz sehmi zevcesi Hanife Halil'e ve otuz ikişer sehmi kızları Meryem ve Arife ve Nazife'ye ve on beşer sehmi amucası Hacı Mustafa Mısri oğulları Mehmed Mısri ve Arif Mısri'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Hasan Yancaradi'nin arâzîsi tamamen ve kâmilen kızları Meryem ve Arife ve Nazife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaleburunlu Mehmed Şevket Efendi / 25 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 208 / s. 17

Argacalı Zibâ Ali Ahmed vefat idüb anası Fâtımalı'yı ve kızları Mize Mustafa ve Aliye Mustafa ile oğlu Mehmed Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtımalı dahi vefat idüb oğulları Mehmed Emin ve İzzet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zibâ'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye yirmi dört sehinden olub: beşer sehmi mezbûra Aliye'ye ve on sehmi Mehmed'e ve ikişer sehmi Mehmed Emin ve İzzet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Argacalı Mehmed Emin Ali / 25 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 209 / s. 17

Hirsofulu Cemile İsmail vefat idüb kızı Hatice'yi ve er karındaşı Mustafa'nın oğulları Mehmed ve Derviş ve diğer er karındaşı Kadri'nin oğulları İsmail ve Enver'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrâ Cemile'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: dört sehmi kızı Hatice'ye ve birer sehmi er karındaşları oğulları Mehmed ve Derviş ve İsmail ve Enver'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Cemile İsmail'in kızı Feyzîye'nin oğlu Aziz ve er karındaşları kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Hirsofulu Hasan Efendi Kendir / 27 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 210 / s. 18

Girmeli Mustafa Mehmed vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Abdullah Mehmed'in oğulları İbrahim ve Ali Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hatice'ye ve birer sehmi er karındaşı Abdullah Mehmed'in oğulları İbrahim ve Ali Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Mehmed'in arâzisi tamamen ve kâmilten zevcesi Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Girmeli İbrahim Abdullah Mehmed / 27 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 211 / s. 18

Yalyalı Hüseyin Kerem vefat idüb zevcesi Hamide'yi ve kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Hasan Kerem'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb zevci Hasan Ahmed'i ve anası Hamide'yi ve kızı Hafize'yi ve li-ebeveyn amucası Hasan Kerem'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Kerem dahi vefat idüb verâseti kızı Aişe'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Kerem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi Hasan Ahmed'e ve beş sehmi Hamide'ye ve altı sehmi Hafize'ye ve on sehmi Aişe Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı Mehmed Hasan / 27 Eylül 1946

Fetva Defteri II / nr. 212 / s. 19

İkseroğnolu İbrahim Hüseyin Mira vefat idüb kızı Behiye ile oğulları Derviş ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Derviş İbrahim Hüseyin Mira dahi vefat idüb zevcesi Hatice Mahmud'u ve li-ebeveyn kız karındaşı Behiye ile er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Hüseyin Mira'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye on sehinden olub: bir sehmi Hatice Mahmud'a ve üç sehmi Behiye İbrahim'e ve altı sehmi Mehmed İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Mehmed İbrahim Hüseyin Mira / 1 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 213 / s. 19

Gönyelili Ejder Ali Sakallı Hasan vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızları Kezban ve Hatice ile oğulları Mustafa ve Osman ve Hüseyin ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Ejder Ali dahi vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızı Hanife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Kezban ve Hatice ile er karındaşları Mustafa ve Osman ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ejder Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye iki bin beş yüz altmış sehinden olub: üç yüz yirmi sehmi Havva'ya ve elli altı sehmi Şerife'ye ve iki yüz yirmi dört sehmi Hanife'ye ve iki yüz kırk beşer sehmi Kezban ve Hatice'ye ve dört yüz doksan sehmi Mustafa Osman ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Gönyelili Mustafa Ejder Ali / 3 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 214 / s. 20

Moralı Mustafa Tahir vefat idüb zevcesi Sâibe'yi ve kızı Fâtıma ile oğlu Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Tahir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Sâibe'ye ve yedi sehmi kızı Fâtıma'ya ve on dört sehmi oğlu Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Tahir'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Fâtıma ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Moralı Ahmed Mustafa Tahir / 8 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 215 / s. 20

Matyatlı Meryem Hüseyin vefat idüb zevci Şerife Ali Mahmud'u ve kızı Hatîke Şerife Ali'yi ve baba bir kız karındaşı Hatîke Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Meryem Hüseyin'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Şerife Ali'ye ve iki sehmi kızı Hatîke Şerife Ali'ye ve bir sehmi kız karındaşı Hatîke Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Meryem Hüseyin'in arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Hatîke Şerife Ali'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bodamyalı Mehmed Cafer / 8 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 216 / s. 21

Dohnili Hüseyin Mustafa Davud vefat idüb zevcesi Hayriye Mehmed'i ve anası Gülsüm Mustafa'yi ve kızları Emine ve Fâtıma ve Gülsüm ve Naîme ile oğlu Durmuş'u terk idüb kable'l-kisme mezbûr Durmuş dahi vefat idüb anası Sabriye Mehmed'i ve babasının babası Mustafa Davud'u terk idüb kable'l-kisme mezbûra Gülsüm Mustafa dahi vefat idüb zevci Mustafa Davud'u ve kızı Zîbâ ile oğulları Ahmed ve Hasan ve Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kisme mezbûr Mustafa Davud dahi vefat idüb kızları Zîbâ ve Hayriye ile oğulları Ahmed ve Hasan ve Mehmed Ali'yi terk idüb kable'l-kisme mezbûra Fâtıma Hüseyin dahi vefat idüb zevci Ahmed Çoban Hasan'ı ve anası Sabriye Mehmed'i ve kız karındaşları Emine ve Gülsüm ve Naîme'yi terk idüb kable'l-kisme mezbûra Naîme Hüseyin dahi vefat idüb zevci Cemal Fehmi'yi ve anası Sabriye Mehmed'i ve oğlu Naîm'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Emine Hüseyin dahi vefat idüb zevci Osman Kunizi'yi ve anası Sabriye Mehmed'i ve kızı Fahriye ile oğulları Hasan ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Mustafa Davud'un arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti'ş-Şer'iyye yirmi dört bin yüz doksan iki sehinden olub: iki bin beşyüz kırk sekiz sehmi Gülsüm Hüseyin'e ve dört bin sekiz yüz yetmiş üç sehmi Sabriye Mehmed'e ve bin beş yüz on yedi sehmi Zîbâ'ya ve bin seksen beş sehmi Hayriye'ye ve üç bin otuz dörder sehmi Ahmed ve Hasan ve Mehmed Ali'ye ve sekiz yüz on dokuz sehmi Ahmed Çoban Hasan'a ve altı yüz otuz yedi sehmi Cemal Fehmi'ye ve bin dört yüz seksen yedi sehmi Naîm'e ve altı yüz otuz dokuz sehmi Osman Kunizi'ye ve iki yüz doksan yedi sehmi Fahriye'ye ve beş yüz doksan dörder sehmi Hasan ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohnili Sabriye Mehmed / 8 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 217 / s. 22

Dohnili Hüseyin Mustafa Davud vefat idüb müteveffâ-yı mezbûrun arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emine ve Fâtıma ve Gülsüm ve Naîme ve Durmuş'a intikâl idüb Durmuş'un vefatına mebnî arâzîsi tamamen anası Sabriye Mehmed'e intikâl idüb Fâtıma Hüseyin dahi vefat eylesine mebnî arâzîsi dört sehmi itibariyle bir sehmi zevci Ahmed çoban Hasan'a ve üç sehmi anası Sabriye Mehmed'e intikâl idüb Naîme Hüseyin dahi vefat idüb arâzîsi tamamen oğlu Naîm'e intikâl idüb Emine Hüseyin dahi vefat idüb arâzîsi evlâdları Fahriye ve Hasan ve Hüseyin'e intikâl eylesine mebnî müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Mustafa Davud'un arâzîsi altmış sehinden olub: on iki sehmi Gülsüm Hüseyin'e ve yirmi bir sehmi Sabriye Mehmed'e ve üç sehmi Ahmed çoban Hasan'a ve on iki sehmi Naîm'e ve dörder sehmi Fahriye ve Hasan ve Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Dohnili Sabriye Mehmed / 8 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 218 / s. 23

Bir kimsenin bir sağiri tebennî eylesmesi yani evlâdlığa alması şer'a'n câiz ve makbul olur mu?

el-Cevab: Olur.

Abohorlu Mehmed Salâhi / 15 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 219 / s. 23

Piroyi'li Hasan Mahmud vefat idüb anası Zekiye Hasan'ı ve baba bir kız karındaşı Şerife Mahmud'u ve li-ebeveyn amucaları Arif ve İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mahmud'un

arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: dört sehmi anası Zekiye Hasan'a ve altı sehmi kız karındaşı Şerife Mahmud ve birer sehmi amucaları Arif ve İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piroyili Zekiye Hasan / 17 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 220 / s. 23

Galatyalı Ahmed Osman Kır Ali vefat idüb zevce Meryem'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Şerife Osman Kır Ali'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa Osman Kır Ali'nin oğulları Mustafa ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Osman Kır Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Meryem'e ve dört sehmi kız karındaşı Şerife Osman Kır Ali'ye ve birer sehmi dahi er karındaşı Mustafa Osman Kır Ali'nin oğulları Mustafa ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Osman Kır Ali'nin er karındaşı Mustafa Osman Kır Ali'nin kızı Şerife vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Galatyalı Mustafa Mustafa Osman Kır Ali / 18 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 221 / s. 24

Ağırdalı Âkile Hacı Hüseyin vefat idüb zevci Ahmed Hacı Mehmed'i ve kızı Hediye ile oğulları Salih ve Mehmed ve Ali ve Hasan Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Âkile'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: dokuz sehmi zevci Ahmed Hacı Mehmed'e ve üç sehmi kızı Hediye'ye ve altışar sehmi oğulları Salih ve Mehmed ve Ali ve Hasan Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Âkile'nin arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Hediye ve Salih ve Mehmed ve Ali ve Hasan Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ahmed Hacı Mehmed / 18 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 222 / s. 24

Ayakebirli Zehra Hacı Mehmed Salih vefat idüb zevci Sadık Hasan'ı ve anası Tevhîde'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Behiye ile er karındaşları Naîm ve Zaîm'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz sehinden olub: on beş sehmi zevci Sadık Hasan'a ve beş sehmi anası Tevhîde'ye ve iki sehmi kız karındaşı Behiye'ye ve dörder sehmi er karındaşları Naîm ve Zaîm'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayakebirli Zaîm Hacı Mehmed Salih / 19 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 223 / s. 25

müslim bulunan Zeyd'in, gayri müslime olub kitâbiye bulunan Hind'i tezevvüç eylemesi şer'a'n câiz ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Ertuğrul Hacı Hasan Şâhin / 19 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 224 / s. 25

Elyeli Hasan Tahsin Ahmed vefat idüb zevcesi Şâziye'yi ve kızı Nazîre'yi ve oğulları Ahmed Şakir ve Ahmed ve Mehmed ve Mustafa ve İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Tahsin Ahmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi seksen sekiz sehinden olub: on bir sehmi zevcesi Şâziye ve yedi sehmi kızı Nazîre'ye ve on dörder sehmi oğulları Ahmed Şakir ve Ahmed ve Mehmed ve Mustafa ve İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Tahsin Ahmed'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdlarına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Elyeli Ahmed Şakir Hasan Tahsin / 19 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 225 / s. 26

Çamlıköylü Zehra Molla Salih vefat idüb zevci Mehmed Ali'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Ali Fâik'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevci Mehmed Ali'ye ve bir sehmi er karındaşı Ali Fâik'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra Molla Salih'in li-eb kız karındaşı Aişe ve li-eb er karındaşı Hüseyin vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Çamlıköylü Ali Fâik Molla Salih / 19 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 226 / s. 26

Ağırdalı Aişe Kara Hasan vefat idüb kızı Dervişe Ömer'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Ziya'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Kara Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Kara Hasan dahi vefat idüb kızları Nâciye ve Sâbire ve Havva'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Zîbâ'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zîbâ dahi vefat idüb kızı İsmete'yi ve oğulları Mehmed ve Hüseyin Duyal ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Kara Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi elli dört sehinden olub: yirmi yedi sehmi Dervişe Ömer'e ve dörder sehmi Nâciye ve Sâbire ve Havva'ya ve üç sehmi İsmete'ye ve altışar sehmi Mehmed ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ağırdalı Hüseyin Topal Mustafa / 21 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 227 / s. 27

Kara Fâtıma Meryem'in evlâdını irdâ' eylemiş bulunmakla beraber Kara Fâtıma'nın oğlu Ali'nin mezbûr karındaşlarının neseben teyzesi Emir Aişe'yi tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatya Şeriye Hâkimi Muharrem Efendi / 21 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 228 / s. 27

Lefkoşalı Hasan Ali vefat idüb zevcesi Arife'yi ve kızları Aişe ve Nesiye'yi ve li-ebeveyn er karındaşı oğulları Hasan ve Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Arife'ye ve on altışar sehmi kızları Aişe ve Nesiye'ye ve beşer sehmi er karındaşı oğulları Hasan Aziz ve Ali Aziz'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Ali'nin er karındaşı Aziz'in kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyesi / 22 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 229 / s. 28

Mehmed kızını Hasan'a tezvîc idüb beynlerinde evlâd dahi hâsıl oldukdan sonra Mehmed'in oğlu, Hasan'ın diğzer zevcesinden olan kızını tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Softalar Muallimi Hüseyin Şevki Efendi / 24 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 230 / s. 28

Bir kadın vefat idüb zevcini ve li-ebeveyn kız karındaşını ve li-ebeveyn er karındaşını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevcine ve bir sehmi kız karındaşına ve iki sehmi er karındaşına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûranın arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcine ve üç sehmi er karındaşına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Softalar Muallimi Hüseyin Şevki Efendi / 24 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 231 / s. 29

İkseroğunolu Mehmed Ali zevcesi Nâhide'yi katleylediği sâbit oldukda mezbûr Mehmed Ali zevcesi Nâhide'nin mirasından mahrum olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nâhide'nin mirasını anası Hûriye ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed İbrahim'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Nâhide'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi anası Hûriye'ye ve iki sehmi er karındaşı Mehmed İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nâhide'nin arâzîsi tamamen ve kâmilten anası Hûriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezbûr Mehmed Ali'nin âhar zevcesinden olan evlâdı Nâhîde'ye vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Lefkoşalı İbrahim Yahya Efendi / 30 Teşrîn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 232 / s. 30

Magundalı Salim İzzet vefat idüb kızları Ülfete ve Hatice ve Latîfe ve Vicdan ve Kamer ve Aişe ile oğulları Hasan ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salim İzzet'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sehimden olub: birer sehmi kızları Ülfet'e ve Hatice ve Latîfe ve Vicdan ve Kamer ve Aişe'ye ve ikişer sehmi oğulları Hasan ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salim İzzet'in arâzîsi yirmi yedi sehimden olub üçer sehmi evlâdları Ülfete ve Hatice ve Latîfe ve Vicdan ve Kamer ve Aişe ve Hasan ve Hüseyin'e ve birer sehmi dahi kendisinden evvel vefat iden oğlu Nâzım'ın evlâdları Aysel ve Vedat ve Adnan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı Fâtıma Ahmed / 1 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 233 / s. 30

Kufezli Mehmed İbrahim vefat idüb zevcesi Emine'yi ve kızı Şifa'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Ülfete ve Şefika ve Şerife ile li-ebeveyn er karındaşları Hasan ve Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed İbrahim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi elli altı sehimden olub: yedi sehmi zevcesi Emine'ye ve yirmi sekiz sehmi kızı Şifa'ya ve üçer sehmi kız karındaşları Şefika ve Ülfete ve Şerife'ye ve altışar sehmi er karındaşları Hasan ve Halil'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed İbrahim'in arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Şifa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piperisteronali Şifa Mehmed İbrahim / 7 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 234 / s. 31

Piperisteronali Pembe Hasan vefat idüb anası Zehra Ali'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Meryem ile li-ebeveyn er karındaşı Kemal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehimden olub: üç sehmi anası Zehra Ali'ye ve beş sehmi kız karındaşı Meryem'e ve on sehmi er karındaşı Kemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piperisteronali Zehra Ali / 8 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 235 / s. 31

Gümrük mütekâidlerinden Mustafa Râif vefat idüb zevcesi Elmasiye Necib ve kızları Şefkat ve Suzan ve Aişe ve Andac ve Ünsal ile oğlu Kâmil Behzad'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Râif'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden olub: bir sehmi zevcesi Elmasiye Necib'e ve birer sehmi kızları Şefkat ve Suzan ve Aişe ve Andac ve Ünsal'a ve iki sehmi oğlu Kâmil Behzad'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun ve Baf Kazaları Mahkeme-i Şer'îyyesi / 9 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 236 / s. 32

Lefkoşalı Mustafa Galliga Mustafa vefat idüb zevcesi Hatice Küçük Mehmed'i ve oğulları Tevfik ve Kazım Çavuş ve Mehmed ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Tevfik Mustafa Galliga dahi vefat idüb anası Hatice Küçük Mehmed'i ve li-ebeveyn er karındaşları Kazım Çavuş ve Mehmed ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed Mustafa Galliga dahi vefat idüb zevcesi Hatice Hüseyin Çavuş ve anası Hatice Küçük Mehmed'i ve kızları Kamuran ve Fâtıma ile oğlu İzzet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma Ahmed dahi vefat idüb anası Hatice Hüseyin Çavuş'u ve li-ebeveyn kız karındaşı Kamuran ile li-ebeveyn er karındaşı İzzet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kazım Çavuş Mustafa Galliga dahi vefat idüb anası Hatice Küçük Mehmed'i ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice Küçük Mehmed dahi vefat idüb oğlu Mehmed Mustafa Galliga'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Galliga Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye elli beş bin iki yüz doksan altı sehimden olub: kırk iki bin dört yüz on beş sehmi Mehmed Mustafa Galliga'ya

ve iki bin üç yüz doksan sehmi Hatice Hüseyin Çavuş'a ve üç bin dört yüz doksan yedi sehmi Kamuran Ahmed'e ve altı bin dokuz yüz doksan dört sehmi İzzet Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Avukat Fazlı Bey / 11 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 237 / s. 33

Müslim olan Zeyd'in gayri müslim bulunan kitâbiye Hind'i tezevvüc eylemesi câiz ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde bâliğa olan Hind nefsinin şuhûd-u mahdarlarında Zeyd'e tezvîc idüb lakin izinnâme bulunmasa akd-i mezbûr sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa'da Avukat Fazıl Bey / 11 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 238 / s. 33

İhtilâf-ı müctehidîn i'bâd için bâis-i rahmed bulunduğu cihetle bir mezhebe sâlik bulunan bir kimsenin inde'l-izdirâr diğerk mezhebe göre olan bir mesele ile amel etmesi tecvîz-i kerde-i şeriat olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezheb-i Hanbelî'ye göre gazab ve ikrah ve sekr ve cinnet gibi tarik-i kasd ve tasavvuru ve tea'kkul ve tedebbürü izâle eden ahvalden birisine maruz kaldığı halde Hanefîyyü'l-mezheb bir kimseden sâdır olan talâkın Hanbelî mezhebini takliden adem-i vukûiyle amel eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Fevzi Ali Rıza Efendi / 12 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 239 / s. 34

Kâmil Ömer Portakal vefat idüb zevcesi Zehra Salih'i ve kızı Emine ile oğlu Enver'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emine Kâmil dahi vefat idüb zevci Ramazan Seyid Ali'yi ve kızları Sıdika ve Kadriye ile oğulları Cavid ve Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kâmil Ömer'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye beş yüz yetmiş altı sehinden olub: yetmiş iki sehmi Zehra Salih'e ve üç yüz otuz altı sehmi Enver'e ve kırk iki sehmi Ramazan Seyid Ali'ye ve yirmi birer sehmi Sıdika ve Kadriye'ye ve kırk ikişer sehmi Cavid ve Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Kâmil Ömer'in arâzisi sekiz sehinden olub: dört sehmi Enver'e ve birer sehmi Emine Kâmil'in evlâdları Sıdika ve Kadriye ve Cavid ve Salih'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf Kasabasında Hâfiz Cevdet Efendi Avukat Kâtibi / 14 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 240 / s. 35

Kudragalı Hasan Emin Hüseyin'in verâseti babası Emin Hüseyin'e münhasıra olub badehû Emin Hüseyin dahi vefat idüb kızı Sadiye ve oğulları Hüseyin ve Celal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Emin Hüseyin'in kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi beş sehinden olub: bir sehmi Sadiye'ye ve ikişer sehmi Hüseyin ve Celal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Celal Emin Hüseyin / 15 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 241 / s. 35

Agursolu Pembe Sadık vefat idüb zevci Necib Kufi'yi ve kızı Pembe Necib'i ve babası Sadık Mustafa'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe Necib dahi vefat idüb babası Necib Kufi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Sadık'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: üç sehmi Necib Kufi'ye ve bir sehmi Sadık Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Sadık'ın arâzisi tamamen kızı Pembe Necib'e intikâl idüb Pembe Necib'in dahi vefatıyla babası Necib Kufi'ye tamamen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Sadık'ın kız ve er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Baf Kasabasında Kemal Hasan Ramazan / 16 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 242 / s. 36

Ekmekçi Cemal Salih vefat idüb kızı Süheyla'ya ve li-ebeveyn kız karındaşı Havva'ya terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Cemal Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi kızı Süheyla'ya ve bir sehmi kız karındaşı Havva'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Cemal Salih'in kendisinden mukaddem vefat iden kız karındaşı Hanife Salih'in oğulları İbrahim ve Kemal, mezbûr Cemal'e vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosunda avukat kâtibi Ahmed Râif Efendi / 19 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 243 / s. 36

Vreçhalı Emete Hasan vefat idüb kızı Nezaket Salih ile oğulları Mehmed Salih ve Hasan Salih ve Ramazan Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emete Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yedi sehimden olub: bir sehmi kızı Nezaket'e ve ikişer sehmi oğulları Mehmed Salih ve Hasan Salih ve Ramazan Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emete Hasan'ın arâzisi dahi yirmi dört sehimden olub: dörder sehmi evlâdları Nezaket Salih ve Mehmed Salih ve Hüseyin Salih ve Ramazan Salih ve birer sehmi kendisinden mukaddem vefat iden kızının evlâdları Hüseyin İzzet ve Mustafa İzzet ve Ramazan İzzet ve Mehmed İzzet'e ve dört sehmi diğerkendisinden mukaddem vefat iden kızının oğlu mezbûr İzzet'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf Kuklasında İzzet Mustafa / 25 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 244 / s. 37

Kasabalı Servet Tâir (?) vefat idüb zevci Naizm Mustafa'yı ve er karındaşı Mehmed Tâir (?)'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Servet'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi zevci Naım Mustafa'ya ve bir sehmi er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Servet'in arâzisi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Naım Mustafa'ya ve üç sehmi er karındaşı Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Servet'in kendisinden mukaddem vefat iden karındaşı evlâdları vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

946 senesi eylül ibtidâsından itibaren verâset kanunu tebdil edildiği ayrıca beyân olunur.

Kasabalı Naım Mustafa / 26 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 245 / s. 38

Kandulu Züleyha Hasan Salyari vefat idüb kızı Cemâliye Mustafa'yı ve oğlunun kızı Hatice Mehmed'i ve li-eb kız karındaşı Aîşe Hasan Salyari'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Züleyha'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi kızı Cemâliye Mustafa'ya ve bir sehmi hafidesi Hatice Mehmed'e ve iki sehmi baba bir kız karındaşı Aîşe'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Züleyha Hasan Salyari'nin arâzisi dahi iki sehimden olub: bir sehmi kızı Cemâliye'ye ve bir sehmi dahi kendisinden mukaddem vefat iden oğlunun kızı Hatice Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Züleyha'nın ana baba bir er karındaşı oğlu Kemal Celal ve baba bir kız karındaşı Aîşe'nin oğulları Celal ve Mustafa ve Gâlib İbrahim vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosunda Kandolu Hasan Feyzî / 27 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 246 / s. 39

Akaçalı Şakir Edhem vefat idüb zevcesi Bâhire'yi ve kızları Şifa ve Fâtıma ile oğulları Mustafa ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Şakir Edhem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: altı sehmi zevcesi Bâhire'ye ve yedişer sehmi kızları Şifa ve Fâtıma'ya ve on dörder sehmi oğulları Mustafa ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mehmed Şakir Edhem / 28 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 247 / s. 39

İkseroğnolu İbrahim Hasan Mavro vefat idüb zevcesi Münevver'e'yi ve anası Aişe'yi ve babası Hasan Mavro'yu ve kızı Müzeyyen ile oğulları Fehmi ve Aydoğan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Hasan Mavro'nun arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz yirmi sehmi zevcesi Münevver'e'ye ve yirmişer sehmi anası Aişe ve babası Hasan Mavro'ya ve on üç sehmi kızı Müzeyyen'e ve yirmi altışar sehmi oğulları Fehmi ve Aydoğan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'iyyesi / 28 Teşrîn-i Sâni 1946

Fetva Defteri II / nr. 248 / s. 40

Lefkoşalı Ahmed Ali vefat idüb anası Aişe'yi ve kızı Canel'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Zehra ve Cemâliye ve Mümine ve Fâtıma ve Fahriye ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Nâfi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi elli dört sehmi anası Aişe'ye ve yirmi yedi sehmi kızı Canel'e ve ikişer sehmi kız karındaşları Zehra ve Cemâliye ve Mümine ve Fâtıma ve Fahriye ile⁸⁵⁹ li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Nâfi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'iyyesi / 2 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 249 / s. 40

Yalyalı Hüseyin İbrahim Kerim vefat idüb zevcesi Hamide İbrahim'i ve kızı Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Hasan İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe Hasan İbrahim dahi vefat idüb zevci Hasan Ahmed'i ve anası Hamide İbrahim'i ve kızı Hafize'yi ve li-ebeveyn amucası Hasan İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin İbrahim Kerim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyeye yirmi dört sehmi anası Hamide İbrahim'e ve on sehmi Hasan İbrahim'e ve üç sehmi Hasan Ahmed'e ve altı sehmi Hafize Hasan Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yalyalı Osman Receb / 2 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 250 / s. 41

İkseroğnolu Emir Ali Osman vefat idüb zevcesi Hürriye'yi ve babası Osman Esad'ı ve oğlu Osman Emir Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Osman Esad dahi vefat idüb kızları Besime ve Feride ve Aişe ile oğlu Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Emir Ali Osman'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz yirmi sehmi anası Hürriye'ye ve seksen beş sehmi Osman Emir Ali'ye ve dörder sehmi Besime ve Feride ve Aişe Osman Esad'a ve sekiz sehmi Hasan Osman Esad'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İkseroğnolu Besime Osman Esad / 3 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 251 / s. 41

Aşağı Lakadamyalı Hamza Hüseyin vefat idüb kızları Aişe ve Hürmüs ve Emine ve Şerife ve Dilber ile oğulları Hüseyin ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Hamza dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Aişe ve Hürmüs'ü ve li-eb kız karındaşları Emine ve Şerife ve Dilber'i ve li-eb er karındaşı Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hamza Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyeye yüz otuz beş sehmi anası Aişe ve Hürmüs'e ve on yedişer sehmi Emine ve Şerife ve Dilber'e ve otuz dört sehmi Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aşağı Lakadamyalı Aişe Hamza / 12 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 252 / s. 42

Leymosunlu Emine Hasan Halil vefat idüb zevci Hacı Rasim'i ve li-ebeveyn amucası Hacı Molla Salih'in oğulların Halil ve Hacı Ahmed ve Mustafa ve İbrahim'i ve diğer li-ebeveyn amucası Hüseyin'in oğlu Keçeci Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hacı Ahmed dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Halil ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine Hasan Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi elli sehmi anası Hacı Rasim'e ve bir sehmi Aişe'ye ve yedişer sehmi Halil ve Mustafa'ya ve beşer sehmi İbrahim ve Keçeci Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

⁸⁵⁹ Hakkı Efendi buraya "dörder sehmi" ibaresini yazmayı unutmuş gözükmektedir. Nitekim miras taksimi doğru yapılmıştır.

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Aişe Hacı Molla Salih / 17 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 253 / s. 42

İkseroğnolu Molla İbrahim Rüstem vefat idüb zevcesi Yasemin'i ve kızları Kerime ve Sultâne ve Cemile ve Yasemin ve Safiye ile oğlu Âdem'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Yasemin Molla İbrahim dahi vefat idüb zevci Hasan İstanbullu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşları Kerime ve Sultâne ve Cemile ve Safiye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla İbrahim Rüstem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye ve'l-'avl elli altı sehinden olub: yedi sehmi Yasemin'e ve üç sehmi Hasan İstanbullu'ya ve sekizer sehmi Kerime ve Sultâne ve Cemile ve Safiye'ye ve on dört sehmi Âdem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla İbrahim Rüstem'in arâzisi yirmi dört sehinden olub: dörder sehmi Kerime ve Sultâne ve Cemile ve Safiye'ye ve bir sehmi Hasan İstanbullu'ya ve yedi sehmi Âdem'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Amargezli Kerim Mehmed / 19 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 254 / s. 43

Kazafanalı Mustafa Osman vefat idüb zevcesini ve üç kızını ve üç er karındaşları oğullarını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Osman'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi zevcesine ve on altışar sehmi üç kızından her birine ve beşer sehmi üç er karındaşları oğullarının her birine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Osman'ın arâzisi tamamen ve mütesâviyen üç kızına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kazafanalı Nâzım Mustafa Osman Ağa / 20 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 255 / s. 44

Beşir vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve kızı Zehra ile oğlu Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Beşir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Kezban'a ve yedi sehmi kızı Zehra'ya ve on dört sehmi oğlu Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Beşir'in arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Zehra ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zehra Beşir'in vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Hasan'ın oğlu Fâik'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Zehra Beşir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi er karındaşı oğlu Fâik Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Kazasında Alehtoralı Destaban Fâik Hasan / 20 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 256 / s. 45

Salih Reyhan vefat idüb zevcesi Âfet'i ve müteveffâ oğlu Ahmed'in kızları Muazzeze ve Kezban ile oğlu Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih Reyhan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz iki sehinden olub: dört sehmi zevcesi Âfet'e ve yedişer sehmi Muazzeze ve Kezban ve Ahmed'e ve on dört sehmi Hasan Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salih Reyhan'ın arâzisi tamamen ve mütesâviyen ahfâdı Muazzeze, Kezban ve Hasan Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Alehtoralı Destaban Fâik Hasan / 20 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 257 / s. 45

Magundalı Recail Hasan vefat idüb zevcesi Züleyha'yı ve anası Münîre ve kızını ve li-ebeveyn er karındaşı Receb'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Recail Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Züleyha'ya ve dört sehmi anası Münîre'ye ve on iki sehmi kızına ve beş sehmi er karındaşı Receb'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Magundalı Receb Hasan vefat idüb zevcesi Cemâliye'yi ve anası Münîre'yi ve oğlunu terk itikde müteveffâ-yı mezbûr Receb Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emmvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Cemâliye'ye ve dört sehmi anası Münîre'ye ve on yedi sehmi oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf Kazasında Makundalı Münîre Hüseyin / 23 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 258 / s. 46

Alevgalı Feyzî Hüseyin vefat idüb verâseti li-üm kız karındaşları Aliye İbrahim ve Havva İbrahim'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in gerek arâzîsi ve gerek menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi tamamen ve mütesâviyen fardan ve radden kız karındaşları Aliye ve Havva'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in kız karındaşları Aliye İbrahim ve Havva İbrahim'in evlâdları ve Meryem İbrahim'in oğlu ve kız karındaşları oğulları ile Musa İsmail ve Çelebi İsmail ve Şevnî Rağuna vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in yeğenleri bulunan Musa İsmail ve Çelebi İsmail ve Şevnî Rağuna li-ebeveyn ve bi'l-eb er karındaşları oğulları iseler müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in arâziden mâ'ada menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesinin üçte biri kız karındaşlarına ve ikisi yeğenlerine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçinalı Aliye İbrahim / 24 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 259 / s. 47

Dillirga'da Alevgalı Feyzî Hüseyin Köse Molla vefat idüb ana bir kız karındaşları Aliye ve Havva İbrahim'i ve ana ve baba bir amucası İsmail'in oğulları Musa'yı ve Çelebi'yi ve diğ er ana ve baba bir amucası İbrahim'in oğlu Hasan'ı ve diğ er amucası Kara Paşa'nın oğlu Hüseyin'i ve diğ er amucası Arslan'ın oğlu İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin Köse Molla'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz sehinden olub: beş er sehmi kız karındaşları Aliye ve Havva İbrahim'e ve dörder sehmi amucaları oğulları Musa ve Çelebi ve Hasan ve Hüseyin Kara Paşa ve İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen kız karındaşları Aliye İbrahim ve Havva İbrahim'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in amucaları kızları Sultâne ve Rukiye vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Müteveffâ-yı mezbûr Feyzî Hüseyin'in amucaları evlâdlarının evlâdları dahi vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Alevgalı Niyazi Hüseyin / 27 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 260 / s. 48

Hirsofulu müteveffâ Molla Ahmed'in arâzîsi sekiz sehinden olub: tamamen ve mütesâviyen evlâdları Mihri ve Hibetî ve Emine ve Rahme ve Fâtıma ve Eşmine ve Molla Hasan ve Abdülaziz'e intikâl idüb mezbûr Molla Hasan Molla Ahmed'in vefatına mebnî arâziden hissese olan bir sehmi anası Emine'ye ve Hibetî Molla Ahmed ve Fâtıma Molla Ahmed ve Rahme Molla Ahmed'in dahi vefatlarına mebnî hisseleri olan cem'an üç sehmi er karındaşları Abdülaziz'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Hirsofulu Kadri Dünder Efendi / 28 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 261 / s. 49

Lefkoşalı Nâzım Bekir vefat idüb zevcesi Nâfia'yı ve kızı Şefika ile oğlu Sezâi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şefika Nâzım dahi vefat idüb anası Nâfia'yı ve li-ebeveyn er karındaşları Sezâi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Nâzım Bekir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye yetmiş iki sehinden olub: on altı sehmi Nâfia'ya ve elli altı sehmi Sezâi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Nâzım Bekir'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Şefika ve Sezâî'ye intikâl idüb Şefika Nâzım'ın dahi vefatına mebnî hissesi tamamen anası Nâfia'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Nâfia Hanım (?) Râtib Bey / 30 Kânûn-i Evvel 1946

Fetva Defteri II / nr. 262 / s. 49

Kandolu Fethi Şaban vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve kızları Turan ve Şifa ile oğulları Mehmed Aziz ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Dudu Fethi dahi vefat idüb zevci Musa'yı ve anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Şifa ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed Aziz ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Dudu Abdullah dahi vefat idüb kızı Şifa ile oğulları Mehmed Aziz ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Fethi Şaban'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bin dört yüz kırk sehinden olub: iki yüz altmış üç sehmi Şifa'ya ve beş yüz otuz dörder sehmi Mehmed Aziz ve Mustafa'ya ve yüz beş sehmi Musa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Fethi Şaban'ın arâzîsi dahi on altı sehinden olub: beşer sehmi Şifa ve Mehmed Aziz ve Mustafa'ya ve bir sehmi Musa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandulu İsa Mehmed Ebu Tahir / 31 Kânûn-i Evvel 1946

1947 YILINA AİT FETVALAR

Fetva Defteri II / nr. 1 / s. 50

Kârinin ümmiye iktidâsı sahîh olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Lefkoşalı Akkavuk müezzini Tahsin Efendi / 4 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 2 / s. 50

Leymosunda ikamet itmekte bulunan küçük Kaymaklılı Hacı Emine Hasan Keleş Halil'in verâseti zevci Hacı Rasim'e ve li-ebeveyn amucası Hacı Salih Halil'in oğulları Mustafa ve İbrahim ve Halil ve Hacı Ahmed'e ve diğer li-ebeveyn amucası Hüseyin Halil'in oğlu Ahmed'e münhasıra olub kable'l-kısme mezbûr Hacı Ahmed Hacı Salih dahi vefat idüb verâseti er karındaşları Mustafa ve İbrahim ve Halil'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Hacı Emine'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz sehinden olub: on beş sehmi zevci Hacı Rasim'e ve dörder sehmi Mustafa ve İbrahim ve Halil'e ve üç sehmi Ahmed Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Küçük Kaymaklılı Mustafa Hacı Salih / 6 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 3 / s. 51

Kasabalı Sermet Topçu Osman vefat idüb kızı Münibe ile oğulları Hasib ve Kâni ve Veliyüddin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasib İsmail dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile er karındaşları Kâni ve Veliyüddin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kâni İsmail dahi vefat idüb kızı Servet ile oğulları Asım ve Salih ve Mehmed ve Mahmud'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Veliyüddin dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Münibe'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Kâni'nin oğulları Asım ve Salih ve Mehmed ve Mahmud'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Asım Kâni dahi vefat idüb oğulları Enver ve Ferhat'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Salih Kâni dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Sermet ile li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Mahmud'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mahmud ve Kâni dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Sermet ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Sermet Kâni dahi vefat idüb zevci Naîm Mustafa'ya ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Kâni'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Sermet Topçu Osman'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye iki bin beş yüz yirmi sehinden olub: bin sekiz sehmi Münibe İsmail'e dokuz yüz doksan sehmi Mehmed Kâni'ye ve yüz yetmiş beşer sehmi Enver ve Ferhat'a ve yüz yetmiş iki sehmi Naîm Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Sermet Topçu Osman'ın arâzisi dahi yüz altmış sehinden olub: yüz sehmi Münibe İsmail'e ve kırk beş sehmi Mehmed Kâni'ye ve üç sehmi Naîm Mustafa'ya ve altışar sehmi Enver ve Ferhat'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kasabalı Mehmed Kâni Tatlıcı / 8 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 4 / s. 52

Aşağı Polemidyalı Rahme Mehmed vefat idüb zevci Hasan Ali'yi ve kızları Şifa ve Firdevse'yi ve anası Hatice Hacı Elmas'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Rahme Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl on üç sehinden olub: üç sehmi zevci Hasan Ali'ye ve dörder sehmi kızları Şifa ve Firdevse'ye ve iki sehmi anası Hatice Hacı Elmas'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Rahme Mehmed'in arâzisi tamamen ve kâmilen kızları Şifa ve Firdevse'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Rahme Mehmed'in kız ve er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Polemidyalı Hasan Ali / 9 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 5 / s. 52

Ayyannili Remziye Mustafa vefat idüb zevci Sâmi Hüseyin'i ve anası ve babasını ve iki kızını ve bir oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Remziye Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: on iki sehmi zevci Sâmi Hüseyin'e ve sekizer sehmi anasına ve babasına ve beşer sehmi iki kızından her birine ve on sehmi oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Remziye Mustafa'nın arâzisi tamamen ve mütesâviyen üç evlâdına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayyannili Sâmî Hüseyin / 9 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 6 / s. 53

Kaleburunlu Mustafa Yancaradi vefat idüb verâseti kızları Meryem ve Arife ve Nazife'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Yancaradi'nin menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini fardan ve radden kızları Meryem ve Arife ve Nazife ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Yancaradi'nin ana bir amucası oğulları Mısıri ve Arif vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Kaleburunlu Muallim Hulûsi Tevfik Efendi / 9 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 7 / s. 53

Tâife-i nisâdan bazıları Cuma namazına hâzır olub, mevki-i mahsusunda Cuma namazını imamla beraber edâ eylese öğle namazı yerine kâim olub kâfi olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde evkât-ı sâirede dahi hâzır olub imamla beraber namazını edâ eylese sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ahmed Fehim Efendi Hoca / 9 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 8 / s. 54

Sinn-i temyiz yani yedi yaşına basmamış bulunan sibyanın mescidi telvis etmek ihtimali zann-ı gâlib oldukda o gibi çocukları mescide koymak kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde telvis ihtimalinde zann-ı gâlib yoksa kerâhet-i tenzîhiye ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde sinn-i temyîze varmış bulunan çocukları mescide koymakda beis var mıdır?

el-Cevab: Yoktur.

Lefkoşalı Ahmed Fehim Efendi Hoca / 9 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 9 / s. 55

Birkaç evlâdı olan bir kadının bir kızını diğer birkaç evlâdı bulunan bir kadın emzirse memede iştirak eden çocuklar arasında izdivâc câiz değilse de memede iştirak etmeyen oğlanlar ile kızlar arasında izdivâc cereyan edebilir mi?

el-Cevab: Eder.

Evdimli Mehmed Molla Abbas / 11 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 10 / s. 56

Cenazeyi teşyi' eden kimselerin zikrullah veyahut kıraat-i Kur'ân-ı azîmü'ş-şân veya teğannî ile raf-u savt eylemeleri kerâhet-i tahrîme ile mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Musalla taşının üzerine cenazeyi koyub namazını kılmak câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde kabirler üzerine basmak mekruh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Cenaze namazında Zeyd ayağını paypuşundan çıkarıp üstüne vaz itmeyib paypuşu müteneccis değilse kıldığı salât-ı cenaze sahîh olursa da ayağını çıkarıp üstüne vaz itmek ihtiyâta riayet olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Molla Salih Molla Halil / 11 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 11 / s. 57

Defn-i emvât için mua'dd olan arâzî-yi mevkûfeden mâ'ada bir mahalde medfûn bulunan meyyiti, kable'r-ramîm ihrâcıyle nakli veya ihrâc edilmeyerek kabrinin tesviyesi veya meyyit çürüyüb türâb oldukdan sonra kabrine başka bir meyyitin defni veya bittesviye üzerine zer' edilmesi veya bina yapılması lede'l-hâce câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde defn-i emvât için hazırlanan makâbir-i müslimîn üzerine zer' edilmesi veya bina yapılması câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Nakiller birinci cild defterin 88. Numarasında mukayyed bulunduğu iş bu mahalle şerh verildi.

Galatyalı Molla Salih Molla Halil / 11 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 12 / s. 58

Pitargulu Hayriye Mustafa vefat idüb zevci Osman Mehmed'i ve anası Züleyha'yı ve altı kız karındaşını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hayriye Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl yirmi dört sehinden olub: dokuz sehmi zevci Osman Mehmed'e ve üç sehmi anası Züleyha'ya ve ikişer sehmi altı kız karındaşlarından her birine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hayriye Mustafa'nın arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Osman Mehmed'e ve üç sehmi anası Züleyha'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pitargulu Osman Mehmed / 13 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 13 / s. 58

Ambeligulu Ahmed Hasan Karbudi vefat idüb verâseti anası Âfet ve babası Hasan'a münhasıra olub kable'l-kisme mezbûr Hasan dahi vefat idüb zevcesi Âfet ve kızı Zuriye ve oğlu Hüseyin'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Âfet dahi vefat idüb kızı Zuriye ve oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye iki yüz seksen sekiz sehinden olub: yüz dokuz sehmi Zuriye'ye ve yüz yetmiş dokuz sehmi Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hasan Karbudi vefat idüb zevcesi Âfet'i ve kızı Zuriye ile oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Âfet dahi vefat idüb kızı Zuriye ile oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâseha kırk sekiz sehinden olub: on yedi sehmi Zuriye'ye ve otuz bir sehmi Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hasan Karbudi'nin arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Zuriye ve Hüseyin'e intikâl eder ve mezbûr Ahmed Hasan'ın dahi arâzisi tamamen ve mütesâviyen anası Âfet ve babası Hasan'a intikâl idüb onların dahi vefatlarına mebnî tamamen ve mütesâviyen evlâdları Zuriye ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Zuriye Hasan Karbudi / 16 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 14 / s. 59

Falyalı Hüseyin vefat idüb bir kızını ve anası ve baba bir kız karındaşı ile ana ve baba bir er karındaşı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi kızına ve bir sehmi kız karındaşına ve iki sehmi er karındaşına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in arâzisi tamamen ve kâmilen kızına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin'in baba bir veya ana bir kız karındaşları ve er karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bafta Falyalı Hakkı Mümin (?) / 17 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 15 / s. 59

Vitsadalı Kiracı Halil vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve kızları Sermet ve Aişe'yi ve li-ebeveyn amucası âmâ Mehmed'in oğulları Mustafa ve Ali ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Zehra dahi vefat idüb kızı Ümmühân'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Molla Süleyman'ı terk idüb kable'l-kisme mezbûr Molla dahi vefat idüb zevcesi Hatice'yi ve kızı Hâlide'yi ve oğlu Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kiracı Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki bin sekiz yüz seksen sehinden olub: dokuz yüz altmışar sehmi Sermet ve Aişe'ye ve iki yüzer sehmi Mustafa ve Ali ve Hüseyin'e ve yüz seksen sehmi Ümmühân'a ve otuz altı sehmi Aişe'ye ve yetmiş iki sehmi Süleyman'a ve dokuz sehmi Hatice'ye ve yirmi bir sehmi Hâlide'ye ve kırk iki sehmi Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vitsadalı Sermet Kiracı Halil / 20 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 16 / s. 60

946 senesi Eylüli ibtidâsından mukaddem vefat iden Malyalı Hatice Mehmed li-ebeveyn er karındaşları oğulları Mustafa ve Cemal ve Mehmed ve İbrahim ve Halil'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini er karındaşları oğulları Mustafa ve Cemali ve Mehmed ve İbrahim ve Halil ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Mehmed'in er karındaşları kızları ve kız karındaşı evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hatice Mehmed'in arâzisi beytü'l-mâle ait olur mu?

el-Cevab: Olur.

Malyalı Mehmed Hilmi Tosun / 25 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 17 / s. 60

Lakadamyalı Dilber Hamza vefat idüb zevci Mehmed Hilmi'yi ve kızları Şerife ve Mihriban ve Hüsniye ve Nermin ile oğlu Hilmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Dilber Hamza'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: altı sehmi zevci Mehmed Hilmi'ye ve üçer sehmi kızları Şerife ve Mihriban ve Hüsniye ve Nermin'e ve altı sehmi oğlu Hilmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Dilber Hamza'nın arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Şerife ve Mihriban ve Hüsniye ve Nermin ve Hilmi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lakadamyalı Mehmed Hilmi / 25 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 18 / s. 61

Polemıdyalı Mustafa Ahmed Bafidi vefat idüb verâseti anası Hatice Necib ile babası Ahmed Bafidi'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed Bafidi'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Hatice Necib'e ve beş sehmi babası Ahmed Bafidi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed Bafidi'nin li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Ahmed Bafidi ve li-eb kız karındaşı Aliye Ahmed Bafidi ve li-üm kız karındaşı Gülfere ve er karındaşı Raûf vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Polemıdyalı Ahmed Bafidi / 27 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 19 / s. 61

Lefkoşalı Şefika Nâzım Bekir vefat idüb anası Nâfia'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Sezâi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şefika Nâzım Bekir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi anası Nâfia'ya ve iki sehmi er karındaşı Sezâi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Nâzım Efendi zevcesi Nâfia Hanım / 27 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 20 / s. 62

Livadyalı Hacı Hatice Mehmed Çelebi vefat idüb kızını ve kendisinden mukaddem vefat iden oğlunun üç kızını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Hatice'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'r-redd on iki sehinden olub: dokuz sehmi kızına ve birer sehmi oğlunun üç kızından her birine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hacı Hatice'nin arâzisi dahi altı sehinden olub: üç sehmi kızına ve birer sehmi oğlunun üç kızından her birine virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Livadyalı Muhtar Hilmi Ali Hoca / 28 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 21 / s. 62

Polemıdyalı İbrahim Kara Salih vefat idüb zevcesi Gülfere'yi ve kızları Fâtıma ve Emine ve Kezban ile oğulları Ziya ve Salih ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma İbrahim dahi vefat idüb anası Gülfere'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Emine ve Kezban'ı ve li-ebeveyn er karındaşları Ziya ve Salih ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Gülfere Derviş Ali dahi vefat idüb kızları Emine ve Kezban'ı ve oğulları Ziya ve Salih ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim

Kara Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye üç bin dört yüz elli altı sehinden olub: dört yüz otuz ikişer sehmi Emine ve Kezban'a ve sekiz yüz altmış dörder sehmi Ziya ve Salih ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Kara Salih'in arâzîsi yedişer sehmi evlâdları Emine ve Kezban ve Ziya ve Salih ve Hüseyin ve kendisinden mukaddem vefat iden oğlu Mehmed'in oğlu Cemal'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemidyalı Ziya İbrahim Kara Salih / 31 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 22 / s. 63

Polemidyalı Gülfere Derviş vefat idüb kızları Emine ve Kezban'ı ve oğulları Ziya ve Salih ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Gülfere'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: birer sehmi kızları Emine ve Kezban'a ve ikişer sehmi oğulları Ziya ve Salih ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Gülfere'nin arâzîsi altı sehinden olub, birer sehmi evlâdları Emine ve Kezban ve Ziya ve Salih ve Hüseyin'e ve kendisinden mukaddem vefat iden oğlu Mehmed'in oğlu Kemal'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemidyalı Ziya İbrahim / 31 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 23 / s. 63

Piskobulu Halil Allana vefat idüb zevcesi Züleyha'yı ve kızı Ğâziye'yi ve oğlunun oğulları Ahmed Kemal ve Kemal Kemal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: iki sehmi zevcesi Züleyha'ya ve sekiz sehmi kızı Ğâziye'ye ve üçer sehmi oğlunun oğulları Ahmed Kemal ve Kemal Kemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil'in arâzîsi dahi dört sehinden olub: iki sehmi kızı Ğâziye'ye ve birer sehmi kendisinden mukaddem vefat iden oğlunun oğulları Ahmed Kemal ve Kemal Kemal'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemidyalı Ziya İbrahim Kara Salih / 31 Kânûn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 24 / s. 64

Aşağı Polemidyalı Enver Mehmed vefat idüb kızı Hatice'yi ve oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Enver Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: bir sehmi kızı Hatice'ye ve iki sehmi oğlu Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Enver Mehmed'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Hatice ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polemidyalı Bakkal Hasan Ali / 1 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 25 / s. 64

Aşağı Polemidyalı Sâre Hüseyin Ahmed vefat idüb zevci Ahmed Mehmed'i ve kızı Hayriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Sâre'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd dört sehinden olub: bir sehmi zevci Ahmed Mehmed'e ve üç sehmi kızı Hayriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Sâre'nin arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Hayriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Aşağı Polemidyalı Osman Mustafa Kasım / 4 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 26 / s. 65

Luricinalı Şerife Ramazan vefat idüb zevci Yusuf Mustafa Çavuş'u ve li-ebeveyn er karındaşları Süleyman ve Mustafa ve Arif'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Yusuf Mustafa Çavuş dahi vefat idüb li-üm kız karındaşı Rahme Hasan'ı ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Mustafa Çavuş'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Ramazan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

metrûkesi bi-ttarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye on iki sehimden olub: ikişer sehmi Süleyman ve Mustafa ve Arif'e ve bir sehmi Rahme Hasan'a ve beş sehmi Hüseyin Mustafa Çavuş'a virilse sahîh olur mu?
el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Mustafa Çavuş'un li-eb er karındaşı Ahmed vâris olur mu?
el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Ramazan'ın arâzîsi dahi sekiz sehimden olub: ikişer sehmi Süleyman ve Mustafa ve Arif'e ve birer sehmi Yusuf Mustafa Çavuş'dan intikâlen er karındaşları Hüseyin Mustafa Çavuş ve Ahmed Mustafa Çavuş'a virilse kanuna mutâbık olur mu?
el-Cevab: Olur.

Luricinalı Ramazan Kara Mustafa / 4 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 27 / s. 66

Evdimli Belkıs Ahmed vefat idüb zevci Osman Çırak ile li-ebeveyn kız karındaşları Ulviye ve Cemâliye'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Belkıs Ahmed'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden olub: dört sehmi zevci Osman Çırak'a ve birer sehmi kız karındaşları Ulviye ve Cemâliye'ye ve iki sehmi er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?
el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Belkıs Ahmed'in arâzîsi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Osman Çırak'a ve üç sehmi er karındaşı Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?
el-Cevab: Olur.

Mehmed Ahmed Kanyor / 5 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 28 / s. 66

Beyköylü Salih Ahmed vefat idüb anası Pembe'yi ve li-üm karındaşları Şerife ve Hafize ve Derviş'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Hafize ile li-ebeveyn er karındaşı Hulûsi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Salih Ahmed'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehimden olub: üç sehmi anası Pembe'ye ve ikişer sehmi ana bir karındaşları Şerife ve Hafize ve Derviş'e ve üç sehmi ana ve baba bir kız karındaşı Hafize'ye ve altı sehmi ana ve baba bir er karındaşı Hulûsi'ye virilse sahîh olur mu?
el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Salih Ahmed'in arâzîsi tamamen ve kâmilan anası Pembe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?
el-Cevab: Olur.

Beyköylü Ali İsmail / 5 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 29 / s. 67

Biraskolu Nâhîde vefat idüb zevcini ve dayısı Paşa'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nâhîde'nin arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi zevcine ve bir sehmi dayısı Paşa'ya virilse sahîh olur mu?
el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nâhîde'nin arâzîsi tamamen ve kâmilan zevcine virilse kanuna mutâbık olur mu?
el-Cevab: Olur.

Biraskolu Sadık Behlül / 6 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 30 / s. 67

Ayakebirli olub Zilifke'de vefat iden Kara Hasan Ahmed'in verâseti zevcesine ve li-ebeveyn kız karındaşı Züleyha Ahmed'in evlâdı Hûriye ve Hanife'yi ve Mustafa Türk Hüseyin ve Hüseyin Türk Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kara Hasan'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: altı sehmi zevcesine ve üçer sehmi Hûriye ve Hanife'ye ve altışar sehmi Mustafa ve Hüseyin Türk Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?
el-Cevab: Olur.

Ayakebirli Mustafa Türk Hüseyin / 11 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 31 / s. 68

Ambeligulu Ahmed Hasan Molla Mehmed vefat idüb anası Âfet Mehmed Çavuş ve babası Hasan Molla Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Molla Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Âfet Mehmed Çavuş'u ve kızı Züriye ile oğlu Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Âfet Mehmed Çavuş dahi vefat idüb kızı Züriye ile oğlu Hüseyin'i ve müteveffâ kızı Havva'nın kızı Havva'yi ve oğlu Mehmed Emin Cevdet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hasan Molla Mehmed'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-ttarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye

sekiz yüz altmış altı sehimden olub: iki yüz seksen sekiz sehmi Züriye'ye ve dört yüz doksan sekiz sehmi Hüseyin Hasan'a ve otuz dokuzar sehmi Havva ve Mehmed Emin Cevdet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hasan Molla Mehmed vefat idüb zevcesi Âfet'i ve kızı Züriye ile oğlu Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Âfet dahi vefat idüb kızı Züriye ve oğlu Hüseyin'i ve müteveffâ kızı Havva'nın kızı Havva ile oğlu Mehmed Emin Cevdet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Molla Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: on altı sehmi Züriye'ye ve otuz sehmi Hüseyin'e ve birer sehmi Havva ve Mehmed Emin Cevdet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hüseyin Hasan Molla Mehmed / 11 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 32 / s. 69

Müddet-i hamlin ekalli altı ay, gâlibi dokuz ay, ekseri iki sene olarak mı şer'an tesbît olunmuştur?

el-Cevab: Evet.

Bu suretde zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâ bulunan bir kadın velev ki ba'de't-talâk altı-yedi ayda bir veled doğursa, veledin nesebi zevceden sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde ba'de'd-duhûl zevcesini tatlık etmiş olan bir kimsenin mutallekası iki seneye değin dahi bir veled doğursa, veledin nesebi zevce-i mutallikden sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde usûl-ü Şer'îyye vechile mülâa'ne cereyan etmeyerek zevce nefy-i veledde zevcini tasdik eylese hakk-ı veled olan nesebin ibtâli hususunda olan itirafı şer'an muteber olmadığından müddet-i haml zarfında doğan veledin nesebi babasından mütgan olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde mezbûr veledin nesebi babasından sâbit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mahkeme-i Şer'îyyesi / 14 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 33 / s. 70

Antrulikulu Ali Mustafa vefat idüb arâzîsi tamamen ve mütesâviyen ana ve baba bir er karındaşı Hasan'a ve baba bir er karındaşları Ahmed ve Veli ve Adil'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Mustafa'nın arâzîsi baba bir kız karındaşı Fâtıma'ya hisse intikâl eder mi?

el-Cevab: Etmez.

Antrulikulu Hasan Resmi Mustafa / 17 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 34 / s. 70

Lefkoşalı Nazîre Hacı Hasan vefat idüb zevci Hasan Tahsin'i ve kızları Neriman ve Vedfa ile oğlu Hasan Lemi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nazîre Hacı Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: dört sehmi zevci Hasan Tahsin'e ve üçer sehmi kızları Neriman ve Vedfa'ya ve altı sehmi oğlu Mehmed Lemi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hasan Tahsin Efendi / 17 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 35 / s. 71

Aşağı Çiviyalı Emetullah Musa vefat idüb kızı Cihan'ı ve oğulları Osman ve Yusuf ve Emirzâde ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emete'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dokuz sehimden olub: bir sehmi kızı Cihan'a ve ikişer sehmi oğulları Osman ve Yusuf ve Emirzâde ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emete'nin arâzîsi dahi on iki sehimden olub: ikişer sehmi evlâdları Cihan ve Osman ve Yusuf ve Emirzâde ve Hüseyin'e ve birer sehmi kendisinden evvel vefat iden kızı Emine'nin evlâdları Cihan ve Bekir'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Kazasında Aşağı Çiviyalı Osman Mehmed / 19 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 36 / s. 71

Kandozâde Şevket vefat idüb kızları Zehra ve Suâd ve Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Mahmud Kanduzâde'nin oğlu Nida'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Şevket'in arâziden mâ'ada kâffe-i

menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri dokuz sehinden olub: ikişer sehmi kızları Zehra ve Suâd ve Fâtıma'ya ve üç sehmi er karındaşı Mahmud'un oğlu Nidâi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁰

Lefkoşalı Sâbık Müdür Mehmed Refik Efendi / 20 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 37 / s. 72

Leymosunlu olub Anadolu'da vefat iden Mehmed Hüseyin Onbaşı'nın verâseti, zevcesi Aişe'ye ve kızları Fâtıma ve Pembe'ye ve li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları Hasan ve Ahmed'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hüseyin Onbaşı'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri yüz yirmi sehinden olub: on beş sehmi zevcesi Aişe'ye ve kırkar sehmi kızları Fâtıma ve Pembe'ye ve beş sehmi kız karındaşı Pembe'ye ve onar sehmi er karındaşları Hasan ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hüseyin Onbaşı'nın arâzisi tamamen ve kâmilen kızları Fâtıma ve Pembe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anadolulu Kapudan Ahmed Yıldız / 24 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 38 / s. 72

Pileli Nâciye Hacı Hüseyin vefat idüb kızları Misli ve Hediye ile oğulları Ahmed ve Mehmed ve Arif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nâciye Hacı Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri sekiz sehinden olub: birer sehmi kızları Misli ve Hediye'ye ve ikişer sehmi oğulları Ahmed ve Mehmed ve Arif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nâciye Hacı Hüseyin'in arâzisi dahi on sekiz sehinden olub: üçer sehmi evlâdları Misli ve Hediye ve Ahmed ve Mehmed ve Arif'e ve birer sehmi kendisinden evvel vefat iden kızı Nazife'nin evlâdı Âkile ve Kerime ve Nidâi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pileli Ahmed Hacı Hüseyin / 24 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 39 / s. 73

Lefkoşalı Kandoluzâde Şevket Mahmud vefat idüb zevcesi Emine Kâmil'i ve kızları Zehra ve Suâd ve Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Nidâi Mahmud'un oğlu Gazi Nidâi Nidâi Mahmud'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Şevket'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Emine Kâmil'e ve on altışar sehmi kızları Zehra ve Suâd ve Fâtıma'ya ve on beş sehmi Gazi Nidâi Nidâi Mahmud'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Müdür-i Sâbık Mehmed Refik Efendi / 27 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 40 / s. 73

Lefkoşalı Şefika Hacı Ahmed vefat idüb li-üm kız karındaşı Süreyya'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Şâziye ile li-ebeveyn er karındaşı Şevket'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Şefika'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri on sekiz sehinden olub: üç sehmi Süreyya'ya ve beş sehmi Şâziye'ye ve on sehmi Şevket'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şefika Hacı Ahmed'in arâzisi tamamen ve kâmilen er karındaşı Şevket'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Hüseyin Ahmed Bey / 28 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 41 / s. 74

Babası hür olan Hind vefat idüb ashâb-ı ferâizinden ve asabe-i nesebiyyesinden kimsesi bulunmayıb anasının anasını i'tâk eden Zeyd'in asabe-i nesebiyyesinden li-ebeveyn er karındaşı Bekir'in oğlunun oğulları Beşir ve Bekir'i terk itdikde hasbe'l-velâ mezbûrlar Beşir ve Bekir müteveffâ Hind'in bi'l-cümle emvâlini ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde Lefkoşalı, babası hür olan Melek vefat idüb ashâb-ı ferâizinden ve asabe-i nesebiyyesinden kimsesi bulunmayıb anasının anası Mihrûye'yi i'tâk eden Kiprizâde Hacı Mustafa Ağa'nın li-ebeveyn er karındaşı Osman Ağa'nın oğlu Hacı Niyazi Efendi'nin oğulları Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi

⁸⁶⁰ Bu fetva "Sehv olduğu için ibtâl edilmiştir. Çünkü zevcesi zikredilmemiştir." kaydı düşülerek geçersiz sayılmıştır.

Korkut'u terk itdikde hasbe'l-velâ mezbûrlar Ahmed Râik ve Fazıl Niyazi Korkut müteveffâ-yı mezbûra Melek'in bi'l-cümle emvâlini ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Lefkoşalı Avukat Fazlı Niyazi Turgud / 28 Şubat 1947

Fetva Defteri II / nr. 42 / s. 75

Lakadamyalı Ahmed Kerim vefat idüb verâseti oğlu Mehmed Salih'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Kerim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini oğlu Mehmed Salih ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Kerim'in arâzîsi iki sehimden olub: bir sehmi oğlu Mehmed Salih'e ve bir sehmi kendisinden evvel vefat iden kızı Havva'nın oğlu Mehmed İsmail'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lakadamyalı Aişe Hamza / 3 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 43 / s. 75

Argacalı Hüseyin Mehmed vefat idüb arâzîsi tamamen ve kâmilen li-ebeveyn kız karındaşı Âkile Mehmed'e intikâl idüb Âkile Mehmed dahi vefat idüb mezkûr arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Sıdika Mehmed ve Cemâliye Mehmed ve Tahsin Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Argacalı Sıdika Mehmed / 6 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 44 / s. 76

Kaleburunlu Abdullah Kara Mehmed vefat idüb zevcesi Râziye ve kızları Meryem ve Şerife ve Fâtıma ile oğulları Ali ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Abdullah Kara Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehimden olub: bir sehmi zevcesi Râziye'ye ve birer sehmi kızları Meryem ve Şerife ve Fâtıma'ya ve ikişer sehmi oğulları Ali ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Abdullah Kara Mehmed'in arâzîsi dahi altı sehimden olub: birer sehmi olarak evlâdları Meryem ve Şerife ve Fâtıma ve Ali ve Mehmed ve kendisinden evvel vefat iden kızı Rahme'nin oğlu Mehmed Âsaf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kaleburunlu Mehmed Âsaf / 7 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 45 / s. 77

Melundalı Nesîme Halil vefat idüb zevci Mehmed Yusuf'u ve kızları Züleyha ve Dudu ile oğulları Kâmil ve Şerif Ali ve Hasan ve Hüseyin ve Aziz'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Dudu Mehmed dahi vefat idüb zevci Veli'yi ve kızı Emete Dudu'yu ve babası Mehmed Yusuf'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nesîme Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye yüz doksan iki sehimden olub: elli bir sehmi Mehmed Yusuf'a ve on iki sehmi Züleyha'ya ve yirmi dörder sehmi Kâmil ve Şerif Ali ve Hasan ve Hüseyin ve Aziz'e ve üç sehmi Veli Mustafa'ya ve altı sehmi Emete Dudu'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nesîme Halil'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Züleyha ve Kâmil ve Şerif Ali ve Hasan ve Hüseyin ve Aziz'e ve Dudu Mehmed'in dahi vefatıyla hissesi kızı Emete Dudu'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Melundalı Kâmil Mahmud Yusuf / 8 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 46 / s. 78

Şerife Kara Mehmed vefat idüb verâseti oğulları Kadir ve Mehmed'e münhasıra olub mezbûr Mehmed dahi vefat idüb verâseti bi-tarîki'r-redd zevcesi Fâtıma ve kızı Şâziye'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Şerife Kara Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye on altı sehimden olub: sekiz sehmi Kadir'e ve bir sehmi Fâtıma'ya ve yedi sehmi Şâziye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Şerife Kara Mehmed'in arâzîsi tamamen ve kâmilen oğulları Kadir ve Mehmed'e intikâl idüb Mehmed'in dahi vefatıyla hissesi tamamen kızı Şâziye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa Tapu Dairesi / 15 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 47 / s. 79

İpsillathı Asker Mehmed Ramazan 946 senesi Eylülünden mukaddem vefat idüb anası Fâtıma Kene Hüseyin ile li-ebeveyn kız karındaşı Emine'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Celal ve Cemal'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ramazan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: bir sehmi anası Fâtıma Kene Hüseyin'e ve bir sehmi kız karındaşı Emine'ye ve ikişer sehmi er karındaşları Celal ve Cemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ramazan'ın arâzisi tamamen ve kâmilen anası Fâtıma Kene Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Celal Ramazan / 20 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 48 / s. 79

946 senesi Eylülü ibtidâsından mukaddem vefat iden Polili İhsan İbrahim'in verâseti anası Dervişe'ye ve li-ebeveyn kız karındaşı Hatice'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr İhsan İbrahim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd beş sehinden olub: iki sehmi anası Dervişe'ye ve üç sehmi kız karındaşı Hatice'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İhsan İbrahim'in arâzisi tamamen ve kâmilen anası Dervişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polili Polis Müttekâidi Osman Mustafa / 26 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 49 / s. 80

Çatozlu Molla Mehmed Salih vefat idüb zevcesi Sıdika'yı ve kızı Müstade'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Müstade Molla Mehmed vefat idüb zevci Mehmed İbrahim'i ve kızları Hafize ve Servet'i ve oğlu İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Mehmed İbrahim dahi vefat idüb anasının anası Sıdika'yı ve babası Mehmed İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Sıdika dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Pembe ile li-ebeveyn er karındaşları Ahmed ve Mehmed ve Raşî'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Mehmet Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd ve'l-münâsehati'ş-Şer'îyye sekiz yüz doksan altı sehinden olub: dört yüz kırk bir sehmi Mehmed İbrahim ve yüz kırk yedişer sehmi Hafize ve Servet'e ve yirmi üç sehmi Pembe'ye ve kırk altışar sehmi Ahmed ve Mehmed ve Raşîd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çatozlu Muallim Abdülkerim Efendi vasıtasıyla müteveffâ Sıdika'nın er karındaşı Ahmed / 31 Mart 1947

Fetva Defteri II / nr. 50 / s. 81

Terali Ömer Şükrü vefat idüb zevcesi Âdile Hasan'ı ve kızı Pembe'yi ve kendisinden evvel vefat iden oğlu Mehmed'in oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Şükrü'nün arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Âdile'ye ve dört sehmi kızı Pembe'ye ve üç sehmi oğlunun oğlu Mehmed Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Şükrü'nün arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızı Pembe ve oğlunun oğlu Mehmed Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tera Muhtarı M. Ferdi Efendi / 9 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 51 / s. 82

İskeleli Zehra Kuyumcu Mahmud Çavuş vefat idüb verâseti li-ebeveyn kız karındaşı Hatice Mahmud Çavuş'un evlâdı Sadiye Hasan ve Cihan Hasan ve Şefika Hasan ve Mustafa Hasan'a münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Zehra Kuyumcu'nun arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi beş sehinden olub: zevî'l-erhâmdan bulunan kız karındaşı Hatice Mahmud Çavuş'un kızları Sadiye ve Cihan ve Şefika'ya birer sehmi ve oğlu Mustafa Hasan'a iki sehmi virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra Kuyumcu'nun dayısı ve teyzesi evlâdı vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

İskeleli Şefika Hanım Hasan / 11 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 52 / s. 83

İskeleli Fâtıma Hasan Şâfi vefat idüb kızları Zehra Mahmud Çavuş ve Hatice Mahmud Çavuş ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin Şâfi'nin oğulları Ahmed Şâfi ve Hasan Şâfi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Hasan Şâfi'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: ikişer sehmi kızları Zehra ve Hatice'ye ve birer sehmi dahi er karındaşı oğulları Ahmed Şâfi ve Hasan Şâfi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İskeleli Şefika Hanım İmam Hasan / 12 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 54 / s. 83⁸⁶¹

Vasilyalı Ahmed Mustafa vefat idüb anasının anası Şerife Hasan'ı ve babası Mustafa Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife Hasan dahi vefat idüb kızları Mûnise ve Zehra ile oğlu Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i mertrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye yirmi dört sehinden olub: yirmi sehmi Mustafa Mehmed'e ve birer sehmi Mûnise ve Zehra'ya ve iki sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vasilyalı Mustafa Mehmed / 12 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 55 / s. 84

Vasilyalı Gülsüm Hasan vefat idüb zevci Mustafa Mehmed'i ve anası Şerife'yi ve kızı Münevvere ile oğlu Ahmed Mustafa'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed Mustafa dahi vefat idüb anasının anası Şerife Hasan'ı ve babası Mustafa Mustafa Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife Hasan dahi vefat idüb kızları Mûnise ve Zehra ile oğlu Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Gülsüm Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye dört yüz otuz iki sehinden olub: seksen dört sehmi Münevvere'ye ve iki yüz kırk sekiz sehmi Mustafa Mehmed'e ve yirmi beşer sehmi Mûnise ve Zehra'ya ve elli sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Gülsüm Hasan'ın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Münevvere ve Ahmed Mustafa'ya intikâl idüb Ahmed Mustafa'nın dahi vefatına mebnî hissesi babası Mustafa Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vasilyalı Mustafa Mehmed / 12 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 56 / s. 85

Lefkoşalı Paypuşcu Hüseyin Mehmed usta vefat idüb zevcesi Vesîle'yi ve kız karındaşı Meryem ile li-ebeveyn er karındaşı İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Meryem Mehmed Usta dahi vefat idüb zevci Mustafa Kalfa'ya ve li-ebeveyn er karındaşı İbrahim'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Mehmed Usta dahi vefat idüb kızı Fâtıma ile oğlu Mehmed Baha'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa Kalfa dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Mehmed Vefik'in oğulları Kelâmi ve Hüseyin İzzet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kelâmi dahi vefat idüb zevcesi Nâile'yi ve oğulları Nâil ve Alpay'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Nâil Kelâmi dahi vefat idüb anası Nâile'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Alpay'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Paypuşcu Hüseyin Mehmed Usta'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tariki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye yedi yüz altmış sekiz sehinden olub: yüz doksan iki sehmi Vesîle'ye ve yüz altmış sehmi Fâtıma İbrahim'e ve üç yüz yirmi sehmi Mehmed Baha'ya ve kırk sekiz sehmi Hüseyin İzzet'e ve on üç sehmi Nâile Asım'a ve otuz beş sehmi Alpay'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Evkaf Vekili Veli Efendi / 26 Nisan 1947

Fetva Defteri II / nr. 57 / s. 86

Asomatolu Hüsnü Halil vefat idüb arâzîsi sekiz sehinden olub: ikişer sehmi evlâdları Ulviye ve Hayriye ve Ramazan'a ve birer sehmi kendisinden mukaddem vefat iden kızı Ferdiye'nin evlâdları Fâtıma ve Halil Kemal'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Asumatolu Halil Kemal / 29 Nisan 1947

⁸⁶¹ Bu fetva sıralama olarak (53) numaralı fetva olması gerekirken kanaatimizce sehven (54) numara olarak numaralandırılmıştır.

Fetva Defteri II / nr. 58 / s. 86

1946 senesi Eylülü ibtidâsından mukaddem bir kadın vefat idüb zevcini ve ana ve baba bir kız karındaşı kızını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûranın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi zevcine ve bir sehmi kız karındaşı kızına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûranın arâzisi tamamen ve kâmilen zevcine vilirse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Cami-i Kebir Müezzin Vekili Mağusalı Mehmed Hasan Efendi / 2 Mayıs 1947

Fetva Defteri II / nr. 59 / s. 87

Hind Zeyd'i müddet-i radâ'da irdâ' eylese Zeyd Hind'in âhar kızını tezvîc eylemek câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde Hind Derviş Mehmed'i müddet-i radâ'da irdâ' eylese Derviş Mehmed Hind'in birkaç batın aşağı bulunan kızı Sabriye'yi tezevvüc eylemesi câiz ve helal olur mu?

el-Cevab: Olmaz.⁸⁶²

Fetva Defteri II / nr. 60 / s. 87

Kazafanalı Osman Topal Osman vefat idüb zevcesi Zekiye Salih'i ve anası Emine Yamak Mustafa'yı ve li-üm kız karındaşı Saadet Hasan Balcı'yı ve li-üm er karındaşı Mehmed Hasan Balcı'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman Topal Osman'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Zekiye'ye ve bir sehmi anası Zekiye'ye ve bir sehmi li-üm kız karındaşı Saadet ve li-üm er karındaşı Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Osman Topal Osman'ın arâzisi tamamen ve kâmilen anası Emine'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kazafanalı Ömer Mustafa Hasan Balcı / 19 Mayıs 1947

Fetva Defteri II / nr. 61 / s. 88

Bir kimsenin bir sağîri tebennî eylemesi yani evlâdlığa alması şer'an câiz ve makbul olur mu?

el-Cevab: Olur.

İstincolu odacı Salih Sâmi Hasan / 21 Mayıs 1947

Fetva Defteri II / nr. 62 / s. 88

Baflı Emine Rahmi vefat idüb zevci Himmet'i ve anası Sadiye Musa'yı ve babası Rahmi Süleyman'ı ve oğulları Celal ve Rahmi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Rahmi Himmet dahi vefat idüb anasının anası Sadiye Musa'yı ve babası Himmet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Celal Himmet dahi vefat idüb anasının anası Sadiye Musa'yı ve babası Himmet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Sadiye Musa dahi vefat idüb zevci Rahme Süleyman'ı ve kızları Hatice ve Mediha ile oğlu Musa Rahmi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine Rahmi'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye bin yüz elli iki sehinden olub: iki yüz altmış sehmi Rahme Süleyman'a ve altı yüz seksen sekiz sehmi Himmet Celal'e ve elli birer sehmi Hatice ve Mediha'ya ve yüz iki sehmi Musa Rahmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusalı Mustafa Yoksul / 29 Mayıs 1947

Fetva Defteri II / nr. 63 / s. 89

Müslim olan Zeyd'in lisanından kelime-i küfr sâdıra olub lakin mu'tekid olmasa Zeyd'e tecdîd-i iman ve nikâh lazım olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zevcinden kelime-i küfr sudûriyle mübâne olan kadını zevc ba'de tecdîd-i'l-iman rızasız cebren tezevvüce kâdir olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Zevce kendisinden kelime-i küfr sudûriyle mübâne oldukda tecdîd-i iman ettirilip nikâha dahi cebr olunur mu?

el-Cevab: Olunur.

⁸⁶² Bu fetvada müstefî ve tarih bilgisi yer almamaktadır.

Zevcden üç defa kelime-i küfr sudûriyle mübâne olan kadını zevc ba'de tecdid-i'l-iman bi-lâ hüлле zevcenin rızasıyla tezevvüc câiz olur mu?

el-Cevab: Fesih olub talâk olmadığından câiz olur. Aded-i talâk da muteber olur.

Galatyalı Molla Salih Molla Halil / 9 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 64 / s. 90

Zeyd'in sinnen kendisinden gerek ekber ve gerek asğar olan karındaşı Bekr-i müteveffânın zevcesi Hind'i, iddeti inkızâsından sonra tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Zeyd karındaşı Bekir'in tatlîk eylediği zevcesi Hind'i iddeti inkızâsından sonra tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Molla Salih Molla Halil / 9 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 65 / s. 91

Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'in zevce-i âharından kızını vat' ve ihbâl eylese Hind Zeyd'e a'le't-te'bîd haram olub, beynlerinde furkat vâkî oldukda Hind âhar kimse ile tezevvüc etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Fetva Defteri II / nr. 66 / s. 91

Kemal Ali neseben kız karındaşı Âkile'nin radâ'an kız karındaşını tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sindeli Âkile Ali / 23 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 67 / s. 92

Anoyıralı İzzet Necib vefat idüb zevcesi Züleyha'yı ve kızları Fahriye ve Seyyide ile oğulları Muhsin ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Muhsin İzzet dahi vefat idüb anası Züleyha'yı ve li-ebeveyn kız karındaşları Fahriye ve Seyyide ile er karındaşı Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İzzet Necib'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye beş yüz yetmiş altı sehinden olub: yüz sehmi Züleyha'ya ve yüz on dokuzar sehmi Fahriye ve Seyyide'ye ve iki yüz otuz sekiz sehmi Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İzzet Necib'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Fahriye ve Seyyide ve Muhsin ve Hasan'a intikâl idüb mezbûr Muhsin'in dahi vefatıyla hissesi tamamen ve kâmilen anası Züleyha'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anoyıralı Yunus Rahmi / 23 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 68 / s. 93

Somoloflu Derviş Hüseyin vefat idüb verâseti müteveffâ amucası Ali'nin oğulları Şükrü ve Aziz'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Derviş Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini asabeden bulunan amucası oğulları Şükrü ve Aziz ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Derviş Hüseyin'in amucası kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Somolof Muhtarı Hasan Molla Hasan / 23 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 69 / s. 93

Asker Hasan Bekir vefat idüb zevcesi Hatice Mustafa Sıdkı'yı ve anası Züleyha'yı ve babası Bekir'i ve kızları Şermin ve Ayten ve Keriman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Bekir'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl seksen bir sehinden olub: dokuz sehmi zevcesi Hatice ve on ikişer sehmi anası Züleyha ve babası Bekir'e ve on altışar sehmi kızları Nermin ve Ayten ve Keriman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandolu Meryem İbrahim / 24 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 70 / s. 94

Kandolu Fethi Şaban vefat idüb zevcesi Dudu'yu ve kızı Şifa ile oğulları Mehmed Aziz ve Turan ve Mustafa Fethi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Turan Fethi dahi vefat idüb anası Dudu'yu ve li-ebeveyn kız karındaşı Şifa ile er karındaşları Mehmed Aziz ve Mustafa Fethi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Dudu dahi vefat idüb kızı Şifa ve oğulları Mehmed Aziz ve Mustafa Fethi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Fethi Şaban'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

metrûkesi bi-tarîki'l-münâssehati's-Şer'îyye ve'l-ihisâr beş sehinden olub: bir sehmi Şifa'ya ve ikişer sehmi Mehmed Aziz ve Mustafa Fethi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Fethi Şaban'ın arâzîsi dahi tamamen ve mütesâviyen Şifa ve Mehmed Aziz ve Mustafa Fethi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandolu Mustafa Fethi Leymosun Kazasında / 24 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 71 / s. 95

Korovyalı Mehmed Hasan vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve anası Şerife Nâsıf'ı ve kızları Aişe ve Meryem ve Kadriye ve Fâtıma ve Hanife ile oğulları Mustafa ve Ali ve Hasan ve Cemal ve Niyazi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç yüz altmış sehinden olub: kırk beş sehmi zevcesi Şerife'ye ve altışar sehmi anası Şerife Nâsıf'a ve on yedişer sehmi kızları Aişe ve Meryem ve Kadriye ve Fâtıma ve Hanife'ye ve otuz dörder sehmi oğulları Mustafa ve Ali ve Hasan ve Cemal ve Niyazi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hasan'ın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Aişe ve Meryem ve Kadriye ve Fâtıma ve Hanife ve Mustafa ve Ali ve Hasan ve Cemal ve Niyazi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa Kazasında Korovyalı Kadriye Mehmed Hasan / 25 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 72 / s. 96

Angolemlî Sinan Selim vefat idüb zevcesi Emine ve kızları Aişe ve Nâdire ve Aliye ve Şifa ve Hanife ile oğulları Emirzâde ve Ahmed ve Selim ve Necati'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Sinan Selim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz dört sehinden olub: on üç sehmi zevcesi Emine'ye ve yedişer sehmi kızları Aişe ve Nâdire ve Aliye ve Şifa ve Hanife'ye ve on dörder sehmi oğulları Emirzâde ve Ahmed ve Selim ve Necati'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Sinan Selim'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlatları Aişe ve Nâdire ve Aliye ve Şifa ve Hanife ve Emirzâde ve Ahmed ve Selim ve Necati'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Angolemlî Muharrem Mehmed / 30 Haziran 1947

Fetva Defteri II / nr. 73 / s. 97

Leymosun'lu Mehmed Ahmed Gagori 3 Ağustos 946 tarihinde vefat idüb zevcesi Pembe'yi ve kızı Emine ile oğulları Ahmed ve Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed Gagori'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Pembe'ye ve yedi sehmi kızı Emine'ye ve on dörder sehmi oğulları Ahmed ve Râif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Ahmed Gagori'nin arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emine ve Ahmed ve Râif'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

946 senesi Eylûlünden sonra vefat iden Ahmed Mehmed Gagori'nin⁸⁶³ hissesinin ne vechile taksim idileceği verâset kanununun tadiline binaen bir avukata veyahut tapu dairesine sual idilmesi iktizâ eder.

Leymosunlu Râif Mehmed Gagori / 2 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 74 / s. 98

Aytomalî Hamza vefat idüb zevcesi Cemâliye'yi ve kızları Havva ve Müstade'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hamza'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Cemâliye'ye ve sekizer sehmi kızları Havva ve Müstade'ye ve beş sehmi er karındaşı Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hamza'nın arâzîsi tamamen ve kâmilen kızları Havva ve Müstade'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

İşbu fetvaya göre hisse verilmeyecek olursa mahkemeye müracaat iktiza eder.

⁸⁶³ bu isim yukarda "Mehmet Ahmet Gagori" şeklinde verilmiş olup, burada sehven bu şekilde yazılmış olabilir.

Aytomalı Cemâliye Tosun / 2 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 75 / s. 99

Lefkoşalı olub Adana'da iken vefat iden Havva Ahmed'in verâseti zevci Mehmed Ali ve kızları Cemâliye ve Âkile'yi ve oğulları Hasan ve Kemal'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Havva Ahmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: altı sehmi zevci Mehmed Ali'ye ve üçer sehmi kızları Cemâliye ve Âkile'ye ve altışar sehmi oğulları Hasan ve Kemal'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kemal Mehmed Peruşi(?) / 2 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 76 / s. 100

Lefkoşalı olub Türkiye'de vefat itmiş olan İpci İmam Mustafa'nın verâseti zevcesi Hatice ile kızları Safvete ve Sıdika ve Zehra'ya ve oğulları Hüseyin ve Ali'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr imam Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Hatice'ye ve birer sehmi kızları Safvete ve Sıdika ve Zehra'ya ve ikişer sehmi oğulları Hüseyin ve Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr İpci İmam Mustafa'nın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Safvete ve Sıdika ve Zehra ve Hüseyin ve Ali'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Avukat Fazıl Bey / 10 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 77 / s. 101

Lefkoşalı da Baflı Kara Mehmed Hacı Hasan vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızı Emete'yi ve oğlu Hasan Sâmî'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Sâmî dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-bebeyn kız karındaşı Emete'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hacı Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye yüz yirmi sehinden olub: kırk üç sehmi Fâtıma'ya ve yetmiş yedi sehmi Emete'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Kara Mehmed Hacı Hasan'ın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emete ve Hasan Sâmî'ye intikâl idüb mezbûr Hasan Sâmî'nin vefatına mebnî hissesi anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Emete Kara Mehmed / 17 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 78 / s. 102

Peristeronali Fâtıma Rifat Muharrem vefat idüb zevci Numan Şakir'i ve kızları Pervin ve Zehra ve Sabiha'yı ve babası Rifat Muharrem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-'avl otuz dokuz sehinden olub: dokuz sehmi zevci Numan Şakir'e ve altı sehmi babası Rifat Muharrem'e ve sekizer sehmi kızları Pervin ve Zehra ve Sabiha'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Rifat Muharrem'in arâzîsi tamamen ve kâmilen kızları Pervin ve Zehra ve Sabiha'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Rifat'ın er karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Peristeronali Numan Şakir / 17 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 79 / s. 103

Yerovasalı Nesîme Fehim vefat idüb zevci Mehmed'i ve anasını ve babası bir er karındaşını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Nesîme Fehim'in arâziden mâ'ada kâffe-imenkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi zevci Mehmed'e ve iki sehmi anasına ve bir sehmi er karındaşına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Nesîme'nin arâzîsi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Mehmed'e ve üç sehmi anasına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁴

⁸⁶⁴ Bu fetvanın tarih ve müsteftâ bilgisinin yer aldığı kısmından önce "946 senesi Eylülü ibtidâsından sonra vefat itmiş ise yeni kanun mücebince taksim icra idilecektir. Bir avukata müracaat idiniz." kaydı yer almaktadır.

Yerovasalı Cemali Fehim / 28 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 80 / s. 104

Küçük Kaymaklılı Aişe vefat idüb zevci Osman'ı ve kızları Fâtıma ve Pembe ve Sıdika ve Zehra ile oğulları Mehmed ve Mustafa ve Ali ve Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra Osman vefat idüb verâseti babası Osman'a münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Aişe Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye kırk sekiz sehinden olub: on beş sehmi Osman'a ve üçer sehmi Fâtıma ve Pembe ve Sıdika'ya ve altışar sehmi Mehmed ve Mustafa ve Ali ve Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Küçük Kaymaklılı Mehmed Osman / 31 Temmuz 1947

Fetva Defteri II / nr. 81 / s. 105

Anoyıralı Asım Züher vefat idüb zevcesi Âlime'yi ve kızları Şerife ve Zehra'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Rahmi'nin oğlu Yunus'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Asım Züher'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Âlime'ye ve sekizer sehmi kızları Şerife ve Zehra'ya ve beş sehmi er karındaşı oğlu Yunus Rahmi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Asım Züher'in arâzîsi tamamen ve kâmilen kızları Şerife ve Zehra'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anoyıralı Yunus Rahmi / 14 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 82 / s. 106

Piperisteronalı Ahmed Mehmed Kok vefat idüb zevcesi Nazîre'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Süleyman ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mehmed Kok'un arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevcesi Nazîre'ye ve üçer sehmi er karındaşları Süleyman ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Mehmed Kok'un arâzîsi dahi on altı sehinden olub: dört sehmi zevcesi Nazîre'ye ve üçer sehmi er karındaşları Süleyman ve Hasan ve Sadef ve Rahmi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baba bir kız karındaşları Melek'de hakk-ı tevârüsleri olmadığı gibi arâzide dahi hakk-ı intikâlleri yokdur.

Piperisteronalı Hasan Mehmed Kok / 14 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 83 / s. 107

Anoyıralı Züriye Eyüb vefat idüb anasını ve iki kız karındaşını ve iki er karındaşını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Züriye Eyüb'ün arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz altı sehinden olub: altı sehmi anasına ve beşer sehmi kız karındaşlarına ve onar sehmi er karındaşlarına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Züriye Eyüb'ün arâzîsi tamamen ve kâmilen anasına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anoyıra Muhtarı Hulûsi Efendi Mehmed / 14 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 84 / s. 108

Tatlısulu Davud Kirli vefat idüb zevceleri Dudu ve Naîme'yi ve kızları Sâlime ve Cemâliye ve Fazilet ve Emine ile oğlu Rifat'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Rifat dahi vefat idüb anası Naîme'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Cemâliye ve Fazilet ve Emine'yi ve li-ebeveyn amucası Hüseyin Tayoşı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Davud Kirli'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye dört yüz otuz iki sehinden olub: yirmi yedi sehmi Dudu'ya ve kırk sekiz sehmi Naîme'ye ve doksan birer sehmi Cemâliye ve Fazilet ve Emine'ye ve altmış üç sehmi Sâlime'ye ve yirmi bir sehmi Hüseyin Tayoşı'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tatlısulu Uzun Hasan Hüseyin / 30 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 85 / s. 109

Yalyalı Nâzım Salim vefat idüb zevcesi Fâtıma'yi ve kızı Aysel ile oğulları Adnan ve Vedat'ı ve babası Salim İzzet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Nâzım Salim'in arâziden mâ'ada kâffe-i

menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yüz yirmi sehinden olub: on beş sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve yirmi sehmi babası Salim'e ve on yedi sehmi kızı Aysel'e ve otuz dörder sehmi oğulları Adnan ve Vedat'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mezbûr Salim İzzet 946 senesi Eylûlünde vefat eylesine mebni, mezbûr Salim'in bi'l-cümle emlâki ve arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdlarına tadil idilen şimdiki kanun mucebince virilmesi iktiza eder.

Yalyalı Ahmed Hasan / 30 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 86 / s. 110

Koçinalı Zehra Molla Feyzî vefat idüb zevci Şefik'i ve babası Molla Feyzî'yi ve kızı Hanife ile oğlu Enver'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hanife Şefik dahi vefat idüb verâseti babası Şefik'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye otuz altı sehinden olub: on altı sehmi Şefik'e ve altı sehmi Molla Feyzî'ye ve on dört sehmi Enver'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Zehra'nın arâzisi tamamen ve mütesâviyen kızı Hanife ve oğlu Enver'e intikâl idüb kızı Hanife'nin vefatına mebnî hissesi tamamen ve kâmilen babası Şefik'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Koçina Muhtarı Enver Feyzî / 30 Ağustos 1947

Fetva Defteri II / nr. 87 / s. 111

Ortaköylü Hasan Mehmed Ali vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Vicdan ve Kıymet'i ve li-ebeveyn büyük amucası Zeybek'in oğulları Molla Hasan ve Ahmed'i terk idükde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mehmed Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: ikişer sehmi kız karındaşları Vicdan ve Kıymet'e ve birer sehmi amucası oğulları Molla Hasan ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Mehmed Ali'nin arâzisi tamamen ve kâmilen kız karındaşları Vicdan ve Kıymet'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Küçük Kaymaklılı Hûriye Mustafa / 3 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 88 / s. 112

Ayasergili Hüseyin Molla Hasan vefat idüb zevcesi Mümine Rıdvan'ı ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed Molla Hasan'ın kızı Aişe'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mümine Rıdvan dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Osman Rıdvan'ın oğlu Hasan'ı terk idükde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Molla Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesinin li-ebeveyn er karındaşı Osman Rıdvan'ın oğlu Hasan'a ve üç sehmi Ahmed Molla Hasan'ın kızı Aişe'ye virilse bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Molla Hasan'ın zevcesi Mümine Rıdvan'ın li-ebeveyn er karındaşı kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Mezbûra Mümine Rıdvan'ın başka er karındaşı oğlu varsa fetvada zikredilen bir sehmi hisseyi diğeriyle taksim eylesi iktiza eder.

Ayasergi Muhtarı Ahmed Hasan Boyacı / 8 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 89 / s. 113

Bladanisolu Osman Yusuf Âdanî vefat idüb zevcesi Kezban'ı ve li-ebeveyn kız karındaşları Havva ve Hanife'yi ve li-eb er karındaşı Mehmed Yusuf'u terk idükde müteveffâ-yı mezbûr Osman Yusuf Âdanî'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Kezban'a ve dörder sehmi kız karındaşları Havva ve Şefika'ya ve bir sehmi er karındaşı Mehmed Yusuf'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Osman Yusuf Âdanî'nin arâzisi dahi⁸⁶⁵ sehinden olub: bir sehmi zevcesi Kezban'a ve üç sehmi er karındaşı Mehmed Yusuf'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁸⁶⁵ Burada "dört" sayısı yazılmadan geçilmiştir.

Bladanisyolu KezbanYusuf / 8 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 90 / s. 114

Bir müslimin, gayri müslime'yi gayri müslimler huzurunda tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde bir müslimin, İslamiyet'den irtidât itdikden sonra müslimeyi tezevvüc eylemesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Bu suretde bir müslimin, İslamiyet'den irtidât itdikden sonra gayri müslime ile izdivâc edebilir mi?

el-Cevab: Edebilir. Gayri şer'î olarak.

Leymosun Mahkeme-i Şer'îyyesi / 11 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 91 / s. 115

Ayaharidalı Mehmed Hüseyin Musa vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızları Emine ve Müstade'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Müstade dahi vefat idüb anası Fâtıma'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine'yi ve li-ebeveyn amucası Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed Hüseyin Musa dahi vefat idüb zevcesi Havva'yı ve oğulları Hüseyin ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hüseyin Musa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîkî'l-münâsehati's-Şer'îyye bin yüz elli iki sehinden olub: iki yüz yetmiş iki sehmi Fâtıma'ya ve beş yüz yetmiş altı sehmi Emine'ye ve otuz sekiz sehmi Havva'ya ve yüz otuz üçer sehmi Hasan ve Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa Kazasında Ayaharidalı Mehmed Ahmed / 13 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 92 / s. 116

Ayasergili Hüseyin Molla Hasan vefat idüb zevcesi Mümine Rıdvan'ı ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine'nin kızı Hâcer'i ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'in kızı Aişe'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Mümine Rıdvan dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Osman Rıdvan'ın oğlu Hasan'ı ve diğer li-ebeveyn er karındaşı Hasan Rıdvan'ın oğulları Ali Kuli ve Mustafa ve Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hâcer Molla Mehmed dahi vefat idüb zevci Yusuf Ziya'yı ve li-ebeveyn amucası Bicado Hasan Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Molla Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîkî'l-münâsehati's-Şer'îyye on altı sehinden olub: sekiz sehmi Aişe Ahmed'e ve birer sehmi Hasan Osman ve Ali Kuli ve Mustafa ve Mehmed Hasan'a ve iki sehmi Yusuf Ziya'ya ve iki sehmi Bicado Hasan Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayasergili Aişe Ahmed Molla Hasan'ın zevci Salih / 15 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 93 / s. 117

Vasilyalı Aliye Şah-ı Verd vefat idüb kızları Pembe ve Bâhire ve Melek ile oğulları Ahmed ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Aliye'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yedi sehinden olub: birer sehmi kızları Pembe ve Bâhire ve Melek'e ve ikişer sehmi oğulları Ahmed ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aliye Şah-ı Verde'nin arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Pembe ve Bâhire ve Melek ve Ahmed ve Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vasilyalı Mustafa Üç Okka / 15 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 94 / s. 118

Sindeli Mustafa Celal vefat idüb zevcesi Fâtıma Emir Hüseyin'i ve anası Nâmiye Celal'i ve oğlu Celal Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nâmiye Celal dahi vefat idüb kızı Nâciye Celal'i ve oğlu Celal Halil Topal'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Celal'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîkî'l-münâsehati's-Şer'îyye yetmiş iki sehinden olub: dokuz sehmi Fâtıma Emir Hüseyin'e ve elli bir sehmi Celal Mustafa'ya ve dört sehmi Nâciye Celal'e ve sekiz sehmi Celal Halil Topal'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa'da Avukat Hakkı Bey / 22 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 95 / s. 119

Kandulu Hüseyin Ramazan vefat idüb kızı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn kız karındaşı Hanife ile li-ebeveyn er karındaşı İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i

menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi kızı Fâtıma'ya ve bir sehmi kız karındaşı Hanife'ye ve iki sehmi er karındaşı İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın kız ve er karındaşları evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Kandolu Hanife Ramazan Onbaşı / 27 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 96 / s. 120

Zeyd zevcesini şahitler huzurunda talâk-ı selâse ile tatlik eylese, işbu talâk beynûnet-i muğalleza olduğundan rucû'u câiz ve muteber olur mu?

el-Cevab: Katiyyen câiz ve muteber olmaz.

Girne İslam muhtarı Enver Ali Efendi / ts.

Fetva Defteri II / nr. 97 / s. 120

Matyatlı Gülizar vefat idüb kızı Şerife Mustafa ile oğulları İbrahim Ömer Çavuş ve Halil Ömer Çavuş'u terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Ömer Çavuş dahi vefat idüb zevcesi Pembe'yi li-üm kız karındaşı Şerife Mustafa'ya ve li-ebeveyn er karındaşı Halil Ömer Çavuş'u terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şerife Mustafa dahi vefat idüb oğulları Mustafa Salih ve Musa Salih'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Halil Ömer Çavuş dahi vefat idüb zevcesi Emine Hasan'ı ve kızları Gülizar ve Hûriye ile oğulları Mustafa ve Ömer ve Tahir ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Gülizar'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'iyye iki bin dört yüz sehinden olub: iki yüz kırk sehmi Pembe'ye ve üç yüz yirmişer sehmi Mustafa Salih ve Musa Salih'e ve Yüz doksan sehmi Emine Hasan'a ve yüz otuz üçer sehmi Gülizar ve Hûriye'ye ve iki yüz altmış altışar sehmi Mustafa ve Ömer ve Tahir ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Matyatlı Mustafa Salih / 27 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 98 / s. 121

Ayasimolu Mehmed Mahmud vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşları Meryem Hüseyin ve Aişe Hüseyin'i ve li-ebeveyn amucası Halil İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Mahmud'un arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi üç sehinden olub: birer sehmi kız karındaşları Meryem Hüseyin ve Aişe Hüseyin'e ve bir sehmi dahi amucası Halil İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Mahmud'un arâzîsi tamamen ve kâmilen kız karındaşları Meryem Hüseyin ve Aişe Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mağusa Kazasında Bladanisyolu Aişe Hüseyin / 27 Eylül 1947

Fetva Defteri II / nr. 99 / s. 122

Kandolu Hüseyin Ramazan vefat idüb kızı Fâtıma'ya ve li-ebeveyn er karındaşı İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi kızı Fâtıma'ya ve bir sehmi er karındaşı İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Ramazan'ın babadan kız karındaşları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Kandolu Hanife Ramazan Onbaşı / 11 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 100 / s. 123

Goloşlu Ali Ahmed vefat idüb anası Emine'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Aişe ile li-ebeveyn Salih'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Ahmed'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehinden olub: üç sehmi anası Emine'ye ve beş sehmi kız karındaşı Aişe'ye ve on sehmi er karındaşı Salih'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Ahmed'in arâzisi tamamen ve kâmilan anası Emine'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Goloş Muallimi Hasan Gâlib Efendi / 11 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 101 / s. 124

Goloşlu Ali Nihat vefat idüb zevcesi Aliye'yi ve kızları Pembe ve Şefika ile oğulları Şevket ve Ahmed ve Behcet ve Gâlib ve Hamza'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Nihat'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi doksan altı sehinden olub: on iki sehmi zevcesi Aliye'ye ve yedişer sehmi kızları Pembe ve Şefika'ya ve on dörder sehmi oğulları Şevket ve Ahmed ve Behcet ve Gâlib ve Hamza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Nihad'ın arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Pembe ve Şefika ve Şevket ve Ahmed ve Behcet ve Gâlib ve Hamza'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Goloşlu Muallim Hasan Gâlib Efendi / 11 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 102 / s. 125

Neyzenli Mahmud Kâni Hüseyin vefat idüb kızı Şerife'yi ve oğlu Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Mahmud dahi vefat idüb li-eb kız karındaşı Şerife'yi ve li-ebeveyn amucaları Arif ve İsmail'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mahmud ve Kâni Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye altı sehinden olub: dört sehmi Şerife Mahmud ve birer sehmi Arif ve İsmail'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Neyzenli Arif Kâni Hüseyin / 11 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 103 / s. 126

Komikebirli Sefer Durmuş vefat idüb zevcesi Fâtî'yi ve kızları Dudu ve Emine ile oğulları Mehmed ve Durmuş ve Halil ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Sefer Durmuş'un arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi seksen sehinden olub: on sehmi zevcesi Fâtî'ye ve yedişer sehmi kızları Dudu ve Emine'ye ve on dörder sehmi oğulları Mehmed ve Durmuş ve Halil ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Sefer Durmuş'un arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Dudu ve Emine ve Mehmed ve Durmuş ve Halil ve Mustafa'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁶

Fetva Defteri II / nr. 104 / s. 127

Hind vefat idüb müteveffâ oğlunun bir kızı ile üç oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yedi sehinden olub: bir sehmi kızına ve ikişer sehmi üç oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâzisi tamamen ve mütesâviyen hafîdlerine virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁷

Fetva Defteri II / nr. 105 / s. 127

Hind vefat idüb bir kızını ve li-ebeveyn er karındaşının iki oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehinden olub: iki sehmi kızına ve birer sehmi er karındaşının iki oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Hind'in arâzisi tamamen ve kâmilan kızına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Sabri Efendi Hoca / 13 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 106 / s. 128

İcâreteynli bir vakfın mutasarrıfı vefat idüb li-eb kız karındaşını terk itdikde ol vakıf yalnız kız karındaşına mı intikâl eder?

el-Cevab: Evet.

⁸⁶⁶ Bu fetvada müstefî ve tarih bilgisi bulunmamaktadır.

⁸⁶⁷ Bu fetvada müstefî ve tarih bilgisi bulunmamaktadır.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûrun amucasına bir şey intikâl ider mi?

el-Cevab: Etmez.

Ayalı Şerife Mahmud / 18 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 107 / s. 128

Malyalı Havva Hamza vefat idüb zevci Mehmed'i ve kızı Düriye ile oğulları Hasan ve Zihni'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan dahi vefat idüb babası Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Zihni Mehmed dahi vefat idüb zevcesi Fâize'yi ve kızı Düriye ile oğulları Zihni ve Ali ve Vasfî'yi terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Havva Hamza'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye seksen sehinden olub: yirmi dört sehmi Mehmed'e ve on iki sehmi Düriye'ye ve dört sehmi Fâize'ye ve beşer sehmi Düriye ve Zihni ve Ali ve Vasfî'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Malyalı Fâize Ali / 20 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 108 / s. 129

Malyalı Mehmed Nuri vefat idüb zevcesi Şerife'yi ve kızları Zeyneb ve Meryem ve Ulviye'yi ve oğulları Mustafa ve Nuri ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa Mehmed Nuri vefat idüb anası Şerife'yi ve li-üm er karındaşı Mehmed Hamdi'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Ulviye'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Nuri ve Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Nuri Mehmed Nuri dahi vefat idüb anası Şerife'yi ve li-üm er karındaşı Mehmed Hamdi'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Ulviye ile li-ebeveyn er karındaşı Ahmed'i terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Nuri'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye dokuz bin yedi yüz yirmi sehinden olub: bin dokuz yüz yirmi dokuz sehmi Şerife'ye ve dokuz yüz kırk beşer sehmi Zeyneb ve Meryem'e ve bin yedi yüz yirmi dokuz sehmi Ulviye'ye ve üç bin dört yüz elli sekiz sehmi Ahmed'e ve yedi yüz on dört sehmi Mehmed Hamdi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Nuri'nin arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Zeyneb ve Meryem ve Ulviye ve Mustafa ve Nuri ve Ahmed'e intikâl idüb Mustafa Mehmed Nuri ve Nuri Mehmed Nuri'nin vefatlarına mebnî hisseleri tamamen ve kâmilan anaları Şerife'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Malyalı Mehmed Hilmi Tosun / 20 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 109 / s. 130

Arif Necmi neseben kız karındaşı Zehra'nın müddet-i radâ'da irdâ' eylediği Nermin'in neseben kız karındaşını tezevvüc etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı nalbant Kara Mehmed / 21 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 110 / s. 130

Malyalı Mehmed Hilmi vefat idüb iki zevcesini ve iki kızını ve iki oğlunu terk idüb kable'l-kısme iki oğlundan birisi dahi vefat idüb anasını ve iki kız karındaşını ve bir er karındaşını terk itdikle müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hilmi'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye beş yüz yetmiş altı sehinden olub: otuz altı sehmi bir zevcesine ve altmış dört sehmi oğlunun anası bulunan zevcesine ve yüz on dokuzar sehmi iki kıza ve iki yüz otuz sekiz sehmi oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hilmi'nin arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdlarına intikâl idüb oğlanın birisinin dahi vefatına mebnî hissesi tamamen ve kâmilan anasına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Malyalı Muharrem Sadeddin / 21 Teşrîn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 111 / s. 131

İhtilâf-ı müctehidîn i'bâd için bâis-i rahmet bulunduğu cihetle bir mezhebe sâlik bulunan bir kimsenin inde'l-ızdırâr diğere mezhebe göre olan bir mesele ile amel etmesi tecvîz-i kerde-i şeriat olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde mezheb-i Hanbelî'ye göre gazab ve ikrah ve sekr ve cinnet gibi tarik-i kasd ve tasavvuru ve tea'kkul ve tedebbürü kapayan ahvâlden birisine mübtela olan Hanefîyyü'l-mezheb bir kimseden sâdir olan talâkın Hanbelî mezhebini takliden adem-i vukûiyle amel etmesi câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tuzlalı Hasan Enver Derviş'in kaim validesi vasıtasıyla / 30 Teşrin-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 112 / s. 132

Şevket Ali vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Şefika'yı ve li-eb er karındaşları Behcet ve Gâlib ve Hamza'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Şevket Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: üç sehmi kız karındaşı Şefika'ya ve birer sehmi er karındaşları Behcet ve Gâlib ve Hamza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Şevket Ali'nin arâzisi tamamen ve kâmilen babadan er karındaşları Behcet ve Gâlib ve Hamza'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Şevket Ali'nin li-ebeveyn kız karındaşları evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosun Kazasında Goloş Karyesi Muallimi Hasan Gâlib Efendi / 1 Teşrin-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 113 / s. 133

Leymosunlu Fâika İbrahim vefat idüb zevci Ahmed Hacı Saîd Fellahoğlu'nu ve kızları Zeyneb Ahmed ve Bihter Ahmed'i ve oğlu Saîd Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâika İbrahim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: dört sehmi zevci Ahmed'e ve üçer sehmi kızları Zeyneb ve Bihter'e ve altı sehmi oğlu Saîd'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâika İbrahim'in arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Zeyneb ve Bihter ve Saîd'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda Avukat Yankosi Bodamidisi Efendi / 3 Teşrin-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 114 / s. 133

Malyalı Mehmed Hilmi vefat idüb zevceleri Râsime Emirzâde ve Şefika Ali'yi ve kızları Meryem ve Meliha ile oğulları Ali ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hilmi'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: üçer sehmi zevceleri Râsime ve Şefika'ya ve yedişer sehmi kızları Meryem ve Meliha'ya ve on dörder sehmi oğulları Ali ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hilmi'nin arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Meryem ve Meliha ve Ali ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunda Avukat Yankosi Bodamidisi Efendi / 3 Teşrin-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 115 / s. 134

Lefkoşalı Mustafa Kör Çavuş bin Ali bin Mustafa Çavuş vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve babası Ali'nin amucası Ömer'in oğlu Osman'ın oğlu Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Kör Çavuş'un arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve üç sehmi Hüseyin Osman Ömer'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Kör Çavuş'un diğ er büyük amucası Osman Kalın'ın oğlu Mehmed'in oğlu Ali Onbaşı'nın oğlu Hilmi ve diğ er büyük amucası Küçük Mehmed'in oğlu Küçük Hasan'ın oğlu İbrahim'in oğlu Mehmed müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Kör Çavuş'a baîd olduklarından vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

İpsillatlı Hüseyin Osman Ömer / 3 Teşrin-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 116 / s. 135

Piskobulu Mehmed Hacı vefat idüb zevcesi Cemâlfer'i ve anası Râsime'yi ve kızı Fâhire ile oğlu Remzi'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Râsime Ali dahi vefat idüb bir kızıyla bir oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hacı'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yetmiş iki sehimden olub: dokuz sehmi Cemâlfer'e ve on yedi sehmi Fâhire'ye ve otuz dört sehmi Remzi'ye ve dört sehmi Râsime'nin kızına ve sekiz sehmi Râsime'nin oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hacı'nın arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Fâhire ve Remzi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piskobulu Fâhire Mehmed Hacı / 4 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 117 / s. 136

Ayakebirli Düriye Hacı Mahmud vefat idüb zevci Ali Hasan'ı ve anası Şemsiye'yi ve babası Hacı Mahmud'u ve kızları Sultâne ve Hûriye ve Destine ile oğulları oğulları Cemal ve Ahmed ve Mustafa ve Hasan'ı terk itdikde mezbûr Hacı Mahmud dahi vefat idüb zevcesi Şemsiye'yi ve kızı Melek'i ve li-ebeveyn er karındaşı Yusuf Onbaşı'nın dokuz oğlunu terk idüb kable'l-kısme mezbûra Şemsiye dahi vefat idüb kızı Melek'i ve li-ebeveyn kız karındaşı Zehra ile li-ebeveyn er karındaşı Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Düriye Hacı Mahmud'un arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye bin beş yüz seksen dört sehimden olub: üç yüz doksan altı sehmî Ali Hasan'a ve altmışar sehmî Sultâne ve Hûriye ve Destine'ye ve yüz yirmişer sehmî Cemal ve Ahmed ve Mustafa ve Hasan'a ve iki yüz seksen iki sehmî Melek'e ve kırk dokuz sehmî Zehra'ya ve doksan sekiz sehmî Osman'a ve on birer sehmî Yusuf Onbaşı'nın dokuz oğlunun her birine virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Meluşalı Akif Abdülkâdir Efendi / 12 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 118 / s. 137

Biraskolu Aişe Hasan vefat idüb verâseti kızı Kezban Emirzâde'ye münhasıra oldukda arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi fardan ve radden kızı Kezban'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Hasan'ın arâzisi dahi iki sehimden olub: bir sehmî kızı Kezban'a ve bir sehmî kendisinden mukaddem vefat iden kızı Nazife'nin kızı Aişe Hüseyin'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Aişe Hüseyin'in müteveffâ kızı Nazife'nin kızı Aişe Hüseyin ve kız karındaşı oğlu Saîd Ahmed Molla Salih vâris olurlar mı?

el-Cevab: Zevî'l-erhâmdan buldukları için vâris olmazlar.

Biraskolu Saîd Ahmed Molla Salih / 14 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 119 / s. 138

Lefkoşalı Mehmed Saîb vefat idüb zevcesi Pembe Ali'yi ve dayısı Abdurrahman'ın kızları Mürîde ve Şifa ile oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Saîb'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: dört sehmî zevcesi Pembe Ali'ye ve üçer sehmî Mürîde ve Şifa Abdurrahman'a ve altı sehmî Mehmed Abdurrahman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Saîb'in arâzisi tamamen ve kâmilten zevcesi Pembe Ali'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli Mehmed Abdurrahman / 15 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 120 / s. 138

Dervişe Hacı Ahmed vefat idüb verâseti kızları Fâika ve Fazilet Arif ve li-ebeveyn kız karındaşı Hûriye'ye münhasıra olub kable'l-kısme mezbûra Hûriye Hacı Ahmed dahi vefat idüb verâseti kızı Fethiye Ahmed ve li-ebeveyn er karındaşları Mehmed ve Hasan ve Halil İbrahim'e ve Rifât'ın oğulları Ahmed ve Hüseyin ve Kemal ve Salâhi ve Ahmed'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûra Dervişe Hacı Ahmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye otuz sehimden olub: onar sehmî Fâika ve Fazilet Arif'e ve beş sehmî Fethiye Ahmed'e ve birer sehmî Ahmed ve Hüseyin ve Kemal ve Salâhi ve Ahmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ Dervişe ve Hûriye'nin er karındaşları kızları ve kız karındaşları evlâdları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Girne Tapu Baş Kâtibi Ahmed Saîd Efendi / 18 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 121 / s. 139

İnci vefat idüb zevci Ahmed'i ve kızları Kezban ve Pembe'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahi vefat idüb kızları Kezban ve Pembe ve Zehra'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe dahi

vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Kezban'ı ve li-eb kız karındaşı Zehra'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra İnci'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd ve'l-münâsehati's-Şer'îyye doksan altı sehinden olub: yetmiş yedi sehmi Kezban'a ve on dokuz sehmi Zehra'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Kazasında Bladanisyalı Kezban İbrahim / ts.

Fetva Defteri II / nr. 122 / s. 139

Zeyd'in sülbünden ve zevcesi Hind'in firaşından hâsıl olan sığârın kable'l-furka ve ba'de'l-furka hakk-ı hidâneleri analarına ait ise de sığârın anaları gayri me'mûne bulundukda, hakk-ı hidânesi sâkit olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa'da Hoca Salif Efendi Hemşirezâdesi / 24 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 123 / s. 140

Lefkoşalı Hacı Hasan Usta İbrahim vefat idüb zevcesi Zehra'yı ve kızları Şerife ve Şemnûr ve Melek ile oğulları İbrahim ve Hüseyin ve Ali ve Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr İbrahim Hacı Hasan dahi vefat (idüb) zevcesi Atiye'yi ve anası Zehra'yı ve kızları Fâtıma ve Aîşe ve Fazilet ve Süheyla ve Şengül ve Şenay ve Gülten ile oğlu Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Zehra Hasan Kana(?) dahi vefat idüb kızları Şerife ve Şemnûr ve Melek ile oğulları Hasan ve Ali ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati's-Şer'îyye dokuz bin beş yüz dört sehinden olub: dokuz yüz doksan altışar sehmi Şerife ve Şemnûr ve Melek'e ve bin yedi yüz elli ikişer sehmi Hüseyin ve Ali ve Mustafa'ya ve yüz seksen dokuz sehmi Atiye'ye ve yüz on dokuzar sehmi Fâtıma ve Aîşe ve Fazilet ve Süheyla ve Şengül ve Şenay ve Gülten'e ve iki yüz sekiz sehmi Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ali Hacı Hasan / 25 Teşrîn-i Sâni 1947

Fetva Defteri II / nr. 124 / s. 141

Komikebirli Emine Halil vefat idüb zevci Mustafa Cafer'i ve oğulları Cafer ve Rıza ve Hasan ve Halil ve Râif'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Emine Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi sehinden olub: beş sehmi zevci Mustafa Cafer'e ve üçer sehmi oğulları Cafer ve Rıza ve Hasan ve Halil ve Râif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Emine Halil'in arâzisi tamamen ve kâmilen oğulları Cafer ve Rıza ve Hasan ve Halil ve Râif'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Komikebirli Râif Halil / 22 Kânûn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 125 / s. 142

Lefkoşalı Ali Fehmi Şükrü vefat idüb zevcesi Râsiha'yı ve kızları Rana ve Jale ile oğulları Haşmet ve Bülent'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Fehmi Şükrü'nün arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Râsiha'ya ve yedişer sehmi kızları Rana ve Jale'ye ve on dörder sehmi oğulları Haşmet ve Bülent'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Evkaf Kâtibi Râtib Bey / 22 Kânûn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 126 / s. 142

Müslim bulunan Zeyd'in gayri müslime olub kitâbiye bulunan Hind'i tezevvüç eylemesi şer'an câiz ve sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Polis Arif Yılmaz / 22 Kânûn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 127 / s. 143

Hind-i bâliğa nefsinin şuhûd-u mahdarlarında Zeyd'e tezvîc idüb lakin izinnâme bulunmasa şer'an akd-i mezbûr sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

İzinnâme şer'î bir emir midir yoksa kanuni bir emir midir?

el-Cevab: Kanuni bir emirdir.

Zeyd zât-ı hayız olan zevce-i medhûl-ü bihâsı Hind'i bâinen tatlık itdikden sonra altmış gün tamamında Hind nefsinin Bekir'e tezvîc murâd itdikde üç hayız görüp iddetim münkaziye oldu dise Bekir Hind'e inancak Hind'i tezevvüç etmek câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Anadyu imam ve muallimi Mehmed Emin Efendi Açar / 30 Kânûn-i Evvel 1947

Fetva Defteri II / nr. 128 / s. 144

Reccalı Nâsire Salih vefat idüb zevci Mehmed Mida'yı ve kızları Emete ve Hatice ve Pembe ve Züleyha ile oğulları Hilmi ve Ahmed ve Salih ve Cemal Mida'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Emete Mehmed Mida dahi vefat idüb zevci Ali Hüseyin'i ve babası Mehmed Mida'yı ve oğlu Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Salih Mehmed Mida dahi vefat idüb verâseti babası Mehmed Mida'ya münhasıra olub kable'l-kısme mezbûr Ahmed Mehmed Mida dahi vefat idüb kızı Emete'yi ve babası Mehmed Mida'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe Mehmed Mida dahi vefat idüb babası Mehmed Mida'yı ve kızı Fâtıma Ramazan'ı ve oğlu Cemal Ramazan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Mida dahi vefat idüb kızları Hatice ve Züleyha'yı ve oğulları Hilmi ve Cemal Mida'yı terk itdikle müteveffâ-yı mezbûra Nâsire Salih'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl envâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye beş yüz yetmiş altı sehinden olub: seksener sehmi Hatice ve Züleyha'ya ve yüz altmışar sehmi Hilmi ve Cemal Mida'ya ve dokuz sehmi Ali Hüseyin'e ve yirmi bir sehmi Hüseyin Ali'ye ve otuz altı sehmi Emete Ahmed'e ve on sehmi Fâtıma Ramazan'a ve yirmi sehmi Hilmi Ramazan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Reccalı Ali Hüseyin / 31 Kânûn-i Evvel 1947

1948 YILINA AİT FETVALAR

Fetva Defteri II / nr. 1 / s. 145

Kızıl Ali Halil vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve kızları Pembe ve Lâika ile oğulları Mustafa ve Halil ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme Halil Ali dahi vefat idüb anası Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ve Lâika ile er karındaşları Mustafa ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa Ali dahi vefat idüb anası Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ve Lâika ile er karındaşı Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Halil'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye bin yüz elli iki sehinden olub: iki yüz otuz altı sehmi Aişe'ye ve iki yüz yirmi dokuzar sehmi Pembe ve Lâika'ya ve dört yüz elli sekiz sehmi Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kızıl Ali Ali Halil / 8 Kânûn-i Sâni 1948

Fetva Defteri II / nr. 2 / s. 146

Matyatlı Kezban Hasan vefat idüb zevci Ahmed Yusuf'u ve kızı Aişe'yi ve babası Hasan Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Aişe dahi vefat idüb verâseti babası Ahmed Yusuf'a münhasıra olub kable'l-kısme mezbûr Ahmed Yusuf dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Fâtıma Yusuf ile er karındaşı Mehmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Mustafa dahi vefat idüb kızları Emine ve Arife ve Meryem ile oğlu Mustafa Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Kezban Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye yirmi sehinden olub: beş sehmi Fâtıma Yusuf'a ve on sehmi Mehmed Yusuf'a ve birer sehmi Emine ve Arife ve Meryem'e ve iki sehmi Mustafa Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mustafa Hasan Matyatlı / 12 Kânûn-i Sâni 1948

Fetva Defteri II / nr. 3 / s. 146

Leymosunlu Cemal Kâmil vefat idüb verâseti babası Kâmil'e münhasıra bulunmasına mebnî müteveffâ-yı mezbûr Cemal Kâmil'in emvâl-i metrûkesini babası Kâmil tamamen ve kâmilten ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Cemal Kâmil'in kız ve er karındaşları ve yeğenleri vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Leymosunlu Mustafa Sadık / 13 Kânûn-i Sâni 1948

Fetva Defteri II / nr. 4 / s. 147

İkseroğnolu Ekrem Hüseyin vefat idüb anası Aişe'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Latîfe'yi ve li-ebeveyn er karındaşı Fuâd'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ekrem Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on sekiz sehinden olub: üç sehmi anası Aişe'ye ve beş sehmi kız karındaşı Latîfe'ye ve on sehmi dahi er karındaşı Fuâd'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ekrem Hüseyin'in arâzîsi tamamen ve kâmilten anası Aişe'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁸

Fetva Defteri II / nr. 5 / s. 147

Ambeligulu Havva Hasan vefat idüb zevci Hasan Emir Hüseyin'i ve kızı Havva ile oğlu Cevdet'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Emir Hüseyin dahi vefat idüb zevcesi Hûriye Hüsni'yü ve kızları Havva ve Güner ile oğulları Cevdet ve İsmail ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Havva Hasan'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki yüz elli altı sehinden olub: sekiz sehmi Hûriye Hüsni'ye ve yetmiş bir sehmi Havva Hasan'a ve yedi sehmi Güner Hasan'a ve on dörder sehmi İsmail Hasan ve Hüseyin Hasan'a ve yüz kırk iki sehmi Cevdet Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hûriye Hüsni / 19 Kânûn-i Sâni 1948

Fetva Defteri II / nr. 6 / s. 148

Ambeligulu Hasan Emir Hüseyin vefat idüb zevcesi Hûriye Hüsni'yü ve kızları Havva ve Güner ile oğulları Cevdet ve İsmail ve Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan Emir Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altmış dört sehinden olub: sekiz sehmi zevcesi Hûriye Hüsni'ye ve yedişer sehmi kızları Havva ve Güner'e ve on dörder sehmi oğulları Cevdet ve İsmail ve Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ambeligulu Hûriye Hüsni / 19 Kânûn-i Sâni 1948

Fetva Defteri II / nr. 7 / s. 148

Bedrohanlı Mustafa Ahmed vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızı Hayriye'yi ve oğulları Ahmed ve Salâhi'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

⁸⁶⁸ Bu fetvada müsteftî ve tarih bilgisi bulunmamaktadır.

metrûkesi kırk sehinden olub: beş sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve yedi sehmi kızı Hayriye'ye ve on dörder sehmi oğulları Ahmed ve Salâhi'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mustafa Ahmed'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Hayriye ve Ahmed ve Salâhi'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bedrohanlı Ahmed Mustafa / 4 Şubat 1948

Fetva Defteri II / nr. 8 / s. 149

Zeyd zevce-i menkûha-i medhûl-ü bihâsı Hind'i talâk-ı selâse îkâıyla def'a'-yı vâhidede tatlık eylese bir talâk addedilerek tecdîd-i nikâh yapılması câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.⁸⁶⁹

Mağusalı Mustafa Hüseyin Tosun / 18 Şubat 1948

Fetva Defteri II / nr. 9 / s. 150

Bir kimsenin bir sağiri tebennî eylemesi yani evlâdlığa alması şer'an câiz ve makbul olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Ahmed Ramazan / ts.

Fetva Defteri II / nr. 10 / s. 150

Fasulalı Pembe Salih vefat idüb zevci Ahmed Osman'ı ve li-ebeveyn kız karındaşları Zehra ve Hayriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûrâ Pembe Salih'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'r-redd dört sehinden olub: iki sehmi zevci Ahmed Osman'a ve birer sehmi kız karındaşları Zehra ve Hayriye'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Salih'in arâzîsi dahi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Ahmed Osman'a ve üçer sehmi kız karındaşları Zehra ve Hayriye'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Salih'in dayıları Ahmed Mehmed Emin ve Hasan Mehmed Emin vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Fasulalı Zehra Salih / 23 Şubat 1948

Fetva Defteri II / nr. 11 / s. 151

Fasulalı Mehmed Emin Hasan vefat idüb zevcesi Emine Ahmed'i ve kızı Züleyha'yı ve oğulları Ahmed ve Kâmil ve Hüseyin ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Züleyha Mehmed Emin dahi vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve kızları Zehra ve Pembe ve Hayriye'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Ahmed ve Kâmil ve Hüseyin ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Mehmed Emin dahi vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve li-ebeveyn er karındaşları Ahmed ve Kâmil ve Hüseyin'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kâmil Mehmed Emin dahi vefat idüb anası Emine Ahmed'i ve oğulları Mehmed ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe Salih dahi vefat idüb zevci Ahmed Osman'ı ve kız karındaşları Zehra ve Hayriye'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Emin Hasan'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye beş bin yüz seksen dört sehinden olub: bin yüz yirmi dört sehmi Emine Ahmed'e ve bin üç yüz on beşer sehmi Ahmed ve Hüseyin'e ve yüz kırkar sehmi Zehra ve Hayriye'ye ve beş yüz kırk yedişer sehmi Mehmed Kâmil ve Hasan Kâmil'e ve elli altı sehmi Ahmed Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Emin Hasan'ın arâzîsi dahi iki yüz kırk sehinden olub: kırk sekizer sehmi Ahmed ve Hüseyin'e ve yirmi ikişer sehmi Zehra ve Hayriye'ye ve kırk sekiz sehmi Emine Ahmed'e ve yirmi dörder sehmi Hasan Kâmil ve Mehmed Kâmil'e ve dört sehmi Ahmed Osman'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Fasulalı Hüseyin Mehmed Emin / 3 Mart 1948

Fetva Defteri II / nr. 12 / s. 152

Çamlıköylü Molla Ali Mustafa vefat idüb zevcesi Aişe Hüseyin Mahmudoğlunu ve oğulları Mustafa ve Hüseyin ve Salâhi ve Enver ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa Molla Ali dahi vefat idüb anası mezbûra Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Hüseyin ve Salâhi ve Enver ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Salâhi Molla Ali dahi vefat idüb anası Mezbûra Aişe'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Hüseyin ve Enver ve Hasan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Molla Ali Mustafa'nın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye dokuz yüz altmış sehinden olub: yüz seksen sehmi mezbûra Aişe Hüseyin Mahmudoğlu'na ve iki yüz altmışar sehmi Hüseyin ve Enver ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

⁸⁶⁹ Bu fetva aynı numara altında iki kez zikredilmiş olup, buraya yalnızca bir kez alınmıştır.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Molla Ali Mustafa'nın arâzîsi ale's-seviyye oğulları Mustafa ve Hüseyin ve Salâhi ve Enver ve Hasan'a intikâl idüb Mustafa ve Salâhi'nin dahi vefatları üzerine hisseleri anaları Aîşe Hüseyin Mahmudoğluna intikâl eylesine mebnî beş sehim itibariyle iki sehmî mezbûr Aîşe'ye ve birer sehmî Hüseyin ve Enver ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Çamlıköylü Aîşe Hüseyin Mahmudoğlu / 10 Mart 1948

Fetva Defteri II / nr. 13 / s. 153

935 tarihinde vefat iden Tatlısulu Kazım Hasan'ın verâseti anası Meryem Mehmed ve kızı Hanım ve oğulları Tahsin ve Necatî'ye münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Kazım Hasan'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehimden olub: bir sehmî anası Meryem Mehmed'e ve bir sehmî kızı Hanım'a ve ikişer sehmî oğulları Tahsin ve Necatî'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tatlısulu Mehmed Hasan / 18 Mart 1948

Fetva Defteri II / nr. 14 / s. 153

Zeyd-i sağıri anası bi-hakkı'l-hidâne imsâk üzere iken, Zeyd yedi yaşını tekmi idüb istiğnâ hâsıl olsa, Zeyd'i babası anasından almaya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Silikulu Mustafa Mehmed / 22 Mart 1948

Fetva Defteri II / nr. 15 / s. 154

946 senesi Eylülünden mukaddem vefat iden Himmet Ahmed Çelebi'nin arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dört sehimden olub: bir sehmî zevcesi Emete'ye ve iki sehmî kız karındaşı Râsime Ahmed Çelebi'ye ve bir sehmî er karındaşı oğlu Ahmed Molla Arif'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Piskobulu Ahmed Molla Arif / 5 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 16 / s. 154

Ayyanni karyesi ahalisinden Emir Ahmed Sadık vefat idüb zevcesi Dilber'i ve kızları Pembe ve Hatice'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Hatice Sadık'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Emir Ahmed Sadık'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehimden olub: üç sehmî zevcesi Dilber'e ve sekizer sehmî kızları Pembe ve Hatice'ye ve beş sehmî kız karındaşı Hatice Sadık'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Emir Ahmed Sadık'ın arâzîsi tamamen ve kâmilen kızları Pembe ve Hatice'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Mahkeme-i Şer'îyesi / 10 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 17 / s. 155

Lefkeli İbrahim Paşa Aziz vefat idüb zevcesi Veliye'yi ve kızı Nevin ve li-ebeveyn amucası Salih Senaî'nin oğlu Vahid'in oğlu Nazif Selçuk'u ve diğer oğlu Hacı'nın oğlu Senaî'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr İbrahim Paşa Aziz'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehimden olub: iki sehmî zevcesi Veliye'ye ve sekiz sehmî kızı Nevin'e ve üçer sehmî amucası Salih Senaî'nin oğulları Vahid ve Hacı'nın oğulları Nazif Selçuk ve Senaî'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşalı Avukat Fazıl Bey / 10 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 18 / s. 156

Saramalı Ali Arif vefat idüb verâseti li-ebeveyn er karındaşı Hüsnü Arif'e münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr Ali Arif'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesini mezbûr Hüsnü Arif tamamen ihrâza kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Arif'in li-eb kız karındaşları Fâtıma ve Bâhire ve li-eb er karındaşı Derviş vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Arif'in arâzîsi yalnız li-ebeveyn er karındaşı Hüsnü Arif'e ve li-eb er karındaşı Derviş'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Mahkeme-i Şer'îyesi / 12 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 19 / s. 157

Hind'in zevci Zeyd'de gayri kâbil-i zevâl bulunan fena ağız kokusunun ayb-ı fâhiş olduğu ve Hind işbu ayba muttali olduktan sonra rızaya delâlet ider bir kavil veya fiilde bulunmadığı ve müteazziye olub beraber yaşamaları mütea'zzir veya mütea'ssir bulunduğu tebeyyün eyledikte Hind'in talebiyle hâkim fesh-i nikâh etmeye kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Emir Ali Mehmed kerimesi / 14 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 20 / s. 158

Hüseyin Halloma vefat idüb zevcesi Râziye Halil'i ve kızları Zehra ve İsmete ve Hatice ve Pembe'yi ve kendisinden mukaddem vefat iden oğlu Ali'nin kızları Düriye ve Feriha ile oğulları Aziz ve Ali ve Halil İbrahim'i terk idüb kable'l-kisme mezbûra Râziye Halil dahi vefat idüb kızları Zehra ve İsmete ve Hatice ve Pembe'yi ve müteveffâ oğlu Ali Hüseyin'in kızları Düriye ve Feriha ile oğulları Aziz ve Ali ve Halil İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Halloma'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye ve'l-ihisâr otuz iki sehinden olub: altışar sehmi Zehra ve İsmete ve Hatice ve Pembe'ye ve birer sehmi Düriye ve Feriha'ya ve ikişer sehmi Aziz ve Ali ve Halil İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Girne Tapu Kâtibi Ahmed Saîd Bey / 21 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 21 / s. 159

Analyondalı Fâtıma Hüseyin vefat idüb zevci Osman Mehmed ve li-ebeveyn kız karındaşları Züriye ve Mûnise ile er karındaşı Halil İbrahim'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: dört sehmi zevci Osman Mehmed'e ve birer sehmi kız karındaşları Züriye ve Mûnise'ye ve iki sehmi er karındaşı Halil İbrahim'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fâtıma'nın arâzisi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevci Osman Mehmed'e ve üç sehmi er karındaşı Halil İbrahim'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Vudalı Osman Mehmed / 23 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 22 / s. 160

Çiviyalı Meryem Ömer vefat idüb zevci Hasan Bekir'i ve oğulları Menteş ve Behcet'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Meryem Ömer'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: iki sehmi zevci Hasan Bekir'e ve üçer sehmi oğulları Menteş ve Behcet'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Çiviyalı Meryem Ömer'in arâzisi tamamen ve kâmilen oğulları Menteş ve Behcet'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Kandulu Hasan Bekir / 27 Nisan 1948

Fetva Defteri II / nr. 23 / s. 160

Fahriye Beyaz Mehmed vefat idüb kızı Lütüfiye Tahir'i ve ana ve baba bir kız karındaşı Alîme Beyaz Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Fahriye Beyaz Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi kızı Lütüfiye Tahir'e ve bir sehmi kız karındaşı Alîme Beyaz Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fahriye Beyaz Mehmed'in arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Lütüfiye Tahir'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Fahriye Beyaz Mehmed'in er karındaşı Emirzâde Beyaz Mehmed'in evlâdları Mûmin Emirzâde ve Emir Ali Emirzâde ve kız karındaşı Asiye Beyaz Mehmed'in kızları Nâdire Süleyman ve Emine Süleyman vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Aşağı Çiviyada mukim Nâdire Süleyman / 3 Mayıs 1948

Fetva Defteri II / nr. 24 / s. 161

Kasap Ömer vefat idüb bir kızını ve üç oğlunu terk idüb kable'l-kisme mezbûra kız dahi vefat idüb iki kızını ve bir oğlunu terk idüb kable'l-kisme oğullardan birisi dahi vefat idüb iki kızını ve iki er karındaşını terk idüb kable'l-kisme mezbûr oğullardan birisi dahi vefat idüb verâseti er karındaşına münhasıra oldukda müteveffâ-yı mezbûr kasap Ömer'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'îyye seksen dört sehinden olub: elli altı sehmi kasap Ömer'in oğluna ve üçer sehmi kasap Ömer'in müteveffâ- kızının iki kızına ve altı sehmi oğluna ve sekizer sehmi kasap Ömer'in müteveffâ oğlunun iki kızına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Arnavut Mahallesinde Arif Ahmed / 5 Mayıs 1948

Fetva Defteri II / nr. 25 / s. 162

Galatyalı Mehmed Emin Ali vefat idüb zevcesi Aliye'yi ve kızı Aişe ile oğlu Emir Ali'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Emin Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Aliye'ye ve yedi sehmi kızı Aişe'ye ve on dört sehmi oğlu Emir Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Emin Ali'nin arâzîsi dahi altı sehinden olub: ikişer sehmi Aişe ve Emir Ali'ye ve birer sehmi Hasibe'nin evlâdları Müzeyyen ve Hasan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatya Muhtarı / 7 Mayıs 1948

Fetva Defteri II / nr. 26 / s. 163

Leymosunlu Ahmed Hacı Ali vefat idüb zevcesi Nazmin Yusuf'u ve kızları Fâtıma ve Pembe ve Hatice ve Lâika ile oğulları Hüseyin Hasan'ı ve Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Pembe Ahmed dahi vefat idüb zevci Emir Zağlü ve anası Nazmin Yusuf'u ve li-ebeveyn kız karındaşları Hatice ve Lâika ile li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Lâika Ahmed dahi vefat idüb zevci Recai Hacı Faki'yi ve anası Nazmin Yusuf'u ve li-ebeveyn kız karındaşı Hatice ile er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Hatice Ahmed dahi vefat idüb zevci Recai Hacı Faki'yi ve anası Nazmin Yusuf'u ve li-ebeveyn er karındaşı Ali'yi terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma Ahmed dahi vefat idüb kızları Aişe İbrahim ve Pembe Fâika ile oğlu Mehmed Tevfik'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hüseyin Hüsnü Ahmed dahi vefat idüb kızı Zehra ile oğulları Ahmed Rasim ve Mahmud Cemal ve Hasan'ı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Nazmin Yusuf dahi vefat idüb oğlu Ali Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hacı Ali'nin arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye ve'l-ihtisâr altı bin dokuz yüz on iki sehinden olub: üç bin dört yüz iki sehmi Ali Ahmed'e ve üç yüz yetmiş sekiz sehmi Emir Zağlül'e ve sekiz yüz altmış beş sehmi Recai Hacı Faki'ye ve yüz elli birer sehmi Aişe ve Pembe ve Fâika'ya ve üç yüz iki sehmi Mehmed Tevfik'e ve iki yüz on altı sehmi Zehra Hasan'a ve dört yüz otuz ikişer sehmi Ahmed Rasim ve Mahmud Cemal ve Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Ahmed Rasim Hüseyin Hüsnü / 8 Mayıs 1948

Fetva Defteri II / nr. 27 / s. 164

Orundalı Ali Fâik Hacı Mustafa vefat idüb zevcesi Fâtıma'yı ve kızı Aişe'yi ve oğulları Mehmed Hulûsi ve Hasan Safvet ve Mustafa Turgut'u terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Fâik'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Fâtıma'ya ve bir sehmi kızı Aişe'ye ve ikişer sehmi oğullarına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Arâzî tamamen ve mütesâviyen evlâdlarına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Orunda Muhtarı Mehmed Enver / 12 Haziran 1948

Fetva Defteri II / nr. 28 / s. 165

Leymosunlu Mehmed Koçino vefat idüb zevcesi Aişe'yi ve iki kızını ve iki oğlunu terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Koçino'nun arâziden (mâ'ada) kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi zevcesi Aişe'ye ve yedişer sehmi iki kızına ve on dörder sehmi iki oğluna virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdlarına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosunlu Aişe Molla Hasan / 12 Haziran 1948

Fetva Defteri II / nr. 29 / s. 166

Sindeli Mehmed Hüsnü vefat idüb zevcesi Nâile'yi ve kızı Nezihe ile oğlu Hüseyin Ayhan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi yirmi dört sehinden olub: üç sehmi zevcesi Nâile'ye ve yedi sehmi kızı Nezihe'ye ve on dört sehmi oğlu Hüseyin Ayhan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Hüseyin'in arâzîsi dahi mütesâviyen evlâdları Nezihe ve Hüseyin Ayhan'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Sindeli Hüseyin Ayhan / 19 Haziran 1948

Fetva Defteri II / nr. 30 / s. 167

Ayyannili Hüseyin Hüseyin vefat idüb kızları Hatice ve Emete ve Meryem ve Rukiye ile oğlu Cemal'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Meryem Hüseyin dahi vefat idüb zevci Osman Mehmed'i ve oğulları Mehmed Osman ve Ali Osman'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'iyye kırk sekiz sehinden olub: sekizer sehmi Hatice ve Emete ve Rukiye'ye ve on altı sehmi Cemal'e ve iki sehmi Osman Mehmed'e ve üçer sehmi Mehmed Osman'a ve Ali Osman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hüseyin Hüseyin'in arâzisi dahi on iki sehinden olub: ikişer sehmi Hatice ve Emete ve Rukiye ve Cemal'e ve birer sehmi Mahmud Osman ve Ali Osman'a ve birer sehmi Ülfet Emir Hüseyin ve Arif er-Rahim'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf'da Ali Hüseyin Avukat Ali Dâna Efendi'nin Kâtibi / 19 Haziran 1948

Fetva Defteri II / nr. 31 / s. 168

Yukarı Kudrafalı Emir Ali Molla Hüseyin vefat idüb zevcesi Gülden Mustafa'yı ve kızı Zîbâ'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûra Gülden Mustafa dahi vefa idüb mezbûra kızı Zîbâ'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Hasan Mustafa'yı terk idüb kable'l-kısme mezbûr Hasan Mustafa dahi vefat idüb oğulları Halil ve İsmail ve Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Emir Ali Molla Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye kırk sekiz sehinden olub: kırk beş sehmi mezbûra Zîbâ'ya ve birer sehmi dahi Halil Hasan ve İsmail Hasan ve Ahmed Hasan'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Emir Ali Molla Hüseyin'in arâzisi tamamen ve kâmilen kızı Zîbâ'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Yukarı Kudrafalı Halil Hasan / 23 Haziran 1948

Fetva Defteri II / nr. 32 / s. 169

Hind müddet-i radâ'da Zeyd'i emzirse, Zeyd Hind'in ale'l-umûm evlâdlarının süt karındaşları olub hiçbiriyle izdivâc câiz olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Kalavasonlu Şöhret Raşid / 5 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 33 / s. 170

Yorgozlu Mehmed vefat idüb kızları Aişe ve Âfet ve Havva ile oğulları Mustafa ve Salih ve Rifat'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi dokuz sehinden olub: birer sehmi kızları Aişe ve Âfet ve Havva'ya ve ikişer sehmi oğulları Mustafa ve Salih ve Rifat'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed'in arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Aişe ve Âfet ve Havva ve Mustafa ve Salih ve Rifat'a virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Nâciye Ali / 5 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 34 / s. 171

Mehmed Sâib vefat idüb zevcesi Pembe'yi ve dayısı evlâdları Mürîde ve Şifa ve Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Sâib'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on altı sehinden olub: dört sehmi zevcesi Pembe'ye ve üçer sehmi dayısı kızları Mürîde ve Şifa'ya ve altı sehmi dayısı oğlu Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Tuzla Kazası Tapu Baş Kâtibi Yusuf Cenab / 11 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 35 / s. 172

Lefkoşalı Ahmed Hacı Mustafa vefat idüb zevcesi Meryem'i ve kızları Âkile ve Leman ve Şefika'yı ve oğulları Vedat ve Özgür'ü terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Hacı Mustafa'nın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi sekiz sehinden olub: bir sehmi zevcesi Meryem'e ve birer sehmi dahi kızları Âkile ve Leman ve Şefika'ya ve ikişer sehmi oğulları Vedat ve Özgür'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Lefkoşa Mehkeme-i Şer'îyyesi / 15 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 36 / s. 173

Bir kimsenin bir sağiri tebennî etmesi, yani evlâdlığa alması şer'an muteber ve câiz olur mu?

el-Cevab: Olur.

Baf Tapu Dairesi odacısı Yusuf Mehmed / 21 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 37 / s. 174

Şillura Aymarinalı Ali Abdullah vefat idüb zevcesi Fâtıma Kara Mehmed'i ve kızları Sadıka ve Hürmüs ve Fethiye ile oğlu Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fethiye dahi vefat idüb zevci Mehmed'i ve anası Fâtıma Kara Mehmed'i ve li-ebeveyn kız karındaşları Sadık'a ve Hürmüs ile er karındaşı Ahmed'i terk idüb kable'l-kısme mezbûra Fâtıma Kara Mehmed dahi vefat idüb kızları Sadıka ve Hürmüs ile oğlu Ahmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ali Abdullah'ın arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehati'ş-Şer'îyye dokuz yüz altmış sehinden olub: iki yüz on dokuzar sehmi Sadıka ve Hürmüs'e ve dört yüz otuz sehmi Ahmed'e ve seksen dört sehmi Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ali Abdullah'ın arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Sadıka ve Hürmüs ve Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Şillura Aymarinalı Ahmed Ali / 24 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 38 / s. 175

Ayestadlı Ömer Mercan vefat idüb zevcesi Meryem Hamid'i ve anası Gülsüm Mehmed'i ve li-ebeveyn er karındaşı Abdurrahman Mercan'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Mercan'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi on iki sehinden olub: üç sehmi zevcesi Meryem'e ve dört sehmi anası Gülsüm'e ve beş sehmi er karındaşı Abdurrahman'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ömer Mercan'ın arâzîsi dahi dört sehinden olub: bir sehmi zevcesi Meryem'e ve üç sehmi anası Gülsüm'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayestadlı Hüseyin Ahmed Hamid / 27 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 39 / s. 176

Ayasımolu Halil Mehmed Fellah vefat idüb kızı Fâtıma'yı ve li-ebeveyn er karındaşı Mustafa Mehmed Fellah'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Halil Mehmed Fellah'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi iki sehinden olub: bir sehmi kızı Fâtıma'ya ve bir sehmi er karındaşı Mustafa Mehmed Fellah'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Halil Mehmed Fellah'ın arâzîsi tamamen ve kâmilen kızı Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Ayasımyolu Mehmed Hasan Karga / 27 Temmuz 1948

Fetva Defteri II / nr. 40 / s. 177

Kuklalı Hacı Emin Hacı İsmail vefat idüb kızını ve li-ebeveyn er karındaşı oğulları Mustafa ve Ali ve Kazım'ı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Emin'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi altı sehinden olub: üç sehmi kızına ve birer sehmi er karındaşı oğulları Mustafa ve Ali ve Kazım'a virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde er karındaşı kızları vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hacı Emin'in arâzîsi tamamen ve kâmilen kızına virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Mehmed Topal İsmail Kuklalı / 5 Temmuz 1948⁸⁷⁰

Fetva Defteri II / nr. 41 / s. 178

Zeyd Hind'i mehr-i müeccel ve mehr-i muaccel tesmiyeleriyle tezevvüc itdikden sonra vermeksizin Hind vefat eylese, Hind'in veresei mehrayn-ı müsemmiyeteynden hisselerini Zeyd'den almaya kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Lefkoşlı İbrahim Çavuş / 9 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 42 / s. 179

Galatyalı Ahmed Akil vefat idüb zevcesi Abide'yi ve kızı Emine ile oğulları Ali ve Mustafa Behic ve Mehmed'i terk itdikde kable'l-kısme mezbûr Mehmed Ahmed Akil dahi vefat idüb anası Fâtıma Ali'yi ve li-ebeveyn er karındaşları Ali ve Mustafa Behic'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Akil'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'iyye kırk sekiz sehinden olub: altı sehmi Abide'ye ve altı sehmi Emine'ye ve on yedişer sehmi Ali ve Mustafa Behic'e ve iki sehmi Fâtıma Ali'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Akil'in arâzîsi dahi dört sehinden olub: birer sehmi evlâdları Emine ve Ali ve Mustafa Behic'e ve bir sehmi oğlu müteveffâ Mehmed'den intikâlen anası Fâtıma'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Galatyalı Fâtıma Ali / 12 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 43 / s. 180

Terazili Ahmed Kâmil vefat idüb zevcesi Pembe Hacı Hüseyin'i ve babası Kâmil ve kızı Mediha ile oğulları Hüseyin ve Kâmil'i terk idüb kable'l-kısme mezbûr Kâmil dahi vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızları Nâciye ve Fazilet ile oğulları Ali ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Kâmil'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'iyye bin dört yüz kırk sehinden olub:

⁸⁷⁰ Bu tarih sehven yanlış yazılmış olmalıdır. Doğrusu 5 Ağustos 1948 olmalıdır.

yüz seksen sehmi Pembe Ali Hüseyin'e, iki yüz dört sehmi Mediha'ya, dört yüz sekizer sehmi Hüseyin ve Kâmil'e ve otuz sehmi Havva'ya ve otuz beşer sehmi Nâciye ve Fazilet'e ve yetmişer sehmi Ali Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Ahmed Kâmil'in arâzisi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Mediha ve Hüseyin ve Kâmil'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomolu Osman Musa / 13 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 44 / s. 181

Alehtoralı Mehmed Muharrem vefat idüb zevcesi Hürmüs'ü ve anası Melike'yi ve üç kızını ve li-ebeveyn dört kız karındaşını ve li-ebeveyn iki er karındaşını terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Muharrem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri beş yüz yetmiş altı sehimden olub: yetmiş iki sehmi zevcesi Hürmüs'e, doksan altı sehmi anası Melike'ye ve yüz yirmi sekizer sehmi üç kızına ve üçer sehmi dört kız karındaşına ve altışar sehmi iki er karındaşına virilse sahîh olur mu?

el-Cevab:

Bu surete müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Muharrem'in arâzisi tamamen ve kâmilin üç kızına mütesâviyen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab:⁸⁷¹

Leymosunlu Kibri Muharrem / 16 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 45 / s. 182

Yukarı Çiviyalı Osman Ali vefat idüb kızları Servinaz ve Gülfere ve Hatice'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Osman Ali'nin gerek arâzisini ve gerek menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukelerini kızları Servinaz ve Gülfere ve Hatice ihrâza kâdir olurlar mı?

el-Cevab: Olurlar.

Bu suretde müteveffâ Osman Ali'nin anadan er karındaşı Mustafa Mehmed vâris olur mu?

el-Cevab: Olmaz.

Piskobulu Mentş Mustafa / 18 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 46 / s. 183

Köfüniteli Hasan İbrahim vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Emine ile er karındaşları Mehmed Ali ve Receb ve Mustafa'ya terk idüb kable'l-kısme mezbûr Mustafa İbrahim dahi vefat idüb zevcesi Hanife'yi ve li-ebeveyn kız karındaşı Emine ile er karındaşları Mehmed Ali ve Receb'i tek idüb kable'l-kısme mezbûr Mehmed Ali İbrahim dahi vefat idüb kızı Hatice ile oğulları İbrahim Sıdkı ve Ahmed Tayyib ve Ali Rıza'ya terk idüb kable'l-kısme Emine İbrahim dahi vefat idüb li-ebeveyn er karındaşı Receb'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İbrahim'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri bi-tariki'l-münâsehâti's-Şer'iyye dört yüz doksan sehimden olub: iki yüz yetmiş üç sehmi Receb İbrahim'e ve otuz beş sehmi Hanife'ye ve yirmi altı sehmi Hatice'ye ve elli ikişer sehmi İbrahim Sıdkı, Ahmed Tayyib ve Ali Rıza'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Hasan İbrahim'in arâzisi dahi doksan altı sehimden olub: kırk dört sehmi Receb'e ve sekiz sehmi Hanife'ye ve on birer sehmi Hatice ve İbrahim Sıdkı ve Ahmed Tayyib ve Ali Rıza'ya virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Köfüniteli İbrahim Sıdkı Efendi / 21 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 47 / s. 184

Alehtoralı Mehmed Muharrem vefat idüb zevcesi Hürmüs'ü ve anası Melike'yi ve kızları Berkiye ve Pembe ve Kübra'ya ve li-ebeveyn kız karındaşları Pembe ve Sadiye ve Hanım ve Kübra'ya ve li-ebeveyn er karındaşları Cemal Muharrem ve Hüsnü Muharrem'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Muharrem'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrukeleri beş yüz yetmiş altı sehimden olub: yetmiş iki sehmi zevcesi Hürmüs'e ve doksan altı sehmi anası Melike'ye ve yüz yirmi sekizer kızları Berkiye ve Pembe ve Kübra'ya ve üçer sehmi kız karındaşları Pembe ve Sadiye ve Hanım ve Kübra'ya ve altışar sehmi er karındaşları Cemal Muharrem ve Hüsnü Muharrem'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Muharrem'in arâzisi tamamen ve kâmilin kızları Berkiye ve Pembe Kübra'ya mütesâviyen virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Leymosun Kazasında Alehtoralı Hasib Salih / 23 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 48 / s. 185

Monyatlı Pembe Hüseyin vefat idüb zevcesi Hüseyin Abdullah'ı ve li-ebeveyn er karındaşı Ahmed Hüseyin'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Hüseyin'in arâziden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i

⁸⁷¹ Bu fetvaya cevap verilmemiştir.

metrûkesi iki sehimden olub: bir sehmi zevci Hüseyin Abdullah'a ve bir sehmi er karındaşı Ahmed Hüseyin'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûra Pembe Hüseyin'in er karındaşı kızları Âkile ve Sıdika vâris olurlar mı?

el-Cevab: Olmazlar.

Bu suretde Pembe Hüseyin'in arâzîsi dahi dört sehimden olub: bir sehmi zevci Hüseyin Abdullah'a ve üç sehmi er karındaşı Ahmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Monyatlı Hüseyin Abdullah / 25 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 49 / s. 186

Antrolikulu Paşa Mehmed vefat idüb zevcesi Pembe Mustafa'yı ve kızları Emine ve Sâlise'yi ve oğlu Mehmed'i terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Paşa Mehmed'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi otuz iki sehimden olub: dört sehmi zevcesi Pembe'ye ve yedişer sehmi kızları Emine ve Sâlise'ye ve on dört sehmi oğlu Mehmed'e virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Paşa Mehmed'in arâzîsi tamamen ve mütesâviyen evlâdları Emine ve Sâlise ve Mehmed'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pembe Mustafa Antrulikulu / 25 Ağustos 1948

Fetva Defteri II / nr. 50 / s. 187

Eftakomili Mehmed Murad vefat idüb zevcesi Hasibe'yi ve kızları Fâtıma ve Nâdiye ve Zehra ve Emine ile oğlu Osman'ı terk idüb kable'l-kisme mezbûr Osman Mehmed dahi vefat idüb li-ebeveyn kız karındaşı Fâtıma'yı ve li-eb kız karındaşları Nâdiye ve Zehra ve Emine'yi terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Murad'ın arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i emtrûkesi bi-tarîki'l-münâsehâti's-Şer'iyye ve'r-redd iki yüz seksen sekiz sehimden olub: otuz altı sehmi Hasibe'ye ve yüz beş sehmi Fâtıma'ya ve kırk dokuzar sehmi Nâdiye ve Zehra ve Emine'ye virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Mehmed Murad'ın arâzîsi dahi tamamen ve intikâlen Fâtıma'ya ve Nâdiye ve Zehra ve Emine'ye virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Eftakomili Fâtıma Mehmed / 1 Eylül 1948

Fetva Defteri II / nr. 51 / s. 188

Zeyd Hind'i şu miktar mehr-i müeccel ve mehr-i muaccel tesmiyeleriyle tezevvüc itdikten sonra kable'd-duhûl Zeyd vefat etse veya idam edilse menkûhası bulunan Hind mehr-i müsemma olan mehr-i müeccel ve muaccelini Zeyd'in emvâl-i metrûkesinden tamamen ve kâmilan ahz ve istîfâya kâdir olur mu?

el-Cevab: Olur.

Latranga Ayatotrolu Hüseyin Yusuf / 8 Eylül 1948

Fetva Defteri II / nr. 52 / s. 189

Terazili Hüseyin Kâmil vefat idüb zevcesi Havva'yı ve kızları Nâciye ve Fazîle'yi ve oğulları Ali ve Mustafa'yı terk itdikde müteveffâ-yı mezbûr Kâmil Hüseyin'in arâzîden mâ'ada kâffe-i menkûl ve gayri menkûl emvâl-i metrûkesi kırk sekiz sehimden olub: altı sehmi zevcesi Havva'ya ve yedişer sehmi Nâciye ve Fazîle'ye ve on dörder sehmi ise Ali ve Mustafa'ya virilse sahîh olur mu?

el-Cevab: Olur.

Bu suretde müteveffâ-yı mezbûr Kâmil Hüseyin'in arâzîsi on beş sehimden olub: üçer sehmi evlâdları Nâciye ve Fazîle'ye ve Ali ve Mustafa'ya ve birer sehmi ise Kâmil Hüseyin'den evvel vefat iden oğlu Ahmed Kâmil'in evlâdları Mediha ve Hüseyin ve Kâmil'e virilse kanuna mutâbık olur mu?

el-Cevab: Olur.

Pendakomolu Osman Mustafa / 16 Eylül 1948

Fetva Defteri ? / nr. 21 / s. ?⁸⁷²

Bu mesele beyânında e'imme-i Hanefiyyeden cevâb ne vechiledir ki? Beyân buyurula. A'zârdan sâlim olan kimselerin seles-i bevle veya infilât-ı rîyha mübtela olub bevlini veya rîyhini tutamayan imâm-ı ma'zûra iktidâ eylemeleri câiz olur mu?

el-Cevab: Hüve'l-muveffik Allâh-u Teâla a'lem: olmaz.

⁸⁷² Bu fetva, Hürremzâde'nin elimizdeki 1929-1930 yıllarını kapsayan *Fetva Defteri I* ve 2 Eylül 1946-16 Eylül 1948 tarihlerini içeren *Fetva Defteri II*'de yer almayıp, İsmet Konur'un *Kıbrıs Türkleri* isimli eserinin ekler bölümünde bulunmaktadır. Söz konusu fetva Hürremzâde'ye ait olması nedeniyle buraya alınmıştır. İşaret edilen kitapta da fetvanın tarih ve müstefî bilgisi mevcut değildir. Detaylı bilgi için bk. Konur, *Kıbrıs Türkleri*, 109.